EPISTOLARVM PHILOSOPHICARVM: MEDICINALIVM, AC CHYMICARVM

à

Summis nostræ Ætatis Philosophis ac Medicis Exaratarum,

VOLVMEN;

Opus, cùm ob remediorum saluberrimorum copiam; tùm ob variam doctrinam, ac varij generis difficilium & obscurarum quæstionum explicationem, non solùm Medicis; verumetiam Philosophis admodum vtile, ac necessarium.

Addito ELENCHO rerum omnium notatu dignissimarum refertissimo.

Nunc primùm labore, ac industria,

LAVRENTII SCHOLZII à Rosenaw Medicinæ Doctoris, isto modo foràs datum.

FRANCOFVRTI AD MOENVM, APVD ANDREÆ WECHELI HÆREDES, CLAVDIVM MARNIVM ET IOAN. AVBRIVM.

Cum priuilegio Cæs. Majest. ad annos Decem.

M. D. IIC.

GENEROSIS, MAGNIFICIS, NOBILISS. Q. VIRIS,

DN. SIGISMVNDO A ZEDLITZ, in Neukirch, Cratzkaw, Steinberg, Niederionsdorff, &c.

DN. MAXIMILIANO A KNOBELSDORF, in Ruckersdorff, Arnsdorff, Wroblin, Capitaneo Schwibusiensi, &c.

DN. NICOLAO A BVRGHAVS, in Stolz, Seiffersdorff, Schiltberg, Girsdorff, Polnisch Neudorff. &c.

PATRONIS SVIS PERPETVA FIDE ET OBSERVANTIA COLENDIS,

CAMERÆ CÆSAREÆ PER VTRAMQ. SILESIAM IN REGIA VRATISL. PRÆFECT. AC MODERATORIB.

OMNIB. AC SINGVLIS,

RODOLPHO II. AVGVSTO ROMANOR. IMP. OB LAVDEM FIDEI AC INTEGRITATIS IN REB. GRAVISS. DOMI FORISQ. SPECTATÆ SINGVLAREM,

ACCEPTISS. CONSILIARIIS,
VIRTVTE, PRVDENTIA, DOCTRINA,
RERVMQ. VSV PRÆSTANTISS.

HOCCE

EPISTOLARVM PHILOSOPHICAR. MEDICINAL. AC CHYMICAR.

VOLVMEN,
REMEDIIS SALVBERR.
FOVENDÆ SANITATIS
INSTRVCTISS.

LAVRENTIVS SCHOLZIVS

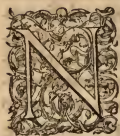
A ROSENAW, MED. DOCTOR,
PVBL. BONI CVPIDVS,
SVI ERGA PATRIAM
STVDII
SYMBOL.
SVÆ ERGA EOSDEM
OBSERVANTIÆ
TESTIMON.
L. M. Q.
DEDICAT, CONSECRATQ.

LAV-

LAVRENTIVS SCHOLZIVS

A' ROSENAW, MED. VRATISL.

Omnibus Arti Medicæ addictis εὐπράττειν,

NE volumen iſtud Epiſtolarum Philoſophicarum, Medicinalium, ac Chymicarum, ἄνευ προοιμίων in Medicinæ ſtudioſorum manus perueniat, libet mihi nonnihil Præfationis loco de vſu Epiſtolarum in medium adferre. Harum autem non minorem, quàm Conſiliorum Medicinalium vtilitatem eſſe, nulla, vt ego quidem iudico, probatione egere videtur. Vetus eſt ratio de Problemate propoſito interrogare, diſputare, ac percũctanti & ſciſcitanti reſpondere, quódque reſponſum eſt ad examen reuocare. Tales Epiſtolas, ſuo quodã iudicio, Rhetores in ſcholis Dialecticas, Erotematicas, & Didaſcalicas appellare conſueuerunt. Eſtque hoc genus Epiſtolarum familiare quidem, at non vulgo, ſed eruditorum ſaltem generi proprium. Hi enim vltro citroque miſsis literis de variis rebus, ſi quando, vel omnino dubitãt, vel in ſententiis inter ſe non prorſus conueniunt, diſputare ſolẽt. Huius vel in CICERONE exemplum illud eſſe poteſt, cuius initium: Illuſeras heri inter ſcyphos, &c. Itẽ illa: Amo verecundiã, &c. Tales ſũt, vt exẽpla alia nõ accerſam, duæ illuſtres illæ de Eloquentia ſcriptæ epiſtolæ cõtrariæ, vna FRANCISCI PICI MIRANDVLANI Comi-

tis, altera MELANCHTHONIS nostri, in scholis passim notę & celebres. Critici recentiores, quorũ pene nimis est ferax nostrum seculum, quot non Epistolas de certorum locorum in autoribus lectione varia, ac restitutione ediderunt? Id si in minima, ac sæpe nugatoria re, imo vocula, fieri concessum est, quid nobis in re Medica, si quid occurrat, quod nobis dubitationem iniiciat, faciendum esse existimabimus? AVERRHOES de seipso testatur, quod sæpenumero per epistolas Amicorum absentium, quibuscunque de rebus visum fuisset, sententias explorare solitus fuerit. Extant quinetiam Epistolæ multæ cum veterum Theologorum Gręcorum & Latinorum, tum aliorum quoq;, inprimis vero duodecim illæ nobiles PLATONIS, scriptoris grauissimi, vt taceã de iis, quas Princeps noster HIPPOCRATES scripsit, quoque in operibus eius leguntur? Porro à nostris etiam Recentioribus pro Artis nostræ illustratione plurimæ iam in lucem emissæ sunt, inter quas non postremum certe locum obtinent eruditissimæ illæ Epistolæ IOH. MANARDI, NICOLAI MASSÆ, ALOYSII MVNDELLÆ, IOH. BAPT. THEODOSII, IOH. LANGII, CONRADI GESNERI, MATTHIOLI, IVLII ALEXANDRINI, HORATII AVGENII Professoris Patauini, & aliorum pręclarissimorum virorum, quę quàm bonis rebus refertæ sint, q uantamque ipsis Lectoribus tum vtilitatem, tum delectationẽ adferant, meridiana luce clarius est. DVBITHIANÆ literæ, licet pleræque dubitẽt, ac quæstiones moueant,

ueant, vt in hoc genere ſcriptor earũ artificioſiſſimus fuit, quẽ, quæſo, nõ afficiunt? MERCVRIALIS vero sũmi viri, ac ERASTI, præſtantis Medici, Epiſtolæ quid aliud faciunt, quam vt de rebus grauiſſimis aliquid doceant? Tales CRATONIANÆ quoq; plerẹque ſunt omnes, plurimum videlicet liberalis, & vtilis doctrinæ continentes. Sed non libet hoc loco in harum laudes excurrere, ne meam potius qualemcumque operam, quam bonitatem Epiſtolarum, quę ſeſe ipſæ, me etiam ſilẽte, per ſe commendant, efferre velle videri poſsim. Et hæc quidem ſunt, quæ prooemij loco, vt beneuoli Lectores conſilii mei rationem aliquo ſaltem modo cognoſcerent, præmittenda eſſe duxi, quæ vt eo animo, quo à me ſcripta ſunt, accipiantur, & boni conſulantur, maiorem in modum peto. Feliciſſime valete, LECTORES candidiſſimi, meque ſyncero animo hæc Clariſſimorũ Virorum monumenta, multis, vt confido, vtilia, poſteritati etiam, vt ſpero, & vt æquos rerum æſtimatores iudicaturos confido, non ingrata futura, in hominum conſpectum, & in luminis auras producentem, quod mutuo facietis, amate. Data Vratisl. ex Muſæo noſtro die 30. Martij, Ann. redemptionis humanæ 1598.

AD

LAVRENTIVM SCHOLZIVM

A' ROSENAW, MED. VRATISL.

ROBVR habet nomen, multis medicamina pollent
Viribus, in scriptis quæ lego, CRATO, tuis.
CAESARIBVSQ. tribus tua munia grata fuerunt,
Et tot Nobilibus complacuere viris.
Omina nominibus non ergo subesse negabit,
Nomina cum factis qui tua contulerit.

BARTHOLOMÆVS HVBNERVS,
Phil. & Med. D. ac in Inclyta Erphordiensi Academia Professor ordinarius, &c.

ALIVD:

Te sublimem alij ferant
SCHOLZI, grandi loqui carminis alite,
Quod dudum es meritus, graui
Sudore, inuidiæ cedere nescius.
Ast me promere iuuerit
Musarum ex adytis, quid tibi nominis
Nuper calculus omnium
DOCTORVM, indiderit. LVCIFER ipsus est
CRATONEM occubuum nouis
Clarasti radijs: liuidus infremat
Osor. luce tamen tua
Tam CRATO enituit SOLIS vt æmulus
Clara, sit face, Phosphori,
Qua in cælo is rutilat, splendida vbi apparat
Mundum lampade visere,
BRESLORVM haud aliter sol iubar extulit
Orbi, te duce, redditus.
Quem cursu insequitur LVNA vicarius
Æternum Patriæ decus,
Insignis Medica arte MONAVIVS.
Extinctum at media, heu, die
Vitæ, quod vario mentis acumine
Lucentem aspicimus, tuo
Debemus genio, quo velut HESPERVS
Præfulges, radians viam
LVNÆ, quid memorem cætera sidera?
Quæ dum clarius emicant
Totum id muneris, & luminis est tui.
Felicem, ô, ter & amplius
Tanto nomine quem ASCLEPIADÆ beant?
Macte hoc: vt magis in dies
Splendentem videant ORTVS & OCCIDENS.

ELIAS KVNTSCHIVS SIL.
Philos. & Med. Doctor.

ALIVD:

ALIVD:

HIPPOCRATES positas DIVVM per templa tabellas,
Morborum testes & releuantis opis,
Descripsit primus, solersq; redegit in artem,
Pergameum quam post protulit ingenium.
SCHOLZIADES, Coi felix imitator, & ipse
Colligit omnigenûm scripta probata virûm:
Quos Natura parens Herbis vsuq; medendi
Eximios inter fecit habere locum.
Nam sane, SCHOLZI, ni sic tua cura fuisset,
Qua vitæ & famæ consulis alterius:
Nomina multorum iam putris aranea haberet,
Scriptaq; perpetuo perderet vmbra situ.
Sed tamen & soli tibi tam præclara Reperta
Quod non seruasti: laudis id ampla seges.
Omne BONVM, quanto est maius, communius esse
Tanto etiam multis poscit, & addit opem.
Quid mihi Thesauri, quos terris atra vetustas,
Vsibus humanis insidiosa, premit?
Quid monumenta virûm Doctorum, actiq; labores,
Obscuro cohibet quos grauis vmbra situ?
Quosue triparca manus priuatos seruat in vsus,
Qualiter Hesperidum poma reposta Draco?
Non Gemmam inuentam malesidis obruit vmbris
Vir bonus: Aonidum semper aperta Foris.

TOBIAS SCVLTETVS
Hermund: L. C. & P. L.
Vratisl. F.

Quorum Epistolæ in hoc volumine continentur:

INDEX

EPISTOLARVM MEDICINALIVM IN HOC VOLVMINE CONTENTARVM,

Quarum eæ, quæ asterisco sunt notatæ, nunquam antea editæ sunt: Reliquæ vero prius quidem typis expressæ: verum editio præsens priore multo correctior, ac nonnullorum locorum restitutione præstantior est.

SVMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

CAVTVM est S. Cæs. Maj: Decreto, ne quis Typographus, vel quocunque modo negotiationem librariam exercens, hoc EPISTOLARVM MEDICINALIVM *opus, quod nunc primũ à* LAVRENTIO SCHOLZIO, *Philosophiæ & Medicinæ Doctore, foras datur, per x. annorum spacium, à prima editionis die computandum, intra fines sacri Romani Imperii, Regnorumq; & Dominiorum Cæs. Maj. hæreditariorum, simul vel separatim, eodem aut diuerso charactere, formaue recudere, aut aliò recudẽdum dare, vel alibi expressum importare, vẽdere, quouis modo distrahere, aperte, vel occulte, absque prædicti* LAVRENTII SCHOLZII, *eiusque hæredum, voluntate ac consensu præsumat. Qui secus fecerit, is non solùm libris impressis: sed etiam decem auri puri Marchis, sine vlla venia mulctabitur, vt latius declaratum est in ipso Diplomate Cæsareo. Datum in ciuitate nostra Imperiali Ratisbona, die 20. Mensis Iulij. Anno Christi 1594.*

RVDOLPHVS.

IO. W. FREYMONIVS.

Ad mandatum S. Cæs.
Maj. proprium

IO. BARVITIVS.

EPISTOLAE MEDICINALES.

EPISTOLA I.

ABRAHAM SEILER MEDICUS principis Bregensis, &c. Ioachimo Baudisio Med. S. D.

HABENT nonnunquam, clarissime vir, morbi eorumque symptomata, vt quotidiana testatur experientia, aliquid præter ideam propriam peculiare, quo ipsorum inuasiones exacerbantur. Hoc & regulares curationes causas respicientes denotant. Et sane verendum id in coniuge generosi N. N. vsu venire, quæ singulari opera doctissimorum Medicorum restitui non potuit, symptomata in peius, vt literis significas, ruunt. Ne autem sus Mineruam videatur, hoc tibi præscribere, cum ipsemet, quod equidem lubens certis de causis fecissem, ad vos ob molem negociorum meorum recurrere non possim, libuit. *Epilepsia recidiua.* Epilepsiæ siue per consensum, vel essentiam fuerint, & causis antecedentibus sublatis si recurrunt συνεχῆ αἰτίαν subesse, quæ causa vel in substantia cerebri, vel in ventriculo, vel intestino colo, vel matrice, vel externo membro hæret. Vt autem auferri possit ad medicamenta factis vniuersalibus appropriata, vt vocant, recurrendum est, si talia excogitari possint. Et facile mihi persuadeo præter cerebrum affectum, colon intestinum, ventriculum, & matricem consentire. *Experimentũ quod in quadratura exhibendum.* Expertus sum sæpenumero in epilepsia confirmata, si in quadratura, & in ipso paroxysmo præsentis medicamenti instar fabę exhibitum fuerit, quod multi etiam adultæ ætatis liberati sint: quo & generosa domina sine molestia vti poterit, si tibi videbitur. Est mirificæ efficaciæ in concursu multarum causarum. Prospiciendum etiam ventriculo & matrici vnguentis minus odoratis & emplastris, ne euaporando sua excrementa cerebro communicent. Per interiora multis medicamentis, cum respuat, molestare non video ex vsu esse. Hæc breuibus currente calamo ad te exarare volui, vt petitioni tuæ satisfacerem. Habes enim me ad quæuis officia tibi deuinctum. Dabantur Vratislauiæ 15. Octob. an. 1570.

EPIST. II.

ABRAHAM SEILER MEDICUS, &c. Ioachimo Baudisio Med. S. D.

AFFECTIONES, quibus nobilis vir molestatur, ex longo epatis vitio resultant. Coaceruat indies multas cruditates ex ocio & ingluuie. Ita enim comparatum est, quando ægri ad satietatem vsque corpus non replent, se frui inualetudine mediocri. Cum ignorent frugalitatem magnum esse vectigal sanitatis. Morbos ex repletione contractos curandos esse euacuatione nos non solum senex noster, sed quotidiana docet experientia. Cum ergo corpus scateat malis humorib. omnino commodis medicamentis euacuandum. Nota est mihi ægri natura, & corporis dispositio, imaginatur se pristinam posse acquirere valetudinem. Vtinam ars nostra & natura hæc præstarent, vt senectus in adolescentiam commutaretur. Sed hæc non sunt artis nostræ, verum vt affectiones, quas natura auxiliatrice pharmacia resarcire potest, Medicus solummodo subit. Ad impossibilia nemo obligatur. Ad corpus euacuandum vniuersaliter nihil commodius sarza, vt E. T. est sententia. Vsum ligni vereor in corporibus epate calidiori præditis. Bene & feliciter vale. Dabantur raptim Vratislauiæ 22. Septemb. anno 1578.

EPIST. III.

ABRAHAM SEILER MEDICUS, &c. Paulo Closio, Physico Glac. S. D.

CONQUERITUR de febrili accessione de tertio in tertium, cum ingenti capitis dolore, vigiliis, vomitu nonnunquam, cibi inappetentia, atque virium deiectione. *Tertiana Symptomata.* Certum est in ventriculo, atq; primis venis: cum vrina sit rubicundior, atque arenulæ semper excernantur, aliquam hærere materiam, cum etiam aliquando vomitus accedat, quæ fomes est febriculæ diuturnioris. Suaderem ergo vt die quietis de nodulo ex rhabarbaro infuso in vino haustum faceret, posset aliquid cinnamomi admisceri. *Remedia.* Die vero inuasionis haustũ ex radice Chinæ propinarem (vel darem pulueris ex zedoaria, nuce condita, & caphura confecti ʒj.) caperem ℥ß. & cum ℔. iiij. aq. decoquerem ad medietatis casum, in fine aliquid ligni aloes iniicerem, vt pote ʒß. deinde colaturam dulcorarem cum ℥j. sacch. candi, de hac potione darem ℥v. cum aliquot guttis aq. cinnamomi. *Haustus Chinæ. Puluis zedoariæ.* Carpo quoque ante paroxysmum adhiberem nodulos ex ruta, abrotano, saluia & bursa pasto- *Nodulus carpo applicandus.*

ris confectos. Sunt autem madefaciendi in aceto vini. Quod si post vsum febris non remitteret, darem catapotia conciliatoris, quæ aggregatiuæ nuncupantur eum extract. cllebori nigri 4. vel 5 granis. Dolor capitis vt sopiatur posset epithema ex aquis plantag. rosar. melil. hederæ arboreæ & verbenæ applicari, cui aliquid aceti adiiciatur, vt vis melius pertranseat. Ventriculum quoque, vel vnguento aliquo, vel cerato roborarem. Expertus sum etiam si ante accessionem febrilem telę araneæ cum vnguento populeonis incorporatæ carpo & temporibus, vbi pulsus comprehenditur, appositæ fuerint, multum contulisse. Bene vale, & me ama.

In dolore capitis.
Epithema.
Experimentum.

EPIST. IIII.

ABRAHAM SEILER MEDICVS, &c. Paulo Closio Med. S. D.

INTELLEXI ex literis tuis coniugem istam nobilem febri tertiana notha laborare, & dolores intensissimos circa vmbilicum, & in exterioribus in ipso paroxysmo multum molestiæ adferre, atque vires deterere. Adhibita sunt commodissima secundum rationem medicamenta, verum cum malum non recedat post euacuationem electiuam, omnino mediam partem philonii pixidi inclusi ante paroxysmum cum hostia præberem. Hoc sane non solum ad febrem deturbandam, sed etiam dolores demulcendos commodum erit. Potest media quantitas vno bolo, vel ad summum duobus deglutiri. Neque negligerem fomentationes ex anodynis concinnatas, forma commoda esset, si sacculus conficeretur, & loco dolenti applicaretur. Dorsum inungerem infrigidãte, cum non sentiat horrores insignes ante paroxysmum, ne materia fuliginosa nimium ad articulos decumbat. Magis per vrinam fluet, si iusculis aliquid radicum feniculi incoctum fuerit. Post philonii vsum omni mane darem succi plantag. depurati cum vino non potenti, sed oligophoro ℥j. Ita enim non solum apertionis habebitur ratio: sed etiam membris naturalibus robur addetur. Quantum ventriculus & epar solis aperientibus labefactetur, si ipsorum vsus nimium continuatur, experientia abunde testatur. His si febris & dolor non remitterent, repeterem alteram partem philonii ante paroxysmum. Carpo etiam post euacuationem adhiberem nodulos ex abrotano, & aceto irroratos ante paroxysmum. Enemata plurimum conferrent si possit persuaderi. Vale.

Tertiana notha.
Philonii ante paroxysmum vsus.
Succus plantaginis.
Nimia apertura noxia.

EPIST. V.

IDEM MELCHIORI LATOMO, Reip. Vratisl. Secretario. S.

QVOD hactenus ab eo tempore, quo in ædibus Ducis fuimus, colloqui tecum non licuit, fato id imputandum esse auguror. Siquidem Ducem nostrum, longo temporis spacio Vratislauiæ degentem sequi, cum tamen aliàs hoc onus in vilissimis itineribus mihi imponatur, nulla datur occasio, vt tua & aliorum amicorum iucundissima cõsuetudine frui potuissem. Spero DEVM OPT. MAX. his daturum finem. Quo in statu res meæ sint breui fusissime tibi communicabo. Quod ad catarrhum, quo indies excruciatis, attinet, suaderem vt tuis decoctionibus, quę materiam ex capite ad fauces, & pectus delapsam abstergunt, leniunt, atq; expulsioni aptã reddunt, matutino tempore alternatim vtereris, nocturno vero ab his desisteres, ne occasio defluxionibus præbeatur, licet ad expulsionem sint medicamenta familiaria & accommodata; tamen cum materię influxum, qui potissimum noctu contingit, non inhibent, vterer gargarismis repellentibus destillationem, atque ita sine dubio ob varietatem medicamentorum, & materia absumeretur & repercuteretur, ne tam magno eum impetu ad thoracem deflueret. Addam & hoc, quod ad reuulsionem materiæ spectat, vt per vias conuenientes, & propinquiores materia excernatur, quod commode per nares fit. Itaq; mane postquam hauseris decoctiones alternatim, accipe puluerẽ sternutatorium, & cum aqua maioranæ naribus immittito. Senties multũ auxilii tibi allaturum. Nam non solum materiam superfluam & nocuam expellit, verum etiam robur addit cerebro. Vale. Olauiæ, Ann. 64.

In catarrho mane decocto leniente, noctu gargarisme repellente vtendum.
Puluis sternutatorius.

Gargarismus.

℞ Rosar. rub. m. ß.
Herbar. plantag.
Prunellæ, an. m. ij.
Betonie.
Capillor. Vener. an p. j.
Malicorii. ℥ j. ß.
Balaustior ℈ ij.
Decoq. in s q. aq. leg. artis ad tertiæ partis consumptionem.

℞. Decocti. lib. ij. ß.
Syrupi myrtini. ℥ ij.
Diacodii. ℥ j. ß.
Misce, fiat gargarismus.

℞. Puluer. nigel. ʒ ij.
Pyrethri.
Piperis long. an. ℈ ij.

Zinz.

Zinz.alb. ℈j.
Misce fiat puluis sternutatorius.

EPIST. VI.

IDEM D. NICOLAO TAVRELLO *Medico, &c.*

Febris maligna.

FEBRIS, quæ passim grassatur, non est purgantibus medicamentis irritanda: Habet .n. præter variam humorum commixtionem aliquid peculiare, scilicet, qualitatem venenosam. Quæ dum humores commouentur purgantibus, radicitus cordi imprimitur. Ideò qui hoc morbo Epidemico apprehenduntur, primo quoque tempore aluo emollita, illis vena secanda, demum puluis descriptus pondere ʒj. cum aquis cordialibus præbeatur, qui si periculum imminet, quod ex subita virium deiectione deprehenditur, singulis sex horis exhibendus. Ita enim venenosa qualitas extinguetur, & cor ab eius impetu immune reddetur. Continuandum tribus quatuorue diebus, quod successos declarabit. Aluus autem syrupo pódere ℥ iij. cum admixtione aquæ alicuius cordialis inanietur. Et vrgête necessitate ad emolliendum sine noxa quocunque tempore exhiberi potest. Conueniens tempus est hora vna atq; altera ante pastum mane & vesperi, Vale. Vratisl. Anno 71.

Vena sectio.

EPIST. VII.

IDEM D. DANIELI SCHEPSIO, *Physico Schuudnicensi. S.*

EX LITERIS tuis, clarissime Domine Doctor, intellexi côiugem tuam charissimam sæuissimis molestari symptomatibus, quæ sane venenum subesse arguunt, præsertim cum eiusmodi periodicè, & per interualla, recurrant. Num vero venenum propinatum sit valde ambigo. Ego crederem in ipso ventriculo, longitudine morbi labefactato, tale quippiam genitum. Si .n. ex optimis alimentis, lacte, vitellis ouorum, semine, sanguine, vitiatis, deleteria vis resultat, cur non magis ex corruptis excrementis. Siquidem alimenti recrementum aptior est materia veneno, quam vtile & elaboratum alimentum. Duo mêbra Galenus constituit, in quibus venenum gignitur, ventriculum & vterum. Hunc quod excremêtorum vniuersi corporis receptaculum atq; sentina sit; illum vero quod vario ciborum vsu molestetur, ita vt nonnunquam cibum debitè superare non possit. Malum principaliter in ventriculo hærere, & non in matrice, argumento est, quod statuto tempore menses profluunt, neque tempore menstruorum hoc malum exacerbatur. Ostendunt biliosæ vomitiones. Quod autem venenum possit in ventriculo gigni, quod vim externi æquet, & in corpore latere & per interualla affligere, ostendit Gale. 3. & 6. de loc. aff. cap. 7. & 6. cap. 5. Et Hippocrates in pleuritico 3. Epidem. Causa autem non est innatus calor, sed extraneus occupans materiam, quæ sub innato, tanquam rebellis relinquitur. Et sic ex transmutatione per putredinem, vel corruptionem gignitur. Non deprehenditur gradus quantitatis, vel qualitatis materiæ, ex qua venenum per transmutationem genitum est, nec modus transmutationis. Ideò in curatione cogimur ad generalia confugere. Ventriculus tàm per superiora à corruptis humoribus liberatur, quàm per deiectiones. Leue vomitorium, quod caret occulta vi, nihil proficit, siquidem nec spôtaneæ vomitiones mali alleuationem adferunt. Ego sanè non vererer vsum stimmi dextrè præparati, quod & infantibus recens natis tutò & felici cum successu præbeo. Nec puto nosa senis sententia recedere, ad validiora côfugientes auxilia. Valentioribus .n. morbis potentissima remedia optima sunt. Talia sunt, quę ex mineralib. comparantur, quæ falsò Theophrasto illi Paracelso adscribuntur. Notum enim est veteribus chemiam fuisse familiarem. Ignis etenim beneficio medicamêta meliora reddûtur, dû subtilior rerum portio à crassiore seiungitur quæ sine omni naturæ incommodo efficacissime vires suas exerunt. Vt enim cibi succus purus vtilior, & coctu facilior, quam crassus; ita etiam tenuior & subtilior pars ex herbis & metallis elicita plus efficaciæ, quam pulueres ipsorum in substantia obtinent. Non recedimus hic à methodo rationali, multo minus à sententia Hippocratis; Immutamus duntaxat medicamenta, substituendo ea quæ minimo temporis spacio plus auxilij sine virium deiectione in parua quantitate allatura sunt, ac si alia in magna copia exhiberentur, & sine optimo frustraremur. Post vsum stimmi propinarem ad aliquot dies puluerem subscriptum.

Venenum in corpore genitum.

In Ventriculo & Vtero gigni posse venenum occultum.

Stimmi vsus etiam in infantibus.

2. Aph. 52.
1. Aph. 6.

Chymia falso Paracelso adscribitur.

℞. Puluer. Smaragdi.
Hiacynthi.
Margarit.
Corallor.
Boli armeni oriental.
Præpar.
Scobis Eboris. an. q. s.

Puluis alexipharmacus.

Quod si malum recurreret, darem & al-

Rotulæ ex antimonio.

Oxymel helleboratum.

teravice totulam ex Stibio, quarum duas transmitto. Non intermitterem quandoq; præsertim cum aluus non responderet vsum oxymellis hellebori. Est.n. mirificæ efficaciæ. Hæc breuibus ad te perscribere volui, vt petitioni tuæ satisfieret. Vale. 21. Nouemb. An. 73.

EPIST. VIII.

IDEM D. GEORGIO BEHR, *Physico Saganensi.*

REVERENDVM Dominum Abbatem Charissime Domine Doctor, de capitis dolore acuto, catarthis. vertigine, somno inquieto, ac alijs symptomatis ex pituitosis, frigidis, crassis & lentis humoribus proficiscentibus, conqueri, ex literis tuis intellexi, quæ equidem etsi R.D. in ætate consistentiæ constitutum in morbos periculosos nõdum deduxerit; tamen apoplexiæ aduentum denunciant, Si Auicennæ & experientiæ quotidianæ credendum. Licet ante quadragesimum annum, Hipp. teste, non accedat; Attamen postmodum cito inuadit, & præsertim crapulæ, iræ, & aliis affectibus animi & corporis indulgentes corripit. Cum autem D Abbas enumeratis symptomatis afficiatur, & quadragesimum annum superauerit, ac ob Astrologorum quorundam prædictiones vereatur morbi huiusmodi insultum, qui facilè interimit, & non admittit curationem, optimum erit vt præcautione malum euitetur. Fortem enim Apoplexiam curare est impossibile, leuem vero non facile. Prospicietur ergo conuenienti diæta, & commodo medicamentorum vsu. Hoc vt felicius instituatur omnes causæ, apoplexiã cõcitantes cõsiderandæ sunt. Apoplexia vel ab intemperie nuda, vel à materia in corpore collecta proficiscitur. Intemperies nuda substãtiæ cerebri impressa præseruatione euitatur, semel vero inducta nũquam curationem recipit. Materia autem vel est corpulẽta, crassa, & viscida, & hæc vel humor pituitosus, vel Melancholicus in cerebro collectus, vel etiam sanguis nimia copia superabundans, vel vaporosa, vel vapor crassus obstruens, vt in temulentis. De nuda intemperie nihil dicam; cum raro inde apoplexia oriatur, tum quod R. D. optime capiti frigido & nebuloso tempore prospiciat, atq; partes nervosas muniat, ventosq; austrinos fugiat. Hoc duntaxat monere volui, ne potum cibumue capiat dum pedes madent, vel refrigerati sint. Nihil enim magis cerebrum ad intemperiem, præter enumerata, deducit. Materia autem, quæ dicta symptomata facit, est humor pituitosus, frigidus, crassus & lentus, à quo si obstructiones in cerebro fierentur, facile apoplexiam inducerent. Ea commoda victus ratione, & medicamentis idoneis euincetur. Ideo nihil tutius, quam vt collecti humores auferantur, qui commodissime vere & autumno educuntur. De Melancholico humore, cum sit R D. bono & hilari animo prædítus, non est quod simus solliciti. Quod si R. D. consueuerit adhibere phlebotomiam, non esset inconueniens tempore veris; sed ne magna copia educatur, neque frequens sit, cum ad apoplexiã deducat, suadeo. In autumno omnino intermittat. Facta igitur alui lenitione, & præmissa venæ sectione, si videbitur, diuinum esset auxilium; Decoctum sarsæ veris tempore. Etenim non solum materiam detergeret, incideret & obstructiones, si in visceribus subessent, solueret; Verum etiam interiora membra, præsertim cerebrum roboraret. Indulget enim R. D. genio, & nonnunquã plus, quã par est, ingurgitat, vnde coctiones turbantur, humores crudi colliguntur, ex quib. obstructiones resultant, & membrorũ internorum vigor deiicitur. Pararem decoctum hoc modo;

Lib. 3. tractatu 5 c. 13.

Apoplexia ante quadragesimum annum non accedit.

Causa.

Apoplexia raro à nuda intemperie.

Refrigeratis & madentibus pedibus cibum accipere cerebro noxium.

Decoctum sarsa diuinum remedium in praeseruatione Apoplexia.

Decoctum sarsa paraglia.

℞ Sarsæ minutim incisæ. ℥ ij.
Flor. primulæ veris, lilij conuallij an. M. 1.
Semin. Fænicul. ℥ vi.
Aquæ lib. iiij.

Macerentur horis XXIIII deinde ad casum medietatis decoquãtur, in fine decocti iniiciantur Agalochi ℈ ij ß. Et colo transmissa feruentur ad vsum in lagena vitrea Mane de hoc decocto darem ℥ v. vel vj: adiectis ʒ j. ß. aq. cinamomi, vt R. D. corpore bene cooperto sudaret, absque vitium tamen iactura. Absumpto decocto purgarem materiam catapotijs Alexandrinis, quib. aliquid aurearum, & sine quibus, adderem; hoc modo;

Pillula Alexandri de Nitro.

℞ Massæ pill. de nitro ℈ ij aurearum, sine quibus an. ℈ß.

Cum aqua primulæ veris formentur pillul. nu. 17. vel 19. Post vsum repeterem decoctum per quatuor dies, quo absoluto exhibetem pillularum Alexandrinarum ʒ j In autumno, si non recusaret R. D. vsum sarsæ, repararem decoctum, absque sectione venæ, & euacuarem quinto quoque die pillulis aureis & de nitro. Quod si potius loco sarsæ syrupis & decoctis detergentibus delectaretur, non esse alienum a nostris intentionibus. Hyeme singulis mensibus prodessent alephanginæ, vel masticinę vel ex aloë rosata Arnoldi, quas etiam

cum

cum aluus non refponderet, probarem. Ventriculo interim profpiciendum, ne pituitofos humores gignat, atque cerebro, ne temporis protractu, vel intemperies aliqua imprimatur, vel à collectis humoribus obftruatur. Quod cõmode fiet in æftate fi ex fuccino præparato, & fpecieb. Diatrhodonis cum faccharo, in aqua ceraforũ nigrorum diffoluto, formentur orbiculi, de quibus alternis diebus aliquot manè capiat. Hyeme vero poffunt Tragæa, & Electuarium alternatim exhiberi. Item Diacorum. Trageæ non admifcerem opoponacum, cum refte Rhafe 1. cont. noceat neruis & cerebro. Quod fi optaret aquam vitæ, poffet hoc modo confici;

Rotula ex fuccino.

Opoponacum nocuum neruis.

Aqua vita.

℞ Vini maluatici deftillat. ℔. ij.
Herbar. meliffæ.
Flor. lilij conuallij.
Anthos.
Lauendulæ.
Borrag.
Primulæ veris. an. M. j.
Granor. Paradifi ℥ iij ß.
Cubebar.
Cinnamom.
Nucis Mofchat. an. ℥ ij.

Infolentur mixta obturato vafe, ne quicquam tranfpiret, per integrum menfem, & exprimantur poftea. De hac fingulis mẽfib. in nouilunio & plenilunio, mane cum bucella panis albi capiet ℥ß. Mane etiam effet ex vfu, vt R. D. gargarifando os elueret. Poffet hoc modo parari;

Gargarifmus

℞ Radic. calami odorat.
Nucis Mofcat.
Stœchad.
Maceris.
Maioranæ. an. ℨß.
Decoq. in ℔. j. aquæ puræ adde colaturæ.
Aceti rofacei. ℥ß.
Mellis rofacei. ℥ j. ß.
Sinapi puluerifati ℈ß.
Mifce.

Prodeft etiam Cubebarum mafticatio mane, Abftinerem ab aliis mafticatoriis, præfertim errhinis, quod nimium concutiant cerebrum. Cæterum habeo pro fingulari experimento in arcenda apoplexia vfum fubfcriptarum pillularum, de quibus ℈ j. ad noctem nouilunij & plenilunij exhibeo, etiam æftiuo tempore. Debet autem cæna frugalior antecedere:

Mafticatoria & Errhina concutiunt cerebrum.

Experimentum in præferuatione.

℞ Cubebar.
Calamenti.
Maftich.
Nucis Mofchat.
Garyophyllor. an. ℨ j.
Ambræ. ℨß.
Mofchi. ℥ vj.
Cum fucco maioranæ formentur pillulæ.

Victus ratio fi oportuna accederet, facile affequeremur ea, quæ optamus. Verum cum hoc feculo varietas ciborum & concertatio poculorum R. D. ad tuendam dignitatem fit vfitata, tędiofum effet aliquid adfcribere. Confultum tamen vt ferculis libanotis incoquatur. Hoc breuibus ad te exarare volui, vt & tuæ petitioni, & optimæ voluntati atque expectationi R. D. fatisfiat. Chriftus Cœleftis & fummus Medicus omnia fecundet, Vale. Vratislau. Anno 77. 10. April.

Diata.

EPIST. IX.

IDEM D. PAVLO CLOSIO, *Phyfico Glacenfi*, S.

ALIQVID diuini in morbis ineffe, arteftante Hipp in prognoft. hoc anno abunde experior. Quod equidem & in ifto iuuene fieri fatendum eft. Etfi corpus huius medicamentis idoneis fatis fuperq; à peccantibus humoribus, qui febrem, & alia mala concitarũt, liberatum fit; tamen reftant varia fymptomata, quæ mirum in modum vires corporis deiiciunt. Dolor & vigiliæ quæ quantum detrahant viribus, non eft opus rationibus, vbi experientia loquitur. Accedit & fudor diaphoreticus, qui non ex humorum malorum reliquiis, neque alimenti copia refultat; Verum magis naturæ imbecillitatem arguit, & fymptomaticè corpus affligit. Hæc reftant poft inftitutam methodicam atque rationalem curam, quæ fui ablationem requirunt. Cum autem alui adftrictio concurrat, præ omnibus adnitendum, vt aluus refpondeat, alias fruftra vel optima auxilia adhibentur. Commodius remedium applicari non poteft, clyftere ex iufculo caponis cum Saccharo craffo confecto, quo ego tribus feptimanis in dies aliquando bis rerue in Italia vfus fum. Hoc non folum aluum foluit; fed etiam corporis vires reftaurat, atque refocillat, quod & paffulæ lotę ante paftum fumptæ præftant. Balneum aquæ dulcis, fi aliquid rofarum rubearum, & florum nenupharis iniectum fuerit, fomnum conciliat, dolorem demulcet, fudorem inhibet, atque appetitum promouet. Conciliat quoque fomnum medulla cerui recens fi tempora inungantur ad noctem. Ab opiatis abftinendum. Confert & hic puluis mirifice non folum ad fomnum inducendum; verum etiam vires

Dolor & vigilia vires proſternunt.

Sudor diaphoreticus.

Clyſter domeſticum.

Balneum ſomniferum.

Medulla ceruina.

restaurat, somnia horribilia arcet, atq; sudorem inhibet;

Puluis somnum inducens & corroborans.

℞ Smaragd.
Hiacinth.
Margarit.
Corall.
Boli armen.
Scobis Eboris an. q. s.
In pollinem redigantur.

Ad noctem sub ingressum lecti, quantum media testa nucis ponticæ capit, propinatur. Quod si sudor non cedat, exhibeatur vocata nouella & applicetur cordi, axillis, collo, atque inguini subscriptum epithema linteolis:

Epithema.

℞ Folior. myrthi.
Cortic. granator. an. ℥ iij.
Gallar.
Mannæ thuris. an. ℥ ij.
Balaustior. ℥ j. ß.
Aq. tormentill.
Rosarum. an. ℔ j.

Bulliant semel atq; iterum & colentur.

Neque intermittatur inunctio dorsi ex lacte mulieris, facta cum butyro, & oleo violaceo, cui etiam rosaceum addi potest, cũ mucillagine psyllij. Restaurãtes cibi quoquo modo confecti offerãtur. Cæterum calculi quoque habenda ratio, qui si molestauerit, regio renum vnguẽto rosato Mesue inungi, & radix Ibisci in iusculis adhiberi potest. Hæc vt & volũtati tuæ, & petitioni Domini Notarij satisfiat perscribere volui. Vale. Vratisl. 4. Augusti. Anno 77.

Vnguentum ad spinam.

EPIST. X.

IDEM D. GEORGIO BEHR, *Physico Saganensi, S.*

Ex literis tuis proxime ad me datis intellexi Reuerendum Dominum Abbatem curam institutam felici cum successu absoluisse. Vtinam victus ratio apta accederet, ne auxilia dextre adhibita videantur frustra esse exhibita. Tuum est, cum sis præsto, ipsum admonere ne genio indulgeat.

Scripsit superioribus mensibus ad me Generosus & Nobilis Dominus N. N. vt animi mei sententiam perscriberem, quid sibi in extirpanda podagra sit faciendum, ac num CAVTERIIS huic malo succurri possit. Ego sane diligentia singulari incubui, vt bono viro, de re literaria bene merito gratificari possem. Cum autem videam in hoc malo etiam præstantissima auxilia parum aut nihil conferre, mihi omnino persuadeo vsum cauteriorum multum profuturum. Ichor enim præbens influxui occasionem collectus pedetentim inanitur, & sic articuli à suis molestiis liberabuntur. Ego tuæ sententiæ omnino subscribo, quod mihi summopere placeat, cum sit rationi & experientiæ consentanea. Antequam autem applicentur cauteriæ, operæ precium erit prius mundificare corpus & primum experiri vsum in pedibus. Quod si ista ad dolores podagricos sopiendos non satisfacient, etiam brachiis erunt adhibenda. Quomodo peragendum sit peculiaribus literis mandaui, cum alias sit, harum rerum diligens indagator. Quantum ad coniugẽ spectat, cum sit phthysi obnoxia, in tempore prospiciendum ne malum serpat, præsertim hoc tempore. Est enim Autumnus tabidis inimicus. Cum autem antea ex vsu fuerint præscripta medicamenta, possunt & nunc, saluo tuo iudicio adhiberi. Mundificanda erunt prius membra, & mandantia atque recipientia, cum manna dissoluta in decocto pectorali, & vt magis prospiciatur interceptioni fluxus grana 8. pill. de Cinoglossa sub noctem exhibenda. Vale. 11. Octob. Anno 77.

Cauterium in podagra vtile.

Preseruatio à phthysi.

Pillulæ de Cynoglossa.

EPIST. XI.

IDEM, D. GEORGIO FLORSCHVTZ, *Medico Schuuidnicensi.*

Nudiustertius accessit me nobilis Dominus N. N. orans vt de ipsius corporis neutralitate meam ad te perscriberem sententiam. Quod equidem homini pio & bono denegare non potui, etiam atque etiam à te petens, vt in optimam accipias partem. Non dubium est repullulare hypochondriacam passionem, qua superioribus annis longo tempore afflictus fuit. Ostendunt oris ventriculi insignis imbecillitas, quam frequentes ructus, & rugitus in sinistro latere insequuntur, ac cruditates multæ, item tristicia, ac leuis anxietas cum linguę ariditate. Fidem quoque faciunt, quod ante duos annos sedecim menses quartana laborauerit, quæ vt plurimum aliquid relinquit mali. Comitantur quoque affectum hunc capitis grauitates ob exhalationem vaporum, qui si non dissipantur, dolorem quoque concitant. Quod si in humorem condensatur frigiditate cerebri, in ventriculum labuntur, & affectum augent. Non sunt confirmata passionis hypochondriacæ indicia; sed potius quædam initia. Malum hoc si primo quoque tempore non auferatur, paulatim radices agit. Itaque non magno negotio expugnabitur,

Hypochondriaca passio.

cum

cum temperatura non longe distet ab æquali & laudabili constitutione, & quod cuncta hæc ex accidenti potius, quam quod natura ita tulerit, acciderint. Certum est enim vitia naturalia, cuiuscunque modi fuerint, difficilius, quam quæ ex accidenti sunt acquisita, expugnari posse. Accedit & ætas florens, ac multarum virium, quæ repugnare maiori etiam morbo possunt, & anni tempus præsens commodissimum ad exequendum nostras contentiones, quæ ab effectu petēdæ sunt. Vitiata enim est ventriculi coctio ex intemperie iusto frigidiore. ac subest venarum meseraicarum obstructio ex crudis, & crassis humoribus ob prauam coctionem exorta. Transmittitur etiam ex liene plus æquo atribilarius humor, quæ omnia dicta Symptomata excitant. Cum autem intemperatura non simplex sit; sed cum humore, & adiunctam habeat obstructionem: Ideo corrigi debet intemperatura, & obstructio aperienda vt alimento per meatus venarum pateat progressus. Itaque elapso plenilunio leniendą eritaluus, vel putiuncula vel tali bolo.

℞ Cassiæ recenter extract. ℥ vj.
Diaphœnicon. ʒ j. ß.
Specier. hieræ ℈ iij.
Misce cum sacchar. q. s.

Sequenti die, vt retrahantur materiæ petentes caput, ac vt tutius exhiberi possint deobstruentia, suaderem vt sectio venæ basilicæ adhiberetur, deinde subsequentem potionem ad quatuor, vel quinque dies propinarem;

Potio digerens.

℞ Syrup. de lupulis.
De Cichor. cum Rhabarb.
De fumo terræ an. ℥ ß.
Decoction. lupul.
Borrag.
Ceterach.
Cichor.
Cusculæ.
Sem. feniculi. ℥ iij.

Misce pro vna, & sic pro reliquis, aromatisetur cum aliquot guttis aq. cinnamomi. His absolutis sumat purgans medicamentum, quale hoc est;

Potio purgans.

℞ Lupul.
Fumariæ.
Buglofs.
Cichor. an. p j.
Liquirit. ʒ j.
Passular. ℥ ß.
Sem. anisi.
Fenicul. an. ℈ j.
Cinnamom.
Zinziber. an. ℈ ß.

In s. q. aq. fiat decoctio, in fine iniiciatur;
Folior Senæ. ℥ ß.
Flor. Cordial. p. j.

℞ Colaturæ. ℥ iij. his adde
Rhabar. Elect. ʒ j. ß.
Agaric. Trochiscat. ʒ j.
Squinanthi. gr. v.

Macerentur mixta aliquot horis, & postea calefiant, ac exprimantur fortiter, add.
Syrupi de tribus, vel rosac.
Solut. ʒ j. Aq. cinnamomi ℈ j.

Hæc purgatio singulis annis verno tempore sufficiens esset ad resistendum symptomatibus. Quod si interim expurgandus etit ventriculus, vel caput, leuissimis vteretur medicamentis, & potius laudarem liquidam, quam aliam medicamentorum formam. Conferret optime ad obstructiones tollendas venarum meseraicarum, & educendas materias ibi contentas subscriptus syrupus, qui cum iusculo capi potest, vel cum decocto Cichor. & fenicul. [illegible] ℥ iij. Etiam esset ex vsu Rhabarbari crudi particulam deuorare. Vt autem capiti & ventriculo robur addatur, capiat de rotulis sequentibus duas vel tres duabus horis ante prandium.

Rotula.

℞ Specier. diamusci dulc.
Aromatic. rosat.
Diarrhod. Abbat. an. ʒ ß.
Sacchar. in aq. borrag. dissol. ℥ iij.
Misce, fiat confectio in rotulis.

Poterit & ventriculus hoc vnguento inungi;

Pigmentum stomachale.

℞ Ol. Mastic.
Nardini.
Camomill. an. ℥ ß.
Puluer. mastich.
Mentæ.
Macis.
Corall. rub. an. ℈ j.
Ceræ parum. Misce.

Hæc ad te, vt voluntati ægri satisfacerem, perscribere oportuit. Vale. 10. Feb. Anno 78.

EPIST. XII.

IDEM D. VVENCESLAO RAphano, *Physico Oppauiensi.*

S. D.

GILERUM amicum nostrum de puluere purgante, ferè [illegible] mentionem fecisse ex literis tuis intellexi. Is puluis cōficitur ex radice Mechoacā, quæ ex Occidētali India ad nos trāsfertur, vtor hac radice feliciter in morbis chronicis & inueteratis,

Mechoaca.

in podagra, asthmate, hydrope & aliis morbis à materia frigida originem ducentibus. In æstate & morbis acutis ab eius vsu abstineo. Δόσις eius ℥j. ad ℥ij. Propinatur cum cereuisia, vel immiscetur confectuis, etiam Electuariis solutiuis. Formantur inde etiam Catapotia. Infusum parum aut nihil virium exerit. Cauendum autem ne in prandio vinum hauriatur, quod non solum eius facultates remoratur, & hebetat. Verum etiam omnino impedit, atque pessundat. Idcirco cùm nimium purgando vires deiicit, haustus vini, vel offa panis vino madefacta, exhibentur. Sunt & alia prestantissima medicamenta, quæ nunc adferuntur, de quibus coram. Experimur indies hanc medicinam, cuius parua fuerunt principia, suos facere progressus. Nihil enim simul inuẽtum & perfectum est. Quod & Comicus nobis insinuat in Adelphis. Nunquam ita quisque bene subducta ratione ad vitã fuit, quin res, ætas vsus sem per adportet aliquid noui, vt illa quę te scire credas, nescias, & quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies. Chymici Enthusiastę suis pyreticis medicamentis magnum emolumentum consecutos sibi imaginantur, quæ si quis secum diligenter reputat, plus detrimenti inde corporibus inuri; quam commode acquiri, experientia quotidiana abunde comprobat. Valeant isti carnifices [illegible], nos ea amplectamur, quæ ratione & experientia nituntur. Vale Vratisl. 25. Feb. Anno 78.

Vinum impedit Mechoaca effectum.

Empirica Chymica periculosa.

EPIST. XIII.

IDEM D. PAVLO BORECK, *Physico Bregensi S.*

SVM valde anceps quid in medicamentorum exhibitione sit constituendum. Etenim cum penfito sententiam Hippo. in Aphorismis, & 6. Epidem. sæpius repetitam (Quæ relinquuntur in morbis recidiuam facere consueuerunt) summe moueor ad educẽdam materiam in corpore adhuc hærentem: Vice versa considerans corporis impuritatem atque immunditiem; Vereor ne post tot eductiones materia commota, nouum nobis facesset negotium. Ego sane si aluus responderet, & vtcumque Illustris. Ducissa ad ea, quæ offeruntur se optime haberet, ac bene quiesceret à purgantium vsu abstinerem. Corpus enim eius etiam si ad integrum mensem expurgaretur non redderetur purum; Est tamen vtcumque & medicamentis, & naturæ conatu, expurgatũ. vt minime commodum sit iudicata mouere atq; irritare.

Nonnunquam natura etiam impuro sanguine sustentatur, quod in cachecticis & Phthisicis vsu venit, quorum aliquando vita ad multos annos absque purgantibus prorogatur. Quod si ad suppressam aluum inappetẽtia, & inquietudo accederent, vel horum quicquam subesset, pillulas nuper confectas omnino exhiberem, postquam menses cessauerint, tribus vel quatuor diebus post. Tu præsens, quid ex vsu fuerit, commodius constitues. Indicio tuo omnino me subiicio. Vale. Vratisl. 4. Octob. Anno 74.

Natura interdum impuro etiam sanguine sustentatur.

EPIST. XIIII.

IDEM D. IACOBO HORSTIO, *Physico Iglauiensi, S.*

SCRIBIS ad me Magnificum & Generosum Dominum N. N. Cæsareę Maiestatis Consiliarium, Hypochõdriaca Melancholia vltra annum molestari, & nunc morbum in declinatione variari, ac petis à me rationem medendi, vt tandem liberari à molestissimo malo possit. Etsi autem tantum mihi non arrogem, vt pro rei exigentia respondere possim: non intermittam tamen ea, quæ mihi cognita & obseruata sunt, ad te perscribere vt intelligas me tuis votis deesse nolle. Nihil enim est, quod tui causa non subirem, quod tibi sane persuasum habeas. Refers mali symptomata magis matutino tempore recurrere, post meridiem vero mitiora fieri. Quod denotat malum non per se solum ex ventriculi intemperie cum materia & meseraicarum obstructione proficisci; sed etiam aliquid ex epare & liene, quod malum foueat, affluere. Fidem facit medicamentorum purgantium frequens repetitio, cui malum minime cessit. Nullo modo danda est huic morbo quies. Dum enim radices agit, euelli nunquam potest, & semper grauiorum morborum præcursor est, fit autem S. M bono animo, & obtemperet medicorum consiliis, breui, Deo annuente, restituetur. Diligenter autem cauendum, cum materia partim transmittatur, partim etiam in ventriculo colligatur, ne vehementia, vel frequentia medicamentorum purgantium malum augeatur. Sicut enim electiue purgantia calorem innatum, cuius ope omnes actiones medici gubernantur affligunt, & ventriculum mala qualitate, cum humores vitiosos alliciant, imbuunt; sic benedicta etiam medicamenta, quę vi trahendi, vel emolliendi prædita sunt, eandem noxam inferunt. Ac licet commodissimum esset à purgantibus plane abstinere; tamen cum malum non nisi

Melancholia Hypochõdriaca.

Prognosticum.

per

per γυμνασίων & contemperationem tolli possit, ἐμέτων vtendū, & vitiosum paulatim tollendum, ita vt bonum in illius locum reponatur, & roboretur, simul ventriculus ne admittat ea, quæ transmittuntur, venæque meseraicæ apertæ, ac meatus epatis & lienis minime impediti sint opera danda. Rhabarbari extractum, cum Agarico Trochiscato optimū est. Placeret *Extractum Rhabarbari.* etiam Rhabarbarū in substantia cū exigua quātitate agarici & aloes, ita vt aqua Cinnamomi in qua mastix sit soluta, irrorentur, & cum syrupo de tribus vel rosaceo solutiuo massa fieret, vel ex specie hieræ simpl. ℥ ß. Rhabarb. electiss. ʒ ij. spicæ ℈ j Squinanth. g̃. vj. cum syrupo de Endiuia fiat massa, de qua sumatur quantitas conueniens per horam ante cibum. Possent & tali medicamento vitiosi humores paulatim euacuari.

℞ Passular. per setaceum transmiss. ℥ iij.
Electuarium lenitiuum ex Rhabarbaro & pulpis. Rhabarb. opt. aq. cinnamomi irrorati ℥ ß.
Specier. diarrhod. abbat. Diatrion. santal. an. ℈ ij.
Misce.

Datur ℥ ß. vel quantum pro alui subductione opus erit. Ad corroborationem ventriculi exhiberem mel rosaceum cum extracto agalochi, vel spec. Diaxyloaloes vt matutinis horis cochlear vnum *Extractum Agalochi.* assumeret. Non solum materiam abstergat, sed etiam symptomata matutine compescet.

℞ Mellis rosacei opt. ℥ iiij.
Extract. Xyloaloes. ℈ ß. vel loco eius specierum ʒ j Misce.

Nonnunquam isto puluere vtor cum *Puluis stomachalis.* iusculo; datur ad ʒ j.

℞ Tunicar. stomachi galli. ʒ ij.
Spodii præparati.
Ossi. de corde cerui an. ʒ j.
Margaritar. præparat. an. ʒ ß.
Specier. diarrhodon.
Aromatic. rosat.
Diamargarit. frig. an. ℈ j.
Misce fiat puluis.

Foris etiam inunctiones, vel fomentationes adhiberi possunt vētriculo. Mul- *Vnguentum ex succis Agrippa.* tum quoque auxilii attulisse scimus inunctionem Epatis ex vnguento de succis, & Lienis cum vnguento Agrippa cum aliquid materiæ ex istis etiam membris trāsmittatur. Habenda etiam est ratio somni, *Somni prouocatio.* qui lotionibus pedum & brachiorum prouocari poterit. In eiusmodi malo felici cum successu ad quietem & corroborationem exhibeo puluerem subscriptum, quantum apice cultri bis capi potest, sub ingressum lecti.

℞ Puluer. Smaragdi.
Hiacynth.
Margaritar.
Corall. præparat.
Scobis Eboris.
Boli armen. an. q. s.
Misce fiat pulius.

Cæterum Magnificus Dominus magno sit animo, sibique persuadeat. Cum morbus sit in declinatione, se omnino liberatum iri. Christus cœlestis medicus benigne secundet. Vale. 12. Decemb. Anno 1580.

EPIST. XV.

ADOLPHVS OCCO MED. &c.
N. N. S. D.

NON est aliud medicamentum humano corpori ita familiare, sicut Rha *Elogium rhabarbari.* quod Barbarum vocant, cuius frequens etiam vsus nihil incommodat prorsus, id si mane masticetur pondere vnius scrupuli, deinde deglutiatur, non tantum aluum ipsam molliorem atque obedientem reddit, in iis maxime qui suapte natura astrictæ alui sunt, sed ea etiam masticatione caput expurgat, sensus omnes vegetissimos reddit, ventriculum & reliqua membra si quid aliud mirandum in modum corroborat, citra insignem excalfactionem. Materias tam pituitosas, quam biliosas & adustas à corpore eiicit, neque propterea aliquam noxam ex longo eius vsu corpori affert, sicut reliquæ faciunt medicinæ. Est etenim omni ex parte medicina tutissima & nullius prorsus nocumenti. Dentes etiam, præter alias vtilitates, ab omni putredine & nigredine conseruat, gingiuas solidas reddit, anhelitum commendat, adeoque diuinum omnino remedium est, & tibi his de causis maxime familiare esse debet. Habeo ex Montano, Hydropicum quendam facie, ven- *Hydropicus vsu rhabarbari frequētia sanatus. Vt & vulnus capitis lethale in eodem sene.* tre, pedibus, atque adeo toto corpore intumuisse, atque in summo fuisse periculo, ita vt plerique de ipsius salute desperarent, is fato nescio quo monitus, cœpit vti rhabarbaro modicè primū, ex quo subducebatur aluus, & serositas sine molestia, & optime habere cœpit, is augebat pondus quotidie, ita vt à drachmis ad vncias deueniret, atq; eas deuoraret, & tandē integras libras, cōtigit vt euacarentur humores noxii, corroborarentur membra & non tantum hydrope liberatus, atque adeo omnibus pro miraculo habitus est, sed membra

quoque robustiora exinde facta, calor totius corporis optimus, & functiones seu operationes corporis omnes rediere, vixit sanus & incolumis citra vllam ansitmitatem vsque ad primum senium, multas interim congessit pecunias, quas cum vidisset aliquando seruus sicarius, ipsius vitæ insidiari cœpit, & eum occidere decreuit, vt tuto pecunias surripere posset: ingressus aliquando thalamum, in quo cum decumbebat herus, acuto gladio, quem pistalesum vocant, sub vestibus celato, vno ictu caput amputare decreuit, quod & tētauit: sed res parum feliciter successit, infixit quidem lethale vulnus, sed prorsus interimere non potuit, prosilijt enim ex lecto, & quanquam lethale vulnus accepisset, tanto tamen robore præditus erat, vt & sicarium contineret, donec opem illi ferrent vicini, & parricidam caperent. Accesserunt tandem chirurgi, qui cum viderent vulnus lethale, cœperunt desperare de ipsius salute, relinquebāt eum prognosticis, putabant fore vt quarto die moreretur: cum accederent circiter diem quartum & vulnus aperirent, (quemadmodum in talibus vulneribus lethalibus fieri solet à peritis chirurgis, vt ante quartū non detegantur) reperiebant id citra vllam inflāmationem purum & bonum. Illud tamen quia lethale prorsus erat, putabant eum septimo die, (qui & criticus est, & vulneribus magnis periculosus, siquidem & melius vel deterius transmutatio fit) esse moriturum. Superuixit tamen septimum diem, indies magis ac magis conualuit, & ad extremum vulnus ex integro coaluit, magna omnium hominum admiratione, & præter expectationem vixit ad vltimum vsque senium. tandem interrogatus quo nam pacto tantum corporis robur sibi cōciliasset, vt à lethalibus ægritudinibus euaserit, respondit frequenti vsu rhabarbari. Hæc tibi vir humaniſſime, cum te erga mediocria etiam officia gratiſſimum videam, communicare volui æquo animo, vt viciſſim aliquod gratitudinis specimen acciperes, & vt tibi hoc medicamentum familiariſſimum esse posset, ad totius corporis robur conciliandum, & omnes ægritudines arcendas. Ista nobis clarissimus Ioannes Baptista Montanus communicauit priuatim domi suæ, mihi nimirum & domino Hieronymo Scribæ, piæ memoriæ, cæteris omnibus absentibus, quæ vt bona sunt, & nemini ferè cognita, licet eius vsus sit apud medicos quotidianus, ita tibi quoque soli serues rogo, Vale.

Vulnera lethalia cerebri ante quartum non detegenda.

EPIST. XVI.

ANDREAS DVDITH AB HORCKOVIZA, *Consil. & Orator Cæsar. &c. Clarissimo viro Dn. D. Vuenceslao Raphano Vratisl. Physico Oppauiensi, S. D.*

MIRARIS fortasse, cur ad te non redierit is, qui tuum tantopere expetebat & consilium & operam. Cognosco causam. Deterritus mercede, quam cum pharmacopæo postulabatis, Tessinū proficiscitur. ibi in chirurgum, qui lapides è vesicis exsecare solet, incidit, certam, vt solent, salutem, non magno precio, vendentem. Itaque illius se vanitati, vt ego ominor, totum tradit. Quem res exitum habitura sit, audiemus paulò post. Ego vereor, ne imprudentiæ suæ pœnas det simul & auaritiæ. Sic solent plerunque qui compendia quærunt, magna dispendia referre. Sed valeat ille, & suo consilio fruatur, quandoquidem nostro parere noluit. Hęc scripsi, non tam vt scires quid consilij ceperit is, qui iam meus esse desijt œconomus, quam vt, cum te salutare decreuissem, longiorem ad te darem epistolam. quamuis tu fortasse æquiore animo inanibus hisce literis meis carere posses. sed ignosce mihi, non possum pati, vt nuper admodum tam feliciter inita inter nos amicitia silentio elanguescat, quam equidem vigere, & mutuis inter nos officijs augere imprimis opto. Nescio quam sis occupatus, hoc præsertim tempore, quo varijs morbis vulgus infestatur, sed si tantum esset otij tibi, vt libeat animi causa, ad me excurrere, eris mihi gratissimus & expectatissimus hospes. Si piscatione delectaris, dabo operam, vt si alia omnia, certe id apud me desideratum non sis. Mittam si voles, & cum voles, currum & equos. Si Puteanum habes de medicamentorum purgantium facultatibus, rogo te, vt eius vsum, ad aliquot dies, mihi accommodes. Legi non ita pridem Thomæ Erasti, docti viri, eadem de re librum. cuius si valere sententia debet, omnem profecto funditus, vt mihi quidem videtur, medicinam tolli necesse fuerit. Nam vt alia omittam, si nulla sunt κεφαλικὰ nulla ἡπατικὰ nulla καρδιακὰ, & alijs membris accommodata, propriaque, vel vt vulgo vocant, appropriata pharmaca, sed sola vellicatione, aut acrimonia, aut etiam ipsa ciborum copia, facultas expultrix incitata, noxia quæuis propellit, & excernit; quid iam opus est amplius doctrina illa de alim. fac. de medic. comp. de morborum denique differentijs. Vnum aliquod, qualequale illud sit

Puteanus de purgantibus.

Erasti sententia de medicamentorum proprijs facultatibus.

Contra Erastum.

ſit, medicamentum omnibus humoribus educendis, atque adeo omnibus morbis propellendis ſuffecerit. Puto te librum legiſſe. Quare non ero longior. Cupio tamen tuum de eo iudicium audire, tum de antimonio, & aliis Theophraſticis pharmacis. Video multum illis tribui à multis, & ſi vera mihi narrantur, curant magnos morbos ciniflones illi, & vt ille inquit, argenti extenebronides. Verum faciunt id & vetulæ ſæpe, vt triumphare iam contra rationales empirici poſſe videantur. Equidem, vt hoc quoque addam, vidi proxime præterita æſtate moleſtam ſcabiem (de qua curanda multa & varia, & longa quædam, veſtri præcipiunt) vnguento, quod hic quidam parat, depulſam eſſe quatriduo; nulla vel ætatis, vel ſexus, vel temperamenti habita ratione. priuigna mea 14. annos nata, ego 43. & alii diuerſæ ætatis, & complexionis, eodem vnguento, eodem modo adminiſtrato, ſine vlla moleſtia, conualuimus. Quid dices? alii etiam ſua ſponte conualeſcunt, tum ex hoc, tum ex aliis magnis morbis, nullius ope. Quare venit mihi in mentem illius dilematis, Omnis morbus, aut in vitam, aut mortem definit. Vtroque igitur modo medicina inutilis eſt. cui affinis eſt & illa quæſtio, de vitæ termino. Sed deſino plura nunc garrire. Oro te, ſi quem vnquam noſti bonum & modeſtum virum, Græcis, Latinisque literis eruditum, & Philoſophiæ inprimis ac medicinæ ſtudioſum, qui mecum in hoc otio, & ſolitudine viuere aliquandiu velit, eius vt mihi operam conducas. Liberaliter & iucunde hominem tractabimus. Fieri vix poteſt, vt non multos habeas notos, qui talem hoſpitem quærunt. Filium meum illi inſtituendum traderem. Vale, & amori meo ignoſce, cui hæc omnia adſcribas velim. Paſcovv. 17. Septemb. anno 1577.

De Theophraſticis.

Empiricum vnguentum ſcabiem curans quatriduo abſq; vlla præparatione.

Omnis morbus aut in vitam, aut mortem deſinit.

EPIST. XVII.

IDEM EIDEM.

REPENTINVS boni huius viri, qui has reddet, diſceſſus, breuiorem me facit. remitto per eum omnia, quæ mihi miſeras, præter Kolreuterum de vrinis, virum, vt video, eruditum, & iudicio minime ſuperſtitioſo præditum. Vtinam exiſtat aliquis, qui ſimilem laborem de pulſibus ſuſcipiat. in quibus ipſis quoque non dubito magnam eſſe inter Medicos ſuperſtitionem. Auſim etiam dicere tot differentias, quot deſcribuntur, à Galeno præſertim, neque intelligi à quoquam, neque obſeruari poſſe. dicerem quiddam magis etiam παράδοξον, ſed nolo vos offendere, ne ſi quis caſus incidat, operā nobis veſtram denegetis; hocque modo iniuriam veſtram vlciſcamini. taceo igitur; præſertim quod iam caſus quidam aduerſus cauſam mihi adfert, vt conſilium atque opem tuam implorem. quod mihi, vt communicare quamprimum ne grauere per humanitatem tuam te oro. Filiolus meus anniculus, heri è menſa, in qua iacebat, deſertus à vagabunda nutricula, in ſcamnum decidit; poſt in terram. vulnus accepit in ſuperiore linguæ parte, quæ palatum reſpicit, ſatis profundum; vt duo piſa minora capere poſſit, iuxta ſe poſita, non ſuperimpoſita, vt hinc etiam latitudinem intelligas. habet dentes duos ſuperiores, totidē inferiores. ex inferiore linguæ parte nullum vulnus apparet, quod mirum videatur, cum mentum contuſum ſit aliquantulum & ſanguine ſuffuſum: vt appareat ſuperioribus dentibus inciſam linguam prope apicem, vnius digiti interuallo. Quid iubes nos facere? difficile eſt infanti medicinam adhibere, eo loco præſertim. Cenſesne illinendam ei linguam melle deſpumato? Putasne ex hoc vulnere periculum fore, ne vitioſe pronunciet? Conſule in medium mi D. Doctor. Vereor ne ſuppuretur. Iam non ſugit. ablactatus eſt enim iam ab vno menſe & amplius. De ſomno theſes Eraſti expecto, & ſi quid eiuſmodi aliud habes. Valeat Ex. V. meque amet, reſcribat, amicos ſalutet, etſi ignotos. Paſcouuia, 29. Octob. Anno 1577.

Kolreuter de Vrinis.

De pulſibus medicorum ſuperſtitio.

Vulnus in lingua ex caſu.

EPIST. XVIII.

IDEM EIDEM.

NON licuit citius reſpondere. Illuſtris Dominus Zborrouicus Cæſaris pocillator, affinis meus, aliquot dies me detinuit. Cum hoc igitur hoſpite meo totos dies conſumere neceſſe fuit. Poſt, multis literis reſpondendum fuit in varias regiones. tandem in legendis curſim epiſtolis Geſneri, quas Viennæ accepi, aliquot dies poſui, hoc animó, vt eas ſimulatque percurriſſem, tecum quoque communicarem, vt minus mihi de tam diuturno ſilentio ſuccenſeres. Vt ingenue dicam, feſellit expectationem meam. Iucunda quidem curioſis lectio eſt; ſed non video an ſit operæ precium. De quo tu rectius iudicabis. Maluiſſem de re herbaria commentarium hominis docti, & diligentis, edidiſſet VVolfius; ſed, vt video, promiſſis tantum non lactauit, in vita Geſneri, & nunc ſpem fere omnem adimit. quod tu

De Geſneri epiſtolis.

Geſnerus de re herbaria.

ex eius Epistola, quam Aconito præposuit, facile intelliges. Dolendum est optimi illius viri labores tantos, tamque vtiles, in tenebris detineri. Sed deest scilicet Mæcenas. Sed de his alias. Spero iam te oculis bene vti; quibus nimiæ vigiliæ obfuerunt, opinor. Vngue passim notaui margines Gesneri: rogo te, vt omnia illa loca punctulis notes, ne mihi totus denuo liber euoluendus sit, cum forte quæram aliquid, vt fit. Nam vnguium noræ cito deterentur, præsertim si liber compingatur, quod vt fieri cures à te peto. Rogo D. Thomam nostrum, vt si ita tibi videatur pro filiolæ meæ morbo, quem paulo post describam, mittat electi Rhabarbari quantum iudicabis necessarium esse. puella est septimum agens annum. macrescit admodum, scabie nunquam liberum corpusculum habet. cutis fere scabrosa, & sicca est, colore ad fuscedinem rendente, decolore, imo pallida facie semper. febricula sub noctem sæpe affligitur, sine magna siti. à plithisi timeo, vel etiam ab hydrope. Video enim epar non fungi officio. Cogitabam Rhabarbari puluerem ex panniculo lineo suspendere in poculo, ex quo cereuisiam haurit, aut etiam in infusione ei propinare. rogo, vt in medium aliquid consulas, & præscribas quid facto opus esse iudices. Filiolus conualuerat antequam quiequam eorum, quæ misisti adhiberemus. pus in lingua concretum continua suctione ipse emundauit sibi, iam sanus est, nisi quod vulnus non coaluit totum. Forrasse nunquam continuabitur hæc continui solutio. Mittat mihi D. Thomas vnam atque alteram nucem vomäic, ad inutiles, & noxios quosdam canes necandos. de quo etiam legi in Gesnero. Sed dosios oblitus sum, nec quærere vacat, rogo annota, vna cum modo exhibendi Mechiocani radix Veneriis ad me allata, iam cariosa erat filiolo tamen meo, quintum tum annum agenti, grauissime febricitanti, & aluum adstrictam habenti dedi. Conualuit tertia post die. nescio an huic medicamento id tribuendum sit, an naturæ simpliciter, quæ ipsa sanat morbos, an quod forte iam ad exitum peruenerat febris. Lobelii verba de Mechoacan radice sic habent, Falluntur qui putant Bryoniam esse hanc atque illi, qui laurum cinamomum, & smilacem asperam salsam parillam, aliasque complures exoticas easdem specie cum nostratibus faciunt. Haoc mittit insula omnium, quæ nostræ ætati in occiduis insulis innotuerunt, auro, pecore, stirpibus ditissima Mechoacam vocata, cui radicem cognominem fecerunt Indi, vsumque docuerunt Hispanos, primum fere 20. ab hinc annis, à quibus accepimus. quarum drachmæ puluisculo solo, sed ex vino albo, aut iusculo propinato, commodissime qualibet die, hora & ætate, nulla molestia, aut incommodo, quinquies, sexies, aut septies, flauas hydropicorum aquas eductas, pituitasque qualuis comperimus. Hanc non visam, qui cupit nosse, intueatur Bryoniæ radicem. sunt enim concolores cortice, rugis, & fere magnitudine; sed huius taleolæ, frustaue rotunda transuersim secta, siccandi causa, intus multis circulis à ceotro ad ambitum parallelis distinguuntur, mandendo sapore farinaceo, nec acri, odoreque neutiquam ingrati est: cæterum albida & friabilis, vt bryonia, cui similem faciunt sarmentis pedamenta scandentibus & racemis. Folia atro virentia, rotunda, perennia, Nympheæ fere, & pariter superne parū acuta. Mitto tibi commentarium Marcelli de eadem radice. Vtinam Kolreuterum de arthritide nanciscamur, Vale, 21. Nouemb. anno 1577.

Historia ægra puellæ.

Consolidatio linguæ ex parte.

Nux vomica ad canes necandos.

Lobelius de radice Mechoacan.

Marcelli commentarium de Mechoacan.

EPIST. XIX.

IDEM EIDEM.

ESTO sane. facessant posthac excusationes, & sileant in literis nostris culpæ deprecationes, quoties alter alterius operam requiret. Sed tamen ego hac in parte te frequētior ero. humanitas tua animum addet, vereor, ne minus etiam pudeotem efficiat. de quo non dicam pluta, ne in eos scopulos deferar, quos me paulo ante fugere velle ostendi. Iucunda mihi fuit admodum Bibliothecæ tuæ inspectio. Video te bonis libris abundare. quod ipsum iudicii & doctrinæ elegantis documentum est. quod non equidem propterea dico, vt eadem me laude quasi remunereris, cum meorum quoque librorum indicem videbis. Illud enim in me quadrat; quod tu in ipso limine, ex Plutarcho, posuisti, ὄργανον τῆς παιδείας ἡ κτῆσις, ἀλλ' ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστί. Mitto igitur tibi meum catalogum, qui copiosior esset, si ferte scribendi laborem possem. malo legere. Remitto omnia, quę mihi vtenda, pro tua humanitate dederas, præter Gallenum de humoribus, quem intra paucos dies accipies. quantum equidem iudicare potui, vix respondet titulus hic argumento. nisi quis omnium morborum causas ad humores referat. Quod si valere debet, quid prohibet, quin omnes & huius & Hippocratis libri de humorib. inscribantur? sed sutor vltra crepidam. Vulnus

Liber Galleni de humoribus.

Vulnus linguæ Vulnus in lingua infantis sanatum quidem est, sed non coaluit, neque vnquam amplius coalescet sed erit perpetua solutio continui. Vereor ne noceat loquelæ, aut certe pronunciationi. Vale meque mutuo ama, & amicos nostros saluta, 26. Decemb. Anno 1577.

EPIST. XX.

IDEM EIDEM.

BEASTI me istis tuis manuscriptis libris. miratus diligentiam, & sane non mediocres labores. gratias ago de tam insigni humanitate & beneuolentia. retinui lectiones Italicas, cum Galeno de humoribus reliquos omnes remisi. Si pateris, & carere potes his scriptis, oro te, sint apud me, dum eorum maximam partem perlego. exscribam etiam aliqua nisi tibi aduersum id fuerit. Quod si etiam noles, remittam statim, simulatque mihi voluntatem tuam significaueris. Scripsi ab hinc triduum Patauium cuidam Mercurialis discipulo, Bernhardo Paludano, Belgæ, vt mihi omnium Doctorum ibi lectiones colligat. Mortuus est non ita pridem Brixiæ, in patria, vir meo iudicio, excellens Nicolaus Curtius. cuius mihi in docendo perspicuitas, & methodus in primis, iam à viginti annis, quibus eum noui, placebat mirifice. Paternus non discedit a Galeno. Capouaccius grauis, &, nisi fallor, solidus. Verum tuum hoc iudicium est. ego aureus ille Apuleius ad lyram. Superasti expectationem meam, vt ingenuè fatear, in carminibus pangendis, in quo genere planè artifex es. O quam suauis, quam plenus, quam etiam pius. Video te Phœbo charum esse; qui idem & Poëtarum & Medicorum deus est. anatomica me delectarunt, quæ si augeres, per ocium, emitti possent cum laude. non enim ita facile est ea, tam apte, versibus includere; & neminem hoc antehac tentasse memini. Ain' tu non nociturum filiolo meo illud vulnus? illud tamen non video quomodo fieri possit, vt amplius coalescat, quod persanatum iam à sex fortasse & amplius hebdomadibus est, & ita diuisum, vt coire nullo pacto, nulla industria queat. Quomodo in lingua potest retinere siue oleum, siue quicquid illud est, quo inungi iubes? perpetuo linguam mouet, sugit, & sputo repletum est, quam vim vniendi partes in vllo medicamento ostendes tantam, vt in mumento coalescant? momento autem opus esset, propter illa, quæ dixi, impedimenta, sed difficile tibi erit iudicare de non visis, vt de vtina scribit ille tuus

Nicolaus Curtius.

Paternus.

Capouaccius.

Aureus Apuleius.

Anatomia versibus descripta.

Linguæ vulnus.

Kolreuter. Minium meum tale est, In aquam impono gummi per integrum diem, dum liquescat, & aqua tota viscida fiat. Huius aquæ partem marmori (aut simili alicui rei) inspergo, post cinnabaris pauxillum, tero minutissimè vt iam ex eo pigmentum fiat. hoc impono vitreo vasculo, eiusdem aquæ infundo tantum, vt color dilutior fiat. sic vtor. Sæpe etiam aquæ simpliciter iniicio, aut aceto, cinnabarim in tenuissimum puluerem redactam, & misceo dum color fiat aptus ad scribendum, imposita tamen gummi portiuncula. Hoc fit cum laborem fugio, & bene tamen succedit. Vale mi optime amice, & me ama. Pascouia 7. Iunii, Anno 1578.

Minium scriptorium.

EPIST. XXI.

IDEM EIDEM.

GRATIAS ago de responso ad quæstionem. nondum licuit bene examinare. properabat enim tabellarius. Sed non dubito & docte & accōmodate responsum esse. Vetat me secus existimare elegans doctrina tua. & acumen. nescio cur Simonij synopsin, cum aliis vna ligatis libris mihi miseris. Si perij, erraui. nam hos ipsos mihi quoq; adferri curaui. Quoniam tam promptum te video in grauibus quæstionibus explicandis, & magnifacio iudicium, & doctrinam tuam, rogo te indica mihi, quid censendum putes, de altera hac quæstione: Quæ potest esse ratio, vt somnus meridianus noceat, quem vestri Medici plerunque prohibent, & non noceat is, qui cœnam sequitur? Idem ventriculus, idem cerebrum. idem homo, causa somni eadem. noli recurrere ad φλυαρίας illas, de noctis frigore, de diuturno tēpore, & quæ adferri solent, multa in altera illa quæstione de prandio & cœna. nam his facile responderi potest, & videntur esse ψυχροφύγητα. Mitto tibi dono, quem me iam pridem misisse putabam, librum de Epochis non contemnendum in suo genere. Quid te tantopere in Liebelautio delectat? Quid in Ransæo? de scorbuto habes elegantem tractatum in VVieri obseruationibus medicis. Liber editus est in 4. habet & alias elegantes tractatiunculas, de quartana, de angina pestilenti. de hydrope. Si non habes, mittam meum librum, dignissimum lectu. Vale mi Domine, & amice optime. Pascouiā, die 1. Octob. anno 1578.

An somnus meridianus noceat.

Epocha.

Liebelautius.

Ransæus.

VVierus.

De scorbuto.

EPIST. XXII.

IDEM EIDEM.

DE literis ad me missis amo te. Quæ his adiungentur, rogo te, vt, tua cura, Troilo transmittantur, per certum aliquem hominem, quem occasio offeret. nihil est necesse proprium cursorem conducere. *Cometa Squarcilupi.* Mitto Squarcilupi cometam non bene descriptam à filio meo. Rogo te, vt accurate hoc scriptum perlegas, & ad me iudicium tuum perscribas. nunc noctes sunt longiores, non dubito te lucubrare, & non puto ita, vt de die, à tuis ægrotis, te auocari. Strictim nunc attigi, & incidi in quædam loca, dum modo huc, modo illuc oculos coniicio, quæ nescio quomodo non ita, vt antea solebant, me afficiunt. Videntur aliqua, ad augendam molem, congesta esse non necessario. Sed *Cometæ an portendant.* de eo quoque vt de tota te, tu melius iudicabis. Quæ φυσικῶς accidunt, etsi non esse ἄσημα, vt tu vocas, concedatur, non sequitur tamen, nisi fallor, ... ctinitas tanta illa mala portendere. Quamuis τὰ φυσικὰ hoc ipso, quod φυσικὰ sunt, e portentorum numero eximuntur, quæ παρὰ φύσιν sunt. Intelligis enim ea, quæ fiunt κατὰ φύσιν, & quæ παρὰ φύσιν, inter se affecta esse, vt ἀντίφασιν habeát. Verum de his in mea illa epistola fusius egi, si recte memini; & hæc Marcelli plura etiam continent. *Erastus.* Erastum equidem magnifacio, magno illius merito; sed ita tamen, vt non propterea suas dotes aliis viris doctis detraham, quas à DEO cumulate acceperunt, & sua industria, DEI item beneficio auxerunt. In quorum numero te quoque non iniuria collocandum existimo. De somno sententiam tuam non improbo; sed ἀκριβώσεις illa, quæ polliceris & ab ingenio tuo expectari possunt, mallem legere. Illud quidem quod *Nox quieti destinata.* scribebas ex Hippocrate, noctem quieti, diem labotibus destinatum esse, verum est & sacris literis consentaneum, sed non videtur tamen dubitationis meæ fibras euellere. Verum de his, cum erit otium, cogitabis. Miror Erastum non respondere. si mihi tuas ἐνστάσεις communicabis, dabo operam vt respondeat homo, vt video, ad huiusmodi scriptiones impiger. Quin aiunt eum hoc in more positum habere, vt ad viros doctos sua mittat, & illorum iudicia exquirat. Vale, meque mutuo ama. Pascouia, 14 Octobris, anno Millesimo, quingentesimo, septuagesimo octauo.

EPIST. XXIII.

IDEM EIDEM.

NACTVS sum commentarium Domini Iordani de Brunno: Gallica lue, *Iord. Bruno cim. de Gallica lue.* vt ego nomino. prorsus mirificus morbus est de quo videtur mihi docte admodum & acute disputare. Temperare mihi non potui, quin eum tibi ad legendum mitterem, pro amicitia nostra; cum eo tamen, vt non emaneat, & cito ad me redeat, illud, ne iure queri possit, quod iniusso suo lucubrationes eius diuulgem: hoc vt remittere possim in tempore. Potes tamen tamdiu retinere, dum tabellarius Vratislauia recurrat, cum responso ad has literas, quas tibi illuc remittendas cum his misi. Rogo te plurimum, vt sine mora nostrum illum abire cum his literis, iubeas ad Troilum. Perscribas postea mihi iudicium tuum de hoc commentario. quod ego iudicium, vt scis, magnifacio. Si quid notasti in Simonio contra Squarcilupum, fac vt sciam, ne tua epistola, quam nunc scribes, nihil me doceat. Adde aliquid de hoc προβλήματι: cum aquæ coctione euaporent partes subtiliores, & crassiores, *An recte aqua cocta in potum vsurpetur.* magisque terrestres relinquantur, an recte facio, quod aquam ad potum coquo ad ignem? Scis enim me abstemium esse. *Quæ optima aqua concoquenda ratio.* Dein quæ sit optima aquæ concoquendæ ratio, tum quæ omnium optima, fontana, putealis, pluuialis, fluuialis, &c. Nescio an antea aliquid hac de re à te quæsierim. Item: Galenus de temperamentis ait ex lactuca optimum sanguinem fieri, cum à naturali calore euicta est. Ego inferam, ergo non referre calidis potestate, an frigidis escis vtare. Consequentia probatur. Nam si frigida bonum sanguinem efficiunt, æque illis bene vti possum, ac calidis, quia potissimum alimentorum vsus est vt sanguis procreetur, quo alantur partes, &c. & calor innatus recreetur & confortetur. Si omnes humores ex adustione secundum magis & minus, in bilem conuertuntur, quomodo refelli merito potest *Paradoxon Iouberti.* paradoxon Iouberti: omnes febres ex bile facientis? Deinde quomodo potest accendi pituita separatim, vel bilis, vel humor melancholicus, aut putrefieri, quin tota massa sanguinis simul accendatur & putrefiat? cum humores non separentur à sanguine nisi λόγῳ, quomodo non accendantur semper principio & statim, quæ sunt maxime ad inflammationem idonea, vt spiritus, & bilis per se calidissima: hæc etiam siccissima. Ad hæc rogo, tuo more, hoc est, docte & perspicue atque eleganter responde. Vale, meque mutuo dilige. Pascouuia, 1. Iunii, anno 1579.

EPIST.

EPIST. XXIIII.

IDEM EIDEM.

EN iterum te rogo, vt hunc fasciculum ad Trolum mittas, per amicũ aliquem. Cupio scire, quando alterum misisti, quem tibi tabellarius ille noster reddidit superiore hebdomada. Si nondum abiit, poterit cum hoc coniungi. Marcellus rescribit, salutat te, se propediem missurum nobis esse arcanum illud suum, quod typis edere cogitat in libro, quem de cauteriis scribit, cuius multa iã capita absoluit, quæ in charta inclusa leges. Dignus est sane amore tuo, præsertim quod in illo scripto, quo offensus videris, nihil reperio, nisi cum honore tuo coniunctum. te amat, colit, honorat. æquum est, vt par pari referas. Si qua in re ab eo dissentis, eandem illi, quam tibi sumis, libertatem relinque, vt suam Spartam ornet. Trahit sua quenque voluptas. Verum de his satis superque, cum nuper quoque nonnihil si recte memini, de eo in epistola mea adscripserim. Misit mihi Marcellus tria scripta sua: I. de gutturosis, quo gutturis, vt vocant, hernia laborant, βρογχοκήλην ni fallor vocant. II. de fontium & fluuiorum origine. III. de opportuna purgatione. duo illi libelli paucorum foliorum sunt. tertius æquat magnitudine commentarium illum Iordani de Brunno Gallica lue, aut etiam superat Misissem huncad te, sed cito sibi remitti cupit, & ego nondum peruolutaui. Si tamen tantum est otij tibi, & his vacare voles, mittam hæc omnia ad aliquot dies,而 percurras. erit fortasse quod te delectet. Cum apud me esset, ostendit inchoatum opus; nunc vt video auxit, & emendauit. tu iudicabis. Rogat te, vt quas in Fernelium ἐπαίνους scripsisti de podagra ei mittas. æquum petit si descripsisti. Veius nescio quas fabulas Thalmaticas mihi recitat. Inter alias, hanc quoque quam item pro fabula habebo, nisi tu secus affirmabis. ait non posse naturaliter virginem ex primo coitu cõcipere. te quoque autorem nominat, vt mihi os obturet, autoritatem equidem tuam non defugit. Sed cupio hoc ex vestris Medicis aut eorum doctrina mihi, si lubet, & vacat, demonstrari. Ad magnam quandam rem, & maxime paradoxã hoc, vt ipse putat, axiomate abutitur. Ego nullã naturalem caussam excogitasse possum quæ prohibeat, quo minus in primo statim coitu virgines concipiant. exempla quoque multa referri possunt earũ, quas prorsus virgines fuisse, dubitari vix potest, si quis pudorem, pietatem, educationem spectet. Tu nostræ huius controuersiæ arbiter esto. Vale, meque, quod facis, ama. Pascouia, 10. Augusti, anno 1579.

Marcellus de cauteriis.

Marcelli scripta.

Veius.

An Virgo naturaliter ex primo concubitu cõcipiat.

EPIST. XXV.

IDEM EIDEM.

DE Thermis Trincinensibus nihil habeo, quod affirmẽ. Ex Marcello quoque per literas quæsiui, si quid fortasse à D. Iordani, aut D. Cratonis, aut Medicorum Viennensium obseruatione haberet. nam cum illis versatus est aliquandiu. Sed ne ille quidem quicquam adferre potest. Ad D. Iordanum, cum erit per quem literas mittere possim, scribam. non dubito eum certi, & explorati aliquid nobis perscripturum esse. Edidit ante multos annos Georgius Vernerus lib. de admirandis Vngariæ aquis. In eo fortasse reperias nonnihil. Sulfureas & ferreas esse non dubito, tum quod illum odorem exhalare dicuntur, tum quod tumores, & vlcera exsiccãt. Dicuntur etiam podagrici, solo insessu, & lotione, persanari. sed, quæso, quid te morbi eo inuitat? An oculorum vitiis vllæ Thermarum aquæ subueniunt? Hodie accepi literas à D. Iordano, in quibus scribit se omnes Thermas Morauicas peragraturum esse, & per destillationem earum naturas & vires exquisiturum, dein commentarium de eis confecturum breui. Accipe tu Marcelliana, & perscribe mihi quid de his sentias. Inprimis autem de purgatione. Quæ de virgine scribis confirmant sententiam meam. Sed illud Arabis, de semine in balneo à virginis matrice absorpto, figmentum velim existimes impudicitiæ patrocinantis. Quomodo enim semen, loco præsertim humido, tamdiu consistet, ne diffluat? Deinde quomodo spirituosum illum calorem, vel momento temporis retinebit extra vterum muliebrem, si vel in terram, vel lapidem, vel aliã quamuis subiectam materiam decidat? si paulo accuratius hac de re cogitabis (si tamen longiore inquisitione digna est) animaduertes commentum ridiculum esse. Oportet fuisse certe libidinosam, & incredibilis caloris vtero præditam bonam illam virginem, quam non nisi diuaricatis femoribus, & diducto manibus pudendo, locum illum insedisse (si reliqua concedantur, quæ supra negaui) verisimile est. Quæ à virginali pudore abhorrent. Sed putidum est rem obscœnam pluribus persequi. Verum illud, quod maiorem vtilitatem habet, rogo vt mihi explices, quid omnino de hymene censendum putes, rum in paruulis, tum id adultis virginibus, &

Thermæ Trincinenses.

Vernerus de admirandis Vngariæ aquis.

Semen in balneo à virginis matrice absorptum.

An hymen in dex virginitatis.

an omnino existimandum sit posse virginitatem hinc discerni. Nam quasdam natura laxiores vteros habere, alias strictiores temperamenta & corporis constitutio indicat. ætate quoque prouectiores à iunioribus tum aliis, tum hac in re differre puto Non habeo nunc ad manus librum vllum, qui mihi dubitationem tollat, & exciderũt quę legi, quæque à Fallopio quondam audiui. Tibi hæc in promptu sunt, in Anatomicis quoque diligentis, vt ex annotationibus quibusdam tuis in Columbum, & alios animaduerti. Explica igitur, amabo te, sententiam tuam de re tota, postquam in hunc sermonem incidimus.

Marcelli in Hipp. labor.

Marcellus Hippocratis opera methodice tractare instituit: hoc est, reuocat omnia, quæcunque in illo autore sunt, ad methodum Auicennę, aut potius Fuchsij, & c annotationes quoque adiiciet. Idem in Galeni operibus facere cogitat. Est homo laboriosissimus, pauci somni, ingenio bono, sciendi cupidissimus. Remitto libros, & gratias ago.

Freigius.

Freigij, Rectoris scholæ Altorffianæ Reipub. Noribergens. Physicæ quæstiones nouo quodam ordine scriptæ videtur. Nihil mihi facilius viderur, quàm hac ratione libros magnos edere. Et opus congestum ex variis scriptoribus, & scientiis. Trahit suam quemque voluptas. Mihi sane non placet omnia in vna arte docere, quæ disiuncta sunt. Vale, meque ama. 14. August. Anno 1579.

EPIST. XXVI.

IDEM EIDEM.

TESTIMONIVM de Marcelli scriptis tuum. non vulgare est. mirifice hominem delectabit. præponet. sat scio, libello, vt lectores magis inuitet, atque adeo, vt se muniat contra aduersarios tuo tam insigni præconio. Quare tu videris, quomodo sustinere possis impetus magnæ turbæ, quæ constabit contra vos, in aduersa acie. ego quoque me vestræ cohorti aggregaui iampridem; vt ex ridicula illa, & plane inepta scheda, quam item libro suo præposuit Marcellus, conicere potuisti; sed quid à me auxilij expectari possit, rudi admodum, atque imperito tyrunculo? Remitto tibi libros omnes, & tuos, & Noiarij, excepto Massa de morbo Gallico; in quo vidi mirabilem quandam curationem vlceris asperæ arteriæ.

Curatio Vlceris trachea Massa.

Illud mihi mirum visum fuit (vt hoc obiter iniiciam) quod Massa in altero quodam pessime affecto, hyemem fere totam expectauit, antequam curationem aggrederetur. Quod mihi & periculosum, & minime necessarium videtur. adde quod morbus, per tam longas inducias inualescit, vt postea difficilius depelli queat. Quasi non potuerit aëris frigidi intemperies (si ea re deterrebatur) corrigi artificio, & temperari tepidario? Hic mihi magnus, & superstitiosus medicorum Italorum (nescio an aliorum quoque) abusus videtur, tempora nescio quæ expectantium, & ægrotos diuturna istiusmodi expectatione magis magisque excruciantium.

Tempora expectare in morbis superstitiosum.

Quin statim arma expediuntur, simul atque hostis nos aggreditur? an expectandum erit, vt nos prius prosternat, conculcetque, vires atterat, ac prorsus enecuet? Magnæ est sane cousuetudinis, & præiudicij vetustatis, in omnibus fere artibus tyrannis, quæ liberalibus ingeniis nimis impotenter imperat.

Tyrannis consuetudinis & vetustatis.

Quo fit, vt multi meliora videant, deteriora sequantur, religione quasi quadam obligati. Id tu ita esse, tum in tua, tum in aliis artibus, quæ tua est doctrina, & singulare acumen, præclare intelligis. Sed hæc poterant taceri, nisi mihi iucundum accideret tecum, de rebus omnibus libere, quicquid in buccam. Diligentiam in Mathematicis tuam, vt in aliis studiis, exosculor. quamuis hæc [illegible], sunt tamen periucunda. Verissima sunt, quæ de medicina scribis Theophrasti, & vetulæ triobolares, quædam etiam matronæ illustres, in Polonia, medicinam faciunr plerumque stillatitiis suis quibusdam liquoribus, & pulueribus Quibus si nihil proficitur, vt fit plerunque, semimortui ægrotantes ad Medicos deferuntur. si vnus aliquis moritur, in medicum culpa reiicitur, magnis clamoribus. Ita fit infamis, deseritur, contemnitur, continet se domi, & quæstus vtitur interea, dum fama conticescit. breuiter, miseria est ineluctabilis, si vsum spectes. Vale, meque, quod facis, ama. Pascovvia, 24. Augusti. Anno 1579.

EPIST. XXVII.

IDEM EIDEM.

LIBERI mei, (quod te libenter cogniturum, pro tua & mea beneuolentia, certo scio) iam tandem conualescunt, vnius naturę, aut potius DEI, naturæ omnis opificis, beneficio. nullum enim sibi adhiberi remedium passi sunt. quod quoties tentabam, ita renitentes animaduertebam, & ab omni pharmacorum genere abhorrentes, ac fletu, eiulationibusq; sese excruciantes, & maius à medicina, quam

ipso

ipso morbo periculum impenderet hoc vnum experiri libuit mulierculis Polonis valde vsitatum: quod mihi profectò miraculi loco est, idque eo magis, quod nullam eius rei causam inuestigando reperire possum. Iniiciebatur in labrum aquæ calidæ, in quo pueri lauabant, panis in micas friati manipulus, cineris item parum: elotis pueris, aqua percolata, panis ille in massam compingebatur, hæc massa in diuersas partes manibus distracta, magnam subtilissimorum pilorum vim oculis offerebat primo die: subsequentibus autem diebus pauciores pili, postquam conualuerunt, prorsus nulli apparuerũt. Hos illæ caninos, aliæ vermium pilos vocant, & morbi causam ad hos referunt. Præterea humeros, & brachiola inunximus farina, aceto permixta. Vix peracta vnctione, & abluta statim, eminebant ex cute diuersis locis tubercula quædam pusilla, vt papauera, coloris cinericii (quæ ab illis vermium capitula esse dicuntur) ea statim cultello abradebantur. nisi id ocyus fieret, recondebantur iterum, & intra cutem se recipiebant, hi quoque siue vermiculi, siue alio quouis nomine vocentur, primo multi sese proferebant, postea pauciores, postrema vnctione prorsus nulli. fœminę summis horum vermiculorum capitellis nigricantia aliqua, quasi puncta inesse asseuerabant: quæ tamen ego etsi pene cum ipso lynce certare possim, nunquam videre potui. Visa mihi est tota illa res prope eadem specie, aut certe non dissimilis sordibus illis, quæ poris impactæ, in angulis prçsertim narium exteriorib. digitis exprimi solent: duricie sunt paulo solidiore. Cum in vestris Medicis quærerem, altum vbique silentium reperi. In vno Bacchanello, aut nescio quo de puerorum morbis inueni Dracunculos vocari à nescio quib. Arabibus. Nam liber hæc scribenti non est ad manum, & quærere piget, cum hæc prope- ranter ad te scribam. Rogo te, inquire in causam harum rerum, & sententiam mihi tuam perscribe. Oblitus eram hoc quoq; ascribere, me eadem illa omnia tentasse in reliquis meis liberis sanis; nec tamen vel pili vlli in panis massa, nec dracunculi in cute; ac ne in his quidem duobus ægrotis, postquam conualuerunt, conspici à quoquam potuerunt. De pharmacis contra epilepsiam magnas gratias ago. ab eo tempore non rediit morbus ille, quem semper emanere opto. Quæ de carbone Absinthiaco scribis, miratus sum, & aliis affirmantibus vix crederem eos reperiri, nisi quis de industria defodisset. Dies D. Iohannis quoque fidem abrogat, & superstitiosi nescio quid habet. Vale mi optime amice meque ama. Vratislau. 6. Nouemb. anno 1580.

De mirifico quodam morbo puerorum, Dracunculis.

Bacchanellus

Dracunculus Vide Auic. lib. 4. Fen. 3. tract. 3. cap. 21. & Gal. 6. de loc. aff. etsi non huius generis illa videntur esse.

Carbo absinthiacus.

EPIST. XXVIII.

IDEM EIDEM.

EPISTOLAM tuam de morbo infantuli, accurate & docte scriptam, in aulam Cæsaris mittendam esse putaui. ita mihi visa est digna, quæ à doctis viris legeretur. hæc fuit causa, cur nondum responderim. gratias tibi habeo iam ab illo tempore, quod inter alias occupationes tuas, huic quoq; contemplationi mea causa, aliquid operæ impertiueris. omnia excussisti, vt video, nihil intactum reliquisti. Vnum te moneo, vidisse me ante aliquot annos, in libello, nescio cuius, Bacchanelli praxi adiuncto (qui mibi ad manum liber nunc non est) aliquid de hoc morbo quem si bene memini, Dracunculum vocat. Eum tu locum, si nondum vidisti, inspice; ac si quid est operæ precij, ad hanc tuam elegantem dissertationem adiice. Admonitus sum à Doct. Monauio ex aula Cæsaris, editum esse librum à Iohan. VViero, docto illo sagarum patrono, in quo tum de aliis, tum de hoc morbo disseratur. Verum, si præiudiciis agendum est (quod tamen in nulla re alia fieri oportere contendo) non existimo illum meliora tuis adferre. De carbonibus mira narras: es tu quidem fide dignissimus, sed profectò hoc est ex iis vnum, quod meis oculis intueri cupio. D. Scholzius, nisi me fallit memoria, affirmat se non reperisse. Illud quoq; quod ad te de muris auricula scripsit audiriоne tantum accepit, sed heus tu: carbones illos, quos te mittere ais, non vidi. In salis frusto, ex imis illis Vielicziensibus ad Cracouiam fodinis effosso, perlucido, vt glaciem referret, frustulum atri carbonis innatum erat. Saporem salis habebat, albã lanuginem (liceat ita nominare) emittebat, vt magnes suos illos, quasi pilos quosdam. deteriæ huic lanugini succedebat paulo post alia similis. magnã vim purgatricẽ ille carbo habebat. donaui frustum illud D. Gergero, cum Cęsaris cõmissarius esset, pręsidi hic Camerę Austriacæ, ne putes aliquando, vt fieri solet, fossores ibi carbones ex lignis reliquisse, qui postea temporis progressu sale circumgelascente contectus fuerit: (idem enim & ego suspicabar) affirmat mihi D. Morstein, montium illorum Magister, vir egregius, nunquam antehac vllis seculis quenquam in

Vuierus.

Auricula muris.

Carbo in frusto salis purgans.

illos montes penetrasse, vbi tales carbones effodi solent: quia in massa salis abditi iacent. Massæ autem illæ sunt instar montium lapideorum solidæ: ex quibus illæ columnæ excinduntur, quas baluanos nominant (à simulacris, vt opinor aut statuis; sic enim Poloni εἴδωλα & Deastrorum imagines vocant) quæ extra Poloniam, ad vos etiam, quotannis exportantur. Hæc ideo tam copiose addidi, vt si lubet rem inspicere; ab hoc ipso bono & humanissimo viro, quem nominaui, frustum aliquod tale petas. Bone DEVS, quam multa sunt in naturæ thesauris condita, ad quæ hebetata mentis nostræ acies penetrare nequit? De Cometa quam multa, Aristotelis autoritatem secuti, blateramus passim; & tamen his diebus didici ex proximo, & qui hunc antecessit, & Aristotelē & qui eum sequuntur, longe à scopo aberrasse. Supra lunam fuit vterque: prior ille proprio motu ab occidente in orientem: hic contra signorum successionem, ab oriente in occidentem ferebatur. Si ex fumosis exhalationibus procreantur, quomodo illæ lunam superant, & cœlos penetrant? Si supra lunam generantur: quomodo verum illud erit, nihil ibi oriri, nihil interire? omnia esse æterna? & tamen hæc duo φαινόμενα, & sidus illud mirificum, quod ante hos octo annos ostensum nobis ad Cassiopeam fuit; & orta fuernnt, cum antea nullis vnquam seculis visa fuissent, & interierunt: aut certe ex oculis nostris aliquo sublata sunt. Vbi antea in abysso thesaurorum DEI latuerunt? Non habeo quid dicam cum hæc considero, nisi illud: O cæcas hominū mentes, ô pectora cæca: Qualib. in tenebris vitæ, quantisq; periclis Degimus hoc æui quodcunque est. Vt autem mecum certo credas hæc ita se habere, vt affirmo; scias ἀποδεικτικῶς demonstratum esse à Corn. Gemma, à Mœstlino, & aliis: inprimis autem ab amicissimo meo & doctissimo viro Doctore Taddeo Hagecio, minorem habuisse παράλλαξιν quam ipsa luna. Miseras mihi, cum in vicinia tua habitarē, accuratam tabulam de horologiis, à te elaboratam: si id fieri posse puras, & illa carere ad tēpus potes, rogo te, vt mihi eam communices, simulque alia adiicias ad μαθήσειν pertinentia, quæ tu, dum his studiis incumberes, collegisti. Peucerum, quem te audisse puto, optica collegisse dicitur. is liber nunquam editus fuit, sed manu descriptus circumferebatur illis temporibus. Si eum habes, & mihi item communicabis pergratum facies. Si quid ego quoque habebo, quod vsui tuo seruire queat, impera amicitiæ nostræ iure. Feliciter vale, meque ama. Vratislau. 19. Ianuar. quo die lunæ eclipsis totalis, & ea quidem maxima conspicietur ab iis, quibus cœlum non ita nubibus obducetur, vt hic nobis anno 1581.

Cometa supra lunam.

Sydus mirificum.

Gemma. Maestlinus. Hagecius.

Peucerus Optica collegit.

EPIST. XXIX.

IDEM EIDEM.

EXSPECTABAM literas tuas, plenas doctrinæ & obseruationum, tum eorum, quæ in maiori, tum quæ in minori hoc mundo contingere solent. Sed video te occupatiorem fuisse, quam vt nobis vacare potueris. Rogo te tamen, vt primum aliquid otij nactus eris, vt mihi mirabiles illas fulminis effectiones describas; tum vnguenti illius, quo nares & tempora in peste illinebas, eiusq; vsum & si quid huc pertinebit, amice mecum communices. Mitte mihi scriptorem illum de peste, quem laudabas, nomen mihi excidit. aueo etiam tuum iudicium cognoscere de Massaria quem inuitus patior à mea bibliotheca abesse; ita mihi visus est elegans esse, & bene rem examinare. Sed hoc tamen ego ad meum iudicium non reuoco, ne forte abs te illud audiam, Ne sutor. si eum librum tuus librarius isthic habet, eme mihi quouis precio. animaduerto istum vestrum, quisquis est, bonos libros sæpe ad vos aduehere, quos hi nostri non apportant. Nisi tibi molestum est, mone me de nouis auroribus, quos post meum à vobis discessum, in elegantem illam, & sane exquisitam bibliothecam tuam intulisti. faciam ego idem, quum huc redibis. nihil te celabo, atque vtinam multa haberem, quæ tibi grata esse possint. De Parço quoq; iudicium tuum expecto, tum de illo Porta: quem legendum tibi dedi: inprimis autem de nugis illis meis. Vt ex responso tuo discam aliquid, rogo te, indica mihi quomodo fieri posse putes, vt vnguenta in intimas corporis partes, ad loca affecta scilicet, penetrent, & morbum ibi oppugnent. Videntur esse ratione prædita, quæ intelligant latebras hostium, & recta illuc tendāt; nihil in itinere immorentur, nihil de suis viribus deteri sibi patiantur. Certe pauxillum est id, quod cuti illinitur, & partim digitis vngentium adhæret, partim à circumfuso aëre exiccatur antequam per tot anfractus in interiora perferatur. Vereor equidem, ne hoc quoque medicamenti genus simile sit amuletis; à vetularum superstitiosis persuasionibus natum. Idem propemodum quæri posse videa-

Massaria.

Parcus.

Porta.

Quomodo vnguenta intrent intimas partes.

Cathartica. videatur, de toto etiam τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων genere, quæ certos humores ſpectare, & adoriri dicuntur: qua obſecro, intelligentia id aſſequuntut? quomodo agunt? qua ratione hunc potius, quam illum humorem aggrediuntur, loco mouent, extrudunt denique, cæteris partibus parcendo? næ illa iudicio, & ratiocinatione non vulgari prædita ſunt, ſiue in ventriculo conſiſtant, & ad ſe noxia, quaſi harpagonibus & vncis quibuſdam, attrahant: ſiue illinc emiſſarios ſuos in hoſticum ablegent, qui cominus rem agant, & inimicos ſuperent ac propulſent. Hac de re ſi ocium eſt, ſcribe mihi ſententiam tuam. *Puteanus.* Vidi Puteanum, niſi fallor, apud te, qui non in diſſimili argumento verſatur, & hunc, & ſi quem alium habes, ſiue etiam ſcriptas aliquas præceptorum tuorum lectiones, aut annotationes quorumcunque de hoc argumento, vt mihi mittas te rogo maiorem in modum. Poteris id facere, commodo tuo, præſertim quum meos libròs remittere lubebit. Nota mihi loca apud autores, quos me habere ſcis; in quibus hæc materia tractetur. *Gallicus antimonio curatus.* Fuit hic nuper admodum Baro quidam Polonus, amicus meus, affirmat ſe veteri gallico morbo vexatum, nullo alio remedio, quam antimonio, curari potuiſſe. duos prope annos fuit liber & à morbo, & ab omnibus ſymptomatibus, nunc ſiue veteris morbi reliquiæ alicubi delituerunt, ſiue ex noua malitia, recruduit malum; & artus occupat, atque adeo coxendicum dolores ſæuos infert. quid tu de antimonio dicis? & ſi reliquiæ ſunt, vbi tamdiu latere tanti mali ſeminarium potuiſſe ſine noxa exiſtimas? *Ioh. Bapt. Suſius.* Si habes Ioh. Bapt. Suſium de peſte adiunge quæſo reliquis. De Maſſaria hæc ad me Crato. Non placet in Maſſaria quod ſuæ Allegrantiæ & Lucretiæ caſſiam dedit. neq; ego abſque aloe & myrrha vlli in hoc morbo exhibere velim. Non enim exhaurimus putredinem peſtilentem purgatione & miſſione ſanguinis, etiam ſi materia minuatur, atq; iſto modo progreſſus putredinis impediatur. Sed vna vera & recta eſt curatio per antidota, quæ ſudorem mouent & ſiccando putredinem inhibent. Hæc ille. Tu quid de his, & ad hæc? Vale, meque ama. Vratisl. 9. Auguſti, anno 1582.

EPIST. XXX.

IDEM EIDEM.

GRATIAM habeo de accurata epiſtola tua, quæ mihi multis nominibus perquam grata accidit. Libros non neceſſe fuit tam cito remittere. poteras eis vti arbitratu tuo; vt rebus aliis meis, ſi quarum tibi vſus veniet. *Herbarum ſtudium.* Miror te tantum in rem herbariam ſtudium conferre; non ſaneideo, quod non laudandam eſſe hanc diligentiam putem, ſi non ſit nimia; ſed q. inutilem operam poni à multis videam in nouis herbis reperiendis; quarum vires ignorantur, neque ſine longo tempore periculum fieri queat, ad quos potiſſimum morbos adhiberi recte poſſint. Equidem in iis inueſtigandis, quas veteres deſcribũt & ruſtici plerunque atque anicula non raro feliciter ad morbos profligãdos admouent, nullam eſſe nimiam diligentiam cenſeo. In cæteris, propemodum Mathematicis ſimiles ſunt Medici. Vtrique enim ſuam potius voluptatem, quam vtilitatem communem ſequuntur; dum ea ſubtilius tractant, quæ non facile ad vſum reuocantur. Sed hic ridebis credo, & exclamabis illud; ne ſutor vltra crepidam. fateor. Sed quid ad te dem ſtatim abituro aurigæ niſi paginam his nugis compleam, non eſt in promptu. *Fulmina.* De fulminibus magna ſunt, quæ ſcribis, & ſane mihi multo terribiliora cometis ipſis videntur: quorum ego euentus, & ſignificationes nondum eos eſſe perſpicio, qui in illo meo ſcripto conſutantur. *Cometam humiditatem attuliſſe.* Vides proxime lucentem, non ſiccitates attuliſſe, ſed nimiam humiditatem potius. Peſtem ſi eius ſobolem eſſe dices: quæram ex te, quo modo? ex aëris, inquis, putredine, aut potius ex putredine progenitis μιάσμασι. Quid cauſæ eſt igitur, quod multis locis, vbi maiores fuerũt pluuiæ, & aëris intemperies, quam in Bohemia; nulla tamen adhuc peſtilẽtia ſæuit? Sed nolo hanc diſputationem ingredi. Illud tantum dico, *Peſtis cauſa proxima contagium.* me prope in eam ſentẽtiam abiiſſe, vt non in aërem, ſed in contagium ex infectis corporibus peſtis cauſam proximam referendam eſſe exiſtimem. De quo ſi voles, alias verboſius cõferemus; præſertim ſi tu contrariam tibi tutandam partem ſumſeris. De medicamentis vera ſunt, quæ ſcribis: difficilis eſt quæſtio, quæ cauſa fuit, vt ego eam ad te detulerim. Similium enim enodatio, à doctis & acutis, ac tui ſimilibus quæri debet. *Vng. nimium tribui.* De vnguentis, recte accepiſti ſententiam meam; & tua reſponſio à mea opinione non eſt aliena, nimium his tribui vulgo, & nimio etiam plus, quam vſus & ratio (duo veritatis inueſtigandæ inſtrumenta) comprobant. Idem de amuletis & φίλτροις ſentio: de quibus equidem perlibenter tuam ſententiam audirem. *Philtra.* *Mercurialis.* Memini me aliquando Mercurialis, niſi fallor, ea de re ad te epiſtolam legere; ſed

excidit è memoria. Dum tu mihi, per ocium, aliquid de iis rebus scribis, rogo te, mone me de autore aliquo, in quo hæc pertractentur. De phlebetomia quæ scribis, si rectè memini, bene & cum ratione refutantur à Massaria. Non solum quid sit auricula, qua te notasse locum de morte Vesalij in Paræo scribis, non intelligo: sed frustra, ibi locum illum, quem index quoq; libri prætermittit inquisiui, nec reperi. Sed vnde tu habes veram esse historiam? τὸ θεῖον Hippocratis aërem significare contendit Galenus, & eos reprehendit, qui aliud eo vocabulo notare illum voluisse videntur. quod hodie passim fit, in rebus & euentis mirificis quarum causæ euidentes & manifestæ, quum non appareant, ad occultam & abditam illam primam atque vniuersalem causarum causam cõfugimus. Sicubi notasti τὸ θεῖον hoc, quod tu, cum aliis aliquibus, quorum tamen non memini, significare, ostende mihi locum. Vale meque ama. Vratisl. 21. Aug. Anno 1582.

Mors Vesalij.

τὸ θεῖον. Hippoc. quid sit.

EPIST. XXXI.

IDEM EIDEM.

GRATIAM tibi habeo de docta tua epistola. Nunc vero inspectis tuis annotationibus non solum non dehortor, neque reprehendo studium tuum, sed vehementer laudandum esse censeo. & si qua ratione possem, currenti etiam calcar admouerem, atq; acriter vrgerem, vt tam bonam, tam vtilem, tam iucundam Medicis operam naues, ac lucubrationem istam tuam ad exitum perducas. Næ tu aliam ingressus es viam, longe ab eorum instituto alienã quos ego improbabam, περὶ τῶν θείων pergrata mihi fuit annotatio tua: tum de φίλτροις. de quibus quæ Mercurialis tui fuerit sententia, non memini.

Disceptationem tuam de τελεσματικοῖς audire exspecto. Nam de περιάμμασι quidem probo sententiam tuam: nisi quod τὰς τῶν φύσει ὄντων ἀντιπαθείας καὶ ἰδίας τινὰς δυνάμεις, ἢ ἰδιοσυγκρισίας prorsus ne nihil esse fatear, vetant multa, quæ vsu comprobantur atq; euincuntur. Nam vt multa alia prætercam, quæ obsecro manifesta vis esse tanta in opio potest, vt hominem vel tantilla eius particula extinguat? quæ in nuce vomica, vt canibus necem afferat? ac, quod nuper in vxore mea experti sumus, præfocatione matricis grauiter laborãte, quæ vis in castoreo est, vt epotum repẽte cruciatus omnes tollat, iactationes reprimat, matricem in sedem suam retrahat, ibique sistat; morbum denique omnem, cum acerbis, periculosisque symptomatibus propellat? Cur alia medicamenta, in quibus eædem qualitates sunt, non idem profecerint, nisi vis illa à forma specifica extitit, quæ vel per συμπάθειαν vel ἀντιπάθειαν languenti præsentẽ & salutarem medicinam attulit? idq; tam subito, vt merito τὴν τῶν μεγίστων θεῶν χεῖρας appelles. Opium, si manifesta vi agit, eaque frigida, quid est causæ, cur aqua & nix, aut potius glacies (quæ natura ipsa sunt summe frigida, ita quidem, vt nihil frigidius reperiri queat) non idem, multoque citius efficiat? certe si quis magnam amphoram aquæ glacie permistam hauriat (quod ego feci non raro) nihil, aut certe parum incommodi sentiat; nedum capitis vllum periculum adeat. Sic de nuce vomica dici possit, & de aliis. quamcumque qualitatem illi tribuas, qua suas actiones exerit, dabo alia mixta eisdem qualitatibus prædita, in decupla δυνάμει non tamen id, quod hæc perficient. Hic multa conquiri possent, quæ ad te scribenti nihil necesse est adferre (sunt enim tibi notiora, quam mihi) in quibus nemo occultam negare vim possit, nisi idem sensum ipsum vna neget. De quibus tamen tuam ego sententiam audire malo. Vesalius non fuit vnquam exul, neque illa, quam Paræus innuit, causa ei fuit peregrinationis ad Christi sepulchrum susceptæ, sed religiosum votum. Mortuus est febre ardenti in Zacyntho, cum iam reuerteretur. Quid dices de tuis carbonibus sub absinthio? quid de vnguẽto constellato? quid de mille aliis? vt de fabuloso illo lapide, quem Medicus quidam huius vrbis deierat reposuisse ossa luxata, & confracta sanasse Principi Bregensi: alij quoque idem affirmant. Tu quid credis? Rogo te, vt mihi scripta mea primo quoque tempore per fidum aliquem amicum, aut notum tibi hominem, remittas. est amicus quidam meus, qui eorum legendorum desiderio tenetur. Censuram tuam adde. Vale mi præstantissime amice, meque mutuo ama. Vratislau. 22. Septembr. Anno 1582.

Idiosyncrasia nequaquam reycienda.

Opium.

Nux vomica.

Castoreum.

Vires formæ specificæ.

Opium an frigidum.

Vis occulta.

Vesalij iter in Palæstinam non ob exiliũ, sed religiosum votum.

Lapis fabulosus reponens luxata.

EPIST. XXXII.

IDEM EIDEM.

IGNOSCES mihi, pro humanitate tua, quod libellos tuos tamdiu mecum habui. Variis de causis tamdiu eos retinui: nunc remitto, & gratias ago. addidi quædam paucula D. Simonij, quæ, tuo commodo, remittere poteris. Cometica non merentur tantam laudem. multa erant, quæ reprehendere poteras & meliora reddere. verum tu nimis occupatus es melioribus

ribus studiis, & indulgens, ac minus quam oporteat, seuerus amicorum censor. Cætera in epistola tua valde me delectarunt; alios etiam quosdam doctos viros. Placuit inprimis quod de opio annotasti. Hoc etiam cōfirmat veterem opinionem meam; non esse temere vestris Medicis credendum, quantauis autoritate præditi sint. De fabuloso lapide Erastus; cui non facile fidem derogo; dubitare videtur. Si tu ipse mirificam eius vim obseruasti, tum demum, vt credam, adduci me patiar; etsi nulla ratio constat, vt ne de vnguento quidem illo constellato, vt quidam vocant; & de infinitis prope aliis admirandis medicamentorum effectionibus. Polanus commendatione tua mihi carus est, & erit posthac, tum tua, tum fratris, tum sui ipsius causa. adolescens est modestus, &, vt videtur, eruditus; beneuolentia valde dignus. Ne inanem epistolam remittas, (etsi nunquam hoc facis) quæso ex te, num esse possit pestis sine febre; & an in peste, quæ febre careat, tum in ipsa pestilenti febre, initio, quum vires adhuc constant, sanguis mittendus sit. Nam viribus iam labefactatis nego prorsus mittendum esse. Pestem autem sine febre existere posse, autoritatibus & experientia euincere possum: nerationes quidem accuratius cogitanti deesse queunt. sed ego te audire malo. Vale, meque, quod facere persuasum habeo, ama. Ex patria tua nobilissima, 26. Nouemb. anno 1582.

Lapis fabulosus.

Vnguentum constellatum.

Num pestis sine febre.

Num vena secanda.

EPIST. XXXIII.

IDEM EIDEM.

NON obliuione tui factum est; quem profecto in oculis fero; quod responsum tamdiu extraxi etsi defuerunt occupationes quædam, & sunt etiamnum, quæ inuitum à literarum tractatione, iam ab aliquo tempore abstrahunt; tamen hanc ego excusationem neque adferam, neque valere apud te volo. Negligentia igitur, (fatebor enim) & quædam ignauia, silentij tamen diuturni, causam mihi attulit. Fieri fere sentio, in hac ingrauescente ætate mea, vt grauatim admodum scribam; & quum nullum responsum tabellarius vrget, qui se iamiam abiturum denunciet; perlibenter scriptionem procrastino Ad te multa sunt, de quibus sæpe referre constitui, in medicis & philosophicis contemplationibus: quum & doctrina, & ingenio tuo plurimum delecter, atque etiam adiuuari me sentiam. Sed vides quanta sit, quam ætas mihi adfert pigritia. De solicitudine tua, quam à beneuolentia in nos proficisci sentio, & gratias ago; multum, atque adeo plurimum te amo. Filiola mea 46. die conualuit prorsus. hoc est febris eam illo die reliquit, nec postea rediit vnquam statim vt remedia omnia abiecimus, & naturæ, quæ morborum medicatrix est, totum opus permisimus; non magnam de vita eius spem concipientes, indies rectius habuit, ac tandem plane restituta est. I nunc & Medicinam nobis salutarem esse contende. Pace mihi tua hoc dicere liceat; quod si lubet, & ocium est, refutes licet. esse quidem ad contemplationem ars vestra iucundissima etiam mihi videtur, sed non ita vtilis, nedum necessaria, vt vulgo habetur. Qui eam contemnunt populi præter cæteros, & firmiore sunt valetudine, & vitam longiorem viuunt. Exempla & vetera sunt in promptu, & recentia in oculis, si eos circumferas per terrarum orbem vniuersum. Quæ causa fortasse fuit Romanis, vt totis sexcentis annis, Medicis carere voluerint, quibus ciues valentissimi fuerunt. Hic tu, fateor, scio, malos Medicos, & abusum artis causabere: ego autem ipsam incertam esse, ac proinde periculosam, minusque necessariam contēdo. etiam si ab optimis & scientissimis Medicis exerceatur. Quanta enim obsecro temperamentorum, & ἰδιοσυγκρασιῶν vanitas est in singulis hominibus, quin idem homo, ob perpetuum substantiæ suæ effluxum, vt sic dicam, quam singulis à seipso momentis dissidet, atqi à priore constitutione sua discedit? Deinde materiæ medicæ; quo veluti instrumento quodam ad sanitatem scilicet procurandam vtimini; qui proprietates illas indiuiduales, vt vocant, plene perspectas habet? Ac siquid etiam generatim, tum de naturis hominum, tum de pharmacis præcipitur, quis tam est felici ingenio, atque exquisito iudicio præditus, vt illa recte & ad amussim inter se aptare, atque accommodare queat? Coniecturalis est ars vestra tota, & per mortes hominum, vt ille inquit, experimenta facit. Vide autem quanto cum periculo coniunctum sit, si quis coniecturis fretus incertis, vitam suam tam dubiæ aleæ subiiciat: præsertim cum indies animaduertamus, magnos illos morbos, apoplexiam, epilepsiam, hydropem, articulorum morbos, nephritin, alios etiam, nunquam à Medicis percurari. nam si curantur aliquando, id certe non fit Medicorum opera. Multos enim reperias, qui eam necessariam quidem, quod inutilem esse videant. Finem faciam, si prius hoc vnum ad-

Morbus sine medicina curatus.

Populi carentes Medicis firmissima valetudine.

Romani sine Medicis.

Materia medica ignota.

Ars tota coniecturalis.

Morbi incurabiles.

didero, quod ipsum fortasse in Plinio est argumentũ. Omnis morbus vel est lethalis, vel curabilis. Vtrumvis capias, non esse necessariam medicinam concludes, imo prorsus inutilem. Nam qui natura lethalis est, nulla arte curari poterit. qui vicissim curabilis, non requiret Medici operam. Scio quid hic responderi possit, de mediis. quod in prædestinationis quoque controuersia adferri solet, sed illa videntur esse χρησφύγετε. Nam, ne quid aliud regerã, quid dicas de iis locis, in quibus nec Medici, nec media vlla alia ad manum sunt? erunt ne morbi omnes vel curabiles, vel lethales? necesse est enim vt vel in sanitatẽ omnes, vel in mortem desinant. Si dices, nullã esse gentem tam incultam, quæ remediis quibusdam suis non vtatur: hinc quoque id, quod volo efficiam; non esse illam, quæ vestris libris continetur medicinam, ideoq; non necessariam. Sed longius, quam constitueram prouectus sum. Credo me alias quoque in hanc ad te sententiam scripsisse aliquid, vt acumen tuum excitarem, & robur virium tuarum irritarem, vt hos, quibus ars tua oppugnatur arietes repelleres. Venio ad quæstionem tuam. in qua equidem tuã audire, eique subscribere, sententiam malo, cuius acrimoniã iudicij, & doctrinam, atque diligentiam nihil pene fugit. Quibus rationibus adducti Medici præceptum Gal. ad pestis præseruationem, & curationem transferant, non video: nisi forte eo respiciunt, quod in tam acuto, & pernicioso morbo non satis relinquitur temporis ad contrahẽdum quasi habitum quẽdam ab antidotis impressum, quo tanto resisti veneno possit. Itaque mutanda sæpe pharmaca censent, vt nouis semper subsidiis cordis vires tueantur, quum non tantum in vno aliquo antidoto præsidij positum esse existiment, quantum satis sit ad tam potentis hostis copias debellandas. Illam ego causam, quam vulgo adferri video, ne scilicet natura assuescat, &c. nullam esse puto. exemplum quoque de Mithridate inter ea repono, quæ veteres satis reliquerunt, in quibus ἰσχύει, donec nostra experientia fidem eorum faciat. Scio enim multa pro indubitatis circũferri, quæ sunt fabulis inaniora. Sed hæc, vt dixi, tuo iudicio permitto, & rogo maiorem in modum, quod antehac quoque feci (si rectè memini) vt mihi quum otium erit, certis quibusdam capitibus comprehensam pharmaca miscendi doctrinam describas. Nam ea pars medicinæ nescio quo modo mihi omniũ videtur esse difficillima. Doses, quas vocatis, etiam, vnde sumendæ sine errore

De pestis præseruatione.

Mithridates.

Compositio medicamentorum difficilima.

possint; tum quos inprimis scriptores, qui hanc artem persecuti sint probes, non grauate mihi indices. Quos à me libros petiisti Erasti, crede mihi, non posse hic reperiri, nisi me ij fallunt, quorum opera vsus sum. Vidistine Mercenarij philosophi Patauini librum contra Erastum de putredine? quo de argumento scripsit magnum opus cõtra eundem Erastum Simonius. Sed nondum in lucem emittit Ingolstadiensis typographus, ex eo, cum hic esset, ego raptim aliqua decerpsi, quæ tibi legẽda mitto: vna cum Cratonis quibusdam, & eiusdem Simonij paradoxorum capitibus, & si quid aliud ad manum habebo. de quibus tuum mihi postea iudicium patefacies, & hæc mihi remittes. Nunc, si nondum vidisti, ecce tibi Fernelij cõsilia, quæ attigi tantum, non perlegi, vna cum Donzellino. O quam ieiuna Ferneliana mihi visa sunt, quum Montani consilia aspicio. Si Trincauella prodibit, qui nunc sub prælo gemit, non dubito, quin absolutiora omnia habituri simus. quãuis vides, credo, meam audaciam, & illud fortasse tacite occinis, Ne sutor. Rogo te, quum hæc mihi remittes, aut etiam antequam remittas, si adhuc carere potes Peuceri algebra manuscripta, quam hic diu habui, nec describi potuit, adhuc mihi mittas, vna cum Mercurialis de compositione medicamentorum, aut quem maxime ex tuorum præceptorum dictatis probas; tum siquid vel manuscriptum, vel impressum Paterni de humorum purgatione habes.

Mercenarius in Erastum.

Fernelij & Montani consilia.

Trincauella.

Algebra Peuceri.

Nescio an tibi vnquam de colico meo dolore scripserim. Intra hoc bienniũ quater iam me male accepit. rogo te si quid habes, quod propria experientia comprobaueris contra hunc morbum, vt mecum communicare non graue sit. Quæro ex te, vtrum febris superueniens acutis morbis, vt pesti, sit morbus, an symptoma. II. Vtrum pestis absq; febri existere possit. Nam quum sani homines, nullo vllius caloris sensu percepto repente examinati concidunt in ipsis compitis (quod fieri solet in pestilenti aëris constitutione) non video, quomodo febri laborasse dici queant. III. Vtrum in omni peste aëre infici necessarium sit. Opera Fernelij omnia recuduntur Parisiis, cum multarum rerum appendice, & 400. minimum consiliis Medicis. Vallesius quoq; quem Crato emisit, suum opus multis partibus auctum Plantino excudendum misit. Vale feliciter, & rescribe πάντα καὶ κάντων. Breslæ, 19. Iunij, anno 1583.

Problemata medicamina de Peste.

EPIST.

EPIST. XXXIIII.

IDEM EIDEM.

DOLEO tam esse me parum fortunatum, vt intépestiua fuerint mea munuscula. quæ tamen tibi grata accidisse, gratissimum est. De seminibus magnam humanitati tuæ gratiã habemus. nihil est, quo vos remunerari hoc tẽpore queamus. Sententia tua de fistula illa hæmorrhoidali planè cum mea congruit, vt ex epistola mea colligere potuisti: quam ego nunc firmius tenebo, quum abs te, doctissimo viro, confirmari eam, & bonis constabiliri rationibus videam. Si vnum diem anteuertisset epistola tua, poteram tibi maius frustum ex eo pisce mittere, quẽ petebas. hic quod ego sciam, nunquam his quinque annis, quib. hic viuo, huius generis piscis venum expositus fuit in piscario foro. In destillationibus capitis, cum tussi coniunctis, probás ne vinum & laconicum, vel balneum in labro, siue sudatorio? Sin, vt puto, improbas, causas mihi explica breuiter sententiæ tuæ. Gratias tibi ago de consilio; quo tamen vti non licet, nisi puellam enecare cogendo vellemus. quæ alioquin iam, quod nõ siccis oculis scribo, ita est diuturno hoc morbo afflicta, & debilitata, vt nihil pene causæ videam, quamobrem bonum eius exitum sperare debeam. emaciata est mirifice, nihil sanguinis in facie apparet, ac ne in labellis quidem viuidus ille, & roseus color amplius visitur. nihil remittit rigor, ardor etiamnum quotidie misellum corpus excoquit. Cibum non appetit, nisi noxium; nõ alium potum in os sibi ingeri patitur, quàm cereuisiam secundariã, 22. iam diem sic affligitur D. Crato suader, vt manè aquæ cuscutæ duo aut tria cochlearia ei iniiciamus. Verum hoc quoque inane studium nostrũ erit, sat scio. Experiar tamen eras, Deo dante, etsi scribunt vestri, nisi fallor, calidam & siccam eius plantæ vim esse, & hæc puella satis per se exsiccatur, & vritura perniciosa illa flamma, quę ipsas iam medullas est. O quam timeo, ne morbus hic in hydropen desinat. quam nõ ita multo post mors excipiat. Quæ carpis & arteriis manuum illigantur nescio an id præstare possint, vt incendium, quo epar, & interiora absumuntur, exstinguere queant. Vt primum nactus ero Fernelij consilia, & si quæ sunt alia genera eiusdem, quæ tibi grata fore intelligam, propere ad te volabunt. Amandus nullam mihi disputationem ostendit, quod obliuione factum puto. Libenter equidem legissem nihil enim est mihi optatius, quam vt noui semper aliquid, quod doctum sit, videre & examinare possim. hæc mea est voluptas, hæ delitiæ, quibus lauta amicorum conuiuia, & à multis expetitas magnatum familiaritates (quas ego cupidissime fugere soleo) longissime postpono. Si est adhuc ad manum, mitte rogo, oportet enim esse aliquid, quod tibi non displiceat, cuius ego doctrinam, & acumen magni facio. Vale feliciter, meque amare perge, & amicos tuos & meos saluta. Breslæ, 1. Martij, anno 1583.

In catarrho nunc vinum & balnea prosint.

Aqua cuscutæ.

An quæ alligantur carpo cor extinguant, & epar.

EPIST. XXXV.

IDEM LAVRENTIO SCHOLZIO Medico.

PERGRATÆ mihi literæ tuæ acciderunt, ab optatissimo homine allatæ, cui propemodum plus debeo, quam tibi. Nam, vt tu ipse significas, nisi ille magnopere vrsisset, ne scripturus quidem ad me fueras. Sed vrut est, gratiam tibi habeo. Probo consilium tuum, quod propius ad nos accesseris. Id, & tua causa, & mea, lætor te fecisse: tua ob easdem, quas attigisti causas; mea vero, quod te in hac vicinia longe mei magis fore memorem confido, quam in illis locis fueris, ex quibus isthuc commigrasti. Gratias tibi ago de communicatis duobus tuis experimentis. Etsi non totam mihi rem explicasti. De Aëtite lapide sic opinantur mulieres, & ego in primo prioris vxoris meæ partu, qui & difficillimus, & periculosissimus fuit, persuaderi mihi passus fui, vt vtrique eius femori alligandum curarem, alter etiam grauidus erat, hoc est, inclusum in se alium lapillum habebat. Id quod ex strepitu, quem manu tremula agitatus edebat, satis perspiciebatur. Atque hoc quidem genus altero illo longe efficacius esse prædicant. Quid quæris? partus feliciter processit, idque exigua mora interposita. Neque id tamen ego lapidi potius, quam aliis medicamentis, quæ multa ab obstetricibus & circumcursantibus fœminis adhibebantur, tribuendum censeo. adde quod tempus iam aderat, quo etiam nullo apposito remedio, natura infantem extrusisset. Equidem non magnam huiusmodi medicinis fidem adiungere soleo, multis de causis; tum experientia etiam ipsa adductus, etsi non nescio eos quoque, qui plenam huius generis remediis fidem habent, eandem experientiam iactitare, quibus ego idem, quod astrologis, respondeo. Si ab experientia testimonium sit petendum, causa eos cadere. Vni enim alicui experimento, quod

Aëtites lapis.

Experimentum fallax.

ex illorum sententia forte cessit, mille alia opponere possum, in quibus spe inani, nullo fructu consequente, superstitiosuli homines eluduntur. De corde leporis idem fere iudico, quod de multis, quæ ab occulta proprietate mirabilia quædam in certis morbis efficere possim affirmanrur: quæ ipsa quoque si quis diligenter obseruet, maiore ex parte, commentitia esse experietur. Quod a. addis de numero ternario, si quid effectum est, id equidem nulli numero, sed potius aliis illis, quibus præparasse te scribis, tribuendū censeo. Quid obsecro, in numeris virium inesse possit per se, quod efficacitatem habeat? ortum id est totum ex Pythagorica illa superstitione, & ad nostram vsque ætatem propagatum. Sed de his malo tamen tuā sententiam audire, præsertim si bonis & firmis est rationib. munita, ex Philosophiæ & medicinæ fontibus deriuatis. Bassiani Landi lectiones in Aphorismos Hippocratis si accepisti à medico illo, cuius mihi literas ostendisti, rogo, vt eas mecum communicare ne graueris. Quod si nondum accepisti, da operam rogo, vt quam primum tibi mittantur. Crede mihi nihil illo homine fuit in Italia elegātius, siue methodum, siue doctrinam ipsam spectes, non te huius laboris pœnitebit. Cupio videre tuum Arantium de vulneribus capitis, aut quicquid eius habes, præter illum aureolum libellum, quem edidisti. Item petgratum mihi feceris, si mihi adhuc inspiciendi dabis Capouaccij de venenis, & putredine scriptum. Vellem etiam scire, quomodo vnguenta exterius illita, possint penetrare ad partes eas affectas intimas per tot ambages, & anfractus. Si quid habes vel scriptum, vel impressum in hac materia, rogo vt mittas, mihi magnum restat dubium. Si quam quoque nactus es ab amicis tuis, pulchra de re aliqua, vel ad Philosophiam, vel medicinam pertinente, disceptationem, rogo mecum vt eam communicare ne grauere. Scio vndique multa ad te mitti, quæ quum nobiscum esses, humaniter mihi ostendebas. Non dubito doctorem Monauiū etiam ex aula sæpe ad te scribere solitum, & talia multa ad iudicium tuum referre. Hoc nihil mihi facere gratius potes. Ego vicissim, si quid causa tua possum, amico & beneuolo animo atque impigre faciam Vale meq; ama, & domino Bucholzero plurimam salutem dicito. Ex tua nobilissima & elegantissima patria 24. Iulij, Anno Millesimo, quingentesimo octogesimo tertio.

Cor leporis.

Numerorum nulla est efficacia.

Bassiani Landus.

Arantius.

Capouaccius.

EPIST. XXXVI.

IDEM D. PETRO MONAVIO, *Medico Cæsareo. S.*

DE Etymologiis summa inter nos est consensio, & erit in aliis quæstionibus omnibus. Facio enim tuam istam elegantem doctrinam, iudicijque acrimoniam plurimi. De aqua non fontana generatim. Verum de mea hac puteana, quæsiuis quam non sentio esse, vt tu suspicaris, frigidam; neque puto vlla metalla alluere, sed, ni fallor, ex Olaua percolari. non enim longe abest, & probabile est terram madefieri, ac, spongiæ instar, absorbere aquam; quæ, effosso puteo, confluat in scrobem, vt sic dicam. Quod de manibus frigore rubentibus attulisti, nescio an propositæ rei conueniat. Caro enim mortua calore caret, interno illo; qui efficit, vt viua manus ruborē contrahat, dum frigus inimicū natura, contractis virib. magno impetu, propellere conatur. Etsi memini quid Galen. de herba, sanguinem ex abiecto forte in gramen carnis frusto eliciente fabuletur. Verum hæ, vt dixi, fabulæ ab omnibus ætatibus exsibilatæ sunt. Legi etiam in Medico illo Indico Monarde (si recte nomen teneo) de Indo quodam, qui pharmaco (quod ille tamen nominare non potest) sanguinem vacuauerit. De vxore magnas ago gratias. Experti antea sumus omnia, quæ narras. Illud etiam ausus sum imperare, vt clauso ore, cohibitoque spiritu quam diutissime experiretur, num motus consequeretur. Frustra fuit hoc, & alia quædam. Illa quæ tu commemoras absunt omnia. Nam nec dolorē vllum sentit, & vbera indurantur, & vterus intumescit, neq; descēdit, neq; quicquā in vllum latus voluitur. Nam ego quoque suspicabar molam esse; Verum indicio hos hoc metu liberant. Itaque persuasum mihi habeo, motus illos, quos ante mensem se percepisse dicit, non fuisse veros, sed suspiciones tantummodo, & fortasse etiam ventositates, vt vestri practici vocant. Nam à cohibitis γυναικείοις hic quartus mensis est, & non ante quintum mensem antehac solita fuit motum embryonis sentire. Vale 10. Decemb. Anno 1579.

Herba sanguinem euocans fabulosa.

Indicia conceptionis.

EPIST. XXXVII.

MAGNIFICO DN. ANDREÆ DVDITH ab Horckouiza, &c. D. Petrus Monauius, Medicus Cæsareus. S. D.

DE aquis sententiam meam, hoc est, à me ex probatis Autoribus, adeoq; è

rei

Bacius Medicus. *Cardanus.*

rei natura, vt arbitror, deductam, tibi placere lætor Bacij & Modij libellos, qnorum meministi, non legi, ac ne vidi quidem. Cardanus integrum de hoc argumento commentarium conscripsit, in quo mire varius est, vt solet. Vult omnibus pene morbis aquam mederi, tam frigidis quam calidis: & nescio quibus non modo simplicem esse affirmat cōpositionis mixtionisve expertem. Est vbi plane opposita ei tribuit. Interim tamen hinc inde multa vtilia admiscet; & qnidem à se peculiariter obseruata. Quod Camarinam attinet, caue ita dictum accipias quasi ego laborem vllnm aut molestiam tui causa suscipiendam defugiam. Non enim eo animo immotam esse volui: sed potius, quod temporis breuitas, qua tum constringebar longiorem disputationem de re non omnium expeditissima haud ferret. Hæc tamen responsionis ad quæstiones illas meæ summa esto; Aliter de his controuerti posse Philosophice: aliter vero Medicè. Philosophus enim seu Physicus exquisita ratione ista diiudicat, καὶ ἐν καθόλου, Medicus contra, vt in scholis loquūtur, artifex sensatus & cum circa singularia operatio eius tota versetur, sensu potius, quam ratione nititur ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον. Vnde multa absurda videri possunt Physico κτ̃ τὸ τ̃ λόγου ἀκριβὲς, quæ quoad sensum vera esse Medico comprobantur. Ex quo fundamento mihi dissoluenda videtur operata illa controuersia; quomodo particulares humores, bilis v. g. aut pituita accendi, aut putrefieri possint seorsim; vt non tota simul massa sanguinis accēdatur, vel putrefiat. Intelligis nūc credo quę subnectenda forēt, reliqua. Bene vale.

Humores seorsim putrescere, medice non philosophice.

EPIST. XXXVIII.

MAGNIFICVS DN. ANDREAS DVdithius, *Petro Monanio Medico Cæsareo, S.*

Respons. vide infra Epist. 101.

NIsi me acumen & doctrina tua, quam ad quęstionum explicationem adferre soles, mirifice delectaret, non essem tibi tam sæpe molestus in hoc genere. Accedit qnoque vtilitas, non vniusmodi. Nam & doces, & excitas, & materiam ad cogitandum subijcis. Quærebam nuper ex te de amuletis & philtris; Autorem etiam aliquem, vt mihi nominares, rogabam, qui de hoc argumēto aliquid docuisset. Auide responsum expecto, quod iam paratum esse, non dubito, nisi te grauiores occupationes auocarunt. Adiiciam duo alia, si pateris, de quibus sententiam tuam exquiro; ac, nisi memoria me fallit, antea quoque de iis te consului. Cupio scire, num perspicillorum, aut ocularium vsus conseruet, aut oculorum aciem hebetet. Ratio dubitationis est; quia vulgo sic putatur, si quis semel eis assuescat, ita oculos deprauari, vt non, nisi hoc adiumento, officium postea facere possent. Verè tibi dico; non possum videre quid verum sit, quid probabile. In multam noctem de veteri mea consuetudine, lucubrare soleo: ad multam aliquot horarum continentemque lectionem caligant aliquando oculi, præsertim si in minutiores characteres incido. Vellem eis laborantibus subuenire, nisi plus inesse in remedio, quam malo ipso, periculi suspicarer. Exime mihi hunc scrupulum. Si notior nobis esset visionis ratio tota, ac nō in cortice hæreremus; vt solemus in aliis quoq; naturæ arcanis; sed ad nucleum ipsum penetraremus, ac τὸ διότι peruideremus, nō ita dubitaremus. Si tibi digna inquisitione res videtur, & cum Domino Doctore Rungio, qui de visus symptomatis multa contemplatus est, philosophari lubet; gratum mihi erit vtriusque sententiam cognoscere. Alterum hoc est; Qui fiat, vt simulac caseum, mel, aquam, & liquores alios deglutimus, statim exscreamus, & multum sputum eücimus. Hoc autem fit tam subito, vt tum descendere tam subito siue ex capite, siue aliunde in os nequeat. Nec ibi quidem generari ita repente potest. Vbi hæret? Et totane illa massa vno loco an in diuersis agglutinata est? quomodo tam facile in vnum locum coit, vt confertim expellatur? De melle, & liquoribus fortasse non ita difficilior responsio fuerit; sed de caseo, minus me expedio. Vnde quæso, in eo est attractrix illa, vt sic dicam, & congregatrix harum partium dissipatarum vis; aut, si alicubi hæret, vnde incidendi facultatem nactus est? ne de veteri excipias, qui calidior est, recens quoque id efficit. Vale. 29. Septemb. Anno 1581.

I. Num perspicillorum vsus oculorum aciem hebetet.

II. Cur post caseos aut liquorum deglutitionem statim exscreamus.

EPIST. XXXIX.

IDEM EIDEM.

Antimonij vsus.

DE Stibij præparatione faciam quod imperas. Sed longum iter in Daciam est, nec satis scio, an adhuc in viuis sit Stibiophagus ille. si vera sunt, quæ ab iis memorantur, qui perniciosum stibii vsum affirmant, iamdiu illum interiisse oportuit. Negāt enim vitales esse eos, qui hoc pharmacum sumunt, vtut bene illis initio cedat & morbis subleuari videantur. " Quæ " ad Caroli nostri quæstiones respondebis, legam perlibenter. Mittet aliquid Marcelli ad te, oppositum eleganti & doctæ illi epistolæ tuæ. Obiter legebam in eius

Marcelli paradoxon oleum esse calidum & siccum.

scripto nonnulla de OLEO. Nam reliqua non fuit otium excurere. Nihil dici posse absurdius puto, quam olea esse calida & sicca. Vsus contrarium certe indicat. Atque vt à corporibus nostris discedam, vel ocreæ induratæ, & exiccatæ, & vires item siccitate contracti, si periculum faciat, errorem ei eripient. Verum hæc vestratia sunt, & altius otium ad refutationem postulant. Si respondere lubet, multam disputandi materiam habes. Nulla exercitatio fructuosior esse possit, neque sane optabilior. » Nosti Aristotelem etiam male Phi» losophantibus gratiam habendam esse dicere, quod causam afferant vera inueniendi. Quod tamen ego minime ad Marcellum, hominem acutum pertinere volo, qui tametsi non semper scopum attingit (homo enim est) multa tamen sæpe affert, quæ minime contemnenda esse videantur. Et quid est, obsecro in tota Philosophia, quid item in arte vestra adeo firmum, quod ab hominibus acutis infirmari nequeat. Remoue paulisper antiquitatis præiudicium, & res non ex authoritate veterum; sed ex veritate, & euētu æstima, intelliges magno conatu, atque vnanimi assensione, magnas nugas nobis obtrusas esse. Nō libet exempla congerere, quæ tibi homini docto & eleganti ignota non esse possunt. Sed hæc non sunt huius loci. Vale. Pascouij 24 Ianuarij, Anno 79.

Nihil in Medicina atque Philosophia adeo firmum, quod infringi non potest.

EPIST. XL.

IDEM EIDEM.

AMVLETA tua valde expecto. Scio enim te nō vulgari modo res tractare, neque ἐπιπολαιότερον sicco pede transcurrere, sed ἐν βάθει, vt sic dicam, descendere; Quo sum tuarum lucubrationum semper cupidior. Sed memini te scribere, ocium tibi ad eam quæstionem excutiendam, & sane etiam libros, quibus opus est. Quare duo ad eā rem, te comparas, en adfero tibi aliud argumentum, si forte magis in promptu habes, quod respondeas. Meditata tibi hęc iampridem esse, quę huc pertinebunt, vel illinc suspicor, quod memini, nescio an non de hac ipsa re, certe non valde dissimili, te cum Erasto, cum nobiscum adhuc viueres, per literas contulisse. Sed venio ad rem. Magnā mihi semper dubitationem attulit, tota illa de medicamentis quæstio, qua vi & quomodo agant, an ad se humores trahant, an pellant, an naturam tantum occulta aliqua, aut manifesta vi proritent ad id excernendum, quod molestia afficit, an sine delectu bona, atque innocua cum noxiis exturbent. Est in Erasti aureolo illo libello hęc quæstio omnis excussa quidem, sed ego tua legere gestio, methodo atque ordine meliore digesta, ipsius Erasti sententiam vel explicantia, vel confirmantia, vel etiam si ita lubet, confutantia. Vide quanti te faciam? facio equidem id magno merito tuo. Ista præterea mihi examina, An in medicamentis circa formam, materiam, & qualitates sit proportio, à qua vis eius proficiscatur? Et quid sit illa, num ex genere τῶν καθ' αὑτὸ, ἢ κατὰ συμβεβηκός. An inter illam proportionem, δυνάμιν, & qualitates sit magna differentia, & quæ sit illa. An proprietas medicamenti, quo dicitur huic, vel illi mēbro conuenire, vt sunt κεφαλικὰ, καρδιακὰ, στομαχικὰ, &c. an sit ipsa ἀναλογία formæ, materiæ, & qualitatū. An in materia tenui, vis aut qualitas maior, quā in crassa. Cur quædam recisa à sua sede, & emortua agāt non minus quam si viua sint, aut etiam magis, præsertim longo tempore asseruata. Vbi vis illa hæret, quum iam in illis forma mixti videatur interiisse. Quomodo medicamenta extrinseca agant, an calor cutis actuet ea, & quomodo, & an actio fiat à forma illi medicamenti cadauerosa, vt sic dicam, mediante spirituosa aliqua substantia. An in odoriferis substantia aliqua agat, an accidens, & ψιλαὶ illæ ποιότητες, & num habeant suum certum & spirituosum vehiculum, an vero commune, aërem externum An causa motus in actione medicamenti sit forma, an materia, quæ per se non videtur actuosa, an forma simul & materia compositi. sed hic videndum, num recisæ herbæ, radices, lapides, &c. quæ nouam formam & materiam alius generis acquirere videntur, easdem qualitates habeant, quas prius, quam abscinderentur, & quare easdem, cum iam forma prior, à qua actio, abierit; sin diuersas, vnde eas acquirat; An formæ motu, & lumine cœli excitentur, aut introducantur in materiam, an diuinitus demittantur immediate ab illa Cbolcodea Accidentium, vel potius formarum omnium datore DEO. Vnguentorum vis quomodo penetret in intimas loci affecti partes, per tot anfractus. Non enim videtur verisimile vires eius nō euanescere antequam altius descendant; præsertim cum non multum eius in cutem effundatur, nec diu admodum digitis imprimatur, & maximam partem vnguenti digiti & aëris caliditas absumant; tum loca per quæ transit, suum quoq; quasi vectigal exigūt, neque totū ad destinatū locum peruenire patiantur. Adde quod, vt Erast. quoq; alicubi de καθαρμοῖς scribit, intelligentis naturæ est, nō ἀλόγως, ad certam aliquam, eamque in-

Medicamenta qua vi, & quomodo agant.

An in medicamentis circa formā, materiā & qualitates sit proportio.

Problemata quædam de qualitate & actione medicamentorum.

Vnguenta num penetrent.

que intimam corprois partem pergere atque in via alibi subsistere ad Medici arbitrium, atque imperium. Hæc & quæ hûc pertinent alia capita, vt mihi, mote tuo, eleganter, docte, acute, copiose, perspicue explices per ocium, valde te per amicitiam nostram, iterum atque iterum rogo. Non sunt ista, vt mihi quidem videtur, leuia, sed eiusmodi tamen quæ tu, si ingenium illud tuum eleganti doctrina perpolitum intenderis, vnus omnium optime dissoluere poteris. Vale, Vratisl. 6. August. Anno 82.

EPIST. XLI.

IDEM EIDEM.

SERIUS fortasse, quam par sit, humanissimis literis tuis persoluo. Multę sunt causæ, quarum commemoratione nolo te obruere. Inualetudo etiam mea pigriorem me reddidit. Quos ego colicos esse dolores putabam, metuo ne nephritici sint, aut coniunctis viribus me affligent. superioribus certe diebus, quibus N. N. in vestrum ordinem Æsculapius noster eooptauit, minutulum lapillum cum lotio excreui, sine dolore tamen, magnitudine dimidii seminis Cannabis, cuius pars vna concaua est, & alba, altera conuexa, nigricante colore, ad cæruleum declinante, glabra, diceres semen Cannabis diuisum. Antecesserat *δυσουρία*, & dolores sub vmbilico, è regione vesicæ, vt existimarem flatus inclusos vrinam intercipere, & partes illas distendere, atque ita cruciatû adferre. Vno dic & nocte ad minimum septuagies matulā sumsi, semper aliquid, etsi parum admodum, excernens, nulla arenula in vitro, nulla calculi alia signa (si quæ tamen sunt) propter aliquanto turbatam vrinam, vt cruditatem indicatet. Eadem fuit quæ mea, Medicorum aliquot N. N. promotorum (quos conuiuio exceperam) de hoc meo morbo sententia. Sed alter ab eo dies & illorum, & meam coniecturam fefellit. Ab eo tempore nihil sensi. Etsi ita difficile, vt *ἀδύνατον* prope esse censeam, pronunciare num hoc sit maioris alicuius lapidis in vesica vel ipsis renibus hærentis, & adhuc fixi fragmentum; tamen rogo te, vt coniecturam tuam mihi significes. magnum est ingenii tui acumen, vt facile tu quo alii nequeunt penetrare queas, mihi certe *ἀπόκομμα* quasi quoddam videtur fuisse à maiore aliqua mole, quod mihi illa cauitas indicat. Quid si etiam illa parte caua renum carni adhæsit? & totum illud postea auulsum est, vtinā id fit. Sed obsecro te, es ne & tu in eorū hæresi qui medicamētis intra corpus asserunt concreros iam lapides atteri atque adeo confringi posse? mihi quidem id non fit verisimile. Quod tamen si tu affirmabis non facile à tua sententia discedam, quem scio nihil temere affirmare. Si quid habes, quod vel prohibere maiorem huius materiæ aggestionē queat, vel præsentem morbum dispellere, rogo te, ne me id celare velis. De meo potu placet mihi sententia tua, à quo non discedam, nec possum. Rationem autem aquę huius nostratis ad meliorem temperiem coctione reducendi, vt me doceas, humanitatis tuæ erit. Vale, Breslæ 20. Nouemb. Anno 84.

Num lapis medicamentis confringi possit.

EPIST. XLII.

IDEM EIDEM.

DE dentibus nihil habeo, quod respondeam amplius, nisi illud quærere velim, quid fuisse tandem putes id, quod nuper scribebam, si neruulus non fuit meus ille fuit dens, quem ob maximos cruciatus extrahi, deinde dissecari iussi, vt inspicerem, num aliquid in eius substantia reperiri posset. Nam erant & inter Chirurgos, qui dicerarent vermes in eo latere. Vermem equidem nullum vidi, verum tenuem quandā, vt ita dicam, caruncu lam, pili instar nigricantem; quæ à summo ad imam radicem dentis desinebat, eam cultello eradebam. Fieri posse existimo, vt ex aquis fortib. & oleo victrioli, quod infundebā foramini ex stultorum consilio, dens diffissus fuerit, vt materia illa sensim delapsa, carunculæ, quam dixi aut neruuli similem speciem densarit. Sed hæc leuia sunt, nec satis digna esse videntur, de quibus tot inter nos verba cōmutemus. Quæ de Stibio & priorib. & his literis memoras, vera esse non dubito. Legi quæ Greuinus de eo docte scribit, quæ item Stenglius. Non desino tamen mirari, quæ Matthiolus & Gesnerus, & Andernatus, (vt alios quosdam prætercam) tam magnifice de vi rib. eius iactitant. Nescio an nuper tibi significauerim de nobili quodam viro, qui mihi 18 annos operam nauauit. Is multis & grauiorib. morbis conflictatus fuit, per sex, & amplius annos. Scabie perpetua, sicca illa quæ perpetuo pruritu vexat, mirum in modum vexabatur dies ac noctes. Somnum capere non poterat, cibum respuebat, vertigine tentabatur identidem. Cracouienses quidam Medici, aliquot annis hominem variis medicamentis (alioqui macrum & siccum, & Melancholicū) excarnificauerunt. Fuit qui in sarsam patillā,

Caruncula quadam fibrosa in medulla dentis reperta.

De Stibio scripsere, Greuinus, Stenglius, Matthiolus, Gesnerus, & Andernacus.

In scabie antiqua reliquis nihil conferentibus quidam Antimonio curatus.

deinde Cynæ radicem, alias Guaiacum præberet; deniq; hydrargyro vnctus fuit, sed hæc frustra omnia, non potuit morbus his armis propulsari. Tandem consilio Itali cuiusdam Iohannis Pedemontani, qui tum in Dacia ei, qui nunc Polonorum Rex est, ministrabat, ad Antimonij 4 grana deuentum est. Quid multa? morbus tam diuturnus, tam pertinax, paucis mensibus depulsus est. Iam sex anni abierunt. Etiam nunc bene habet. Addam hoc quoq; quod mihi mirum magis videtur, is, quem dixi Pedemontanus, iam à 15 annis, singulis fere mensibus 10. 12. 14. cum lubet, & necesse esse putat, grana ebibit. Morbosum se antea fuisse ait; post vsum Stibij rectè semper valuisse. Itaq; magis vt imminentibus morbis obuiam eat, quam vt præsentem aliquem curet, Stibio se tam frequenter vti affirmat. Hæc ideo addere libuit, vt videas, quæ quidem de Paracelsicis remediis dicunt, non in omnibus corporibus euenire. Etsi μια χελιδὼν οὐκ ἔαρ ποιεῖ. Vale. Pascouia 26. Octob. anno 1578.

Iohannes Pedemontanus, Sidus Antimonij vsu firmam sibi comparauit valetudinem.

EPIST. XLIII.

IDEM EIDEM.

De Gryphibus, Phœnice, vt multa alia, quæ antiquitas nobis credenda obtrusit, fabulosa esse puto. Vnicornu nisi species aliqua certa animantis esset, vix à Psalte in eum modum nominaretur. Fuisse igitur tale aliquod animal quod vno cornu armatum fuerit, & si quæ ex Diuinis vatis verbis alia illius animantis propria elici possunt, equidem negare non facile ausim. Iam vero extitisse aliquando tale animal, & postea aliquo tempore speciem eius ita totam è medio sublatam esse, nihil vt eius iam vsquam supersit, mihi religio est affirmare. Etenim si mundus perfectus est à summo Deo conditus nil ei defuit, neque deesse potest. Perfectum enim id est, in quo nihil, ne cogitatione quidem vsurpare queas, quod desideretur, & nefas est sapientissimum Devm dicere hanc machinam imperfectam condidisse, nisi eadem opera vel potestas ac vis, vel sapientia ei per summam impietatem detrahatur. Quod si fuit vllo vnquam tempore perfectus hic orbis vniuersus, certe nulla relinquitur causa cur nunc imperfectus esse dici debeat, nisi quis optimum & præpotentem Rectorem, moderatoremque Devm ab illius procuratione remoueat, sed nolo in hanc disputationem descendere, quæ maioris operæ est. Vale.

Phœnix & Gryphes fabulosa. Vnicornu res vera.

EPIST. XLIIII.

IDEM EIDEM.

Vt aliquod argumentum scribendi literas habeas, quod me oblectet magis, & doceat, rogo te explica mihi duas hasce quæstiones, quarum de altera fortasse iam antea tecum egi, verum responsum tuum non teneo. I. Vestri in edulijs ea prius assumi iubent, quæ mollia sunt, & concoctu faciliora. In quem vsum? An vt citius exeant? Quæro, num ante ex ventriculo exeant ingesta, quam in chylum conuertantur? si non, sed tum demum, cum & ventriculus, & aliæ venæ ex chylo, exugunt id, quo opus habent, apparet certè omnia siue facilis, siue difficilis concoctionis sint, in chylum confundi atque adeo ἄνω καὶ κάτω φέρεσθαι. Nihil igitur refert, quo ordine cibi deglutiantur. Si id verentur, atque aliquid in eo positum est, ne in ventriculi fundum grauia, aut dura prius quam mollia, & liquidiora deiiciantur, frustrà conantur. Nam tametsi hæc sequantur, fundum tamen ipsum petent. Cedunt enim leuia grauibus, & ponderosioribus, vt in aqua videre est, aut luto, cum lapis, lignum aut simile quid iniicitur. II. Vetant item ne in febrium insultibus cibus ægroto detur, ne, scilicet calor distractus non satis virium habeat, ad vtrumque opus, ad cibum digerendum, & contra hostilis impetus depugnationem. Et tamen nisi fallor iidem vestri mandant tum in paroxysmis cibandos febricitantes, cum periculum est, ne vires eos deficiant in ipsa lucta cum morbo. Quare hic illa ratio non valet. Si cum vires adhuc firmiores sunt, ante paroxismum alantur, quanto magis cauendum videtur, ne deiectis iam viribus in ipsis paroxismis naturæ robur distrahatur ac magis magisque labefactetur, si tum cibus offertur? Vale.

Cur mollia primum sumenda.

An in paroxysmo febricitantes cibandi.

EPIST. XLV.

IDEM EIDEM.

Si forma & finis rei idem est, superuacaneum est alterutrum membrum in causarũ diuisione apud Aristotelem. Deinde forma rei inest, atque adeo, vt tu quoque rectè sentis, rem ipsam constituit, & dat esse rei, vt scholæ loquuntur. Finis externum quiddam est, & consequens formam. Mirum a. etiamnum mihi videtur rhabarbarũ, piper, zinziber, aliaq; eius generis à forma sua ꝓcedentes vires retinere

Formam & finem differre.

In medicamentis forma vegetabili amissa vires remanere.

nete forma ipsa iam abolita. Recisa enim & exsiccata formam suam, qua viuebant, amiserunt. Homo, equus, alia animantia, cum viuere desierunt, à forma procedentes actiones edere amplius nequeunt. Quare cum viuunt, & post interierunt, nō eandem formam retinent, ac ne appellationem quidem, nisi ὁμωνύμως. Aurum, argentum, plumbum, ne omnia metalla commemorem, non videntur per additionem externam augeri, sed plantæ animam obtinere, quo fit, vt aliqua minus, alia magis excocta, & matura reperiantur. Sed hæc ad ciniflones, & argenti extenebronides, igniuomosque Philosophos relegemus. Humanitas, leonitas & quæ alia sunt eius generis, nomina ipso pene tremenda sono, extra sua subiecta nihil sunt, nisi intellectus νοήματα, vt sic dicam. Refert Laërtius, si recte memini, Diogenem Platonis Ideas irridentem, in hunc fere modum; Equidem ô Plato, mensam & cyathum video, menseitatem & cyatheitatem, τραπεζότητα καὶ κυαθότητα non video. τὸ θεῖον, in morbis non id tantum, quod Erastus affirmat; sed quidquid eiusmodi est, cuius ratio reddi non potest, & à Numine immittitur, ab Hippocrate dici probabile est, nec dubito me hoc alicubi legisse, sed piger quærere, præsertim quod noctuas Athenas. Si sanguis purus ab aliis humoribus secretus, non nisi cogitatione, & ratione, in corporibus reperitur, quomodo sanguis solus & syncerus, qui nusquam est, nutriet? Bilis vtraque, pituita item, cum segregata sunt à sua massa, quæ tota sanguis est, excrementa cum sint fortasse non nutriunt. In quo tamen aliqui vestrū pugnantia docent. Nam lienem humore melancholico nutriunt, & ex pituita sanguinem generant, & audiui qui diceret τῇ κύστει felle, cuius receptaculum est, nutriri. Sed tu de his docte disputasti. De Rubiæ viribus experientiæ testimonio standum est. De formicis placet, quod scribis. Vale.

Τὸ θεῖον quid.

Humores an nutriant.

E P I S T. X L V I.

IDEM EIDEM.

Responsoriam Monaui vide 197.

POSITIONES tuas de dentibus relegi. Cuperem videre commentarium integrum. Non enim dubito te vberius, quæ hic nude ad disputandum proposita leguntur, persecutum esse. Mihi quidem illa, quæ de eorū alueolis & radicibus scribis, atque appendicibus, non improbantur; sed vereor, ne experientia refellantur; Sunt item qui affirment, se neruulos vidisse, qui ab imis radicibus ad summum vsque per medium dentem extenderentur. Alij ex foramine suffimentis vermes educunt, quos tamen ego in gingiuis generari puto; si tamen vera sunt, quæ ab his narrantur. De quo tu videris. Artificis enim est de arte iudicare, non nostrum; qui vestram, & alias artes, admiramur potius, quam intelligimus. Legi diligenter, quę de Stibio accuratè disputas. Non abhorret ab opinione tua Greuinus, Stenglius, Erastus, & alij. Verum quid aduersus experimenta adferes? Matthiolus, Gesnerus, Andernacus, Peletarius, multi alij, magni viri & à Paracelsi monstrosis paradoxis aliis in rebus pene omnibus abhorrentes, magnas eius vires decantant. Ego ipse vidi incredibilem curationem domi meæ, in nobili famulo meo, tum à multis morbis complicato multos annos, tum ab ipsis medicis diuexato, qui tamen nō alio quam hoc pharmaco percurari potuit. Is alios quoque in familia mea curauit, præsertim febre quartana, & colicis doloribus laborantes. Quę, etsi ita se habent; Ego tamen, etiamsi Medicinam facerem, vestra authoritate deterritus, nō auderem ad hoc, quod vos venenum vocatis, confugere. Sed, amabo te, si radix Mechoaca tam mirifica est, vt vult Donatus Marcellus, & Lobelius, & Hispani medici, cur tanto beneficio tam diu patria vestra caret? Nihil in ea sumenda molestiæ est, non odore, non sapore, non specie, nulla prorsus re ægrotis horrorem incutit, Rapam siccam diceres. Vale.

Neruuli in dentis meditullio.

Vermes in gingiuis generari, non in dentibus.

Stibij laudes.

Mechoaca facultas & suauitas.

E P I S T. X L V I I.

IDEM EIDEM.

RATIO medicamentorum componendorum mihi in arte vestra perdifficilis semper visa est, præsertim vt error in dosibus vitetur. Rogo te, vt mihi nomines ex plurimis vnum aliquem, qui hanc omnium optime artem tuo iudicio, prosecutus esse videatur. Equidem nihil in tota medicina minus intelligere mihi videor, excepta tamen pulsuum, & vrinarum doctrina, quam vel norunt Medici prorsus, & nobis imponunt, vt augures populo Romano faciebant, aut certe non ita explicāt, vt intelligentia rem obscurā comprehēdere liceat. Galeni certe immensas illas cogitationes, καὶ ἀκαταλήπτους vix mihi fit verisimile à quoquam vnquam ad vsum practicum, vt vocant, reuocatas esse, aut etiam posse. Et sane bonus ille vir, non videtur tantus fuisse practicus, quam Theoricus. Ocio certe nisi abundasset (quod fit, cum à paucis opera nostra adhibetur) nūquam

Difficultas doctrinæ de pulsibus & vrinis.

tot libros scripsisset. Romę non magni fiebant, & erant alii, qui ob artis vsum, longe anteferebantur. Id quod vel ex ipsius demonstrari libris potest. sed hæc extra rem. Perspicillis vti cępi ante aliquot menses ad candelæ lumen, quoties minutulæ literæ legendæ essent. Nunc etiam magnos characteres vix sine eis lego, ac quod dolentius est, iam de die etiam sæpe adhibere ea cogor. Itaque de quo ante dubitabam, & ex te quærebam, nunc meo periculo edoctus, didici rectius facere eos, qui nonnisi necessario ad eorum vsum descendunt. Tanta tam paruo temporis interuallo mutatio miraculi instar mihi visa est.

Perspicillorum vsus ne-[illegible].

Proponit mihi amicus quidam dignum tuo acumine ζήτημα: In ore est Medicis τὰ προφυλακτικὰ ἀντίδοτα crebro permutanda esse, ne vni medicamento diutius assueta natura, eius vim deinceps respuat, sicque exiguum, aut nullum inde vtentes sentiant emolumentum. De purgantibus hoc, vt vere à Galeno præceptum est 5. de tuenda valetudine 9. ita an recte ad antidota Pestis traductum sit, non liquet. Cum enim hæc ex alterantium sit classe, quæ corpus in eam, qua ipsa prædita sunt, naturam immutare possint, verisimile est quo diutius in eorum vsu percolitur, eo maiorem virium ipsarum in corpus impressionem fieri, vt corpus ita tandem minuatur, atque obfirmetur, vt etiam sine his deinceps qualitati veneficæ resistere, eamque à se propellere possit. Exemplo sit Mithridates, qui sua antidoto tam frequenter eo consilio vsus videtur, vt corporis sui naturam muniret ad cuiusuis veneni vim infringidam. Quo factum est, vt nullo deinceps veneno extingui potuerit, Galeno teste. Ad hanc non occurrit, quid aliud respondeam, quam si dicam, me non videre, quibus adducti rationibus Medici præceptum Galeni ad pestis præseruationem & curationem transferant, nisi forte eo respiciunt, quod in tam acuto, & pernicioso morbo non satis relinquitur temporis ad contrahēdum quasi habitum quendam ab antidotis impressum, quo tāto resisti veneno possit. Etsi venenum à peste remouent magni quidam Medici. Itaque imitanda sæpe pharmaca censent, vt nouis semper subsidiis vires cordis tueātur, cum non tantum in vno aliquo antidoto præsidij positum esse animaduertant, quantum satis sit ad tam potētis hostis copias debellandas. Illam ego causam, quam vulgo afferri scio ne scilicet natura assuescat, &c. nullam esse puto. Exemplum quoque de Mithridate inter ea repono, quæ veteres satis multa reliquerunt, in quibus ἐπέχω donec nostra experientia fidem eorum faciat. Reipsa enim comperi multa pro indubitatis circumferri, quæ anilibus sunt fabulis inaniora. Vale.

An medicamenta prophylactica sæpius mutanda.

In peste sunt remedia mutanda.

EPIST. XLVIII.

IDEM EIDEM.

Magnas tibi gratias habeo mi Doctissime Monaui, quod ad quæstionem meam, tam eleganti, tam docta Epistola respondisti. Scio mutationes, repentinas præsertim, periculosas esse, tum vsu multarum rerum in vita edoctus, tum Hipp. præcepto monitus, neque ego eam ob causam iudicium tuum de meo potu exquirebam. Sed dubitationem tantum de aquæ coctione proponebam, quam tu mihi ex animo exemisti. Verum quod de fontana aqua scribis, vellem addidisses, quorum fontium aquas pręcipue laudes eorum ne, qui in planis locis, per arenam, an per glareolas scaturiunt, an qui ex montibus promanant, locis opacis, & frigidis, in quæ solis radij nunquam pertingunt. Deinde cum ex terrę visceribus effundantur, & varia metallorum genera terant, eorumq; qualitatibus sine dubio afficiantur; qui ex omnibus fontes ad meum potum saluberrimi sint futuri. Sed quoniam ad vos commigrandum mihi est, atque ex isto vestro fluuio haurienda aqua, quæro id, quod magis ex vsu meo est, num istam aquam sine valetudinis periculo, aut etiam cum aliquo commodo, ad coquendum meum potum adhibere possim. Ac cum duo sunt fluuij, vtrum magis probes. Etsi vterque mihi lutulentus & nunquam non turbidus esse videtur, multis fecibus, variis sordibus, cadaueribus etiam variorum animantium, vt verisimile est inquinatus. Qua de causa Tyberim, Romæ multos morbos procreare, sunt qui affirment, etsi ea aqua à multis seculis illa gens pro saluberrima vsa fuit. Vale.

Qualis aqua pro potu coquenda.

Tyberim multorū morborum causam.

EPIST. XLIX.

IDEM EIDEM.

De annulo gratiam habeo. Dedit mihi Rex Polonię Sigismundus Augustus integrum pedem posteriorem dextrum, animantis illius, à se cæsi, eo ipso tempore, quo dextrā aurem vngue pedis illius scalperet: quod quidem tempus fuit inter duos Diuæ Virginis Mariæ festos dies, immediate sese consequētes, interiectum. Nam, hæc omnia religiose obseruanda dicunt, si vn-

Vngula alcis inualida in Epilepsia.

si vnguis ille id, quod creditur vulgo, efficere debeat. Totum io multa frusta concisum distribui amicis; nemo tamen vnquam adiutus est. Expertus ego sum in aliquot Comitialibus frustra, quæsiui ex infinitis, etiam superstitiosioribus, fabulas esse comperi. Quæ ratio igitur est, vt tantum morbum, tam leuiusculo amuleto profligari, muliebriter credamus? Et putas tu, vt ab hoc, ad genus vniuersum transeamus; vllum vsquam esse περίαμμα quod internos morbos, vel leuissimos curet? Ego certe, nisi tu firmas aliquas rationes afferas, non video causam, cur id affirmem. Qua vi id faciuot? occulta inquiunt. At idem sæpe, contraria natura præditis, diuersis morbis adhibetur. Potestne idem pharmacum & frigus & calorem efficere, exiccare item atque humectare. atque adeo alias, quæ ab his oriuntur, passiones procurare? Deinde quomodo affecto membro vis illa morbi victrix ac triumphatrix communicatur? Per quos meatus ad intimas, atque abstrusas illas particulas penetrat? Spiritibus scilicet vnitur, & vna eo defertur. Cur eo potius, quam in diuersas partes? an ratione etiam præditum est, vt non nisi ad obsessum à morbo locum, recta tendat, non alio se à spiritibus abduci patiatur? Mira profecto res est, neque explicabilis. Sensati, inquis, artifices sumus; subtilia ista non moramur. audio. Sed quid ego hic aliud, quam sensum qoæro, atque id mihi ostendi postulo, quod in sensus incurrat. Occulta ista vestra proprietas, & ἰδιοσυγκρασία, nonne cum sensu pugnat? Sensatum igitur Philosophicũ, ad sensum reuoco: sensilia mihi demonstrari cupio. Experientiam appellas. Ad hoc tribunal, nullo negotio vincam. Testes in medium, pro tuis decem, ego meos mille producam; qui iurati dicent se non esse ab istis περιάπτοις vlla in parte adiutos. Quid igitur contra adferes? Cupio id scire, & valde te rogo, vt in eam rem incumbas aliquantum, atque acumen illud tuum, quod me mirifice delectat, inteodas. Reperies, sat scio, quod mihi dubitationes tollat. Caue autem existimes inutiles huius generis esse quæstiones, & eiusmodi, quales tuus Galenus λογικὰς, nisi fallor, nominare solet. Multiplex ioest vtilitas in harum rerum disquisitione. De quo quia idem quod ego, sentire te puto; noo ero longior. Illud tantum dicam, cupere me vehementer, vt cum hanc quæstionem discuties, de φίλτροις quoq; aliquid adiungas: tũ de eo qua ratione, quibus viis vnguenta quæ foris inunguntur, vim illam suam in remotas corporis partes

Num dentur amuleta.

Quomodo vnguenta, quæ foris inunguntur, vim suam

transmittant. Nam hæc quoque prioribus illis coniungi consideratio potest. Authores etiam, si qui forte hæc tractarunt, & veteres, & nouos nomina, locis notatis. Vix enim fieri posse existimo, vt hæc omnes sileotio prætereriot. Vale.

in remotiores partes transmittant.

EPIST. L.

IDEM EIDEM.

HABEO Theses Erasti nostri, cuius mihi doctrina, & ἀκρίβεια præter cæteros, qui nunc docent, mirifice probatur. Credo eas te quoque habere, nondum typis mandatæ sunt. Verum in iis ille vim omnem ab amuletis abesse cootendit. Ego etsi ab eius opinione non abhorreo, tamen in eam aliquando mentem venio, vt suspicer non esse prorsus nihil, quod omnes ætates, iam à longa sæculorum serie constanter affirmant. Id multo etiam magis de φίλτροις, & fascino cogito: quorum esse vim magnam, ostendont ij fere omnes, qui de veneficis, lamiis, & hoc genus aliis pestibus miranda scribunt. Ita fit nimirum vt experientia syllogismos, qui alioqui firmi videbantur, eneruet. Equidem à quo tempore carbones ad absinthij radices, in ipso Diui Iohannis die vidi, qui eo die præterito, non amplius reperti sunt; non tam temere superstitioois accuso eos, qui hæc talia, tam mira narrant.

Amuletorum aliquam philtrorum & fascini maximam vim.

Carbo ad radices absynthij.

Non longe abieris; curationes illas ossium confractorum per lapidem, quem Erastus Sabulosum vocat, quis non pene fabulas esse iudicet? multo etiam magis, vnguentum illud quo telorum inunctione vulnerati sanantur, ridiculum videatur, & tamen fide digni amici nostri, vtrumque sancte affirmaor. Sunt alia sexcenta, quæ fidem omnem superant, non tamen ideo falsa sunt. Quare vehementer in iis ἐπέχω & vbi ratio repugnat, experientiæ, cum admiratione subscribo; si non sit vana, si non imponat παραλογισμὸν ille παρὰ τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον, sed ego accuratam tuam de re tota disputationem auidissime exspecto. Vale.

Lapis Sabulosus.

Vnguentum constellatum.

EPIST. LI.

IDEM EIDEM.

QVÆ de peste attulisti, & probo & cum doctrina veterum cõsentanea esse iudico; neque tameo interea animaduerto, quomodo à Massariç opinioae prorsus abhorreant. Nam si febres, dysenteriæ

& cætera generis eiusdem, populariter in multos grassantia mala in iis morbis numeranda sunt, quos pestilentes vocas, quid prohibet, quin etiam pestem nominare possis? Etenim qui morbus pestilens est, ab eo pestis vix aberit, si quid locus à coniugatis valere debet. Verum hæc omnis dubitatio, tum ex hac epistola tua, tum ex pestis definitione tolli potest. De qua tamen non inter omnes conuenit. Nam idem ille, & nescio quis alius negat, semper cum peste cōiunctam esse febrem; & legi superioribus mensibus breuem quendam libellum Veneti cuiusdam, qui experientiam testem citat, multos ex peste mortuos esse, quibus testiculi intumescebant solum, nullo præterea symptomate ægrotos illos inuadente. Ersunt sane alij quoque morbi (id quod te vsus docet) qui perimunt cor ipsum inuadentes, nulla tamen febre inuestante. Verum de his quicquid in buccam, vt vides. Quare non audeo affirmare me arti vestræ consentanea scribere. Sed si me posthac minus errare voles in pestis natura cognoscenda, rogo te vt exquisitam aliquam eius definitionem mihi describas, logicis præceptis accommodatam, qualem non facile reperio apud eos, qui satis multa de hoc morbo tradunt. Quæ de Monocerote repetis, non abhorrent à mea sententia, præsertim illa, de specierum abolitione, & mundi perfectione, quę ego strictim attigeram, tu copiose & docte explicasti. De amuletis, & φίλτροις præcipue solicitus sum. Nam nondum animum inducere possum, vt credam eorum esse vim aliquam, aut certe non tantam, vt vulgus existimat, quod de amuletis intelligi volo. Nam φίλτρων potiones esse noxias non dubito. Sed quæ tamen neque odium, neque amorem sumenti ingenerent. Vale.

An pestis sine febre.

Amuletorum vis parua.

Philtrorum natura.

EPIST. LII.

IDEM EIDEM.

IN paresi quid Galbanum ad Intemperiem intestinorum extrinsecus applicarum adferre adiumenti possit non video. Quæ est illa intemperies, nisi frigidior & humidior, quam oporteat. Ea autem quomodo aufertur, nisi intro assumantur in contrarium habitum reuocantia? quomodo horum qualitates, vel potius facultates ad locum affectum tam alte descendunt, & penetrant per tot anfractus? Ad tota applicandi exterius ratione, & vngendi, si curandi sint remotiones in corpore reconditi affectus, eadem dubitatio obuersatur.

Galbanum in paresi quid conferat.

Paresis autem pertes frigida & humida.

Vnguenta in malis cutaneis præcipue valent.

In cutaneis quidem morbis, qui non intimas partes occupant, non nego hæc talia iuuare, &c. De his, cum voles, paucis me docebis. Tolle mihi hanc Galeni contradict. 2. de temp. & 1. de præsag. ex pulsi. nimiam solicitudinem, iram, dolorem, metum, nostra corpora refrigerare & calefacere scribit, quæ contraria sunt. Et sane dolor & timor (quibus duabus passionibus contrarie nos affici scribit, hoc est, & calefieri, & frigefieri) eandem inducere effectionem videntur. Nam interiora calefacere, exteriora contra refrigerare verisimilius est, cum calor ab extimis partibus ad internas reuocetur. De peste quæ disseris, placent omnia. Nihil enim occurrit, quod solide obiici posse videatur: nisi forte exercitationis causa aliquid adferatur, ad rem magis magisque excutiendam, vt in scholis fieri assolet. Sed hæc talis dissertatio ad ociosos homines pertinet. Mea de ortu potius fuit dubitatio, quam de pestis progressionibus, quem quidem ortum in contagio ponebam, siue illud ab humano, siue alio aliquo corpore emanaret. Aërem autem contagionis esse, vel euaporationis, aut halitus pestiferi, vehiculum quasi quoddam facile concedo. Verum hanc siue labem, siue contagionem in corpora ab astris demitti (quod plerique affirmant quum pestem ad malignos quosdam stellarum aspectus, atque influentias referunt) equidem cur negem, probabiles, quin, vt mihi videtur, veras atque immotas causas habeo. Aërem ipsum per se non corrumpi, sed esse veluti receptaculum contagiosorum eiusmodi halituū, abunde illuc delatorum, vt existimem, vel ea me causa mouit; quod animaduersum est omnibus temporibus, non fere alios infici, quam qui propius ad eos accedant, qui iam hanc labem in visceribus habent: aut vasa, vestes, supellectilem, aliaque generis eiusmodi, vel aliàs, contrectant. Virus enim illud, quod ego contagium appello, corpusculum quoddam vaporosum esse puto, quod certis quibusdam rebus adhærescens, fomitis loco est, & seminarij quasi cuiusdam, ex quo in attingentem, atque adeo etiam in aërem traduci μίασμα, siue labes, siue cōtagium possit. Iam si quis sibi ab his, vel corporibus, vel locis caueat, vix pestem concipiat. Nonne videmus eos, in magnis quoque pestilentiis conseruari, qui intra suos se parietes concludunt, & ab infectorum consuetudine remouentur, multo etiam magis eos, qui sub dio habitāt, in campis, vel alibi, quo non commeant ij, qui etsi ipsi (quod sæpe fit) illæsi sunt, tamen vestibus, vel

Contradictio, affectum animi refrigerare & calefacere.

Pestis origo contagium.

Aspectus & influentias stellarum non esse malignas.

Aërē non posse corrumpi.

Contagium quid.

Effugium pestis.

bus, vel aliis hærentem instrumentis contagium secum deferunt, qui iidem, cum ad eorum se consuetudinem, conuictumque referunt, quos antea fugerant, corripiuntur, atque intereunt. Posset vel hoc ad probationem adduci, quod egeni fere atque opifices, iique, quos Aristot. χειρώνακτας, & θῆτας vocat, hoc malo affecti pereunt: Opulenti autem pauci admodum. quid ita? quia illos egestas cum infectis versari cogit: his non deest facultas vitandi periculi. Hæc leuiter attingo, neque omnia, quæ in mētem veniunt, commemoro, ne tibi viro doctissimo nauseam moueam, quem hæc talia obiter, & rarius tractantem, multa fugiunt, quæ tibi notissima, atque in promptu sunt.

Pestis an venenum, aut an contagium rectius.

Hoc vnum abs te quæro, quid de eorum ratione censeas, qui pestem venenum esse negant, quod nullum sit venenum, quod idem etiam contagiosum sit. Itaque male venenum in pestis definitione collocari, cōtagium optime.

Pesti non necessario febrē adesse.

Pesti necessario febrem quoque adesse, non prius credam, quam tu affirmaris bonis rationibus, illudque me docueris, an eos, qui subito correpti concidunt in mediis compitis ac triuiis; quum antea incolumes domo egressi essent; febre etiam affectos fuisse tam subita, tam improuisa, tam incensibili dicendum sit. At Medici sensati sunt artifices, neque inuisibiles, cum Paracelsicis, morbos admittunt. Vale.

EPIST. LIII.

IDEM EIDEM.

REMITTO tibi elegantem Erasti epistolam de metallis, contra quam quod adferam nihil reperio. In Cardano de subtilitate sunt quædam, quibus iuuari contemplatio tua posset, nisi fallor. Scaliger quidem refutat Cardani dogma de Metallorum vita. Vtrumque inspice, etiam Agricolam, & alios qui hoc argumentum persecuti sunt. In Fallopio de thermis aut medicatis aquis, nisi memoria me decipit, nonnihil reperies.

Metalla non prorsus omni vita carere.

Mihi quidem non fit prorsus verisimile, metalla omni prorsus vita carere. Edunt enim quasdam operationes, quæ vitam indicant. Vt alia taceam, illa efflorescentia (vt sic dicam) aut lanugo magnetis, & carbonis in sale, (sic enim vocant salinatores Vielicienses Poloni) qua abstersa, statim iterum alia succrescit, & emittitur, nescio vnde existat.

Rhabarbari homonymia.

In Rhabarbaro quid neges, non satis intelligo ex Erasto, & sane cupio tuam epistolam habere, cui Erastus respondet, alioquin hæreo in responso. Si Rhabarbari radicem, qua officinæ vtuntur, Erastus cadauer tantum Rhabarbari scribit esse, non verum Rhabarbarum, potestne cadauer vitales exercere operationes? Quomodo ὁμωνύμως Rhabarbarum vocabitur, si id cuius causa factum est, præstare potest? nisi dicat, non hunc esse Rhabarbari finem à natura prædestinatum, vt Theophrastici loquuntur, vt bilem cum pituita educat, &c. sed alium aliquem.

Num Rhabarbari finis bilem cum pituita educere?

Manus certe amputata & oculus vitiatus, nihil iam eorum faciunt, ad quæ formata sunt. Sed nimis multa blatero, & fortasse οὐδὲν πρὸς ἔπος, cum non meminerim status controuersiæ. Vale.

EPIST. LIIII.

IDEM EIDEM.

Definitionis pestis examen.

QVÆRO ex te quam causam habeas, quod in epistola, quam de pestis definitione exarasti, non apposueris, num hic morbus in intemperie; an praua compositione; an solutione vnitatis consistat.

1. Genus pestis.

Ita enim vagatur animus, neque vbi consistat, reperit, nisi tam late patens genus illud vno atque altero verbo contrahas, & angustioribus finibus circumscribas.

2. Num ab aëris infectione & contagio.

Præterea videris pestem ab aëris tantum infectione suspendere, & nō nisi per contagium communicari affirmare. Negabis ne etiam existere posse, aëre nondum μιάσμασιν illis (quæ tamen qualia sint, atque vbi consistant, non satis perspicio) contaminato? Refer animum ad initia pestis, quæ non statim ad multos pertinent; sed ab imo aliquo oriuntur, vt fit in corpore malis succis scatente, & ad putredinem idoneo, vt fit in publica fame; cuius generis fuit illa apud Galenum, cum corticibus arborum, si recte memini, plebs famem depellere cogeretur, ex quibus initio pauci, vt verisimile est, postea temporis progressu multi interire cœperunt. Ac tum demum ex multorum ægrotorum putridis halitibus, ex cadauerum item euaporationibus aër seminariis illis pestilentibus inquinatus fuit. De quo ego tamen, vt paulo ante attigi, nonnihil dubitabo, dum tu mihi dubitationem omnem sustuleris. Non enim mihi fit probabile ex tantula humatorum, vel etiam inhumatorum corporum massa, & mole, quātam vna aliqua vrbs capere potest, tantam aëris amplitudinem infici. Ac si tamen infici, & labem imprimi contendas, vbi, quæso, locorum consistit? Aër certe sua natura mobilis est, & nunquam nō commouetur. Venti deinde cum perflant nō raro. Quis vnquam toto pestis tēpore nullos excitari vētos animaduertit?

Si hoc verum est, vt est sane, quæ tanta erit huius in aëre luis compages, ac consistentia, tam cohærens, quam non venti vis dissoluat, ac dissipet? videmus densissimas & obscuras nubes frangi, at difficili breui tempore. Seminariorum illorum tam exigua & pusilla corpuscula, vt atomis persimilia finguntur, quæ oculorum aciem fugiant, vehemens venti impetus, tam diuturno tempore non dispellet scilicet. Deinde si aër morbosus est, quem nemo non haurit, cur pauperes maximam partem, & ij non omnes, neque ij tantummodo, qui dispositum ad morbum accipiendum corpus obtinent, sed passim bona habitudine præditi, sine discrimine intercidunt? Cur non aliquam saltem omnes homines, si non maximam, ex communis aëris ineuitabili inspiratione noxam contrahunt? Sed ad propositum redeo. Dum pestis intra vnum corpus, aut paucos admodum homines continetur, aut etiam bestias, an pauciores obeant, id non per se, sed ex accidenti, euenire videtur. Non mutat essentiam & naturam pestis multitudo, & occumbentium numerus, nec minus pestis dici debet, vbi decem, quàm vbi centum homines moriuntur. Non minus est animans formica, quàm Elephantus, neque infans minus est homo, etsi imbecillus, quam adultus, & robustus iuuenis, & bellicosus vir. sed tu hæc in eadem Epistola tua fusius & rectius, quod post relegens illam Epistolam animaduerti. Præterea, si nunquam febris abest à peste, cur eam ex definitione excludis? sed abesse eam oportet, vbi homines ex insperato, nulla nisi subita fortasse, præcedente alteratione, in ipsis compitis mortui concidunt. Potestne esse tam abdita, vt nullo se signo prodat? Si ita est occulta, quid Medicus, qui sensatus esse dicitur Artifex, de iis iudicet, quæ sensum fugiunt? Is qui solum testiculorum inflammationem in peste Veneta Anno 1576 pro certa pestis nota adfert, ita libellum suum inscribit: Francisci Stabilis Potentini breuis quædam defensio contra nonnullos asserentes pudendorum inflãmationẽ non esse pestis signum. Venetiis apud Gratiosum Perchacinum. Anno 1576.

Numerus de natura pestis pluris interimere.

EPIST. LV.

ARRAGOSIVS GALLVS IOHANNI *Cratoni, Medico Cæsareo. S.*

Extracta.

SINE vlla verborum grauitate rei veritatem ex vniuersali methodo sub plana serie, quantum potero, explicare conabor, vt extractum è sena sub quo in genere reliqua etiam simplicia comprehendi posse existimo, cui Theriacam subiungis, sub cuius explicatione alia quoque complectar, composita. Intelligo autem extractum esse nomen æquiuocum ac generale, significans quicquid à subiecto quouis extrahi potest. Est autem illud vel terreum, vel aëreum, vel igneum magis, vel ex iis inæqualiter compositum à symmetro. At quod terreum est, subiectum est tincturæ seu coloris. Color autem qualitas est, eius vero qualitatis subiectum est substantia. Hæc autem substantia, si omnino ab aqua separata fuerit (quod esse non potest, nisi in solida massa) in aqua posita fundum petit. Si vero ab aqua soluatur, vt facile fit, per omnes sui partes minimis aquæ partibus communicatur, & fiet cum aqua vnum corpus, tinctum suo colore, pro natura simplicis, quæ vt diuersa est, ita diuersos colores profert. Nam sena, rhabarbarum, citrinum, agaricum, & alia varia varios colores producunt. Aquea vero substantia est aliud extracti genus, quod variis modis extrahitur, pro ingeniorum, instrumentorum, & commixtorum modo. Hæc aquea substantia continet in se humidum spirituosum. Sunt autem spiritus illi per vniuersam aquam disseminati, qui saporem in gustu efficiunt, vel salsum, amarum, acrem in calidis: vel acerbum, austerum, acidum in frigidis: & dulcem qui medius est, quo animalia proprie aluntur, & sunt spiritus illi materia gustus propria, à Græcis χυμὸς appellata, quæ natura ipsa in omnibus plantis producit, vt in aqua vitæ, aceto, & succo limonum, & aliis multis manifeste percipitur. Tertium extracti genus est aëreum igneum, quod oleum est, & olei naturam habet. Natat enim super aquam, si à sua terra exacte separatum fuerit, & pro natura, & rei facultate siccat vel humectat. Ignea vero facultas per se alioqui non extrahitur. Nam proprius ipsius locus est aër, quo alitur, & à quo cõseruatur. Habitat quoque facile in terra sua prædicta cum suo humido oleaginoso, etiam aqua separata. Hæc tria extractorum genera in omnium stirpium natura esse puto, & in omni animante, quatenus auctionem ex nutritione recipit. Sed aëreum igneum in omnibus simplicibus ex æquo non apparet. Nam à frigidis vix extrahitur nisi sit ex semine, ex quo maxima vis ignea delitescit. In floribus vero maxime aërea, quæ per incrassationem in terra propria in igneam attenuãdo arte conuertitur, & transmutatur, sicuti per naturam elementum aëris in ignem mutatur. A fo-

I. Terreum.

II. Aqueum

Spiritus in gustu saporem efficiunt.

III. Aëreum igneum.

In semine maxima vis ignea.

A foliis vero calidorum, vt saluia, rorismarino, thymo, perbelle extrahitur. Quia in iis calor sub cortice & totis fibris spermaticis abunde delitescit. Atque hæc extracta singula homogenea esse intelligo, quæ cum extrahuntur à multis fuliginosis heterogeniis implicata recte emundari necesse est. Hæc itaque contenta sunt in omni vegetante, quia nutritur & augetur, reliquum vero continens appello, quod est natura spermatica concreta, & in formam propriam adaucta, quæ sola per nutrimentum augetur, ac in discretione conseruatur, & manet. Quæ vero extrahuntur à materia, alimenti alterati & commutati sunt, & ideo augeri non dicuntur, sed vt ingressa sunt per compositionem, ita contrario modo egrediuntur per resolutionem. Quamobrem vbi prægnans est forma sua materia, & debita coctione, ab elementis & Sole præmatura, (quæ maturitas perfectionis est genus) tunc substantia illa triplex est ingenuose extrahenda. Quomodo autem hæc singula extrahi debeant, tibi Philosopho, qui hæc optime nosti, non dico; sed si alium

Demonstratio extractorum à priori naturæ principio.

quempiam philosophantem instruere vellem, ad naturæ principia illum remittens, talia ei proponerem ex natura, quæ ad artem ipsum facile deducerent. Materia prima cum qualitatibus quatuor, ac vi formatrice elementa quatuor constituunt, à

Materia prima informatio.

quorum diuersa permixtione, diuersa temperamenta fiunt, à quibus virtutes, facultates, proprietates, & affectiones tam à primis, quam à secundis qualitatibus, & familiaritate substantiæ prodeunt. Fit autem hoc modo: Prima causa dum in inferiora efficaces suæ lucis radios influit, materiam primam supra cœlos per διαπασῶν producit. Hæc autem materia prima cœlos mouens ipsis cœlis & corporibus cœlestibus in sesquialtera διαπέντε se communicat, ac demum in corporibus cœlestibus alterata per διατεσσάρων elementis sese insinuat,

Metalla.

in quibus terræ viscera permeando illic inclusa duplicem halitum excitat. Ac frigido incrassato ac densato rerum omnium germina per minimas terræ & elementorũ partes à mundi exordio disseminata suo influxu à qualitatibus & vi formatrice mouet. Hæc autem singula per harmoniam à triplici illa proportionum symphonia suam vitam trahentia ex simplici & insensibili paulatim tandem componuntur, corpora induunt, & sensibilia fiunt. Ac tali in vniuersum ordine, vt primum ex ter-

Mineralia.

ræ resolutione lapides primo loco comparantur, sic ex quorum solutione metalla generantur, ex quorum etiam dissipatione vegetantia originem capiunt, à quorum corruptione animalia nutriuntur, & augentur, quorum omnium finalis causa, vt præstantissima est homo, qui non à prædictis, sed ab extrinseco, propriam formam capit, & à qua sumit motus principium ex prima causa, quia homo reliquorum à prima causa est imago, & omnium formas ipse actu continet. Sunt enim eadem in homine proportionum vincula, quibus colligatur, quæ in vniuerso reperiuntur. Nam mens seu ratio ita se habet ad irascibilem in sesquitertia, vt irascibilis ad naturalem in sesquialtera, & naturalis ad reliqua inferiora in dupla proportione. Quibus in summa consideratis reliqua genera non omnino prætermittens, de vegetantibus primum & præcipue ago. In quibus, quomodo facultas & propriæ virtutes à natura genitæ & formatæ crescant, coquantur & perficiantur, & quomodo per artem extrahi debeant, demonstrare conabor. Dico itaque quod vegetabile non differt à lapide, nec à metallo materia, sed sola alteratione seu commutatione, qua talem partium tenuitatem & subtilitatem recipit, vt materia ipsa disponatur & apta fiat, ad formam vegetantem recipiendam. Est autem forma vegetans essentia quædam spiritus animati, qui calori agenti motus principium præbens ex insensibili per accretionem formæ, & alterationem materiæ fit insensibilis. Spiritus enim ille in loco elementorum quatuor conuenienti inclusus, germen dicitur, quod est veluti fermentum inter pastam ipsam eleuans, & veluti semen maris in sanguine menstruo, sed nec semen, nec fermentum germen est, sed vis contenta in materia elementorum quatuor, qualem diximus esse vim formatricem in materia prima. Sunt autem germina principia, quæ ab ipsa materia elementis quatuor fixa & fluente pendent, & ab illa formatrice è potentia in actum continuo educantur. Vnde arbores & omnis generis plantæ germinant & oriuntur. Ac facultate naturali attractrice humorem sibi familiarem trahunt, retinent, alterant, & per varias mutationes formæ propriæ affigunt, & assimilant. Est autem assimilatum non id quod alitur, sed id quod est simile rei, quæ alitur. Alitur autem inter elementa solus ignis, reliqua tria sunt ignis materia, & pabulum. Ab igne vero forma, vt à propinqua materia alitur, conseruatur, ac crescit. Quæcunque igitur per nutrimentum for-

Vegetabilia.

Hominis analogia cum vniuerso.

Vegetabilium naturalis perfectio, & artificialis extractio demonstratur.

A mineralibus vt differant.

Forma vegetans.

mam augent, & per hoc corpori assimilantur, hæc ipsius formæ naturam cũ suis proprietatibus & virtutibus retinẽt. Diximus tria esse, quæ extrahuntur; Erunt igitur hæc tria, quæ assimilata per nutritionẽ fuerunt, diuerso tamen modo. Primum est terrea substantia, quæ subiecti facultatẽ in sui profundo, veluti in centro continet.

Assimilatum terreum.

Est autem illa facultas, siue purgatrix sit, siue à qualitatibus, aut à quauis proprietate pendens, sicuti flamma in ligno, aut calor in carbone incensus. Nam à profundo extenditur in superficiẽ, ac facultas, quę est in superficie, ita differt ab ea, quæ est in profundo, vt flamma, aut caloris superficies ab ipso calore in carbonis candentis tactu.

Non alia facultas in profundo quã in superficie. Sed hac facilius illa dissoluitur.

Ob id volunt quidam in sena & aliis multis esse duplicem facultatem, alteram in superficie, alteram in profundo, quamuis reuera non sit nisi vna, sed quoniam superficialis pars à quocunque dissoluente facile extinguitur & separatur. Ideo quæ est in profundo, sola remanet, quæ cum extrahitur, aliqua ex parte minuitur.

Sena leni calore infusa plus purgat. Cocta minus purgat, sed non ita flatulenta. Eadem ratio aliorum purgantium.

Vnde fit, vt cum sena, aut aliud medicamentum in aqua infunditur, si leni calore soluatur, maior erit vis extracti per expressionem, quia vtraque pars in extractione conseruatur sine dissipatione; sed non aberunt etiam flatus, qui vt plurimum superficialem facultatis partem sequuntur. Non enim ea, quæ in circumferentia sunt adeo excoquuntur, vt quę in centro. Illud in sena quotidie manifeste comprobatur. Nam in simplici infusione sine coctione tormina fiunt à flatibus, etiam si maior sit vis purgatoria. Vbi verò sufficienti feruore coquitur, nulla facit tormina, sed suauius ac tutius; minus tamẽ purgat. Idem fit ex rhabarb. & scammonæa, vt frequẽtet nouimus, & aliis quoque simplicibus pro natura rei diuerso temperamento, aut maiori aut minori coctione. Et hæc de terreo in simplicibus sufficiunt.

Assimilatum terreum à cõpositis quoque quãdo extrahi possit.

Eadem quoque erit compositorum ratio, veluti in Theriaca, vbi rectè fermentata fuerit. Nam vbi per feruorem caloris natiui & elementaris in suo humido conuenienti singulorum simplicium formæ à propria materia decidũt, fit omnium vna forma in vna materia confusa, ab ipso omnium calore ordinata, donec humidum & siccum patientia ab agente calore copulata, commixta, cõtemperata, & in vnam solam formam determinata fuerint; quod sine fermentatione fieri non potest.

Fermentatio quid.

Est autem fermẽtatio partium terrearum à spiritu aëreo humido dissolutio, & huius spiritus cum partibus terreis cõcretio; quæ per feruorem fiunt. Vnde fit in Theriaca nouæ formæ generatio ex multarum formarum corruptione, non secus ac in ventriculo animalis ex solutione partis nitrosæ & salsuginosæ cibi & potus varij generis à spiritibus humidis à calido innato ordinatis. Vnde fit noua generatio, cum ex tali feruore in terreæ substantiæ dissolutione spiritus concrescunt, & extrahitur humidum vtile aptum ad sanguinem generandum. Similis fit fermentatio in epate, vbi fit sanguinis generatio. Eadem quoque in continenti seu partibus solidis, vbi fit assimilatio, & eadẽ prorsus, vbi ex triplici illa symphonia coctionum fit harmonia ad seminis generationem, & hæc est Hippocratis & Platonis fermentatio, quam ab acuto & salso fieri volunt, quæ singula nihil aliud sunt, quam extractiones humidi vtilis actu iam assimilati ad formam corporis in singulis gradibus coctionis, & potentia ad relationem vltimæ formæ, quę corpus ipsum perficit: & hæc omnia est extractio vnius materię & formę in diuersis rebus in vnam per fermentationem concorporatis. Et quemadmodum natura has extractiones facit in omnibus corporibus: ita nos ipsam contemplando, eadem iam à natura concreta extrahere conamur, non ad generationem sibi similis, sed ad restaurationem corporum, quibus conuenit. Quanquam alia via in corporibus homogeniis ad generationem sibi similis multa his pręstantiora fieri posse nouimus. Quæ cum alio pertineant, alio quoque transferenda melius esse putamus. Vbi itaque Theriaca rectè fermentata fuerit, totum assimilatum æqualiter vniforme commixtum æqualiter à docto artifice extrahetur, atque ab omni heterogeneo prorsus separabitur, manetque fæx vicibus exhausta, & Theriaca ab omni sorde suã actionem impedientę spoliata integram sui facultatem retinens, & citius, facilius & minori copia exactius corpori suas vires communicans. Quibus autem mediis hoc assimilatum extrahi debeat, philosophantem ad Aristotelem remitto.

Media extrahentia.

Quæ enim à calido concreta sunt, à frigido secũdum naturam soluuntur. Erit ergo aqua huic artificio rectè accommodata, quæ quanto purior, & tenuior fuerit, eo facilius dissoluet, calidiorque attrahet; qualis est aqua vini: sed ob spirituum caliditatem plus etiam de facultate extracti in separatione secum abducet. Aqua vero communis ob longam moram in igne lento, aut breuem moram in vehementi calore idem efficiet. Ergo prudens Artifex primo loco in extractione finem ex sua intentione cõsiderabit.

1. Terreum.

Si enim à medi-

à medicamento humorem melancholicum purgante assimilatum extrahere velit, aquam stillatitiam scolopendriæ, capillorum veneris, borraginis, aut his similem capiet, infundet igni lento continuo, cum dexteritate patienter reget, ac vasis & fornacibus accommodatis aquam (separato primo heterogeneo) leniter separabit, extractumque in loco apto & conuenienti ad vsum seruabit. Eodem modo consideranda sunt reliqua terrea assimilata, quæ à quouis simplici aut composito extrahuntur.

2. Aqueum.

Aquea autem substantia quomodo in concreto corpore gignatur, non est exigua consideratio. Non est enim aqua, quæ in corporis nutrimentum vertitur, quia nec elemētum simplex nutrit, nec aqua est vllo modo corpori assimilata; sed est vehiculum humoris salsuginosi & nitrosi, qui in aqua ad radices vegetantis soluitur, & per aquam ad omnes ramos deportatur, quibus diu inhærens sole excoquente assimilatum, spiritus assimilati toti aquæ inspersi sunt, qui si arte & ingenio ab hac aqua separentur, aqua remanet in sua natura rursus insipida, veluti in aqua ardente, & aceto distillato frequenter vidimus. Ex vna enim aquæ libra, quantumvis rectificata, & tota ardente vix 3ß. spirituum concretorum extrahis, reliquum vero aquæ insipidum est, vti simplex aqua in sua natura.

Spiritibus separatis aqua insipida.

Non aqua sed spiritibus vegetabilia crescunt.

Non est igitur aqua pluuialis, aut alia, cuius auxilio vegetantia crescunt, corpori assimilata, sed aqua est humoris terrei vehiculum, qui humor ab elemētis quatuor concretis familiaritate quadam in nutrimentum trāsit, & hoc nutrimentum in coctionis perfectione est assimilatū vna cum suis spiritibus. Sed quoniam hi spiritus sunt maxime aërei, aëris vero locus est aqua, ideo ipsi aquam facile sequuntur, eique insident, nisi in extractione ab igne violento comburantur, & è vasis non conuenientibus in aërem euolent.

Aq. Pharmacopola inutilis.

Vnde remanet aqua simplex sine spiritu, quo quotidie pharmacopolæ abutuntur. Præstaret vti simplici decocto in quo assimilatum cum suis spiritibus propriam facultatem retinens dissoluitur, & facile si lento igne regatur, maxima vis simplicis retinetur.

Destillatum caponis restaurans falsum.

Similis est error Medicorum in restauratiuo ex caponis destillato cum suis ingredientibus, in quo nihil quod restauret dissoluitur, sola enim aqua cum caponis nutrimento sumpta ipsius spiritibus vtcunque alterata ascendit.

Decoctum eiusdem præstantius.

Gemmæ non dissoluuntur, minus aurum ex vegetantibus exiguum quid præstaret decoctum sumere, vel per se in balneo, vel cum aqua lento igne ad consumptionem. Sic enim assimilatum cum sui spiritibus extrahitur, In quibus duobus vis rei potissima consistit. & hæc de aquea substantia, quæ in vegetante & animante versatur, cuius extrahendi modos non describo, quod partim vulgares sunt, partim experimento melius demonstrantur.

3. Aëreum & igneum oleum

De aërea vero & ignea substantia, quæ oleum est, nunc sermone concinnato hęc subiungenda sunt. Primum, quomodo ipsum in vegetante generetur à natura, deinde quomodo ab eodem per artem extrahi possit.

Generatio.

Generatur oleum ex humido aqueo & sicco terreo, ex quibus fit aër humidus sicco temperatus, in quo humido habitat, & viuit ignis calidus. Vnde omnia olea aërea sunt magis & minus de natura ignea tenētia pro rei natura, fitque omne oleum in plantis & animalibus à natura hoc modo. Terreum illud salsuginosum, quod æstate præcedente exassatum est, tota hyeme sequenti per minimas calidi innati partes in centro corporis delitescit, ac vere ineunte, vbi radices humore terræ impręgnantur, solis calor per omnes plantæ particulas hunc humorem attrahit & mouet, quo iam plurimum excalfacto, spiritus aërei prædicti in eo humore disseminati terreum illud soluunt, ac immediate dum soluitur, hoc solutum sua frigiditate & astrictione ipsos spiritus gelat, densat, retinet, fitque ex iis duobus, nempe humore aqueo & terreo sicco de aërea substantia in oleum per generationem transmutata igneam naturam retinens in aërea reclusam. Illud autem vnicuique etiam parum in extractionibus exercitato facile patet. Nam si plantas quascunque humidas accipiat: veluti quæ in locis maxime irriguis & vmbrosis crescunt, & quæ per se valde humidæ & frigidæ sunt, & oleum per artem ab iis extrahere tentent, oleum non inueniet. Pari modo nec ℞ calidis, vt saluia, rosmarino, & similibus hyeme collectis, aut aëre valde humido, & æstate humida, non præcedente calore, nisi parum admodum olei extrahetur. Omnibus autem anni partibus secundum naturam se habentibus mense Iunio & Iulio decuplum olei inuenies.

Oleum Iunio & Iulio extrahendum.

Non enim generatur oleum donec aqueo superfluo à calore solis exhalato spiritus aërei cum terrea substantia, in certa proportione conueniant, & hæc duo opposita passiua à calore Solis, & proprio in oleum determinentur, simile oleum in omni animalium parte generari reperitur, sed diuerso modo, vt diuersum est animalium planta. Nam vbi sanguis excoctus fibris spermaticis agglutinatur & assimila-

tur, fit eadem olei generatio, & eodem modo ad calidum innatum per vniuersum corpus fouetur, à quo vniuerso decidit vniuersus halitus, qui in propriis vasis veluti animales spiritus in plexu retiformi per suorum vasorum anfractus elaboratur, & excoquitur, ac in proprium locum delabitur, ad sibi similis procreationem.

Vsus.

Est enim hoc humidum vtile ad propagationem ab humido vtili ad indiuidui conseruationem extractum & assimilatum, seu factum simile rei, quæ alitur & crescit, quæ est forma propria in natura spermatica concreta in fibras, in quibus calidum innatum (quod non est generationi animalis posterius) proprium situm habet, & cuius vi semen perficitur totius animantis naturam retinens. Nam si ab animantis forma informetur, absque dubio eius naturam & formam producet, neque existimo admodum puto, quod semen animalis immediate à sanguine generetur, & in eodem solo perficiatur, sed tum maxime cum sanguis calidi innati impressionem in centro propriæ formæ receperit. Tunc enim semen retinet impressionem superiorum & inferiorum, cum partes intimas totius formæ ordine naturæ subiecit, & tunc semen formæ perfectionem recepit, cuius ortus in sanguine ante fuit.

Semen non immediate à sanguine generatur & perficitur.

Sic itaque patet, quod oleum in vtroque genere ab eisdem & eodem modo per prædictorum elementorum corruptionem generatur, differunt tamen in natura, quantum differt genus à genere in doctrina motus & mutationis, vt in summis quatuor generibus perspicitur. Nam in generatione lapidis (vt à primo gradu incipiam) sola substantiæ mutatio ex forma terræ in formam lapidis percipitur. In generatione autem metalli eiusdem substantiæ, & præter hanc etiam qualitatis mutatio reperitur. In ortu vero vegetantium præter duas prædictas mutationes motus magnitudinis inuenitur, ac similiter in animalium generatione tres superiores, & præter has motus etiam seu mutatio loci conuenit. Vnde sequitur, quod forma vltima formas præcedentium in se continet. Nam animalis forma continet formam vegetantis metalli, lapidis & elementorum ex materia & qualitates: ergo oleum ex animalibus subtilius est, & magis excoctum, sicut etiam plures alterationes recipit, vnde etiam maiorem temperaturam habet, & à similitudine substantiæ nostro corpori magis conueniens, magisque est anodynon, vt frequenter experti sumus.

Differentia motus & mutationum.

Lapide.

Metallo.

Vegetabili.

Animali.

Oleum animalium perfectum.

Vnde axungiæ oleaginosæ fere omnes anodynæ. Pendent enim & exhalant à prædicto oleo, partibus solidis copiose in animalibus natura frigidis, in quibus facile concrescit, veluti in calidioribus per insensibilem transpirationem euanescit, calefacit tamen magis & minus pro natura animalis. Hæc itaque duo genera omnia oleum producunt à calore solis & proprio.

Axungia oleaginosa omnes anodynæ.

Alia vero duo genera lapis & metallum, quamuis in sua radice oleaginea sint: attamen iam formata oleum non gignunt, quia nutrimentum non accipiunt, & ideo non assimilatur illis quicquam, quia non crescunt. In radice autem vbi metallum à duplici halitu gignitur, oleum copiose resudat, si enim mineram ferri aut cupri in frustula conteras, & in vasculum conueniens cum aqua apud ignem calore mediocri coniicias, oleum viscidum aquæ statim supernatare videbis, quod oleum resultat & oritur ex lapidis rarefactione, & spirituum mineralium condensatione in aqua viscida cum ex duplici halitu in sulphure toto (hoc est, conuenienti loco ad metalli generationem) metallum in saxo gignitur, antequam exprimatur roris vel pruinæ modo.

Lapides & metalla in radice oleaginea.

Oleum cupri & ferri.

Existit enim vnumquodque metallum prius, quam exhalatio concreta & fixa facta est. Estque inquam in sua radice & tota substantia oleaginosum, quod metallum cum nutrimentum & augmentum non recipiat, calor mineralis, & radiorum solis ambientis per continuam alterationem crudum excoquendo oleum deducit in perfectionem metallicam, cuius terminus est aurum. Imo auri propria materia est ipsum humidum sicco temperatum, in naturam metallici olei concretum.

Auri propria materia.

Cum autem rerum omnium ortus sit in humido per minima totius vniuersi disseminato, ita vt nihil oriatur nisi ex hoc, veluti ex subiecta materia agente suo calido, quod est ei motus & mutationis principium. Præterea cum in omni corporum concretorum genere nullum sit in quo copiosius, diutius, & melius hoc humidum inueniatur & conseruetur, quam in corporibus homogeneis solidis, & exquisiti temperamenti, dicimus in auro huius humidi excellentissimi maiorem copiam, quam in aliis contineri. Nullum enim tam est homogeneum, quam hoc. Vnde ipsius temperamentum æquali elementorum proportione constare dicitur, & quoniam rerum ortus est in ipso humido, quod ipsum est totius essentiæ sedes, dicimus huius humidi defectum esse in singulis rebus interitum. Itaque

cum

Aurum potabile sanitatis conservatrix.

cum ipsum humidum sit sedes vitæ, erit quoque sanitatis sedes, ergo hoc humidum ab auro extractum corpori humano recte exhibitum erit præstantissimum sanitatis & vitæ conseruandæ, & morborum expellendorum præsidium. Hoc enim intra corpus sibi simile inueniens ipsum amplectitur, fouet & auget. Augetur enim ipsius substantia à sibi conuenienti, & natura omnino simili. Auctum vero calidum innatum homogenea omnia in corpore congregat, heterogenea disgregat, & separat, morbos omnes curabiles expellens, & incurabiles moderando molliens. Ac in roborandis viribus præstantius est hoc humidum eo, quod ex cibo & potu elicitur, duplici ratione; Primo, quia natura in cibo coquendo multum agendo patitur, antequam hoc humidum vtile extraxerit. Deinde, quia quod extrahitur, est tantum ad reficiendum & restaurandum id quod deperditum est, & illud adhuc non totum excoctum, nec in vtile transmutatum, quia non constat homogeneis, & ideo semper aliquid diminuitur & deperditur de proprio, & heterogenea per corpus vagantur actiones impedientia. In hoc autem de quo hic agimus res ita se habet. Non est enim hoc humidum corpori alimentum, nec simpliciter medicamentum, sed est de natura primogenea suæ originis, quæ ipsam naturam reuocare cupiens eam auget & conseruat, omniaque in eo vtilia amplectitur, inutilia vero reiicit ac dissipat, ac quemadmodum languido igni ignis fortior additus, hunc non solum excitat, sed maxime etiam roborat & accrescit, & magna fascis incensi exiguæ candelæ flammæ adiuncta multo præstantiorem lucem exhibet. Sic huius humidi calidum proprium calorem corporis natiuum non solum excitat, sed etiam ipsum fluentem & fixum in toto corpore auget, cuius radij in singularum particularum fibris omnia inutilia ac superflua fugant, & partim per insensibilem transpirationem, partim qua naturæ commodius esse videtur, expellunt, fitque sanguis purior, & totum corpus pulcrius expulsis heterogeneis & sanguine renouato. Vnde sequitur canitiem diutius retardari causa ipsius remota. Et hoc humidum esse puto, quod multi Philosophi appellarunt *Aurum Potabile*, materiam primam, aurum Philosophorum, argentum viuum, chaos, & aliis infinitis nominibus. Quomodo autem illud per artem extrahi debeat, hic scribere desino. Neque enim vt tam diuini operis artifex ad te scripsi, sed vt rerum veritatis in naturæ principiis inuestigator, argumentis & causis à primaria ipsarum rerum origine desumptis in summis compositorum generibus extractum quid sit, & quomodo natura ipsum generet, & per artem etiam extrahi possit, sermone continuato demonstrare conarer. In summa tamen dicam de singulis quid sentiam. Ab animalibus & plantis oleū arte extrahitur per simplicem elixationem cum sublimatione in vase conuenienti. Fit autem à calore humido, à quo humor rei elixatæ exprimitur, & cuius principium à proprio calore non fit, sed ab aduentitio. A metallis autem extrahitur natura per assationem à calore crudo & alieno, ac per assati in proprio humido solutionem, huiusque soluti crudi in naturalem coctionē, donec perfectionem humidi naturalis recipiat, in quo calor prius nutritur, & hæc est naturalis extractio. Arte vero fit ad naturæ imitationem, assatur, soluitur, coquitur à calore proprio, qui est motus principium, & iuuatur ab externo, donec humidū proprio calore temperatum perficiatur, naturam superans, à lapidibus extrahi à natura, & in eis gigni nō puto, nisi sit in sua radice metallo commixta, quia nec crescunt, nec assimilant, & horum natura est frigida sicca, sed arte extrahitur per assationem, assati solutionem in humido conuenienti, & huius humidi cum soluta concretione, fitque oleum sine elixatione & coctione præstantissimum, & hæc sufficiunt de generatione, vi, ac facultate eorum quę ab omni corpore, tam simplici, quam composito in genere extrahi possunt. Quartum de quo scribis est *Ladanum*, quod putas Theophrastum nūquam è metallis extraxisse. Ego vero Ladanum quid sit non noui, nisi illud quod à cysto, & hirci, ac caprarum lanis extrahi dicitur. Theophrasti vero Ladanum puto nomen fuisse fictitium, cuius vires dum multum prædicat, non scribit tamen errores, quos in eo exhibendo commiserit. Fieri potest vt ex metallis, & rebus aliis quamplurimis oleum per resolutionem, aut alio modo extrahatur, quod cum morborum causas expugnat, dolores quoque tollit, & morbus curatur, quibus si opium ad proportionem misceatur, fiet narcoticum, quod in dolore intolerabili aliis auxiliis desperatis à prudenti Medico exhiberi potest. Sed quantum sit periculum, vbi vires ægri non sunt firmæ, corpus non est euacuatum, & humores crassi sunt; nescio, an Theophrastici obseruent. Tale autem huic simile Theophrastus fortasse Ladanum appellare potuit. Quicquid fit, ego in hoc auto-

Præstantius cibo & potu.

Extractio artificialis.

A vegetabilibus elixatione.

Mineralibus assatione.

Ladanum proprium.

Ladanum Theophrasti metaphoricum.

Narcotica opiata viribus infirmis & corpore impuro periculose exhibentur.

Indicium de Theophrasto.

re explicando non multum laboro, cum nec in Philosophorum, nec in Medicorum numero merito haberi possit. Et hæc de Ladano. Alia quatuor puncta ex Italo quodam desumpta, cuius nomen equidem noui, eius vero librum non legi. Primum est, quod hic proprietatem totius substantiæ omnino reiicit. Cui propositioni sic respondeo: Hæc verba sic absolute proposita omnia naturæ principia, quæ in rerum ortu ab elementis & substantia ex Aristotele esse dicuntur, & quæ Galenus in prima partium similarium & organicarum constitutione demonstrat, tollentur. Vult enim Aristoteles omnium proprietatum & affectionum fontem ac principium esse raritatem & densitatem, quæ in congregatione, dissipatione ortus & interitus in mutatione substantiæ cernitur. Vult Galenus ex hac Aristotelis doctrina omnia morborum genera pendere ab illa raritate & densitate, quam bifariam diuidit, in eam, quæ est in corpore substantiam, & eam quæ est in poris, & morborum omnium differentias ac ipsorum proprietates habere hinc originem. Et quemadmodum hæ proprietates à tali principio oriuntur, sic omnes familiaritates & repugnantiæ, quæ in rebus sunt, ab hac proprietate substantiæ oriri & prouenire dicentur. Ergo quæcunque nostris corporibus accommodari possunt, siue ad ipsorum sanitatem conseruandam aut destruendam, siue ad morbos expugnandos, ab hoc solo principio deduci necesse est. Nam quæ ipsum corpus conseruant sanum, sunt omnia ei familiaria & amica. Quæ vero sanitati aduersantur, & ipsam destruunt, ea repugnãt & sunt inimica, & lethalia. Nam quod familiare est expedite assimilatur, quod vero repugnat ad mortem deducit, & animalia & plantas; præterea medicamenta omnia purgantia eadem ratione humores sibi familiares trahunt, vti certum est vnamquamque corporis particulam familiare nutrimentum attrahere. Sunt enim medicamenta purgantia familiaria humoribus detrahendis, quæ attractio fit similitudine substantiæ, quæ est inter purgans & humorem qui purgatur, veluti Magnes ferrum trahit, quod ferri similitudinem ex primaria origine habeat. Nam & in mineris ferri reperitur, & huic speciei est persimilis. Et hæc est doctrina Galeni ex Aristotelis principiis desumpta, quam Plato tamen aliter explicat. Tale enim per attractionem fieri non existimat, sed vult hæc omnia ita euenire, eo quod non sit vacuum, & quod singula quæque dum congregantur & dissipantur mutuo se compellunt. Fit enim quemadmodum in vniuerso rei cuiuslibet latio, iuxta quam omne connatum fertur ad seipsum. Ego vero Platonem ab Aristotele non dissentire plane existimo, sed vtrumque eadem principia, & easdem causas habere, veluti in motu lationis seu loci mutatione in omnium rerum ortu & interitu perspici potest. Sic itaque hic Italus, qui proprietatem substantię reiicit, vel ipsam proprietatem quid sit, non nouit, vel non vt oportet eam explicauit. Et hæc de prima Itali propositione. Secunda eiusdem propositio: Febres omnes fiunt per vstionem, non autem per putrefactionem. Si diceret febres Ephemeras & hecticas in ipsarum incendio, partim defendi, partim etiam impugnari posset; sed vbi asserit humores, qui febrem faciunt ἐκπύρωσιν tantum non σῆψιν, id quomodo intelligi possit non video. Nam certum est, quod omnis febris habet ortum & motus principium ab aliquo agente & patiente, vt materia. Agens primario est calor ambiens nostrum superans. Vnde nostro proprio deuicto fit intemperies calida & sicca in partibus similaribus (omnis enim intẽperies ad partes similares reducitur) ex qua fit incendiũ in toto corpore, ex corde primum inflammato, à quo incẽdio actiones lædũtur, patiens vero in humoribus, & sanguis eum reliquis tribus. Sanguis autem solus incalescit calore alieno, vt diximus, aëre pestilentiali, solis vstione, & febribus omnibus quacunq; ex causa. Incalescit autem sine corruptione, vt patet in synocho non putri, sed vbi sanguis in aliqua parte collectus est, vt in paruis vasis, & ob defectũ difflationis eius partis vis superatur, necessario sanguis corrumpitur. Vnde febris incendiũ, veluti etiã fit in omni inflãmatione, in certo quodã loco in quo focus incendirur, & in synocho putri, in vasis magnis, aut omnibus. Hinc σῆψιν non simpliciter intelligo nostri caloris corruptionẽ aut interitum, ex quo calor præter naturam nostrum depascens actiones corporis tollit, & vires labefactat, sed intelligo putredinem cum fœtore, quæ fit ab illo calore alieno agente in humidum, quæ putredo fit vincente natura, aut omnino separata, aut imbecilla facta ab vtroque, veluti in abscessibus & inflammationibus manifeste apparet. Est enim putredo in vasis ipsis omnino similis. Nam vrinæ tale sedimentum pro optimo monstrãt, crassum, album, lene, sibi simile non fœtidum, quale pus in abscessibus demonstratur. A tali sanè humoris putredine,

Propositiones Itali cuiusdã.

1. Proprietatem totius substãtia nullam.

Purgantia familiaritate trahunt.

Magnes ferrosimilis.

Plato ratione vacui.

Conciliatio.

2. Febres fieri p. vstione.

putredine febres incendi puto, ac augeri, quæ putredo, nisi cum diligentia tollatur, ægrum ipsum in perniciem deducit. Cæterum si sanguis supra modum assetur, pars quidem tenuior & pinguior omnino in flauam bilem vertitur, crassior vero in atram. ex illa flamma ξανθὴν, ex hac vt ex carbonibus; quartanas intolerabiles ac continuas perniciosas, & carbunculos maxime generari est verisimile. In quibus manifesta sanguinis corruptio per bilis vtriusque generationem, sed quod materia putrescat ad talem corruptionem, vt in humido diximus, rationi illud consentire minime videtur. Putrescit tamen pro natura cuiusque, sed magis à permistione calidi humidi vniuersi corporis, vt patet in biliosi temperamenti iuuenibus, in quibus acuto calore bilis humido vniuersi corporis permista sudores & deiectiones fœtidissimas educit. Ac quo iuniores, aut per accidens humidiores, vt frequenter esse solent, eo fœtidiores. Tertia ipsius propositio est: Focum omnium febrium esse in corde, quæ etsi pro vera defendi potest, distinctione tamen egere videtur. Nam quatenus nulla febris propria esse dicitur, antequam cor primum inflammetur & ex cuius incendio totum corpus incendatur, focus febris non potest intelligi alibi esse, quam in ipso corde. Et ita simpliciter, & in genere & ex propria febris definitione omnis febris focum habet in corde. Sed si in particulari locus aliquis à calore præter naturã incendatur, vt in inflãmatione interna vel externa, & sanguis vel humoralius in vasis, vel extra aliqua in parte putrescat, vel ex fluxione aliqua circa cor, aut in alias quascunque partes affecta pars incendium patiatur, vnde febris excitetur, procul dubio focus ex primaria origine erit in parte affecta, cuius affectio febrim facit, sed febris ipsa non proprie febris dicetur ab ea parte affecta, sed ab ipso corde affecto, ex quo reliquæ omnes partes incenduntur. Et hæc ratio à principiis desumpta consentire videtur. Cũ enim calor innatus duplex in nobis consideretur, alter fixus vnicuique corporis parti per minima, alter vero fluẽs continuo à corde, & nulla sit pars corporis, quæ alteri parti suũ calidum propriũ communicare possit (singulæ enim habẽt quod pro se tantum sufficit, præter cor, quod aliis partibus continuo vitã communicat, ratio vult vt calor prę̈ter naturam, qui in aliqua parte corporis est vniuersum corpus per se non tantopere afficere possit, vt ipsius actiones lædat, & febrem faciat corde non consentiente. Sed vbi cor à vapore

3. *Focum febrium cor.*

Calor duplex.

maligno aut quocunque modo ab aliquã parte affecta incenditur, illud quod vitam toti corpori distribuit, illud idem affectũ suam affectionem omnibus impertit. Et hoc modo dico cor focum esse omnium febrium, & alio modo esse alibi per primariam originem motus caloris præter naturam, à quo febris primum fuerit incensa. Simile exemplum proponam de hydrope, quæ cum fiat ab intemperie epatis frigida, seu à frigidis humoribus in eo contentis, frequenter tamen alia pars corporis affecta primariam hydropis originem producit, quæ tamen pars hydropem per se non gignet, nisi epate consentiente, quando ab eadem parte suo calore natiuo, & facultate alteratrice fraudatur. Quarta propositio & vltima est: Periodorum causã, nõ in humoris natura, sed in virtute expulsiua collocatur. Hæc propositio videtur mihi vel male assignata, vel non posse facile ratione fulciri. Crediderim authorem periodo assignare, quod crisi conuenit. Galenus enim facultatem expultricem validam causam esse putat, quæ crisin efficiat, quod & ratio & experientia satis manifestat. Quam enim in acutis & peracutis crisis ordinata fiat, in die 4 7. 11. & 14. accessiones vero in diebus imparib. facultas expultrix valida ocasionem arripiens in accessione crisin die 4. futuram, die tertio arripit præuertendo. Sicuti contrario etiam modo, Natura dum in quarto lassata quiescit, nec vllo modo excitata, die quinto ad indicium commouetur. Id autem fit ex naturæ prouidentia à facultate expultrice valida, & ab eadem debiliore ad pugnam. Sed in periodo cum ipsa sit tempus intensionum & remissionum in morbis, tam in particularibus temporibus accessionum, quam in tẽpore totius morbi, causa periodi non videtur mihi magis pendere à facultate expultricẽ, quam à reliquis naturalibus facultatibus. Cum enim natura morbi expulsionem molitur, initio morbi ipsos humores crudos coquit, in augmẽto eosdem retinet, & adhuc magis coquit, in statu iã excocta propellere tẽtat, vel per crisin, si omnia cõueniant, vel aliis modis extra crisin. Iam initium & augmẽtum periodi ad facultatẽ retentricem & alteratricẽ magis pertinere videtur. Status finis vero magis ad expultricẽ. Sed neq; hęc, neque illæ sunt per se causa periodi; verũ humores ipsi qui periodos constituunt longiores, breuiores, medias, vehementiores & mitiores, per se periodi causa esse videntur, quod & ratio ipsa satis demonstrat. Nam illud propria causa rei dicitur, à qua

4. *Periodorum causam vim expulsiuam.*

Crisis causa.

Causa proxima periodorum.

res ipsa potissimum deducitur. Periodus autem (quæ tota in tempore versatur) fit longior & vehementior ab humorũ qualitate crassa, viscida, cruda, maligna, & à nimia copia. Fit autem breuior & mitior à contrariis. Ergo periodi causa erit talis tantus humor. Boni hæc consule. Quæ de extractorum ratione scribo, hæc tibi tãquam munus amicum lubenter offero, tuæ prudentiæ & fidei in certum amicitiæ signum, mearum lucubrationum partem committens. Quæ singula à nobis fusius & ordine naturæ alibi explicabuntur, & altius repetentur, vbi summam diuini operis perfectionem in circuli quadratura ex sole triplici demonstramus. Est enim homo reliquorum mistorum perfectio, ac certissimum solis triplicis vinculum sub quaternario denarium, seu vniuersi circulum ex triplici proportione harmonice constituens. Vale. Viennæ 12. Kal. Maij, An. 1575.

Diuini operis perfectio in circuli quadratura ex Sole triplici demõstratur.

EPIST. LVI.

IOANNI AVRIFABRO, THEOL. *celeberr. &c. Balthasar Scheider Vratisl. Med. S. D.*

CONIVNX tua ad nos venit penultimo Septemb. ad quam vocatus à fratre dño D. Hesso, amico meo charissimo, statim accessi. Cumque viderem in vniuerso corpore pituitam redundare, decoctum ordinaui, quo cum sub noctem vsa esset, sequenti die summo mane sumpsit minoratiuum: idque ideo exhibui, ne immundities contenta in ventriculo ad mesaraicas raperetur, & obstructiones faceret. Nã cum vrina esset pessima, nihil aliud sperare potui. Sublata autem materia eodem die vrina visa est melior, sed tamen cruda. Et quia vehemẽter cõquerebatur de planta alterius pedis, cui vix potuit insistere, mouere autem non sine ingenti dolore, ita vt ne quidẽ progredi posset libere, sed valde claudicaret; inspexi locum affectum, & vidi tẽdines illius musculi, qui ad quatuor pedis digitos deriuantur, nimium exiccatos esse, & propemodum scirrhosam affectionem contraxisse. Quæsiui igitur quid applicasset pedi, & cum diceret de oleo iuniperi, & de quodã emplastro nigro, quod pertinacissime adhæsisset, & non sine dolore detrahi potuisset, statim paraui vnguentum emolliens, quo cum locum affectum vesperi & mane inunxisset, sensit se melius habere, & nunc libere progreditur, neque de vllo dolore conqueritur. Accessit postea dn. Crato, qui coniugi tuæ vnicam põtionem ordinauit, cum ad Ioachimum ducem Munsterbergensem profectus essem. Quotidie tamen conuenimus, & factum est vt paucissimis exhibitis medicamentis ipsam ad thermas ablegare decreuerimus, quæ sine dubio optime cõuenient. Nam cum toto corpore sit refrigerata, meo iudicio nihil melius accommodari posset, nisi quod anni tempus aliquo modo erit incommodum. Miror autem Medicos vestros non potuisse pedi consulere. Et ex cura adhibita manifestum est, quod in chirurgia parum, aut potius nihil profecerint. Si fuissem apud vos, facile huic malo inuenissem remedium, & præterea curassem, quo minus istam profectionem suscipere coacta fuisset. Cum vero ad nos venerit, & thermis videatur delectari, eò magis suasi vt ad ipsas accederet, & nunc, postquã purgata est, sine dubio magno suo commodo lauabit, si modo iuxta meũ pręscriptum vixerit. De quo nihil omnino dubito, pręcipue cum viderim, quod hic in officio fuerit, & nihil prorsus neglexerit. Bene vale, & certo crede, quod coniunx tua sine vllo impedimẽto incedat, & quod satis prospera fruatur valetudine. Id quod sine dubio etiam ex literis ipsius intelliges. Iterum vale, & istam breuitatem, atque negligentiam in scribendis literis boni consule. Datæ Vratisl. pridie Non. Oct. An. 62.

Induratio tendinum.

EPIST. LVII.

BARTHOLOMÆVS CHRYSÆVS *Med. D. Abrahamo Seillero Medico, S.*

CVM patricius iste Schemizensis, amicus meus, literas ad te expeteret, nec succurreret, quid potissimum scriberem, volui singularem exponere casum, qui ante paucas septimanas contigit, cuius considerationem tibi non fore iniucundã existimo. Quędam ex Magnatibus, postquam feliciter peperisset, & per tres septimanas sufficienter purgata fuisset, suffocatione matricis laborare cœpit, ita vehementer, vt nisi debitis remediis fuisset adiuta, vitam cũ morte commutasset. Hoc esse contra Galeni doctrinam manifestũ est. Nam conuenit inter omnes Medicos, prout Galenus asserit, 6. de loc. affect. hunc affectum magna ex parte viduis euenire, hisque maxime, quæ cum antea probe purgarẽtur ac parerent, atque virorum concubitu gauderent, iis omnibus priuantur. Ex quibus coniicere possumus, quod ob retẽta menstrua, vel ob semen cohibitum, mulieres vteri suffocatione cruciantur. Ex his Galeni verbis elici potest, duos esse saltem strangulationis vteri causas vel mensium, vel seminis retentionem præter naturam.

Suffocatio post partum & copiosam lochiorum euacuationem.

Causa suffocationis vteri.

Vnde

Vnde igitur huic Magnificę fœminę strangulatio vteri prouenerit merito inquirendum, cum nec seminis, nec mensium abundantia fuerit in causa, vtpote quæ & peperit, & post partum optime purgata est. Ego statuebam non fuisse veram suffocationem; sed potius vteri à sua sede motionem, & ascensum ad superiora. Maritus enim non expectato tempore veræ & exactæ purificationis, quæ in lege DEI præcipitur, octauo die à partu cum ea rem habuerat, qui cum alias sit Arthriticus, frigidum & morbosum habere sperma nemini dubium. Quare vterus antea ex partu debilitatus, laxatis ligamentis, vel loco motus fuit, vel ex frigido spermate intemperie frigida affectus. Vnde strangulationem illi superuenisse credibile est. Peto autē obnixius, quid de hysterico isto symptomate sit sentiendum, mihi paucis declarari verbis, quod quidem mihi futurum est gratissimum. Bene vale. Datæ Schemnizij. Anno 1582.

EPIST. LVIII.

ABRAHAMVS SEYLLERVS D. *Bartholomæo Chrysæo Medico Doctori, S.*

LITERÆ tuæ Clarissime Domine Doctor, amice optime, per patriciū Schemnicensem mihi allatæ gratissimæ fuerunt, quod ex veteris nostræ necessitudinis non oblitus, data occasione, cum corpore seiuncti simus, literis mecum agas. Recenses casum mulieris Magnificæ, quæ etsi in puerperio satis purgata sit, tamen vteri suffocationem incurrit. Quod multis apud nos vsu venire solet, præsertim quæ genio indulgent, & victu lautiori vtuntur. Et recte quidem Galenus tam ad seminis, quam menstrui corruptionem refert, quæ vteri vasa distendendo in longitudinem contrahunt, vt matrix ad superiores partes vergi deprehendatur. Vapor enim ille vitæ principiis, cordi & cerebro aduersans, varia excitat symptomata. Nam sub sanguine menstruo omnis humor corruptus comprehenditur, vt Galenus 1. de natura humana com. 28. attestatur. Cui Auicenna & Auerrhoes subscribunt. Quod autem ex semine retento viris nō item ac mulieribus contingit, fit quod vterus sit sentina corporis ac excrementorum putridorum receptaculum, vt nihil mirum sit etiā excrementa deleteriam acquirere qualitatem, vt & in peste, morbo gallico, casu & venenis assumptis accidit, in quibus ab occulta vi noxa contrahatur. Eam qualitatem fuisse auctam inconuenienti congressu, continui solutione, & dolore, quæ duo partum semper comitantur. Datur etiam ob imbecillitatem innati caloris in muliebri sexu putredini occasio. Quod autem talis qualitas ex sanguine menstruo in grauidis, dum ad nouem menses sanguis menstruus retinetur, non resultet, neque quicquam vtero gerentem angat, fit forsan quod natura inhibeat ne putrefiat, quod negligit vbi præter naturam, & citra vsum detinetur. At meo iudicio pars abit in fœtus alimentum, pars ad replenda vbera detruditur, absumitur aliquid & coctione emendatur, minuiturque vomitu. Verum cum eiusmodi symptomata in enixis eueniunt, matrice etiam optime purgata nihil vtilius semine Dauci Saccharo incrustato deprehendi atque vsu confirmaui. Hæc quid de symptomate hysterico sentiam, nimirum esse vteri suffocationem, breuibus perscribere volui, vt animi mei promptitudo tibi constet. Bene vale. Vratislau. Anno 82. 26. Martij.

Distentio vteri à vaporibus.

Vterus sentina excrementorum.

In Mulieribus maior putredinis occasio ob imbecillitatem caloris.

Semen Dauci saccharo obductum.

EPIST. LIX.

CAROLVS OSLEVTVS, MEDICVS *Cæsareus, &c. Laurentio Scholzio Medico S. D.*

VEHEMENTER mihi placet fides tua qua mecum agis: eandem mihi quoq; præstabo. De medicamētis mecum communicatis gratias ago. D. Abrahamus iam ab aliquot septimanis peregre abest. Itaq; eum alloqui de illis, quæ ab ipso cupere mus impetrare hactenus non potui. Faciam id vbi redierit. Interea ea tibi describam, quæ mihi Crato patefecit, à se vsu cognita. Me enim cunctantem, ac propere fugientem Crato vltro in suam familiaritatem pertraxit, mihique promisit, se mecum sua secreta medicamenta communicaturum: quæ eadem à me tu quoque expectabis, si ab ipso abstulero. Interea dum familiariter mecum confabularetur, dixit magnum esse remedium oculorum male affectorum, si comminuas & contereras lapidem calaminarem in tenuem puluerem, & cum medulla ossis bubuli liquefacta commisceas, forma linimenti quo oculos clausos inungas, sed lauandum esse flexum cubiti lixiuio acri, vt ibi exciterur pruritus. ℞ carduum benedictum, asperge aquam cardui, & fac vt denuo destillet. Hoc liquore linteolum imbutum Crato surdastris immittit in aurem, si doleant, vel non audiant. Nihil ex omnibus medicamentis, quæ expertus est se conducibilius comperisse fatetur. Oculos cancro-

Pro oculis lapis calaminaris.

Pro surdastris.

rum tritos & leuigatos in marmore plurimũ posse in sedãdis doloribus immanissimis cancrorũ ait, si ex vino, vel iusculo bibatur. Idem affirmat folia persicariæ, aqua fluuiali madefacta, & imposita sanare fœda vlcera. Cataplasmatis, quod in cõpescenda gangrena sępe vidi cum exoptato euẽtu vsurpari à D. Buccella, hæc est descriptio:

Cataplasma pro gangræna.

℞ Farin. lupinor.
fabarum ℥ iij.
Succi rutæ ℥ ij. aut pul. rutæ ℥ iij.
Oxymell. simpl. ℥ vj.
Lixiuij q. s.

Interdum addit puluerem scordij: nonnunquam etiam pauxillum victrioli, si inualuerat gangræna. Cataplasma in contusionibus, & plagis capitis potens.

Contusionib. & plagis capitis.

℞ Farin. hordei,
fabarum. an. ℥ ij.
Pulu. betonic.
chamæmel.
melilot.
rosar. an. ʒ j.
Calam. Aromatic. ʒ ß.
Oxymell. ℥ j.
Ol. rosar. hypericon an. ℥ ß.
Vini boni q. s.

Saccharum Saturni.

Rationem parãdi sacchatum Saturni non plane intelligo. Nam si statim ab initio fit dulcissimum, quid causæ est, cur resoluatur in aqua calida, vt deponat acredinem? Quod si tritum immittitur cucurbitæ, vt soluatur in balneo Mariæ: tandem liquidum, non autem aridum quid exorietur. Vnguentum ex succis arantij cœpi his diebus vsurpare, non absque vtilitate. Alias plura. Resalutat te Magnificus Dn. Dudithius. Vale cum familia tua, & me ama. Vratislauia 9. Martij, anno 1583.

EPIST. LX.

IDEM EIDEM.

EGO vero mi optime Scholzi, non minus libenter respondi, quam tu ad me scripseris. Quos hîc in casu vestri ciuis con sulam non habeo. D. VVeyssellium de eo conuenirem, etiam mea, hoc est, discendi causa, si me non grauaretur audire, A tonsoribus nostris nihil profecto expiscareris, quod animo tuo satisfaceret, neque eos puto Lignicensibus anteponendos. Meam itaque sententiam ad te libere perscribam, quam velim seuero iudicio examines. Dislocationem tali cognoscere is ab initio potuisset, qui certas eius factæ notas tenet. Existimo autem non adhibitum fuisse statim hominem intelligẽtem. Suspicor perfectã non fuisse luxationem.

In dislocatione tali.

Hac enim perit illius articuli motus, in quem ipsa incidit. narras autem virum illum iter fecisse neglecto malo: longo tempore post, oborto tumore, minus dignosci potuit luxatio. nec certum signum luxationis fuit, si commode inambulare non potuit. Hoc enim potuit contingere propter dolorem partis mouendæ ex alia causa, quam ex luxatione ortum. Venio in eam opinionem, solam distorsionem factam fuisse, qua tensa nimium fuerint vincula, quæ connexionem articuli continent, atque adeo omnia, quæ ad articulationem illam conueniunt: vt solet accidere, si membrum casu nimis vel extendatur vel flectatur in partem quampiam, pręter eius naturam, inde extitit dolor, & propter hunc, aut etiam propter ligamenta iuncturæ relaxata, nec firmiter iam amplius continentia, difficilior & laboriosior incessus, dolor præsertim ex itineribus exacerbatus, attraxit humores ex corpore ad partem debilem & ægram, ad quam tanquam imam, ex se defluere solent. Hæc vero laxior iam reddita, eos facilius admisit. Ex hoc affluxu humorum natus est tumor, & intemperie & distensione partium occupatarum molestus. Materia autem tumoris qualis potissimum fuerit, non obscurum puto cogitanti, naturam ad quodque membrum transmittere alimentum ipsi congruum & simile. Quod longiori tempore, & abundantius affluens, nec bene confectum à debili parte cessit in tumorem. Sunt autem extremæ partes neruosæ, membranosæ, osseæ, exangues. Huiusmodi autem humor, id est, cognationem & similitudinem cum ipsis habens, nempe glutinosus, densus, tenax, frigidus & siccus, non est aptus, neque ad digestionem, vt conuersus in vaporem exhalet, quamvis enim partes quædam tenuiores, quas pro vehiculo fluxionis adiunctas esse oportet, discutiantur, reliquæ tamen magis impinguntur condensatæ: nec ad superationem: ad hanc enim caliditas, & humiditas requiritur. Si scire velis qualem mihi humorẽ imaginer, finge te membranam aliquam, aut neruum adeo maceraſſe, vt quasi in mucillaginem redegeris. Non mirum igitur si facta apertione nihil humidi affluxit: discussus enim fuit humor subtilior, & remansit crassior, magis coactus & quasi concretus ex fluido. Porro calor, qui in membris extremis & excarnibus infirmior est, non potuit & eas tueri, & illapsum atque penitus impactum humorum probe vincere ne quid mali.

Tumor à distorsione.

mali inferret. Hinc euenit, vt humor, præter naturam ibi detentus, nec à calore naturali superatus aut gubernatus, cœperit & ipse corrumpi, & sanas partes corrumpere: ex quo tandem etiam ossiculorum separatio, facto maiori foramine non miror excreuisse fungos. Hi autem non apparuerunt, quod ipsorum materiæ, hactenus conclusæ, non data fuit porta. Est autem istorum fungorum eadem ratio, quæ illorum, qui enascuntur ex læsa meninge in vulneribus capitis, de quib. Iohannes Langius in Epist. vj. In cæca, inquit, & occulta cranij fractura raro vel ferè nunquam fungi nascuntur. Quemadmodum sane in stipitibus arborum humores protrudi, per corticem extuberantes, in fungos coalescunt, sic vulnerato cranio, humores cerebri affluunt, qui (teste Alexandro Aphrodisio) ossis frigore condensati, in speciem fungi concrescunt: qui in superiori parte ampliusculi, infra vero prætenues pro ratione loci perficiuntur. Vnde Galenus lib. Epid. tertio ait: τὸ πάχος τῶν χυμῶν τὰς τοιαύτας ἐπιφύσεις ἐργαζόμενον, καλοῦσι δὲ αὐτὰς οἱ πολλοὶ μύκητας. i. Densitate humorum, tales in vulneribus adnascentias efficiente, quas multi fungos appellant, quos cum nostrates chirurgi in capitis vulneribus enatos vident, substantiã cerebri esse arbitrati, aut ægros tãquam deploratos relinquunt: aut si forte fortuna eos curauerint, vulnera cerebri se curasse, tantillumq; de cerebro frustum exemisse gloriantur. Verba adscribere volui, quod dubitaui an librum haberes. Confer occultam cranei fracturam cum arcto humoris foramine, illam apertam cũ hoc patente, & videbis similitudinem in partibus natura similibus. Vtraq; enim sunt membranosæ, exangues osseæ, frigidæ. Causa autem cur in vulneribus & læsionibus neruorum, tendinum, membranarum, ossium succrescat copiosa caro flaccida, hæc videtur esse, quod hæc sunt corpora densa, è quibus tenuior & serosior pars sanguinis effluit, retenta, & per calorem extraneum exiccata, crassiori. Adde etiam ex Langio, vel potius ex Alexandro Aphrodiseo affluentes humores, partium excarnium frigore condensari. Affluit autem sanguis copiosus, & propter dolorem insignem, qui eo redditur maior, quo plus affluit, & quia natura multum transmittit, ad separandam partem corruptam & morituram, idq; propter inimicitiam inter viuum & mortuum. Caro illa flaccida non tantum in substantiæ raritate, &, vt ita dicam, varietate cum fungis terrestrib. conuenit: sed etiam in subito ortu & augmento. Scis polypos resectos, neq; ex arte post sectionem curatos, vno atque altero die in pristinam molem excrescere: quorum eadem prope est causa, quæ fungorũ, de quibus agimus, & propterea vtrorumque etiam curatio non dissimilis. Ne mireris igitur tonsores medicamentis excruciantibus, quę plus, concitato dolore, attrahunt, quam erosione absumant effecisse. Tu qua spe bonum virum curandum suscipias bene delibera. Cum malum in ipsa iunctura insederit, ibiq; corruptio facta fuerit, claudicationem ille non effugeret, etiam sanato vlcere, vt mea quidẽ fert opinio. Nam calor præter naturam ex dolore & affluxu nimij humoris in parte excitatus mucillaginem cartilaginum, quæ inter ossa articulata intercedunt, & crassiorem partem affluentis humoris serosi, quem vulgus tõsorum, aquam articulorum, *das Glidtwasser*, appellãt, exiccat & indurat. Hoc adeo verum est, vt eam ob rem, omnia etiam vulnera iuncturarum, vel optime & rectissime curata, articulationem destruant. Sed vehementer dubito an curari possit. Nosti vlcus non sanari nisi pars vlcerata recipiat suam natiuam temperiem, & ab omnibus impedimentis carnis, qua explenda est, regenerandæ liberetur. Hic præterea adsunt fungi rebelles, sunt indicia corruptorum ossium. Ais naturã, quæ est curatrix morborum, in hoc ægro esse viribus afflictissimis & prostratis. Hæc igitur cum sit tam debilis, metuendum vt possit corruptioni ne serpat & inualescat resistere. Et sunt alioquin pedes à fonte vitalis caloris remotissimi, hocq; non nimio præditi. Nolim te docere curationem. Vnum hoc dicam, videtur mihi ante omnia hoc faciendum, vt æger reficiatur, & pars hactenus doloribus fracta demulcentibus, & amicũ temperatumq; calorem inducentib. atq; roborantib. cataplasmatibus refocilletur. Interea fungis etiam pulueres sine cruciatu siccãtes, absumentes, & adstringentes, vel huiusmodi aquæ aspergi possent, quæ eadem ad putredinem cohibendam conducent. Atq; hæc habui, quæ in hoc casu respondere. D. Buccella primus me fungorũ naturam in experiundo docuit. Neminem vero legi vnquam, qui de ipsis scripserit, præter Langium. Satis mihi fuit de ipsa natura rei meam tibi sententiam explicare, quæ si falsa esset, falsam quoq; esse oporteret curationem super ea extructam, quam facile colliges per te ipsum tanquã Medicus methodicus. Te rogo, si quid dubij in ea tibi reliquũ est, mihi id libere vt rescribas. Memini te habere effigiem instru-

menti cuiusdam, quo Arantius vsus est ad polypum resecandum. Rogo te eam mitte. Bona fide à me statim recipies. Secreta Cratonis, quæ D. Monauius tecum communicauit, nondum descripsi. Ignosce pigritiæ meæ. Vale cum charissima coniuge. Resalutant te amici, quos per me salutasti. D. Albinus Heluigius, & D. Abrahamus. Iterum vale, & me ama. Vratislauia 23 Iulij, Anno 1583.

EPIST. LXI.

IDEM EIDEM.

CVm sciam me tibi debere, ne fidem quam tibi dedi incuses, exoluam; sed ita vt velim porro tuis meritis obligari. Perchara est mihi amicitia tua, quam semel cœptam coli, religiose, quo ad vixero, colam; & etiam magis, quod sperem nos aliquando in patria coniunctos fore. Perspicio liberalem & apertum tuum animum erga me, eumdemque minime ad communicandum difficilem, in quo N.N. vincis, qui sedulo premit, si quid singulare se habere putat, vt vix multis precibus extorqueas, quod tamen sæpe tale est, vt vel idem publice extet, vel par, aut eo etiam præclarius facile reperiatur. Constitui plane apud me, nihil ab ipso petere, nisi quod ipse facile ac libenter atq; vltro largiturus sit. Quod enim morose datur ab eo, qui mei amans & studiosus haberi vult, tam mihi ingratum est, vt pœniteat rogasse. Si scires quam bene & ex animo D. Abrahamus mihi voluerit, crederes me ingentem dolorem ex ipsius obitu percepisse. Quædam præclara mecum communicauit, quæ volo, tibi quoque mecum esse communia. Sed hoc pacto vt te mihi sancte obstringas, nulli te ipsorum copiam facturum, me inscio, Si resciuero illum, cui ea patefacere velis, esse virum bonum, quique sua liberali pectore communicet, lubentissime permittam. Homini vero in gratificando difficili relinquam sua, mihi asseruabo mea. Sequenti medicamento, quod miraculosum effectum habet, dixit mihi D. Abrahamus, vir longe optimus, se bonum sibi nomen in Morauia comparasse:

Opiatum.

℞ Spec. Diambræ ℥ ij.

Infundantur in vino destillato quatuordecim dies, vt latum digitum supereemineat, add.

Opij ʒ vj.
Mumiæ ʒ ß.
Succi Hiosciami ℥ j.
Corall. rub.
Carabæ an. ℈ ij.
Croci ℈ j.
Mosci gr. xvj.
Ambræ gr. xij.

Affuso rursus spiritu vini, vt supereemineat latum digitum, digerantur post fornacem per mensem, quotidie agitando. Δόσις ℈ ß pro ægri constitutione. Maniacis, in vigiliis extremis, colicis in febribus ardentibus, phrenesi, peripneumonia desperata exhibetur. Curatio cãcri, qua quidam feliciter vsus est, à magno quodam viro mihi communicata: ℞ Radic. serpentariæ maioris collectæ mense Iunio, transuersim incisæ, & filo lineo traiectæ & ad vmbram exiccatæ, suspensæ ne parieté attingat, in subtilem puluerem redactæ quantum volueris, cui adde Arsenici non splendentis tertiam partem, fuliginis camini parum, omnia bene commisceantur, & subtilissime puluerisentur, & seruentur in pixide lignea. Si vlcus sit valde putridum, arundinaceo cultro scalpendum est, vt parum sanguinis exeat, & puluis subtiliter inspergendus, atque gossipium saliua madefactum, superponendum, protestandumq; est, quod per diem & noctem vnam, dolorem molestum excitabit, atque pars intumescet, sed quanto tumidior euadet, eo melius. Non est remouendum medicamentum. Sed faciat escharam, quæ sponte per se post octauam diem cadet, si post escharam elapsam immundum remanebit vlcus, mundifica cum melle rosato, succo apij, & parum farinæ hordei, vel vnguento Isidis, & superponatur vnguentũ de Tutia. Si vero aliqua radix remaneret: rursus appone prædictũ puluerem; & pro remouenda eschara nihil addes, sed naturæ permittes. Sed antequã aggrediaris curam, purga corpus competenti purgatione, & rectam victus rationem præscribe. Ad Gonorrhœam singulare D. Belocati, Medici Patauini, experimentum:

Pro cancro.

Ad Gonorrhœam singulare.

℞ Gummi arabic.
Tragacanth.
Carab.
Mumiæ,
Boli armen.
Mandibul. lucij an. q. v.

Pulu. & cum syr. de rosis siccis, vel myrtino f. pillulæ pondere ℈ j. Capiat prima vice pillulas tres, deinde pillulam vnam per plures dies. Hæc tria cum sint præclara, & plane selecta, maximique momenti velim instar multorum tibi sint. Quæ nouarum accessione augebo: si pactum, quod tecum ineo, mihi confirmaueris. Sanctè tibi affirmo, nihil esse apud me, aut vnquã fore

fore, quod te celare velim. Pulueris illius conficiendi rationem, quem vehementer expetiuimus, D. Abrahamus me docuit. Illum dico puluerem, quo Bregæ, administrante curam D. Sebischio, quidam sanatus est, habens collum vlceribus cauernosis & contumacibus exesum. Bonus vir, vt perspicerem ipsius fidem non descripsit mihi parandi rationem: ex descriptione enim vix, ac ne vix quidem, potuissem discere: sed domi suæ parauit me spectante. Idem tibi promitto. Sed est quædam grauis causa, cur diligenter caueamus, ne puluis ille innotescat vulgo, quam te malo diuinare, quam exprimere. Vidi apud illum pixidem eo plenam, tibique inscriptam. Si quę habes vel Langij, vel aliorum, præter ea, quę à te petij, singularia inquam, & certa, nec passim extantia, rogo ne me celes. Videor mihi hîc esse in nundinis seu mercatu. Vnde bene onust' optimis mercibus redire in patriam cogito. Tunc mihi fidus eris Achates, quamuis ego non sum Æneas, Vale. D. Hieronymus Michaël te peramanter cum coniuge & filiolo salutat, quib. ego quoq; plurimam salutem adscribo. Praga, 4. Decemb. Anno 1583.

EPIST. LXII.

IDEM EIDEM.

AMICVS ille noster, nunc libenter ea communicat, in quibus antehac difficilem sese præstitit. Didicit ex familiari mea consuetudine mihi ea demum grata esse, quæ ingenue & libenti animo communicantur; quæ vero iactantur & premũtur, præsertim inter amicos, contemnenda videri. Accessit obsequium meum, quo ita eũ mihi deuincio, vt non possit me à familiari necessitudine excludere. Recipit etiã à me ἀνώδυνον. Ladanũ vsurpauit sæpius admodũ feliciter, me teste. Descriptionẽ ignoro. Tu ab ipso pete. Si nullam habes, aut ille recusabit, quod nõ puto, me mone, à me accipies, variã quidem, sed in effectu principali cõsentientẽ. Nactus sum descriptionem Turbith Mineralis multiplicem. Qualem habeat Stromerus nondũ resciui. Cum.n. memoriter eam non teneat cõmode à me hactenus ad librum compelli non potuit. Extãt descriptiones apud diuersos autores; è quib. pro tuo iudicio eliges, quæ maxime placeat. Modus applicãdi ruptoria talis est: Pręmissa purgatione corporis, circũdetur locus emplastro Diachilon gũmato (hoc.n. crasse inũctum, tenaciter adhæret cuti) quod habeat tantum foramen aut spacium vacuum, quantum erodere,

Modus applicandi ruptoria.

aut exedere cutem velis aut paulo minus. Cauterium enim liquefactum & diffluens, amplius reddit foramẽ, quam feceris. In illud foramen seu spacium impone cauterium; & superpone aliã petiam eiusdẽ emplastri. Sed videndum ne dum fasciis partem obligas, cum plastrũ cum cauterio dimoueatur loco. Stromæus solet relinquere cauterium 24. horas. Sed potes etiã citius remouere; si effectum eius prænoueris. Ablato cauterio disseca quicquid carnis aut cutis mortificatũ, & nigrũ à cauterio redditum videris, & impone petiam digestiuo, quod vocant, inunctã, tantam, quæ escharam duntaxat bene tegat, & superimpone Diachylon simplex. Paucis dieb. exibit eschara, qua sublata, si non tantum rumpere cutem, sed fontanellam parare cogitas, imprime globulũ, ex cera viridi, cum præcipitato permixtum, qui cum ea bene subactus sit, quod potes facere digitis. Ita foramen profundius facies. Vide Capouacciũ, cuius tractatum de recta administratione cauterij te habere existimo. Ruptorium Gabrielis Beati cupio. Si ad manum est, ad me mitte. Venio ad casum illũ, quem mihi proponis. Difficillima sanatu puto vlcuscula ad talos, & propter consuetudinem tot annorum, quibus humores illuc defluxerunt præ sua grauitate ad locum decliuem, & quia locus est exanguis & debilis, quæ causa est cur facile gangręna ex aliqua intemperie, aut defluxu ibidem excitetur, & quicquid vel pustularũ vel vlcerum ibi exoriatur, difficulter sanetur. Expurgare bene & exquisite, atq; exiccari oporteret corpus primũ pharmacis, deinde Guaiaci vel sarzæ decocto, si consolidari illa deberent. Quod si consueta defluxio inhiberi non posset, paranda esset fontanella, palmum infra genu, ad illam intercipiendam. Corpore enim expurgato & intercepta defluxione, facile exhalaret, & resolueretur humor circa talos, qui impactus intemperiem, tumorem, & vlcuscula souet. Si vero sanatio non succederet, aut prorsus æger cõstitutum apud se haberet, vlcuscula illa retinere, equidem inspergerem hunc puluerem: ℞ resinam, liquefac ad candelam, vt ex ea guttæ cadant in aquam subiectam, eas collige, & in puluerem redige. Hic temperatus est, & concoquendi & mundificandi facultate præditus. Et imponerem quotidie folia hederæ viridia, & imponi solent fontanellis. Ad ruborem vt pruritum tollendum, si superueniret, ex his duobus selectissimis remediis vnum applicarem: ℞ pulpam seu carnem panis triticei, macera

Vlcuscula ad talos difficillima.

Puluis resinæ.

Remedia pro rubore & pruritu.

in aqua tepida, deinde exprime, & rursus in alia aqua macera, vt instar cataplasmatis, linteo illini (quod ad crassitudinem digiti fieri debet, ne facile exiccetur) possit. Refrigerat, humectat: non adstringit cutem, ex qua adstrictione impedire possit perflatio & exuperatio materiæ illapsæ; sed potius, nonnihil concoquit & resoluit. Posses fallendi causa permiscere puluerem foliorum maluæ. Item macerare in lacte, & vitellum oui cum oleo rosaceo addere si anodynon parare velles. 2. Lixiuium acre feruefac, infunde pauxillum olei communis, & diligenter simul agitando commisce, madefactis linteis multiplicaris locum fomenta. Ad refricanda vlcuscula, omnia vtilia sunt, quæ habent facultatem exulcerandi & vesicādi, quæ tamen nolim simplicia, id est, citra aliorū commixtionē adhiberi, nisi moderata sint. Posses imponere ranunculum leniter cōtusum, aut flammulam Iouis. Si nihil aliud in promptu sit, fac habeas emplastrum quodcunque, exempli gratia, drachylon simplex, aut potius gummatum, quod maiorem vim attrahendi effluxum habet, & cum eo permisce aliquantum euphorbij, nasturcij, sinapi, & applica petiam tantam, quantam vis exulcerationem facere, inunctis circumcirca vicinis partibus, si opus sit, vnguento rosato, aut albo camphorato, vel simili ad prohibendam inflammationem. Monauius noster nunquam occupatior fuit, quam nunc, itaque me rogauit vt tibi describerem, 1. puluerem contra podagram magno hic apud Principes viros in precio & vsu. 2. rationem reparandi nasi qui præsectus fuerit. 3. oleum quoddam causticum: sed hæc duo posteriora partim legere, partim intelligere nequiui. Quare alio tēpore à me habebis. Nūc accipe pulverē:

Pulvis pro podagra.

℞ Chamæd. (quæ est tristago)
Dictam. cretens.
Chamæpith. siue iuæ artheticæ,
Rad. centaur. maior.
Herb. centaur. minor.
Gentianæ,
Rad. Aristol. rot. an. ℥ ij.

Putamin. nucleor. 1. partis interior. quę est illius corticis spongiosi, qui est sub cortice duro, qui frangitur, id est, inter animam & corticem durum, ℔. j. & ℥ viij.

Misce & f. puluis subtilissimus. Δόσις ʒ β per quadraginta dies. Sed quia amarus, potest in uolui hostia, & ex vino albo, vel brodio bibi tribus circiter horis ante prandium. Bene vale. D. Hieronymus Michael te plurimum & amicissime iussit salutari. Praga 22. April. anno 1584.

EPIST. LXIII.

D. IOHANNI HERMANNO, PRINcipis Bregensis Medico, &c. Casparus Hoffmannus Medicus Elect. Brandeburgensis, &c. S. D.

QVOD ad humanissimas literas tuas non illico respondi, non id accidit imminutione beneuolentiæ, aut remissione obseruantiæ meæ erga te, sed quia multis, iisque molestissimis occupationibus distractus & impeditus fui, vt alia quoque necessaria officia deserere coactus fuerim. Quæris autem quid sentiam de medicamentis Paracelsicis. Quid sane aliud agunt isti, quieiusmodi remediis vtuntur, quam quod humidum radicale violentis suis remediis depopulentur, ac pro eo mordaces & rodentes humores corpori inserunt, caloremque alienum in corpus inuehunt? Extollant alij quantum velint oleum vitrioli & vitriolatas tincturas, quas pro margaritis, corallиis, & lapidibus preciosis Principibus ad pauca respicientibus (placet enim color lucidus, & sapor acidus) isti cum magnificis præconijs exhibent. Ego tot documentis & exemplis edoctus, non facile autor ero cuiquam, multo minus Principibus suasor esse velim, vt vsurpatione temeraria & crebra istarum rerum rodentium, quisquam se discrimini obiiceret. Vidi qui à multo vsu vitriolatorum istorum corrosos pulmones colore vitrioli eiecerint. Alteri epar dissolutum frustulatim excretum putabatur. Audiui quosdam morti proximos lamentabiliter deplorate temeritatem suam, & magnis vociferationibus detestari seipsos præ dolorum immanitate, & interiora sibi vri & rodi subinde clamasse. Pictor quidam egregius apud nos podagrā se depulsurum sperans, in vsurpando oleo vitrioli sedulus erat. Verum ante obitum in poris omnibus per totam superficiem corporis, veluti cuspides acuum pungētium sentire se miserabiliter conquerebatur. Porro Antimonij, & vitrioli nomine iam propemodum senescente, alia emergunt magnalia, videlicet, primum ens sulphuris, liquores margaritarum, corallorum, tinctura solis (quæ, nisi me lingua & nares decipiunt, ex cāphora est) ac multa insuper alia sunt, quæ arrogans illa & ignara chymica turba, (sed ad imponendū eruditissima) magnis præconiis & gloriis ornat & vanissimis iactationibus celebrat. Talibus impostoribus ignotis, imo etiam aduerso rumore laborantibus nonnulli Principes, nunc sua committunt corpora, non adhibitis atque etiam

Effectus medicamentorum Paracelsicorum.

Curatio è vitriolatis medicamentis.

Magnalia fucata.

etiam spretis reliquis Medicis. Sed faciunt id suo periculo, & breui exitus acta probabit. Verum de his nimis multa. Vale. Datæ Francofurti 1 Iun. Anno 1575.

EPIST. LXIIII.

IOHANNI VVEIDNERO MED. &c. Caspar Hofmannus, D. Electoris Brandeburgici Medicus ord. S. D.

EXIMIE domine Doctor, ad binas literas tuas iampridem respondissem, sed mihi DEO teste defuit tempus. Ac iam Freistadij ita à mulierib. excruciatus sum, vt præ illarum importunitate, vaticinia ex vrinis quærentium vix respirare potuerim. Nunc quoque currum ascensurus & Custrinum profecturus hoc scribo stans pede in vno. De œdemate aliquid iam scribam, de reliquis alias. Talem tumorem habuit D. Zochius in eodem loco, nempe in genu, magnitudine propemodū, caput pueri æquantem. Cum diu à tonsoribus excruciatus fuisset, ego post purgationes phlegma detrahētes ordinaui lotiones ex herbis verbasci, chamomillæ, anethi, iuæ artheticæ, herbæ paralysis, agrimoniæ, verbenæ, abrotano, absinthio, vt sic emollirem humorem, & aliquā eius partem discuterem. Postea feci cataplasma ex farina fabarum, lupinorum, radicibus althææ, pul. lumbricorum terræ, floribus chamomillæ, verbasci, anethi, abrotani, absinthij. vltimo foueri iussi tumorem vino, affusa aqua agrimoniæ. Sic totus tumor euanuit, & discussus est, quod primum videbatur impossibile. Sed iam plura non vacabat scribere. Bene vale. Datæ Francofurti 6 Septembr. Anno 1579.

Cura œdematis in tibia.

Lotio discutiens & emolliens.

Cataplasma.

EPIST. LXV.

REVERENDO VIRO, DN. ABRAHAMO Bucholzero, Theologo celeberr. &c. Caspar Hofmannus, Elect. Brandeburg. Med. S. D.

ETSI spero te iam pristinæ valetudini esse restitutum: tamen quia subinde se colligere solet pituita ex imbecillitate coctionis & defectu caloris naturalis, vigilandum sane est, & tempore pacis cogitādum est de bello, aduersus hostem tam truculentum, ne prælium redintegret. Ego video cardinem totius rei verti in eo, vt calor naturalis suapte natura debilis exuscitetur, ne sequatur cruditas, & ex hac pituitæ collectio: & vt pituitosi humores, collecti per interualla, absque nocumento interiorum membrorum è corpore educantur. Hæc si fierēt, minus esset metuendum de morbi recursu. Quod igitur ad exuscitationem caloris natiui attinet, faciunt quidem intus rotulæ, morsuli, pulueres, condita, &c. aliquid, & foris vnguenta, sacculi, cerata, &c. sed minus tamē, quam fuit expectatum. Ratio est, quia humor pituitosus insinuauit se in tunicas ventriculi, vnde hebetatur calor, & cibus in ventriculo degenerat, & vertitur in crudum humorem & viscidum, qui postea intestinis adhærescit, & accedenre obstructione flatus copiosos ex se gignit, à quibus tumor & dolor, cum exitus illis supra & infra sit interclusus. Quid igitur agendum? dices. Non quidem contemnenda illa, quæ paulo ante nominaui, hoc est rotulę, sacculi, &c. Sed spero hæc, quæ dicturus sum non parum profutura. Multos qui similiter affecti fuerunt, iussi in hebdomadabis de Mithridati antidoto sumere quantitate pisi vnius aut duorum. Dictu mirum, quam illis hoc profuerit, non prima statim vsurpatione, sed tempore sequente. Excitauit calorem, humiditatē superfluam absorpsit, &c. Nec metuendum quicquam de vehemētia medicamenti, quia in parua quantitate sumitur. De pipere inciso semel dixi antea: si deglutiantur septem grana instar pillularum. Sed cum plus calfacere ventriculum volumus, contundimus grana crasso modo, in vno aut altero cochleari iuris gallinæ, aut alterius iuris carnis exhaurimus. Itaque quoque calefit ventriculus absq; nocumento epatis. Zinziber quoque conditum multū iuuat. Cum his domesticis (quę sæpe plus iuuant, quam valde medicamentosa & operosa, corrigi potest vētriculi imbecillitas, & excitari calor naturalis. Rogo Mithridatum experiri non omittas. Et si ventriculus tuus vsum eius sufferre poterit, (nocere non poterit) dabo operam, vt aliquid de præstātiore alicunde nanciscar, & tibi mittam. Quod subinde clysteribus intestina exoneras, bene facis. Passulæ laxatiuæ quomodo conuenerint scire cupio. Ego his sæpe vsus sum, & bene cōtulerunt. Nihil in se habent quod purget, præter folia senæ. Rhabarbari nihil inest. Si ventriculus respuet illorum vsus, tum potius vsurpētur rotulæ illæ ex diaphœnicone. Video me oportere integro consilio tibi explicare rationem præseruationis à colico dolore, & quid in accessione agendum. Id (DEO teste) iam illico facere non poteram, cum hac hebdomada Elector & Administrator sumpserint medicamenta, & hodie quoq;, meque rarissime domi, semper autem in aula, esse oportuerit. Hęc scripsi noctu, cum alioqui multis ægris scribendum esset. Vitam profecto iam ago inquietam.

Calorem excitantia.

Vis Methridatis.

Piper.

Zinziber conditum.

Optime te valere opto, cuius precibus me commendo. Datæ festinanter Coloniæ ad Sueuum, 17 Febr. Anno 1581.

EPIST. LXVI.

IDEM EIDEM.

ETsi cum tuæ mihi redderentur literæ, in magnis etiam ædificandi molestiis: tamen molestiam omnem tuę discusserunt literæ, quod ex iis cognoui, te pristinæ valetudini aliquo modo restitutum esse. DEO sit laus & gloria. Quod per clysteres multũ phlegmatis est eductum, id præcauebit ne tam facile fiat recidiua. Morsuli (fateor) sunt aliquãto fortiores, sed mirum quam prædicet eos noster Cancellarius. Si tantum particulam inde sumit, sentit aluum aliquoties aperiri. sed sua est cuique temperatura. Fortasse rotulę ex diaphœnico efficiunt apud te, quod apud illum morsuli. Mitto denuo conditum & Mithridatum. Modum vtendi non opus est, vt adscribam, cum id antea factum sit. Mitto & vnguentum ad impotentiam illam manus dextræ. Huius vsus talis est: sumuntur herbæ hæ: betonica, origanum, saluia, rosmarinus & iua arthetica, singulorũ manipuli duo, coquuntur in olla bene contecta, & effundũtur in vasculũ, quod panno multiplici tegatur, ne euaporet, insetit manus, & fomẽtatur, per quartam horæ partẽ mane & vesperi ante cœnam. Post fomẽtationem vsurpetur vnguentũ, quod mitto, prę sertim circa iũcturas. Vt autem videri possis, quæ sint illa quæ accipis, mitto receptas vna, sicut scriptæ & paratæ sunt in pharmacopolio. Saluia etiam valde commẽdatur, & vtilis est aduersus tremorem, si quis aqua destillata crebro manus vngat, aut potius si saluia imponatur aquæ, ex qua manus lauandæ sunt. Quidam hic similiter pene affectus mira de ea prædicat, quantopere sit adiutus. Sed hoc exile est, quãquam exilia etiã, interdum non parum faciunt in raræ texturæ hominibus. spero breui manũ facturum id quod debet. Hæc de morbo tuo, qui vtinam ita euanescat, vt nunquam redeat. Optime valere te tuosque opto. Coloniæ ad Sueuum, die Pentecost. An. 1583.

Vnguentum pro manu dextra impotentia.

Saluia pro tremore.

Sequuntur medicamenta, quorum in hac epistola mentio fit.

℞ Cortic. citri condit.
Limonum conditor. an ℥ vj.
Chebul. condit.
Rad. buglosf. condit. an. ℥ v.
cichor. condit, ℨ ij.
calam. aromat. ℨ ß.
lactucæ hispanic. ℨ j.
Geladinæ cydonior. ʒ vj.
Rob de ribes ʒ iij.
Conser. rosar. damasc. ℨ j.
Macis incis. ℈ j.
Cinnam. incis. ℈ ß.

Incidantur condita, & aromata crasso modo, & misc. sig. conditum.

℞ Mithridat. opt. ℥ j. Detur laminea pixid. sig. Mithridat.

℞ Ol. mastichin. ʒ iij.
vulpin.
lumbricor. an. ℥ v.
ardeæ,
taxi an. ℥ ij ß.
Pul. vermium terrestr. ℥ ij.
Succi saluiæ.
Vini Rhenani a. ℥ ij.
Pul. fl. de stœchod. arabic.
rosmarini,
lauendulæ, an ℈ ß.

Coq. ad succi & vini consumpt. excolentur species crassiores, adde ol. nucis conditæ per express. ℈ ij. misc. & addita paucula ceræ f. vnguentum: sig. *Salbe*.

EPIST. LXVII.

IDEM EIDEM.

PLVRIMVM lætor, ac tibi gratulor, quod Deus tibi prospexerit de cõmoda matrefamilias. Sic enim arbitror & tibi consultum fore & liberis. Si vllis vnquam nuptiis interesse cupiui, his certe interfuissem libentissime, si mihi ex ergastulo meo prouolare licuisset. Adfui autem animo, votis & bene precando, quandoquidem aliter adesse non potui. Quod vero ad corporis tui statum, & medicamenta attinet, mitto ea, quę tibi profutura existimo, nẽpe electuariũ quoddam insigne capiti & ventriculo inprimis conferens, de quo interdum cum ventriculi imbecillitatem senties quantitate castaneæ ieiunus sumere poteris. Deinde conditum conditorum ad vires restaurandas. Mitto etiam, mithridaticam antidotum Quod ad passulas attinet, mitto quoq; illas. Guttas tres de oleo anisi in vino sumptas, non arbitror tibi nociuturas. Discutiunt flatus. sed vsus non sit nimis creber, & obseruetur quomodo vsum eius ferat ventriculus. Scribis me tibi scripsisse pinguedines ad pannum inceratum, fortasse ad lenitionem alui, sed miror te mirari cur in ea descriptione non addiderim quæ flatus discutiunt. Mea intentio fuit lenire aluum. Lenitio alui fit per humectantia. Quo consilio igitur addidissem ea, quæ hanc intentionem inhibuissent, qualia sunt flatus discutientia, quæ omnia sicca sunt, & siccitatem inducunt. Quæ ex his mixtis resultaret operatio? Scripsi

Oleum anisi.

Scripsi igitur intus assumenda talia, quæ ventriculum frigidum calefacerẽt, & exiccarent, ac simul confortarẽt. Extra autem volui adhibere humectãtia, quæ feces non sinerent arefieri, & indurari, sed potius ad alui lubricitatem conferrent. Vale, Coloniæ ad Sueuum 9 Nou. anno 1583.

EPIST. LXVIII.

CASPAR HOFMANNVS, *Medicus &c. Laur. Scholzio Med. S. D.*

GRATISSIMÆ mihi fuerunt & priores & hæ tuæ proximæ literæ. Deprehendi enim ex iis non vulgarem sane tuam erga me beneuolentiam, quæ plurimum mihi voluptatis attulit. Sed rursus video te opinione falli, quam de me concepisti maiore nimirum, quam vt eam mea sustinere possit tenuitas. Ad priores equidẽ diu respondissem, & tarditatem meam in respõdendo, ipsemet accuso, præsertim cum ad amicitiam ineundam (quæ mihi potius expetenda fuisset) vltro & præter meritũ meum inuitatus sum. Sed in eo iam vitæ genere versor, vt me vitam meam foris in perpetuis peregrinationibus & molestiis, domi in summa inquietudine transigere oporteat. Quo fit vt minus nunc in scribendo officiosus esse possim, quam olim eram. Dabis igitur veniam non solum tarde, sed etiã raptim & neglecte scribẽti, culpamq; omnem non voluntatem, sed vitæ inquietudinem sustinere patieris. Cæterum quod ad animi tui affectũ erga me attinet, nisi te vicissim amore magno prosequerer, essem omnium inhumanissimus. Ac ab eo tempore quo libellũ Arantij de fœtu humano a te editũ vidi, vere affirmare possum, me nomini tuo semper fauisse, & occasionem optasse, ac captasse etiam, vt noti inuicem esse possemus, quam nũc ex insperato mihi obtigisse gaudeo. Velim igitur tibi persuadeas te à me magnifieri & amari. Quod si q.d incidet, vbi amicitiæ edẽda sit declaratio, dabo operã vt amici animus appareat. Si igitur hoc amicitiæ initiũ ita constitutũ, literis & mutuis officiis posthac alendum. De cæteris cursim me agere oportet, cum otio destituar. De Dn. M. Abrahami valetudine valde sum solicitus, nec mihi quicquam tristius accidit, quã cum audio ipsum ægrotare, aut lecto affixum esse. Expetit subinde consilium meum & medicamenta sibi mitti petit. Mitto sane quæ petit, & quæ haberi possunt, sed in consilio dando rectius collimare præsentem, quam absentem Medicum. Iacobo genero ipsius indicaui vsum eorum, quæ mittuntur. Oro te diligenter adsis huic optimo & mihi

Arantij liber de fœtu humano.

charissimo viro de publicis studiis benemerenti, & digno quem nullus morbus vnquã infestet. Studebo ipsemet eam ob causam te demereri. Esset scribendum aliquid de thermis. sed mihi (DEVM testor) nunc nihil est otij, nec adhuc aduenisse arbitror tempus idoneum vsurpandi. Vere appetẽte cum Dn. M. Abrahamus se recolligerit, & vires erunt validiores, tũ iniri consilium hac de re poterit. Aliis temporib. scio illũ non modo non thermas, sed ne quidem iactationem in itinere perferre potuisse. Vt autẽ de thermis Hirschbergensib. aliquid interim memorem, mitto epistolã quandã meam ad D. Paulum Lutherũ Electoris Saxoniæ Medicum ante aliquot annos, à me ex thermis illis reuersum scriptã. Cupiebat enim & ipse se illuc conferre, si à me prius monitus esset de virib. illarum & vsu. Supplebit epistola illa breuitatẽ mearum literarum. Libellũ de ligno sassafras remitto. Non potui illum perlegere præ ocij penuria, sed amanuensi meo negotium dedi, vt germanica conferret cum capite de sassafras, quod est in Monardi libello, edito opera Caroli Clusii. Ego hactenus eo vsus non sum, sed D. Schroterum & Brunnerũ eo vti scio. Et malo in istis nouis & raris ab aliis periculũ fieri, quam à me, qui non temere à veteribus ad noua prosilio. Quomodo Schroterus vtatur annotauerã, sed non erat mihi nunc ad manum. Mitto etiam farraginem illam tumultuariã de Barbario, quã expetis. Dn. D. Baudisio vt scriberem non vacabat. Rogo itaque vt tu illi descriptionem morsulorum purgantium mittas, quæ sequitur:

Morsuli purgantes.

℞ Mannæ el. ℥iiij.
Extract. solutiu. ℈v.

Dissoluta Manna in aqua aliqua f. morsuli numero viij. Extractionis autem solutiuæ descriptio hæc est:

Extractum solutiuum.

℞ Cinnamom. ʒ xiij.
Zinziberis ʒ j ß.
Caryophyll.
Galangæ,
Cardamom. an. ℈ viij.
Nucis muscatæ,
Macis,
Lig. aloes an. ℈ iiij.
Rosar. rubear. ʒ ij. Turbith ℥ iiij.

f. s. a. extractio, addendo in fine scammonii extracti ℥ j ß. Misc. reseruetur vsui. Possunt inde fieri morsuli cum manna, vt dictum est, aut rotulæ, si sumantur extractionis ʒ ij. facch. ℥ iij. Vides descriptionem quo ad purgantia conuenire cum Diaphenico. Misit Dn. D. Baudisius ad me terram sigillatam & bolum. Cuperem scire

an eius apud vos quoq; esset magnus vsus. Sunt apud nos Gallici aliquot curati per turbith minerale. Idemq; factum est Halę. Vratislauiæ dicitur tonsor esse qui mira præstet, & ab eo noster tonsor didicit hoc secretum. si quid tibi ea de re compertum est, quæso mihi significes. Habeo aliquot descriptiones turbith mineralis, sed cuperem si fieri posset tonsoris illius præparationem. Sed iam charta est expleta, & tempus deficit. Bene itaque te valere opto, & Dn. M. Abrahami valetudinem tibi commendo. Datæ Coloniæ ad Sueuum, die 25. Decemb. Anno 1583.

EPIST. LXIX.

IDEM EIDEM.

PVDERET me negligentiæ meæ & essem accusator mei ipsius; quod ad humanissimas, & eruditissimas literas tuas hactenus non rescripsi, nisi excusationem haberem nimis iustam. Nam ab ipso huius anni exordio in hunc vsque diem ita circumactus sum, idque mandante Electore, vt nunquam domi subsistere potuerim, sed semper iter aliud ex alio mihi iniunctū sit. Itaque spero te non solum excusationi meæ locum daturum, sed etiam miseram sortem meam, in quam detrusus sum, condolentia aliqua prosecuturum esse, cum non mea, sed aliena voluntate à scribendo retardatus sim. Æquum sane esset, vt tarditatem literarum prolixitate compensarem, sed hoc ipso pene momento reuersus sum cum Electore Dresda, cumque in ædibus meis inuenissem Freistadienses quosdam cognatos meos, qui mihi àte, & Dn. M. Abrahamo literas reddiderunt, & illi vehementer properarent ad nundinas suas, non potui facere, quin hanc exiguam schedam interim ad te mitterem, quæ si nihil aliud, hoc tamē efficiet, vt intelligas, quid hactenus obstiterit, quo minus tibi rescripserim. Quod autem ad Dn. M. Abrahamū attinet, valde doleo illi iam rem esse cum tumoribus pedum. Sæpe illi dixi, & scripsi, omnium fere morborum causam esse defectum caloris natiui, qui cum exercitio suscitandus esset, ipse libris affixus magnā inde debilitatem membrorum cōtraxit, vt & ventriculus non bene coquat, auocato inde calore, & fumi caput repleuerint prouocati nimiis animi intentionibus, vnde postea fluxiones consecutæ sunt, & alia mala, quæ subito tolli Dn. Abrahamus cuperet, cum causæ, ex quibus morbus pendet, & dispositio ad eas diu durauerint. Nam tumores pedum quibus ad collectionem sæpe multum spacii relictum

Tumor pedū.

fuit, postea se tam facile abigi non patiuntur. Nunc libenter ei (teste DEO) scriberem ea, quæ profutura ipsi ad tumorem pedum putarem, sed quid localibus proficitur, vbi vniuersalibus opus est? Scribam tamen in hac festinatione aliqua quæ occurrunt. Marchio Iohannes in tumore pedum vinū in ollula calefieri sinebat, in eoque calido lintea madefacta pedi circumcirca imponebat & sæpe hac ratione sibi tumores crurum discutiebat. Cardanus spongiam vel vincula madefaciebat ex lixiuio & aceto eodem modo. D. Schilrelio contra tumores pedum vbi dolores aderant, hoc erat vsitatissimum:

℞ Farinæ fabar.
lentium,
Sem lini,
fœnigræc.
bolī armeni an. ℥ ß.

Omnia puluerisabat, & coq. cum aqua plantaginis (si calor aderat) vel alia, & addebat olei alicuius ad hanc rem cōuenientis ℥ ij. vt fieret cataplasma. Plura mihi in aulam vocato scribere non licebat, & vrgebant hi Freistadienses, vt maturarem, qui valde ad nundinas abituriebant. Vnde etiam factum est, vt nec ea remedia, quæ mihi communicasti remittere potuerim, nec mea aliqua tibi mittere. Fiet autem id propediem. Cogito enim moram illam alia via compensare. D. Ioachimus Camerarius, vir doctiss.ᵐ & humanissimus, Dresdæ iam fuit, vocatus ab Electore Saxoniæ, cuius valetudo ad cachexiam inclinare videtur. Singulis diebus vltro ad me venit, & sumus de variis rebus amantissime collocuti de quibus libenter aliquid scriberem, sed nihil (DEO teste) superest temporis. Fiet autem alias. Editurus est breui herbarium Matthioli germanicum, adiectis quibusdam experimentis ..., quē postea sequetur herbarius alter, qui herbarii Gesneri, cuius ipse Bibliothecam emit, veluti epitome erit. Ostendit mihi effigies sculptas, sed pulchriores me videre non memini. Pollicitus est mihi, se missurum mihi semper aliquid, quæ tibi amico optimo sum ego quoq; communicaturus. Neque illa solum, sed etiam quæ ab aliis Medicis hinc inde accipio. Vnum hoc oro, vt misertus meæ miseræ sortis me hactenus saltem excusatum habeas, quod impiger alias ad scribendum ad te nihil aut parum rescripserim, imo etiam non rescripserim, sed inopia temporis pronunciare saltem coactus sim. Te Deus opt. max. bene valere velit. Datæ Colon. ad Sueuum, 12. Maii, Anno 1584.

Herbarium Matthioli. Gesneri.

EPIST.

EPIST. LXX.

CASPAR LINDNERUS, PHYSICUS *Posnan. &c. Ioachimo Baudisio Vratislauiensi, Principis Lignicensis Medico, &c. S. D.*

MVLTORVM sermonibus intellexi de tua singulari humanitate, ac insigni doctrina, quod etiam confirmauit magnifici ac generosi Dn. Ossovvij nostri de te iudicium, & D. Pauli eius filiorum præceptoris testimonium. Is enim demonstratis tuis ad Dn. Ossovvium literis omnino fuit author, vt ego prior hac mea epistola te ad ineundam & colendam amicitiam prouocarem, tamen vt communicatis ex arte medica consiliis nobilissimo viro feramus suppetias, si poterimus: sin minus vt saltem διὰ τῆς συγγνώσεως rectam pronunciemus, atque vnanimem sententiam. Et vt à prædictione incipiam, certe versatur hic generosus vir in grauissimo periculo non ob orthopneæ tantũ impetus, qui (vt tu recte iudicas) ad leues, cordíque vicinas arterias delabitur: sed ob celerem, crebram, ac (quod omnium est deterrimum) intermittẽtem pulsuum motionem, quæ (vt ex decretis Galeni nosti) omnium inæqualitatum est perniciosissima. Legisti opinor historiam Galeni (lib. 4. cap. vlt. de locis affectis) Antipatri Medici Romani, qui mirabatur, quod sine sonu ac strepitu respiraret grauius, huic respõdebat Galenus, caussam esse in fluxu humoris non ad asperas, sed in leues, cordíque proximas arterias, quod etiam arguebat omnium generum pulsuum inæqualitas. Tibi hæc viro erudito, vt in cęteris artis partibus, ita quoque in anatomicis exercitatissimo, puto esse recte nota. qua de re ego posthac vberius perscribam, cum, Deo volente, versabor Posnauiæ, inde frequentius te meis salutabo. nunc enim occupatissimo cura istius magnifici mihi ignosci peto, sicubi errorem deprehenderis. Difficultatem curandi auget perpetua vaporum ac humorum in iecore generatio, ex vitio αἱματώσεως seu officinæ sanguificationis contracto, ob natiuam & adscititiã epati calidi intemperiem cum febri coniunctam. Dum enim frigidis alterare epar nitimur, materiam morbi augemus. Dum vero calidis aut intemperatis coctioni humorum attendimus epatis æstum augmentamus. Omnium optime illi successit ex succo Iridis cum iure galli decrepiti vacuatio. Scis enim iure illo (cui Dioscorides ὑπακτικὴν δύναμιν tribuit) non humorum tãtum, verum etiam iridis temperari acrimoniam. Sed quid obsecro te interea proficimus? Est mollis flamma iecur (vt dicebat ille, licet in alio argumento) quod quidem corrigi raro potest, præsertim si cum virium detrimento (ob vigilias & continuas ob motum pulmonum resolutiones in recto) aquæ in spacia pectoris ac pulmonum influant. Adhibui ego, vt tu sentiebas vna cũ doctissimis Vratislauiensibus Medicis, fere omnia remedia. Tum sex rerum non naturalium obseruatione, nil, (vt ego sentio) à me est prætermissum ad robur membrorum principalium, tamen ad corrigendas intemperies, occursum est grauissimis symptomatibus deriuando & auertendo fluxionum impetus, verum tanta est mali rabies ac tyrannis, vt ne placari quidem iam possit. Frustra hiera, & alia sana adhibentur medicamina, incassum & brassica marina, & alia plæraque à vestris excellentiis excogitata remedia. Vna salus fidere DEO, sunt cætera frustra. Victus ratio adhibetur morbo, & causæ conueniens, vngitur regio epatis roborantibus & alterãtibus. Coquuntur humores, verum vrinę rubræ crudę tenues, cum malis sedimentis, ac diuulsis nil pollicentur melius. Pulsuum arteriarum, ac respirationis continua (de qua superius dixi) ac deprauata inæqualitas terrent magis quam cætera omnia indicia. Epati consentit pulmo ac ventriculus. Et nisi euacuentur leniter superflua, putrescunt facile intus. Postremo tentatis omnibus, ad auxilium Dei confugimus, non intermissis tamen singulis auxiliorum generibus. Hæc tibi viro amicissimo & eruditissimo significare volui, vt & candorem animi mei apud omnes testatum relinquerem, & de omnibus bene merendi studiũ declararem. Peto iterum mihi ignosci. Nam cum hæc scriberem, eram occupatissimus. Datæ Posnauiæ, 5 Iunij, Anno 1575.

Pulsus intermittens.

Ius galli.

Iridis succus.

EPIST. LXXI.

IDEM EIDEM.

LITERÆ tuæ vltimæ magna me affecerunt voluptate. Tu vero dabis oro veniam si breuius responsum dedero, quam fortassis postulares. Cum & occupationes meæ multiplices, & iter quod instituo ad thermas Hirschbergẽses magno mihi fuerint impedimento. De mea profectione hoc tibi significare volui, quia per Glogouiam vestrã mense Augusto mihi erit trãseundum, vbi te, DEO auxiliante, visam & alloquar, & vt in notitiam istius magnifici Domini (cuius amplissimo præmio inuitatus eo) tu venias. Si ita & præsentia tua, & voluntas patientur. Ad herbam Dictamni

Ctetici venlo, quam ſi veſter pharmacopola in horro alit, veniens, DEO dante, videbo. De famulo Latinæ ac Polonicæ linguæ perito prouidebo ſedulo. Iam enim per eaſdem rationes impedimētorum non eſt mihi factu poſſibile. De Gordonio, cuius praxin mihi VVilkouij oſtenderas, ita ſcribit vir doctiſſimus Augerius in illa præclara medēdi methodo: Gordonij ac Barbarorum ineptias quis ferat? Tam ſtupidi fuerant, vt quod integrum erat omiſerint, quod ſeminatum corruperint, & in nugas commutarint. Tabula medica illa prior (in qua manum Dn. D. Theodori Zuingeri agnoui) mihi eſt cordi, quod typos contineat non ſolū vniuerſæ medicinæ, quam prius ordine reſolutiuo ac definitiuo docuit, verum & adumbrationem illius compoſitiui ordinis in Hippocratica medicina explicandi, cuius in ſuis ad me literis, & in Theatro vitæ humanæ fecit mentionem. Hanc rurſus tibi remitto, ac ſummas tibi pro officio iſto habeo gratias. Ad pulſuum Theoriam, & in ægris experientiam te vir clariſſime vehementer adhortor, cum Galenus ille, & ante ipſum Eraſiſtratus nulla alia re apud ſummos Imperatores claruerint magis, quam illorum motuum arteriarum admirabili obſeruatione. Legas obſecro te librum de præcognitione ad Poſthumum (quem ego ſcio eſſe legitimum, & probare poſſum) & reliquos de pulſibus 16 libros, non te pœnitebit operæ. Sic & 4 de locis affectis cap. vlt. ſic & in libris Methodi quantum proſit Medicis egregiis hæc cōſideratio vel digito demonſtrat. Herbæ ſolis vel chryſanthemi Peruuiani folium tibi mitto incluſum inter tabulas. Alia mecum, DEO volente, feram, quibus E. T. delectabitur plurimum. Iam vero ipſam optime valentem ſeruet Medicus omnipotens. Datæ Poſnaniæ celeri calamo, Anno 1573. 28 Iunij.

Gordonium.

Pulſus Theoria.

Liber de cognitione pulſuum ad Poſthumum legitimus.

EPIST. LXXII.

IDEM EIDEM.

HIc puſillus tabellarius, qui mihi tuas literas reddidit, de reſponſo me flagitabat. Etſi autem maluiſſem ipſemet te Glogouiæ alloqui, ſed cū iter illud ob mea domeſtica impedimenta intermittere coactus fuerim, paucis reſpondebo. De medica pulſuum σφυγματικῆ non abs re toties monui, cum & neceſſitatem illud vrgere videam, & vſum in cognitione morborum experiar ſingularem. Habeo & Galenum teſtem, præcipue in libello illo pulcerrimo ad Glauconem. Interea tibi de valetudine mea aduerſa, qua periculoſe laborabā, aliquid ſignificabo. Ante menſem cum redirem à conuiuio cuiuſdam magnifici Caſtellani, correptus fui δυσουρίᾳ cum difficili ſpitatione, ſumma pulſuum paruitate, languore, raritate, & fere comitāte ἀσφυξίᾳ, vrſit dolor renis dextri, coxendicis, & pubis cruciatus. Adhibui enema, balnea, vomitum cientia, tandem ℨ ß ol. vitrioli cum ℥ v aq. maluæ epotæ, magnam arenæ rubræ, grumorum, ac farinarum copiam per vrinas deieci, & ſic, DEI beneficio, ac trium medicorum præſentiū opera ſum leuatus morbo grauiſſimo, qui me fere biduum male tractabat. Herba ſolis (quam chryſanthemon Peruuianū vocat Dodonæus) in vaſibus meis hortenſibus excreuit in altum, florem nondum vidi. Herba moluc ca florem oſtendit, & ſpem ſeminum pollicetur, herba omnium amantiſſima (nam & hanc inter herbas cœleſtes colloco.) Vxor mea proximo menſe paritura filiolum elegantem ſpe in DEVM coniecta, & euidentibus Medicę artis ſignis mihi obiectis promittit. DEVS æternusque Medicus nobis præſto ſit. Tu vale, & interdum aliquid te oro ſcribe. Datæ Poſnaniæ, Anno 1575. 15 Auguſti.

Dyſuria.

EPIST. LXXIII.

IDEM EIDEM.

MIRABOR clariſſime ſimul & doctiſſime vir, quod his nundinis nullas ad me per mercatores veſtrates dederis literas, quibus de ſtatu rerum, ac ſtudiorum tuorum fierem certior. Præſertim cum id mihi ante annum ſanctiſſime fueris pollicitus, cum affirmares nil tibi gratius fore noſtra amicitia, quā mutuis literis ac colloquiis te alturum recipiſti. Ego vero etſi meo deeſſe nolui officio (ne viciſſim ſilentium meum putares inutbanum) tamē argumentum vix aliud reperi, præter illud, quod quidam illam nobis quæſtionem obiecerit: vtrū febris acuta (iuxta Galenum, ac reliquos) ſit accidens inſeparabile pleuritidis. Si quis affirmauerit rem ita ſe habere, obiiciam illi Hippocratem, qui in hiſtoria Anaxionis febrem die 20 deſiiſſe aſſerit, cum tamen pleuritis durauerit ad 34 diem. Regula itaque Galeni fallit, quam ſi tu poſſis conciliare, meque his exoluere curis, multum hercle tibi debebo. Hanc ego quæſtionem ad te colloquij cauſa, vtque abs te erudirer profero: cū ἐκ τῆς ἀπουσίας ἀπορία γίνεται, tum ne alimentum veteris amicitiæ deficiat, quo ſublato amor ille mutuus contabeſcit. Libros Medicos hic non vidi nouos, qui poſſent ad veterum inuēta aliquid addere. Ego veteres euoluo ſedulo, &

Verum febris acuta accidens perpetuum pleuritidis.

lo, & cum datur occasio ad vsus nostros reuoco. Si quid literarum à Theod. Zuingero legeris, proximo etiam mercatu quadragesimæ per mercatores vestros mihi perscribes te oro & obtestor. Expecto enim tuas cupidissime. Interea rectissime vt valeas cura. Datæ Posnaniæ, Anno 1575. 15 Decembris.

EPIST. LXXIIII.

CHRISTOPHORVS SCHILLINGVS, *Med. Doctor, Magnifico Dn. Andreæ Dudithio, &c. S. D.*

Iudicium de Vrinis.

KOLRETTERVM de Vrinis Erastus non reprehendit; nisi quod dum nimium inuehitur in abusum vrinæ, tollit fere omnem vsum eius. Nam vt non omnem morbum, ita neque nullum significat. Fallit interdum, sicut & pulsus. Vt plurimum tamen certa est; quemadmodum alia naturalia, quæ non sunt perpetua & necessaria sicut cœlestia; sed fiunt ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Sunt enim hęc ἀπροδιηρημένα hoc est, disparata, nec aliter, quam, vt ostendi, definiuntur. Non igitur contemnendum est iudicium, quod ex vrina sumitur; Etsi primo, ac per se tantum ad morbos venosi generis restringatur. Præterea iudicat Erastus, idque non dubiis argumentis confirmat, vrinæ subsidentiam, Græce hypostasin dictam, esse excrementum nutritionis vasorum. Galenus enim & alij omnes contendunt, esse eam partem chyli, quæ interea, dum is in sanguinem in epate conuertitur, subterfugiat concoctionem. Bene vale. Heidelbergæ 12 Ianuar. Anno 78.

EPIST. LXXV.

IDEM EIDEM.

Rusticus per nares videt.

DOM. Mercuriali legi, quæ scripseras de Parocho illo, & de Rustico, quem naribus vidisse Carolus meus affirmauit. Aderant duo Monachi; cum idem attestarer, nemo sibi à risu temperare poterat. Rusticum ipsum non vidi, sed audiui cum nobilissimus quidam à Cnipfhausen Frisius, Palatini Electoris consiliarius, qui actioni interfuerat, commemoraret. Cum laboraret ille ex vlcere oculi, Chirurgus ei sic adhibuit remedia, vt suprema parte ossa narium erosa, oculus prolongato neruo optico, in cauitatem narium inciderit. Itaque naribus sublatis, per oculum eundem, inuersum, vt scribis, atque contortum vtcunque prospexit. Sed tandem accusauit Chirurgum illum de iniuria sibi illata. Hodie ad quendam Electoris Palatini Consiliarium, amicum meum scripsi, vt totam historiam ad me perscriberet. Plura non possum nunc addere. Nam non tantum lectionibus; sed variis etiam anatomiis hoc tempore incumbendum est. Nuper secabamus puerum ex variolis ac febre continua extinctum, qui in venis per substantiam epatis distributis, habebat vermes viuos, similes lumbricis. Varie disputatum est, an puero viuente, an mortuo nati sint. *Vermes viui in substantia epatis.* Qua de re singulorum iudicia aliquando aperiam. Nudiustertius secabant quidam Doctores ouem prægnantem viuam. In ventriculo agni reperiebant coagulum, seu quiddam lacteum, & in intestinis rudimentum quoddam stercoris. Mirifice torquebant se in reddenda causa, cum fœtus per venam vmbilicalem, non per gulam nutriatur. Sed, quia sæpe alias vidi, quasdam ex venis meseraicis in fundum ventriculi pertingere, per quas qui cibi liquidiores, ideoque prius ingesti ac cocti sunt, præsentia indigentiæ tempore, à membris attrahuntur, antequam reliqua pars chyli solidior confecta, atque os ventriculi inferius resecatum fit; existimabam ventriculum simulatque in corpore à natura formatus est, agere hoc, quod agere natus est, & quia per os nihil accipiat, (quod etiam in adultis extra vterum contingit) à vicinis partibus, hoc est, à venis epatis, mutuari. Cum autem hæ abundent materno sanguine, attrahere inde quale ac quantum pro natura possit, quod ratione substantiæ suæ paulatim in chylum, aut quiddam simile chylo conuertat, quod postmodum in intestinis distribuatur. Vale. Patauij Antenotis 12 Nouemb. Anno 1578.

EPIST. LXXVI.

IDEM EIDEM.

Historia rustici qui per nares videt.

DE rustico illo, qui incuria Chirurgi amisso oculorum vsu per nares viderit, nuper mihi Consiliarius Palatini Electoris rescripsit in hanc sententiam, Rusticum in quendam palum incidisse, & cum operā barbitonsoris implorasset, per imperitiam huius illi radios visionis in interiorem capitis partem conuersos esse, vt per caueam, quæ ad nares tendit, miser ille videre cœperit. Chirurgū in ius vocatum, tandem ex lege Aquilia condemnatum esse. Et adiecit Consiliarius se hæc scripsisse, cum ex aliorum, tum ex Erasti sententia, cui operatius ille visus sit. Vale.

EPIST. LXXVII.

IDEM EIDEM.

TRIA cadauera Anatomicus noster iam exhibuit, vnum viri senis, alterũ puerperæ, tertium aniculæ. Monstrauit os ventriculi superius nõ situm esse proxime sub ensiformi cartilagine, sed ab ea vergere ad latus sinistrum, & quidem sic vt dorso vicinius sit, quam pectoris summo. Quare in » affectibus illius, non pectori, sed dorso po- » tius remedia admouẽda esse. Memini cum Heidelbergæ Pigofeita primum ostenderet, & Erastus postea assumeret, nõ venam portæ distribui per imam partem epatis, & cauam per gibbam, quemadmodum Galenus & alij omnes censent, sic, vt extremis capillaribus venis in medio concurrant, ita, vt portæ propagines in cauæ extremitates per ἀναστόμωσιν sanguinem transmittãt; sed portam dispergi per totam substantiam epatis, cauã vero posteriori parti epatis instar canalis annecti tantum, sic, vt nullam sui partem in epar propaget. Portam vero in primo ingressu diuidi in 5 vel 6 ramos instar digitorum manus, quorum singuli in alios minores diuidantur, & hi item in alios, donec ad capillares ventum sit. Sanguinem autem in his venis confectũm, non per vllas venulas cauæ, cum epar minime ingrediatur; sed per 5 vel 6 crassas quidem, sed tamẽ breues, fistulas, ex vnoquoque principio dictorum ramorum enatas, & recta ad cauam venam porrectas, quæ tamen in transitu nonnullas capillares venulas à se emittant, in quibus sanguis vel melius elaboretur, vel substantiæ epatis nutriendę aduehatur, in cauam venã transfumi. Sed hodiè Anatomicus noster in corona plus 300 hominum longe aliter rem habere ad oculum demonstrauit. Separauit omnem carnem epatis, sic, vt seorsum haberet, distributionem tum cauæ, tum portæ. Vtraque vena sic apparebat di-ductis ac dispositis processibus omnibus, vt non vna imam, altera gibbam partem repleret; sed vt vtraque per totam substantiam disseminaretur, ita vt rami vnius ramis alterius in transeundo varie commisceri quidem, sed non per ἀναστόμωσιν illam Galenicam coniungi videantur. Chylum igitur in venis portæ concoctioni, seu aliquousque immutatum per oscula extremarum ac minimarum venularum in substãtiam, seu carnem epatis effundi, vbi perfectam sanguinis formam adeptus, & ab osculis capillarium venularum cauæ exceptus, in ipsam cauam, atque inde in totum corpus deriuetur. Vt vt autẽ habeat, quod ille de carne epatis affirmat; hic oculis vidi, cauam venam non in pauciores, sed potius in plures sacculos, quam portam diuisam esse, sic, vt non minus illa, quam hæc totum corpus epatis perreptet. Præterea recitatis sententiis Aristotelis & Galeni de origine venarum, tandem determinauit, « Epar esse principium non tantum dispen- « sationis; sed etiam generationis venarum. Et venas illas maximas, cauam videlicet, ac portam, ex epate enasci, nõ aliter, quam duas plantas ex terra. Vt autem quælibet planta habeat truncum seu radicationem, à qua prodeant deorsum quidem radices, per quas nutrimentum attrahitur, sursum vero ramos; sic in singulis venis illis hæc tria quoque conspici manifeste. Venam enim cauam, vbi densissima & vnica est, habere truncum, radices autem, vbi per epar in varias propagines scinditur, per quas sanguinem ex carne epatis exuget, ramos denique reliquas diuisiones, quæ per totum corpus excurrant. Portam similiter habere suam radicationem, vbi crassissima & vnica est, radices autem venas meseraicas, per quas chylum attrahat, ramos vero eos, qui per substantiam epatis dispescantur. Radices porro eas recte dici, per quas alimentum attrahatur. Vt autem truncus vel stipes plantæ, terræ infixus est, ita etiam truncos cauæ, ac portæ in substantiam epatis insitos esse, atque ob id euinci, vtramque venam non aliunde, quam ex substantia epatis exoriri, atque adeo à semine ipso dimanare. Cum autem obiiceretur, venas omnes originem ducere ex vena vmbilicali, contendit, etiam hanc ex epate pullulare. Nam vbi vena maxima sit & vnica, ibi truncum esse, eumque epati impingi; vbi vero bifurcata in χιῶν innumera sobole dispergitur, radices esse, quoniam per has nutrimentum fœtui suggeritur, ramos autem existere, qui ex trunco in epar distribuantur. Venam enim hanc intra vterũ eo munere fungi, quo porta extra fungitur. Sed de his satis. Siquid præterea notatu dignum videro, alio tempore tibi exponam. Vale. Datæ Patauij die 22. Ianuarij, Anno 1579.

Ore ventriculi affecto dorso apponẽda remedia.

Distributio vena porta & caua.

Vena porta & caua vbique per substantiam epatis dispersa.

Epar principium venarum.

Et vena vmbelicalis ex epate.

Vena vmbelicalis in fœtum officio porta fungitur.

EPIST. LXXVIII.

MICHAELI BARTH, MEDICO Lipsensi, &c. *Christophorus Pithopæus, summi boni veritatis ac perfectionis cultor humilis, S. D.*

MI Barthe, ex fratre Adamo intellexi te quodamodo affectare amicitiam, & familiaritatem meam propter Medicas quasdam præparationes, quas me nouisse

non dubitas, tribuendo forte tibi, vt coniicio, cum reliquis Galeni asseclis medicinæ intellectum: Theophrasti vero sequacibus præparandi industriam. Ex qua prærogatiua illi domini; hi serui constituuntur, qui fornacem calefacientes pyra illis assa comedenda proponant. Digna certè sententia quæ ad posteros propagetur. Sed ex paucis, vt multa colligas, sic habeto: bonis semper meæ patent fores, nec quenquam eorum excludo, qui vel docendi vel discendi, vel etiam conferendi causa me conueniunt. Arrogantes, superbos, inflatos, cane peius & angue odi. non satis apertis, aut mundi huius illecebris irretitis inuideo. Te non noui, licet in pueritia aliquoties mihi sis visus. Sed ex quadam Elegia tua Cyrenbergij libro de peste præfixa, ex mera ignorãtia inueheris in virum perpetua memoria dignissimum. Id quod boni & docti non est. Qua igitur ratione te excusem non inuenio. Memor tamen meæ quoque fragilitatis errata agnoscentibus cõdono, & ignosco libenter. Præterea Medicinam profiteor non eam quidem quæ ex cerebro Galeni, hominis & in Moysen, & in Christum, ideoq; in Deum ipsum blasphemi, radices egit; sed eam quæ fundata est in cognitione Dei, & naturæ, hanc ego arte spagyrica ex terræ pulueribus extrahere didici sumptibus magnis, laboribus & tempore longo. Quæ autem diuina mihi concessit misericordia, cui soli id quod sum, habeo ac possum, acceptum fero, sciens non cuiuis communicanda naturæ mysteria, sed piis solummodo, humilibus & mansuetis, ad hunc lapidem ceu lydium te examina, vt sies, qualem te cupio, me tu quoque vicissim qualem expetis habebis. Ex montanis Diuæ Annæ, 16. Febr. Anno 1569.

Galeni impietas.

EPIST. LXXIX.

MICHAELI BARTH, PROFESSORI *in Academia Lipsica, &c. Christoph. Pithopæus S. D.*

NON poterat te Barthi melius vel ipse depingere Apelles, atque te viuis coloribus tuę depinxere ad me datę literæ. O miserum te, ac vere miserum, qui veterum Magorum duce & via neglecta per somnia mendacium Gręcorum atque Arabum ad veram Philosophiæ & Medicinæ metam, terminumque contendis. Inquisitionem & amorem sapientiæ omnibus mortalibus ex astris concessum scimus, ac præuium constitutum veris sapientibus, æternamq; possessionem, nec intelligentiis, nec genesi, nec educatione etiam præclarissimæ adscribimus. Multi .n. beneficio prædictarum causatũ eo deuenerũt, vt viã conspexerint, & finem intellexerint, verum ideo non statim eũ sunt cõsecuti, ꝓpterea quod ante Pentecosten sunt mortui. Duce opus est, filo nẽpe Dedali, si labyrinthũ opinionum vitare & exire laboras, stella nimirũ, qua duce Magi orientis Christum natũ in Bethlehem inuenerũt. Hæc tibi si illuxerit eos videbis miseros sensus tuos, coramque plane tuam rationem, & intelliges me non Theophrasti asseclam, sed ab eodem à quo Paracelsus, edoctũ, & ea habere principia, causas & elementa rerum, quæ vti sensibilia non sunt, ita nec sensibilib. trahuntur in publicũ literis. Neq; .n. margaritæ obiiciendæ porcis, nec sanctum dandum canib. Quid autem præstiterimus iis nostris fundamentis nostrũ non est gloriari. Deus nouit, & ij quib. nostram opem non denegamus, qui si nondũ ad vos peruenerint nostra laude nihil plane refert. Si enim gloriari licet, gloriamur in DOMINO gloria nostra, amen. Si multi parũ feliciter Theophrastum Magũ à tempore Apostolorum maximum & absolutissimum imitantur, quid ad me? Tu videris qua mente illum laudes simul & vituperes. Bonũ vult laudari, malum vituperari. Placeat ergo tibi vel displiceat, Galeni cerebrũ in medicina cõtemno, indignum commiseratione quod nõ pænituerit. Nec mihi tecũ TEPIDO in posterũ quicquã erit cõmune, alius ni fueris. Hinc iudiciũ de Alexãdri, deq; reb. nostris, quas nõ intelligis, suspẽde, & bene vale. Ex mõtanis D. Annæ 12 Cal. Apr. an. 69.

Theophrastus magus absolutissimus.

EPIST. LXXX.

CHRISTOPHORO PITHOPÆO, *Theophrasti sequaci, Annabergæ degenti, &c. Michael Barth Medicus S. D.*

LITERAS tuas 16. Febr. ad me scriptas accepi Christophore, quas vt ad me mitteres ostendis causas præbuisse tibi Adamum fratrem meum. Non eo inficias multam sæpe mentionem tui hactenus esse inter nos factam, cum per alias occasiones tibi non ignotas, tum quod non ita dudum hac iter faciens Alexander quidam à Sichten, de te apud me quæreret, & literas etiam ad te mittendas traderet, quas scio te accepisse, & quod tua etiam nuper epistola ad Neuium exaratã ad manus meas mitteretur, quodque, vt scis, coemptione quorundam medicamentorum tibi gratificari non inuitus studuerim. Per hæc factum est, vt de professione tua quærerem & Theophrasti sequacem te cognoscerem, Scripsi tum ad fratrem, quem tecum multum conuersari, & abs te amari intel-

lexeram, meipsum si daretur opportunitas non fastidire tuam consuetudinem: sed potius optare, vt pernoscēdæ veritatis studio perspicere possem præparationes quorundam medicamentorum, in quibus vobis aliquid certe tribuitur merito, vt rectius ac certius de ipsis & vobis iudicium facere possem: Hoc tu ita arripis, quasi vobis adimam vsurpandi ea, quæ præparatis, scientiam, & coquos vos Galeni sequacium, quem tu superbe contemnis constituam, quod tantum abest, vt ego senserim, vt sciam vos à Galeni placitis atque inuentis, iudicione an quodam impetu, vos scitis, desciuisse, & quæ agitis, Galeno nec seruire, nec cognita pleraque aut vsurpata fuisse. Atque vtinam hac laude præclara profecto contentus, & Theophrastus coluisset, & velletis esse, qui ei estis addicti, quod superiorum hominum inuentis aliquid addidisset, qua sane modestia videmus Arabes fuisse, homines certe solide doctos, & magno rerum vsu, atque inuentione instructos, quas nec Galenus, nec Hippocrates vnquam somniarunt. Non tamen illi propterea hos veritatis atq; artis Medicæ patentes, & tam præclara naturæ à Deo Opt. Max. excitata atque accensa lumina impudenter & contumeliose abiecerunt. Aberrant sæpe quidam Medici: quis hoc negct? maxime ob eam artis partem, quæ σημειωτικὴ est Græcis, hæc enim est στοχαστικὴ, & ex ea potissimum artifex præstat artifici. Sed vos quid extruatis aut doceatis de principiis & causis, & in ipsa Therapeutica, & partibus cæteri ab horum doctrina diuersum pariter & melius, peruidere ego non possum, qui sane & Theophrasti scripta & Theophrasteorum legi non pauca, neque medica tantum, sed etiam Theologica. Missæ etiam sunt ante aliquot annos ad me propositiones Alexandri, amici tui, quas sparsit in Prussia numero 17, quibus sit Medicus, quid medicina demonstrare se profitetur, sed de quibus mihi disputare non placet. quid ex illis vtilitatis cœperim nondum animaduerto. sane si quid est in Theophrasto, quod à principio nouam solide artem extruere debeat, & tollere ex hominibus ratione præditis demonstrata doctissimorum Græcorum atq; Arabum, apertius illud ostendatur atque probetur necesse est. Quis enim rectæ rationis inuenta, & sensui manifesta ita abiiciat, nisi cum ratione insanire velit? Vidi quasdam præparationes, antimonij præcipue, multas legi, in quibus studium & diligentiam vestram probo, & opportune vsurpata vestra medicamenta, vt

Arabum doctrina solida.

Chymicorum vtilitas & cautela.

alia omnia, vtilitatem sæpe magnam afferre possunt, aliter acceptos ægrotos, quod sæpe experti sunt aliqui, præcipitare. Prædicatur studium, opera & diligentia vestra, ea nemo vobis inuidet. In Galeno si minus illa, quam in vllo alio eluxisse quis dicit, quam cū hoc dicat viderit, quē non ignoramus ardentissima cupiditate, vt videret σκελετὸν ossium humanorum Alexandriam, vt terram sigillatam pernosceret, in Lemnum nauigasse, noctes atque dies doctissimis commentationibus atque ægrorum curationibus consumsisse, cui quod tu nihil in sua professione tribuendum existimas, ideo quod in Moysen & Christum contumeliosus, &, vt tu ais, blasphemus fuerit: videndum tibi est, ne hæc ipsa sit in DEVM blasphemia, à quo certe illum singulariter excitatum ad propaganda Medicinæ studia, & ad alia genera ex gentilitate alios persuasum habemus. Quod vero gratia Christi in illum non fuit effusa, commiseratione fortasse dignus, quam exagitatione fuerit. Neque tamen illa mihi non ignota, quæ in Galeno de Moysis atque Christi mentione insunt probo, aut excuso. Absit hoc ab homine Christiano. Illud tamen ad Christiana aspirasse affirmari fortassis vere possit. Nam & audiisse illum de Christi sequacium curationib. per verbum, & admirabundum, vt illas prouideret atque cognosceret, Iudæam versus nauigationē instituisse accepimus, in qua ita DEO disponente interierit. Scribis te summi boni veritatis ac perfectionis cultorem, scribis foras tuas patere bonis docendi, discendi, conferendi cupidis, arrogantes, superbos, inflatos, non satis apertos, aut mundi huius illecebris irretitos te odisse. hæc omnia mihi tecum sunt communia: sed eatenus vt sine iniuria aliorum veritatem colamus & perquiramus. Ob cuius studium plurimorum nebulonum & grandium factionum aduersitates sæpe multumque experior. Nō noui ego tuam personam, ac ne vidisse quidē vnquam me puto aut scio, & vbi tu me videris ignoro. Carminis Cyrēbergij libro præscripti, nihil adhuc me pœnitet. Non enim quis populo sit, aut adhuc fuerit vsus maior libri Theophrasti de peste editi, an est qui ipsum per omnia loquentem intelligat vllus? Ego valde dubito, & hos ipsos, qui eius ediderūt libros iam aperto Marte congredi videmus, diuinare, coniicere, intelligere, proficere nescio quid. Ego sane de ipso Theophrasto præclare sentio, singularia quædam de eo legi atque etiam audiui. Admiranda præstitit, sed qui eum perfecte intel-

Galenum mortuum in nauigatione versus Iudæam.

Theophrasti encomium.

ćte intelligat & qui ea, quæ ipſe fecit, faciat, nondum audiui. Vtinam hoc peſtis tempore in patria multũ profueris per Theophraſteam medendi rationem. Apud nos & hinc inde ſedula & diligenti Medicorũ attentione & præſcriptione multos præſeruatos, non paucos ſanitati reſtitutos, DEO fauente, ſcimus. Hæc omnia quorſum, vt animũ meum aperte tibi oſtendam viciſſim perſpećto tuo, non vt inimicitias, ſed vt amicitiã ineamus, moneamꝰ nos inuicẽ, & oblata oportunitate coràm cõgrediamur, & de rebus mutuo conferamus, ꝙ rećtum, ꝙ verum eſt, quæramus ſine inclinatione odii aut fauoris erga quenquam. Ego enim vel à puero diſcere, ꝙ ignoro, quodq́; neceſſitatem habet, & vtilitatem cum honeſtate coniũćtam non erubeſco. Tu ſi animum habes ſimilem, amicitiæ intra nos fundamenta iaćta ſunt. Neq; enim decet Chriſtianos propter neſcio quas diſputatiũculas, aut in medicina Monarchiam alienos inter ſe gerere animos, ſed placide conferre rationes, & omnia conferre ad ſalutem proximi, ni fallor, pium eſt atque rećtum. De me ſane omnia tibi debes promittere beneuolentiæ ſtudia & officia. Vale. Lipſiæ Idibus Martij, Anno 69.

EPIST. LXXXI.

CHRISTOPHORO PITHOPÆO SPARgyrico, &c. *Michael Barth Med. S. D.*

NON poterat, Chriſtophore, nec potuit, nec debet, vllus pićtor melius me depingere, quam meæ me præſentant literæ. Neq; .n. animi eſt ingenui aliud dicere, vel ſcribere, & aliud ſentire. Nulli igitur in meis literis colores inſunt, ipſa effigies ſunt animi mei ipſiſſimus ἰμῶν. Quod vero ideirco miſerum tu me eſſe exclamas, atq; ingeminas, doleo ego te eſſe multo miſerrimũ, qui Magorum pentecoſtes, & ſimilium vocularum nemini vel leuiter literato ignotarũ noua metamorphoſi eum obſeſſum animum circumferas, perſtringi etiam aliorum ſenſus atq; iudicia illarum obiećtione illico oportere, atq; in ſtuporẽ ſaxeum adduci, quaſi viſo Meduſę capite temere perſuaſum habes. Si alicubi ſunt mendaces Gręci & Arabes, relinquãtur, vel repudiẽtur potius ipſorum mendacia. Imo & mẽdaces Germanos, vbi tales ſunt, auerſemur. Quid .n. aliter faciat is, qui eſt veritatis ſtudioſus, quin apud omnes quærat, non quis loquatur, ſed q̃d dicatur? Docuit Paulus Apoſtolus non eſſe ferendũ in Eccleſia, vt aliqs ſe addicat vel ipſi, vel vlli alteri. Quod cum ita ſit, in medicina, in philoſophia, quis ferat vt in alicuius iuretur verba magiſtri? Nõ valde abſimile eſt huic, quod de intelligentiis, geneſi, & educatione ſubiicis, de quibus quid ſentiendum ſit, tanto rećtius prouidet quiſque, quanto præditus eſt maiore, & Philoſophiæ veræ ſcientia, & rerum vſu atque experientia. Quid

Stella Magorum.

de ſtella aſpergis, qua duce Magi orientis Chriſtum natum in Bethlehem inuenerunt? nihil amplius efficit, quam ꝙ Magiſter tuus in libro de vita longa de illis tribus Sabæis (quorum tamen numerum miror vbi in ſacris legerit) ſcripſit, quod magica nõ naturali vi equorum ad Bethlehemites venerint. Et tamen Scholiaſtes illam ipſam ſtellam cometam facit & nominat. Scio & pie credo, mi Chriſtophore, & diuinitus illos fuiſſe addućtos, & in omnib. ałtionib. noſtris diuino nobis filo opus eſſe. Sed hoc ab vtriſq; commemorato in ſpecie quid extruimus? ſpero vel ſcio pótius, lucem DEI, quem quotidie inuoco mihi vndique prąlucere, ſed ratione, quæ haud dubie eſt diuinæ lucis radius, & nobiliſſimum DEI donum, & ſenſibus adminiculis ſtudiorum, quos ipſe condidit, ideo me priuabo? Abſit. Theophraſti aſſeclam miratus ſum cur nunc te eſſe quodammodo ſubpuduerit, cum antea ſis profeſſus. De margaritis nõ obiiciẽdis porcis, videre diuinis abuti prouerbiis, quibus multi multa palliant. Quod porro videre me iubes qua mente Theophraſtum laudem ſimul & vituperem, facile me poſſum expedire, quanquam neque effuſe laudaſſe, vel vituperaſſe me ſcio. Sed tu laudationem vocas hauddubie ea, quæ nuper ad te perſcripſi. Vituperationem intelligis, quod nugas Paracelſi nominauerim in verſibus, quos mihi obiicis. Heus tu non putas fieri poſſe, vt bona & mala laudanda & vituperanda ſint in vno & eodem? Profećto nimis multa ſunt exempla. Homerus in odyſſea inducit Muſicum in conuiuio Alcinoi, ſi rećte recordor, regis Phænicum, cui Iupiter, vt ipſe ait, dederat bonũ & malum, in quo ſeipſum hauddubie poëta adumbrauit, nã largitus ei erat, vt eſſet optimus cantor, & addiderat cœcitatem. Simili profećto modo & bona & mala, & laudatio, & vituperabilia multis modis in hac humanæ naturæ medioctitate, vel fragilitate potius auſim pene dicere, ineſſe omnibus hominibus, vel pleriſq; ſaltem. Sed ad Theophraſtum quod attinet, non debeo, neq; volo vituperare, quod quædã præclare inuenerit, atq; operatus ſit, quod ſine ratione & vario atque irrito conatu rećte inuenta atq; demonſtrata quamplurima ſubuertere friuolis verbis præſumpſe-

rit probare non possum, neq; modestiore, quam nugarum vocabulo possum appellare non solum ea, sed & spontaneam obfuscationem, quã profitetur, atq; vsurpar in iis, si quæ rectè eruir. Neutiquam.n. hoc decet eũ, qui gloriari vult, quod fecit, humano generi consulere velle, neq; hîc vos tuentur superius notata prouerbia. Quæ vero sint talium involutionũ consilia non libet tibi obiicere, etsi facile est illa colligere. Ita video me non aliter facere, quam vt laudem bonum & vituperem malum. Galeni cerebrum quoniam cõtemnere te profiteris, sed soli addictũ non esse Theophrasto quem tu totum pene adoras, ego secundum mediastinum distinguens, & iuxta ea, quæ iam scripsi, vna parte tanquã sanum amplector, altera sanum esse affirmare non possum. Quod me tepidum vocas, atq; ea voce, vt exaratio maiuscula indicat, pungere voluisti, non sum ita feruidus, vt me hoc inflãmet, neq; ita frigidus, vt vrat. Scio quosdam qui nullas in reb. distinctiones adhibent, & omnia confundere, gloriosum enim autumant in contentionibus istud, neutralium nomen & similia tanquam probrosũ obiicere aliis. Sed hoc quid ad me? Plerunque tamen tepidi illi & temperati quietiori animo, & iudicio omnia rectius dispicere deprebenduntur, quàm vel frigidi, qui omnem sensum amiserunt, vel nimis calidi, qui feruore nimio omnia deprauant atque corrumpunt. Si tibi non placet mecum communicare, facile te, quoniam ita libet dimitto. Sed ego ita non incitor, vt ferre non possim, vt per omnia salues tuũ Paracelsum, & tuum propositum. Laudabo te cum video. Alexandrum absentem nolo mordere, sed idem quod nuper scripsi affirmo, me ex illius positionibus nihil proficere, quas tamen nemo iudicabit, vt opinor, ita abstrusa continere, vt intelligi non possint, conuicia sane deceret non esse ita manifesta. Igitur quod tibi videtur facito, vt vel rescribas, vel non rescribas. Ego de gloriosa & sempiterna Hippocratis & Galeni & eorum, qui hos secuti sunt in medicina, monarchia nihil sum solicitus, non vereor ne quis illis hunc principatũ eripiat, nec dubito quin temporis progressu sano adhibito iudicio ea quæ Paracelsus, atq; eius asseclę vtiliter & rectè inuenerunt, atq; prodiderunt, ad horum rationes accommodata, sint accessoria futura in id potius, vt Arabum & Chemicum, atq;, vt ita dicam, Quintessentianorum alia. Inanis autem & friuola affectatio atque arrogantia euanescet in auras, sicut Asclepideorum, Erasistratiorum, Diatricariorum, & Thessalicorum, temeraria, & plane similis iactantia, quę aliquandiu quosdam fascinatos tenuit, dudum prorsus euanuit. Bene vale. Lipsiæ Cal. Aprilis, Anno 1569.

EPIST. LXXXII.

ANDREÆ AVRIFABRO MEDICO, *&c. Georgius Vberus S. D.*

De ollis fossilibus quæ effodiuntur.

DE ollis Trebnizianis paucis, quæ ipse ego vidi, quibus deniq; interfui, accipe. Est locus extra Trebnizium apprime arenosus, instar monticuli prope villam Massel, nostri vocant *den Toppelberg*, cuius hæres est Dominus Maslovvski, ab eadem villa nominatus, vt Polonorũ nobiles plerique consueuere: huc sub feriis Pentecostes, si quando ciues tædium & satietas vrbis cœperit, animi recreandi gratia sese conferunt, agricolis nummos aliquot numerant, qui ligone & palo accincti scrobem in modum circuli effodiunt, ex qua tandem ollulam prope madidam, mollem & tenerrimam, cum atenosa terra, & variis instrumentis educunt, quæ si paululum in aërem sublata & detenta fuerit indurescit, & ex molli subdurior redditur. Vidi ego nonnunquam carbones, ligna, ossa, instrumenta ænea, & ferrea, ærugine subducta, quæ ego hinc inde aurifabris & ferariis exhibui, vt si qui talium instrumentorum, vel potius fragmentorum vsum nouissent, referrent, atqui nemo illorum repertus, qui saltem diuinare recte de eiusmodi fragmentis potuisset, adeo antiquitate & ferrugine contrita. Puto ego isthic quandam sepulturam gentilium fuisse, qui cum vrnis carerẽt, ollas interim cum cinere, igne, fauilla, & reliquis instrumentis ex rogo relictis in signum pietatis collegerunt, condentes tumulo mediaq; inhumarunt arena. Vnde longinquitate temporis factum, quod madente terra assiduo humore ollæ liquescant, & in naturam priorem, ex qua factæ, reuertuntur, & si parum caute exemptæ fuerint, lutum & argillam pro olla tetinebis. Si cautius & diligentius tem agas in eximendis vrnis aëris siccitate indurescunt, & naturam pristinam qua à figulo formatæ, retinent. Si quippiam inde E. T. melius & rectius elicere poterit, non tepugnabo, imo si gratum fore intellexero, operam dabo sedulo, vt ab incolis circa Trebnizium, si non hac hyeme, certe vernali tempore tale quippiam collectum & conseruatum ex sepultura gentilium, vel, vt nostri vocant, Toppelbergæ ad T. H. mittam. His optime valere T. H. cum

cum coniuge & tota familia cupio. Datæ Vrarislauiæ, vltimo Ianuarij, anno 1 5 4 4.

EPIST. LXXXIII.

HIERONYMVS CAPOVACCIVS *Thomæ Erasto, S. D.*

EGo sane, vir excellentiss. tuas doctissimas maxima cum voluptate legi literas, quibus nunquam mihi visum fuit respondere, cum illæ rationes à te contra sententiam meam adductæ parum concluderēt. Nunc autem quia longa oratione, miro artificio & omni diligentia meam confutare sententiam laboras de contagio, & de putredine spiritus, & de aliis, quæ tibi lubenti animo per literas significaui, breuiter meam mētem aperiam, vt hac aperta cognoscas, quantum Medici hac nostra tempestate in diuinis abditisque artis Medicæ mysteriis debeant insudare.

De contagio conclusio 1. Nullus morbus formaliter cōtagiosus.

Quantum igitur attinet ad morbos contagiosos hanc pono conclusionem negatiuam: Nullus morbus formaliter est contagiosus. Fundamentum huius conclusionis colligitur ex Auicen. 1. Fen 1.1. cap. de subiecto Medicinæ; & ex Galeno lib. de diff. morb. Qui autores vnanimes affirmant, causam formalem morbi esse malam constitutionem organi animati: hancque dis tribuunt in intemperiem, in malam cōpositionem, & in solutam vnitatem. Morbus ergo omnis formaliter non erit nisi mala constitutio organi animati; ac proinde vel intemperies, vel mala compositio, vel soluta vnitas. Cōtagium autem neque est intemperies, neque mala compositio, neque soluta vnitas; sed vapor quidam fortiter commixtus à tota substantia dissimilis humano corpori. Quamuis autem nō sit horum aliquid formaliter, aptum tamen est, habetq; facultatem introducendi intemperiem, malam cōpositionem, & solutam vnitatem. Sed quomodo soleat hāc introducere, non volo nunc explicare, cum nullus morbus sit formaliter contagiosus. Pono etiam hanc aliam conclusionem: Multi morbi sunt contagiosi causaliter & concomitanter, id est, illi, qui fiunt à contagio, quosque comitatur contagium: verbi gratia, si quis propter conuersationem factam cum phthisico incidat in vlcus pulmonis, dicimus vlcus hoc contractum, esse vlcus contagiosum, non formaliter quidem, in quantum vlcus, propterea quod omnia vlcera essent contagiosa, sed causaliter & concomitanter, quia hoc vlcus fuit à contagio productum, quod vlcus comitatur contagium, veritatem hanc magis exemplo naturali declaro. Dixit Aristot. 2. Phys. priuationem esse formam. At quis tam ineruditus, vt intelligeret hoc dictum formaliter? Nam priuatio formaliter sumpta est negatio, & non forma, sed dicitur forma concomitanter, quia semper priuationem vnius rei comitatur forma, vt priuationem formæ hominis in semine humano comitatur forma seminis: vnde priuatio formæ humano in semine non est nisi forma seminis concomitanter. Sic Medici dicunt, multos esse morbos contagiosos non formaliter, sed causaliter & concomitanter. Ex iis ego infero, quod in morbis contagiosis læditur functio dupliciter; Vno modo, læsa facultate. Alio, ob errorem externum. Nam morbo existente læditur facultas, sed præsente contagio à tota substantia dissimili impeditur actio, non læsa facultate. Tu obiiciebas facultatem non lædi: quia cum ex Galeno, 1. de simpl. Med. facul. & in lib. de plenit. sit effectus, causa functionum non realiter differt ab anima: vnde sicut anima nec intenditur, nec remittitur, ita nec facultas. Ego huic friuolæ obiectioni sic respondeo. Anima cum sit substantia vna, & simplex ex se indiuisibilis, non habet plures facultates, sed vnam tantum, qua indifferens est ad omnes obeundas operationes. Hæc communis autem facultas ad hoc, vt fiant determinatæ operationes debet limitari, contrahi, & restringi certo quodam modo. Restringitur autem, limitatur & contrahitur in partibus similaribus à proportione formarum elementorum, & à complexione ipsa, verbi gratia, sanguificatio est functio determinata, quæ fit à facultate communi animæ, sed contracta in iecore à proportione formarum elementorum constituentium iecur, & ab eiusdem complexione. Vnde facultas sanguificatrix est facultas animæ certo modo contracta in iecore à determinata complexione iecoris, & statuta proportione formarum elementorum, quam solus DEVS cognoscit. In morbis igitur, quando Galenus & alij authores aiunt lædi facultatem, non intelligunt facultatem illam communem animæ, quæ est indifferens ad omnes operationes, sed determinatam à conditionibus partium, quatenus læsio fit in his conditionibus, quæ lædi possunt: vt læditur facultas sanguificatrix, quando mutatur complexio iecoris, & tunc fit, facultatem communem animæ non bene restringi, & limitari ad sanguificationem. Simili rem doceo. In materia prima est potentia vna simplex, & communis, quæ est indifferens ad suscipien-

2. Morbi contagiosi causaliter.

Operatio vna & communis animæ.

Specifica facultates vnde.

Facultas in morbis vt læditur.

Simile à materia prima.

dum omnes formas. Est etiam alia potentia determinata, & particularis, quæ tota pendet ab agente extrinseco diuersimode disponente determinata ad formam hominis. Illa prior potentia sequitur essentiam materiæ, estque inuariabilis, incorruptibilis: alia vero accidentalis, cum oriatur ab extrinseco agente, & corrumpatur. In morbo ergo, quando affirmaui facultatem lædi, intellexi facultatem non communem animæ, sed determinatam ratione compatationis corporis subiecti. Instabis: quod dixerim lædi actionem quandoque non læsa facultate. Apud doctos Medicos adeo est hoc apertum, vt probatione non egeat: vnde rogo te, vt magna diligentia, non superficietenus, & in cortice legas 1. cap. 3. de sympt. caus. quia hoc capite intellecto, omnis protsus cessabit admiratio: verum quia te magnopere diligo, rationem vnam afferam atque ni fallor, demonstratiuam probantem lædi actionem, non læsa facultate: sæpenumero accidit partis cuiuspiam lædi functionem, nullo existente morbo in parte. Tunc quæro, an lædatur actio læsa facultate, necne? Primum si dicatur, Galenus est in contrarium, qui loco iam adducto dicit euidentissime, quod tunc lędatur actio læsa facultate, quando morbus est in parte. Si dicatur secundum, ergo habetur intentum, quod lædatur actio non læsa facultate, tuncque dicitur actio lædi ab externo quopiam, cum non lædatur pars, cum non sit morbus in parte, veluti quando nulla existente in cerebro intemperie, vel mala compositione, vel soluta vnitate, delirium propter præsentiam melancholiæ obtenebrantis spiritum, veluti quando nullo morbo obsidente ventriculum, læsa est coctio ob nimiam copiam alimenti.

Lædi actionē non læsa facultate.

Putredo.

Quantum attinet ad putredinem multa scribis, quæ aliena mihi à proposito ita videntur, vt quasi arbitratus fuerim, ea non mihi, sed alteri fuisse conscripta. Assero ego & docti viri in hoc meam sequuntur sententiam, putredinem esse corruptionem mistorum, in quātum mista sunt, oppositam generationi mistorum vt mixta sunt: vnde sicuti in generatione calor dominans passiuis congregat, & vnit simul humidum & siccum, ita ex opposito in putredine calor non debet dominari, id est, calor debet diminui. Diminuitur autem calor mixti in putredine ratione quantitatis & gradus.

1. Calor in putredine diminuitur,

Ratione quantitatis à calore ambientis aëris, vel aquæ extrahentis calorem mixti à centro ad circumferentiam. Ratione gradus, à frigiditate interna mixti. Nam dum incipit calor mixti quantitate igniti, frigiditas interna mixti augetur, & intenditur, quæ postea ratione contrarietatis agens per se in calorem, qui quantitate diminuitur à calore ambientis ipsum, quo ad gradum remittit. Vnde Aristoteles concludebat, putredinem esse communem passionem frigiditatis internæ, & caliditatis externæ. Calor autem ambiens, dum agit in mixtum, hoc calefacit, attenuat, & rarefacit: quo attenuaro, & rarefacto extrahit postea calorem mixti à centro ad circumferentiam. Ex hoc sequitur spiritum nō putrescere, quia ex Galeno 12. de ratione meden. dum immodice attenuatur, & rarefit, corrumpitur, & euanescit. Bene dixi, aliam putredinem dari, minus proprie dictam, quam proprie, id est, peculiariter dixit competere Aristoteles, iis, quæ secundum partem corrumpuntur, elementis videlicet, igne excepto. Nec aliud est hæc putredo, quam recessus à naturali constitutione; siue dissolutio mixtionis in elementis igne excepto. Est hæc putredo, quando recedunt à naturali constitutione ob admixtionem alienæ substantiæ. Si capiatur putredo hoc modo, potest concedi spiritum putrescere, quando discedit à naturali suo statu, vel ratione alterationis, vel ratione admixtionis malorum vaporum: sed hæc putredo non est illa ratione cuius fit contagium, quia in hac fit solutio mixtionis.

Spiritum non putrescere.

Putredo improprea.

Obiiciebas tandem vir excellentissime, quod contagium semper lædat operationes labefactata facultate propter intemperiem calidam introductam à contagio. Hoc argumento: Res putrida quatenus putrida, dum agit in aliquam rem, alterat & vitiat temperamentum rei illius, quia putredo per se est intemperies vitiosa, & cum per se putredo sit intemperies calida. Ergo res putrida, quatenus putrida, semper calefacit. Atqui contagium est res putrida, nec agit, nisi vt est res putrida. Ergo partes semper calefaciet.

Obiectio.

In hoc argumento multa sunt ponderanda. Primo illud, quod putredo sit intemperies calida. Id est contra Aristotelem, qui definiens putredinem, dicit hanc esse corruptionem, & diminutionem caloris. Si est diminutio caloris, quomodo dicitur à re intentio caloris? Præterea quomodo dicitur contagium res putrida? Aduertas, non dici rem putridam, quia in se habeat actu putredinem, eo quod actu existente putre-

Responsio. Putredinem non esse intemperiem calidam.

te putredine dissoluta est mixtio illius rei, vel incipit fieri, sed dicitur res putrida, quia oritur via putredinis, & quia habet vim putrefaciendi. Est enim contagium vapor fortiter commixtus. eum cōtagium sit vapor, habet vim calefaciendi, quia ex Aristotele in Meteor. vapor est halitus seu exhalatio calida & humida, & ipsius est calefacere. Quod concedo. At nego, quod agens in corpus semper de facto introducat morbum calidum: idque sic probo: sit aliquod corpus debile, & languens, occurratque inspiratione attractus vapor pestilens maxime venenosus. Dico quod vapor hic venenosus citius interficiet hominem illum, ratione venenositatis, quam introductus sit morbus calidus in solido corpore cordis. Ecce quod in contagio non est necessarium, vt lædatur facultas ob intemperiem calidam: sed concesso, quod contagium introducat semper morbum calidum, dico etiam quod semper læditur actio dupliciter: vno modo, labefactata facultate ob intemperiem calidam introductam. Alio modo, ob externum erratum, ob præsentiam contagij, quod ratione venenositatis, & à tota forma impedit, quo minus pars recte operetur, sicuti adamas qui iuxta positum magnetis ratione formalis antipathiæ impedit, quo minus ferrum ad se alliciat. Quæris de morbis à tota forma, nunquid dentur: & si dantur, nunquid methodo possint curari? Ego constanter affirmo, hos nō dari, quod probo sic: Si datur morbus à tota forma, vel in hoc corrumpitur forma, vel intenditur, vel remittitur: si dicatur corrumpi, vel corrumpitur secundum partem vel secūdum totum. Primum est absurdum: quia ex se forma est indiuisibilis, & tota simul momento temporis corrumpitur. Si secundū dicatur; Ergo omnes morbi à tota forma essent incurabiles, quia alias daretur regressus à priuatione substantiali ad habitum contra philosophos: omnes enim hos esse incurabiles negant, qui eosdem sustinent. Nec possumus dicere formam intendi vel remitti, quia cum consistit in indiuisibili, nec intenditur, nec remittitur, seu diminuitur. Ecce ex rei natura ostendi hos non dari. Assumo tamen dari, causam præter naturam agentem à tota forma propter dissimilitudinem formalem: sicut pleraque venena mortifera, quæ eum nobis à tota forma sint dissimilia, dum ingrediuntur corpus, agūt in cor, & impediunt, quo minus cor generet spiritum vitalem, & quatenus impediunt ob formam dissimilem, dicuntur agere à tota forma. Remotio talis causæ agentis à tota forma fit, inuentis auxiliis, & recta ratione administratis. Non inueniuntur auxilia methodo, & indicationibus, quia latet forma illa, ratione cuius oritur illa dissimilitudo. Nam Galenus lib. de opt. sect. ad Thrasibul. & 2. de ratione meden. inquit, Indicationem desumi ex rei indicantis natura, & essentia, intellectui perspecta. Quare pro inueniendis auxiliis cogimur confugere, vel ad experientiam, vel ad analogismum. Postquam inuenta sunt auxilia, vel hac, vel illa via, concedo quod recta ratione, & ex methodo possint administrari. Sic in contagio Gallico inuenitur illud antipharmacum, quod appellatur lignum Indicum experientia. Guaiaco per experientiam inuento, postea fit methodo recta administratio, quæ consistit in quanto, quando, quomodo, vbi, &c. Hæc sunt, quæ mihi visa fuere digna responsione & quæ, vt tibi morem gererem, volui in medium afferre. Interim rogo te, ne prius respondeas, quam sedulo à te lectum sit caput illud Galeni, & rei natura considerata. Vale. Patauij. Anno 1576.

Actio læditur dupliciter.

Morbi totius substantiæ.

Causa præter naturam agēt à tota forma.

EPIST. LXXXIIII.

MAGNIFICO ET EXCELLENTISSIMO *Medico & Philosopho D. Petro Monauio, Domino obseruandiss.*

EXCELLENTISSIME vir: literas tuas libenter legi, tum quia his amorem erga me tuum facile perspexi, tum etiam, quia nonnullas dubitationes proposuisti, doctas sane, quæ te studiosissimum esse ostendunt. Sed cum solutiones harum cupias à me audire, opinionem meam breuissima oratione tibi scribere non grauabor, cuius breuitatis in causa sunt, publicæ lectiones, & ægrotantium hominum frequentes visitationes, quibus tota fere die impedior. Dubitas primo de causa contentiua à me proposita, quid sit, & quid hac seclusa morbus sit. Miraris valde, quod dixerim intemperiem, malam compositionem, & solutam vnitatem esse causas morbi contentiuas, cum omnis morbus sit vel intemperies, vel mala compositio, vel soluta vnitas. Dicis postremo, causam contentiuam realiter non differre ab antecedente, & idem esse cum coniuncta. Morbus, vir præstantissime, est facultas læsa, vel, vt alia voce vtar, impotentia quædam hominis ad operandum. Hæc impotentia ad operandum cum sit quidam effectus, habet causam, à qua dependet in esse, & in conseruari. Hæc causa aliud nō est, quam constitutio vitiosa organi animati, quod sane

Causa contentiua.

Morbus quid.

organum est pars vel similaris vel dissimilaris. Hæc autem vitiosa constitutio est, vel intemperies propria organi similaris, vel mala compositio propria organi dissimilaris, vel soluta vnitas vtrique communis. Vnde sequitur, quod hoc ordine homo egrediatur extra latitudinem sanitatis. Causa primo occurrit præter naturam, quæ operatur in organum animatum: Hæc vitiat constitutionem, hac vitiata, ilico sequitur læsio facultatis, & impotentia ad operandum. Quare vitiosa constitutio siue sit intemperies, siue mala compositio, siue soluta vnitas, erit causa contentiua læsionis facultatis: Morbus ergo potest sumi bifariam. Vel sine causa contentiua, & hac ratione aliud non est quam impotentia ad operandum, & hoc modo sumptus, potest vocari morbus logicus: Nam ope solius intellectus abstrahitur læsio facultatis à vitiosa constitutione, cum realiter non potest esse sine vitiosa constitutione organi animati. Quando Galen. ait, omnem morbum esse vel intemperiem, vel malā compositionem, vel solutam vnitatem, sumit malum vna cum causa contentiua, quæ est vitiosa constitutio, & vt sumitur à morbo iuuantis indicatio: In hoc sensu dicebat in lib. de opt. secta, non sumi indicationem à morbo. In hoc sensu rursus dicebat in libris methodi, sumi indicationem à morbo. Quod hoc sit verum duo loca ostendunt. Vnus est Galeni, alter Auicennæ. Galenus in 2. lib. de natura humana ait, plenitudinem nō esse causam contentiuam morbi: & ita argumentatur Galenus: Morbus immediate lædit operationes. Plenitudo non lædit operationes immediate. Ergo plenitudo non est causa contentiua: Ecce quod confundit causam cōtentiuam cum morbo. Auicen. etiam in 2. Fen primi libri tractatu primo ait: Esse tria genera ægritudinum. Vnum dicit, sequi intemperiem. Aliud malā complexionem. & tertium solutam vnitatem. Dicit etiam in prima Fen primi libri, causas formales morbi esse intemperiem, malam compositionem, & solutam vnitatē. Hinc colligo, causam contentiuam esse causam formalem, esse de essentia morbi, & ideo ab hac sumi indicationes curandi. Quod contentiua causa nō differat realiter ab antecedēte, & quod sit coniuncta, falsum est, quia causa antecedens & coniuncta sunt efficientes, & ab his non sumuntur, nisi indicationes præseruatoriæ, quæ interdum communi modo loquendi dicuntur curatiuæ, quando scilicet corpus actu ægrotat: Causa contentiua est formalis, & ab hac sumitur semper

Morbum bifariam sumi posse.

Conciliatio contradictionum Galeni.

Contentiua differt à coniuncta.

Causa contentiua formalis.

indicatio curatiua, & quia de nominibus parua est habenda sollicitudo, synonymas puto has voces, contentiuam, & continentem. Nec vnquam legi partes continentes vocari ob id causas continentes morbi, sed materiales potius & subiectiuas: & hæc satis dicta sint de causa contentiua, &c.

Causa continens & contentiua synonima.

Dubitas secundo, cur à me fuerint omissæ in curatione doloris capitis indicationes curatiuæ alias propositæ. Nam dolor est symptoma, symptoma morbum necessario sequitur, & à morbo sumuntur indicationes curatiuæ. quare in curatione doloris capitis erunt hauriendæ indicationes curatiuæ.

2. Indicatio curatiua doloris.

Dolor potest sumi bifariam. Vno modo formaliter, vt dolor est, alio modo causaliter. Indicationes, quæ sumuntur à dolore, vt dolor est, duæ sunt, sensus tactus obtusio, & eiusdem remotio: & ambæ sunt præseruatoriæ, quia non concurrit dolor ad indicandum, nisi vt habet rationem causæ vrgentis, vnde sequitur ex hoc, quod in curatione doloris, vt dolor est, non habeant locum nisi indicationes præseruatoriæ. Si consideretur dolor causaliter, causa doloris, vel est morbus vel est causa solum, & non morbus. A morbo sumitur indicatio curatiua, à causa præseruatoria. Sed istæ indicationes, quæ præsente dolore sumuntur vel à morbo vel causa, non sint indicationes à dolore, vt dolor est, vt scilicet est sensus obiecti contristantis. Quare nullam adhuc video esse in meis dictis discordiam. Moneo te tamen, ne credas hanc propositionem, quæ dicit, symptoma necessario morbum sequi, esse vniuersalem affirmatiuam, vt plerique arbitrantur. Nam est propositio affirmatiua indefinita, quæ particulari æquipollet. Nam falsum est, & ridiculum, quod omne symptoma necessario morbum consequatur, quamuis aliquod symptoma necessario morbum consequatur, & hoc symptoma est actio læsa facultate. Nam actiones omnes læsæ læsione facultatis morbum consequuntur, vt vmbra corpus. Et ego existimo, dolorem esse actionem læsam, non læsa facultate tactoria, sed ob externum errorem, &, quamuis morbus aliquando fit causa doloris, non ob id tamen ille morbus est morbus respectu doloris, sed respectu aliarum operationum. Quæris, cur dixerim putrefactionem materiæ esse vitium ratione formæ, & venenationem esse vitium merito organi formæ principalis: Vir præstantissime: Mixta similaria habent in se formam, proprietatem, & complexionem: Forma est agens principale. Proprietas

Dolor.

Symptoma nō semper necessario morbum sequitur.

3. Putrefactio Venenatio.

2. Proprietas & complexio ſunt inſtrumen-
3. ta. Proprietas relata complexioni magis principaliter cõcurrit,& hoc colligi poteſt ex 1. cap. 3. de ſympt. cauſis. Putredo, autore Ariſtotele, eſt corruptio. Corruptio autem eſt mutatio ab eſſe ſimpliciter ad non eſſe ſimpliciter. Eſſe ſimpliciter habet materia à forma. Non eſſe, ſimpliciter contingit ex abſentia & interitu formæ, quæ forma corrumpitur à putredine per diſſolutionẽ mixtionis. Venenatio conſiſtit in occulta quadam proprietate aduerſante cordi: Recte igitur putrefactio erit vitium merito formæ, & venenatio merito organi formæ principalis. Quantum attinet ad indicationem illam, an ſit agendum, à quo ſcilicet deſumatur. Hæc alia non eſt indicatio, quam agendorum indicatio, inuentionis iuuantiũ, & quid agendum. Nam quærere an ſanguis euacuandus ſit necne, eſt quærere, quid agendum. Et hæc indicatio ſumitur ab eſſentia indicantis. Quantum attinet ad viam cognoſcendi prohibentia. Ego ſane puto nos arte aliqua venire poſſe in cognitionem prohibentium. Hæc autem eſt methodus reſolutiua, & demõſtratio ſigni, quæ non ſpectant ad artem curandi, ſed ad partem medicinæ ſimioticen. Sit vena ſecanda, virtus vitalis prohibeat, pulſu cognoſcitur virtutis vitalis infirmitas. Hæc ſunt quę pro temporis anguſtia potui breuiter ſcribere, vt tibi viro doctiſſimo, & mei amãtiſſimo ſatisfacerem. Interim fac, vt me diligas, & ſi quid aliud animũ tuum perplexum reddit, protinus me certiorem facias, cum nihil mihi gratius poſſit in hac vita contingere, quam ſtudioſiſſimis viris & mei amantiſſimis morem gerere. Vale. Datum Patauij. Prid. Non. Nouembris, Anno 1579.

Prohibentia ve cognoſcenda.

Hieronymus Capeuaccius.

EPIST. LXXXV.

IDEM EIDEM.

VIR Magnifice & chariſſime. Tardius ad te reſcripſi, quam ſtatueram occupationibus impeditus. Nunc vero vt tuæ morem geram voluntati, illud inprimis ſcias, velim, nihil mihi moleſtius futurum, quam vt methodus curatiua nobis inſcientibus imprimatur, pręſertim cum nondum extrema manus impoſita fuerit, & ſi quis adeo eſſet audax, vt imprimenda curaret, nequaquã permitteremus, vt publice venderetur. Curabimus tamen, ſi DEVS dabit, vt breui publice vel legendo vel ſcribendo in communem vtilitatem prodeat, atque cum ea fortaſſe doctrina de venenis erit coniuncta, in quibus vtriſque multa deſiderari poſſunt. Sed accedamus ad dubitationes, quibus vt ordine reſpondeamus, illud inprimis ſtatuendum eſt veriſſimum, eſſe in omnibus morbis cauſam contentiuam, & habere locum, ſi tamen morbus capiatur pro vitio proprietatis. Tum enim morbus eſt in fieri. Quod ſi capiatur pro conſtitutione præter naturam, procul dubio ab eo ſeiungitur cauſa contentiua, cum ſit in facto eſſe. & quamuis eiuſmodi morbus reuera ſit cauſa efficiens, habet tamen apud medicos rationem formæ: Cum vero dicimus morbum fieri læſa facultate, non eſt credendum nos excludere morbos in mala compoſitione & ſoluta vnitate, quandoquidem & ipſi fiunt læſa facultate nõ labefactata, ſed impedita. Nec duo tantum genera morborum conſtituere debemus, ſi partes ſimilares à diſſimilaribus per ſimplicitatem, & compoſitionem diſtinguantur: A dolore vero, vt dolor, non curatiuam, ſed præſeruatiuam indicationem deſumi poſſe exiſtimamus, vt anodyna quãdoque ſunt frigida, quandoque humida, quandoque calida in primo. Neque ſymptoma perpetuo cõſequitur morbum, cum actio lædi poſſit non læſa, ſed fruſtrata facultate ob errorem externum. Etſi Galenus quandoque dicat partes noſtri corporis ab humiditate alterari, & corrumpi, non tamen debemus ſtatim inferre, ergo ab humiditate fit dolor, & ſi dicas, ſententiam eſſe Hippocratis, dolorem fieri ex alteratione & corruptione, nos fateri debemus, dolores non fieri ſine permutatione: Sed propoſitio Hippocratis intelligatur ſecundum ſubiectam materiam, hoc eſt, ſi fiat cum violẽtia, quod de humiditate nequaquam eſt dicendum. Quare ſi Galenus videtur quandoque dolores referre in humiditatem, non eſt, vt exiſtimemus, in ſolam humiditatem eſſe referendos, ſed quæ coniuncta ſit, vel cum altera ex actiuis qualitatibus, vel cum materia. At fames fit ex priuatione ſicci. Ergo & redundantia humidi: Non valet conſequentia. Quod autem non agnoſcis diſcrimen inter proprietatem & temperiem, mirum non eſt, quoniam & multi alij non agnoſcunt, nihilominus ſi ſtatueris temperaturam in ſimilaribus facere proprietatem, compoſitionem in diſſimilaribus, vt voluit Galenus, nõ amplius admiraberis, cum ſine huiuſmodi proprietatibus actio nulla poſſit fieri. Nec miramur, ſi non intelligis, quomodo mixti forma ſemiputreſcat, quoniam id veritati repugnet: At nos cum dicimus materiam ſemiputreſcere, imitamur illos, qui appellant homines ſemiui-

Cauſa contentiua quomodo in omni morbo.

Dolor non fit ab humiditate.

Galeni & Hippoc. de dolore ſententia conciliatur.

Diſcrimen inter temperiem & proprietatem.

Semiputredo.

Quomodo mixti forma putreſcat.

uos, & semimortuos, quorum tamen forma incorrupta manet. De permittentium vero & prohibentium natura, quod scribis, te in sententia nostra acquiescere non posse, non est mirandum, si plura permittentia, plura prohibentia, quam tria quæris. Quod si statueris tria tantum esse permittentia & prohibentia, quemadmodum etiam tria indicantia tantum, cætera tria hæc circumscribere, & definire, & specifica, imo singularia reddere, procul dubio non amplius dubitabis, nec opus erit methodo ad inueniendum id quod permittit vel prohibet, cum semper hæc tria sint spectanda & ab his declinate nequaquam valeamus.

Permittentia & prohibentia.

Postremo, quod quæris, quæ natura fuerit illius morbi epidemici, qui superioribus dieb. per vniuersam fere Europam grassatus est: si licet dicere quod sentimus, arbitramur merito causæ externæ originem duxisse ab aëris constitutione: Sin internā, à materia catarrhali, quæ dum putrescebat nunc febrem ephemeram, nunc putridam excitabat: quēadmodum in febrib. quæ ex bubonib. fiunt, nec putamus, morbum fuisse cōtagiosum, præsertim apud nos, quoniam nec fuit perniciosus, imo breui aut nullo etiā auxilio restituebātur. Hæc sunt quæ horis succisiuis rescribenda duximus. Interim vale, & nos, quod facis ama.

Morbus epidemicus Anno 80.

EPIST. LXXXVI.

HIERON. MERCVRIALIS IOH. *Cratoni à Kraftheim, &c. S. D.*

ACTIONEM lædi ab intemperie, à mala compositione impediri, si pro proprie loquendum est, etiam ipse existimo. Nam inuenio Galen. 2 de facult. natural. 8 & 5 cap. lib. de diff. sympt. dicentem: actiones ab intemperie impediri. Verum hæc disceptatio quid hominum saluti prodest? In vniuersa fere Europa morbus quidam vehementissimus, sed salutaris vagatur, à quo num vestræ quoque regiones tententur, libenter ex te cognoscerem. Eius huiusmodi est natura. præcedit quædam faucium asperitas, tussicula, mox magno impetu ingruit febris cum dolore capitis, dorsi, crurū, nonnullis veluti pectus stringitur & stomachus grauatur. Triduū ad summum omnia durant, tandē desinit febris vel cum sudore, complurib. cum sanguinis natiū pfusione, aliquibus, sed rarissimis, malū vertitur aut in pleuritides, aut in exitiales peripneumonias, vbi febris & dolor capitis finiti sunt Omnes de summa virium imbecillitate atque de tussi querūtur, aliqui de corrupto vel ablato tam eibi, quam potus desiderio quæ interdum ad octiduum perdurant. Illud mirum est, totas ciuitates repente occupari, & vbi vnus corripitur aliqua domo, statim in singulis eius familiæ malum communicari. Ita vt sæpe domus omnibus auxiliis & seruitiis desertæ videantur. Febrem synocham esse absque putredine ex decrescentium genere non dubito, sicut certus sum à cæli viribus iam communem morbum necessario oriri. Vtrum contagiosus sit, libenter sententiam tuam intelligerem. Et si Deus benedictus prauitatem non ademisset, salna non facta esset omnis caro. Vale, meque ama. Patauii, Anno 1580.

Actio ab intemperie læditur, a mala compositione impeditur.

Morbus Epidemicus.

EPIST. LXXXVII.

IDEM EIDEM.

CLARISSIME Domine, quæ tua sit de præterita morborum epidemica constitutione sententia, ex literis copiose ea de re ad me scriptis percepi. Omnia mihi perplacuisse si dixero, non mentiar. At forsan tibi nimis placere voluisse videbor, quare vt etiam me non assentari cognoscas, id non admodum me probare scito, quod cum contagiosos morbos fuisse velis, in putredine contagii vim positam putas. Ego enim omnes febres quæ destillationes comitabantur, synochas sine putredine extitisse comperi, quanquam interdum in putridas, siue corporum dispositione, siue erroribus mutatas esse non diffiteor, Iam vero licet plerunque sciam, semina contagii lenta viscidaq; esse, & propterea à putredine non seiungi, non video tamen cur etiam vapores aridi, & acres ore ægrotantium manantes non possint à proximis halitu attrahi, atque vbi semel faucibus adhæserint, humescere quodammodo atque lentescere absque vlla putredine, simulque cerebrum & corpus vniuersum contaminare. Fracastorius forsan & alii quidam mallet συμπάθειαν, quam contagium appellare: sed vnde hanc sibi authoritatem ἐν ὀνομάτων vendicet ignoro. Vulgus, quem linguæ magistrum vocauit interdum Plato, sic loqui consueuit. At de his satis. Vale. Patauii 22 Septemb. Anno 1580.

Vide Epist. Respons. Cratonis numero 107.

Mercurialis Epidemicalem catarrhum anni 1580 censet fuisse contagiosum sine putredine & ideo eum febre saltem synocha non putrida.

Contagij vis in putredine.

Vulgus linguæ Magister.

EPIST. LXXXVIII.

REMBERTO DODONÆO MEDICO *Cæsareo, Hieronymus Mercurialis Med. S. D.*

INTELLEXERAM, Clarissime Dodonæe, à Cratone viro summo tuam de sacchari lapidifica in renib. facultate sententiam

Saccharum producere calculum.

tentiam

tentiam, quam veluti nullis tunc rationibus confirmatam, an refutauerim non recordor. Ceterum illam à me non esse admodum probatam fateor. Nunc vero cum argumenta, quibus illud dogma adstruis, mihi copiose ac eleganter scripseris, simulque quid sentiam, vt libere significem petas, non potui & amici & viri doctissimi voluntatem defraudare, etsi me non eum esse cognoscam, qui tibi conceptas iamdudum & obseruatione instructas opiniones diiudicare queam. Rerum causæ, vt nosti, apud veteres Philosophiæ & Medicinę scriptores in duas potissimum classes partitæ inueniuntur, quarum alias internas, alias externas vocarunt. Internam causam lapidis renum atque arenæ minime esse posse saccharum quiuis facile consentiet. Cum vero externæ idcirco ad effectus edendos conferant, quod internis introducendis occasionem aliquam præstent, propterea & saccharum si externa causa nephritidis censenda est, id erit, vel quia materialem, vel effectricem causam producat: Materiam calculi, cum ea debeat esse crassa atque tenax, vt omnium Medicorum est opinio, ipsaque attestatur ratio: saccharum quomodo tenui, friabili, minimeque tenaci substantia constans efficiat, sane non video: neque moueor quod experientia quotidiana compertum sit, saccharum vbi magis excoquitur lentorem acquirere, ac refrigeratum deinde concrescere, quandoquidē nec vsque adeo potest intus percoqui aliis rebus permixtum, sicuti ad ignem nunquam torretur, si ipsi sit aliquis humor immixtus. nec etiam si excoqueretur, posset frigido sicco concrescere, & materia lapidis fieri; nimirum quod frigus in nullo viuente, tanto minus in calculosis, qui alioqui sunt toto fere corporis habitu calidiores, vnquam reperiatur. Causam porro effectricem, nempè immoderatum renum calorem à sacchara, cuius calor apud me temperatus est, induci nequaquam posse, nemo non videt. Sane vel ea ratione cum calidius sit atque tenacius, æquum esset ad lapidem & arenas gignendas magis conducere, quod tamen nec à te, nec à quoquam alio fide digno authore mandatum memoriæ obseruaui. Experientiis quas proponis, fidem omnino adhiberem, si quæ ad inquirendam ipsis authoritatem exigantur, à te obseruata ac significata animaduertissem. Nam in quibus tu putas nephritidem ex sacchari vsu obortam esse, quomodo quęso demonstrabis, non ab alia potuisse occasione oriri; si me clamante intonuit, quę est consequentia, tonitru à Mercuriali esse factum. Imò vero, quando sola experientia inter nos decertandum sit, proferam tibi populos, regiones, regna, in quibus mensæ quotidianæ nil saccharo frequentius habent, ac vix renum calculorum nomen sciūt, Neapolitanos, Siculos, Turcas, totumque fere Orientalis plagæ tractum saccharo magnopere delectari, ac copiosissimo vsu, accepimus. Eos tamen omniū gentium minime hoc malo vexari testantur, qui apud ipsos vixerunt, & medicinam factitarunt. Quod si huiusmodi cibus suapte natura in lapillos conuerteretur intra corpus, deberent illi homines passim lapidicinas in visceribus gestare. Quamobrem vt à te alioquin eruditissimo & consummato penitus Medico hac in re dissentiam tot rationes & exēpla hortantur. Haudquaquam tamen inficior, sicut cætera dulcia à iecore auidissime attracta crudorum succorum congestioni magnam occasionem, dum secum incocti cibi rapiuntur, præbere, sic & saccharum facere, ac proinde materiæ arenarum cumulandæ aliquo pacto inseruire, at id agit, quia dulce, non autem quia saccharum. Hæc inter æstus, & plurimas quibus obruor occupationes quæ responderem habui. Ea etiam à te probari non quæro, modo hac meæ sententiæ significatione voluntati saltem, si non intellectui tuo satisfactum sciam.

Causæ rerum duplices.

Materia calculi.

Saccharum.

Efficiens.

Experimentum fallax.

Dulciamenta.

Cortusius tibi salutem plurimam dicit, ac mecum sæpe de filio tuo locutus est: qui vbi Patauium venerit, ego quoque operam dabo, vt in filio cognoscas à me plurimum diligi atque coli Dodonæum. Vale, & tarditatem meam boni consule. Patauij 21 Iunij. Anno 1575.

EPIST. LXXXIX.

HIERONYMVS MERCVRIALIS
D. Petro Monauio S. P.

EXCELLENTISSIME Domine: Vt tarditatem tuam in respondēdo meis literis adeo eloquēter excusares, nulla certe aut animi mei erga te suspicio, aut tui erroris exigebāt: Sed quod id peraccurate facere libuerit, insigni tuæ humanitati atque singulari erga me propensioni tribuo, eoque nomine, quas possum, ago gratias. Etenim de equis illis iam Cratonis prudentissimi senis consilium secutus sum, atque in eo nunc multo magis lætor, cum video te quoque summis rationibus eiuscemodi deliberationem cōmendare. Itaque silentio illorum tractationi imposito, ad ea quæ ex me quæris venio: Verum cōtagium pu-

Verum contagium semper a putredine. tredinis sobolem esse semper agnoui. Verum alterius non veri cōtagij, quod recentiores aliqui συμπάθειαν vocare maluerunt, causam haud putredinem esse, nulla scriptorum autoritas, nulláve ratio vetat: Sic enim qui oscitantes vel sternuentes aspiciunt, eos pariter & oscitare & sternuere aduertimus, cui nō admodum dissimilem existimo fuisse eam contagionem, quam in præterita epithemica synochorum imputridorum constitutione affuisse non dubito. Scis enim putredinem febrilem nunquam cōtagiosam euadere, nisi ingens admodum sit, alioqui febres quælibet ex putrescentibus humoribus ortæ, cur non omnes essent contagiosæ? Iam vero nemo est qui non fateatur anteactas febres aut omnis putredinis expertes extitisse, aut perexiguam habuisse. Quomodo vero sympathian aut cōtagij genus id existimauerim, potes in meis ad Cratonem literis facile cognoscere. *Plumbum aereum & grauissimum Galeno falso.* Si Galenum nunquam errare potuisse, vt aliqui male conscij prædicant, existimas, iure quæris, quo pacto plumbum aëreum simul & grauissimum sit: Sed si & Aristotelem & sensum, ac rationem, vt debes, sequi malueris, eum insigniter in plumbi natura indicanda lapsum esse fateberis. *Metalla omnia ex vaporib. aqueis & terreis.* Nam metalla ex vaporibus tum aqueis, tum terreis vi caloris, ac frigoris cōflari tam aperte demonstrant Peripatetici, vt nihil certius sit, quā aurum, plumbum, hydrargyrum idcirco esse corpora grauissima, quod constent ex aqua, & terra optime percoctis, congelatis, & mixtis, sique *Hydrargyri motus ab aere.* hydrargyro motus ille perennis, & eximia tenuitas inest, non ob aliud esse, quam ob aërem, qui non multus ob egregiā mixtionem aquæ cōgelatæ inclusus exitum quærens tantisper totum corpus ciet, donec vel igne, vel quapiam alia externa causa dissoluto illo corpore aqueo & terreo abit, simulque & terram & aquam dissolutam *Galeni de plumbo sententia refutatur.* abire facit. Hæc ignorasse grauissimū scriptorem Galenum valde miror, aut saltem dissimulare, cum scripsit, esse in plumbo multam substantiam humidam congelatam aëream, & paucam terream. Sed multo magis ipsius simplicitatem admiror, qui dixit, cauernosum esse plumbum, ac pro- *Pondus non augeri tempore.* pterea pondus eius, vt statuarum vincula probāt, diuturnitate augeri, quod aëreum sit. Erenim sane nescio an Grammaticorum liberi eum in modum philosopharentur: primum, valde dubito, falsum esse plumbi pōdus, aut molem vlla ratione augeri, cum pene contrarium exploretur in iis tegulis quibus culmina templorum cooperiuntur: sed etiam si illud concessero, nō quia aëreum augetur, sed quia superficie ipsius corrupta, terraque & aqua dissolutis, vtrarumque pōdus magis atque magis sese exerit, corrumpi autem vitio aëris & temporis plumbi superficiem ex eo facile conuincitur, quod si vetustum & vsu consumptum eliquetur, multo maior recrementorum, quam solidæ plumbi substantiæ copia extabit. Habes, mi Monaui, quæ inter varias visitationum & publicarum lectionum occupationes tuis grauissimis dubiis hoc tempore duxi respondenda. In iis, si quid tibi à me satisfactum erit, pro lucro non exiguo putabo. Sin minus, spero, quæ tua est cunctis spectata probitas à te meas vires excusatum iri. Vale meque, vt facis, ama. Patauij 17 Febr. Anno 1581.

EPIST. XC.

IDEM EIDEM.

OPTASSEM Monaui mi, aut plus otij mihi superesse, aut curarum minus habere, quo præclaræ tuæ pro Galeni circa plumbi naturam suscepta dissensione disceptationi responderem: sed quia ea est omni tempore, & præsertim hæc nostri ordinis hominum conditio, vt vix tundendis vnguibus præ infirmorum visitationibus, publicis lectionibus, atque studiis facultas concedatur, me excusatum iri apud te spero, si ea disputatione iam meis literis inchoata, tuis autem pene confecta, nunc dimissa ad ea, quæ proposuisti problemata explicanda conuertar. Vbi prius tamen illud addidero, quod non recte in aliis meis percepisse videris, plumbi laminas sub dio, *Vnde error auctorum in plumbo.* quemadmodum etiam peritissimus fatetur Agricola, idcirco auctas videri, quoniam ipsarum pondus crescit: atqui crescit, nō ob aliud, nisi quia corrupta ab ambiente modo calido, modo frigido, superficie, partes aqueæ, & subtiliores in cinerem vertuntur, vnde vis illa terrestris, & ponderosa plumbi, quæ prius ab aqueis partibus veluti subleuata quodammodo occultabatur, magis sese exerit, sicque iure pondus augeri videtur. Nam idem plumbum, si *Plumbum combustum grauius.* comburatur, decima atque etiam amplius parte, quam antea ponderare conspicitur, non ob aliud, quam quod partes aqueæ in cinerem, & terram conuersæ pondus addunt, sicut aqueę velut sustollentes corpus plumbi leuius reddebant. Nunc ad quæsita: Scribis enim videri tibi, non leuem in Aristotelis commētariis contradictionem, quod 4. Problema. decimoquinto tradat, rem nullam in aqua liquescere posse, quæ igni liquefieri apta sit, ceu plumbum, & ceram.

ceram; de quo postremo etiam dubitas. In commentariolo vero de admirandis auscultationibus scribat, stannum Celticum multo citius plumbo liquescere, quia in aqua etiam liquefieri soleat. Ego autẽ nullam ἀντιλογίαν inesse, si vt par est, intelligatur vterq; locus, puto. Nam suapte natura, & vt dicunt per se, nil potest in aqua liquefieri, quod igne liquescat; quemadmodum locutus est in problematis. Atqui nil prohibet, id per accidens posse contingere, eo nimirum pacto, quod ipsemet Philosoph⁹ in admirãdis explicuit. Vbi ab extremo aquę frigore intestinum stãni Celtici calorem pusillum cogi, coactum augeri, auctũ liquefacere docet, haud secus atq; grauissimus autor Theophrastus in lib. de igne metalla in Ponto intra terram liquefieri indicauit calore scilicet terræ ob aëris frigus intro collecto & aucto.

Quod igne non aqua liquescat.

Caldaria plũbea vehemẽtissimo igne non dissolui.

Quod secundo loco postulas, vt causam reddam, ob quam in Germaniæ metallis sales conficiantur in caldariis plũbeis, neq; eiusmodi vasa etiam vehementissimo igne incandescentia dissoluãtur, haud sane explicatu facile est. Tentabo tamen in readmodum dubia & obscura, & à nullis forte proposita, aut saltem exacte explicita sententiam meam aperire. Quæ enim summo frigido, siue humiditati siue siccitati coniuncto sunt concreta, tunc dissoluuntur, cum humor congelatus soluitur, absumiturve, cumq; illa compages, & partium terrestrium vnio corrumpitur. Quas res ignem sua vi & calidissimũ & tenuissimum efficere, apud omnes exploratissimum est. Itaque si aliquod reperitur, cuius facultate corporum hunc in modum concretorum humor congelatus seruetur, simulque vnio partium ab ignis violentia protegatur, planc indissolubile etiam igne tentatum euadere, rationi consentaneum erit. Huiusmodi autem est sal, nempe, qui sua pingui humiditate plumbi humidum à consumptione & dissolutione tueri, facultate vero insigni, qua pollet, astrictoria compagem, & vnionem partium eius in medio flammarum cõseruare, egregie valet, perinde ac experientia compertum est, si quis patellam chartaceam efficeat, eamq; oleo semiplenam supra prunas componat, minime chattam vi ignis consumi. Salem vero magnopere astringere, ita apud omnes compertum est, vt neminem sanum id negate posse existimem, quod etiam humiditate pingui, & oleosa polleat, præter Aristotelis id in meteorologicis, & Problematis asserentis auctoritatem, extat locupletissimum Plutarchi testimoniũ in primo quæst. natural. nec non 1. conuiual. problem. 9. tibi & salem marinamq; aquã oleosam esse, & propterea minus dulci pannis maculas eluere, minimeque plantas nutrire, imo vero eas necare disputat.

Sal astringere.

Ceram non aqua liquefieri.

Cur autem dubites, cera ne liquescat in aqua? Occasionem certe nullam video, cum quotidiana experientia doceat, cerã pannis adhærentem nulla aqua, sed solo ignis calore tolli: Habes nunc quæ pro tuis dubiis enodandis respondenda sum arbitratus. In iis si satisfecero, operam me nõ penitus perdidisse putabo. Sin minus, id & ingenij mei infirmitati, & rerum naturalium obscuritati, non autem voluntati, quæ semper in te propẽsa erit, tributum iri spero. Vale, meque vt facis, ama. Dab. Patauij, 10 Decemb. Anno 83.

EPIST. LXXXXI.

IDEM EIDEM.

BINAS vno die à te accepi epistolas, in quib. cum antiquis nouas iũxeris disputationes eo libentius inter multas quib. assidue premor occupationes, iis respõdere aggrediar, quod præclara illa ingenii vis quæ in cunctis tuis valde elucet, nec non singularis eruditiõ, atq; eloquentia me ita acriter incendunt, vt tibi respõdere in maximis studiorum atq; negotiorũ meorum partibus esse putem. Illud autem inprimis te haud nescire opto, quas nuperrime vidisti de venenis, & puerorum morbis editas meditationes, ex iis esse, quæ è cathedra nobis velũt œstro quodam percitis emissa celeri, ac non ita prudenti auditorũ manu excipiuntur, vt si quãdoq; aliqua minus elaborata & firma eructentur, cãdido & ingenuo lectori, nec ἀκρίβειαν illam mathematicã expectãdi, neq; protinus obtrectandi, aut acerbius contradicẽdi occasionem præbere debeant, cum plerunq; minime elimata, imo vero non reuisa ab ipsis profitentib. exeant. Scribis in tractatione puerilium ęgritudinũ, me eam non exigui momenti disputationẽ omisisse, vtrum ipsismet pueris, an nutricibus postulãte necessitate purgantia sint exhibẽda medicamẽta, tibi q; videri potius, pueros ea sumere debere, secus q; à me constitutũ, vel suppositum videri. Ego vero impulsus eo Hippocratis oraculo, quo in vi. de mor. vulg. tex. 35. dixit, Mulier, capra, elaterium, aut cucumerem syluestrẽ edentes, pueris purgatio. Semper existimaui, multo tutius, per nutrices puellulos purgari, quam si ipsis quomodocunque parata exhibeantur medicamenta. Nam præterquam quod

Meditatio de venenis & puerorum morbis Mercurialis extemporanea.

Purgatio infantium.

Medicos ab Hippocrate doceri scribit eo loci Galenus, vt sic medeantur pueris, illa etiam ratio persuadere potest, quod etiãsi nutrices corpora sana habentes vsu purgantium offendi queant, attamen multò melius resistere iniuriis pharmacorũ possint quam infantes, nempe qui ob corporum inualiditatem multo minus medicamentorum naturæ humanæ aduersantium vim sustinere possunt, succo vel substãtia tota sumptorum, quam si eorundem vis sola castigata, atque vt ita dicam dulcorata, lacti alimento familiarissimo, & iucundissimo indita præbeatur.

Vermis dorsi Dracunculus.

Velles quoque in tractatione lumbricorum à me commemoratum esse id genus vermium, quod in iumentis plerunque, in vestratibus autem pueris non raro fieri cõspicitur, quodque ab Auenzoare, & à Nicolo Florentino inter alia vermium genera fuisse propositum non ignoramus, cum scilicet in dorso vermis oritur, qui huc atque illuc perreptus carnesque exedens bruta & pueros macie consumit. Ego vero sicut eiusce modi ægritudinem à dracũculo veteribus nuncupato, nostrisq; in variis lectionibus tractato, non parũ differre puto, sic de ipsis, cũ rarissime, vel nunquam in homine videantur, vel si vnquam in homine apparent, inter lumbricorum genera non recenseantur, ad eum qui ipsos docet, haud ita pertinere tractatio videtur, quin possit iure aliquo præteriri, quanquã nec ego profitear, me cũcta esse adeo complexum, vt aliis etiam eruditiorib. aliquid addendi, aut magis excolendi locum non reliquerim. Transis post hæc ad librum de venenis, in quo te primum offendi scribis, quod constituerim venenum esse in substantiæ, non autem, vt complures credunt, in qualitatis prædicamento: addisq; me interdum vim veneficã in corpore positam, esse venenum asserere, interdum definire esse mistum, ac propterea pugnantia dicere, quasi non idem sit, hominem esse animam in corpore positam, vel esse compositum ex animo & corpore. Sed quia hoc postremum luxuriantis ingenii argumentum est, ipso dimisso, ad id quod magis vrges conuertar, nimirum vt probem rationes quibus vteris ad probandum esse in prædicamento relationis venenum collocandum, aduersus meam sententiam non tantum habere momenti, quin facile dilui queant: Num vt hinc primum exordiar. ea dicitur ad aliquid ex Aristot. quorum esse aliorum est, aut aliquid aliquo modo dicitur. Primo modo plane ad aliquid, nec alimentum nec venenum dicitur, sed secundo modo, prout scilicet aliquid seu respectu alicuius, nẽpe hominis dicitur. Verum nec hoc pacto vere ad aliquid sunt, siquidem maior pars venenorũ æque alia bruta atq; hominem interemit, & multa etiam alimẽta sunt, non minus beluarum, quam hominis. Sed concedamus esse ad aliquid venenum, quid prohibet vnam & eandem rem diuersimode acceptam sub diuersis prædicamentis collocari? Magnum & paruum in quãtitatis & relationis. Morbus & sanitas in qualitatis & relationis prædicamentis ponuntur: haud secus etiam forma substantialis in duobus prædicamentis est, cũ forma quælibet sit alicuius forma. Quare de veneno quoque dicere possumus, vt refertur ad hominem esse ad aliquid. Vt vero mistũ quoddam est esse propria forma, quæ est vis venefica. & subiecto, esse in prædicamento substantiæ. quemadmodũ compositum ex materia & forma, neque ipse vnquam dicerem totum scorpionem aut totam viperam esse venenum, sed illius spirituosum corpus vi venefica formatum, quod totum communicatur: Huius autem corpus saliuosum similiter conflatum & morsu communicabile.

Venenum in quo prædicamento.

Num in Relatione.

Morbus & sanitas in prædicamento Relationis.

Veneni corpus.

An venena contagiosa.

Nunc deinceps, quod quarto loco quæris. an venena sint contagiosa, mea sententia est, corpora quæ veneno interẽpta sint, minime alia inficere posse, quod vis illa nõ modo proprio subiecto iam exuta sit, verum etiam in cadauere extincta, ita vt si venenum integrum è corpore iam ab ipso necaro extrahatur, atq; alteri cuidam præbeatur penitus inefficax, vlliq; alteri lædẽdo sit factum ineptum, neque ab hac opinione me deflectit, quod in historiis Indicis habetur relatum, Cambaiæ prouinciæ regem veneno nutritum ita euasisse venenosum, vt etiam muscæ ipsius cutem exugentes veneno tactæ perierint, siquidem proprie id contagiũ, quod fit per cibi sumptionem, minime appellandum puto, & venenum id regis in corpore viuente, nec dum sua potentia perfunctum erat. Porro venenum pestiferæ tabis cur proprie & ipsum venenum, cum cor petat, & statim perimat, non sit vocandum, rationem nullam video, etsi inter hoc & alia, illud discrimen conspiciatur, quod pestilentia vbi aëre infecto communicatur, vere contagiosa sit. Alia vero contagii veri sint expertia, etiamsi interdum medio aëris vitam eximant.

Pestis venenum.

Philtra non venefica.

Quod autem de Hippomane nugantur, iamdudum qui raro fallitur, esse fabulam docuit Aristoteles, sique philtra vllam nocendi humanis corporibus suapte natura,

natura, non à cacodæmone communicatam habeant, eam minime veneficum dicerem. quoniam cerebrum potius, quam cor lacessire, neque præsentaneam necem afferre, sed vt cæteri praui humores, atque ægritudines paulatim videnrut consumere. Redis posthæc ad plumbi naturam iampridem tractatam, in qua vix tibi persuadere potes, quomodo plumbi aqueis & subtilioribus partibus sub dio in cinerem conuersis, vis terrestris, & ponderosa magis sese (quod ego dixi) exerat, quasi aqueæ partes magis debeant in halitus consumi, quam vllo pacto in terrestrem substantiam conuerti. Hoc autem facilius, ni fallor, discere poteris. si partes illas non prorsus aqueas, sed etiam alicuius, vt sic loquar, terrestreitatis participes esse cogites, vt quemadmodum humiditas viridium lignorum combusta multo plures cineres, quam sicca ligna deusta facit, quod illa terrestris humiditas in cinerem vertatur. Sic humiditas plumbi tenuior aliarum partiũ respectu sub dio cinis euadat, ac propterea disclusó aëre, qui leuitatem addebat, pondus paulo maius appareat.

Plumbi natura.

Viridium lignorum cinis copiosior quã siccorum si comburantur.

De plumbeis caldariis, quoniam meam ad problema tuum responsionem minime improbas, imo potius eam auctiorem, illustriorem, ornatioremque facis, & ingenii tui candorem & eloquentiæ vbertatem, & eruditionis copiam etiam atq; etiam laudo & amplector, nec vbi tanta claritas adsit, philosophicum puto, alia verba inutiliter adiungere. Itaque iis, quæ docte scripsisti, omissis, ad posteriorẽ libenter transeo, in qua quoniam primum de liene disputas, quasi & ipse [illegible] io sanguine fabricando iecinori sit, meamque ea in re sententiam audire optas, libere dicam, vbi est tantus sapiẽtum virorum ac tantorum seculorum consensus, me non facile moueri, quod vnus vel alter ingenii lasciuia quadam dissentire videtur.

Fictam lienis vsus sanguificatio.

Nam & ipse Galli cuiusdam atque alterius scripta vidi, meaque in bibliotheca habeo, quibus & à re propositis argumentis, & pleris que aliis docere nituntur hactenus & veteres & recentiores fefellisse, qui dixerint, lienis actionem esse sanguinem, & iecur à feculeuta ac terrestri, melancholicaque substantia depurare, imo vero & ipsum non minus iecinore sanguinis perfectionem absoluere, præsertimque pro sinistro cordis ventriculo eum parare. Sed speciosæ quidem sunt eorum rationes, quæ tamen paulo attentius examinatæ debita firmitate carere conspiciuntur. Vt enim verum est frequenter naturam communes corporis ministros vel geminos facere, vel in medio aliquo loco collocare, sic non ita sese huic necessitati adstrinxit natura, quin aliquando ab huiuscemodi consuetudine discesserit, tunc præsertim, cùm melioris alicuius rei gratia id fecisse visa est. Quomodo enim natura potuisset duo ita vasta & toti corpori famulantia viscera in medio subrus cordi sponere? Quomodo rursus non superuacanea fuisset, si plura sanguinis efficiundo instrumẽta condidisset? cui vnum sufficere poterat, & debebat: Quam rẽ cognoscens Aristoteles, atque cordi cuncta præcipua tribuens, satius duxit illud solum veram sanguinis officinam statuere, quam id muneris pluribus impartiri: similitudinem aliquam genericam, aut etiam specificam habere posse structuram lienis cum iecinore non diffiteor, quoniam vero vnaquæque peculiaris actio à proprietate partis efficientis nulli alteri communi proficiscitur, vt millies dixit Galenus, tantum abest, eiuscemodi proprietatem sanguificam eandem in vtroque viscere esse, vt non minus terra à cœlo distet. Quæ, mi Monaui quæso est ratio ea, læsam sanguificationem atque vitia inde orta æque à liene, ac iecinore oriri & propterea debere lienem esse partem sanguinis effectricem? Nam vt de hydrope loquar, quem scribit Galenus necessario produci refrigerato iecore, quis ignorat à liene tumente, & refrigerato insigniter quoque refrigerari iecur, & subinde cachexias, hydropes, aliaq; huiusmodi vitia succedere? De venenis, medicamentis, & cibis præclare vt cuncta soles, disseruisti. Veruntamen, quod proponis venena variis partibus insidiari nec propterea vnum cor omnia petere, iam puto me explicasse lib. 1. c. 11 vbi eadem argumenta, atque eandem difficultatem, quam tu, proposui, simulque ni fallor, enodaui Quare iam tibi me aliqua saltem ex parte satisfecisse spero: sin minus, voluntatem saltem meam probatam tibi iri confido. Vale. Patauij, die vltimo Martii, Anno 1584.

Specifica actio cuiuslibet visceris.

Venenum nõ cordis solum aut plurium partium.

EPIST. XCII.

HIERON. MERCVRIALIS, &c.
VVenceslao Raphano Med.
S. D.

SED iam ad id deueniendum est, quod à me postulare obnixe videris: vt tres illas dubitationes, quæ animum tuum ancipitem reddunt, ex mea sententia explicem dissoluamque. In qua re dabo operam, vt potius in me satisfaciendi tibi

An hepatis ipsum παρέγχυμα possit frustillatim aluo reddi.

facultatem, quam desiderium aut voluntatem defuisse perspicias. Primum itaque dubium, quod proponis est: An iecoris substantia in cruentis dysenteriis excerni possit. Cum tibi παραδοξότατον videatur, vt dicit vulgus medicorum, frusta interdum excreta conspici. Mihi certe res creditu dura est; sed quæ tamen & veterum & recentiorum medicorum clarissimis testimoniis confirmatur: Quod natura res miras & nobis ignotas interdum operetur, facile qui medicinam faciunt, quotidie explorant. Ego sane à iecore non semel vidi per aluũ magnam sanguinis eductam copiã. Sic fieri potest, vt corrosa iecoris substantia, atque in furfurum formam redacta vna cum sanguine excludatur. Frusta vero maiora nõnunquam videri, quam vasorum per quæ transeunt amplitudo ferat, est sane præter naturam atque ἀδυνατώτατον, perinde ac si camelum per acus foramen pertransire quis dicat.

Colliquatio.

Philtrorum opinionem & famam Mercurialis eleuat.

De philtris, quæ ad conciliandum amorem mirifice conferre antiquitas credidit, mea sententia est, neque illa existere, nec medicorum prudentium contemplatione subiici. Amor amore conciliatur. Sit procul omne nefas, (ait Ouidius) vt ameris amabilis esto. Et quod docet Plato in Lysia: Similitudo morum, studiorum, ætatis est potissimum amoris philtrum, vt etiam actiones & vita honeste composita, de quib. loquens Lucretius in quarto scripsit:

Nec diuinitus interdum Venerisq́ sagittis,
Deteriore fit vt forma muliercula ametur.
Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis
Morigerisq́ modis, & mundo corporis cultu,
Vt facile insuescat secum vir degere vitam.
Quod superest, consuetudo concinnat amorem.

Et quanquam ab Aristotele 8 de histor. animalium relatum sit, Hippomanem putatum fuisse ad amorem comparandum pertinere, id tamen ex insani vulgi sententia, non sua protulit. Verba alterius, hoc vel illo modo prolata, scio grauissimos medicos, quod morbis tollẽdis prosint existimasse. Eadem quoque autoritate alios permotos, quod odiũ tollere & amorem conciliare queant putasse, verum nugas & superstitiones eas omnes Galenus opinatus est, cum nulla ratione nitãtur.

Pharmacis amorem posse forte conciliari.

Sed difficultas duplex.

Pocula vero aut pharmaca esse quæ similiter vt morbos, odium auferant, ac amorem perinde atq; sanitatem concilient asserere fortasse possemus, cum perspectum sit homines hilariores atque ad amandum propensiores euadere quando calent, esseque medicamina non pauca, & corpus & animum calefacientia. At duo sunt, quæ ipsorum vanitatem & vitium produnt: Vnum quod nequaquam erga hunc magis, quam erga illum amorem inducere queant, vt in amatoriis philtris ante alia requiritur, alterum, quod plerunque pro amore insaniam, atq; etiam mortem, inferunt, quando in historiis legitur, multos ex epotis pharmacis amatoriis dementatos atque extinctos. Velut Lucretium, Lucullũ, & Caligulam, eo quod pocula eiuscemodi caliditate eximia cerebri temperiẽ destruxerunt.

Philtris dementati.

Pestilens diaria Hippocratica: etiam visa in Silesia.

Quod postremo loco maxime omnium cupere videris, vt quam putem ægritudinem illam apud vos vagantem, literis explicem; & in isto tibi morem gerere tentabo. Arbitror te non latere casum Critonis illius relatum ab Hippoc. 1 Epid. comm. 3. tex. 26. quem memoratu dignũ ob interitus celeritatem iudicauit Galenus. Is cũ phlyctænis nigris & alui fluxu correptus fuisset præter febrũ, & alia sæua accidentia, tãdem secunda die occubuit. Galen. vero & magnam in ipso, & malignam excrementorum copiam abundasse collegit. τεκμήριον δὲ [ait] τῆς κακοηθείας τὸ ἀπελθὸν τὸ κατὰ χρῆμα φλυκταινίδια μέλανα γενέσθαι περὶ τὸ σῶμα. Sic mihi ex symptomatibus abs te relatis colligendum videtur, nimirum à magno excrementorum pestiferorum copia gigni, quæ tum proluuie illa alui atra, atque picea, tum sudorib. proditur. Quomodo vero ea excrementa in corporibus incolarum cumulentur, tu qui & ipsorum vitæ genus, & aëris plagam nouisti, melius scire potes. Ad quam autẽ febris speciem sit ægritudo referenda, neque definire admodum arduum est. Quod enim ex pestilentium genere sit, neminem dubitare opinor. Cum vero neque humores neque solida cordis extreme putrescere ita cito posse constet, vt vna die iugulent: magis consentaneum est, in spiritibus eam febrim locari, in quibus si non putrescant, quemadmodum igneus calor vna die finitur, pariter iidem extreme putrefacti vna die, atque etiam celerius necem inferunt. Scio dubitatum esse, an spiritus putrescere queant.

Spiritus posse putrescere.

Sed anno elapso in lectione, quam de peste habuimus, à nobis demonstratum fuit, & ipsos putrescere, tam suapte natura, cum sint calidi & humidi ex sententia Aristotelis, quam ex mixtione putridorum μιασμάτων; & pestiferam febrem facere quæ saltem per similitudinem, siue subiecti communicationem diaria vocari mereatur. Modũ generationis huiuscemodi febris hunc arbitror, quod facta in putridis humoribus summa prauitate, natura à copia & vitio illius stimulata, omni conatu atque per quaslibet vias expellere satagit, & ipsa expulsione vapores

pores multi atque putridi in cor mittuntur, qui spiritus tanquam sibi magis proportiooatos nec non dispositos venenantes atque corrumpentes subinde calorem natiuum statim extingunt. Hæc sunt, quæ vt tibi obtemperarem, ad dissoluenda tua illa problemata mihi dicenda statui. Id modo à te vehementer peto, omnia æquo animo suscipias, Mercurialisque tui nullo tempore obliuisci studeas. Vale, Pataui nonis Ianuar. Anno 1571.

EPIST. XCIII.

VVENCESLAO RAPHANO MED. &c.
Hieron. Mercurialis,
S. D.

Philtrorum natura.

DE philtris amatoriis postquam adeo acriter rem tueris, ac illustribus testimoniis confirmare eniteris, & fide erga te mea, & tua omnibus spectata probitate rem indignam me facturum existimaui, si omnino inficiari rursus tentarem. Ea propter supposita historiæ tuæ veritate suspicor: Cuncta huiusmodi pharmaca naturæ humanæ omnino aduersaria esse, homines que dementare, & furoribus quibusdam exercere, non ob aliud, quam ob peculiarem ac mirificam quandam ipsorum facultatem. Periode ac de vino scriptum reliquit Aristoteles 30 probl. sect. probl. 1. quod animos hominum confundere ac perturbare dicebat propria sua facultate, non autem quod calidum sit, quandoquidem piper, vt est maiori, quam vinum, vi calefaciendi donatum, sic magis statum mentis destruere deberet, cui tamen rei experientia plane refragatur. Ventriculum vero inprimis offendi, rationi valde consentaneum videtur. Quia venena toto genere naturæ inimica, quamprimum incalescunt, virus proprium diffundere incipiunt. Cumque primo ipsis in corpore stomachus incurrat, in quo moram trahentia calefiunt, non est mirum, si ipsum valde lædat. Maleficiorū ligaturas & solutiones ex phantasia agente proficisci diceret Auicenna qui hominis animum non modo in proprium verum etiam in aliena corpora vehementer agere vbique professus est: sed hæc omnia probabili, non firma & certa demonstratione traduntur. Ex meis lucubrationibus variarum lectionum libri quarti. cum Alexandri Tralliani Græca & Latina de lumbricis Epistola, nuperrime editi sunt. Tu vale, meque amare, vt ameris, perge, Pataui, 17 Cal. Iunij. Anno 1571.

Vinum perturbat specifica proprietate.

Maleficia.

EPIST. XCIV.

HIERON. HEROLDT, MED. D.
Ioachimo Camerario, Profess. Lipsensi S. D.

Quartana cura.

SCRIPSERAM furtiuis horis priores literas, cum mihi tuæ in vigiliis natalitiis redderentur, neque eam sententiam muto. Remitto iam ad vos Generum Schlusseckfeldii, quem hic in quartana curaui intra sesquimensem, Curaui sic filium Domini Barnabis Seuer, qui quartana laborans ex Gallia vbi cum Do. Baumgarteneri filio studuit, reuocatus fuit. Habeo adhuc alios etiam, qui si obtemperabunt, etiam breui liberabuntur. Quod ad mumiam attinet, pro communib. viis euacuandis adhiberi quidem potest; sed non sine aliis Nam materiam morbi non educit; sed bilem euacuat leniter, & aliquo modo nutrit. Est apud nos fere nimium vsitata, nec chare venditur. Ego in debilitate virium, vbi propter imbecillitatem pituita in ventriculo, & primis venis colligitur, in hunc modum vti soleo;

Potio purgās.

℞ Semen. Carthami ℥ ß. aut vj.
Vrticæ ℥ ß.
Zinzib.
Galangæ an ʒ ß.

Contusa & incisa ligentur in sindone, & infundatur per noctem in vini, aut iusculo gallinæ ℥ iiij ß. Mane fiat ebullitio vna atque altera, & cum expressione colatura, in qua dissolue; Mannæ Calabr. ℥ vj. Bulliant parum. coleotur, & addito vitello oui, croco pauco, & si lubet, pipere, fiat iusculum, cui si plusculum sacchari adiicere volueris, nihil nocebit. Hoc medicamine si communes viæ esseot euacuatæ, medietatem, vel tertiam partem pararem, & de quarta die in quartam, vel de tertia in tertiam, prout vires concederent, adhibitis prius fomentis circa hypochondria, darem ℥ ij. aut ℥ ij ß per sex aut octo horas ante paroxysmum, & ita febrem expugnarem, donec aliqua concoctio appareret. Post facta aliquali euacuatione, exploratis hypochoodriis, ne aliqua tensio aut durities adesset, infunderem vel Theriacæ antiquæ vel pulueris Garyophyllor. ʒ j. in aquæ vitæ ℥ ij & per duas horas ante paroxismum his aquæ vitæ fecibus inungerem spinam & stomachum, & darem Theriacæ illius recentiotis ℈ ij ß cum duplo conseruæ borraginis superbibendo haustum vini, sicut scripsi, & nisi omnino calor febrilis esset magnus, admiscerem ℥ ij aquæ vitæ in qua vel Theriaca, vel caryophylli fuerint infusi. Hoc medicamento statim rigor sistitur proximoque impulsu hosti fu-

G

git. Sic ego procedo, post lauo, prius assumpta Theriaca. Hæc diligenter, & diligentius Galeno tractat Trallianus, quem cum ratione secutus, non fui falsus. Vellem ne rem tam diu differretis. Meticulosa cunctatio in morbis plurimum nocet. Cum bene consulueris maturato opus est. In senibus hæc febris difficilis est, nisi mature occurratur. Est morbus chronicus, qui si tantum diæta oppugnatur, & soli naturæ actio tota committitur durat per annum, vt ait Hippocrates. Si vero natura medicamentis adiuuetur, cedit citius. Ego aliquoties quartanam, DEI auxilio, quarto mense, interdum sexto, interdum etiam octauo curaui, hocque factum fuit ante annum, cum haberem Ægrotum, intemperantem valde, qui erat senex, & veniebat in periculum hydropis, sed tamen octauo mense euadebat. Illi ego plus quam decies Theriacam porrexi sensim purgando & fomentando, corpus sed absenti nihil certi præscribere licet. Præstantissimi medici præsentes sua prudentia omnia gubernabunt & mihi, vt amici, ignoscent, qui sine dubio mecum quotidie actitet cogitant, & se defatigant, in curanda vxore, ad quod DEVS pater Domini nostri Iesu Christi successum tribuat. Optamus autem ex animo, vt hic annus felicior tibi eueniat & exeat, quam prior. Vale. Norinbergæ die natali, Anno 1559.

POST SCRIPTVM.

FIAT, quod debet, si vires constant, tamen successiue, cum fomentis & aliis, alioqui vires concidunt, nec postea locus est medicamentis, præsertim si adsunt symptomata, quæ vires debilitant. Quamprimum aliquo modo corpus videbitur euacuatum, occurrite vigori & calori febrili, quod fiet per Theriacam nouam. Lege quę Trallianus in fine de febre quartana dicit. Quid effecerim, aliis prædicandum relinquo. Res ipsa declarat, sequor rationem, & methodum, & vtor expertis. Si à reliquis medicamētis abhorret, habeo medicamētum lene & delectabile, de quo dātur ℥ ij. Est decoctio de mirobal. & Helleb. ipsius Montani. Sed loco seri vtor aqua borragin. & buglossę. Post facio quinquies infusionem violarum recentium, & ita paraui syrupū, quo vsus fui centies cum laude. Loco violarum recentium possunt accipi conseruæ. Doctor Meurerus nouit sine dubio illam descriptionem, est in consiliis de morbis melācholicis. Iterum vale.

Decoctum Myrobalanorum & Eleborj Montani.

EPIST. XCV.

IDEM EIDEM.

QVÆ de valetudine vxoris, & filiæ scribis, non sine dolore legi. Hac in re si consilium meum quid prodesse poterit impertiam. Quod ad vxorem attinet, velim vt semel, aut bis vteretur Electuario vitæ, cuius descriptionem mitto. Et cum sciam causam morbi præcipue esse ab obstructione mesaraicarum, propter stomachum frigidum, & epar calidiusculum, & propter venarum angustiam, velim vt post euacuationem sumeret ʒ j. aut ℈ ij. Terebinthinæ opt. bis aut semel in septimana, vel cū oblata, vel cum medulla pomi assati. Ego plane non dubito malum, si non plane tolli at multo melius fieri posse. Descriptio autem sit talis:

Terebinthina & Chalybis vsus in obstructionibus mesaraicarum venarum singularis.

℞ Teberinth. Cypriæ ℥ ß.
Lauetur aqua absinthij, & rutæ ana per vices quatuor, deinde add.
Puluer. Cinnamom.
Nucis Moschatæ an. ʒ ß.
Ol. amygd. dulc. recent. ʒ ij.
Misce.

Non reperi melius remedium. In difficilibus, & antiquis, tum mesaraicarum venarum, tum epatis atq; renum obstructionibus. Interdum solemus addere puluerem chalybis præparati; quem an Medici Lipsenses in vsu habeant nescio. Hoc scio quod Epar & splenem egregie aperiat, si Teberinthinæ additur. Quod ad filiam attinet, scio ipsam laborare obstructionibus, & menses deficere, in hac rectà soleo procedere. Primum omnium euacuo latas & communes vias, tali medicamento:

Chalybs præparatum.

Obstructio mensium.

℞ Radic. Rhabarb. ʒ ß.
Turpeth. veri. ℈ iiij.
Agaric. Troch. ℈ j.
Zinziber.
Galangæ.
Calam. aromatic. an. ℈ j.
Contusa infunde per noctem in aqua betonic. artemis. vino an. q. s. Colaturæ
℞ ʒ ij. ß. cui add.
Syrupi rosat. solu. ℥ ij.
Diagryd. gr. ij.
Aq. cinnamom. ʒ j.
Misce pro haustu. Sumatur bis vel ter, prout opus fuerit, iudicatum à Medico præsente. Primis venis euacuatis per nouem dies vtatur ista infusione:

Potio purgās.

℞ Herb. artemisiæ m j.
Saluiæ ℥ j.
Radic. rubiæ tinctor. ʒ ß.

Vinum medicatum.

CONTVSA omnia ligentur in Sindone, & infundantur in vini absinthij, ℔ ij. per noctem. Quod si vino absinthij addantur radices Helenij, & rosæ, eo effica-

cius erit medicamentum. De tali vino bibat mane ℥ij. aut iij. Deiude si vrinæ incipiunt crassescere rursus purgetur. Sequentibus diebus, cum tempus mensium appropinquat, ad fortiora aperitiua deueniatur, inter quæ est illud, quo ego liberaui duas virgines hoc anno, quarum altera Dn. vicini mei filia erat in via ad hydropem. Neque enim habuerat menses intra aunum cum quadrante. Hoc antêest tale.

℞ Herbæ Sabinæ M.ß.

Bulliant in vini s. q. & coletur diligenter per filtrum, deinde:

℞ Terebinth. opt. Cypr. ℥j.

Lauetur ter decocto suprascripto. deinde semel lauetur aceto scillitico, postea admisce

Puluer. Rubiæ tinctor.
Garyophyllor.
Macis. an. ʒj.
Ol. amygd. amar. ℥ß.

Misce cum saccharo ad pixidem. De hoc medicamine septem diebus ante tempus mensium, sumat quotidie ʒj. siue in oblata, siue in medulla pomi assati, & superhauriat haustum ciceru̅ rubeor. cum pauco croci. Aduentantibus mensibus, vesperi & mane lauentur & fricētur pedes cum decocto artemisiæ, pulegij, & huiusmodi, & si opus est fiat phlebotomia in saphenis. Ab hac cura non erit desistendum donec fluant. Possunt quidem aliquot dies interponi, quibus quiescat; sed illa erit vera ratio, & melius habebit. Subiicio tamen omnia etiam censuræ D. Meureri, quem scio à mea sententia non discessurum. Vale Norinb. 20. Decemb. Anno 1557.

EPIST. XCVI.

IDEM EIDEM.

Cura cæcitatis ex obstructione neruorum opticorum.

IN proximis tuis literis inclusa erat schedula, qua petebas rationem curandi suffusionem Rallæ absque Chirurgia. Quia verò absenti cōsulere difficile est, cum nesciam, an sit illa cæcitas ex suffusione, an ex neruorum opticorum obstructione, nihil consulam, sed pręsenti medico relinquam. sed rationem dicam, qua curaui septuagenarium senem cæcum ex obstructionibus neruorum, & puerum decem annorum. Septuagenarius recuperauit visum duobus mensibus, Puer vero post quartum mensem. Primo ordinaui diætam, prohibui lacticinia, pisces, cæpas, raphanos, sinapi & omnia euaporantia. Pro potu seni vinum limphatum cum aqua feniculi & Euphrasiæ concessi. Puero vero feci hydromel cum passulis, semine feniculi & Euphrasiæ. Postea accessi ad curam, Primo totum corpus euacuaui Cassia, atque post exhibui syrup. de stœchade, & de betonica, cum aq. feniculi & Euphrasiæ, & tandem feci infusionem Agarici. Corpore euacuato accessi ad vsum pillularum lucis, quarum exhibui ℈ ij. formando ex his pillulas num. iij. cum aq. feniculi & oleo feniculi. Exhibui ter à cæna per quatuor horas. Hoc facto accessi ad patricularem euacuationem capitis. Mane iussi per horam masticare quinque grana Mastichis cum Zinzibere. seni, qui masticatione vti non poterat, ordinaui gargarismum, ex radice pyrethri, Agarico, Zinzibere, sem. staphysagnæ. Hoc facto per dies aliquot, cum oculi viderentur humidiores ob effluxum, reuulsione sum vsus, applicans ceruici prope occiput sem. sinapi & nasturcii cum fermento. Caput ieiuno laui lixiuio mixto cum vino, in quo bullire feci betonicam, euphrasiam, rutam, maioranam, folia senæ, & agaricum. Agarico sum loco smegmatis vsus. Hac lotione sum vsus alternis diebus. Et cum lotionem capitis incepi, ordinaui etiam fomentationem pro oculis à leuioribus incipiens primum feci hoc decoctum;

℞ Herb. Melilot. *Fomentatio.*
Verbasci.
Altheæ.
Flor. chamomel.
Rosar. an. M. j.
Semin. Fœnugr. ʒj.
Fenicul. ʒß.

Decoq. in aq. lib. v. ad tertias. colaturæ adde

Mellis ℔ ß. Misce.

Hanc fomentationem decumbenti in lecto adhibui cum spongia noua, mane post masticationem, non nimis calidam, per vnam horam. Post seq. Collytio iussi vti.

℞ Aq. fenicul.
Rosar.
Euphrat. an. ℥j. *Collyrium.*
Ol. myrrhæ ℈ j.
Tutiæ præpatat. ʒj.
Camphoræ ℈ ß.

Misce pro Collyrio. Hoc sæpius in die iussi vti, non tamen statim à cibo.

Post septem aut nouem dies ad fortiora accessi. Pro fomentatione sumsi herbas fortiores, nempe marrubium, centaureum minus, rutam, feniculum, & huiuscemodi. Collyrium etiam fortius feci, addendo aliquot guttas ol. feniculi destill. & parum de succo anagallidis. Tandem post mensem adhuc ad fortiora ascendi,

adiiciendo prioribus herbis in fomento, cyclamen, Helleborum album. Et collyrium etiam fortius feci, addendo ad aquas succum cæparum cum melle. Nec veritus sum etiam cæpas ipsas sub cinere coctas cum optima Theriaca mixtas, pro emplastro per integram noctem apponere. *Emplastrum.* Hæc fuit mea methodus, qua multum profeci. Sed tamen singulis septimanis semel ℥ß. pillul. Lucis exhibui. Poros capitis apertos tenui, post pectinationem adhibui suturis istam aquam;

℞ Aq. vitæ simpl. opt. ℥iiij.
In qua infund.
Pulu. Cinamom.
Garyophyllor.
Anacard. an. ʒj.
Fiat colatura, seruetur in vitro.

Et quia magna est sympathia pedum cum capite, semper cum herbis calidis exiccantibus, vesperi & ante cibum lotionem pedum institui. Habes meam curam, quæ nihil habet singulare, forte præsens Medicus meliora habere potent, Sed ordinem hunc tamen seruabis. DEVS gubernet omnia ad gloriam nominis sui. saluta to Rallam. Vale.

EPIST. XCVII.

D. MELCHIORI FENDIO MEDICO *VVittebergensi, Hieronymus Schaller Physicus Noribergensis.* S. D.

QVOD nuper literis tuis, Vir ornatissime, non respondi, in causa fuit, quod tum multis negotiis, iisq; molestissimis occupatus eram. Quare si inique tulisti meum silentium rogo vt ignoscas. Iudicaui enim ea, de quibus inter nos conferendum est, sine rerum vtriusque nostrum discrimine moram posse pati. Petiisti à me prioribus tuis literis, vt te certiorem reddam, quid in vniuersum de Theriaca quã superiori anno composuisti sentiam. Sed ne videar tibi rem ignotam commendare, ecce subscribam obiter totam eius Theriaces meæ descriptionem, vt tu quoque inde certo constituere possis, quid boni ex eius vsu sperandum sit: tum etiam quam prope ad veterem illam Galeni accedat. Est autem descriptio hæc:

Trochisci Hedychroi.

℞ Ligni aloës loco radicis Aspalothi. ℥ j ß.
Flor. schœnanthi ʒ j.
Calam. aromatic.
Costi amari quem si non licuisset habuisse, accepissem Enulam campanam.
Phu Romani.
Asari an. ℈ ij. ğ. v.
Canellæ el. ʒ vj.
Tantum pondus canellæ loco & cinam. & cassiæ positum est.
Rad. acori aromatici loco amomi teste Auic. ʒ iij.
Amarici, id est, maioranæ tenuifoliæ ʒ ij ß.
Rad. spicæ nardi ʒ ij.
Macis loco Malobatri teste Auicena ℈ ij. ğ v.
Galenus loco folii ponit nardum.
Myrrhæ elect. ʒ iij.
Mastich. ℈ ij. ğ v.
Rhabarbari loco pontici,
Croci an. ℥ j ß.
Cum vino albo fiant trochisci.

Sic quoque trochisci scillini iuxta Galeni mentem magna cum diligentia sunt præparati.

Trochisci viperini omissi sunt, in quorum locum non suaserim, vt accipiantur absurdi illi pastilli dicti Trochisci loco trochiscorum de Tiro, à Venetianis Medicis olim substituti. Præterea mihi penitus persuasi neque id sine ratione, imo cum autoritate Galeni, Antidotum hanc si ex rebus efficacibus debita præparetur, etiam absque carne viperæ omnia posse, quæ ab antiquis ei attribuuntur, hoc solũ dempto, quod in morsibus viperarum non tantum auxilij præbeat. Sequitur tota compositio, sicut à me est confecta.

℞ Troch. scillinorum ℥ xxiiij. *Theriaca Schalleri.*
Hedichroi, quos Arabes Alindaracoron vocant.
Piperis nigri.
Lacrymæ papa. Thebaici an. ℥ xij.
Canellæ loco & cassiæ & cinna. ℥ xv.
Rosar. siccar.
Scordij, non Cretici, sed quod hortus meus profert haud pœnitendæ qualitatis.
Sem. Napor.
Irid. Illyricæ.
Agaric. elect.
Succi liquiritiæ.
Olei charyophyll. quod locum Balsami ad summum obtinet, in caliditatis tamẽ temperamento longe excedit balsamum. an. ℥ vj.
Myrrhæ.
Croci.
Zinziber.
Rhabarbari, loco pontici.
Rad. pentaphyll.

Nepe-

Nepetæ.

Prassij.

Semen selini stri.

Sem. petrosilini, non Macedonici, sed ad nos in locis syuestribus prouenit, semen est exiguum, sed insignibus prædi- tum qualitatibus, sicut mihi ex dissolutione partium eius patet.

Stœchad.

Costi amari.

Piper. albi, immaturi scilicet. longi.

Dictamni Cretici veri, folium habentis acre, lanugine prorsus obductum.

Schœnanthi.

Thuris.

Resinæ laricis, loco terebinthi. Nam tametsi resina terebinthina in promptu fuerit: ita tamẽ vetustate exoluerat, quod iam quodammodo sicca apparebat, resolutis scilicet aqueis & aëreis partibus.

Nardi Indicæ an. ℥iij.

Polij.

Seseleos.

Storac. calamit.

Sem. Nasturtij loco Thlaspios. Nam hactenus non vidi herbam quæ Thlaspi per omnia responderet.

Ammi.

Chamædr. flosculo purpureo.

Chamepith. siue aiugæ.

Hypocystidis succus.

Succi hypocystid. In hoc succo vt verum fatear, satis & dubij & difficultatis est.

Macis, loco Malobathri.

Nardi Celticæ.

Rad. gentianæ.

Sem. anisi.

Feniculi.

Terra sigillata falsa.

Boli armenæ, summo ingenio ablutæ & præparatæ, loco terræ illius sigillatæ & albæ, & subcitrinæ, quæ hodie mera imposturæ sunt. Nam cum bolus Armena à Galeno ita extollatur; & nos eius vires insignes indies experiamur, cur ergo illam non sumerem potius, quam incertum illud lutum?

Chalanti torrefacti; iuxta Gal. mentem, sic vt colorare antidotum possit. Accepi autem chalcantum loco chalcitheos illius fossilis, cuius venæ, quod mihi constet, nullibi hodie extant, ipsis tamen viribus non differt chalchanthum à chalcide, nisi maioris & minoris discrimine, tum etiam ratione puritatis, & impuritatis.

Chalcanthi & Chalcitidis differentia.

Phu Romani.

Hyperici.

Acaciæ. Hic coactus sum sumere succum illum agrestium prunorum.

Gummi Arabici.

Cardamom. an. ʒij.

Rad. acori aromatici ℥iij. Obamomum, & semen balsami, quibus semper carere cogimur, adauxi pondus acori aromatici.

Sem. Dauci, non cretici, sed nostratis.

Galbani.

Sagapeni.

Succi panacis Herculei.

Asphalti.

Castorei.

Centaur. min.

Aristoloch. longæ veræ. ʒj.

Mellis despumati pot. ℔. iij.

Vini Cretici q. s. scilicet circiter ℔. xv.

f. secundum doctrinam Galeni commixtio.

Opium.

Ol. caryophyl. accelerat fermẽtationem.

Veteres ratione carnis viperinæ & opij in theriaca ætates maxime obseruarunt. Nos solummodò opium obseruare conuenit, quod vbi erudum, vt ita loquar, & grauem odorem remiserit, statim incipio vti hac mea theriaca. Accelerat enim fermentationem ipsum oleum garyophillorum, ac stupefacientem opij qualitatem propediem reprimit sua intensa caliditate, & astrictione, & vi aromatica. Quare ab eius vsu non abstineas, hoc tamen inprimis obseruato, ne quis ipsam bene purgato corpore sumat. Potenter enim dissoluit humores. Sic enim cum laude indies illa apud meos vtor, quod iam cogar nouam moliri compositionem, quæ in multos annos sufficiat. Porro non abs re me fecisse æstimes, quod oleum caryophyllorum loco balsami antidoto imposuerim. Video enim in theriacis Arabum basin obtinere garyophyllos, vt quibus proculdubio prospecta fuit vehemens, insignis, & nobilis ipsorum natura, quæ superare, excepto cinnamomo, omnia reliqua aromata facile videntur. Hoc oleum etiam præstat vulneribus, vt illorum dolorem, si mox indatur, statim sedet, & absque inflammatione ad cicatricem perducat. sordida mundat vlcera, fluxiones, & virus sistit adeo, quod nihil supra. Soleo quoq; eo vti feliciter in quartana febri, in chronica debilitate ventriculi, in Diarrhœa, & eiusmodi morbis, in quibus calefacere, astringere, & roborare conuenit. Vltra guttulas duas aut tres raro exhibeo in vino. Non innatat, sicut reliqua olea solent, liquoribus modo concutiatur, sed fundum petit, in modum lachrymæ balsami, ac subsidit. Tu eius specimen à me accipito beneuolo animo, & vtitor cum discretione. De Mucchato rosarum, vter melius confecturus sit certabimus ad futurum semestre, DEO concedente. Interim feliciſsime cum coniuge honestissi-

Oleum Caryophyllorum loco balsami.

ma vale, & omnes amicos diligentissime saluta. Notinbergæ. Martij die 24. Anno Christi 1558.

EPIST. XCVIII.

HIERONYMVS DONZELINVS *Medicinæ Doctor, Johanni Cratoni Medico Cæsareo,* *S. D.*

Chymicorum in chronicis vsus.

DE chymicis tecum sentio, nec ego illis vtor, nisi in chronicis quibusdam, de quibus meam sentẽtiam intelliges breui, cum leges libellum quondam à me nuper editum contra quendam Empiricum chymicum, qui librum edidit, cui titulum fecit. Il flagello di Medici rationali, Italica ista sunt. Ego alieno nomine ita illũ tractaui, vt illũ suæ audaciæ pœnituerit. Accipies cũ Trincauellicis. Illic chymica exagito, ac mirũ quantus inter nos sit consensus de his rebus, de quibus tamen nihil vnquã cõtulimus. Ego mira parari scio à spagiricis, at vsum eorũ minime tutum puto. Tu vero non credis chalcanti oleum sine igne parari posse; sed accipe rationem, qua ego paratum vidi: Teratur vitriolum subtilissime, illi superfundatur acetum aliquoties destillatum & exiccetur, tum siccum in loco subterraneo ponatur in vase decliui, prodibit oleum. Hoc spagiricus à me doctus parauit, & ego vidi. Non est quidem res tam valida, atque illud quod igne elicitur; sed tamen chalcanti oleum est, & vires aliquas habet, alterius tamen comparatione tenues. Sed accipe aliud spagiricum miraculum; Teratur sulphur subtiliter, superfundatur illi oleum Tartari, decoquatur donec albescat, tum coletur super aquam frigidam, in fundo residebit sulphur, quod extractum soli exponatur, & siccetur. Hoc tuto intra corpus exhiberi potest ad multa vtilissimum, in hydrope: Idem si ponatur in loco humido subterraneo, oleum sulphuris reddet. Ego aliquando libros omnes Paracelsi apud me habui; sed cum ex eorum lectione nihil proficerẽ, pro aliis permutaui, nec in mea Bibliotheca tales libros hærere volui, qui nihil docerent. Ac puto, si quid dignum vnquam ab eo dictum aut scriptum est, id ab Andernaco in suos libros fuisse translatum cum censura, licet sæpe ipse etiam censendus sit. Cum his literis accipies tres vncias optimi ladani. Siquid aliud cupis, mone, ac statim me habebis paratissimum. Marinellus dicit, se vti ladano per os sumpto, exigua quantitate ad ventriculi robur. Nam plane Melancholicus est, ac nemini cedit τύπῳ τῷ πάθει. Theriaca autem se tuetur, qua vtitur, tamquam pane, is te amanter salutat. Scribit Zuingerus se triginta tomos sui Theatri emisurum. Interim de Hippocrate nihil. Sylburgius affirmat Parisiis quendam ne doctum totum Hippocratem elaborare, cui ego meas emendationes græci exemplaris communicaui. Interim Mediolani alter Medicus eruditus idem molitur. Vale. Venetiis 10. M. Anno Millesimo, quingentesimo, sexagesimoquinto.

Oleum Chalcanthi absq; igne.

Sulphur præparatum.

Andernacus Chymica studiosus.

Ladanum.

EPIST. XCIX.

IOHANNES CRATO A *Krafftheym, &c.* N. N. S. D.

SVPERIORIBVS proximis diebus mentionem fecisti de quatuor elementis ex chelidonia arte chimistica extrahẽdis. Respondi tunc me nescire in quam partem chelidoniæ vocabulum sit accipiendum. Nam & de herba, & metallica operatione chimistas vsurpare. De herba cum dictum intelligerem, non potui in temporis angustia meas cogitationes explicare. Eas igitur nunc hoc scripto expono. Dum mense Maio chelidonia floret, sub plenilunium in locis aridis tota herba nouem librarum pondo colligitur, & huic libra vna salis torrefacti apponitur, atque in vitrum distillatorium capax conicitur, & per quindecim dies in fimo sepelitur dum putrescat. Deinceps vitro alembicus imponitur, atque luto communitur, & primo in balneo destillatur herba cum radicibus. Quod per hanc destillationem extrahitur, à Chimistis aqua appellatur. Idem deinceps vitrum cum herba cineribus imponitur & liquor, qui destillãdo exprimitur, aër dicitur. Tertio idem vitrum arenæ, aucto tamen igne, imponitur, & liquor crocei coloris, qui exit, ignis nominatur. Quod in fundo vitri vel ampullæ remanet, terram esse nemo ignorat. Hæc de quatuor elementis chimistæ gloriosi, & tanquam de secreto, loquuntur multis ignoto. Asseruãt autem quemlibet liquorem seorsim, &, ne quid expiret, cauent. Primi liquoris seu elementi aquei vsus existimatur, quod intra corpus sumptus omnes humores corruptos & perniciosos corrigat & educat. Præcordia autẽ maxime adiuuet, & pulmones ab humorum infarctu liberet. Ac si pulmo in aliqua parte sit læsus, substãtiam pulmonis sanet. 2. Vulnera ab omni corruptione conseruet. 3. In omnibus ægritudinibus, si per nouem dies ex aqua buglossæ matutine bibatur, eas

Quæ sint ea quatuor ita appellata & decantata à Chemicis chelidoniæ elementa.

Aqua.

Aer.

Ignis.

Terra.

Et quæ singula præstent.

eas vires naturæ addat, vt morbum superet. 4. Quotidianum vsum sanum validumque corpus conseruare. Atque hæc de primo elemento isti homines, qui ex fumo aurum captant, & fumos vendunt, prædicant. Pulmonibus hanc aquam conferre fateor. Alterum liquorem aërem dicunt. Eum vsque adeo sanguinem augere censent, vt nisi quis vel maritus sit, vel crebro sanguinem mittat, ex plenitudine periculum sentiat. Nunquam feci periculum, neque facere velim. Experiatur qui volet. Addunt hæc, ne debilitari quidem eos, qui isto liquore vtuntur. 3. Expurgare melancholiam, & omnẽ humorem superfluum. 4. In perpetua iuuentute & vigore homines conseruare, atque formæ bonum stabile reddere. O rem pretio dignam. 5. Neruis robur addere, & venarum sanguinem ab omni vitio liberare. 6. Suffusiones & oculorum vitia non modo corrigere, verum plane tollere, si per vnum mensem liquor ille singulis diebus oculo imponatur. Itaque & cæcis visum restituere, si se in loco ab omni ventorum flatu & aëris iniuria libero, contineant.

Vires elementi secundi.

Prodesse visui hanc herbam omnes, qui de re herbaria scripserunt, docent, & hirundines visum ex hac herba recipere testantur. Itaque recte hunc liquorem oculis instillari posse existimo. Tertius liquor, seu elementum ignis, vt isti loquuntur, ad ista omnia, de quibus iam antea dictum est, conferre existimant. Addunt autem hoc in paralysi linguæ, & vsu sermonis amisso conferre, ac iam anima deficientes spiritum recipere, si cum aliqua cordiali aqua, vel cinnamomi aqua ori iniiciatur. Spiritus exhaustos restituere. Senectutis incommoda, si ex vino quotidie sumatur, non modo tollere, verum è senibus iuuenes reddere. Simili modo exhibitum peste infectis præstantissimum remedium esse. Habes arcana chimistica, & his plura si scire desideras, libenter & liberaliter ea communicaturus sum. Vale. Anno 1580. die 26 Februarij.

Vires tertij.

EPIST. C.

IO. CRATO A KRAFTHEIM, &c. N. N. S. D.

Pro præseruatione, senes in primis nō purgandos esse: sed leniendam eis esse aluum.

QVÆSITVM fuit, Rectum ne esse videatur, hominem in declinante ætate constitutum, sanum vt nunc, occupationibus grauibus distentum, in coniugio atque victum nõ satis temperantem, quotannis præcautionis causa medicamentis scammoneatis, & electiue, vt loquuntur, ducentibus purgare. Ad hanc quæstionem responsum, primum cacochymiam indicare vacuationem per medicamenta, atque eam quæ cum plenitudine coniuncta sit, vt morbum factum, certis indiciis videatur. Certa indicia imminentis morbi non indicari in hoc corpore. Ergo me in ista ætate electiue purgantium medicamentorum, videlicet quæ ex scammonea, turbith, colocynthide componuntur, vsum, non posse probare. Secundo in declinante ætate absumi per se humidum radicale, & calorem innatum debilitari. Vtrumque vero adhibitis fortissimis medicamentis non frustra metui. Medicamenta enim ista valide siccare, & cum humores malos educunt, simul natiuum, cui calor insidet, affligere. Deinde cum sint calida, suo calore, qui minime est temperatus (solo enim temperato calore innatus calor fouetur) natiuo calori vim afferre. Tertio, in cruditatibus & vsu veneris, nulla ratione indicari purgantia medicamenta. De crudis enim nullum esse dubium quin coctionem indicent: venus vero cum spiritus exhauriat, & caput ac ventriculum inprimis afficiat, quo pacto simile nocens similiter nocẽti, iuxta regulam adhibemus? Quarto, Regula generali nos vti, in præcautione adhibenda medicamenta κατ' ἐπικρ... Quid autem in catapotiis aureis & cochiis non maximum, si purgandi intentionem respicias? Quinto, Medicamenta electiue (vt loquuntur Medici) ducentia, non solum noxia esse ventriculo, quod calorem præter naturam excitent, verum etiam malignam qualitatem, qua vitiosi humores attrahantur, inducant. Itaque paulo post tales purgationes ventriculum prauis humoribus repleri. Sexto, rectam victus rationem, secundum Hippocratis sententiam tutissimam esse medicinam. Ad hæc quid respondeatur. Primum ait, se non ex euentu, qui opinione prosperior fuit, neque ex authoritate, quæ Achillis sit, sed natura rei & methodo contrarium velle ostẽdere. Neque initio de temperamento corporis vult constituere, cum ante annos prope triginta ego luculẽter de eo scripserim. Promittit deinceps sibi victoriam, si modo adhuc medicinam Hippocratis & Galeni profiteatur. Deinde de curatione febris ephemeræ agit, & plenitudine, cuius index fuerit catarrhus, se adductum, vt catapotia aurea atque cochia exhiberet. Reprehendit cunctationem medicorum, & de sua animositate loquitur, atque de curatione methodica catarrhi agit. Hæc nobis consideranda. Nihil propemodum

Febris ephemera.

ad rem Medicum illum dicere apparet, & me nimis inclementer tractat, cum in illius facta nunquam inquisiuerim, nec inquirere voluerim. Mirificam autem suæ artis medicæ scientiam prodit. Totis viginti octo annis (tot enim sunt, cum ego Heinzelio consilium illud scripsi) temperamentum non mutari, cui obsecro verisimile videtur? Itaque cum ex rei natura & methodo voluerit sua demonstrare, certe fundamentum quasi hoc ponendum erat. Egregia vero illa consideratio naturæ rei materiam biliosam in vniuerso corpore commotam ex animi quadam perturbatione isto modo causam febris ephemeræ statuere, vt expurganda etiam videatur. Nunquam ab Hippocratis & Galeni doctrina discessi, nec discessurus sum, ephemerarum verò febrium ab ira & commotione animi ortarum, spirituum immodicam calefactionem, non humorum esse ab illis didici. Hoc etiam noui, cum vacuatio humorum, non fiat absque motu, (non enim nunc dico quod Galenus affirmat, medicamenta omnia purgantia calida) & motus humores ac spiritus calefaciat, in ephemera febri purgationem non indicari. Methodicam ne igitur & rationalem curationem, an euentum prosperiorem sua opinione hic Medicus commemoret, doctorum Medicorum esto iudicium. Ad catarrhi curā quod attinet, videamus ipsius analysin. Catarrhus est symptoma, recte. Morbi, symptomatū causæ. est autem morbus intemperies frigida atque humida cerebri cum materia. Materia ob multitudinem non potest concoqui, ergo euacuanda. Nemo qui prima rationalis Medicinæ principia didicit, hæc negabit, sed Medico illud probandum fuerat, fuisse & multam materiam, vt non potuerit à natura euinci, & ne grauius malum afferret, periculi indicia proferre. Nam nisi hoc probet, stat etiam nunc, materiam fuisse cōcoquendam, & eo ducēdam, quo natura vergeret. Non enim vere turget pituita, cum sit humor frigidus. Peccatum igitur esse in methodum resolutiuam apparet. Videat autem quam ex natura rei agat, cum validam naturam & locum affectum validius medicamentum requirere affirmat. Valida enim natura & virtus expulsiua fortis etiam debiliori medicamento adiuuari potest, & naturæ morborum Medici. Deinde locus affectus purgationem nō indicat. Nisi forte medicamenta ad partem affectam proficisci hic Medicus opinatur. Est autem hæc purgatio reuulsionis species, qua materia catarrhi à capite trahitur, & reuellere

Catarrhus.

nos posse, (respicientes πρὸς τὸ κατεπεῖγον) non expectata coctione scimus, & beneficio Dei, priusquam Medicus ille Medicum libellum attigit, didicimus. Nihil igitur de sua audacia commemorabile narrat. Neque regulam, concocta medicari oportet, &c. euertit. Nec de sua confidentia tam gloriose loqui debebat, cum peruulgatum sit, magnæ Medicinæ partem audacia constare, siue cunctadum sit, siue accelerandum, semper naturam & rationem ducem sequor, & tam mihi potentia medicamenta, & eorum vsus rectus, quam huic Medico nota sunt. In acutis morbis nullus vnquam me cunctari vidit, nec in chronicis cessator fui, plures fortasse ęgros, quam hic Medicus aspexit, beneficio Dei sanitati restitui. Cum D. Achille non est mihi negotium. Ne hunc igitur admisceat. Nūquam hic Medicus curationes meas, (quod sciā) inspexit. D. Achilles ante triginta annos apud ægros mihi additus fuit, si quid is habet, quod reprehendat, proferat. Multa vsu artis interea didici. Neque tamen (vt falso ille putat) ad empiricos plane me contuli. De coctione materiæ biliosæ & tenuis nimis longum esset agere, neque instituto nostro conueniens. Quod ad stimulum medicamentorum, vt vocant, attinet, non videndum quid quis dicat, sed qua ratione dicat, existimo. Agimus de vacuatione quę præcautionis causa adhibetur. De ea ego hoc affirmo, cum eam requirimus necesse esse, vt de morbo quem formidamus, & eius causis constituamus, deinde posse de medicamēto recte agi, cum indicatio, quæ collatio nocentis & conferentis est, methodice actioni prælucere debeat. Cæterū quod huic Medico, ex hibito purgante medicamento perinde est, siue per superiora, siue per inferiora purget, in Asclepiadis vel Erasistrati schola didicit, & nouum se Hippocratis interpretem facit, cum. FACILE ferunt, illi hoc videtur, si tribus horis post assumptum medicamentum æger vomat, & in deliquium animi incidat. In Analysi etiam sua ostendit materiam pituitosam, deinde huius oblitus biliosa vomitu reiecta scribit. Accedit deinceps ad secundam rationem, & me non primum obseruasse ait, medicamēta purgantia senibus obesse. Nunquam hoc mihi cogitare in mentem venit. Colligi etiam plura excrementa in senibus calore debilitato, quam in iuuenibus scimus. De eo autem quæritur, sintne ad [illegible] conuenientiora, recta victus ratio & exercitia tempestiua, quam medicamenta electiue, vt loquimur, & cochiis atque aureis pillulis, quæ scammoneam, colocyn-

Num in senibus potior præseruatio in diæta & exercitatio quam medicamentorum electione purgatorum.

colocynthidem, turbith accipiunt, purgantia, cum beneficio DEI nobis meliora & tutiora sint ostensa. In isto totius negotij cardo vertitur, concedere quidem nobis Medicus videtur, verùm ne errasse videatur, statim ad ingenium redit, & illud affert, in hoc casu, vt loquitur, excremẽta vltra tempus (sua illa verba propono) retenta, plus victus rationem incommodasse, quam profuisse. Sunt ista prorsus paradoxa. Nam ex victus ratione recta vllum esse incommodum insania esse dicere. Naturam autem (id quod & constitutum) validam, & viis (vt loquitur Medicus) aptis vltra tempus excrementa coaceruata retinere, & permittere vt calorem strangulent, quam recte dicatur, Medici docti iudicent. Pueriliter autem ineptit, cum medicamenta σωτῆρα dici, me docet. Sciui hoc fortasse prius, quam ille literas didicit. Et hoc ago, hoc vrgeo, vt eam corporis constitutionem, quæ postulet vt quotannis talibus electiue purgantibus medicamentis, qualia sunt colocynthis, turbith, scammonea, vti D. Heinzelius debeat, demonstret, & hoc recte atque cum vera ratione fieri ostendat. Hic illi ad primam, secundam, tertiam, & quartam rationem à me allatam respondendum erit. Ad quintam meam rationem hoc adfert. A purgantibus plures congeri humores: absolute verum non est, sed cum sex rebus non naturalibus magis delinquitur, qua ratione, qua humanitate ista dicantur, æqui & iniqui iudicent. Non ago simpliciter de purgatione, sed de purgatione per ea medicamẽta, quæ commemorata sunt, loquor. Ea dico ventriculum qualitate quadam trahendi humores imbuere, ita vt paulo post non minus humorum ad se attrahat, quam medicamento ipso præsente attractum fuit. Hoc vt affirmem, tam Græcorum, quam Arabum authoritate adducor. Veras & firmas rationes, quas & Galenus & Montanus euidenter monstrant, habeo, & experientia hoc edoctus sum. Neque tamen ἁπλῶς & simpliciter hæc medicamenta reiicio, sed in loco, & cum meliora ad manum non habemus, laudo. Commendare vero glandes frugibus repertis inscitia est. Non tam agimus de neglectu sex rerum non naturalium, de quo à Galeno nostro ita monemur: Qui rectam victus rationem tenere nequeunt, iis optimam medicinam præscribere superuacaneum esse. Quod vero addit Medicus de refrigeratione caloris, si ex accidente hoc intelligit, largior illi: si simpliciter, physica principia eum ignorare existimo. Ac improprie dicitur, crudi-

tatum prouentum augeri à medicamento. Neque declaratur quid sit illud, vrgens malum quo posthabito sit purgandum. Profecto si doctrinæ Hippocriticæ & Galeni studiosus esset, & ex fontibus potius, quàm lacunis Medicinam hausisset, aliter sentiret, & de re Medica scriberet. Postremam rationem Hippocraticam inuictam ἐν τῇ τροφῇ φάρμακον τὸ ἄριστον probat. Meum vero exemplum quod amico proposueram, qui in ista hæresi iuuenis fuerim, vt non putarem me à morbis tutum, nisi crebris medicamentis purgantibus vterer, improbat. Quam ignarus vero sit aulicorum morum apparet. Totis iam quatuordecim annis alieno modo mihi viuendum fuit, edendum, laborandum, somnus capiendus, non quando natura & voluntas hoc postulauit, sed cum dominis visum fuerit, vbi igitur exacta illa mea diæta? Ait me non catarrhis laborasse, cum nihil non mali ab illis sim passus. Viribus corporis denique D. Heinzelium superare. Quid? vel malis oculis vsus est, vel me Medicus nunquam vidit. Roborantia deinceps medicamenta quæ suo calore paulatim materiam absumere possint, vel calorem natiuum fouere, velit, nolit, admittit. iis vero vti quid negotia, quid vita ciuilis impedit? Concludit ad extremum, non in controuersiam se illud vocare, quod in controuersia maxime est, videlicet, an in ista vita, in tali ætate. πρὸς τὴν τροφὴν αὐτὴν recte quotannis medicamenta ista, quę nominata sunt, & D. Achilles (id quod nunc primo rescisco) sæpe vsurpauit, D. Heinzelius ad annuas purgationes adhibere debeat, an vero mitiora & benigniora illis præferẽda. Nã de epicrasi hic agere ineptum esset. cum de præcautione sani vt nunc agatur. Neque catarrhi (de quo nihil prius sciui) materiam nunc reuellimus, neque temperiem cerebri curamus. Nihil etiam de medicamentosa victus ratione (quod sciam) actũ est. Nisi forte (quod non memini) potum medicamentosum, id est, vinum cum carduo benedicto vel betonica præscripsi. Exquisitam vero victus rationem, quæ omni reprehensione vacaret, plane non attigi. Quid igitur de lana caprina? Si medicus me hoc mihi sumere putat, vt ex præscripto meo præsentes Medici ægrũ curent, & posthabitis suis medicamentis, quæ recta ac conuenientia videntur, nostris vti debeant, magna me iniuria afficit, & de me nimis inconsiderate iudicat. Non addam plura. Moram tibi vir præstantissime gessi. Cum Medico vero, qui tam doctum se putat, vt Cratonem contemnere possit, ne verbulum quidem com-

mutaturum me amplius profiteor. Subiicio autem ista non tuo, sed omnium Medicorum rationalem medicinam amantium & intelligentium iudicio, & me tua causa, non Medici, hæc scripsisse affirmo. Sic igitur cõcludo, hominem temperantem ista ætate, ista constitutione corporis, qua tu es, ex medicamentis quæ cruditates in corporibus collectas paulatim absumunt, calorem innatum roborant, recta victus ratione & exercitiis conuenientibus adhibitis, plus adiumenti, quam ex purgantibus medicamentis capere. Qui vero rectam victus rationem tenere nolũt, iis optimam medicinam (vt Galenus noster ait) pręscribere superuacaneum esse. Bene vale, & me ama.

EPIST. CI.

IO. HENRICO HERVVART Patritio Augustano, Io. Crato à Kraftheim, &c. S. D.

APVD Xenophontem est, Hippiam quendam Eleum, post longi temporis obseruationes, Athenas esse reuersum vt doctrinam Socratis iterum cognosceret. Qui cum animaduerteret, eadem Socratem docere, quæ multos iam ante annos ex eo audiuerat, admiratus primùm virum, de cuius doctrina & sapientia tanta esset omnium opinio, veterem cantilenam canere. Eo deinde processit audaciæ, vt Socratem, qui Apollinis etiam oraculo sapientiæ laude excellebat, contemneret, neque hoc clam ferret, sed dictis quoque lacesseret. Huic vero respondit Socrates: O Hippia inquiens: ἡ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν. id est, imo non tantum eadem dico, atque eadem forma sermonis vtor, sed eadem etiam perpetuo meis auditoribus inculco: Siquidem non nocet bis atque ter id dicere quod recte dicitur & discentibus vtile est: ac potius laudi ducendum de rebus veris & vtilibus eadem sæpe multumque sermonem vsurpare, & certa explicandi ratione perspicua planaque facere. Tales vero Hippias etiam nunc reperiri vbique non est dubium, qui cum incidunt in hęc scripta, & præsertim in consultationibus à Montano dicta ἁπλόντα illam, & quasi vniformem docendi rationem respuunt, & nos qui ista edimus & tanquam vtilia cum studiosis rei Medicæ communicamus, suauiter derident. Hos autem vt ὑπερόπτας τῶν εἰωθότων, καὶ δούλους τῶν ἀτόπων, id est, contemptores vsitatarum, & absurdarum opinionum seruos missos faciamus, & interim mirificis scriptis, quibus veterum doctrina conuellitur, & nescio quæ nouæ

Montani defensio.

substructiones ab eis fiunt, quæ rixis & gladiatoriis libellis, in quibus non multum firmitatis est, fulciunt: eos delectari patiamur, præsertim cum isti Hippiæ soli sibi sapere, & medicinæ artem tenere videantur. Præter hos vero duo sunt eorum quibus Montanica non placent, medicorum genera: quorum vnum quod videtur sibi Attica eloquentia præditum, nec tamen est, ista ridet quasi barbara verba. Alterum in maxima rerum omnium inscitia contemnit atque respuit, & fortunam atque experientiam suam iactitat. His animi mei sensus est explicandus, vt optimi quiq; pietatem meam atque obseruãtiam erga præceptorem meum Io. B. Montanum perspiciant, & tyrones in studio Medico aduersus peruersa iudicia pręmuniantur. Ac ipse quidem in ea sum sententia, vt cum cogitationes mentis oratione explicandæ sint, atque rerum animo perceptarum verba sint indices orationis, genus perspicuum, elegans & proprium magnopere probem, & magnum ornamentum ac adiumentum in docendo statuam. Sed cum ius consuetudinis præualeat, cum tẽporibus iniquis hoc sępe excludatur, & quasi auditorio seruiendum sit, ac τὰ κοινὰ κοινῶν dicenda, non puto merito in reprehensionem eos cadere, qui potius ita dicere malunt, vt intelligantur, quam vel elegantia affectata res obscurare, vel in verborum sollicita conquisitione eas amittere. Fuisse autem summam vim ingenij in Montano, & singularem eloquentiam, sciunt omnes, qui ęum nouerunt, & erat in vtraq; lingua, elegantioribusque literis ita versatus, vt si quid vellet, splendide & ornate dicere posset: id quod ex scriptis eius, quæ iuuenis composuit, manifestum est: sed cum ad docendam artem medicam stipendio Illustrissimi Senatus Veneti amplissimo conductus esset, more scholæ dicere, quam eloquentiam ostentare maluit. Vtebatur autem oratione perspicua, plana, ac auditoribus accommodata, & vere Socraticum tenebat, vt τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν diceret, id quod in methodica & vera doctrina fieri oportet, & plane necesse est. Nam non ludendum opinionibus, neque conquisitas & male detortas authorum sententias auditoribus obtrudendas esse putabat: sed id quod Galenus monet ostendendum illis præcipue censebat, omne præceptum medicum debere esse ἀληθὲς, χρήσιμον καὶ ἀκόλουθον. Ac cum interdum cogitationes suas, vel propter temporis angustiam, vel strepitu auditorum commotus, satis perspicue explicare non posset, expoliuit eas altera lectione, & tandem ter-

Mõtani laus.

Requisita præcepta Medici.

dem tertia: sæpe ἀνακεφαλαίωσιν proposuit, & quid tenẽdum esset, monuit. Id si quidam animaduertissent, qui Montanica edunt, vel lectiones integras & distinctas (id quod nuper in 2 Fen 1. Canonis Auicennæ fecit Franc. Degalottus Regiens.) dedissent, atque ita Montanus, vt ostendi, suam defensionem afferret ipse, vel omissis tot superuacaneis repetitionibus iustam σωματοποιίαν Mõtanicorum edidissent, in quibus si quid esset vitij, authori editionis non excellentissimo Montano adscribendũ fuisset. Vt enim de me dicam, si quis ista, quæ de methodo therapeutica à me sunt edita, in qua hoc vnum studui ostendere, primum esse debere in actione, quod in inuentione vltimum est, reprehendat, fateor, si quis forte responsionem requirat, eam illi à me deberi. Cumque sint quidam qui μικρὰ ista vocent, & quasi ingenioli nostri ὑστέρημα putent, iis hoc respondeo, nũquam mihi fuisse propositum commentarios de iis, quæ à Galeno & Montano copiosissime sunt explicata, edere: sed saltẽ indicationes quasdam, meque sic existimare, methodicos libellos ne debere quidem vagari longius, nec quæ ab aliis scripta sunt, fuse repetere. Verum, vt Galenus noster monet, significatione quadam parua ostendere ea, & in memoriam reuocare. Sed mittamus nunc ista, & ad institutũ reuertamur. Mihi quidem nullum est dubium, quin Excellentiss. Montanus, si videret libellos plerosque, qui eius nomine circumferuntur, in quibus ἀνακόλουθα plurima cõspiciuntur pro suis non esset habiturus, id quod de collatione istorum librorum, cum iis quæ sciente & approbante Excellentiss. Montano à Luca Stenglin Medico Augustano, primum quidem Patauij, deinde in Germania, opera & studio Casparis Peuceri viri doctissimi, mihique amicissimi edita sunt, facile intelligi poterit. Verum non nunc censoris iudicium de aliorum laboribus mihi sumam, nec vllius voluntatem improbabo, aut operam reprehendam, vel præconium aliquod istarum consultationum, quas nunc in publicum damus, faciam. Illud rei medicæ studiosos monebo, vt Montanum tanquam optimum & præstantissimum methodi artificem & doctorem amẽt & magnifacia nt, nec eorum clamoribus qui fortunam & experientiam iactitant, se commoueri patiantur, quo minus artem methodice discant, & omnino alia via atque ratione se artifices fieri non posse arbitrentur. Ars enim sola curat, siue sciens hac, siue insciens vtatur: & sæpe quemadmodum Hippocrates inquit, euenit, vt qui medicis etiam non sunt vsi, dum ægrotauerunt, facientes aliquid vel non facientes, conualuerunt: nec tamen alia re quam arte seruati sunt. Quæ enim profuerunt illis, siue inedia, siue quies, ob rectum vsum profuerunt; quæ nocuerunt, propterea nocuerunt, quod male adhibita sunt. Hæc artis esse non casus manifestum est: si quis autem forte accepta fortunæ referat, cum illo nequaquam odiose pugnabo, siquidem, vt Hippocrates ait, qui male curantur, incidũt in infortunium, qui bene, bona fortuna vtuntur. Frequenter nãque hoc euenire imperitis & audacibus videmus, vt præter opinionem arte vtantur, & natura adiuuante feliciter curent, Deo (vt in Teutonico prouerbio est) tutãte humanam stultitiam. Etsi vero nõ solum credulitate imperitæ multitudinis abutuntur; verum etiã apud magnos viros opinio veritati vim affert: tamen doctorum alia est sententia, quæ dum libere profertur, Dij boni, quam nõ tantum medici isti, qui cum Thessalo atque Olympico εἰς ἄκρον σοφίας, vt Galenus inquit, euecti videntur, verum etiam horum patroni offendũtur, qui quiduis potius quam eruditorum tecta & libebera iudicia ferre possunt. Hoc autem siue seculi miseriis sit annumerandum, siue moribus hominum, & quod vt prouerbio dicitur (ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον) homines imperiti facilius imperitos beneuolentia complectantur; siue medicis ipsis, qui contra veterum præscriptum mancipiorũ potius modo, quam medicorum, qui vt Galenus monet ægris, ὡς στρατηγοὶ στρατηγουμένων καὶ βασιλεῖς ὑπηκόων esse debebant, artem exercere malunt, sit imputandum, non liber inquirere. Illud explicemus, sitne arti fortuna anteferenda, ac potius an sine arte aliquis fortunæ locus in medicina tribuendus, & quid de experientia tyronibus tenendum, vt & contra impostores sint muniti, & non sequantur eorum temerariam audaciam, qui præmatura ostentatione scientiæ tument, & quicquid collibuit, vel exiguo tempore sese futuros somniant. Fortunam dominari in rebus multi omnibus ætatibus senserunt: & etiamnum quidam Græci senarij votum vsurpant, θέλω τύχης σταλαγμὸν, ἢ φρενῶν πίθον. Sed quid sit illud, quo hominum actiones fortunantur, & à qua causa procedat, varie est controuersum. Alij enim statuerunt esse ἄδηλον quiddam plane incommode: alij fortunam ad Deum monstrantem felices occasiones, gubernantem actiones & exitus, recte atque præclare retulerunt. Nihil enim fortunatum sine Deo, vt in tragœdia dicitur:

Ars an fortuna anteferenda?

Fortuna quid.

1.

2.

ἄνευ θεοῦ οὐδεὶς εὐτυχεῖ βροτός. estque hoc certissimum, sanationem & naturæ conseruationem diuinæ benignitatis munus esse, & à Deo gubernari. Id cum ita sit, proculdubio ij soli, qui Devm recte inuocant, fortunati erunt, cum iis tantum adsit Devs. Verum his & manus admouenda est, ac discenda sunt necessaria recto ordine, & illud quod pietati & iustitiæ conuenit, sequendum. Quam quisquis didicit artem eam exerceat. Qui enim sibi vel sumunt, vel somniant fortunam, sine arte vsuque rerum & vel inanes titulos, vel applausum vulgi satis esse putant, hos profecto & conscientia recta, & Devs ipse deseret. Sunt
3. & qui inclinationibus fortunatos effectus ascribunt, & quandam vim in temperamentis è constitutione cœlesti ortam effectricem felicium medicationum arbitrentur. Etsi autem illi non prorsus incommode sentiant, & cœli vis, in qua singulari Dei prouidentia quiddam admirandum & humanæ intelligentiæ inexplicabile est, mul-
4. tum fœlicitati ingeniorum & actionum conferat: tamen doctrina vim promouet insitam, & verum est illud Græcorum τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τέχνην τύχη. Ac qui sine arte freti cœli clementia medicationes exercent, & se non modo paucis annis, verum mensibus summos factos esse somniant, horum audaciam infeliciter cadere necesse est: sunt vero isti malis gubernatoribus, vt Hippocr. ait, similes, quorum errores in tranquillitate non facile deprehenduntur, sed cum tempestates insurgunt eorum inscitia atque temeritas manifeste conspicitur, siquidem eiusmodi medici cum homines curant, nihil graue patientes, aut morbos, qui hominibus familiares sunt, facile suos errores tegunt. Vbi vero magnus, grauis & periculosus morbus fuerit, tum & illorum delicta & artem manifeste demonstrant τεράτων atque ipsa exitia hominum. Quare etiamsi, magna pars hominum feratur opinionibus, tamen præstantissimæ artis studiosis illud Hippocr. vtraque manu tenendum: Qui medicam artem recte nouit, minime fortunam respicit, & cum hac & sine hac recte facit. Constans enim & firma est medicina, & doctrinæ optime constitutæ minime fortuna egere videntur. Sic & medicamenta non expectant sane fortunæ motum in medendo. Ita enim magis ea quæ non sunt medicamenta, cum fortuna adhibita prodessent. Sed patiamur sane cum Hippocr. rem sic se habere, vt hi soli fortunate facere videantur, qui sciunt, & contra infortunate, qui ignorant. Fortuna enim vti est recte facere. Hoc vero hi, qui sciunt, faciunt, non vti fortuna, neque assequi hoc, quod velis, est id facere, minimeque recte, quod nescis. Inscius vero atque indoctus, quomodo quæso fortunate aliquid ad finem perducet? siquidem etiamsi aliquo progrediatur, laudabili tamen successu carebit. Qui enim recta ratione in agendo non vtitur, nec fortunate quidem aliquid cōsequi poterit, cum multa recte facienda, minime faciat. Atque ex his, quæ de sententia Hippocr. cuius autoritas tanquam parentis apud studiosos rei medicæ summa esse debet, retuli, constare arbitror, nec fortunā arti anteferendam esse, nec in medicatione locum, nisi arti coniuncta sit, habere & solos artifices fortunatos esse. Qui igitur curationes suas felices esse volunt, ij artem sequantur necesse est, & successus à Deo petant, secundum sapientissimi Siracidæ præceptum, qui in curatione valetudinis precationem cum medicatione coniungendam monet. Sed iam nunc quid experientiæ tribuendum, & quem locum in medicina habere debeat consideremus. Tres sectas fuisse Medicorum Galenus tradit, & ostendit firmis ac perspicuis rationibus, cur neglectis methodicis atque empiricis rationalis sit sequenda. Methodici breui temporis spacio se summos in arte esse, & alios quoque efficere posse sex adeo mensibus iactitabant: eratque horum persuasio impudens similis nostrorum quorundam, qui cum vix discipuli facti sunt, doctrinæ artem inuadunt (Non enim res atque opiniones hominum, sed tempus atque homines mutantur.) Habebant autem quædam præcepta communia, quæ κοινότητας, id est, communitates, appellabant, de fluxu atque astricto, iis in omnium affectionum curatione locum esse arbitrabantur. Docebant enim relaxata corpora astringenda, idque στέγνωσιν appellabant: aut relaxandum, fluidumque reddendum, quod densum, nimiumque obstrictum esset, idque ῥύσιν vocabant. Denique interdum his coniunctim vtendum, & astrictionem & relaxationem commiscendam. Hasque tres vias in omni curatione compendiosas recta causarum notitia tanquam inutili ad curationem (more peruerso & inepto) reiecta sequebantur. Atque cum nimis compendiosam artem superbe & insolenter facere vellent, totam destruebant. Hos vero refutat Galenus copiose quem cognoscere artis medicæ studiosos decet. Empirici ab experientia dicti ideo sunt, quia hac sola artem niti & constare arbitrabantur. Est autem experientia eorum, quæ sæpe

Artifici non curanda fortuna.

Fortuna vti est recte facere.

Soli artifices fortunati.

Medici vere felices.

Quid experientiæ tribuendum.

Methodici.

Empirici.

sæpe & eodem modo visa sunt, obseruatio, atque memoria, atque hinc & τηρητικοὶ & μνημονευτικοὶ empirici dicti sunt. Noua vero empiricorum secta à veterum laude multum discessit, & ij qui nunc empirici nominantur, atque se dici volunt, tantum hinc absunt, vt ne hoc nomine quidem digni, sed impostorum & nebulonum videantur. Etsi enim illi non minus quam methodici impudenter se iactitabant, & vt Galenus inquit, duriores lapidibus erant, ita vt ab illis omnes bonæ rationes subiectæ, resilirent: tamen eorum, qui nunc se experientiæ titulis in Rebuspub. venditant, quique in rerum omnium inscitia, secreta atque perpaucis explorata se scire prædicant, audacia atque temeritas, præsertim si ætas & vulgi imperitia eis patrocinium atque suffragium ferat, longe intolerabilior est, vt nihil de profligatis hominibus Iudæis & similibus, quos magistratus haud scio quàm recte fert, dicam. Porro veteres empirici non istis imposturis & populari aura sibi suam experientiam conflabant. Verum tres vias, vt Galenus de sententia Teutæ refert, perueniendi ad ἐμπειρίαν esse tradebant, videlicet αὐτοψίαν, id est, propriam inspectionem seu obseruationem: Historiam, id est, rerum circa eadem sæpius probatarum & obseruatarum narrationem, & τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, id est, de re simili ad similem conuenientem transitum. Sed recitare ac refutare sectarum opiniones non est nostri instituti. Cæterum cum ipse Galenus experientiam alterum crus esse dicat, quo sit insistendum, si quis recto pede medicam artem ingredi velit, eosque hallucinari dicat, qui vel sola experientia, vel ratione tantum nituntur, cumque non solum non reprehendat experientiam, sed se empiricæ doctrinæ ita studiosum fuisse fateatur, vt eam profiteri non dubitet: magnum decus & ornamentum coniunctam doctrinæ atque rationi experientiam adferre statuo, & eos approbatione dignos iudico qui maximarum rerum vsu & experientia præditi sunt, quique non vmbras rerum, verum ipsas res penitus cognoscere, & periculum in aliis facere student, quod corporibus humanis ex vsu sit. Ea vero, quæ sine arte & doctrina est, cum Hippocrate σφαλερὴν & perniciosam, ac cum Galeno nihil à vulgi imperitia distare, & periculosam esse, nisi recte tractetur, statuo. Nullo autem alio modo recte tractari potest, quam arte adhibita, quæ non tantum sensui manifesta, itidem vt experientia: verum rerum causas, sine quarum cognitione nihil scimus, inuestigat. Causæ vero cum ὅτι dicantur, sola ratione cognoscuntur, nihilque est aliud medicatio quam remediorum, quæ causis symptomatum aduersantur, præeunte viamque monstrante indicatione, applicatio. Hicque nequaquam satis est scire, quid iuuet, sed cur & quando, quisque sit rectus & tempestiuus vsus, idque sola indicatio præstat. Est enim indicatio, vt Galenus definit, ἡ συμπαραγιγνομένη κατάληψις τοῦ ὠφελοῦντος ἅμα τῇ τοῦ βλάπτοντος καταλήψει ἄνευ τηρήσεως, ἢ λογισμοῦ. id est, comprehensio aduniens cum re indicante iuuans, vna cum nocente simul comprehendens, sine obseruatione aut ratione. Percepta enim eius natura per causas quod nos mouet ad agendum, simul etiam in mentē venit, sine obseruatione & ratiocinatione quid sit agendum, quidve fugiendum. Atque hæc mentis comprehensio, quæ totam actionem medici gubernat, ἔνδειξις dicitur. Hanc solam tenent artifices, qui res cognoscunt, vt sunt; non qui compēdia medicorum, aut experientiam imperitorum sequuntur. Hanc qui non tenet, neque hac tanquam duce vtitur, vel se non esse medicum, vel magno suo & ægrotantium malo artem, quam ignorat, exercere fateatur. Cū vero hac via perueniendum ad artem, à quibusdam prolixis disputationibus obruta, multa etiam barbarie obscurata sit, atque excellentissimus Montanus eam ostendere, ac planam & perspicuam doctrina sua reddere, & in curationibus ac consultationibus quasi manu ad eam ducere discipulos suos studuerit, volui ego diutinos conatus Viri excellentissimi, & ad docendam & illustrandam medicinam nati, studiosis hæc quoque exempla proponere, non quod sciam, ea, quæ ipse sæpe non præmeditatus interdum animo ab aliis curis parum vacuo dixit, quæque alij aliter scripserunt, magnopere nominis & existimationis laudem præstantissimi Viri & Præceptoris mihi charissimi augere atque amplificare posse, verum quod existimem recte edi, quæ aliquibus, vel potius multis, futura sunt vtilia. Ea autem qualiacunque sint, cum iis etiam aliquis noster extiterit labor, nonnulla etiam nostra non modica diligentia, Amplissime D. Ioan. Henric. Hervvarte, volui tibi dedicata, & inscripta à me publicè apparere, vt tuæ erga me beneficentiæ, & meritorum summorum, & grati mei animi, ac obseruantiæ & studij extaret testimonium perpetuum. Bene vale. Vratislauiæ 15 Octobr. Anno 1557.

Noua empirica secta.

Experientia rationalis.

Indicatio quid.

H

EPIST. CII.

CLARISSIMO VIRO, DOMINO *Quirino Schlaher, Nimcæ Domino, Iohan. Crato à Krafthein, &c. S.D.*

Votum Platonicum pax & somnus.

PLATONEM duo à DEO Opt. Max. precatum fuisse legimus, εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, ὕπνον δ' ἐν κάμασι: pacem inter homines, & laboribus ac curis cōfecto somnū. Quid enim in rebus humanis pace & tranquillitate melius? Quid in aduersis ad mentis & corporis viriū recreationem optabilius & suauius somno? in meis vero infinitis molestiis quas hoc biennio ἐπαχθεῖς sustineo, sępe mihi salutare hoc votum in mētem venit, semperq́; cordi fuit, & nunc quoq; est Homeri illud, ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. Sed vicit fatum, & seculi miseria, ac vtrinq; res cecidit, cognouerū tamē optimi quoque, me quantūuis non sim ἀναμάρτητος, habere, & ad accipiendū & ad deponēdas offensiones animum mollem, & hanc naturę mollitiem secundum Cicer. bonitatis esse. Verum ἰδίας τῶν ἀνθρώπων δεῖ τετράγωνος, καὶ ἄπαντα ποιεῖς, ἀλλὰ μόνος ὁ θεὸς τοῦτο τὸ γέρας ἔχει. vt refertur apud Plat de Simonidis sententia: etiamsi quidā se tales esse inepte fingant, atq; somnient & mirifice atq; iniuriose de aliorū ingeniis & factis iudicent. Hæc autē viderit DEVS, qui profecto videt, atq; placidos euentus cōcedet. Tu quidem opt. Dn. Quirine de meo animo & voluntate optimus potes esse testis, qui curā & angorem mei animi sermone tuo leuasti, & dolorem es amantissime consolatus, tuumq́ue verissimum testimonium atque animi mei conscientia mihi plures sunt quam μακρηγόρων καὶ μακρολόγων sermones. Ac notus quoque est optime animi mei sensus Viro opt. & doct. & mihi multis veris de causis amicissimo Ioach. Camerario, qui sapientissimis subiectionibus & monitis me iuuit, & studiorū meorum socium Ioachimum Filiū hac superiori æstate esse voluit, vt facilius animū abducerē à molestiis & in nostris libris rectaq; conscientia acquiescere possem. Is vero cum de nostris chartis sibi ea collegisset, quæ ἰατρομαθητεύοντα scire æquum est, petebat à me, vt curationes quasdā Montani præceptoris mei in ordinē certum redigerē & perpolirem, seq; libēter descripturum affirmabat. Quod cum facere instituissem, scripsit magna assiduitate, & nō valde multis diebus Centuriā Curationum Mōtanicarū confecimus. Ego vero & Ioachimum sæpe admonui, vt valetudinis suæ non satis firmæ rationem haberet, & interdum tibi cum solicitudine quadam studium & diligentiam eius prædicaui. Ea re, quæ tua est humanitas, nō solum propter parentē, cuius ingeniū excellens, eruditio & sapientia præcipuū est ætatis nostræ ornamentū, verū etiam ꝑpter ingeniū & modestiā Ioach. F. amantiss. es complexus, tuæq; beneuolētiæ ea dedisti indicia quæ nos ꝑpetuo grati animi & beneficæ ac prolixę naturę tuę admonere poterunt. Apud me quidē quoad vixero nulla vnquam obliuio tuorum erga me meritorū memoriam extinguet, & pro Ioachimo spōdere possum. Nam is nuper discedens diligentet à me petiit vt postremæ suarū descriptionū parti [illegible] ad tuam humanitatem proponerem, q̄ facile homini amicissimo potui promittere, ac te quidē hoc officium in optimam partem accepturū, pro certo statuo, etsi quasi de alieno largiri videar. Sunt.n. hæc magna ex parte collecta ab opt. iuuene Hier. Schreibero Norico, & mihi partim à Io. Pontano medico eximio cōmunicata, partim opera Hulderici VVaiblingeri Augustani, q̄ cum summa fide mihi tū in hac re, tū aliis multis dedit, quaque me ad perpetuæ gratię debitionem viro integerrimo obstrictū esse fateor, cōsecutus sum ab iis, qui inuide tenebant, & etiam num quātum possunt, Montanica premūt. Perpolitionem autem nostram esse si non gloriose, vere certe dicere possumus Nā primum cū ab aliis, quæ mihi ad manū erant, deinde cum iis, quæ eximius artis medicæ D. Io. Sprēbergius collega meus dicente ista in xenodochio excellentiss. Montano excepit, contuli, ac dictiones quasdam incommodas ita immutaui, vt sensus maneret integer. Sæpe eum Mōtanus significare vellet, caput curationis hoc esse, vel illud pręcipue in curatione spectandum, vtebatur sacræ scripturæ sentētia, Ex hoc, inquiens, pendet Lex & Prophetæ. Ac possem talia multa recitare, quibus quidā mirifice Montanica deformant. Vnū hoc retuli, vt calumniandi ansam pręciderem. Si quis vero me forte roget, qua fronte sententiam Montani de febre pestilentiali proferam, cum ea aduersetur meæ, quam in libello Teutonico posui, huic respōdebo, protulisse me optimo & simplici animo meam, nec vllum me iudiciū interposuisse, nec Montani, à qua mea, vt ostendam, nō admodum abhorret, vnquam improbasse. Sed libellum quidem meū Germanicum non tueor, neq; moleste laturus sum, si quis eum mecum cōsentiente iudicio non valde probet. Nam in hac egestate patrij sermonis interdū vocula LVIS vtor in mentione causæ & morbi, vnde quidam existimarunt me res ipsas miscere & poëtas imitari, qui fingunt è pixide Pandoræ omnes generis morbos euolasse, & nunc quoque

Centuria curationū Montanicarum.

Prouerbia Montani.

Crat. de peste liber Germanicus.

quoque in aëre circumferri ac hominibus malam valetudinem, & mortem adferre.

Pestis nō certi morbi nomen.

Scio ego pestis appellationem nō esse certi morbi nomen, vt Galenus 3. Epid. com. 3. indicat, & multis morbis, qui contagiosi sunt, & plurimos interimunt, conuenire. Ac nota mihi est morborum communium distinctio, quæ est apud Galen. com. 1. De victus ratione in acutis: cum in ἐνδήμους, id est, vernaculos, ἐνδήμους, quos Paulus πανδήμους & κοινοὺς vocat, & λοιμώδεις distinguit: & λοιμὸν quidē definit epidemiam contagiosam & perniciosam; ac discrimen ponit inter febres pestilentes σποράδας, id est, sparsim priuatimque homines inuadentes, quas & priuatas vocat, & verè pestilentes. Id & videre est apud Hippocrat. 3. lib. de præcog. expuls. 4. vbi Galenus de pestilenti febre agens inquit: εἰδέναι μὲν τὰ χρὴ καὶ ἄλλως γινομένους ἄνευ λοιμῶν τοὺς αὐτοὺς τούτους πυρετούς, ὥσπερ καὶ γέγραπται περὶ αὐτῶν ἅπασι τοῖς ἀξιολόγοις ἰατροῖς, καὶ καλοῦσι λοιμώδεις αὐτούς. id est, sciendum quidem est, fieri interdum has ipsas febres sine peste, quemadmodum hæc de eis scripserunt omnes præstantiores medici & eas pestilentes vocant. Et Galenus subiicit: istarum naturam exposui latius in differentiis febrium. Facit autem hoc in 1. libro, cap. 4. pro virili, ostenditque in harum febrium curatione κεφάλαιον fuisse putredinem, seu vt interpretes reddiderunt, fuisse earum summam, putrefactionem. Vnde quidam patrociniū sibi sui gradus putredinis sumpserunt. Verum illud quod bis in vna pagina δυναστευούσης αἰτίας, id est, præpotentis causæ meminit, & ibidem inquit, τῷ περιέχοντι ἐμφέρεσθαί τινα λοιμοῦ σπέρματα. id est, in aëre contineri pestilentiæ semina, non explicant.

Quin Galenus ipse hanc disputationem sic concludit, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἤδη πως ἔχεται θεραπευτικῆς μεθόδου καὶ δῆλον, ὅτι δι' ἐκείνης τῆς πραγματείας ἐπὶ πλεῖστον εἰρήσεται. id est, sed hæc quodammodo proprie spectant ad methodum curatiuam, in qua non dubitandum, quin plenius de his simus dicturi. Ego vero illud in therapeutica methodo non reperio. Ad finem quidem libri decimi, cum συντηκτικῶν πυρετῶν, id est, colliquantium febrium (σύντηξιν autem, id est, colliquationem proprium symptoma febris pestilentis 3. Epid. statuit) mentionem facit, affirmare video, se de pestilentibus febribus alio loco dicturum. Id vero vbi fiat, haud scio. Nam quæ exponit in commen. Epid. in quibus Hippocratem nullum librum de febribus pestilentialibus scripsisse ait; nec contagionis naturam, nec venenatæ qualitatis, cuius ille meminit, satis expli-

Colliquatio proprium symptoma febris pestilentis.

Nullibi Galenus febrem pestilentem tractat.

cant. Quid multis? possem plurima loca adducere ex Galeno, è quibus manifestum est, eum disputationem de febri pestilentiali in medio reliquisse, nisi & de his hoc satis esset perspicuum, & ab aliis declaratum scirem. Itaque ante decem annos cœpi solicite cogitare, quid in tanta opinionum varietate tenendum esset, & cum mediocri studio adolescens in rerum cœlestium studio versatus essem, & animaduertissem præstantes artifices causam pestilentis constitutionis ad causas cœlestes referre, attente quædam de his in Galeno & aliis obseruabam, & videbam veteres etiam ad venenatam qualitatem aëream, quam Græci δύναμιν ἀσώματον, Latini occultam vocant, confugisse. Ego vero toto animo manifeste requirebam, ac primū quidem de præceptoris mei Montani sententia accurate cogitabam. Hæc erat eiusmodi. Putredinem eo vsque procedere in pestilentialibus, vt ad venenatam qualitatem proueniat, & proprium characterismum pestilentialis esse putredinem in cordis substantia vel contentis. Hancque putredinis formam seu gradum disseminari contagione, & alia magis, alia minus, prout corpora hominum disposita essent affici. Porro putredinem illam causam esse contagionis, quia contraria formæ hominis & plane venenata esset, ita vt materiam quoque immutet; & contraria sit tota substantia hominis vitæ eiusque fonti.

Montani opinio de feb. pest.

Contagium autem definiebat affectum transeuntem de substantia in substantiam, eamque destruentem mediate per conuenientiam materiæ, & contrarietatem formæ interueniente alteratione caloris indebite concoquentis humidum: statuebat putredinem causam contagionis, & hunc modum corruptionis esse dicebat, vt in febre pestilenti cum materia putrescerent humores cordis. In febre sine materia vel incalesceret substantia cordis propter putredinem & quasi pestilentem hecticam fieri, vel putresceret ipsum cor, & tum quidem statim homines extingui, vt docet Galenus, inquiens: Quod medicamentum excogitabis ad putrediuem quæ cor occupauit? Atque hanc esse Montani sententiam testantur eius lectiones in attem curatiuam ad Glauconem de febre pestilentiali & de contagione in 2. 1. Auicen. à qua quantum mea discrepet, videamus. Primum hoc tenebam, Aristotelem putredinem dicere corruptionem in substantia eam quæ primæ generationi op-

Contagium Montani.

Discrepantia Cratonis à Montano in peste & contagio.

ponatur. Galenum vero non illam extremam corruptionem, sed eam quæ morbum inferre potest, ponere. Cum igitur Mõtanus gradum putredinis seu formam putredinalem, vt illius verbis vtar, causam febris pestilentialis constitueret, sciremque naturam rei, adeoque nomen in positione atque cognitione causæ consistere, sane multum de ea cogitaui.

Videbam in qualibet putredine humidi abundantiam poni tanquam materiale, & calidum non proportionatum tanquam agens & efficiens, nec quomodo hæc morbum pestiferum inducere atque contagionis vim afferre possent, perspiciebam. Fracastorius quidem vir summi ingenij, contagionis principium agens (vt illius verbis vtar) in seminaria putredinis referebat, ac inde profundam ac largam putredinem fieri affirmabat. Etsi vero, vt ante ostendi, sententiæ de seminariis, authorem habeat Galen. 1 de differ. febrium 4. tamen Montanus hæc occulta & quasi inexplicabilia reiiciebat, & ostendebat se non de qualibet putredine, verum de ea, quæ sit talis & tanta, vt deueniat ad qualitatem venenosam; qualem Galenus descripsit 6 de loc. affect. quæ vt ipse Montanus lectione 33 in 1 Auicen. inquit, tota substantia & essentia homini contrariatur, in hac disputatione loqui. Hæc vero cum mihi dextre atque distincte explicaret Fernelius vir diuini ingenij & excellentiss. erditionis, eius sententiam tanquam veram, rectam, & explicantem doctrinam veterum & Montani illustrantem, sum secutus: & sic post varias cogitationes statuebam, pestilentiales febres alias esse cum lue, alias sine lue. Quæ cum lue sunt, quasdam esse vniuersales, hoc est, quæ serpant contagione in omnes mundi partes, habere causas cœlestes vniuersales, quæ efficiunt, vt aër qualitatem venenatam recipiat, & rursus hanc multi homines hauriant. Præsertim autem illi, quibus propter easdem causas cœlestes inest symbolum. Quasdam particulares, quæ certa loca affligant, atque easdem habere alias cœlestes causas, vt Saturni vel Martis diametrũ in illis signis, quæ familiari quadam αὐτοχθόνων locis dominantur, aut solius Saturni positum in Dodecatemorio, cui loca subiecta sunt, quas augẽt deliquia Solis & Lunæ, & χηματισμοὶ κακοποιῶν: alias venenatam aëri qualitatem communicari propter halitus, qui vel ex terra vt ex cadauerum putrefactione insigni, vel sordium atque excrementorum halitu maligno, aut aquarum stagnãtium putredine venenata oriuntur. Ab hoc autem veneno aëreo, seu aëri misto, vel à cœlestibus causis simpliciter orto, vel à putrido & venenoso halitu affici corpora tam pura quam impura, sicut à scabie & lippitudine, vt Galenus inquit, & hanc luem tanquam bestiam ciuitates deuastare, vt idem Galenus in lib. de Theriaca ad Pisonem affirmat, verum non eodem modo. Nam pura corpora nisi propter cœlestes causas ad suscipiendum sint disposita maxime lui seu veneno, quod disseminatur contagione, resistunt, impura minus. Denique in corporibus puris febrem pestilentem inducant, quæ propter causam, id est, venenatam qualitatem morbus totius substantiæ dicitur. In impuris, hoc est, cacochymia vel plethora laborantibus ad febrem pestilentem ortam à venenata qualitate propter eundem accendere putridam febrem, & in curatione tam ad luem, quæ venenum, quam ad putredinem respiciendum est, vt ostendam: licet vero certorum locorum sint hæ febres, tamen disseminari contagione, cum vel venenum aëreum ventorum vi propellitur, vel per vestes aut merces etiam animalia quædam locis nulla infectione laborantibus importatur. Febres vero pestilentiales sine lue, neque cœlestes causas habere, neque valde contagiosas, neque venenatæ qualitatis, sed tantum insignis putredinis cor ferientis participes esse statuimus.

Causas autem horum putredinem ortam in corpore vel ob prauitatem humorum, vel propter cibos corruptos, vel aëris constitutionem putridã affirmamus. Quo vero hæc propius ad eam formam putredinis, quæ ex venenati aëris inspiratione est, accedit, eo etiam istæ febres contagiosæ magis magisque perniciosæ efficiuntur: & vehementius sese efferunt, atque mortalitatis publicæ causa sunt. Ac ego quidem hoc sexennio, quo hîc Vratislauiæ fui, sine peste huiusmodi febres priuatas quotannis fere sub autumnum vidi, & curaui; ac sæpe cum plurimi essent in vnis ædibus, vnum tantum laborantem, reliquis saluis animaduerti, nec contagione malum serpere longius, imo sana & mediocriter pura corpora plane non affici, ac pro causarum & dispositionum corporum varietate, illorum vim frangi & attolli. Hanc sententiam de febre pestilente esse veram ex rei natura, signis euidentibus & ipsa curatione perspicua demonstrabimus, & vt confido æquis iudiciis, & animis non præoccupatis opinionibus probabimus. Nam quid

Fracastorius. *Fernelius.* *Publica feb.* *Priuata.*

quid hic vel ille sentiat non refert: siquidem vt Montanus dicebat. Nec Hippocr. nec Galeno in arte credendum est, quia dixerunt, sed quia bonas ac firmas rationes dictorum habent, & turpissimum est, vt à Græcis dicitur ἀθλίως δουλεύειν δόξαις τὴν πίστιν τῆς ἀληθείας, id est, opinionibus seruire, & ex authoritate rerum veritatem metiri. Natura rei ex causis dependet. Ostendimus autem causam febris pestilentiis cum lue, venenatam qualitatem aëream cœlo ortam esse, quæ non quia calida, frigida, humida vel sicca est, sed tota substantia cor lædit, & spiritus deuastat aliàs, aliàs humores corrumpit, aliàs totam eius substantiam inficit & depascit. Corruptio autem ea, quæ fit hausto veneno isto aëreo longe vulgaris putredinis conditionem superat, id quod accidentia propria & curatio indicat: & propterea formalia & materialia huius febris, quæ ipsam constituunt, multo plus quam reliquarum febrium tam putridarum quam hecticarum malitiæ habent. Ac vt hæc plana & perspicua fiant, primum de remota causa nullam litem meam faciam, præsertim cum, vt Aristot. inquit, de cœlestibus paucas habeamus πίστεις. Illud autem patiantur me, qui mediocriter in his studiis sum versatus, sic sentire. Cum nulla causarum sine patientis aptitudine agere possit, vt Galen. inquit, τὴν ἐπιτηδειότητα, id est, aptitudinem corporum causas cœlestes habere, etsi non omnibus obuiæ atque conspicuæ sint, & sidera in aëre aliud etiam, quam calorem & frigus lumine motuque suo inducere, nec parum χρηματισμὸν cœlestes ad constitutionem corporũ conferre. Ac res & historiæ testantur, fuisse pestilentias graues, quas nulla admodum temporum mutatio, & manifesta aëris qualitas præcessit: imo interdum hyeme eas incepisse, quæ æstate desinerent; & contra immaniter sæuiisse, etiamsi in calida & humida constitutione grauiorem esse, & calida atque humida corpora, quæ laxiores meatus habent ad suscipiẽdum venenum, & putredinem potiora, libenter fateamur. Eam verò putredinem, quæ in corporibus prædispositis hausto veneno aëreo inducitur, vt longe perniciosiorem vulgari esse, & aëris qualitatem non putridam simpliciter sed venenosam statuamus, contagionis ratio requirit. Est enim contagium affectus destructiuus substantiæ, vt Montanus ait, cui putredo non possit subuenire, nisi sit talis & tanta, vt perueniat ad venenatam qualitatem certæ formæ. Dico certæ formæ, quia alioqui aër simpliciter venenatus omnibus viuentibus noxius esset,

Causa cœlestes syderum vires.

Ratione autem formæ fit, vt alias homines, alias boues, alias hæc vel illa loca afficiat, eaque sine vlla dubitatione cœlestes causas habet, etsi nobis sint inexploratæ. Porro dicere venenum aëreum, tota substantia vitæ, eiusque fonti infestum, & morbum ipsum totius substantiæ morbum appellare, ac discrimen ponere inter pestilentes veras & παρωνύμους, id est, quæ tantũ sunt à veneno aëreo, & putridas, etsi fere perpetuo coniungantur, propter corporum purorum paucitatem, quid obsecro incommodi habet? An quæso id contra Galenum, vel alterum Galenum Montanum est? Imo hoc modo sentire, est illustrare totam disputationem de contagione, quam si veteres perspicue proposuissent, minus fortasse nunc esset aberrationis. Affirmare autem solam putredinem causam febris pestilentialis, profectò nõ est declarare, cur & quomodo sint contagiosæ. Fateamur igitur suam veterum, suam posterorum esse gloriam: atque illos fuisse itidem, vt nos, homines, nec supra captum humanum esse, quædam ignorare. Quin Galeni hæc est sententia à proprietate substãtiæ non qualitatum intemperie fieri febres pestilentes cum lib. 2. de natura h. 4 inquit, De pestilenti exhalatione ἰδιότητι μᾶλλον ὅλης τῆς οὐσίας οὐχ ἁπλῇ ποιότητι λοιμαινομένων τοῖς σώμασιν. id est, quæ proprietate magis totius substantiæ quam qualitate aliqua corpora lue inficit. Atque eodem in loco manifeste dicit, cõmunium morborum imperfectam curationem scriptam ab Hippocrate. & distinguit inter febres pestilentes, quæ à causa, proprietate substãtiæ agente, quam nos venenatam dicimus lædunt, & à causa qualitate sola afficiente excitantur. Atq; hęc eo recenseo, ne quis rem nouam nos amplecti, aut quæ κατ' ὄναρ in mentem venisset, putet. Nec ego de nominibus pugno, quin Platonis sententiam, quam refert Galenus, teneo, non esse habendam de nominibus curam, quibus tantarum rerum inuestigatio proponitur. Rem igitur ipsam propius aspiciamus. Cum vis veneni, quam δυναμικὸν appellant, corpus ingressa est, totum id momento temporis immutat, idque vt Galenus 3. Epid. non copia sed tota substantia seu genere oppugnat. Oppressus itaque à veneno calor secundum Galen. 9. de simplic. Med. non vehemẽs est pulsus, paruus propter eandem causam, velox ob necessitatem. vrinæ interdum sanis similes. Certe si sola putredo in substantia cordis vel contentis esset, & ea quidem summa, calor in tanto cordis incendio vehementior quam in causo reperiretur & tanta subotta pu-

tredine vix fieri posset, quin aliqua eius indicia in vrinis conspicerentur, sicut certe sunt plane confusæ, & iumentorum similes vrinæ, cum haustû venenum in corporibus putridã febrem inducit. Illud quod paulo ante dixi, me libenter concedere fateor, in corporibus plethora vel cacochymia laborantibus à venenato aëre affectis non solû febrem, quæ à veneno est, & morbus totius substantiæ dicitur, & comites, bubones & carbunculos habet, sed etiam fœdam putridam febrem excitari, cum hæc veneni huius vis sit, vt primum cor & vitales omnes partes lædat, & infringat: deinde humores quoque inquinet, & labefactet.

Vnde febris putrida.

Verum vt hæc conspectiora sint iam signa persequamur: In febre pestilenti sine putredine, quæ oritur, cum venenum aëreum inspiratione pulmones & cor subit, calor nec mordetur, nec vehemens est: circa præcordia vero anxietas, animi deliquia crebra, vel syncope, pulsus paruus, vrinæ interdum tales, vt sanis sint similes, vomitiones etiam crebræ & difficiles sæpe adsunt, iactationes corporis, inquietudo, & vigiliæ, & tanta sine sensu doloris prostratio viriû, vt priusquam febris putrida consequatur, hominem è vita tollere queat. Hæc autem signa omnia ad venenum non ad putredinem referenda, tum de iis, quæ antea diximus, tum quæ deinceps dicturi sumus, perspicuum erit. Porro hãc febrem siue λοιμώδη pestilentem siue hecticam quis nominet, mea nihil refert, modo is mihi suam de putredine spirituum & substantiæ cordis in viuo animãte sententiam declaret, nec me damnet, si ego febrem cum lue sine putredine appellem, vel nomine generis in appellatione speciei vtar, & pestilentiam dicam. Febris vero pestilentis exitiosæ, atque publicæ, & cum his putridæ coniunctæ signa sunt bubones, & carbunculi seu pustulæ, item σύντηξις, id est, colliquatio, dolor, & grauitas capitis, sitis vehemens & appetentia prostrata, in interioribus calor vehemens, exterioribus vero frigus, fœtorem halitus, vrina turbida, alui interdum profluuies, interdum astrictio. Denique in corporibus, quæ hac extinguuntur, signa veneno infectis (vt Dioscorides ea recenset) communia atque familiaria conspicimus. Atque hæ febres putridæ cum sine peste sint, quas Galenus 3. Epid. vocat λοιμώδεις ἰδίως πυρετοὺς καταλαμβάνοντας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ χωρὶς λοιμοῦ, id est, febres pestilentes proprie siue priuatim corripientes homines absque peste babent eadem fere symptomata: sed omnia mitiora, nisi prauitas

Signa febris publicæ è contagio & prauata.

humorum collectorum in corpore ad malignitatem earum accedat. Non parum etiam malitiam earum adiuuant aëris constitutiones australes, turbidæ atque pluuiosæ, æstatis feruor & halitus è terra emissi, veneno affines: cumque hæc accedunt, animantia interdum lues prius quam homines afficit, & insectorum atque animalium ex putredine ortorum copia præter modum conspicitur: sed ista omnia explicare non est nostri instituti, & volente DEO.

Plenius hæc nostra poterunt ostendere charta,
Si modo vita super, siq; erit vlla quies.

Nunc de tertio, videlicet de curatione dicamus, quam morborum naturam declarare, aperte Hippocrates noster docet, inquiens: Indicat autem curatio, siue vero hanc siue præseruationem, quæ κατὰ τὰ μικρὰ procedit, species manifestum erit, remedia, quibus vtimur in præseruatione atque curatione pestilentium febrium, etiam alexipharmaca veneno aëreo tota substantia non manifestis tantum qualitatibus contraria.

Cura.

Id vero venenum, vt ego existimo, Galenus præpotentem causam vocat: Montanus putredinem, quę ad venenosam qualitatem peruenit. Hippocrates autem diuinum quiddam: Auicenna substantiam extraneam complexioni spiritus contrariam aëri permistam appellat. Ac Hippocrates inquit, τὰ φυσικὰ βοηθήματα οὐ λύει ὁποδημίας λοιμικοῦ πάθους. id est, naturalia remedia nõ tollunt luem pestilentis morbi. Galenus vero 6. Epid. com. 6. λοιμῶδες αἴτιον (ita enim causam febris pestilentis vocat) medicationem per alexipharmaca tradit, & manifeste inquit noxam per totam substantiam corporibus aduenire, & medicamenta τῆς ὅλου τῆς οὐσίας illi aduersari. Denique possem hoc omnium medicamentorum exemplis manifestum facere, sed vnum saltem afferam. Est electuarium quod è nucibus vocant vbique in pestilentialibus constitutionibus vsitatissimum: & nonne Galenus in libro de bonitate & vitio succorum, inquit: Qui venenorum tõpositionem tractarunt, nonnulli harum omnium alexiterium esse affirmãt, si quis caricas cum nucibus vnà & rutã assumat. videat nunc æquus lector, quantum à doctrina Galeni & Montani absim. Nam illud quidem non dico, nec vnquam dicturus sum, iuuamenta simplicium qualitatum medicamẽtorum nihili facienda, & putredinis nullam habendam rationem, aut ea quæ ad inhibendam putredinem à medicis doctis exsiccando, & refrigerando atque aliis modis fiunt,

Elect. è nucib.

dis fiunt, superuacanea esse, cum sciam præsertim in pestilentialibus constitutionibus, multos cacochymia, nō paucos plethora laborare, atque his sanguinis missionem, illis purgationem necessarias esse. Venenum vero solam antidotum requirere, nec ad hoc tollendum, putredinemque ab eo inductam remouendam solam exiccationem conferre, summa cum asseueratione profiteor. Sed de curatione atq; hāc tota disputatione, quæ de putredine, contagione & pestilentibus morbis & febribus est, meam sententiam perspicuè explicatam edam. Hanc vero significationē propter quasdam meas cogitationes & aliorum subiectiones non potui differre, cum Montanica de febribus in publicum darem, quæ vt tu optime, mi D. Quirine, & si qui forte hęc legent alii in bonam partem recipiant, vel melioribus opellas ingenioli nostri ipsi obscurent oto. Certe candidi lectores perspicient, me non temere ponere discrimen inter febres pestilentiales à veneno aëreo, & à sola putredine ortas, & naturam rei, signa certa atque ipsam curationem, quæ fit per alexipharmaca, me vrgere, vt causam venenatā qualitatem aëream appellem, & putredinem quæ hanc sequitur, longe vulgaris putredinis conditionem sua malignitate superare, statuam. Tibi quidem hæc tenuia atque exilia grata acceptaque futura pro summa tua humanitate & singulari erga me animo certo scio, & vt perpetuo atque omni hoc modo maiore cultu & honore tuas præclaras virtutes & merita erga me prosequar, & grati animi memoriam declarem, & coniunctionem amicitiæ nostræ in aliqua etiam felicitatis meæ parte collocasse me testatum faciam, omnes ingenii neruos & industrię intendam. Christus te cum tuis beneualentem conseruet. Vratis. 25. Oct. 1557.

EPIST. CIII.

ANDREÆ DVDITHIO AB HOrekouniza, &c. Iohan. Crato S. D.

Pestis remedia fallacia.

ADVERSVS pestem multa, quæ pro certissimis habentur, fallacia sunt. Camphoram excellere omnia remedia, & vsum Ambræ atque fungi illius, quem boletum ceruinum appellant, re comperi. Nam Diaphoretica in hoc morbo maxime ptosunt. Ad quartanam, cum sit longus morbus parum valent remedia experientia cognita. Auenzoar summus inter Medicos Arabes vsum nucleorum persicorum laudat. Et quidam Practicus Antonius Guainerus decoctum rapatum. Ego vtrumque remedium magno successu multis exhibui. Sed scis morbum habere suā tempora, & cum natura ante coctionem non curet, quid nos spei in istis remediis collocabimus? Ad morsum serpentum ab aliis obseruata annotaui. Ego quod sciam nullum exhibui; Diuus Ferdinandus prædicabat sanguinem anatis calidum, hoc remedium apud alios quoque reperi, sed quidam addunt stercus columbinum, nonnulli stercus caprinum, quod solum etiam eum aceto dissolutum applicant. Rectissima sunt quæ venenatam materiam foras trahunt. In eo pellem capræ mactatæ calentem laudant. Vellem remedium aduersus sycophantæ morsum doceri. Medici ad humanum morsum, stercus humanum præscribunt Illud ego magno meo calumniatori apposui, & vt DEVS illi ignosceret precatus sum. Exciderat propemodum quod de dolore capitis quæris. Curationem esse ablationem causæ non ignoras. Multæ partes sunt capitis, causæ diuersæ, quæ dolorem faciunt. Quid igitur respondeam? Bene vale. 17. Decemb.

Camphora, ambra, & boletus ceruinus excellunt.

Experimenta in quartana parum valent.

Persicorum nuclei.

Raparum decoctum.

Remedium ad morsum serpentum.

Sanguis anatis.

Stercus columbinum & caprinum.

Capra mactata pellis.

Stercus humanum.

EPIST. CIIII.

IDEM EIDEM. S. D.

DE morbo filii tui elegantis, & probæ indolis pueri tibi συμπάχῳ. Remedia in hoc morbo, sicut in iis, ad quorum cognitionem plene non ēst peruentum, sunt plurima. Quæ à me obseruata sunt, ea cum hac epistola accipies. Vt prosint filio, & consolentur Nobilissimam tuam coniugem ex animo precor. Meam epistolam ad Mercurialem non possum mittere, nisi illius addam. Cur autē hoc facere nequeam vera causa est. Miror te contagium negare in re manifesta. Non necesse est instar montis molem esse; Augentur μεδόμαλα & vires acquirunt eundo. Ac ex vno homine infecto tantum inquinamenti exhalare potest, quantum pro mille inficiendis sit satis. Nondum sum certus; Ex catarrho ne febrem (in qua sententia fui cum ad Mercurialem scriberem) an febrem ex catarrho statuam. Non omnes infectos esse cum contagii ratione non pugnat. Quia agens in patiens prædispositum agit. Et prædispositio corporum diuersitatis symptomatum causa fuit. Itaque vix in decem corporibus morbus per omnia similis extitit. Per sudores autem in omnibus terminatur. Proinde sanguis mitti, vel fortia cathartica adhiberi, qui materiam ad inte-

Contagis natura.

Catarrhus Epidemicus Anno 80.

Vena secta, Purgatio.

riora reuocarent, non debuerunt. Lenientia tamen enemata & cucurbitulas in capitis vehementi dolore scapulis admotas nunquam improbaui. Scobem cornu cerui omnibus felici successu exhibui, & pauca Bethica. Non vacat plura scribere. Bene vale. Pragæ 6. Octob. Anno Millesimo, quingentesimo, octuagesimo.

Rasura cornu cerui.

POST SCRIPTVM.

QVÆRO schedam in quam remedia pro filio conieceram; Nusquam reperio. Nosti quo sint ordine libri & chartæ meæ. Itaque iterum nouus sumendus labor. Est ea ætate puer vt nihil sit metuendum. Cum febris paroxysmum præcedat Ne sit crudus cauendum. Nam cruditas haud dubie febris causa est. Exercitia & somnus post cibum, cum caput repleant, nequaquam conueniunt. Vinum neque degustandum, neq; odorandum. In potu sit nodulus ex scobe cornu cerui, & ligno visci quercini. Is iteretur singulis quinque diebus. Vtatur autem isto potu non solum aliquot diebus, sed mensibus. Sæpe comedat iecur perdicum, siccatum etiam in testa ad ignem, & in puluerem redactum, atque ex aqua millefolij in vase vitreo destillata sumptum, singularis est antidotus. Quidam ranarum Epar hoc modo vsurpatum commendant. Sæpe odoret rutam, præsertim syluestrem & succus rutæ nari imponatur. In felle tauri reperitur lapis, is in puluerem redigitur, & naribus attrahitur, atque egregie cerebrũ expurgat. Polytrichi decocto sæpe ante cœnam abluatur caput nec postea aëri se exponat. Ciconiarum & Pauonum stercus cum saccharo mistum, atq; sæpe pueris exhibitum valde commendatur. Habes satis multa remedia, & plura in mediũ afferre possem, atq; in ea charta, quã nusquam reperio, scripta puto. Purgare puerilia corpora, vel diuersiones per cauteria moliri ineptum puto. Victus ratio optima medicina Deum oro vt hoc benigne fortunet, & me omnia tui atque Generosissimæ coniugis tuæ causa facturum polliceor. Iterum vale.

Febris.

Nodulus ex scobe cornu cerui, & visco quercino.

Puluis iecoris perdicum.

Ranarum Epar.

Ruta.

Errhina è Lapide fellis tauri.

Ciconiarũ & pauonũ stercus.

Victus ratio optima medicina.

EPIST. CV.

IOHANNES CRATO A KRAFTheim, &c. Hieronymo Mercuriali Medico S. D.

PROBARI tibi sententiam meam de epidemico catarrho cum febre, qui superioribus proximis mensibus longe lateq; peruagatus est Europam, & magnam partem humani generis attigit, lætor. Cui enim magis quam tibi, qui principem locum in arte nostra habes, & de rationum momentis rectissime iudicas, probari velim? Sed patiaris me hoc à te exquirere, si contagionis ratio in putredinis gradu non est posita, qua in re sit? Existimas, quantum ex tuis literis intelligo, vapores aridos & acres qui ex ore ægrotantium emanant, halitu à proximis attrahi, atque vbi faucibus adhæserint, humescere atque absque vlla putredine lentescere, simulq; cerebrum, & vniuersum corpus contaminare. Sed hæc, vt probes, non video. An enim sordes illas adhærentes faucibus, linguæ, gingiuis, dentibus nullam putredinem redolere putas? An quicquam in aëre perdurare ventorum vi de loco in locum impelli, late disseminari & perniciosum corporibus prædispositis, quæ cũ aëre inquinamenta ista attrahunt, esse arbitraris, quod non sit lentum, glutinosum, & putridum? Certe mea alia est sententia, neque vt arbitror, improbanda. Sic enim statuo. Quicquid è corporibus effluit & aëri communicatum vicinis corporibus quæ attingit, vel quæ cum aëre illud attrahunt, noxium est, putridum esse. Sunt autem putredinis certi gradus quos morbi alias εὐώδεις, alias κακώδεις comitantur. Ἐν λοιμῷ perniciosissimam esse ἀπόκρισιν illam morbidam, constat. In hoc catarrho (qui anno 1557. & isto, vt dixi, magnam orbis partem est peruagatus) è corporibus laborantibus benigniora μιάσματα exhalasse, cum nemini hic morbus sua natura exitiosus fuerit, sed vel victus ratio vel medicatio ægros perdiderit, consentaneum est. Verum de hoc deinceps. Magnam autem μιασμάτων, quæ è corporibus exhalant, varietatem, & miram vim eorum esse, res ostendit. Quædam enim è propinquo, & contactu solo lædunt, quædam mediante aëre, cui quod lenta sunt & glutinosa, inhærent, lædunt. Quædam etiam vniuersum corpus, quædam partem, quemadmodum in phthisi afficiunt. Morbus gallicus solo contactu, sicut conuersatio quarundam vetularum iunioribus maritis nocet. In mulieribus quibusdam, dum menstruis laborant, ab oculis sicut in ophthalmia, quædam foras exsiliunt, quæ aërem contaminant, atque imbecilliores afficiunt. Plinius visu effascinare multos atque interficere autor est. Narratur etiam in Apollonio Thyaneo apud Philostratum fuisse quendam Saturnium in Epheso, qui intuitu homines necauit. In his omnibus cum vis maligna emanet, à putredine vel vene-

Catarrhus Epidemicus febrilis.

Recte Crato catarrhum eum. si quidem contagiosus fuit: necessario cum putredine aliqua fuisse contendit.

Omnis corporis exhalatio noxia putrida.

Graduum putred. effectus.

μιασμάτων varietas.

Conuersatio vetularum quibusdam noxia.

Aër contaminatur à muliere menstruata.

Oculus fascinator.

venenata qualitate esse, necesse est. Porro vt corpus à corpore, natura à natura (quēadmodum Hippocrates in libro de flatib. docet) differunt: ita & ea, quæ à corporibus effluunt. Quæ enim hominibus nocent, alia animantia non lædunt: & econtra. Scribebat nuper ad me amicus quidā, si à seminario in aëre, corpora infecta essent, Instar summi montis hæc fuisse. Fateor, contagij rationem nondum satis esse explicatam, sed hoc est mihi persuasum, constitutiones aëris intemperatas, sordes etiam quæ ex terra, vel aquis, vel aliis locis exhalant, posse corpora ad morbos suscipiendum prædisponere: imo causam præbere, vt putredo istum gradum, qui ποιητὴν ὑπόκειμενον habeat, consequatur: sed nisi exhalent μιάσματα è corporibus, & aëri communicentur, cōtagiosos morbos, qui mediante aëre de corporibus in corpora feruntur, non efficere. A primo vero, in quo putredo ad istum gradum peruenit, vt morbidā expirationem exhalet corpus, tantum mali potest emanare, quod integram domum inficiat, & mille hominibus officiendis satis sit, ita vt in progressu mali non tantum integræ vrbes, sed regiones aerem malignum & plenum inquinamentis habeant. Quemadmodum M. Antonij temporibus ex arcula in templo Apollonis μιάσματα primo emanarunt, & vniuersæ Græciæ & Italiæ perniciosa fuerunt. Ac sæpe ex vna veste, vel alia re exhalasse, historiæ docent. Hoc certe vidit Hippocrates, cum pestem ex Æthiopia aduenientem à Græcia depulit. Fouentur autem & multiplicantur inquinamenta illa in aere crasso & impuro, sic vt feruore nimio acuuntur, & aeris impulsione de loco in locum feruntur, ac purissimo etiam aëre, dum perflatur, franguntur. Verum de cōtagionis ratione plenius meam sentētiam explicabo, vbi quid in ea desideres, & quo pacto seminaria cōtagionis à corporibus nulla putredine infectis (ea præsertim seminaria, quæ aeri cōmunicantur, & mediante aere de corpore in corpus feruntur) exhalare posse ostenderis. Nunc vero catarrhum per tot prouincias mediāte aere, qui μιάσματα continebat, disseminatum, propemodum in oculos incurrit. Dum enim mense Augusto nobis ad comitia esset eundum, & multæ vicinæ vrbes atque pagi hoc morbo laborassent, intra dies paucos non modo omnes aulici, verum huius amplissimæ vrbis incolæ correpti sunt. Scribunt in Hispaniis, ac præsertim Mantuæ Carpentariæ intra biduum paucos in foro conspectos, vacua fuisse templa, multa ne aperta quidem. Causam igitur morbi communissimam videlicet aërem, qui inquinamenta continebat, & magna ex parte simile morbum in omnibus efficiebat, fuisse necesse est. Nam quod quædā symptomatum fuit dissimilitudo: ad corporum varietatem referendum, Medico existimare facile est. Cum igitur μιάσματα illa à putredine orta esse demōstratum sit, qua ratione febrem quæ catarrhum comitabatur, putridā negabimus? Contendis esse σύνοχον non putridam, & omnes febres, quæ catarrhos comitantur, synochas absque putredine esse existimas, vt credā, adduci nequeo. Tunc vero ad hanc tuam sententiam accessurus sum, cum rationes demonstrauerint. Nūc cur nō possim, & quid obstet ostendam. Si σύνοχον vel potius συνεχέος nomen generatim accipis & synocham febrem eam appellas, quæ vnicā habet accessionem, neq; ad integritatē peruenit, prius quam tota discedat, non repugno. Si inflammatum sanguinē citra putredinem, (hoc enim 11 Metho. Galen. synocham appellat) putas, oportet vt ostendas, omnia corpora, quæ catarrho isto cōtagioso laborarūt, plethorica & plena sanguine fuisse: inflāmata etiā corpora μιάσματα expirare. Certe aliud & res ipsa & curatio indicauit. Hippoc. catarrhum excitari pariter à calido & frigido restatur: & consenrit Galen. ac in lib. de flatibus manifeste febres à catarrho ortas, putridas esse ostendit. Hanc etiā febrem fuisse putridā, inditio fuit, Calor minime mordax, intus magis quam foris molestus, pulsus inæqualis cum systole accelerante, vrinæ crudæ in inicio, & crassæ in progressu. Ac cum ij humores putrescant, qui redūdant in corporibus, atque vel natura, vel arte vacuantur, consentaneum est, cum hic morbus in plerisque omnibus per sudores sit finitus, atque hic & alibi per excellentissimos Medicos diaphoreticis medicamentis curatus, in ichoribus putredinem fuisse. De nomine febris non contendo. Ad eas quas Galenus τεμφιγγώδεις & πνευματώδεις, seu humidas appellat, (siquidem τέμφιγξ, cuius varia est interpretatio, idem quod πνεῦμα, vt Thucydides autor est, significat) recte referri posse puto. Esse etiam spiritus & ichores omnium morborum contagiosorum, quorum seminaria attractu aeris hauriuntur vehiculum, atque in iis morbis maxime elaborandum, vt sudoriferis & hydroticis noxium foras depellatur, & principes partes in corpore, inprimis vero cor, muniantur: res ipsa satis declarat. Itaque nisi alia missionem sanguinis atque vacuantia medicamenta suadeant, perniciosa

Eleganter ostendit quomodo credi possit etiam vitium ortū primo à corporibus sublunaribus ipsis extitisse: vbi non necessario petendum sit cælitus.

Arcula in templo Apollinis contagiosa.

Febrem catar. putridam fuisse.

Febres à catarrho putridæ.

Refert eas ad τεμφιγγώδεις Hippocratis.

Morborum contagiosorum vehiculum spiritus & ichores.

cio sa ea esse, cum intro reuocet hoc quod natura expellere per exhalationes atque sudores contendit, & virtutem expulsiuam debilitent, Medici experiuntur. Non dubito, quin in hac quoque febri in multis hominibus atque locis putredo sanguinis massam attigerit, & in iis missio sanguinis profuerit. In plerisque omnibus autem *ἀναλογίας* habuisse ad ichores, &c, vt dixi vel à natura, vel arte, sudore aut insensibili perspiratione ægros sanatos constat. Mantuæ Carpentariæ, Romæ, Bononiæ, Venetiis plærique omnes absque sanguinis detractione sunt sanati, paucis propter capitis dolorem adhibitæ concurbitulæ, & quibus adstricta aluus fuit, lenientia data. Neapoli & in Sicilia, in qua hoc morbi genus ferè est anniuersarium, quémadmodum de Mitylene, spirante Coro, Vitruuius refert, tuto sanguinem missum affirmant. Etiam de Gallia & Saxonia hoc quidam, fortasse vt suo errori patrocinentur, referunt. Euentus hic ostendit, grauiter illos perichtatos, & literis ex Hispania missis perscriptum est, supra duo millia hominum, quibus in vnica vrbe Mantua Carpētaria, vbi regia est, sanguis fuit detractus, intra paucos dies obiisse. Rex ipse, nescio an isto cōmuni morbo, ad Lusitaniæ fines ægrotauit. Febrem autem ardentissimam cum summo capitis dolore habuisse, & nihil factum morte ipsa propius, perscribūt. Medici XXIII sanguinis vncias per cucurbitulas detraxerunt: XIIII incisa vena. Nosti Hispanorum Medicorum in hoc auxilii genere audaciam. Rex potentissimus beneficio Dei est seruatus & conualuit. Fortasse syoochos putrida fuit, in qua Galenus etiam ad animi deliqnium sanguinem misit. Sed in hac catarrhosa febri etiam Hispanis non profuisse euentus Mantuæ docuit, & nos satis multa exempla erudierunt. Morbificas etenim causas, dum mouentur, perniciosiores esse, Galenus contendit. Et morbi breuitas, securitas, atque quod nulla internorum viscerum magna fuit inflammatio, quodque natura aliam viam, quam per sanguinis missionem, & vacuantia medicamenta monstrauit, eruditis persuasit. Multi in Germania, & ij præsertim quibus male cessit, de sanguinis missione pugnāt, quod quidem per sanguinis fluxum è naribus sint curati obiiciunt, Verum ego his non moueor, neque inficias eo, ad sanguineæ massæ putredinem malum peruenisse: sicut etiam catarrhus in quibusdā pleoritin, in aliquibus peripneumoniam concitauit. atque in iis sanguis, propter alterius mor-

Vena sectio periculosa.

Nariam Hemoragia quidem sanat.

bi vim reprimendam recte est missus. Sola vero sudorifera & putredinem inhibentia, morbo huic auxilium tulisse, qui negat, ille rerum omnium vel nimis imperitus est, vel admodum impudens. In Hispania lapis Bezoar plurimum profuit, eo quoque Imperator, & alii quibus ad manum fuit, hic fuot vsi. Ego magno successu cornu cerui cum aqua stillatitia cardui exhibui, & omnibus diaphoretica medicamēta quæ occultæ malignitati & contagionis causæ aduersantur, profuisse animaduerti. Resistere autem hæc eadem putredini quis non videt? Concludo igitur fuisse febrem continuam putridam ichoribus inhærentem, & Hippocraticæ sententiæ innitor. Indicat euratio. Putredinis gradus diuersitatis contagionis, & morborum, ac præsertim nouorum (licet hunc morbum nouum esse non credam) causam esse, alias plenius ostensurus sum. Non suut enim illa *ἐπιτομῆς*: sed accuratiorē cogitationē, & tempus à curis vacuum, (quo ego plane in his miseriis aulicis, vbi & corpore, & animo distrahor, egebam) requirunt. Vides ipse me hanc epistolam, vt exaraui, mittere. Itaque si vel diligentiam, vel explanationem firmiorem atq; dilucidiorem desiderabis, festinationi, qua vel vtendum est mihi, vel nihil agendum ignosces. Bene vale, 28 Octobr. Anno 1580.

Lapis Bezoar.

Cornu ceruinum.

Conclusio.

EPIST. CVI.

IDEM EIDEM.

SCIO non ex literario officio existimādam beneuolentiam. Itaque etiamsi interdum sileant tuæ, nihil de amicitiæ animo tuo diminutum puto. Misi autem ad te plenissimas de epidemico morbo, & quid ad eas sis responsurus exspecto. Febres catarrhales, synochas non putridas esse, cum qui iis laborant, plenitudine interdum nulla affectos videamus, vt existimem adduci nequeo. Imo in catarrhosis pituitā putrescere, & putridum quiddam eos exspirare indicio sunt coryzæ, halitu etiam contagiosæ. Id eum vulgus in Germania sciat, non facile ex eodem poculo, è quo coryza laborans potum hausit, bibit. Ac affici quorū capita infirma & pituitosa sunt, res ostendit. Esse autem exhalationē putridam certi gradus contagii fomitem planissime mihi persuadeo, ac si erro, aliam mihi contagii causam ostendi cupio. Gradum putredinis explicare iam non posse quenquam puto, quam naturales sympathias & antipathias amicitię & dissidii causas. Is qui *μιάσματα* instar montis esse oportere scripserat, hoc opposuit, Cum semina-

Febres Catarrhales esse putridas.

Coryza contagiosa.

ria

An recidiua febris contagiosa.

ria illa tã multis diebus durauerint, & noua quotidie ex corporibus infectis exhalauerint, cumque qui semel ex morbo conualuerunt, & aërem continentem μιάσματα attrahere eos oportuerit, cur non iterum sæpius in morbum reciderint? Ad quod respondi, primum à consuetis nos minus affici. Esse autem agẽtium naturaliter eam vim, vt aliquomodo passum assimilent. Itaq; naturam in conflictu illo consueuisse quasi, minusq; seminaria forte hausta noxia iam etiam expurgatis corporibus fuisse. Contagij etiam & fœtoris magnam esse similitudinem. Sic multos in locis sordidis habitantes, fœtidis & impuriori aëri videmus assuescere, vt non afficiantur, cum lædantur sani qui eos accedũt. Idem in peste fieri, in qua ex salubri aere aduenientes facilius afficiantur, quam ij qui cum ægris sunt conuersati. Quosdam tamen secundo laborasse, sicut & in peste accidere videm⁹, ostendi. Est enim semper inter agens & patiens proportio quædam; si patiens fortiter resistit, non fit impressio, si debilius & languidius est, in pugna superatur, Ostendo hoc tum aliis exemplis; tum veneni. Multis autem modis patiens sæpe munitur, ne agens vim suam exserere possit. Sed de his nimis multa. Bene vale.

EPIST. CVII.

EXEMPLVM EPISTOLÆ MISSÆ *ad D. Ioachimum Camerarium Physicum Norinbergensem, S.*

Bolus Orientalis.

DE Bolo tecum sentio, in penuria Armenæ recte nos Orientali vti Galeni, colore est pallido, & orientalis cum lauatur pallescit. Lotione tamen nihil decedere illi satis apparet, cum aqua, quando subtiliores partes, quæ aquæ commiscentur, subsident, fit pura, & nullo sapore prædita. Nec puto lotionem aliud præstare, quam vt impura & arenosa separentur à partibus tenuioribus. alia est ratio cum aloës vel metalla lauãtur. Certe ea quę Constantinopoli mihi missa est, etiamsi non sit lota, instar butyri tamen in ore liquescit. E Capadocia importari Constãtinopolin certum est. Itaque non pugnabo si Rubrica synopica appelletur, & si recte memini Plinius huius tres species ponit. Terra sigillata, quæ è Lemno affertur, semper est pallida, & Creta Anatolica vulgo dicitur. Galenus suum sigillum Lemnium colore rubescente describit. Itaque impostores sępe bolum admiscent, sicut rubricæ synopicæ pinguedinem, quam vetustas prodit, Cũ istę terrę mihi suspectæ sunt, solo cornu cerui vtor. Meas Theses nondum Latinas feci. Nec Teutonicas, nisi prius quæ volo corrigã, in meo nomine apparere volo. Qua sim sententia quin publice scribas non obsto.

Rubrica synopica.

Creta Anatolica,

Cornu cerui substituitur.

Cratonis de peste sententia.

I. Me pestem non ponere sub febre tanquam genere, etiamsi perpaucos ac nullos potius in peste absq; febri mori putem. Seminariũ inspiratione haustum καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν sicut cętera venena calida & putrefacientia vniuersi corporis vires, maxime cordis perniciose afficit. Aëris vero intemperies atque impuritas, sicut & cibi corrupti ad dispositionem saltem corporum faciunt: vel pestem (nisi seminaria vel ex corporibus infectis exhalent, & inspirationi noxia sint, vel aliunde importantur) priuatam, aut febrem pestilentem inserũt. II. Pestem enim aliam priuatam, aliam publicam esse statuo. Priuatam vel à prauis humoribus ob victus prauitatem ortam, vel ex aëris constitutione mala, inde enim oriuntur febres pestilentes variæ, quę dum non habent morbidam exspirationem, & paucis perniciosæ, neque contagiosæ sunt, nisi valde prædispositis. Publicam autem pestem non nisi ab aëre continente lethalia μιάσματα à morbida exspiratione corporum humanorum, in quibus putredo ad istum gradum deuenit, vt ποιότητα σηπτικὴν cõtagiosam exhalent, tantum prouenire statuo. Sæpe vero in priuata peste accidere, vt ad hunc gradum putredo perueniat, vt corpora μιάσματα exhalent. Sępe etiam aliis ex locis vbi publica pestis grassatur deferri atq; vno corpore infecto plurima deinceps infici & ex ægrotantium atque morientium multitudine μιάσματα exitialia, atq; seminaria pestis in aëre augeri. ποιότης enim ἀπόκειται alias incerto loco orta exitiosa multis est, alias extrinsecus aduenit, atque ita non vni vrbi sed toti regioni pestis infesta est. III. Vt vero gradus iste putredinis ignotus est medicis, ita & verũ remedium. Medicos autem coniectura rationali in ægris alias accedere propius ad cognitionẽ & felicius in curatione procedere, cum ea, quæ putredini resistunt, adhibent, in aliis minus, verisimile est. Ratio tamen hoc dictat cũ inspiratione malum sit haustũ, solã Diaphoresin indicari, & verã curationem esse: ita tamen cum seminariũ inspiratione haustũ spiritus non aliter ac venenũ calidũ & putrefaciẽs afficiat; vt ea quæ ad Diaphoresin faciãt, simul ea quæ cor aduersus vim venenatam muniant, & putredini inprimis aduersentur, coniũcta habeãt. IIII. Antidotum veram pestilentis veneni in diuina manu esse neq; Medicis exploratã. Videre nos camphoræ, ambræ non cineritiæ, sed chrysceæ, quæ vt sulphur ardet, ef-

fectiones, eas tamen non perpetuas esse. Herbas quasdam vulgares, vt Tanacetum, quam Athanasiam appellant, calendulam, atque alias æquè, imo multo magis si tempestiue exhibeantur, prodesse. Occasiones exhibendorum remediorum atque euentuum prouidentiam diuinam moderari. Nunquam tamen vni remedio semel exhibito securum esse debere, sed quamdiu malum esset præsens, cordi omnibus modis auxiliũ ferre. V. Cum vero natura affecto crasso humore à seminario, ἀπόστημα efficit, & bubo cõsequitur, vel ex adusto & tenui atque acri humore ἄνθρακες vel ἐξανθήματα & στίγματα exitialia apparent, omnis in hoc Medico labor esse debet, vt naturam per loca conuenientia se exonerantem adiuuet. Bene vale.

EPIST. CVIII.

CLARISSIMO VIRO DOMINO IOACHIMO *Camerario, Physico Norinbergensi, &c. Iohannes Crato à Kraftheim, &c. S. D.*

DE tuis Epistolis verissime possum illud, quod quidam de orationibus Demosthenis interrogatus respondit, vsurpare, longissimas mihi videri optimas. Nunc autem ipse non solũ breuitate temporis pauca scribo, verumetiam quod & alterum me ad vos mitto, & ad multas partes literarum mearum ad te responsum expecto. De Balthasaro autem Neandro quid scribam, cum tu videris penitusque perspexeris, quam sit integer, quam iucundus, quam mihi fidus & syncerus Pylades, & si quid hoc vsquam est amicius. Quare tibi virum optimũ & doctissimum non commendo, tantum hoc significo quicquid officiorum & beneuolentiæ nũc in eum contuleris quibuscunque rebus, dum consilium meum, quod ei certis verisque de causis dedi, sequitur, amorem & studium ostenderis, id mihi sic futurum gratum, ac si summo beneficio ipse à te affectus essem. Ego ita me Deus amet hoc tempore infirmissima valetudine vtebar, & vsq; adeo debilis eram, vt laborem proferendæ vocis moleste ferrem. Scribo tamen quibus possum. Facile patiar summa ingenia de calido innato, & iis rebus de quibus veterum sententiæ non satis explicatæ ad nos extant, verum ego Hippocrati nostro assentior, & ipse sentio in meo corpusculo quantum istis ingeniosis disputationib. fidei sit adhibendum. In mea Isagoge quædam de calido innato mutaui, & vt arbitror, commodius scripsi, nec

De calido innato intricata disputatio.

tueor Fernelium, verum inter recentes haud scio an quisquam meliora scripserit Fernelio. Magna alacritate cum primum venirem in Italiam etiam Montano contradicebam, & quidem tum melius in memoria habebam sententias Galeni, quam nunc habeo. Sed mitto ista. Consilium illud de profectione in Gallias etiamnum rectum esse statuo, & Senecæ illud teneo: Nulli rei prodesse moram nisi iracundiæ. Sed de his cum tu voles, si modo ego vixero. Quam enim tenuis sit mea valetudo sentio, & in eo tamen, de quo dixit vir Dei: Ipse est longitudo dierum vitæ nostræ, plus spei quam in calore innato habeo. De lectione recentium dixi hæc: Interpretes cognoscendos esse: non disputatores istos de quibus verus est versus ille: πολλοῖς ἀντιλέγειν μὲν ἔθος περὶ παντὸς ὁμοίως, ὀρθῶς δ' ἀντιλέγειν οὐκέτι τοῦτ' ἐν ἔθει. Ac etsi Montanus & Fernelius disputant, plus tamen in illis est moderationis, quam in aliis. Propositum de legendo Galeno valde probo, & vtinam te in eo iuuare possem. Legi semel atque iterum multos libros, & qua ratione nunc, si per valetudinem liceret, cupiam, puto me tibi ostendisse. Scis Galeno tria proposita esse. Primum vt omnes partes artis Methodice tractet. secundò, vt doctrinam Hippocratis explicet. tertio vt suas obseruationes doceat. Hæc igitur vt ex lectione librorum Galeni consequamur, principio tenendus is ordo, quem in suis prolegomenis in Galenum ostendit Montanus, id est, legendi libri ordine constitutionis artis, vt primum physiologici, &c. & ex singulis methodus vniuersalis constituenda. Ac si quid forte in istis libris, quod ad particularia spectat, reperimus, illud seorsim annotandum. Primum quidem ea, quæ ad morborum cognitionem & curationem spectant. Hic obseruanda sunt causæ, signa, curationis modus & remedia. Deinde axiomata varia, tertio historiæ, postremo enantiomata seu pugnantes sententiæ, & dubia, quæ se in lectione offerunt. De his quærendum Doctorum iudicium. Hęc pauca, mi Ioachime, si tu multa & vera duxeris non sine fructu in Galeni lectione, & veterum Medicorum versaberis. Interpretes non velim te contemnere, sed vbi habere potes, adhibere. Maxime autem eos, qui argumenta quasi & summas librorum recitant. Id quod facit in præcipuis libris GESNERVS in editione latina Cornarij. Nec prorsus contemnenda est Lacunæ Epitome, etiãsi, *Rectius ex ipso fonte bibuntur aquæ*. Habuit is ea exemplaria ad manus, quibus nos cauemus. De reliquis scribam alias

Methodus legendi Galenum.

Scopi Galenici.

Interpretes admissi.

Summaria Gesneri.

Epitome Lacunæ.

plura. Nec putabam me tam multa scripturum cum calamū sumerem. Etiam sacra neglexi nunc quod minime sæpe facere soleo, & longiores epistolas ad te non loquacitas mea, verū singularis beneuolētia facit. Balthasar vidit mihi ὑφήγησιν destillationum esse in manibus. Non possum satis explicare cogitationes meas, & nunc desudo in differentiis odorum & saporum, quæ in aquis & oleis ratione destillationis sunt. Si haberem qui me describendo saltem recte posset iuuare, maiore alacritate omnia facerem. Bene vale. Vratislauiæ die Iacobi.

EPIST. CIX.

IDEM EIDEM.

INCIPIEBAMVS iam expectare Balthasarum nostrum, eum virum, quem tu mihi inuiolata amicitiæ fide coniunctum nosti, ac vero etiam vestras literas Cum autem Iacobus tabellarius noster se ad vos iturum significaret, facere non potui, quin aliquid literarum ad te darem, etiam si ad scribendum minime essem accōmodatus. Multis enim diebus pituita & grauedine laboro, quæ mihi & somnum adimit, & studia etiam in quibus libentissime acquiescere soleo, difficilia reddit. Itaque nullas propemodum serias cogitationes suscepi, nec in ista destillatione de nostris destillationibus aliquid sum meditatus. Ioachimus Cureus multum disputauit cum Italis doctoribus de mea sententia, ac potius veterum, nam eam teneo & tueor de pestilentia, & mihi frigidissima eorum argumenta perscribit. Verum etiam num hoc firmum est, Pestilentia affici corpora, &c, ut Greci dicunt, λοιμώδην ob haustum seminarium putredinis, sed venenum aëreum (vtrumque enim est apud Galenum) inspiratione, & morbum istum ratione causæ, id est, venenatæ qualitatis, quæ virtutem vitalem tota substantia oppugnat dici & esse morbum totius substantiæ etiā secundum Galenum. Excitari autem à veneno inspiratione attracto in corporibus cacochymia, vel plenitudine affectis sæuam & perniciosam putredinem longe superantem vulgaris putredinis, quæ ab obstructione est, conditionem, & hanc consequi febrem, eamque dici pestilentem veram, quam ego cum hic appello, ab his distingui, quas Galenus Pestilentes priuatas λοιμώδεις ἰδίως πυρετοὺς καταλαμβάνοντας τοὺς ἀνθρώπους καὶ χωρὶς λοιμοῦ. ὁπ[illegible] appellat. Porro in curatione nos nō temere vsitatas indicationes curationis febriū respicientes ad putredinem, aut febrem, sed alexipharmaca, quæ morbum totius substantiæ à tota substantia, oppugnant, adhibere, nec hæc prodesse tantum (vt Itali volunt) quia spiritus roborant, & exiccant humidum putredinale. Alias autem indicationes, & præsertim in summo morbo summam virium conseruationem non negligendas, Quia symptomata illa, videlicet, febris, carbunculi, bubones, antraces, exāthemata, [illegible] &c. sæpe ad se curationem trahunt. Iussi illos respicere ad totam curationem veterum, in omnia exempla antidotorum, & in illud etiam, propter quod Hippocrates corona aurea ab Atheniensibus est donatus, de quibus illi manifeste poterunt cognoscere alias intentiones, quam solius putredinis veteribus propositas fuisse, neque à veterum Græcorum sentētia nostram quicquam discrepare. Illud durum illis quod spirituum putredinem non assero. Neque enim hoc apud Galenum vel Aristotelem est, vt vult meus collega, & dico vitalē virtutem à veneno labefactari posse, etiam si non fiat putredo. Item quod quasi hecticum dico. Haud dubie mihi paratæ erunt lites, sed ego satis monitus sum testimonio veterum, etiamsi Galenus affirmet Hippocratem de pestilentialib. morbis nullum peculiarem librum scripsisse & ego Galeni librum de iis ad nos non extare dicam ac probare possim. Extant autem passim sententiæ, quas ego tueor, quia veteres plerunque rectissime locutos iudico, & Italorum κενοδοξίαν καὶ φιλονεικίαν non possum probare. Cognosco lubenter multorum opiniones, & etiam non optimorum scriptorum interdum sum studiosus. Quia secundum Plinium liberale esse existimo, hominem addictum optimis artibus cognoscere multa, credere non omnia. Verum de hoc puto me antea quoque te monuisse. Exemplaria nostrorum Montanicorum consiliorum nondum accepi, fortasse Francofurtum citius, quam ad nos peruenient. Hoc anno quatuor præstantissimi Medici sunt extincti Rondeletius & Fernelius in Galliis, Oddas de Oddis, & Franciscus Frisimelica in Italia, & sunt pauci senes reliqui. Iuniores esse rixatores videmus. Itaque non velim te diu in Germania hærere. De lectione Galeni scripsi nuper, & si quid à me præterea desiderabis, libentissime sum facturus. Nosti meām exiguitatem & sterilitatem. Sed sic esse malo, quam producere noxia, aut nimium luxuriantia. Bene & feliciter vale. Vratislauia 12 Augusti. Anno 1558.

Sentētia Cratonis de peste.

Spirituum putredo negatur.

Cognoscenda multa, sed nō credenda omnia.

Præstantiss. 4. medici hoc anno mortui.

EPIST. CX.

IDEM EIDEM.

I

CVM nuper abirem Glogouiam ad eos homines, quorum beneuolentia, & obseruantia erga me tibi est perspecta, plenissimas literas ad te dedi, easque Lipsiam Patri tuo transmisi. Huc vero eum essem reuersus, accepi tuas à Balthasare nostro mihi exoptatissimas & gratissimas. D. Ioachimus Cureus de nostris disputationibus sic scribit, Ego opera Cl. Trincauellæ eluctatus sum ex disputationibus de peste & febre pestilentiali. Neque reipsa eius opinio, quæ firmissimis & vere philosophicis nititur rationibus à tua dissentit, nisi quod δυνάμεις astrorum particulares, non facile admittunt Peripatetici. De Fernelio autem hoc dixisse Fallopium, Fernelio hoc tempore attribui palmam in re medica etiam illius æmuli non negare posse, & Italos qui suo more magnos viros obtrectationibus volunt premere, necessario agnoscere Fernelium summum huius ætatis Philosophum & medicum: velle tamen, minus eum fuisse audacem in reprehendendis veteribus. Vide quam Fallopij iudicium cum tuo consentiat, ac si videbitur hæc D. Casparo significes. Matthioli mastix Guilandinus in Thurciam abiit secutus legatum Venerum, suas chartas deposuit apud quendam Patauij, cui mandauit, nisi redeat intra octo annos, vt omnia Vulcano tradat. Scribit Cureus Aloisium plurima errata ipsis mőstrare in Matthioli Dioscoride, & modeste eű tractare. Curabo vt & tu ista videas. De obitu Rondeletij scire me, potuisti ex proximis meis literis cognoscere. Vtinam fallamur de Trincauella, admodum senex est, hunc mihi mirifice laudat Cureus, adeo vt doleat, quod eum non studuerim familiariter cognoscere. Præclara opera quantum intelligo relictur*est posteritati & probe limata. Nihil eius vidi præter libellum de reactione qui ante annos 40 est editus. Hac hora accepi literas à VVoyselij filio, qui scribit Fernelium mortuum mense Aprili, & eius opus practicum, præesse editioni Gulielmum Plantinum. Diligenter igitur ad proximum mercatum inquires. Ad reliquas partes epistolarum tuarum, ex quibus ego bene mutuis fidum pectus amoribus (vt Horatii versu vtar) perspicio, nihil respondeo. Sum is qui esse debeo. Vale felicissime. Vratislauiæ pridie Bartholomæi. Anno 1558.

Trincauella consentit Cratoni in peste.

Fallopij de Fernelio iudiciũ.

Guilandinus.

Aloisius errata Matthioli docet.

Opera Trincauellæ.

Opus Fernelij practicum.

EPIST. CXI.

IDEM EIDEM.

MITTO Dioscoridem diu à te expectatum, in quo multa vtiliter monui, plurima eximia remedia ostendi. Hæc vero quanta sint facienda cognosces, cum ea, quæ nunc discis, ad vsum transferes. Interea vt ista nostra sint facies, ac caue bis ne diuulgentur. Vides me multa capita quasi intacta reliquisse, vel quod herbas non cognoscimus, vel quia verus vsus satis ab illis est monstratus. In postrema parte valde probo iudicium, & diligentiam tuam, & delectabit te hic labor cum leges, certe in magnis etiam voluminibus, nihil reperies, vel melius vel rectius. Chymica ne diu desideres operam dabo diligenter. Medicationes nihil mihi concedunt otij, quod profecto ista requirunt, & vix potui Dioscoridē absoluere. In Galeno autem multis mensib. parum sum versatus. Habuimus in manibus Methodica nostra propter eam iniuriam qua non solum me, verumetiam Præceptorem meum Montanum Donzellinus affecit, siquidem ea quæ Bechius noster scripsit vera sunt, oro diligenter perquiras libros quos se mihi missurum promisit, & his addas eos, qui videbuntur nobis esse mittendi. Fortasse auriga qui adducet M. Petrum vacuo curru redibit. lectiones Trincauellæ in has literas coniiciam. Plures nondum accepi. Rixantur varie Itali, & hoc quidem est exemplum eximiæ & diligentis disputationis. Fallopius studet conuellere multa: id mihi non placet: & Borussus ille, quem domi suæ alit, quique ad Gesnerum quendam scripsit, nimis acerbe & inhumaniter, vt audio tractat Matthiolum, sed de his alias plura. Ea quæ de valetudine sororis tuæ scribis, meum quoque animum conturbant, sed spero & opto ei fore melius. Recte sentis in istis morbis non ad solam intemperiem, id quod plerunque faciunt practici, sed ad obstructiones & catarrhum respiciēdum. Monui aliquid in capite de tussilagine, & frequenter vtor, vel aqua tussilaginis cum syrupo de succo Endiuiæ si manifesta febris, vel aqua cardui cum eodem syrupo ac trochiscis interdum ad tollendas obstructiones. Verum hoc videbit rectius D. Meurerus quem à me officiose salutabis. Bene vale. Vratislauiæ pridie cal. Maij. Anno Millesimo, quingentesimo, quinquagesimo octauo.

Annotata Cratonis in Dioscoridem.

Donzellinus.

Bechius.

Fallopius.

Guilandinus.

Catarrhi cum obstructionib.

EPIST. CXII.

IDEM EIDEM.

MAGNA cum animi perturbatione & plane ἀμεταδῶς legi tuam epistolam, & quod potui Deum sum precatus, vt tuos benigne seruet. Quid autem rescribam

non habeo, præsertim cum nihil admodum meis respondeas. Hoc equidem minime moleste fero, illud potius doleo studiorum tuorum cursum impediri atq; remorari. Tuo optimo patri hoc tẽpore non volui scribere, ꝑpter eas causas quas cogitare potes. Non puto vobis consilia medicorum deesse, qui sciunt quartanam acrius in principio tractatam fieri deteriorem & respuere etiam eã ordinariam, vt vocamus medicationem. Ego meis ęgris aliquandiu exhibeo singulis mensibus sub noctem decoctum raparum cum butyro. Prosunt.n. rapæ à manifesta & specifica vi. Quia humectant humorem melancholicum suauiter, aperiunt & leniunt. Deinde do succum catd ui vel in forma pillularum, vel in syrupis. Et cum video materiam probe esse coctam expurgo primum infuso cum syrupo violaceo, vel de pomis, deinde agarico, postea exhibeo extractionem ellebori ad ℈j. vel ℈ß. in debilioribus. Et hoc modo plurimos sanaui. Ratione confortationis nihil est melius conserua rosarum cum speciebus aromatici Rosati descriptione Gabrielis, sine spica, & media parte musci & ambræ. Fluxiones ventris, hac æstate τὸ θεῖον malum fuerunt, & mihi quoque aliquoties mota est aluus, cũ ferè semper sit astricta. In vicina Morauia acre est pestilentiæ malum, & periculum est ne in hanc vrbem importent. Ad nephriticos dolores leuiendos, & elidendos calculos, dices Patri, plurimum prodesse syrupũ factum è succo veronicæ, & vsum aquæ, quæ fit ex ea herba, quam Tragus arbitratur esse speciem Mercurialis, & tertio ordine ponit, ac *spring kraut* appellat. De hoc monui in Dioscoride. Vtinam vos iuuare possim quantumuis ipse infirmissime valeam. Ita vexatus sum superioribus diebus tinnitu aurium, vt metuerem grauiora. Sed beneficio Dei mediuscule nunc valeo. Consultationes Donzellini videre cupio. Nostra chymica propter meam & aliorum valetudinem his duobus mensibus non attigi, & requiro in multis certiorem experiẽtiam. Sebaldus iam proficiscitur in officinam, in qua vitrũ conficitur, & afferet nobis conueniẽtia instrumenta, quæ profecto ad destillationes requiruntur. Quod promisi, si modo vita superet, bona fide præstabo. Bene & feliciter vale, & tuos omnes, inprimis parentes, à me officiosissime saluta: Vratislauiæ die Matthiæ. Anno 1558.

Quartana cura. *Raparum decoctum.* *Diarrhea.* *Dolores Nephritici.*

EPIST. CXIII.

IDEM EIDEM.

HERI ad te literas dedi, nec hanc occasionem quam mihi Balthasar noster ostendit, volui negligere. Venit nunc mihi quiddam in mẽtem de medicatione Quartanę. D. Simon Pistoris ante triennium ea laborauit diu, dicebatque mihi se multis remediis vsum esse, sed vnum hoc profuisse. Accepisse vinum sublimatum diligenter, quod aquam vitæ appellant, & madefecisse vt nos vocamus, petiam lineam, ac adueniente Quartana imposuisse ventriculo. Hoc modo se eam depulissẽ. Videtur mihi satis tuta esse medicatio, pręsertim in frigido ventriculo. Verũ tu de ea cum Medicis vestris deliberabis. Ego eam quam nuper perscripsi rectã & rationalem iudico. Sed his omissis ad alia transeo. Miror quomodo τὸ θεῖον in peste Galenus aërem interpretatur, cum Hippocrates de malis agat, non de morborũ causis. Præterea cum ex Hippocrate manifestum sit pręcipuas mutationes in aëre corporibus cœlestibus esse asscribendas, deniq; cum non qualibet exhalationes sint morbidæ & pestilẽtes, seu forma ista prædita. Et vnde malum hoc cor, quod est maxime formale, in homine perit, nisi quia venenarum? Marsilius multa improprie scripsit, & fortasse non satis doctrinam Galeni cognouit, id quod testatur similitudo de dracone, quã ex Galeno affert. Rhasis in suo libello pulicarem morbum descripsisse videtur. Sudorem anglicum Epidemiũ magis morbum (licet initio Eudemus fuerat) quam pestilentem fuisse arbitror. Herba quam Veneti sclauenam vocant, seu sclauonicam, & quidem Harmel seu rutam syluestrem putant, constare dicitur tribus aut quatuor radicibus simul intextis, quarum quælibet sit veluti corda intorta, colore fusco, amara, herba foliis rutæ. Ego in morbo Gallico intra corpus oleum vitrioli exhibeo. Post calcinationem vitriolum redigo in puluerem, ex quo effusa aqua facio lixiuium, decoquo rursus ad spissitudinẽ, & in puluerem redigo. Ex hoc oleũ elicere soleo, cui vinũ affundo, idq; per balneum detraho, & rursus bis aquam, quam itidem detraho, ita vt nulla aquositas permaneat. Laurea noster scit optime modum faciendi sulphuris oleum per ascensum, non cãpanã vel descensum. Sed intra corpus non datur. Bene vale, & rescribe quamprimum poteris. Vratisl. 24. Septemb. Anno 58.

Empiricum quartana remedium. *τὸ θεῖον in Peste quid.* *Marsilius.* *Pulicaris morbus Rhasis.* *Sudor Anglicus.* *Ruta syluestris.* *Ol. vitrioli.* *Ol. sulphuris.*

EPIST. CXIV.

IDEM EIDEM.

HERI mihi hic nuncius tuas attulit xij. Octob. datas, quibus varie sum

affectus. Nam vestro dolori certe συμπάσχω. Mœrorem autẽ diminutum iri spero, quãdo optimus & Doctissimus vir Pater tuus nunc occupatur Platonicis, atq; tibi κύρτος καὶ ἰγκύρτια, quę sunt in eius Timæo explicat. His autem te addere velim Galeni interpretationẽ, quæ extat in Platonis Timæũ, atq; ea quæ in libris de Hippoc. & Platonis decretis docet. Quidam existimant fragmentum illud Galeni in Timęum non esse Galeni, verum non video quibus rationibus adducantur, cum ipse Galenus huius mentionem faciat. Sed de his Magistrũ domi habes. Ego meam Isagogen multis in locis correxi, & de calore innato sentẽtiam meã mutaui. Video D. Meuretum sequi Galenum atq; Montanum & turò. Casparum autẽ nostrum habere bellas quidem cogitationes, sed parum firmas. Nam dicere calorem innatum esse partem substãtiæ humorum & spiritus vitalis, eisque ita inesse, sicut membris solidis, haud scio an veterum doctrinæ conueniat, & rationibus rueri possit. Item in febribus eum conuerti in igneum. Certe cum calor innatus in aliqua parte corumpitur, gangræna fit aut sphacelus. In toto autem non corrumpitur nisi extincto calore viuifico, quẽ infusum appellamus, in corde, tũ & cadauer mortuum putrescit. Et ille viuificus calor, qui σύμφυτον fouet, καὶ πυρετώδεσιν afficitur in febribus, & lædit ἔμφυτον, vt dixi in nostra Isagoge. Sed non mirum. Nam ego de his profecto multum cogitaui, & Mõtanus dixit se cum diu fuisset Doctor, tandem senem cognouisse quid sit calor innatus. Est locus in Galeno com. 4. Aph. 37. qui pattocinatur Casparo, sed is de spiritu naturali intelligendus, etsi eum calorem naturalem, sicut & in aliis locis Galenus vocat. sed hac de re in proximis literis perscribam meã sententiam. Nam hac hora significauit mihi tabellarius sibi subito abeundum esse. Itaq; sine literis meis dimittere nolui. Si Platonem Basiliensem Græcum mittes gratum facies, & statim pretium remittam. Cum essem iuuenis, satis mihi erat si in quadã auiditate res prompte possem cognoscere. Ideoq; versiones amabã, nec putabam me plus visurum in Græcis, quam vidissent doctissimi viri interpretes. Nunc sæpe hæreo in vocabulis, sæpe deploro, quod in Græcis minus studiose sim versatus. Nunquam intellexi quid sibi vellet Plato cum Socrates recitat mirabilẽ istum sermonem: Multa vnum esse, & vnũ multa. Iam primum Methodum compositiuam & resolutiuam perspicio, sed bis nunc non vacat scribere. Chymica rursus in manibus habeo. Hisce diebus totus fui in corrigenda Isagoge, & si modo haberem qui scriberet correctum exemplar ad te mitterem. Bene & feliciter vale, & à me tuos omnes amanter atque reuerenter saluta. Vratisl. die 23. Oct. Anno 58.

Comm. in Timæum Platonis Galenicũ.

De calido innato opinio.

Montanus in senio caloris innati essentiam demum agnouit.

Græca lingua studium.

EPIST. CXV.

IDEM EIDEM.

ET lætor patrem tuũ virum optimum ac doctissimum, & mihi amicum certissimum, magistratum quem semestre in multis publicis molestiis atque domestico luctu ac mœrore gessit, deposuisse, & Deum precor, vt dolorem matris tuæ præstãtissimæ fœminæ consoletur, morbumque depellat, ac vestram laudatissimam familiam conseruet, vere τειχοφόρον faciat. Patrem quidem tuum ea doctrina & vsu rerum instructum, ea sapientia, animiq; magnitudine & excellentia præditũ scio, vt & moderari dolorem, mœstitiæque resistere, & aduersa, quæ humanæ vitæ incumbunt, recte ferendo superare possit. Hancque meam de illius virtute opinionem, seu persuasionem potius, confirmant literæ tuæ, quibus mihi significas domi eum tibi Platonis Timæum interpretari, atque hoc modo non solum aberrationem à dolore quærere, verum studia tua medica iuuare. Hæc cum legerem valde cupiebam explicantem κύρτος καὶ ἰσκύρτια Platonica audire, & quomodo ignem eius foueret, quem Galenus noster sua aqua plane conatur extinguere. Nam Platonem Timæum suum, cum exactæ ætatis esset scripsisse affirmat, & errante iudicio vel indiligentia quadam non satis Hippocratis sensum assequutum. Est autem vt meministi, disputatio de respiratione & calido innato, de quo cum alij aliter sentiant, & magna sit opinionum diuersitas, libet tibi meam, quã arbitror esse rectam, nec à doctrina veterũ. eaque sententia, ad quam Montanus se ætate ingrauescẽte lætabatur traductum, alienam, exponere. Philosophi & medici duplici modo considerant, vel vt qualitatem, seu quẽadmodum in scholis loquuntur, in abstracto, vel vt in subiecto: cumque agunt de calido innato, de substantia seu corpore calido loquũtur. Ac Galenus quidem subiectum eius aëreum atq aqueum statuit. Plato igneum, sed diuinus Hippocrates hanc litem, quæ etiamnum durat, Aphorismo 14 primæ particulæ dirimit, oraculum illud edens: Qui crescunt, plurimum calidi innati habẽt. Sensus autem declarat in pueris calorem suauem, mitem & gratum

De calido innato sententia Cratonis.

Subiectum calidi innati.

tum esse, & in subiecto aëreo atque aqueo maximè vigere. In adultis autem & iam ætate siccatis igneam vim obtinere, minus suauem esse, citiusque deflagrare. Sed de subiecti ratione deinceps agemus. Primum quæ sit caloris illius origo, & substantia, quæ temperatura, denique quas in corpore actiones habeat videamus.

Origo & substantia calidi.

Nam de nomine, siue ἔμφυτον. vel σύμφυτον θερμὸν, vel naturalis calor dicatur, non arbitror pugnandum. Initia nostræ procreationis esse iuncta semina, atq; sanguinem maternum dubium non est. Ac etsi de eorum congressu atq; effectionibus alii aliter disputauerunt, tamen vim quandam caloris generationi conuenientem habet, nec prorsus mortua esse, atq. à cœlestibus etiam causis calorem istum seminis augeri atque foueri dum semina in vtero ad conceptum tuendum idoneo conueniũt, consentaneum est.

Spiritus naturalis substantia.

Hic igitur calor excitatus vi cœlesti intus in semine agit, & per omnes partes sese ita diffundit, eisque ita arcte se insinuat, vt vita prius animãs, quam hic calor deserat. Vnde etiam extinctis corporibus aliquantulum in membris solidis tũc remanere sentimus, cumque is discessit, subito corruptionem & putredinem consequi. Hic igitur calor, qui è vi seminis virtute cœlesti fultus, est expressus, & membris solidis insitus, ad extremum vsque spiritum durat, & spititui naturali, de quo postea agemus, cuius substantia est calidior, & humidior, ita inhæret, eoque commixtus est, vt nullo modo diuelli possit. Proinde & veteres promiscue sæpe caloris innati & spiritus mentionem faciunt, quibus dictis non parum isti perturbantur, qui ignorant calorem, posteaquam simul insedit huic spiritui naturali, recte substantiam dici. Multi odiosè & inepiè pugnant, quasi veteres de spititu naturali nunquam cogitauerint, aut is nullius sit vsus. Verùm de spiritu naturali subiecto proprio caloris innati deinceps agemus. Habes quæ sit calidi innati origo & substantia.

Temperam. calidi.

Temperamentum eius in summa mediocritate consistit, quę naturę amicissima est (Galen. 8. de decretis, de salubri diæta, de causis pulsuum. com. 1. Aph. 14.) ac potius is, vt medicis & philosophis placet, ipsa natura (Gal. de Marco. com. 5. Aph. 22.) & vis conseruatrix generandi, augendi, & nutriendi existit. Quia vero vt philosophi statuunt: Quod continetur conuenientiam habet cum eo quod continet. Itaq; subiecti sui ratione calidus & humidus censetur. Inde Galenus affirmat constare eum aëre & aqua, respiciẽs ad naturam seminis, ex quo originem ducit, & spiritus naturalis, cui arctissima coniunctione est copulatus. Neq; Hippocrates hęc discernere videtur, dum & calorem & spiritũ istum ἔμφυτον θέρμον 14. & 15. Aph. primæ particulæ appellat. Et Galenus manifeste quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, innatum calorem spiritum vocat, inquiens: Nihil prohibet si sanguineam substãtiam, simulque aëream vna cum spiritu calidum innatum vocemus. Itaque cum Galenus acriter subiectum caloris innati humidum statuat, non admittit istam ἀναλογίαν Platonis ad ignem, eiusq; substantiam hoc modo oppugnari, & actiones omnes turbari, denique sententiam Hippocratis euerti censet.

Plato reprehenditur à Galeno.

Actiones calidi.

Nunc eius actiones consideremus.

Calor cordis.

Calorem ἔμφυτον formam membrorum, seu partium solidarum esse cõstat, vt manifeste testatur Hippocrates & Galenus com. 4. Aph. 37. & com. sexto ἐπιδ. substantia animæ dicitur. Hic enim omnia membra sua vi conseruat, &, vt philosophi loquuntur, disponit ad suscipiendum calorem à corde influentem, qui ἐνέργειαν vitæ singulis corporis partibus communicat, sicut manifeste Gangrænæ, σφάκελος, καὶ νέκρωσις membrorum ostendit Hic prolificam vim tuetur, atque in ea fortissime sese exerit, vnde eo destituti frigere dicuntur. Hic augmentationi donec humidum, quod Galen. ὑγρὸν κατὰ φύσιν appellat, conueniens est, inseruit. Deniq; ad extremum vsq; spiritum corpus nutritione conseruat.

Famula calidi innati.

Habet autem administras virtutes: ἑλκτικὴν, καθεκτικὴν, ἀλλοιωτικὴν, καὶ ἀποκριτικὴν, nec vnquam est otiosus, sed omnibus coctionib. adest, donec nutrimentum deducatur ad formam conueniẽtem, & aptam nutritioni, & conseruationi totius corporis, & singularum partium, ac nisi adhibeantur alimenta τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος, vt Philotheus ait, ἐξαναλύσει. Ex harũ autem facultatum præstantia atque effectionibus, caloris quoq. huius excellẽtiam metimur, ac recte Hippocratem nostrum dixisse statuimus τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμὸν. Nam etsi in iuuenibus siccitati iunctus igneam vim habet, & ardentior est, tamen quia in pueris consistit, in subiecto magis conuenienti, videl. humido, præstantiores effectiones habet.

Nam in febribus patiatur calidum innatum.

Hic autem quæritur, patiatur ne hic calor in febribus. Certe in illis, quæ ἐν ἕξει consistunt, valdeq; acutæ sunt, vna cum spiritu vel proximus est extinctioni, vel omnino vita discedẽte extinguitur, vt testatur Galen. commentario 4. Aphorismo 37. Siquidem solidæ partes, quas vt Hippo. ait, regit, vim morbi sustinent. Verum in iis febribus, quæ ἐν χυμοῖς sunt, vel calefactis spiritibus, vel vaporibus putridis af-

ficientibus calorem cordis, quem infusum appellauimus, afficitur κατ᾽ συμπάθειαν, quam habet cum calore cordis, qui κατ᾽ ἰδιοπάθειαν accenditur atq; affligitur, nec corrũpi ἔμφυτον consentaneũ est, id quod naturalis calor corporis, quando discessit febris, testatur.

Num calidior sit pars subst. humor. & spirituum.

Porro an substantiæ humorum & spiritus pars sit ἔμφυτον calor, dubitari posse video, neq; libet de hoc odiosè rixari, cum videã veteres tantum solidis partib. eum tribuere, & sciam varie multa posse excogitari, & dici in iis, quæ à veteribus non satis perspicuè, explicatè & distinctè tradita sunt. Putredo humorum absq; hoc commẽto dextre explicari potest, modo Aristotelica cum medicis de putredine prorsus non cõfundantur.

Spirituum putrefactio.

De spirituum autem putrefactione fateor me id nescire, quod nescio, & de hac vera & firma doceri cupio, cum in veterum doctrina nihil, quantum ea mihi cognita atq; explorata est, certi habeamus. Refutatæ sunt opiniones quorundam erudite à Victore Trincauella, doctrina atque vsu excellenti medico, cui ego plus fidei adhibeo, quam substructionibus recentibus.

Spiritus naturalis. 1. Origo. 2. Temper. 3. Actiones.

Sed de his satis, & quæ sit spiritus naturalis origo, temperatura, & actiones consideremus. Ac primum non existimo odiose cum illis pugnãdum, qui præoccupati nescio quibus opinionibus spiritũ naturalem in corpore humano esse negant, cũ illi manifeste declarent se non tantum in cõsideratione naturæ rerum, & veterum lectione versatos, quantum fortasse sibi fingunt. Nihil hic de Aristotele dicam. Nonne Galenus exponens 15 Aph. primæ particulæ inquit: Membra solida è spiritu constare? Item in quinto de simpl. med. facult. perspicue de eo loquitur. Est autem hic spiritus, vt erudite & philosophice hoc probat Actuarius in libello περὶ ἐνεργειῶν καὶ παθῶν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος, &c. fundamentum, fons & origo quasi spiritus vitalis & animalis expressus in prima generatione è semine & sanguine materno non solũ membris, quæ nutritioni seruiũt, inditus à natura, verum omnib. totius corporis partibus, calori naturali ita vnitus, vt ab eo magis cogitatione, quam re ipsa diuelli possit. Porro sicut omnis spiritus substantia est tenuis & lucida, ac inter ea, quæ dissolui, & non dissolui possunt media: Ita & hic spiritus est aëreus, calidus & humidus, à cœlesti vi, non minus in nostro corpore illustratus, quam hic aër circumfusus, quẽ lucem & claritatem à corporib. cœlestibus accipere plane nõ est dubium. Nec propterea, quod vitalis eo sit lucidior, tenuior & agilitate caloreq; maiori præditus, minusq; spiret, huic appellatio spiritus deneganda est. Nam reuera ex semine atq; sanguine quædam aërea, cœlestisque vis spirat, quæ partium omnium ἐντελέχεια est. Vt autem membra, quo sunt perfectiora nobiliores & perfectiores actiones edunt, ita quo hoc spiritu pleniora, quo ve is est purior & firmior, operationes eius euidentiores & præstantiores sunt. Ac Galenus cum contra Platonem aëream potius atq; aqueam vim & naturam calido innato tribuit quam igneã, nulla de re magis, quam hoc spiritu pugnat. Siquidem moderato calore potẽtia, quam vegetatiuam dicimus, cuius spiritus naturalis instrumẽtum est, ac sine quo animal neq; generari, neque augeri, vel nutriri potest, gaudet. Præest autem non tantum coctioni sanguinis in epate, verum etiam chylosi in ventriculo aliisq; omnibus coctionibus, augmentationem & nutritionem solidarum partium gubernat, denique nihil vitam habet, quod hoc spiritu non sit præditum.

A calido innato sola ratione distinguitur.

Distinguitur autem, vt dixi, sola ratione à calido innato. Nam cum concoquit, distribuit, trahit, retinet, &c. calor naturalis, vel τὸ ἔμφυτον θερμὸν dicitur. Cum palpitat, mouet, &c. spiritus naturalis. Hinc Gal. 8. de Hipp. & Platonis decretis, arteriarum motum non tantum cordi & spiritui vitali, sed insito calido tribuit.

A flatibus varii morbi.

Hoc vero spiritu obruto, debilitato & exhausto suboriũtur flatus, variorum & maximorũ morborum causæ. De quib. in præsentia nõ libet dicere. Illud addam, licet spiritus naturalis nõ sit plane anima vitalis, tamen meliorem & præstantiorem partem eius esse magis elaboratam in corde & quasi igneã factam.

Spiritus animalis.

Mediocritatem autem quandam obtinet is spiritus, quẽ animalem dicimus & quasi summam perfectionem in cerebro consequitur. Vnde eius actiones intelligere, ratiocinari, &c. præstantissimæ sunt. Sed de his nunc non necesse est plura scribere. De calido vero innato & spiritu naturali, de quo propositum fuit disputare, me tibi perspicue commonstrasse puto, non esse noua & inania hæc figmẽta, sed è doctrina veterum & rerum natura petita.

Autoritas Veterum.

Galeni.

Quid enim est in verbis Galeni, quæ sunt in libro de tremore & rigore ambiguitatis aut obscuritatis, cum inquit, Ducetur hæc ratio de principiis Hippocratis, neq; pro corporis nostri elementis ponemus corpuscula quædã & poros, neq; statuamus calorem è motu aut attritione quadam & collisione suscitari, sed corpus quidẽ totum confluxile & conspirabile. Calorem vero non ascitũ, aut aliunde quęsitũ, neq; genito iam animali ortum, sed insitum, & qui ab ipso statim principio extite-

extite-

2. Hippocratis. extiterit. Et nonne Hippocrates hunc cœlestem dicit, in lib. de carnibus, inquiens, certe mihi videtur id quod calidum, caloremq́; dicimus quiddam non mortale esse. Aristoteles autem hæc expresse explicat lib. 2. de genet. animalium. Inest in semine 3. Aristotelis. quod facit, vt fœcunda sint semina, videlicet quod calor vocatur. Idque non ignis, non talis facultas aliqua, sed spiritus, qui in semine spumosoque corpore continetur, & natura, quæ in eo spiritu est proportione respondens elemento stellarum. Ex his perspicuum, est in solidis corporis partibus spiritum in spiritu calorem innatum, atque in his naturam & facultates naturales. Calorem autem, qui in spiritu est, cum nusquam seorsim sit, sicut lumē & calorem solis verum quidem esse accidens, sed plane diuinum & cœleste, nec à tēperamento ortum, verum cœlitus cum semine in corpus transmissum. Naturā autem eam, quæ interuētu caloris & spiritus in materia cōsistit, purissimam esse & cœlestem substantiam conseruationi corporis vitæque conuenientissimam, ac maxime necessariam. Habes de calido innato & spiritu naturali sententiam veram, & à veterum doctrina non abhorrentem, quam ad te mitto non tātum incitatus scripto illo, quod à te accepi, & lectione Timæi Platonis, verum perpetua & verissima beneuolentia quam tibi omnib. modis probari cupio adductus. Vtilitas disputationis de calido innato. Hæc autem quantū lucis non solum multis & difficillimis quæstionib. medicis afferant, verum etiam doctrinæ de destillationibus, quam me tibi methodice explicare velle promisi, & disputationibus de putredine, contagione morbisq́; totius substantiæ, de quib. multi longe plus verborum faciunt quam re ipsa intelligant, videbis in nostris scriptis, quæ in manibus habeo, & si vita suppetet, tecum & cum veritatis studiosis communicaturus sum. Cum illis vero, qui omnia, quæ nō decies à præceptoribus vel à Galeno inculcata sunt, noua & Ferneliana esse iniuriose clamitant, nec quæ veterum doctrinam illustrent atque amplificent, admittunt, nisi eam crassus illorum spiritus capiat, & quos, vt poëtæ verbis vtar, inertia tardat, non odiose pugnabo: sed illud tenebo, quod Actuarius scripsit, vel nostra negligentia, vel quia veteres itidem vt nos fuerunt homines multa in illorum libris, qui cæteros sapientia antecellunt nō repetiti, nonnulla interdum deesse, quæ dixisse præstabat, & à rectis principiis plurima nobis petenda. Vale. Vratislauiæ 26 Octob. Anno 1558.

EPIST. CXVI.

IDEM EIDEM.

VALETVDINEM matris tuæ meliorem fieri lætamur, & Christo gratias agimus, ac vt indies magis magisque confirmetur DEVM precamur. Id quidem ei, post salutem à nobis amantissime dictam, indicabis. Vitæ studiorumque tuorum rationes, atque de his deliberationes vestras à DEO fortunari & gubernari benigne precor. Profecto nunc plures vanitatis, quam veritatis sunt studiosi, & etiam atque etiam videndum, ne occasiones discendi, & bonos præceptores amittamus. Si quid à me fieri vis, aut posse speras, indica & factum puta. Casparo Scaligerum Scaligeri non probari nec miror, nec moror. Fortas- commendatio. se illud [illegible] quod Cicero Attico commemorat, verum est. Sed si nullam aliam haberent laudem eius scripta, hæc cum verissima & iustissima est, quod Latina & pura oratione philosophica ea, quæ multa barbarie obruta vix erui possunt, perspicue proponit, & explicat. Quod Galenum, quem ille satis ridicule Pontificem Maximum nostrum appellat, interdum asperius tractat, non mirum. In Galeno enim quoque singulatē carpendi studium fuit, & sequitur Scaliger suum magistrum Auerrhoëm, cui interdum non parcit. Te Scalig. Auerrhoem sequitur. Dioscoridem tuum illius quoque sententiis auxisse valde probo. Fortasse non pauca veris rationibus, quæ in Scaligero dicuntur, refutari possent, & non mirum est, si in tanta rerum & opinionum varietate interdum ea afferat, quæ non probantur omnibus. Sed scire velim quid præcipue reprehendat Caspar. Cum Fernelio etiam pugnat, & recte mihi contra eum hoc statuere videtur. Calorem non formam Calor non est forma cœlestis. cœlestem esse. Id quod contra Philippum affert, generationem non esse motum in substantia, fortasse ex ipso Aristo- Generatio an sit motus in substantia. tele posset refutari, in quarto de cœlo, vbi tres recenset motus ad locum, quantitatem, & generationem, sed in quinto Physicorum, transmutationem esse dicit, & motum negat. Hæc autem non sunt epistolæ huius, quam scribo occupatus, & temporis egens. Disputationem nostram de calido innato, si iam legere deberem, fortasse non minus multa, quam vos in ea desideratem. In chymicis plane mihi ipsi non possum satisfacere, & venit aliud ex alio in mentem, de quibus cum sententias veterum inquiro, aut nihil scribo, aut scripta induco. Itaque quando exspectationi tuæ & promisso meo, quo

teneri me fateor, satisfacturus sum sane nescio. Emendatio consultationum sæpe ita mihi mouet stomachum, vt vix me continere possim, quin interdum librũ pedibus teram, sed emendabo tamen.

Aluus astrictam.

Si astricta est aluus, pruna damascena macerentur in aqua, donec intumescant, deinde exempto nucleo, ante cœnam aliquot assumantur, & deglutiãtur cum illis grana quatuor, vel quinque piperis integri. Balnea etiam ex aqua dulci, & inũctiones vmbilici cum butyro plurimum proderunt.

Clysterũ frequens vsus improbatur.

Vsum clysterum, præsertim frequentiorum, plane non probo. Vtatur etiam mane conserua rosarum recenti, cum pipere albo & speciebus aromatici rosati Gabriel. hoc modo:

Elect. ad cardial. & aluum leniendam.

℞ Conser. rosat. recent. ℥ ij.
Spec. arom. rosat. Gabriel. ℈ ij.
Piperis albi ℈ j. Misce.

Est enim præsentissimum remedium in cardialgia, & ad leniendam aluum. Si nauseat ambram & Moschum in speciebus aromatici rosati fiat sine Moscho. Plura aliâs. Bene vale. Vratislauiæ, 24 Ianuar. Anno 1559.

EPIST. CXVII.

IDEM EIDEM.

QVÆ sint illæ tuæ, quas te superioribus diebus misisse, atq; iis meis plenissime respondisse scribis, nescio. Ego post eas, quibus 14 dies Nouemb. ascripta est, vnas accepi, datas 12 Decemb. iis nunc rescribo. Sigoninm amare tuum patrem, virum ptopter antiquam virturem, & sermonis Latini puritatem, Græciq́ue facundiam omnibus bonis amabilem lætor.

Bassianum.

De Bassiano nihil noui. Rumpatur, viuet tamen, semperq́ue celebrabitur memoria Montani in Germania.

Tabula Fallopy Chymica.

Tabulæ Fallopij vel ad fallendum sunt compositæ, vel is nimium magnam inscitiam suam de destillationum scientia prodit. Si ille tibi ad eum modum oleum sulphuris, quem pręscribit, destillabit, Ctatonem dicas de chymicis nihil scire. Addat non modo vrinam pueri, verumetiam sal armoniacum, & vehementiora corrosiua: sulphur tamen manebit sulphur. Posset ad hunc modum, quem ille præscribit, id est, per talia instrumenta confici, addito aphtonitro, quod contraria vi præditum est, verum an ille modum norit, & sine periculo conficere possit, hand scio. Similes ineptiæ sunt de oleo vitrioli. Mihi eiusmodi oleum, cnius destillationem docet, non det intra corpus. Vtinam legerẽt adolescentes veterum scripta, minus admirarentur recentes nugas. Iuuat tamen eas videre. Quæris ad quod genus morbotum referatur morbus totius substantiæ? Respondeo, ad nullum eorum, quæ Galenus posuit, nisi velimus contra omnia principia philosophię, temperamentum cum forma confundere.

Totius substantia morbus.

Itaque dico: Galenus (*Galenus quidem multis in locis virtutem seu δύναμιν cum temperamento coniungit, vt xj Meth. & alibi. Item naturam vocat temperamentum.*) prosequitur Methodo eorũ morborum curationem, qui tempetamentum consequuntur, seu mutationem materiæ. De morbis In tota substantia nusquam agit methodice, quia curatio eorum sub Methodum non cadit. Scis autem nos naturam, cuius administri sumus, non tantum materiæ, verumetiã formæ notione comprehendi, & temperamentum mistionem & alterationem, quæ in materia est, consequi. Formam nequaquam, quæ non minus à sibi contrariis, quam materia læditur, quemadmodum in multis rebus videmus. Si igitur morbum intemperie dicimus, qui lædit temperaturam, quid obstabit, quo minus id, quod lædit formam, qua membrum non modo est viuens, sed tale, dicamus morbum totius substantiæ, atque auxilium à tota substãtia valens medicamentum. At dicis talia remedia tantum ostendit expetientia, & quid quęrimus eum formarum naturam & rerum substantiam inuenire nemo possit: Existimemus pulchrũ esse, de iis pauca scire, quæ plurimum adiumẽti vitæ afferunt, etiamsi exacta harum rerum explicatio in humanum ingenium non cadat. Non frustra dixit diuinus Hippocrates: Naturalia remedia non soluunt affectionem pestilentem, cumq́ue raro lædatur forma in corporibus, quin simul tẽperies quoque afficiatur, operam demus, vt ad vtrumq; artificiose respiciamus.

Ol. Terebinthina vsu.

Quęris etiam de Terebinthinæ oleo, cur eo vtar, cum ῥυπτικὸν potius, quam διαφορητικὸν sit. Terebinthina per se quidem vim abstergendi maximam habet, sicut & oleum. Ideoq́ue vlceribus sordidis, & vulneribus vtile. Sed cum adeo sit tenuissimarum partium, atque calorem augeat, & ad penetrationem faciat, hic eum oleo nucis Moschatæ, atque seuo hircino misceo, & ad maiorem calefactionem & penetrationem διαφορητικὸν, videlicet oleum Iuniperi addo. Ac oleum Terebinthinæ maxime lenit dolores à flatibus ortos. Bene vale. Vratislauiæ 22 Ianuarij. Anno 1561.

EPIST. CXVIII.

IDEM EIDEM.

EXSPECTANTI mihi dum Paulus noster ad vos redeat, significatis, obtineri se hic

ſe hic neceſſariis cauſis. Itaque cum modo literas Auguſtam mitterem, perſoluẽdum putaui epiſtolæ tuæ quã cum Paulo ad me dederas. Primo autem non more, ſed vere & ex animo decurſum inſtantis iam noui anni bonũ, fauſtum, & felicem precor, atq; vt benigniſſimus DEVS gubernet ſtudia & vniuerſum vitę curriculum, teque ſirmum & incolumem cõſeruet oro. De cauſa continente, certè ſic eſt, differre τὸ συνεκτικὸν αἴτιον Galeni à cauſa, quam Auicẽna coniunctam vocat. Ac vt mittamus Auicennam, certe Galenus qui ter in ſecundo Methodi huius cauſæ meminit, manifeſte eos etiam Rationales Medicos damnat qui hanc negligunt. Ex 6 autem capite apparet hanc cauſam ita coniungere cũ morbo, vt idem propemodum ſtatuat. Sublata igitur hac cauſa tollitur effectus vniuerſæ, quia hæc cauſa eſt de eſſentia rei, & eſt quaſi ipſa διάθεσις. Coniuncta autem cauſa Auicennæ τὸ ἡ ſolummodo effectum tollit, vt ſublata putredine ceſſat febris putrida. Calore autem præternaturali lædente ἐνέργειαν ſublato ex toto tollitur febris. Miror igitur cur dicat Trincauella non poſſe ſtatui eam ex methodo Galeni. Nam illud quod affertur ex Galeno de diſcrimine inter τὸ ὃ, καὶ τὸ γινόμενον ad diſcrimen inter διάθεσιν καὶ πάθος ab eo ponitur, neque ad hanc diſputationem pertinet, habetque ſemper locum in methodo therap. hæc regula: Primum eſſe in actione, quod vltimum inuenitur in reſolutione. Etiamſi prima & princeps indicatio ſemper ad naturam morbi ſit directa. Cum autem natura morbi per cauſas intelligatur, quo pacto prima indicatio ſeu ἡ πρώτη ἔνδειξις firma erit in animo, niſi τὸ συνεκτικὸν αἴτιον ponamus? Et quonam modo methodice ſine hac cognitione curabimus? Velim autẽ te tuum Trincaueliam interrogate cum Linacer definitionem ἐνδείξεως videlicet, eſſe eam τ' ἀκολουθίας ἔμφασιν nõ conuerterit, nec illud quod affert Lacuna, qui imaginem conſequutionis dicit, ſatis explicet, quo pacto ille vertẽdum rectius putet. De loco in 6 Epidem. non commemini quod ſcripſerim. Ad exempla autem quod attinet, certum eſt, cũ morbus in ſtatu iam eſt, non mittendum ſanguinem, & materia amplius non fluit. Eſſe autem cum crucnta teiiciuntur, certum eſt, etiam ſi initium videatur. Ideo rectè is ſine venæ ſectione curatus eſt à Trincauella, & alter cui miſſus eſt ſanguis infeliciter. De quarto genere morbi in tota ſubſtantia, etſi patiar eum ad morbum temperaturæ referri, tamen idem non eſſe, & Hippocrates ipſe atque Galenus teſtantur, & ratio monſtrat. Perſpicua ſunt verba Hippocrat. cum inquit: τὰ φυσικὰ βοηθήματα οὐ λύει τὴν ἀνθρωπίνην λοιμικοῦ πάθεος. Vbi haud dubie oſtendit remedia Methodo inuenta non prodeſſe, ſed antidotos, quæ vim exitialis putredinis ſeu veneni tollunt, libro 1. de natura humana, cap 4. Cauſæ lædentis à tota ſubſtantia mentionem facit Galenus, meminit & alibi morbi totius ſubſtantiæ, ſed non explicat, etiamſi methodice tantum ſex ſumma genera morborum reperiri aſſerit, vnum ſimilarium, videlicet δυσκρασίαν, quatuor τῶν ὀργάνων, & ſextum vtriſque commune. Non negamus διάθεσιν illam, quam morbum totius ſubſtantiæ dicimus, cum ſcilicet à venenata qualitate oppugnatur in corde virtus vitalis in febri peſtilentiali, vt naturalis in epate in morbo Gallico, conſequi δυσκρασίαν, nec malum tolli remediis methodo inuentis, & contrariis qualitatibus adhibitis, ſed antidotis. Et quid ſunt iſta medicamenta, quæ antidotos appellamus, ſi non morbus eſt à tota ſubſtantia, vt nihil de facultatibus propriis remediorum ſola experientia repertis, quam Galenus à methodo ſeiungendam monet, dicam. Cauſas cœleſtes illos reiicere non miror, qui harum ignari ſunt. Non dico illas requiri ad proprium officium Medici, quod Galenus noſter ἰατικὸν τέλος eſſe ait, ſed ad vim morborum cognoſcendam, & cauſarum vehementiam plane referre arbitror, ne Medicus has ignoret. De lacte plane mihi Doctores tui non ſatisfaciunt, lactis odorem mutari & malignum fieri propter motum iſtum. Reſpiciendum eſt ad cauſas odoris & corruptionis, id eſt, ad calorem & ſpiritum, cuius ſit maligna alteratio in coitu, ita vt qui minus firmo ſint habitu facile etiam reſoluantur, atque hinc petenda ratio. Sed nihil adhuc potui explicare in quo conquieſcat cogitatio mea. Inſpexi atque perlegi fere totam methodum D. Hieronymi. Video primam partem eum ſumpſiſſe ſibi ab Argenterio, & obſcuraſſe iſta quadam barbarie, ſuaque feciſſe, adhibitis quibuſdam logicis rationibus. Poſterior Practicorum eſt tota. De D. Camilli familiaritate & beneuolentia tibi gratulor, atque vt hoc φιλοτιμίζω tibi & tuis ſtudiis plurimum proſit ex animo opto. Lectio Hippoc. excellentem Phyſicum, & vſu peritum Medicum requirit. Vtinam ego viuo Montano nihil feciſſem aliud. Exemplum Epiſtolæ P. Victorij, qua ſingularem beneuolentiam tibi declarat, & officium defert, miſit ad me Ludouicus frater tuus. Poſſet is tibi Græca quædam in Hippocrate explicare, & ſæpe totius ſentẽtiæ cogni-

Causa continens & coniuncta.

Causa contin. & Auicennæ.

Prima indicatio.

Status morbi.

Morbus tot. substantia non idem cum intemperie.

Causa cœlestes.

Causa lactis corruptæ coitu.

Methodus Capeuaccia-na.

Lectio Hipp. peritum requirit Medicum.

tio in vnius vocabuli explicatione consistit. Matthiolus ad me scripsit se alteram editionem Epistolarum suarum habere in manibus. Eũ rogaui ne me Herbariorum rixis admisceret. Nam cum ipsi autoritatibus præcipue pugnent, consequi necesse est illa δυνατὰ ἆθλα, vt Galenus noster ait, ἀνδρείαν scilicet καὶ μάχην. Cauteria magis esse περιαπτικὸν Epilepticis ipse statuo. Sed tanta est nostrorum chirurgorum negligentia, vt non possint nobis ad ista remedia præsto esse. Scriberem plura sed tabellarius flagitat literas. Bene vale. Prid. Kal. Ian.

Cauteria περιαπτὸν epilepsia.

EPIST. CXIX.

IDEM EIDEM.

CVM superioribus proximis diebus redirem ex aula Episcopi nostri atq; Ducis Georgij, obtulit mihi coniũx puerpeta tuas datas 4 Iunij atque Patris tui literas eiusdem fere argumenti. Significat se accipere causam, quam adfers de recusata profectione in Syriam atque quod euenit optimum ducere. Cæterum æquo animo laturum fuisse si insciente se ista occasione vsus fuisses. Mi Ioachime non magna res est videre loca in quibus non sunt homines, & adire pericula curiosæ temeritatis est. Frobenij nunc exprimunt Galenum cum Indice D. Aloysij Mũdellæ laudabili Vidi primam pagellam quam ad me misit Gesnerus, tanta diligentia factus est index, vt non solum vocabula singula, verum omnes res complectatur, & vere epitome Galeni atque Hipocratis dici possit. Perna iam nostra elaborat. In anatomicis Fallopij, quæ mihi scripta D. Paulus misit, plurima paradoxa sunt. Quod monui de Hippocratis lectione cupio tibi esse curæ. Trincauella in suo de præparatione & concoctione humorum commentario videtur Aphor. vlt, 3. partic. Epid. 6. segniter tractare. Dum iis, qui cruenta exspuunt in pleuritide non dicit secandam venam: affirmat Galenum ideo censere, quia nõ sit magnus morbus, cuius & exempla recitat. Si est à bile, vt idem cẽset, maximus est. Ego aliam causam dicerem, videlicet, quod iam materia amplius non fluit, cum cruenta reiiciuntur, & vlcus est apertum. Ideo scopus missionis sanguinis amplius non propositus. Nec detrahendæ tũc sunt vires natura occupata in expulsione. Neq; materię, quę euacuatur à natura motus impediendus. Fuchsius dicit, hæc ponenda in iis, quæ soli Hippocrati nota fuerint, nec quærendum amplius, ô rem miseram! De his autem aliâs. Quæ de P. Manutio scribis cognoui libenter. Sed librorum fortasse satis est, cum studij sit parum. Quicquid miseris gratum erit. In Hippoc. non tam quicquam expeto mea causa, quam tua inprimis & posteritatis. Eum te ingenio tuo & liberali doctrina locupletaturum plane non dubito, atque vt prodesse possis plurimis, & meis etiam opto. De quarto morborum genere, videlicet à tota substantia videmus aliquid affirmasse quoque veteres, vt apparet in com. Gale. in lib. de nat. hum. & 6. Epid. com. 6. Quæ enim spiritum naturalem atque calorem innatum oppugnant, ea certe ad morbum in temperatura non possunt referri, sed videbimus rationes Trincauellæ. Vsus garyophyllorum in Quartana admodum prodest, & magis quam piperis integri. Item hæc inunctio ventriculi:

Index Aloysij Mundellæ Galenicus.

Quando in pleuritide non secanda sit vena.

Morbus in substantia.

Quartana conuenientia.

℞ Ol. amygdal. dulc. ℥ j.
Medullæ crurium vituli ℥ ß.
Mastych. pulu. ʒ j.
Ol. garyophyllor. g̅ vj. Misce.

Renum intemperies calida non sine periculo corrigitur in senibus. Ego magno successu vsus sum succo Portulacæ cum succo glycyrrhizæ. Interdum etiã potione aquæ fragorum. quæ est suauissima, atque ineunte vere vsu asparagorum. Non vitupero tamen emulsionem seminum frigidorum. Interdum ante cœnam darem ius ex papauere albo. Videbis mirifice prodesse, præsertim si loco sacchari syrup. è succo violarum addas. Expulsionem illam erysipelatodem nunc cessare non est mirum. Expurgandi autem erunt serosi humores atque acriores, interdum vsu Rhabarbari cum terebinthina, saccharo & puluere glycyrrhicæ, atque modico cinamomi. Ad emolliendam aluum plurimum valet, & sine molestia eam mouet sequens medicamentum:

Calor renum in senibus.

Expulsio erysipel.

Serum educens.

Syrupus de spina ceruina emolliens aluum.

℞ Succi spinæ ceruinæ,
Mellis ana ℔ j.
Sachar. ℥ iij.

Decoque ad spissitudinem mellis, datur ab ℥ ß. vsque ad ℥ j ß. Ego adderem parum zinziberis vel cinnamomi. Gesnerus scribit se vsum ʒ ß pul. gratiolæ cum syrupo ex acinis sambuci. Succus gratiolæ cum cinnamomi & mastycis puluere multo rectius purgat, & minus ventriculum offendit. Iuli iuglandis per vomitum sine molestia purgant, hoc modo:

Gesnerus.

Vomitorium.

℞ Seminis vrticæ.
Raphani, ana ʒ j ß.
Iulorum iuglandis ℈ ij.
Hydromelis clari ℥ iij.

Fiat potio, etiam si per se soli Iuli cum Hydromel. faciunt. Lapis calaminaris cum

Hæmorr. dolor.

aqua

aqua roſarum tritus, & butyro commixtus valde dolorem hæmorrhoidum ſedat. Vxor Rudingeri ex eodem lapide, ſeu cadmia, atq; axungia hirci nigri facit vnguentum oculare, addidit neſcio quæ alia, vidi conferre lippientibus. Bene vale. Vratiſlauiæ 19. Iulij. Anno 1561.

Vng. oculare.

EPIST. CXX.

IDEM EIDEM.

Trincauella de cauſa coniuncta.

LEGI hiſce diebus cõmentariolum D. Trincauellæ de cauſa coniuncta, & niſi eum vehementer mihi placuiſſe vere affirmarem mentiar. Quid autem in eo deſiderem, quaue in parte mihi non ſatisfaciat, ſcribam ad te quantum in iſta feſtinatione potero, pleniſſime. Primum mecum ſentit cum hanc totam diſceptationem, quæ inter plurimos eſt λογομαχίαν eſſe putat, ipſe vero nimium ἀκριβῶς Philoſophorum leges mihi videtur ſequi, dum morbum fientem, morbũ dici non vult. Nam ſiquidẽ reuera ſic ſe res habet, cur cõſiderationem illam de temporibus morborum neceſſariam ducimus, vt reuera ducimus? Cur morbos ἐν χρόνῳ eſſe dicimus? An non χρονικὸς morbus eſt etiam μόνιμον quiddã. Recte autem exiſtimat cum fundamentum huius diſputationis hãc quæſtionem eſſe ſtatuit. Sed non ſatis recte neq; ſtoicos, neq; Arabes, vt pace tanti viri dicam, accipit. Nam Stoici συνεκτικὸν αἴτιον longe aliud, ac nos qui Montani doctrinam ſequimur, non ponũt, dum ſuam iſtam cauſarum concatenationem afferũt. Arabes vero inter cauſam cõtinentem & coniunctam ſatis amplum diſcrimen ſtatuunt. Ac hand ſcio an apud Græcos συνεκτικὸν αἴτιον, & προσεχὲς idem ſit, vt voluit Scheckius. Sed mittamus nomina, ac rem ſpectemus. Primum qui Galenum negat συνεκτικὴν cauſam ponere, is librum de cauſis pulſuum, doctrinam Aphoriſmorum, inprimis autem comment tertium lib. 6. Epid. ſe nunquam aſpexiſſe fatetur. At Galenus 1. de cauſis pulſuum manifeſte συνεκτικὸν αἴτιον ab alterantib. diſcernit, cum Auic. Fen 2. Doct. 11. ſui canonis perſpicue inter alterantes numeret. Non igitur Galeni cauſa συνεκτικὴ & Auic. coniuncta idem ſunt. Cum autem medici ſit conſiderare cauſam prout poſſit alterare, vel mutare corpora, largior hoc D. Trincauellæ ratione curationis morbi non obſeruandam eſſe cauſam continẽtem ſeu συνεκτικὴν, coniunctam autem ſeu προσεχὲς αἴτιον, neceſſario reſpiciendũ. Nam συνεκτικὸν αἴτιον, ſeu continẽs de eſſentia rei eſt vt calor partium naturalis in febri, in vulnere figura. Sed coniunctæ inter alterantes ſunt proximæ affectui, vt vapor putridus in febre putrida. Quia inter hunc & affectum non eſt medium. Continens igitur remouet effectum vniuerſaliter. Coniuncta non plane remouet effectũ, ſicut neq; ſemper ſtatuit. Non enim ſtatim putreſcẽtibus humoribus ſequitur febris, neq; ſemper remota putredine ceſſat febris, etiãſi febris putrida eſſe deſinat. Ac cõiuncta cauſa, & προηγουμένη reipſa non differunt, ſed tempore atque ordine ſolum. Eadem enim res poteſt eſſe antecedens cauſa & coniuncta diuerſo reſpectu, & in omnibus morbis, qui habent cauſas antecedentes, recte ponitur cauſa coniuncta, id eſt, proxima, ſeu inter quam & effectum non eſt medium, verum non συνεκτικὴ ſeu continens. Hanc autem continentem cauſam Auic. vocat cauſam non vicariam, id eſt, quæ cum reipſa plane idem eſt, ſeu, vt ille inquit, qua ſeparata ſequitur ſanitas, vt remoto calore præternaturali, qui eſt in corde, conſeqnitur ipſa temperatura cordis, in qua ſanitas conſiſtit. De his autem agas cum præceptore tuo atq; eius ſententiam perſcribas. Dicet ita, cauſam continentem atq; morbum idem eſſe. Fateor, ſed quatenus eſt diſpoſitio ſeu πάθημα, quod ad illam διάθεσιν peruenit, vt actionem naturalem lædat morbum dico; quatenus efficit hoc, ſeu, vt inepte loquuntur cauſat læſionem συνεκτικὸν αἴτιον. Eſtque reuera inutilis verborum pugna, verum ad diiudicandum diſcrepãtiam doctorum hominum non inutilis. Et ſi quis commode de hac re poſt Montanum docuit, certe Trincauella docuit. At quod non videt Auic. in eodem cap. diſcernere cauſam cõtinentem à coniuncta, quam inter alterãtes collocat, nec in eo Montano præferẽti facem accedere vult, miror. Scio antem pleroſq; contemnere ea quæ extant Montanica. Recte, an ſecus, ad meum iudiciũ non reuoco. Magnos autem viros exiſtimabam hoc decere, vt rebus veris monſtratis, ipſi quantum poſſunt adinmenti ſua doctrina adferant, & quę nondũ ſatis explicata ſunt, aut infirmiora etiam, quã vt poſſint conſiſtere, ea ſi vtilia ſint illuſtrare, atq; fulcire, ſin minus placide monſtratis melioribus remouere ſtudeant. Verum quid fiat videmus. Tantæ ſunt aduerſationes de morbo totius ſubſtantiæ, vt omnes pene veritati contradicant cũ quoſdam morbos vel ſic dici & eſſe certiſſimum ſit. Ego quidem plane non dubito, ſicut in febre peſtilẽtiali oppugnantur vitales ſpiritus, ita in morbo Gallico infici naturales. Atque morbum Gallicum recte dici morbũ totius ſubſtantiæ. Rationes meæ iſtæ ſunt. Prima, inuadit

Conſenſus & diſſenſus Craconis in eadẽ cauſa.

Morbus fiens an morbus.

Scheckius.

Galenus ponit cauſam continentem.

Cauſa continens coniuncta.

Coniuncta & προηγουμένη differunt.

Cauſa continens & morbus quomodo differant.

Morbi totius ſubſtantiæ.

Talis morbus Gallicus.

principes partes, neque omnes simul, sed primum epar, sicut febris pestilẽtialis cor.

1. Secunda, quia non tollitur medicamentis methodo repertis, & contrariis qualitatibus pugnantibus, atque naturæ auxilium ferentibus. Interea non nego à contagione consequi intemperiem manifestam, sicut in pestilentia putredinem prauam superantem longe vulgaris putredinis conditionem. Formam autem istius veneni dico habere causam cœlestem, & propter hanc alios aliis citius affici. Sed de his scripsi nuper. Neque disputo, sed vere sic sentio, non discessurus ab hac sententia donec meliores rationes viderim. Velim etiam te quærere à præceptore, an non in lib. de carnibus Hipp. calorem congenitum cœlestem affirmet. Certe Æthereum dicit, & discernit ab igneo elementari. Quæro vtrum in 6. Epid. par. 5. Hip. opponat ἰσχυρὴν & ἀσθενεστέρην δίαιταν. Et an recte cibos imbecilliores interpretetur olera, atq; fructus arboreos, cum videamus, & historiæ nos doceant, iis vsos sæpe esse longæuos. In Hipp. lectione velim te in singulis dictis, maxime in aphorismis, diligenter primum non solum rerum: verumetiam nominum etymologicas definitiones inuestigare. Id si fecisset Caluus, minus deformitatis & perplexitatis haberent eius versiones. Deinde in diuisionibus studiose, an sint sufficientes, videre. Exempli loco sit, cum in part. 7. sexti Epid. φλεβῶν αἵματος στάσις, λεπτοθυμίη, χρῶμα, ἄλλη ὑπόληψις, μετώματος συστροφὴ, σφάλσιες καὶ ἐπίδοσις, videlicet, an hac diuisione nihil sit omissum, singulorum membra explicanda. Inprimis autem quid sit ὑπόληψις, &c. In recitatione autem exemplorum diligenter symptomata ad suas causas deducenda sunt, resoluenda omnia, & an sententia Hippocratis in syllogismum demõstratiuum possit concludi, videndum. Qui sic Hippocratem legit, is haud dubie adiutus à cognitione Græcæ linguæ, philosophia, & doctrina medicorum veterum, inprimis inter Latines Celsi, in Hippocrate ea videbit, quæ à multis nondum sunt animaduersa. Quæ nuper de dentitione & lactatione scripsi velim tibi esse curæ: Vnde lac à femine istam malignitatem acquirit, vt etiam epilepticos pueros medicis reddere videatur. Bene vale. Vratisl. 28 Iul. Anno 1561.

Calor innatus Hip. æthereus.

Hippocratica lectio qualis.

1.

2.

Caluus.

3.

4.

Celsus.

Lac à femine corruptum.

EPIST. CXXI.

IDEM EIDEM.

Ante dies octo plenissimas literas ad te dedi, meamq; sententiam de eausa continente atque coniuncta tibi aperui. Scripsi etiam quædam 19 Iulij de nutritione & dentitione infantum. Nam sententia illa, quæ est in primo de tuenda sanitate, quæ præcipit, vt quæ mammam dant à Venere plane abstineat, ne lactis odor pereat, non satis munita rationibus videtur. Multo minus illa Plinij lib. 28. c. 19. cum de Colostratis infantibus agit, & concipere nutrices pueris exitiosum pronunciat. Moueor non tantum exemplis; verum etiam dictorum firmiores rationes requiro. Illud vero quod afferunt practici pueros fieri epilepticos nusquam satis declaratum animaduerto. Galeno assentior quidem, qui dicit lac amittere odorem, & scio quid afferat com. 3. in prognost. Quanque mutationi atque alterationi leuibus de causis lac obnoxium sit non ignoro, verumque illud esse quod dicit 5 de simpl. med. fac. lac infinita lædunt sentio, sed explicatam rem integre nusquam conspicio. Quæ de admistione mellis in 5 Method. & alibi dicit cõtra coagulationem lactis nota sunt, Vnde autem hoc quod coagulum leporis coagulatum dissoluat. Non dubito quin mihi propemodũ in mentem omnia veniant, quæ possunt dici, sed libenter audiam sententias eruditorum, easque cur requiram facile ipse æstimare potes, cum nihil sit grauius homini Christiano & parenti, quam sustinere grauem conscientiam. Lectiones illas laudatas Fallopij de morbo Gallico cuperem profecto videre. Quæso tractat ne curam per oleum vitrioli, & ea, quæ nunc præsertim inunctis prius, quique nodos atque rumores in articulis habent, plurimum in vsu est per aquas mercuriales, quas vulgo *die gelben VVasser* vocant? Fit infusio radicum pyrethri & aromatum in aqua vitæ, adduntur metallica quædam, alumen, &c. Item cantharides & mercurius. Hoc solent inungere articulos male affectos, & exit post apertas vesicas materia crassa, & vtiliter datur decoctum Guaiaci, postea ante inunctionem istã faciunt fomentationes. Habent hãc curationem, quantũ video, ex libello Germanico Francisci Renner Norinbergæ edito. De sententia Trincauellæ μετέωρος sum. Est manifesta distinctio apud Galen. inter σῆψιν καὶ ἔμφραξιν, licet in 10 σῆψιν, tanquam nomen generis ad πύκνωσιν καὶ ἔμφραξιν statuat. Si focus est in musculis, ad πύκνωσιν in curatione est respiciendum. Vide lib. 11 Meth. 9 cap. vbi de expurganda putredine agit. Item in 4 cap. vbi de foco. Cæsar in epilepticis hoc remedium pro maximo secreto habet, & ait Doct. Petrum Cauizerum etiam homines prouectæ ætatis, & qui diu hoc morbo fue-

An grauida lactare debeat.

Curatio Gallicæ inunctione facta.

Secretum imperat. Epilepticum.

bo fuerint obnoxij, post purgationes curassei

℞ Chrystalli præparati ℥j.
Corall. rub. præpar. ℈ij.
Margarit. oriental. ℈j.
Smaragd. oriental. præpar. ʒß.

Misce f. puluis, cuius media pars est vna *Crystalli vsus non tutus.* dosis in aqua raraxiei. Bis feci periculum, ęgri liberati sunt ab epilepsia, sed postea tamen obierunt. Crystalli vsum non existimo esse tutum, & Smaragdus, quo vulgo *Smaragdus vulgaris non verus.* vtuntur, non est verus, sed lapis de Peru, nempe fragmenta magni lapidis Prasij. Orientalis, qui in arena reperitur nunc ra- *Gemma vera rara.* ro apparet, & nullas fere gēmas habemus in Pharmacopolis veras, quam margaritas & hyacinthos. Rubinij interdum habētur, Granati & Amethisti Bohemici nō sunt rari. Video illius lapidis, quem Malachitem vocant qui Turcesiā refert, magnam esse *Turcesia.* vim in roborando ventriculo. Calculosi *Calculosi cura.* plurimum leuantur discussis flatibus, & aucto calore viscerum. Itaque posteaquam enemara ex solo oleo atq; decocto parietariæ in vino inieci, inungo vmbilicum oleo è terebinthina, è granis iuniperi, & nuce Moschata, adiecta modica cera. Istis oleis imbuo lanam xylinam, atq; calidam vmbilico adhibeo. Ventriculum etiam solo oleo nucis Moschatæ inūgo. Si quid per superiora exhibere volo, decoctum veronicæ in vino vsurpo. Hac medicatione scio me plurimis in grauissimis doloribus profuisse. Habeo, vt nuper scripsi, in manibus *Method. Therapeutica Cratonis.* methodū Therapeuticam. In prima parte ago de cognitione morborum, in secunda de curatione, in tertio de auxiliis, & recto auxiliorum vsu. Vtinam hunc librum pos- *Methodus de distillationibus.* sem absoluere. In tertia parte fortasse aliquid de destillationibus agam, de quibus alia methodo rectius scribi posse cogitaui, explicatis videlicet, primum causis cōcretionis, deinde dissolutionis, postremo de effectionibus spiritus naturalis separati ab impuritate materiæ. Fernelius affirmat se sequentium pillularum tantam vim experiendo cognouisse, vt nullā cephalalgiam *Pill. cephal. Fernelij.* vel hemicraniam offenderit, quam non curarit:

℞ Aloes optimæ ʒß.
Pul. el. de gemmis.
Trium santal.
Rosar. rubear. a. ℈vj.

Cum syrupo absinth. & violar. f. massa. Datur ℈j. bis in hebdomada hora vna vel *Nodosa podagra.* duabus ante cœnam. Habeo iam ægrum, cui genu occupauit rumor laxus, & deprehendūtur etiam sensu quidam quasi nodi. Is iam supra annum est apes. Multis remediis vsus, etiam thermis & decocto ligni & salsæ, verum nihil iuuatur. In digitis pedum & manuum sunt nodi. Adhibui emplastrum ex ammoniaco, vitriolo vsto & nitro eum diachylo composito. Exit gypsea materia. Bene vale. Vratisl. 4 Augusti, Anno 1561.

EPIST. CXXII.

IDEM EIDEM.

BREVEM etiam epistolam tuam bōni consulerem. Ita sum tuarum cupidus. Scripsi Vienna aliquoties ante meum discessum. Subito posteaquam huc veni, meas per certum tabellarium ad te misi. Aueo cognoscere ea, quę tu vel in Isagoge nostra animaduertisti corrigenda vel in perioche emendasti, atq; vt cōtra scripta mittas oro. Trincauellicis æquo animo carebo, dum illis vacare possis. Nihil me delectat Vega. *Vega.* In Altomari libellis solidum quiddam re- *Altomarus.* perio, sed parum perpolitum. Vtinam diligenter cognosceremus veterum doctrinā. Fuit hic mecum sectator quidā disciplinæ Theophrasti, qui Ratisbonę vt ille narrat, medicinā factitauit. Is mirifica somnia narrauit. De quib. ego melius, quam ex omnibus libellis, atque Bacchi mendaciloquentia de illorum vanitate sum edoctus. Itaq; licet cum istis laruis luctari minime rectum putem, tamen nostra firmissima principia, quæ sunt in Idea Hipp. perspi- *Idea Hippocratica Cratonis.* cue proposita, istis nugis studiosorū causa opponerem, si typographum reperire possem. Futuræ fortasse essent pagellæ qua- *Spasmus flatulentus.* tuor. Imperator dicebat folia tiliæ singulare esse remedium contra spasmum flatulentum in grauidis quem vulgo gramphū vocāt. Radix lilij albi cocta cum butyro & adipe gallinę, addita farina seminis lini, val de dolorem hemorrhoidū non fluentium *Hæmorrhoidū dolor.* sedat. *Item* profuit vnguentum ex oleo amygdalarum, chrysomel nucleorum persicorum & momordicæ. Addam medica- *Sanguis concretus in ventriculo.* mentum ad sanguinem cōcretum in ventriculo, vtiliter datur succus apij cum melle. Vbi autem is per vomitum reiectus est, mentha cum vino cocta stomacho applicanda. De iis, quæ sunt in Amato, & pesti- *Morbus Vngaricus.* lēte febre, quæ morbus Vngaricus dicitur, & cephalalgia exitiosa scribam Praga. Video sectionem venarum in pedibus inter initia plurimum prodesse, & decoctum scordei. Raphanum etiam capiti & pedib. appositum. Ad tussim mirifice decoctum *Tussis.* raparum cum saccharo candido & butyro, vel oleo amygdalarum dulcium recenti prodesse animaduerto. Sed detrahen- *Calculus.* dus est illis cortex, & primæ cocturæ aqua

abiicienda. Nephriticis etiam prodest. Bene vale & rescribe. 24 Septemb. Anno Christi 1564.

EPIST. CXXIII.

IDEM EIDEM.

HIC dies renouat mihi memoriam tui amicissimi facti, cum ante annum te comitem itineris in Pannoniam, *Vt tristes animi posses depellere curas*, mihi adiunxisti. DEO autem benignissimo gratias ago, qui propitius ἡγεμὼν nobis adfuit, & res nostras opinione mea melius gubernauit, huncq; oro, vt porro clemẽter iis interesse & præesse velit. Sine illius enim gubernatione & custodia, nihil tutum, nihil rectum. Me quidem cogitatio de prouidentia diuina, cui nos plane submittere debemus, magis in aduersis, quam omnia sapientię consilia subleuat. Peto à te si quod legisti bonum scriptum de peste, vt me moneas, quo inspicere possim. Nam ego tres meos libellos rursus in manus sumpsi. Quid autem dico de trib. libellis, cum vix tot pagellas de informatione eorum reperiam. Multa cum multis egi per epistolas, ac Trincauellica quoq; diligenter inspexi, verum nihil reperio, in quo vel mihi vel sibi etiam magnus ille medicus satisfaciat. Cum .n. suas cogitationes de febri hectica pestilente explicare conatur, & Montani sententiam de putredine in substãtia cordis refutare, valde & se & alios intricat. Cuperem videre priuatas illius exercitationes de hoc argumento. Ad eas enim remittit auditores in hac doctrina, quã à te accepi. Verum scire velim, si pestilentes priuatæ, quæ absq; peste homines corripiunt, eandẽ formam & ideã cum pestilentialibus exitiosis habent cur non sint ita contagiosæ? Dices quia in his maior putredo. A qua causa quæro? Nimirum quia istæ possunt vel à victu, vel ab aëre in qualitatibus mutatis oriri, hæ vero nunquã, nisi aër à tota substantia mutetur, vel semina pestilẽtiæ, id est, venenatã qualitatem ab expiratione cõtinent. Ad illam autem venenatam qualitatem pellendam, seu ad putredinem, quę hausto veneno aëreo in corporib. consequitur, non valẽt remedia, quibus vtimur in putridis febribus, sed necesse est alexipharmaca adhibere, vt curationes indicant. Ac cum seminarium ipsum in substantiam cordis penetrat, pestilentem illam exitiosam & immedicabilem, quam hecticam appellãt, inducit. De his atque aliis tuas cogitationes legere cupio. Nam meas in magna festinatione explicare nũc non possum. De morbo totius substantiæ minus puto esse concertãdum.

Trincauelli de feb. hect. pestilente opinio.

Morbus totius substantia.

Etsi temperamenta quoque suas habere formas, diuersas à forma substantiæ sciamus. Ad calculũ vesicæ posses experiri lac ouium cum bolo. Inunctiones cum succo bursæ pastoris, & similiũ herbarum. Item inunctiones aquæ ex albumine ouorum destillatæ admodum commendant. Caro halicacabi condita cum saccharo cõmendatur. Ad catarrhum valde bolus Tokiensis profuit. Longe eum antefero armenæ vt Imperatori ex Turcia etiam allata est. Instar butyri in ore dilabitur, & omnes notas veræ boli armenæ habet. Stranguriæ medetur syrupus ex succo portulacæ & millefolij herba. Existimarem profuturum vel succos istos inspissatos cum glycyrrhizæ succo. Item frequentem vsum auellanarũ. Hydropicis magno successu exhibeo extractum è radice iridis. Nucem vomicam esse spongiam adnascentẽ frutici & strangulantem res certa est. Tuas literas cupidissime expecto, vt eas mittas, & me ames pero. Bene vale. Vratislau. die 5 Nouemb. Anno 1564.

Calculus vesica.

Catarrhus.

Bolus Tokiensis.

Stranguria.

Hydrops.

Nux vomica spongia.

EPIST. CXXIV.

IDEM EIDEM.

TVAS literas 25 Octob. scriptas accepi plenas festinationis, quibus quid respondeam propemodum non habeo. Otium tibi cõcedi opto, vt meis possis rescribere. Hoc vero tempore nihil velim libentius legere, quam tuas obseruationes de peste.

Quæstiones quædam de peste.

Et primum cur non possit dici mor- 1
bus totius substantiæ. Secundo, vnde aër 2
corrumpatur, cum à causis inferioribus
non corrumpitur, & cur non loquendum
nobis sit de causis cœlestibus, cum de aliis
causis procatarcticis prolixe agant Medici
quas æque atq; istas curare nequeunt. Ter- 3
tio an expirationes morbidæ, quæ in aëre
continentur, item in vestibus, &c. & inspiratione
attrahuntur à primis qualitatibus,
sint noxiæ, & putredinem exitialem inducant.
Quarto, quomodo seminaria putre- 4
dinis tam diu in rebus siccis & porosis contineantur.
Ita vt à literis & chartis sibi Itali
metuant. Si vulgaris est putredo, quomodo
fouetur ibi, vbi nulla est humiditas. Si conditionem
vulgaris putredinis excedit, cur
damnantur ij, qui venenum appellant,
qui discernunt pestilentes putridas, id est,
ab intemperie aëris à primis qualitatibus
mutati, vel ab humoribus prauis in corpore
collectis dictas, vt sunt febres cum petechiis
& papulis, à veris pestilentibus. Quin- 5
to, cupio scire, an aër secundum totam substantiam
corruptus, ea corruptio putredo
recte dicatur. Sexto, an non ea ex quibus 6
constat

constat corpus humanum cohæreat per formam substantialem quam expellat putredo venenata, ita vt sequatur dissolutio & morbus totius substantiæ. Materia certe omnis nisi à forma temperamenti vel substantiæ conseruatur ad nihilum tendit. Ea putredo quæ temperiem lædit, efficit morbũ intemperie, quæ substãtiam ipsam,
7 morbum substantiæ. Septimo, an non calori naturali, qui sustinet formam sit contrarius calor prçternaturalis. Non simplex, sed is in quo putredo ad gradum veneni accedit. Ideoque vt cætera venena cor ma-
8 xime petit. Octauo, cum nulla materia sit absque forma, qualis forma sit in putredine. Et an nimia humiditas recte dicatur
9 forma, vt placuit D. Iulio. Nono, an non recte dicamus temperamentum atq; qualitates in materia instrumenta per quam
10 forma est efficax. Decimo, An non differãt disputationes philosophicæ & Medicæ de putredine, certe Arist. opponit putredinẽ primæ generationi. Medici cum de putredine humorum agunt de quadam ebullitione quã fuligo putrida petens cor cõsequitur, seu corruptione ἐν τῇ φύσει. Obsecro ad hæc respondeas. *Hydrope.* De infuso pul. Antimonij in vino exhibendo hydropicis nunquam periculum feci, nec tacturus sum. *Infusum Antimonii.* Scio quendam dedisse Viennæ: sed illi, quibus exhibuit, paulo post extincti sunt. *Elaterium.* Elaterium nulli exhibere volui. Dedi acinorum sambuci infusum seu emulsionem *Acini sambuci.* magno successu. De extracto gratiolæ dixi tibi meam sententiam. Puto etiam de hyo- *Hyoscyamus.* scyami foliis pedibus appositis me tibi dixisse. Decoctum cotulæ etiam mirifice *Dec. cotula.* prodest, & calami aromatici ex vino, sed *Calamus arom.* alius potus illis, quam serum lactis non concedendus. Ad hydropem mirifice facit *Succus cochleariæ.* succus cochleariæ herbæ ad vnciam vnam quotidie sumitus. Præferunt quidam crudum eo, qui saccharo coquitur. Materiam aqueam solitus sum purgare acinis baccarum sambuci in iusculo coctis, sed longe *Flores persicorum.* melius hoc præstant folia florum persicorum siccata, atque in insculo cocta. Copiose enim aquas educunt, & minime molesta sunt. Est hic quædam vetula admodum *Absinthium.* annosa, ea quotidiano vsu absinthii & foliorum persicorum se cõseruatam affirmat. Venit nunc mihi in mentem de floribus persici agenti, quod obseruatum est, folia *Violarum folia sicca ventrem mouent.* violarũ Martiarum sicca ventrem mouere, cum humida, imo succus earum hoc parum præstet. In meo morbo paucissimis *Catarrhus.* medicamentis sum vsus. Initio cum catarrhus grauis esset, saccharum cum ambra in ouo sorbili sumsi, sacculum etiam ex santalis, rosis atque ambra capiti imposui: Nõnunquam in magna debilitate, dilutũ margaritarum cũ aqua borraginis & cinnam. bibi. Ventriculo imposui emplastrum ex ladano, cera atque ambra. Nunc solam ceram cum succo illo, quem Ambram humidam vocant, inspersis pulueribus ambræ adhibeo. Bene vale. Die Martini, An. 1564.

EPIST. CXXV.

IDEM EIDEM.

KAL. Maii ad me scripsisti, te breui vberiores ad me daturum, cum accinctus ad iter tunc plura scribere non posses. Tertius autem iã agitur mẽsis, ex quo tuas frustra expecto, & quid de te fiat ignoro. Quanto in luctu sim propter extinctum summum virum D. Seldium existimare potes, cum singularis illius erga me beneuolentia affectio tibi perspecta sit. Sed Reipublicæ damno præcipue moueor. Legi quæ Andernacus de peste scripsit. Quo- *Andernacus de peste.* modo placeant quæris. Tam grauem medicum miror de re tanta ita pueriliter nugari. Definit morbũ peracutum, & quosdam pestilentes morbos sine febre esse asserit. Negat febrem pestilentem sub aliarũ febrium genere compræhendi. Galenus certe πυρετώδεις manifeste 6. Epid. sub pestilentium genere ponit, cumque Hippoc. ἰδίῳ αὐτοὶ dicat, pestilentem febrem denotari ait. Fuchsius hecticam esse arbitratur. *Fuchsius.* Libenter autem velim de pestilente hectica rationes explicatas legere, & quomodo ab inspiratione venenata, cor incalescat ita hectica atque durabilis febris cõsequatur. Nam de putredine substantiæ cordis plane *Putredo substantia cordis reiicitur.* non assentior Gal. vel Montano. Imo de putredine humorum in ipso corde admodum dubito, atque rationes Trineauellicas, quas in priuatis exercitationibus proposuit videre cupio. In peste plus valer extractum veronicæ, quam cardui. In morbo *Extract. Veronica, cardui.* Gallico carduus inprimis vtilis. Venio ad tuum ægrum, quem hydropicum futurũ non dubito. Omnia igitur quæ ad præcautionem hydropis faciunt facienda sunt. *Hydropis præseruatio.* De rhabarbaro crudo edat quantũ potest. In vinum summitates, vel folia rorismarini imponat. In ferculis rorismarinus coquatur. Lieni non minus, quam Epati in hoc ægro prospiciendum videtur. Foris adhibeatur ventri vnguentum de succis. *Icterus.* In ictero nihil præstantius cuscuta reperi. Sed iam icteri cura negligenda videtur. Sal *Sal absinthij.* absinthij plurimum potest, sicut & succus ex acinis sambuci excoctus. Extenuatis corporibus ξηροῖς illud de vini spiritu cum

ſyrupo acetoſo ſimplici commiſtum exhibendum non cenſeo Grauiter enim ſuam offendit. παλμὸν τῆς καρδίας præcipuam ſuam originem ducere ab hypochondriaca affectione pro certo ſtatuo, etiamſi quoſdam nimia copia ſanguinis grauatos, vel eos, quibus in pericardio aqua colligitur laborate minime negem. In præcautione podagræ dum recens eſt morbus, nihil hydropicis vtilius, ſiue ſudores, ſiue vrinam moueant, cum ſoli ichores in corpore aucti & retenti atque corrupti fluxionis & inflammationis cauſa ſint, [illegible] cũ ſuppreſſio vtinæ & ſudorum in iis qui ſudare conſueuerunt, malum præ foribus eſſe indicat. Itaq; ſi lignum ſarſafras vrinas & ſudores mouet, prodeſſe ad præcautionem neceſſe eſt. Sed morbo inueterato, & natura ita debilitata, vt continuo excrementa ad membra infirma & calore exhauſta deponat, nihil vel parum hoc lignũ iuuabit. Illud videndũ, cum ſudorifera (id quod de ligno Guaiaci animaduerti) crebro exhibita humidum radicale cõſumant, an non idem hoc lignum faciat. Cardui aquam bis infuſis foliis in vitro deſtillatam obſurdeſcentibus auribus plurimum prodeſſe reipſa comperi & meo nomine poſteritati prodes. Verum tot meis ſcriptionibus nihil à te elicere me poſſe video. Tarde velle nolentis eſſe arbitror. Bene vale. Vratiſlauiæ x. Iulij Vale Anno Milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo quinto.

Palpitationis cordis cauſa.
Præſeruatio podagra.
Sarſafras.
Sudorifera humidum radicale abſumunt.
Surditas.

EPIST. CXXVI.

IDEM EIDEM.

TVÆ Epiſtolæ, quam nuper cum iis, quas Threccius attulerat miſiſti, perſolui, & meas Cluſio, qui attulerat dedi. Nũc cum idem alias die meo natali, id eſt, 22 Nouembr ſcriptas adferat, hęc exaraui. De valetudine vxoris D. Chriſtophori video te eſſe ſolicitum. Ego ſuperiore anno prius quam hinc diſcederemus, Quæſtoris noſtri aulici coniugem curabam, ea erat grauida, & omnia quæ tu in tua ægra eſſe ſcribis, αἱμοῤῥαγία vero ſumma. Conualuit tamen beneficio DEI, peperit, & iam nunc recte valet. Pauciſſimis medicamentis vſus ſum. Adhibui epithemata epati. Valide aſtringentibus nũquam vſus. Nam cum adhiberentur, maximum dolorem capitis patiebatur. De renum affectione nuper ſcripſi. Si eſt ἀναστόμωσις, poterit attrahere per nares aquam fragorum cum croco martis, ita ferrum vel chalybem vſtione præpatatum vocari non ignoras. Santali rubri epati proſunt: ſed ſi de ſcirrho certus, humida admiſcenda. Renes ſemper emolliendi. Medicamentis multis intra corpus grauidæ non eſſem moleſtus. in cibo & recta victus ratione plurimum ſpei. Si non auerſaretur, Rhabarbarum darem cum conſerua florum cichorij, vel roſarum addito cinnamomo vel ſantalis: Emulſio margaritarum cum aqua fragorum & cinnamomo multum prodeſt. præſertim addita raſura Eboris. Succus centaurij maioris in grauida ſuſpectus. Nec limaturam chalybis probo. Quicquid potero tua & D. Chriſtophori cauſa, quem ſaluto facturus ſum. Vnguentum viride fit ex ſclatea in buiyro cocta. Vtor in hyſtericis inungendo ventrem inferiorem. Addidi interdum Tachan Mahacam, & animaduerti eſſe efficacius. vel poſt vſum vnguenti, adhibui emplaſtrũ vmbilico. Memini me vſum Ambræ, quam verè chryſeam veteribus dictã puto, in conſilio contra peſtem probaſſe, & felici ſucceſſu in morbis peſtilentialibus vſum fuiſſe. Eſt ea dura admodum, nigricans & ſulphureas maculas inſperſas habens. Hanc primum accepi à noſtra Auguſta Alia quoque maioris nigredinis habetur, verum lõge mollior eſt. Eam vel in piſcibus reperiri, vel fictitiam eſſe arbitror. Illa, quam chryſeam dixi, vt ſulphur natiuum ardet. Non facit hoc cineritia, quæ vulgo proſtat, & optima eſſe exiſtimatur. Ad ventriculum fouendum vtor nunc inunctione ex medulla vitulina cum oleo nucis Muſchatæ. Verum canicula adhibita magis dolorem ſedat, & concoctionem qualiſcunque ea eſt, ſuo calore adiuuat. Bene vale. 5. Decembris, Anno 75.

Hæmorrhagia in grauida.
Vnguentum viride.
Ambra Chryſea.

EPIST. CXXVII.

IDEM EIDEM.

ABFVI domo tredecim diebus apud Baronem N. N. qui male acceptus eſt à Paracelſiſtis. Si euaſerit, eſt quod DEO gratias agat. Ad colicos dolores acceſſit Epilepſia, atque ita vapores ex inteſtinis & ſtomacho ſublati cerebrum vellicant, ſicut in paralyſi neruos lædunt. Sed doloris vi frangi & debilitari ſpiritus quoque in paralyſi exiſtimo, atq; ita loeomotiuam lędi, ſicut in furioſis videmus, qui maxima onera tollunt, deinde cum ad ſe redeunt manus attollere nequeunt. Verum de his ſcribere non vacat. Cogitationes meas de morbo coniugis D. Chriſtophori iam tibi expoſui. Cum hydrops in conſpectu ſit, iam de ſcirrho nullum dubium. Magnam igitur in debiliſſimo corpore curatio

ratio difficultatem habet. Libenter mitterem extractum Gratiolæ, sed neque confulo, neque reperio nunc. De extractionibus quid scribam, nihil à me tibi denegabitur. Sed si siccam etiam gratiolam habes affuso spiritu vini optime extrahes, deinde addita aqua, in qua Rhabarbarum sit infusum, spiritum atq; aquam per balneum Mariæ detrahes, succum ad modicam spissitudinē parum Mastiches asperso coques. De sambuco venit in mētem qnoddam remedium, quod tibi reticere non debeo, præsertim cum singulari modo aliud agens in scripto libro meo repererim, & certo experimento comprobatum legerim. Accipiendi sunt flores sambuci, & cum his contundenda eruca atq; fimus columbinns, vel piper. Si sambucus non sit recens, aliquid aquæ sambuci admiscendum ac fingēdum Cataplasma, idque buboni applicandum. Abiiciēdum, postea quam tribus horis iacuerit, in ignem, atq; ter repetendum. Non ratione carere videtur remedium, & autor sanctè affirmat magno & manifesto successu se eo vsum. Plura alias. Bene vale. 1. Ianuarij. Anno 1576.

Extract. Gratiolæ.

Empiricum Vng. in Bubonibus.

EPIST. CXXVIII.

IDEM EIDEM.

TVAS de febre pestilentiali expeto, ex quibus hæc cognoscere cupio: An existimes Galeno febrem illam, quæ comites habet bnbones notam fuisse. An bubo comitetur febrem, vel econtra. Er cnm focus huius statuatur in corde, quo pacto bubones ad inguina, & parotides expellantur. Vtrum hoc genus febrium aliter, quam cōtagione disseminetur. An morbida expiratio, vt loquitur Hippocrates, vel μιάσματα, vt est in libro de flatibus, aut seminaria putredinis, vt apud Galenum, aëris substantiam, quemadmodum voluit Altomarus corrumpant, & an vinum cui venenum commistum sit, rectè corruptum in substātia dicatur. Cum in contagione actio ascribatur formæ propter conuenientiam materiæ, sitque contrarietas in substantia, id est, forma alia aliam expellat, auxilio qualitatum, an non rectè morbus totius substātiæ offensa actionis, quæ consequitur, dicatur. Cum eodem res redeat, si gradus putredinis dicatur venenata qualitas, & venena non primis tantum qualitatibus mutent temperiem: sed à tota substantia aduersa sint calori innato. Vtrum febris pestilens dicatur mitis, quia in ea magna humiditas & putredo, & an sola desiccatione curetur. Cum Hippoc. pestilentes aëris constitutiones calidas & humidas describit a & 3 Epid. cur superior æstas calida & siccā infamis maxime pestilentia fuerit. Certè Gedani in maxima siccitate plurimi sunt mortui. Scio vos non curare abdita. Miror tamen quo ore nominetur venenum, & abdita causa negetur, cuius effectus sunt manifesti, videlicet, putredo insignis longe superans vulgaris conditionem, febris & oppugnatio caloris atque arcis vitæ. Et si formæ non habent causas cœlestes, quæro vnde sint? An progrediuntur è materia? Quid inquis? Non curamus formam. Medici sumus, & artifices sensitiui. Audio, Hoc tamen teneo, de summis rebus parum etiam scire in primis esse vtile & sapientiæ studio conueniens. Non tueor ἄλογον τέχνην, & existimo remediis experientia iuuentis cum ratione secure nos posse vti, sed expectabo tuas literas, atque vt eas mittas oro. Bene vale. Anno 64. M. Decemb.

Dubia quædam in febre pestilentiali.

EPIST. CXXIX.

IDEM EIDEM.

DE febri Catarrhali te dubitare an sit putrida miror. Contagiosam fuisse non negas. Quomodo autem seminarium cōtagii absque putredine finges? Pestilens non fuit, sed cum seminarium contagionis mediante aere de corporibus in corpora fit delatum, sicut pestis seminaria contrahunt. Consequens est, vt per diaphoreticā pellēdum atq; exhauriendum, eodem modo quo in peste, fnerit. Videmns si quis coryza atq; grauedine laborer, & alium qui cerebrum prædispositum habeat, afflet, inficere, etiam halitu potum vt aliis sit noxius, corrumpere. Imo quotus quisque est, qui grauedine panlo vehementius laboret & nō febriculam sentiat. Patior vt quidam synochum generarim nominet, cū vnica accessione finita sit: sed in sanguine fuisse inflammationē nego, neq; omnem febrem in ichoribus pestilentem statuo. Hispaniæ Rex ardente febre laborauit, XIII vncias per phlebotomiam, & plures per scarificationem atque cucurbitas Medici detraxerunt. De fœtore nihil perscriptum. Sed hoc significatum omnibus quibus Mantuæ Carpentariæ sanguis in hac catarrhali febre est missus eos extinctos, & supra duo millia paucis diebus periisse. Non dnbito, quin in quibusdam corporibus, in quibus puttedo massam sanguineam inuasit, sanguinis missio profuerit: sed vbi ichores infecti fuerunt, & natura per sudorem se exonerare voluit, iis minime rectè, vel vacuantia data, vel sanguis missus. Cucurbitulas multis, quibus caput vehementer dolebat, consului. Fratri tuo inunctionem ventri-

Febris catarrhalis contagiosa necessario putrida.

Vena sectio periculosa.

Cataplasm.

euli cum medulla vitulina, additis roborantibus profuturam spero. Vide ne vires ventriculi potionibus obruat, Conserua rosarum cum speciebus aromatici rosati plurimum proderit. Possunt addi semina. non arbitror verum esse Marasmum præter naturam, sed si est principium simplicis, non difficilis erit curatio, recta victus ratione seruata. Si compositus Marasmus eum febre, febris non latebit. Hecticam non puto. Neq; illum, qui à Philippo ex morbo senium appellatur. Nam ea affectio est frigida. Vale Anno 1580.

Prognosticon.

EPIST. CXXX.

IDEM EIDEM.

IN thesibus meis teutonicè de Peste αὐτοσχεδίως scriptis, ac potius continuo sermone dictatis, me multis vocabulis minime proprie vsum animaduerto. Dixi διαπνοὴν exspirationem, parum recte. cum ne transpiratio quidem proprie appelletur. Itaq; in thesi ni fallor XII. pro exspiratione Diaphorisin scribes. Est quidem alia aliorum sententia, verum certo scio, neminem qui in curatione pestis cum iudicio versatus est mihi temere contradicturum. Quid tu inquis, Bolus armena ad diaphorisin facit? Non vtor terra ista sola, adhibeo Camphoram, in qua vis diaphoretica summa est, & ambra quæ maxime corroborat. At de sententia Horatij Augenii non habemus terram Armenam veram, Inquis? Fac esse non habere eam omnes notas, quas veteres illi tribuunt, neq; lemnia habet. Nam aliquando purior, aliquando impurior ex scaturigine hauritur. Itaque quotannis fere aliam formam illius videmus. Et nonne aliæ quoque terræ mutantur. An vbique eandem prorsus argillam & limum effodimus? At inquit de Galeni sententia Horatius, Bolus armena singulare habet priuilegium, vt pesti possit resistere. Nō terra illa vngarica, &c. De Italicis, Gallicis, & Hispanicis terris, quarum mentionem facit, & adulteratis pro Bolo vendi affimat, nescio. Hungaricum Tocaensem profuisse plurimis in peste Viennæ re comperi. Ac terram è Thracia armenam præparatam, id est, à sordibus liberam, & simplicem, prout effossa est, accepi, nullam animaduerti dissimilitudinem. Præparatam esse paulo pinguiorem non præparata deprehendi, ac in ea quam nostrates Pharmacopæi habēt, fraudem gustu, cum raucorem pinguedinis perciperet, noster D. VVoyselius affirmauit. Vt vt sit in superiori Epidemico catarrho nihil magis profuisse, quam vsum boli armeni, & cornu ceruini vsti; quod ego eodem loco, quo bolum habet, certo scio. Ac si bolus suspectus sit. omnino suadeo, vt loco boli cornu cerui accipiatur. De viribus autem sic sentio. Esse in illis singularem facultatem cogendi in vnum locum malignitatem impressam humoribus. Itaque vt camphora repurgat spiritus, & serosum humorem; Sic bolus vt cornu etiam cerui in vnum cogit malignitatem & naturam ad expulsionem adiuuat. Videmus hoc fieri in cereuisia, ea vt maxime sit turbida & corrupta, tamen si iniiciatur creta, continuo fit pura, & saporem meliorem acquirit, atq; omnis illa impuritas à creta q. ad se pertrahitur. Potes huius rei periculum facere quando voles. Resistere autem istas terras putredini satis vermium curatio ostēdit & idem præstare in vermib. cornu cerui vstū experientia pro me loquatur. Abluuntur autem terræ istæ, vt admista arena à reliqua terra separetur, non alia & noua substantia efficitur. Neque si color mutatur, propterea vires pereunt, indifferenter in omnibus corporibus vno medicamento vtendum nemo sanus affirmabit. Imo fateor Camphoram in illis, qui valde nauseant, vel quibus caput infirmum est, non adhibendam, vires terræ Lemniæ & boli non admodum discrepare concedo. De vomitu in vsu terræ Lemniæ quod affirmē non habeo. Hoc satis constat Turcos in cibo vti, nec terra Lemniæ, sicuti etiam lapidi Bezoar vllam vim contra pestem tribuere. Esse autem res diuersas bolum armenam, & terram sigillatam Turci atque Armeni affirmant. De mea valetudine te sollicite cogitare tibi gratiam habeo. Me iam multis annis nullo medicamento purgante vsum iam antea scripsi, estque in animo plane ista ætate non adhibere. Scio agaricum cum Oximellite in maximis ventriculi doloribus plurimum prodesse, & nuper de hoc medicamento D. Hervvartū monui. Terram istam Silesiacam Strigensem esse margā nemo dubitat. Habet autem easdem facultates, quas lapis calaminaris qui in Epiphoris & defluxionibus ad oculos cum pinguedine mistus singulare auxilium est. Theses in eas enodare cæpi. Tres sunt scopi in curatione. Vnus à natura morbi sumitur, & cum sit maxima in eo malignitas indicatur alexipharmacum, quod vel extinguat venenatam vim illius, ne cor superet, vel in angustam redigat, ne sese efferat. Id quod bolus armena, cornu cerui, & similia, ita præstant, vt natura vere totam malignitatem ad emunctoria

Boli armeni vsus. Camphora.
Bolus Tocaensis. Terra armena.
Succidaneum Boli cornu ceruinum.
Camphora.
Cereuisia creta depuratur.
Lumbrici.
Camphora quibus non danda.
Terra Lēni.
Lapis Bezoar.
Ventriculi dolor.
Terra Strigonensis earundem facultatum cum lapide calaminari.

ctoria, vel ignobilia mẽbra deponat. Alter
2. à præpotenti causa, videlicet, inspiratione,
3. quæ diaphoresin indicat. Tertius, cum natura ad emũctoria pellit, vt in eo omnibus modis iuuetur. Sed si pntero mittam latinas Theses, & vestrorum Italorum scripta expectabn. Scio mecum non connenire. Vtrum autem mea vel illorum sit verior sententia, indicat curatio. Nnn negn putredinem, sed vulgaris putredinis conditionẽ longe superare affirmo. Vale. An. 82.

EPIST. CXXXI.

IDEM EIDEM.

Sulphurata vina noxia. SVLPHVRATA vina ne putes salubria, atque in eo vulgi npinionem sequaris, nec tibi persuaderi sinas, vsum sulphuris innocuum esse. *Sulphur vstum nihil ab Arsenico differt.* Certe vstum sulphur nihil ab Arsenico differt. Spiritus vini est anima vini. Accum ego medicari vino studeo, vel vas spiritu vini aspergo, vel herbam aut aromata imbuta en iniicio. Fateor me cum multis in errore fuisse de sulphure in peste, & phthisi exhibendn. *Sulphur neque in peste, neq; in phthisi exhibẽdum.* Nolim te in eo hærere. *Agaricum.* Agarici vsus validissimum ventriculum requirit. De bolo tecum sentio in penuria Armenæ recte nos orientali vti. *Bolus Orientalis.* Galeni colore est pallido, & orientalis cum lauatur pallescit. Lotione tamen nihil decedere illi satis apparet, cnm aqua quando subtilinres partes, quæ aquæ commiscentur, subsidet, sit pura, & nulln sapore prædita. Nec puto lntionem aliud præstare, quam vt impura & arenosa separentur à partibus tenuiotibus. Alia est ratio cum aloës, vel metalla lauantur. Certe ea, quæ Cnnstantinopoli mihi missa est, etiamsi nnn sit lnta, instar butyri tamen in nre liquescit. E Cappadocia importari Constantinopolin certum est. Itaque non pugno etiam si Rubrica Synopica appelletur, & si recte memini, Plinius huius tres species ponit, *Terra Lemnia.* Terra sigillata, quæ è Lemno affertur, semper est pallida, & Creta Anatolica vulgo dicitur. *Creta Anatolica.* Galenus suum sigillum Lemnium colore rubescente describit. Itaque impnstores, sæpe bolum admiscent, sicut rubricæ synopicæ pinguedinem, quam vetustas prodit. Cum istæ terræ mihi suspectæ sunt, solo cornu cerui vsti vtnr. Meas theses nondum Latinas feci, nec Teutonicas, nisi prius quæ volo corrigam, in meo nomine apparere volo. *Sententia Cratonis de peste.* Qua sim sententia quin publice scribas nnn obstn. Primo, me pestem non ponere sub febre, tanquam genere, etiamsi perpaucos, ac nullos potius in peste absque febre mori putem. *Nulli in peste absq; febre moriuntur.* Seminarium inspiratione haustum κατ᾽ ἰδιαν τὴν οὐσίαν, sicut cætera venena vniuersi corporis vires, maxime cordis perniciose afficit. Aëris vero intemperies, impuritas, sicut & cibi cnrrupti, ad dispositionem corporum faciunt, & pestem, nisi seminaria vel ex corporibus infectis exbalent, & in inspiratione noxia sint, vel aliunde importantur, inferunt. Secundo, pestem aliam priuatam, aliam publicam esse statuo. *Pestis alia priuata alia publica.* Priuatam vel à prauis humoribus ob victus prauitatem nrtam, vel ex aëris constitutione mala, vt sunt febres pestilentes multæ, quæ non babent mnrbidam exspirationem, & paucis perniciosæ, neque contagiosæ sunt, nisi valde prædispositis. Publica non nisi ab aëre continente lethalia μιάσματα, à morbida expiratione corporum bumanorum, in quibus putredo ad istum gradum deuenit, vt πολὺ πλείονα contagiosam exhalent, tum prouenire statur. Sæpe vero in priuata peste accidere, vt ad hunc gradum putredn perueniat, vt cnrpora μιάσματα exhalent; sæpe etiam aliis ex locis vbi publica pestis, deferri; atque vno corpore infectn, plurima deinceps infici, & ex ægrotantium, atque morientium multitudine μιάσματα exitialia atque seminaria pestis in aëre augeri. πολλὰ enim ἀπόκειται alia in certo lnco orta, exitiosa multis est, alias extrinsecus aduenit, atque ita non vni vrbi, sed toti regioni pestis infecta est. Tertio, vt vero gradus ignntus est Medicis; ita & verum remedium. *Gradus putredinis in peste Medicis ignotus.* Medicos autem coniectura rationali in ægris alias accedere prnpius ad cognitionem, & felicius in curatione prncedere, cum ea quæ putredini resistunt, adhibent, in aliis vero minus, verisimile est. Ratio tamen hoc dictat: Cnm inspiratione malum sit haustum, snlam diaphorisin indicari, & veram cutatinnem esse. Ira tamen vt seminarium inspiratione hanstum spiritus non aliter ac venenum afficiat, vt ea quæ ad diaphorisin faciũt, simul cor aduersus vim venenatam muniant, coniuncta habeant. Quartn, antidotum veram pestilentis veneni in diuina manu esse, neque Medicis exploratam, videmus nos camphoræ Ambræ, non cineritiæ, sed chrysεæ, quæ vt sulphur ardet, effectiones; eæ tamen perpetuæ nnn sunt. *Antidotum vera soli Deo nota.* Herbę quædam vulgares, vt Tanacetum, quam Atharasiam appellant, atque aliæ aque prnsunt. Occasiones atque euentus prouidentia DIVINA moderatur. Nunquam tamen vni remedio semel exhibitn Medicus securus esse debet, sed quandiu malum est pręsens cordi, omnibus modis auxilium ferat. Quinto, cum vero

natura affecto crasso humore ἀπόστημα efficit, & bubo consequitur, vel ex adusto & tenui atq; acri humore ἄνθρακα, vel ἐξανθήματα & στίγματα exitialia apparent. Omnis in hoc Medico labor esse debet, vt naturam per loca conuenientia se exonerantem adiuuet. Hęc de mea sententia, mi optime Ioachime, publice scribere, meliori tamen modo quam ego lectulo affixus possum, recte poteris, atque vt scribas oro. Si mihi DEVS vitam concesserit, ipse etiam scripturus sum, atque vsum sulphuris Arsenici, Antimonij, etiam Boleti ceruini, quod spiritibus cerebri aduersissima sunt, improbaturus. Multa docet vsus & ætas. Vale. Anno 1583.

Boletus ceruinus.

EPIST. CXXXII.

IDEM EIDEM.

DE Sulphure & Arsenico te in errore minime libenter relinquo: sed eximere nunc tibi eum, vt volo, non possum. Paucis sic habeto: sulphur inchoatum esse arsenicum, atque multiplici fusione dum albescit effici. Nisi enim inesset non fieret, satis est certum, etiam si vis venenata tanta non ei insit, quãta est in isto arsenico, quod ex auri pigmenti sublimatione conficitur, & vulgo omnibus est notum tanquam venenum. Noxium esse tamen, neque peritos Medicos de vulgari sulphure in Asthmate loqui arbitror, etiamsi imperiti ita intelligant. Nonne multi puluerem bombardicum hauriunt, & quia robustiora corpora ferunt, ideo innoxium censebimus? Gesnerus multa ex aliorum literis affirmauit, quæ experiundo non didicit. Suadeo ne cuilibet hac in parte credas. Metallica reuera periculo non carent. Multa dicuntur de floribus sulphuris, & alijs nugis, sed meræ sunt fallaciæ. Sulphur quo magis per ignem albescit, eo propius ad arsenicum, quo vero magis rubescit ad auripigmentum accedit. Vale. Anno 83.

Sulphur inchoatum Arsenicum.

Sulphur in Asthmate.

Puluis bombardicus.

Gesnerus.

Metallica periculosa.

EPIST. CXXXIII.

IDEM EIDEM.

AD theses meas quod attinet. Ita sæpe, ne quid ambiguitatis in illis esse videatur, cogito, vt nõ tam de mutanda sententia, quam verbis sollicitus sim. Scio pestis appellationem alias de causa, alias de morbo, interdum etiam de symptomate, præsertim à Germanis accipi. Ego potissimum ad causam respicio, cum inter hanc & morbum analogiam esse oporteat. Dico autem causam illam morbidam exspirationem, quæ à putredine oritur non vulgari, verum ea, quæ ad istum gradum peruenit, vt contagionis seminarium exspiret. Differentiam inter publicam & priuatam pestem sumsi ex Galeno, etiamsi Galenus aliud, ac ego priuatam pestem nominet. Sed de nominibus non puto esse contendendum. Priuatas pestes à causis internis: Publicas vero ab expiratione contagiosa sola oriri, ita, vt inquinamenta aëri, ac mediante aëre corporibus aërem attrahentibus, vel rebus suscipientibus aërem, iisque ventilatis rursus μιάσματα dissipãtibus communicentur, statuo. Definitionem colligere non est difficile, verum non facile satisfacimus iis, qui tria tantum morborum genera admittunt. Statuamus igitur pestem esse morbum communem, ortum ab aëris infectione continentis μιάσματα, quæ exhalent è corporibus humanis, in quibus putredo ad eum gradum deuenit, & morbidam & contagiosam expirationem habeat, viribus & vitę humanæ totius substantiæ malignitate, hausta inspiratione, perniciosam atque aduersam. Ad intemperiei morbos referre quidem licet: sed cum putredo omnia dissoluat, minime contradictionem effugies. Gradus autem iste putredinis, secunda quædam qualitas est, cuius cognitio veram indicationem, hoc est, nocentis & conferentis collationem, cum sit ignota, impedit. Hinc omnis in curatione difficultas. In ea vero cum solã δυσκρασίαν spectо, venæ sectionem respectu plenitudinis, vel etiam magnitudinis morbi, sicut vacuationem respectu cacochymiæ non excludo. Frustra tamen, & cum periculo iis intentum esse, neque ad morbum, neq; ad præpotentem causam, videlicet, morbidam inspirationem Medicos tota mente respicere, existimo. Sed de his nimium. Vale. Anno 38.

Pestis appellatio varie vsurpatur.

Priuata & publica pestis.

Definitio pestis.

EPIST. CXXXIV.

THEODORO ZVINGERO, MEDICO celeberrimo, Ioan. Crato Med. Cæs. S. D.

HAVD scio plus ne doloris, an voluptatis ex iis literis, in quas Hippocratica conieceras, acceperim. Labor iste tuus suauissimus est. Quæ autem de morbis vulgaribus, & tua solicitudine scribis, magno mœrore me afficiunt. Quod possum igitur DEVM oro, vt te benigne conseruet. Humana sunt humana. Diuina bonitas faciat, vt nos minime boni ad diuina aspiremus & perueniamus. Morbus iste quem Hungaricum appellant, meo iudicio, synochus putrida est. Sanguinis missio post quartam diem noxia. Vacuationes pauci ferunt. Recte illis datur seminum napi & citri

Morbus Hungaricus.

citri emulsio. Interdum maculæ erumpunt. Nam semina illa ad cutim materiam protrudunt. Capiti & soleis etiam pedum, magno successu Raphanus tenuiter concisus applicatur. Datur & succus raphani. Tutissimum est cum materia ad caput repit, sanguinem è saphena, seu poplitis vena mittere. Bibere emulsionem seminum citri arantiorum & acetosæ. In peste bubonia, vel cum carbunculis, nihil melius vsu camphoræ. Sed vni remedio non fidendum. Initio singulis propemodum horis, deinceps successu temporis, singulis diebus remedia mutanda. Multum valent herbarum succi cardui, veronicæ, scabiosæ, scordij, &c. Verum confido diuinam benignitatem te huic diuino operi conseruaturam. Ego quod vnum absens possum, interea salutem tuam Præpotenti DEO commendo. Hic beneficio DEI omnia sunt tuta, cum pauca reperiãtur loca Germaniæ, in quibus pestilentiæ malum non erupetit, & contagione serpat. Ἀλεξίκακον vnicum atque verum χειρῶνα τῆς precor, vt à vobis hoc depellat, atque te conseruet. De Gesnero quoq; valde solicite cogito, eiusque literas cupidissime expecto. Te oro vt scribas, quæ remedia efficacia cognoueris, & an sola desiccatione, vt volũt præceptores nostri, an vero antidoto curari existimes. Etiam cum formæ sese mutuo expellunt adminiculo primarum qualitatũ hoc fit. Proinde in errore illos versari existimo, qui quouis anni tempore, & in quauis ætate & temperamẽto certa de antidotis promiscue tibi atque aliis pollicentur. Illi vero qui venena venenis pelli existimant, & antimonium vi specifica expellere venenum arbitrantur, non satis rerum naturam considerant. Bene vale. Vratislauiæ VI Dec. Anno 1564.

Raphanus.

Pestis bubonia.

Venenum non quouis veneno pelli.

EPIST. CXXXV.

IDEM EIDEM.

LITERAS tuas VIII Kl. Martij datas, nudiusquintus accepi, atque ea, quæ de pestilentia scribis, libenter legi. Paucis autem nunc tuis respondebo. Primum, τὸ θεῖον formam ipsam morbi mecum consentiente iudicio statuis, verum rationem non affers, cœlo ne aëri imprimatur, an ab exhalationibus corporũ inferiorũ in quibus putredo est, oriatur. Existimo autem formas rebus à causis cœlestibus imprimi, atque iisdem foueri, etiamsi vt agant in corpora requiratur subiecti ἐπιτηδειότης. Itaque siue sit pestilentia vniuersalis, in qua aër plenus est μιάσμασι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει (vt Hippocrates loquitur) aduectis, quæ circumferuntur impulsu aëris de regione in regionem, siue putrida exhalatio ex terra, aquis, cadaueribus vim cõtagiosam atque exitiosam concipiat atque spiret, siue propter victus rationem in vno aliquo tanta corruptio & putredo oritur, vt παρ' ἀπόχρεως consequatur, semper vi cœlesti formam imprimi, qua ἀναθυμιάσεις ista μιανθὲν aërem, qui per se naturæ & amicus & necessarius est, aduersus sit, ita vt maxime formale, videlicet calorem cordis, non semper augeat atque inflammet, ita vt consequatur febris: sed interdum malignitate sua opprimat atque extinguat. Hanc autem malignitatem non solum augeri, dum vel in primis qualitatibus aër mutatur, vel cum corruptis & putridis exhalationibus completur; verum corpora etiam ad suscipiendum iisdem causis, sicut à mala victus ratione præparari. Itaque cum in recipientis subiecti dispositione præcipue effectus consistat, acrius in impuro aëre malum sæuit. Ac cum per se purus quoque aër videtur, tamen quando vel propter funerum atque ægrotantium multitudinem morbidis exhalationibus repletur, multis quoque exitiosus est, præsertim si attrahatur ab iis, quibus cor debile, vel humores ad putredinem suscipiendam idonei sunt. Irruit autem semper hoc malum cum impetu, nisi à victus ratione deprauata oriatur, & febrem pestilentem, quam priuatam nominauit Galenus, in qua præcipue ζωτικῶς est exitiosa, producat. Cæterum vere pestilens semper ab inspiratione oritur, atque seminarium pestilens, quod attrahitur cum aër ζωοθανάσιμος est, (vt contagionis ratio perspicue monstrat) siue putredinem inferat, siue absque manifesta nota pũtredinis hominem extinguat. Sæpe enim agentis summa potentia ita cito calorem innatum malignitate sua opprimit, & tanto impetu cor arcemque vitæ inuadit, vt citius vitam adimat, quam manifestam putredinem inducat. Intendi tamen etiam in ista oppressione calorem arbitror, neque vllum hominem absque febre, quantumuis ea sit exigui temporis, vt depræhendi suis notis vix possit, mori. Recte igitur hic morbus febris putrida censetur, etiãsi putredo longe vulgaris putredinis conditionem superet, nec methodus curationis eadẽ, quæ in reliquis putridis, ab obstructione ortis, fit. Nã cum hæc putredo sit venenata, venenum requirit suam antidotum. Putredo autem cum in eo omnia soluta quasi compage sua diffluant, exiccationem. Quantum igitur

τὸ θεῖον forma pestis.

Vi cœlesti formas imprimi.

Nullus homo absque febre moritur.

ſiccando putredini demimus, tantum mala quoque adimimus, etiāſi ei non exiccatio ipſa, ſed forma medicamenti, quæ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν veneno contraria eſt, aduerſetur. Cæterum ſæpe quæ propter partium tenuitatem ſummam vim exſiccādi & diſſipandi habeot, vt oleum vittioli, camphora, &c. ſola exiccatione ita auxiliū ferunt, vt malū à natura ſuperari poſſit. Sicut cum impetu quodam in robuſtioribus corporibus vſu Antimonij, Præcipitati, aut ſimilibus violentis medicamentis materia & fomes ſubtrahitur. Semper enim manet firmum illud οὐδὲν τῶν αἰτίων ἄνευ τοῦ πάσχοντος ἐπιτηδείου ἐνεργεῖν, & τοῦ ἐπιτηδειοτάτου cauſam eſſe, vel cordis debilitatem, ſiue propter affectiones cœleſtes, ſiue alias cauſas, quibus cor atque calor innatus debilitatur, vel humorum in corpore abundantiam, atque ad corruptionem promptitudinem. Vbi prima cauſa adeſt, leuis etiam impreſſio exitioſa eſt, & infirmum, vel nullum à medicina auxilium, niſi ſubito tale aliquid afferatur, quo cor ſummopere roboretur, & in quo vis maxima veneno cōtraria inſit. Verum cum humorum vitio paulo robuſtior afficitur, tunc arte & præſidio Alexipharmaci pugnare licet. Sæpe auiē cauſæ coniunguntur, proinde ſicut in præcautione, ita & in curatione ad vtrumque reſpiciendum eſt. Ac cum præſeruationis methodus manifeſta ſit, mitor in curatione lumen mentis excludi. Etſi enim verum videatur nullam certam ἔνδειξιν ex ignota forma putredinis, & occulta qualitate medicamenti elici poſſe; tamen cum plurima ſint putredinis notæ, cumq́ue hoc certum ſeminarium venenata maligoitate prædirum ea quæ à tota ſubſtantia veneni reſiſtere, & manifeſta putrediue aduerſari poſſunt, recte atque cum ratione adhibemus. Ac ſi amethodicam curationem iſtam eſſe arbitramur, tota illa pars medicationis cum purgantibus medicamentis methodo caret. Semper doceri experimento, & duci ratione Medicum oportet, nullaq́; io iſta infirmitate humana fingenda perfectio atque abſolutio; ſed illud potius tenendum, homines vel nihil, vel pauca ſcire, etiamſi hæc ipſa paucitas amplificanda & illuſtranda nobis ſit, atque in eo poſteritati pro noſtra parte conſulendum. Cauſis quidem, quibus præparantur corpora ad ſuſcipiendum, videlicet exhalationibus ab inferioribus corporibus ortis, atque interna etiam humorum affectione, niſi vis mali ſumma ſit, nos poſſe reſiſtere, minime dubium eſt; ſed cum bellis, caritate annonæ, alluuie aquarum, &c. & ſimilibus malis punimur, intelligimus certe quid fieri poſſit atq; debeat. Etiamſi opem ferre io noſtra poteſtate nō ſit. Ac ſæpe effectiones medicameotorum, quæ à totius ſubſtaotiæ proprietate oriuntur, & nobis certa experientia exploratæ ſunt, nos fruſtrātur, cum corporum non eſt ea ἀντιπάθεια, vt vim ſua medicamenta exerere poſſint. Semper igitur pugnandum obſeruatis & generalibus indicationibus, & anceps etiā remedium, modo certum ſit, eſſe alexipharmacum, & ad inhibendam putredinem idoneum, quam nullum adferendum. Symptomata etiam non negligenda, & præſertim ſi natura ſeipſam quaſi exooerat, io eo omnibus modis arte iuuanda. Hæc plurimis & moleſtis rebus occupatus ounc potui tuis literis reſpondere, quæ cum ita ſcripſerim, vt deſcribeoda ſiot, ſiquidem legere te velim, oro boni conſulas, & tuam ſententiam pleniſſime mihi ſignifices: Aſtrologicas nugas & vanitates non tueor. Illa autem clariſſima mundi lumina, & lucida cœli corpora præcipuas mutationes efficere in aëre atque corpora humana afficere certus ſum.

Etſi autem ſcio ineptum eſſe quærere, quæ compoſitio ſimpliciter ſit optima; tamen cū multa vſus doceat, peto a te, vt quæ medicamenta ciuibus tuis profuiſſe plurimum animaduertiſti, perſcribas, & me amore tuo ſingulari ames. Bene vale. Vratiſlauiæ 25 April. Aono 1565.

EPIST. CXXXVI.

IDEM EIDEM.

Hydrops pulmonum.

Παλμὸς opt. Imperatoris noſtri non oriebatur à fuligine cordis retenta in cauitate cordis, in qua pituita concreta ad orificia fuit, ſed quod vapores illi in humorem aqueum reſoluerentur. Inde non modo iuſto abundantior aqua in pericardio fuit, verum pulmo totus humori innatabat; Ac in cadauere quoque ſupra tres, vel quatuor libræ in cauitate pectoris repertæ. Erit igitur, vt Hippocrates noſter loquitur Pulmonis hydrops, cauſa ad quam conſequebatur πνεύμων, accedente altera cauſa, videlicet aqueo humore nimium in pericardio aucto, de qua Galenus nos docet. Exſpiratio autem impedita ad iſtum modum, vt ne ſeſquicyathum bibere poſſet. Mingebat vero ad ſex libras interdum vno die, atque ita aqueum iſtum humorem natura euacuabat, cumq́ue motus ille naturæ impeditus eſſet, Cæſar eſt ſuffocatus. Extincto Cæſare, eodem prorſus morbo Palatinus Elector XIIII die poſt interiit. Palpitauit

tauit illi cerebro cor, & ab aquę humore suffocari visus est. Is cum superiori Autumno in ventrem delapsus esset, hydropicum fecit. Intumuerant enim illi venter & pedes, & tunc in pectore melius se habere visus est. Rursus autem humor aqueus auctus, eum extinxit. Nam copiose in pectore repertus est, & cor simili modo pituita concreta affectum. Παράδοξον illud communis amici nostri de singultu mihi non probatur. Non videt enim aliud esse, cum Medici de singultu, tanquam morbosa affectione ventriculi agunt, aliud cum de eo, qui à partibus spiritalibus, qui sæpe flentibus pueris suboritur. De hoc quidem Aristoteles 33 probl. mentionem facit, & ex spiritu circa pulmones retento, & aceruatim erumpente fieri asserit. Itaque nullum est dubium quin ab eo, quem Medici affectionem ventriculi conuulsioni similem dicũt diuersus sit. Quis autem vnquam conuulsionem veram singultum dixit vt ille somniat? Similem faciunt, quia vterque affectus à repletione, vel inanitione, aut materia mordicante oritur. Dissimilis vero est, quia vera conuulsio tantum in partibus lacertosis, neruis & tendinibus contingit. Ridiculum est de maximis rebus in arte nostra, & tanta, atque inexplicabilia disputare, & cum ad rem ventum est, nescire quid admouere debeas. Plurimos mihi iratos reddidi, cum hæc illis dixi. Noster Erastus fortiter quædam contemnit, verum vellem diceret; Cur quæ aliis animantibus mortem, hominibus veneno oppressis, aut pestilentiæ seminariis haustis auxilium adferunt, ita vt nullam noxam, quemadmodum fit nuce vomica cum Mithridatica antidoto hausta adferant. Possem sexcenta recitare. Neque tam imperiti Philosophicarum & Medicarum rationum sunt, qui illa proferunt, quam quidam eos existimant. Tam ego videre in intima Hippocratis pectoris penetralia, quam vllus alius desidero. Tã multa; quæ ad summos principes tanquam arcana, & certa experientia comperta perferũtur, quam alius obseruaui. Hæc ad te amicissimo animo, cum nihil ad te pertineant, scribo, & me tibi quo ad vixero amicum futurum polliceor. Bene vale. XVI Febr. Anno 1577.

Singultus à partibus spiritalibus.

Singultus non est vera conuulsio.

Venena quædam animalibus mortifera, hominibus in velle salutifera.

EPIST. CXXXVII.

IDEM EIDEM.

SACRA ais, non sunt prophananda. At proferenda certe sunt, & ad DEI laudem decantanda. Ne quid dissimulem, Paracelsum vel ignorasse, quæ spiritus mendacij illi prodidit, aut forte in antiquis libris legit, vel maligne aliis inuidisse videtur. Bonum esse κοινωνικὸν καὶ μέσον ipse nosti, & oratio monstrosa mentis monstrosæ indicium, vel inuidet, vel fallere vult, qui obscure loquitur. Vtrumque vero viri mali. Sed mitto ista. Vidi quædam à Francofurtensi Pharmacopæo, cuius Laudanum tu dilaudas, pręparata, neque dubito, imo reipsa compertum habeo, summæ efficacitatis esse. Sed de eo ambigo, an illam summam efficacitatem & alterationem natura ferat, & an vtilis illa sit prudẽti Medico atque cum pietate artem tractanti. Nã quam sæpe Paracelsistarum audacia, & iactantia infeliciter cadat, quotidie considerantibus exempla in oculos incurrunt. Iurisconsulti vetãt sine lege loqui: multo magis rationalis Medicus prohibetur sine indicatione aliquid facere. Quæ obsecro est ἐμφαντ-[illegible] cum præcipitato seo turpetho minerali in morbis gallicis, vtuntur. Cupio mihi eam à te, qui in Asclepidæa medicina summus es, & cum magna laude versaris, demonstrari. Quod humorem pituitosum & adustum expurgat, naturæ beneficio fit, insurgentis aduersus venenatam medicamenti qualitatem, & simul etiam cum ea humores prauos reiiciẽtis. Verum fac esse peculiari vi aduersus morbum gallicũ pugnare. An quæso nulla alia sunt remedia quæ tutius hoc præstent? Fateor in Gallicis, qui semel Hermeticã medicinam experti sunt, frustra alia remedia adhiberi. Verum in recenti morbo vsurpare, nimiæ temeritatis esse videtur, & certe natura duce arte, non medicamentorũ robore victoriã in morbis rectè atq; tute consequimur. Sed cũ non licet agere vt volumus, illud, vt quimus aliquã excusationem habet. Foris adhibita in curatione vlcerũ, cum ratioo consentiat, in loco sublimatũ & præcipitatũ laudo. De Arsenico in vlceribus tonsillarum Gallicis adhibito, quæ scribis, nõ intelligo. Sulphur magna vi diaphoretica præditum, ac propterea in pestilentibus morbis plurimum auxiliari scio. Interdum tamen ita resoluere corpora, vt statim concidant, non semel obseruaui. Rationes præparandi illud ita multæ & variæ sunt, vt quæ sit verissima & rectissima diuinare nequeam. Hippocratem tale sulphur ἄπυρον in morbis pectoris adhibuisse, quale nostrũ est, quod vel ex Polonia, vel Hungaria affertur, non facile mihi persuadeo. Neapolitanum, quod Brassauola cõmendat, neq; in ipsa vrbe Neapoli potui videre, neque in agro Puteolano & ad Auernũ, quæ iñ loca plena sulphuris & cineris sunt, reperi. Ac quis dicit sulphur, quod Paracelsistæ parãt,

Perfidia Paracelsi.

Bonum esse communicatiuum.

Nepenthe Zuingeri.

Turpethi mineralis vsus importunus.

Sulphur resoluens corpora.

Sulphur Paracelsistarũ.

esse ἄπυρον? Arsenicum, cum excoquitur candidius redditur, quā sulphur, quod ego interdum illos exhibere animaduerto. Vtcunque certe, & quomodocunque tractetur sulphur, discedere ab eo omnem qualitatem ooxiam, oondum potui persuaderi, vel vt vterer adduci. Certe nulla corporibus nostris cum istis medicamentis est familiaritas, neque vlla ratio, quæ enm periculo iis in morbis profligaodis vtendum suadeat, cum tutiora in promptu sint.

Sulphuris malignitas.

Ac ego veteres Ambra sulphurea, quam vere Chryseam appello, in morbis pectoris & aliis vsos arbitror, eamque plurimum iuuare, ac vere huic δύναμιν inesse reipsa comperi.

Ambra sulphurea pectoralis.

In chrysopæa sulphuris elaborationem caput artis esse facile concesserim. Scio enim in hac vrbe fuisse quendam, qui in aquam illius rubeam, laminas argenti coniiciebat, & intra noo multos dies aurum extrahebat.

In chrysopœa caput artis sulphuris præparatio.

De oleo sulphuris, quod nondum à quoquā exacte factum arbitror, idē quod de Calchāti viribus statuo, & auxiliati plurimum, cum à Mercurio damnum est corporibus illatum, scio.

Oleum sulphuris non recte præparatur.

Auxiliatur iis à Mercurio illatis.

Possem de his multa ad te scribere, & nihil facerem libentius, si valetudo permitteret. Hoc reticere non debeo, communem Amicum nostrum insignem iniuriam mihi facere, cum me tanquam chymiæ hostem & oppugnatorem publice traducit, qui in multis Rebuspublicis & Aulis, cum nominis quadam mei iactura chymica medicamenta sum tutatus.

Crato defensor chymiæ.

Nihil ante quadraginta annos oleorum destillatorum, nullum extractum, nullus succus hic in Pharmacopoliis est repertus. A me autem ita & Pharmacopæi & Medici, beneficio DEI, successu medicationis edocti, vt nunc vbique parent, atque iis vtantur. Idem & Viennæ, & in aula Cæsarea me factitasse, & plurimum aduersationis expertum verissimum est. Insaniam vero Paracelsicam, qui summos io arte Medica magistros, imo artem ipsam Medicam propter arcaoa sua, vt appellant, contemnit, & nouam nobis è fumis Medicinam fabricat, atque discentes à bonis autoribus ad foroaces ablegat, omnemq; denique seculi nostri excellentiam deiicere studet, vt sua medicamenta extollat, nūquam probaui.

Insania Paracelsica deploranda.

Artem enim ipsam Hippocratis, & doctrinæ Methodicæ Galeoi acceptum ferre, vt eruditum Medicū oportet; Ita Paracelsica somnia tot verborum falsitatis inuolucris tecta, & tam mōstrosis nominibus variata fugere virū booum decet. Modo.n. illis sulphur est oleum, modo Antimonium, modo aliud, sed imposturas istas & fraudes, quibus in nominandis saltē rebus vtuntur, recensere longum esset, admirari πεπερασμένα ἀσαφῆ καὶ ἀμφίβολα maxima ameotia. Ladanum de quo scribis, ὑπνωτικὸν esse remedium, & in summis doloribus necessario sæpe adhiberi, sicut Philonium & similia opiata. non ignoro.

Ladanum Zwingero.

Quem morbum curet & vnde indicatio in curatione sumatur, nō satis perspicio. Doceri à te cupio. De tuo vero Ostrutio, Thielæo, Oriopio, quæ refers tenebræ mihi sunt. De vi magnetica aduersus Epilepsiam in natiua cinabari, quam minium quidam appellāt, valde dubito.

Minij vis magnetica in epilepsia.

Mootanū præceptorē meum inter chymistas recenseri miror, cum vix rationē aquæ rosaceæ conficiendæ illi perspectam fuisse ex eo cogouerim.

Montanus chymiæ ignarus.

Error de libris destillationum illius vnde emanarit, iam antea ostendi, & me vera scripsisse, omnes discipuli Montaoi sciunt. Quid multis, cū ratione, non autoritate, est pugnandum. Si sal minerale vt principium rebus omnibus inest, in euodem quoque omnia resolui necesse erit. Sed hæc mysteria de sale, tanquā huic sectę propria, relinquamus.

Sal minerale.

Quæ de epilepsia Fersius disputauit non vidi. Vtinam ante vitæ meæ exitum veram diagnosin huius morbi, atq; verum remedium aliquis ostendat.

Diagnosis epilepsiæ ignota.

Erastus obstructionem oppugnauit. Quid sit morbi, aut quid illa maligna qualitas oondum declarauit. Sed nimius sum, & vires infirmas affligo. Aliquot iam mensibus obambulare propter infirmitatē non potui. Dolorem pedū oullum, beneficio DEI sentio. Calculus interdum vehementer excruciat. Nōdum Chymistæ remedium, quod tuto frangat excogitarunt. Veotriculus meus inprimis laborat, & cor in consensum trahit. Vtinam Arragosius aliquid, quo iuuet, de suis arcanis subiiceret. Sed aspectus illius lucis æternæ, verum erit omnium nostrorum malorum remedium, & immortalis vitæ perfruitio. Te autem oro, dum in his terris DEVS nos vult viuere, vt sæpe per literas mecum colloqui studeas, meiq; memoriam amanter tuis etiā literis & libris quos cum geoium habeant, victuros spero, cōserues. Bene vale. Vratisl. die XIX Ianuarij, secundum nouos fastos. Anno 1585.

EPIST. CXXXVIII.

IDEM EIDEM.

DE chymicis plane tecum sentio, veruntameo iis quibus μεταχείρισις est ignota, magnam cautiooem adhibendam puto, dum magna illa medicamenta ægris obtrudunt.

Cautio de chymia.

DE SVLPHVRE quæ scribis scio & fateor, cum valde exiccet, atque omnes

Sulphuris vsus in vlcerebus pectoris.

omnes partes corporis penetret, in vlceribus pectoris summam efficacitatē habere, catarrhos etiā exiccare, verū cum insigni vi diaphoretica præditum sit, interdum vires plane exhaurire. exēplis edoctus sum. Possem tibi duos Medicos nominare, qui ex illius vsu interierunt. Aliis etiam admodū nocuisse animaduerti. Itaq; nunquam exhibere, nisi robustioribus corporibus, in peste volui. Turpethum tibi probari, & te eam ista scribere atque recte & methodice exhiberi affirmare miror. Nūquam illo vllum corpus feliciter expurgatum vidi, nisi prius vel fumo, vel inunctione Mercuriali correptū esset. De LADANO vel NEPENTHE iam antea meam sententiam exposui. Impuris atq; crudis corporibus nocere reipsa comperi. Sed, quid agimus de Ladano, cum, an nostrum OPIVM cum veterum cōgruat, ignoremus? Chymica magnifacio, & pluris fortasse, quam illi qui de chymicis plurima minime explorata scribunt. Vidi nuper libellum quendam chymicum, ex quo si philosophica tollas, pauca chymica reperies. Proponit ille nobis tres nouos destillandi modos. Quis autem qui chymica tractauit, non videt, ineptissimum esse spiritu natiuo propemodum omni è cinnamomo dum aqua elicitur, exhausto velle ex insipidis fecibus oleum destillare? & quantum olei ex semilibra poterit sibi polliceri. Credo istos homines omnes alios stolidos, atq; rerum imperitissimos existimare. Secundus, quo potabile aurum, quemadmodum loquuntur vulgo, conficere docet, falsus & conuictus est. Ac quorsum opus quæso istis putrefactionibus in spiritu vini, auro, gemmis, aut quis vnquam vidit spiritum vini aurū & gemmas penetrare. Certe quicquid spiritus vini penetrat, ex eo secum natiuum spiritum rapit, & tam diu retinet, donec vi caloris separentur. Hinc apparet, quanto in errore versentur, qui aquas vitæ, vt appellant, & Elixir per multiplices destillationes præparāt. De tertio modo nihil dicam. Verum oleum gummatum rectius appositis silicibus eliceri omnibus est exploratissimum. De familiaritate medicamentorum ad nostra corpora, quę scribis, ingeniose cogitata sunt. Rectum tamen vsum medicamentorum solam propemodum experientiam monstrare, & eas qualitates, quas gustu & olfactu percipimus, nullum est dubium. Sed de his plura nunc cogitare vel dictare non possum. Præterieram hoc quod de Epilepticorū curatione per Nepēthem scripsisti. Multā, dum hic iaceo, de morbis à flatibus & corruptis vaporibus ortis cogitaui. Ladanum vulgare, Myrrham, spermaceti, quod vocant, insignem vsum habere comperi. In tuo vero Ladano ἔμφασις τῆς ἀναλδίας nusquam apparet. Peto igitur à te, vt clariorem facem mihi accendas. Bene vale. Vratislauiæ VIII. Maij secundum nouos fastos, Anno 1585.

Eiusdem malignitas. — *Turpethi vsus.* — *Nepenthes.* — *An nostrum opium, cum veterum congruat, dubiū.* — *Pseudochymicum.* — *Error in destillatione aquæ vitæ.* — *Ladani vulgaris vsus.*

EPIST. CXXXIX.

IO. CRATO A KRAFTHEIM, &c. *Thomæ Iordano Med. S.*

NVDIVSTERTIVS cum ad te literas darē, Claudius Bibliopola libellum tuum de morbo, quo multi in balneis vestris correpti sunt, ad me misit. Non potui tunc legere, inspexi saltem pauca, & displicere mihi magnificum istum ornatum ostendi. Paulum deineeps vacui temporis nactus, totum libellum perlegi, mihique illud quod seni in comœdia accidit, vt incertior essem quamdudū. Ista quidem sententia concludis: Emersisse hoc malum è subiecto putri, & vi balnei in alia corpora trāsmissum. Verum hoc non explicas. Nec video quid ad ista faciant tam multa, quæ de situ vrbis vestræ, de hominum conditione, & conuictu, de morbis nouis, de erroribus medicantium, de ægrorum temeritate & inscitia, nisi vt te vel autoritate ea, qua debebas, non esse, vel parum officio tum perfunctum esse ostēderes. Nam quæ de pharmacopæi cōiuge narras, curationem quam in ea instituisti parū habuisse firmitatis, res ostendit. Vnum autem mihi obseruatione & cōsideratione dignū videtur, quod non alij, quam ij quibus sanguis per cucurbitulas est extractus, infecti sunt: & quod malum in eo loco vbi cutis vulnerata, & cucurbita affixa fuerat, cœpit, ac vniuersam massam sanguineam, id quod liuor corporum ostendit, peruasit, & neruosas quoque partes grauiter afflixit. Huius vero mali causas inquirēti, duæ præcipuę offeruntur, vel scalpellum infectū, vel putridus vapor qui per vulnus subiit, atque sanguini communicatus est. De prima dum inquiro, in memoriā mihi reuocas ea, quæ Diuus Ferdinandus S. M. Imper. de succo, non, vti tu scribis, napelli, sed ellebori albi, quo venatores Hispani sagittas inficiūt, & feras, maxime autem ceruos, interficiunt, commemorabat. Ineunte æstate, inquit, succum ex tota planta exprimi, eumque æstiuis diebus in sole præparari, atque in bouino cornu asseruari. Cautionem autem summam ab iis, qui vti volunt, adhiberi, ne odor qui è cydoneis exspirat, hūc succum attingat. Subito enim omnē lædendi vim amittere.

Morbus in balneo contractus. — *Cratonis de liuo Morauica quadam à quibusdam appellata hypotheses.* — *Succo Hellebori albi sagitta inficiuntur.* — *Odor è cydoniis succo malignitatem adimit.*

Hellebori succum sanguini venenum, carni non.

Cæterùm si lingua degustetur, nulli noxium esse, sanguini verò communicatũ, exitiosum. Addebat hoc, si quis acu saltem eo succo infecta punctim læderetur, & exiguum vulnus acciperet, paucis horis pòst extingui. Ceruos vulneratos primùm quasi obstupescere & perturbari, ita vt visus ereptus illis esse videatur, circumire in gyrũ, concidere deinde, & summum intra dimidiæ horæ spatium extingui. Carnem innoxiam esse, ac tantùm eam partem, quæ vulnerata est, abiici. Eadem hæc generosissimus Palatij Imperatorij præfectus dominus Adamus Dietrichsteinius commemorauit, & confirmauit, atque hoc addidit:

Historia 2.

Asello, cui ex oneribus ferendis dorsum attritum atq; sauciatum fuerat, impositum ceruum eo modo, vt dixi, vulneratum & interfectum, sanguinẽ qui ex vulnere manabat asini vulnus fortè attigisse, atq; isto modo asellum sic infectum, vt priusquam impositum ceruum domum perferret, in itinere mortuus concideret. Fuisse etiam quendam peruersè & sceleratè malũ, qui dum coniunx ἀντιπελώνια haberet, pudet dicere quomodo succum istũ ei admouit, & mulierem extinxit. Imperatorem Rudolphum II Augustum, vulnerasse sagitta cerui tenerum & lacteum cornu, cumq; statim fuga, tanquam nullum vulnus accepisset, elapsum. Post aliquot horas, cùm ex venatione redirent, mortuum repertum. Lacteum enim humorem istum germanum esse sanguini, Hippocrates nos docuit.

Scalpelli infectio.

Hæc atque his plura dum accurate cogitarem, & quæ sit venenatæ qualitatis vis considerarem, sane ne scalpellum, nescio etiã eo, qui illo est vsus, vel ex homine cui adhibuit, vel ex alia re infectum sit, subuereri in mentem venit. Nam ego aliquot memini, quibus ex scarificatione cum scalpello impuro, carnes computruerunt & exciderũt. Scio quendam in maximo periculo fuisse, cum ei scalpello, quo vlcus tonsor aperuerat, vena secta esset. Nec me mouent ista, quæ tu affers, vim illam noxiam in infinitũ extendi non posse, & dum vno ictu absumi, quicquid impuri adhæsit, arbitraris. Potuit enim cum ab vno infecto ad alium nondũ infectum balnei minister transiret, & cùm infecti etiam, vt est in tua narratione, iterum sibi sanguinem detrahendum curarent, de nouo quasi, & iterum atq; iterum ferrum inficere, atq; ictibus deinceps multos lædere, deniq; cum obtuso aciem in cotevel loro addidit, his instrumentis affricare, & deinceps alijs quæ vel acuere, vel mundare voluit scalpellis, sordes communicare, vel etiam rursus corpora impura & infecta vulnerando, virus iterũm contrahere. Nequaquam etiam virulentia illa statim, vt tu arbitraris, absumitur. Sed video te fugitiuo velle subuenire.

Crato iam eadem auxilia sua adhibet.

Quid autem, si hoc modo malum propagatum esset, inquis faceres? Inchoanti malo occurrendum censerem, & vulneribus illis alexipharmaca, ne vniuersi corporis massæ sanguineæ malum communicaretur, adhibenda. Primum vero stigmatis dolentibus animalium carnes calidas, quibus virus elici posset, admouerem. Deinceps vnguentis, quæ impuris vulneribus prosunt, mederer. Vsus ego ad hoc essem cardui vel veronicæ succo, aut destillato. Intra corpus exhibuissem, quæ progressum virulentæ materiæ prohiberent, & serosis humoribus adiumento essent.

Lap. Cancrorum.

Ad eam rem inprimis lapides cancrorum cum aqnis betonicæ, agrimoniæ, veronicæ, vel cardui profuissent. Purgandum deinceps fuisset corpus, primùm per ea, quæ vniuersam massam sanguineam vacuant, deinde per ἱδρωτικά. Animaduerto quidem te in eo fuisse, sed tarda auxilia interdum nulla sunt vel successu carent.

An à putredo vapore infectio.

Verum fac esse, in scalpello nullam fuisse noxam. Restabit igitur, vt in putridum vaporem causam referamus. Sed vnde is exhalauit? E corporibus, dices, infectis & seminarium exspirantibus. Cur igitur solos scalpello vulneratos inuasit? Cur primùm in loco scarificato initium mali? Hic tibi aquam hærere puto. Mihi de analogia humorum & spirituum in contagione cogitanti in mẽtem venit, exspirasse è sanguine, qui per cucurbitas eiicitur, μιάσματα, eaque solis vulneratis, & sanguinem mittentibus inimica fuisse, imo per vulneratam cutẽ primum subiisse. Fortasse etiam contagium cucurbitulis adhærere potuit, cum in mũdandis illis perexigua diligentia à balneatoribus adhibeatur. Mirã esse vim sanguinis menstrui & leprosi non ignoras: & cum doctrinam de contagio veteres non tradiderint, nos in nostra oscitantia multa ignorare & fugere non est dubium. Vehiculum vero contagionis fuisse in hoc morbo serosos humores, torpor, faciei pallor & liuor, atq; curatio, cum tu sudore solo Polonum sanatum dicas, indicant. Cur igitur vacuato corpore ad ἱδρωτικὰ non deuentum? Potio illa pharmacopæi non placet. Carduũ Indico ligno admiscere satius fuisset. Sed de his plura cogitare & scribere non vacat. Quam multæ autem sint, vt Duditij verbo vtar, dubitationis fibræ, puto te ex hac epistola, quã, vt vides, subitò exaraui, videre. Si alij quã scarificati infecti essent, facilior

con-

cōtagij eſſet explanatio. Sed ſi ſolos vulneratos ſcalpello, lues iſta attigit, quid reliquum ſit præter inſtrumētum, vel ſanguinem, à quo inquinamenta exhalarunt, non video. Prædiſpoſita autem corpora & cacochymia oppreſſa grauius affecta non mirum. Veram curationem nullam, tot autem Ineptas & pernicioſas te narraſſe, & tēpus perdidiſſe doleo. Contagij ratio cum lue venerea nihil habet commune. An ad gallicum igitur referenda ſit dubito. Ichores vehiculum fuiſſe contagij & corruptionē totius maſſæ ſanguineæ conſecutam, res oſtēdit. Nihil habuiſſe veneni, nec facultatem vitalem læſam, exempla demonſtrant. E tam multis ægris vero nullum tua opera vſum miror. Luem inſpiratione hauſtam, & cucurbita in vnum locum pertractam, ἀποδείξεως inſtar tibi eſſe, facile patior. Mihi nunquam hoc perſuadebis. Benevale, & reſcribe. Pragæ, è Regia, 7 Martij An. 1580.

EPIST. CXL.

IDEM EIDEM.

Dolor inteſtinorum.

VICESIMA TERTIA Ianuarij Ciui Prunenſi ad te literas dedi, Nudius quartus vero tuas accepi, perferente Italo, qui ſe Duci Florentię ait ſeruire, ex quibus & D. Baronis morbum & tuam quaſi deſperationē magno cum animi mei dolore cognoui. Re vero diligenter cogitata lapidem nequaquam eſſe poſſum exiſtimare. Liber fuit à dolorib. tribus ferè menſibus, quomodo igitur materia tā craſſa eſſe poſſet? Recurrunt dolores. Quia calor naturalis eſt imbecillus, [illegible] duriora etiam in ſanis ſæpe prodeūt. Ego à Canonico quodam Vratiſlauienſi vidi per aluum eiectos plurimos calculos inſtar caſtanearum nūcum, verum ſymptomata habebat alia, quā colica & iliaca, & multis deinceps annis vixit. Recte feciſti quod exhibuiſti apozema, nec abs re fuiſſet addere oxymel Geſneri cum Helleboro. Sed prius optime humectanda ſunt inteſtina decocto fœnugręci cum helenij radice & butyro vel oleo, item cum ſaturegia. Verum hæc atque alia multa fortaſſe prius ſcripſi. Inſeſſus in oleo haud dubie plurimum quoque adiumenti afferret. Bene ego ſpero, cum tot diebus prius malum remiſerit. Itaq; D. Baronem iubebis eſſe bono animo. Nam illius mœſtitia nihil morbo adimet, plurimum autem de virib. detrahet, & ἀνορεξίαν augebit. Si poſſet impetrari à Cæſare libenter aduenirem; verum ſi quid conceſſerit, vix erunt decem dies. Non mirum ſi ſit languidior & animo abiectiore. Sed ſpero

Calculi per aluum reiecti.

fore melius cum hic dies ſit decimus, ex quo epiſtolam ſcripſiſti. Opto ex animo, & quantum in me erit, omnia fidiſſimi & amantiſſimi hominis officia exequar. Vale.

POST SCRIPTVM.

Interdum inijciatur clyſter ex decocto ficuum, radice ireos & ruta cum oleo liliorum alborum. Contundantur & vrantur in ſartagine iuglandes & vmbilico imponantur; vacuetur ſi opus erit catapotiis: oleum in quo colocynthis decoquatur, recte etiam vmbilico imponitur, & admiſceri poteſt zibethum. Spinæ dorſi diligenter prouidendum. Scis grauiſſimos dolores ſedari impoſita aqua frigida, ſed non tutum eſt, & ſequuntur paralyſes graues. Vnde vt obſtructiones auferantur, plurimum poteſt calamus aromaticus, ſed calori præternaturali quoque conſulendum. Iterum vale.

EPIST. CXLI.

IDEM EIDEM.

COENANTI heri peruesperi mihi tuæ literæ ſunt redditæ, quę ſomnum ademerunt. Multa enim ſollicite cogitaui, non modo propter afflictam valetudinem Generoſi Domini, ſed quod te animo perculſo, ac quaſi abiecto eſſe video. Nullum vitæ genus eſt, quod non prematur atque opprimatur multiplicib. curis, & qui ſemper fortunatus, monſtri ſimilis. Ex recta autē conſcientia ſemper in aduerſis maxima petenda eſt conſolatio, verum de his ſatis. Catapotia non potuiſſe multum educere per aluum ipſe optime ſciui; oxymellitis vſum non improbo. Coniunctionem lunæ vereri non debebas, cum vrgerent dolores. Rarum vſum Enematum eſſe volui, non omnino nullum, cum laborantibus inteſtinis dolore, nihil iis poſſit fieri melius. Manna flatulēta eſt, eam non probo in colicis; ſed factum nequit infectum fieri. Melius fuiſſet factum, ſi electuarium Epiſcopi dediſſet. Sed tamen paulo efficaciora enemata ingentibus doloribus magis probo, vt ex hiera cum decocto chamomeli, florum ſambuci, radice ireos, &c. Lixiuium etiam cum oleo oliuæ per clyſterem recte iniicitur. Oleo lumbricorum puluerem lumbricorum addas, & ſpinam dorſi inūgas. Nam vermes terreſtres plurimum conferunt ad ſedandos dolores & roborandos neruos. Accipiatur etiam Galbanū, & imponatur quintæ eſſentiæ, vel vino optimo deſtillato & imbuatur hoc vino caſtoreum atq; colocynthis atq; vmbilico imponatur. Fomentetur totus

Colici curá. Coniunctio lunæ non impedit remedia.

Manna flatulenta.

Vermes terreſtres neruos roborant.

Deſtillatum Galbani.

venter lacte caprino vel vaccino cum melle cocto. Ius Galli decrepiti cum polypodio & carthamo etiam rectè per clysterem iniicitur. Intra corpus ad sedandos dolores des Theriacæ ʒ ß. extracti calami aromatici ℈ ß. Apponas ventri emplastrum, quod mitto, ex matricaria & meliloto. Extendatur ad ventris magnitudinem. Per superiora des syrupum, si non sedatus est dolor. Descriptio ista est:

Syrupus dolorem intestin. sedans.

℞ Summit. absinthii pontici.
Chamomill. a. p. j.
Thuris albiss. ʒ j.
Decoq. in s. q. aquæ puræ.
Colaturæ ℞ ℥ iiij.
Syrup. de succo chamomel.
vel Matricariæ ℥ ß. Misc.

Habes hic duas doses. Ego maximos intestinorum & ventriculi dolores isto syrupo sedaui. Vbi conquieuerint dolores, tum poterimus de medicamentis purgantibus cogitare. Non semper purgandum laborantibus intestinis, etiamsi aluus sit astricta. Maluaticum etiam cum oleo oliuarum & ἀλὸς ἄνθος ℈ ij. vel ʒ j. per clysterem iniici potest. Quæso ne des mannam, rhabarbarum, vel senam, præsertim in potionibus, nisi prius bene roboratis intestinis. Mitto alia catapotia, quæ, vt arbitror, melius subducent. Dabis primo ℈ ij. deinde ad drachmam peruenies. Lubrica vbi facta fuerit aluus, vnus scrupulus sufficiet. Descriptio non erat ad manus, sed ego pillulas de ladano appello. Educunt pituitosum humorem & bilem. Si essem mei iuris, statim ad Generosum Dominum aduolarem, sed nosti mea vincula. Tum vxor heri primū lecto surrexit & mensæ assedit. Satis habes remediorum. Omnia perscribare non possum, sed prudentiæ tuæ commendo. Meum summum gratificandi studium Generoso Domino verissimum declarabo: viribus vt ratione victus cōsulatur necesse est, si febris nō adest, ex maluatico, vitellis oui, addita parum aquæ rosaceæ, pulu. cinnamomi & sacchari fiat quasi pulmentum. Possunt & alia excogitari, quæ palatui sint grata. Bene vale. Posonij 16. Octobr.

Purgantium cautela. *Pilulæ de Ladano.* *Virium refectio.*

Pillularum de Ladano quarum in hisce literis mentio fit, hæc est descriptio:

℞ Ladani purissimi ℥ ß.
Trochisc. alhandal ʒ iij.
Mastic. ʒ j.

Mastix & Ladanū supra carbones in mortario calefiant, & dissoluantur, deinde Trochisci cum Electuarij de succo rosarum ℥ ß. incorporentur, & add. parum syr. rosac. solutiui f. massa.

EPIST. CXLII.

IDEM EIDEM.

SPERO te recte & literas & equos meos accepisse. De radice Mechoaca, quæ sic dicitur ab insula, 1524. à Ferrando Cortesio reperta, & à Monacho Franciscano, qui in ea cœnobium habet, inuenta est, libellus extat Hispanus Nicolai de Monardis. Ducit aquositates ad duas drachmas exhibita. Genus est volubilis, & omninò species bryoniæ videtur. Nam refert quodammodo radicem eius. Vidi apud D. Kiuenhillerum, & habeo Viennæ. Gustaui, admodum nauseabunda est visa. Scripsit quoq; de ea quidam Italus Marcellus Donatus, sed venio ad ægrum tuum. Etiamsi abscessus aliquis frigidus esset in intestinis, tamen illa remedia essent recta, quæ monui. Maxime decoctum fœnugræci cum saturegia & butyro addito croco. Helenij vsum valde commendant practici, & electuarij de baccis lauri. Polypodij decoctū in iure galli decr. Interim diligenter ad viscerum obstructionem videndum. Nam inappetentia illa & fastidium cibi, item vrinæ crassę plerunq; eam demonstrant. Quū tam diu duret malum, non tantum ad pituitam, sed etiam melancholicum humorem respiciendum. Ad eum plurimum decoctum iuris galli decrepiti faceret. Ideo apozema ex isto iure dabis. Significabis mihi an data sit terebinthina, si nō est data Cypriā à vidua Hoffsteteriana petas, & scribā quomodo sit præparāda. Bene vale.

Mechoaca. *Abscessus frigidus intestin.* *Obstruct. visceruum.* *Melancholi. cus humor.* *Terebinthina.*

EPIST. CXLIII.

IDEM EIDEM.

MODO accepi literarum fasciculum, qui à vobis Vratislauiam est missus. Quid verò aliud rescribam, quam me facturum Generosi Baronis causa quæ possum omnia? Nō necesse est orare. Reiteretur clyster. Practici nouem vncias vetant excedere nos debere. Ad libram vnam tuto olea damus, & aliquid medullæ addimus. Verum ea in frigidis intestinis concrescit. Memini me destillatum è Galbano D. Marschallero adhibere, sed alia fuit causa. Potius ad vmbilicum eum lana xylina applicarem. Olei spicæ, olei nucis muscatæ an. ʒ ß. castorei pinguedinis ℈ j. spiritus vini optimi destillati ℈ ß. μελάσματα illa in crure consequuntur humores corruptos, & dum gingiuæ atq; fances laborare incipiunt, morbus ille est, quem scorbutum quidam appellant. Proinde an aliquid mali in ore sit videas. Vinum nauseant, neque

Dosis clysteru. *Scorbutus.*

neque etiam conuenit. A sero lactis quod maxime conueniens est, abhorret. Parum in aqua coquatur zinziberis, & dum feruet in nodolo, vt vocant, imponatur cinnamomi. Hæc vt vides, rescripsi subito, ἀλὶς ἄρτ. potest cum butyro in cereuisia exhiberi, siquidem oleum Generosus Baro nauseat. Me Generosissimo Baroni cõmendabis diligentissime. De thermis postea agemus. Bene vale. Pragæ die 3 Martij. Anno 70.

EPIST. CXLIIII.

IDEM EIDEM.

CREDE mihi, mi Iordane, non mea voluntate, sed necessitate quadam huc pertractum Henricum. Cur autem huc potius iter conuerterim, quam Posonium, me valetudo mea monuit. Generoso Baroni plurimum profuturum emplastrũ ex radice altheæ cum butyro ventri inferiori adhibitum. Rationem ipse intelligis. Vbi in Carolo febris nimium est ardens, fiant duo sacculi ex farina hordei ad magnitudinem dorsi, & apponatur vnus toti dorso, vbi incalescit, exponatur aëri, & alter applicetur. Vermicularis etiam cum aceto & farina hordei contusa atque dextro hypochondrio adhibita plurimum prodest. Experto crede. Iussi hic vermicularem inquiri. De alterius ægri curatione hæc mea est sententia: Nihil ages, si ad vẽtriculi curationem solam respicies. Hydrops est præ foribus & epar corruptum. Sæpe appetitus cibi & potus cessat, non tam ventriculo, quam epate laborante. A-qua cinnamomi, vitæ, &c. non vtaris. Des potius serum lactis cum cinnamomo & pipete infuso. Oxymel nihil proderit. Elleboratum nocebit. Mastiche in vino minus. Caue ab oleo mastichino intra corpus. Nondum est tempestiuum, vt extracto calami vtatur. Pillulæ de tribus prodessent, sed cum nequeat deglutire alia ineunda ratio. Decoctum calami cum vino rubro hic non habet locum. Quia vides, si hydrops non superuenerit, hypochondriacę passionis principia. Itaque neq; oleum anisi, aut similia valde calida darem. Apage cum oleo Iuniperi & Naphtæ, ouum sorbile cum Thure catarrhosis prodest. In hoc casu quid prodesse possit non video. Vnguentis foris recte vteris. Trochisci de absinthio & aperitiua quæ absque manifesta & multa calefactione exiccant plurimũ proderunt. Bene vale. Mea ruam salutat. Credo bene omnia hoc difficilimo tẽpore tibi videri difficilia. Si in aula esses, aliud sentires. Nobis non modo singulis annis, verum singulis horis mea familia constituenda. Viennæ 11 April. Anno 70.

Fomentum in febri ardenti.

Hydropis præseruatio.

EPIST. CXLV.

IDEM EIDEM.

HERI accepi tuas prid. Kal. Martij datas nescio quo perferẽte literas. Nullũ vitæ genus maximis molestiis vacat, nec quicquam fortunatum sine DEO. Itaque miror, cum scias Medicos ferẽdis miseriis quasi destinatos, te tibi in hoc vitæ genere suauia imaginari. Ego ex Theologicis maxime remedium ærumnarum in hac mea conditione capio. Sum autem admodum æger, & valetudinem meam vix sustento. Itaque, D. Baronis & mea etiam causa, vt defatigationes saltem cotidianæ mihi minuantur, velim te hic esse. Ac cum eruperint variolæ, iam, nisi noua succedant symptomata, naturæ cætera poteris permittere. Quando natura duos contrarios motus in corporibus instituit, videndum qui maxime ad vires sustinendas faciat. Sic fluor alui in variolis non quidem comprimendus. Mitigandus autem iis quæ malignitatem humorum contemperant, & ad superficiem corporis materiam pellant. Nihil hic rasura, seu puluere de cornu cerui, item margaritis cum auro conuenientius. Vbi pectus obsidet materia, decoctum raparum cum ficubus detur, vel decoctum lentium cum ficubus, vbi nimirum est humorum ebullitio. Ego in isto casu lapidi Bezoar non multum tribuo. Nescis quam meus filius fuerit æger. In pueris vbi expulsiua virtus fortis, & mulieribus, in quibus natura sui conseruationem quasi tuetur, non tamen desperandum. Guilielmo oleum matricariæ, quod fit ex multiplici infusione florũ, sicut camomeli cum ipsis florib. vmbilico imponerem. Poteris deinde vti emplastro ex meliloto, sed ne nimis incalescãt viscera, inũgerem spinam dorsi oleo nenupharino recenti cum lacte & folium nenupharinum renibus applicarem. Sacculus autẽ ex surfure tritici dorso. Quid præterea sit faciendum non video. Ad soluendam aluum recte exhibebis meos orbiculos ex rhabarbato, cum syr. de cichoreo cum rhabarbaro. Solos orbiculos absq; syrupo nolim. Superbibat aquam cuscutæ vel agrimoniæ. Vale. Pragæ 7 Maij. Anno 71.

Miseria medica.

Variola cum fluxu alui.

Bezoartico lapidi parum Crato tribuit

Ol. matricariæ.

Inunctio spinæ.

EPIST. XCLVI.

IDEM EIDEM.

IAM supra horam literæ meæ expectabant tabellarium, nam reuersus demum

eas in mensa reperi. De vacuatione nihil scripsi. Quia te purgasse & sanguinē misisse indicas. Factum rectè. Nam Galenus in libro de humoribus rectè præcipit: Tenues & serosos humores initio euacua; In crassis coctionem expectes. Reddit autem Oribasius rationem, ne superueniente febre acriores fiant. Scis autem Hippocratem 6. Epidemiorum malignas appellare tenues destillationes. In quibus de sententia Galeni tempus non est terendum in lenibus remedijs. Nihil igitur alephanginæ, decoctum raparum & similia. Est periculum ne decumbant in principale membrum & suffocent. Necesse igitur est statim & potenter reuellere atq; intercipere. Gulielmo spero & opto iam bene esse. D Baronis edacitatem valdè vereor. Tam auidè ingerit cibum. Sed monuiatq; interdixi satis. Nihil possum facere amplius. Tumor pedum cum discederemus, exiguus vel nullus erat. Ille valde hilaris. sed valetudo filiolæ ipsum deinde perturbauit. De balneo in formicis, seu, vt appellant, ouis formicarum, res omnibus vetulis in Silesia nota. Et vtuntur etiam mulieres ad impregnationem. Exiccat multum, si lubenter vtitur in sessionib. non poterit nocere. Nescio an de Begelianæ remedio ex floribus prunelli rescripserim. Ego aquam mal uæ è papauere syluestri, & cardui longe prætulerim. non contemnendæ sunt aquæ destillatę, si probe distillentur. Miror quid de oleo vitrioli fiat. Certe bene præparatum multum ad maximas putredines inhibendas facit, sed ficcioribus corporibus caute propinandum. In humidioribus nihil prorsus periculi. Dolores in paroxismo Gulielmi non possunt ab alia re, quam à flatibus oriri. Materia pituitosa est impacta, ca à calore febrili, scilicet præternaturali flatuatur, & efferuescit quasi; inde tormina. Itaque vt pituita ista educatur opera danda. Videndus autem locus affectus, vtrum per clysteria, vel per superius assumpta possit educi. Nisi bene præparetur prius, nihil ages. Oxymellite meo cum cinnamomo, cui imponas calamentum nostrum quod Matthioli est clinopodium. Extenuantur facile puerorum corpora, & cum calor innatus ad suam redit temperiem vires sumunt. Sed de his satis. Bene ac feliciter vale. 10. Maij, Anno 71.

De balneo formicarum.

Ol. vitrioli vsu cautio.

EPIST. CXLVII.

IDEM EIDEM.

ENECOR curis & curationibus aulicis. Ac qui mea opera vtuntur, sibi etiam aliquid pro ista benignitate deberi existimant. Itaque vix pauca possum rescribere tuis literis. De Gnilielmo habes omnia. Succedet vt spero res ex sententia. Dominæ curationem, licet siccum sit corpus, in aloë rosata posuerim. Sed non fiat communi modo. Verum ista Aloës decies succo rosarum imbuatur, ad duas drachmas aloës addatur vna myrrhæ. De hac sumat ℈ j. ante cœnam, vbi aluns fuerit fluida, tandem ad mouēdam vnica pillula satis erit. Non est quod siccitatē aloës verearis, valde matrici quoque & spleni conferet, si voles poteris mediam drachmam bdellij admiscere. Non arbitror eā colicis doloribus infestari, & præseruabit vsus istarum pillularum. Mitterem radices chamæleontis, sed nullam amplius reperio. Modo non sit humida, crederem in sicca alia, etiam istas esse vires. Sed iam radices minime esse bonas, & profudisse quicquid inest virium non ignoras. Non possum plura scribere. Vale, Pragæ 16 Maij. An. 71.

Aloe rosata.

EPIST. CXLVIII.

IDEM EIDEM.

VESTER dolor meus est dolor, & cum tuas literas lego, optimi pueri cruciatus videre mihi videor. Quid agam? Heri oportuit mihi exire ad N. N. qui recidiuā patitur. Mutatione aëris sperauit sibi fore melius, & in possessionem suburbanam discessit. Verū deterius multo foris, quam in vrbe valet, & me defatigat. Et hesterna vectione ita meum malum est auctum, vt necdum dolor desinat. Quem obsecro languorē largius iter attulisset? Miror tot & tātis remedijs nihil mitigari grauissimos dolores pueri. In exhibitione myrrhæ spem bonā habeo, præsertim si adsunt vermes. De exhibitione lactis varia cogito; sed vtile esset coqui flores sambuci & lacti loco enematis inijci. Tanacetum valde graue est medicamentum. Iumentis datur, quādo suspicio est vermium. Miror te non significare, quo loco præcipue dolor, & quo tempore dolores magis augeantur. Scis vt arbitror remedium, quo etiam veteres vsos legimus, qui in grauissimis doloribus frigidam adhibebant. Memini cum quidam doloribus cholicis oppressus iaceret, D. Iulinm ad frigidam tanquam sacram anchoram confugere. Linteamina triplicata madefaciebat frigidissima aqua & ventri apponebat. Sedabantur dolores, sed iste postea paralyticus est factus. At paralysis in puero facile posset curari. Scripsi nuper satis tuta remedia. Neque dubito

Vermes.

bito quin iam sint adhibita. Recta facias, nec cures sermones, vel admittas nebulones imperitos. Si tantum esset olei calidi, vellē eum imponi. Sin minus, rectè illud, vt appellant vulgò, oleo incoquatur & apponatur. Adeps anserinus certè bonus est, & vellem in isto remedio vos perseuerasse. Sed pannus non placet, lanam succidam eo imbuissem. Apage sis cum plantagine. Oleum anisi nihil valet. Ego vidi datum puero, in quo sudor diaphoreticus consequebatur, & ad extremam debilitatem puerum adduxit. Facias quæ poteris. Cætera committas DEO, & me excuses diligenter. Obsecro vt de successu curæ statim scribas. Bene vale. Die 25. Maij. Anno 1571.

Adeps anserinus.

EPIST. CXLIX.

IDEM EIDEM.

MIROR cur me eò voces, in ista itineris difficultate, & eum scias mihi ad circumitiones non concedi tempus. Meus filius heri correptus est febri. Arbitror tertianam fore. Ego cruditate & lassitudine molestor. De ægro tuo quid scribam? Satis mihi hic est molestiarum. Videndum quid ex purgato corpore per agaricum sit futurum. Hypochondria dura & tensa esse minimè bonum. Ego inunctionibus solis ex oleo chamomelino vterer, vel parum anethini & absinthij adderem. Si ex vsu agarici se meliusculè haberet, repeterem. Non debebas statim in principio illa, quæ summa sunt in obstructionibus tollendis, vt cuscuta, exhibere. Incidentibus & detergentibus primò fuerat vtendum. Oxymellitis simplicis vsus tutissimus; deinceps radicum; pòst purganda materia, & ad aquam cuscutæ, si cætera parum iuuent, deueniendum. Puluis atantiorum cum zedoaria nimis est calidus. Nec consequitur, ructus adsunt, ergò calida adhibenda. Velim igitur temperatis corroborari ventriculū, & speciebus aromatici rosati aliquid galangæ addere, atq; conseruā rosarum vel cichorij miscere. Sed de his videbis. Fluor albarum humiditatum siue rheumatismus vteri quod ego suspicor, siue gonorrhœa sit, nihil admodum proficietis sarsa pariglia. Astringendum autem fluxum non esse, sed cùm materia ad vterum feratur, cruditates, & corruptionis humoris pituitosi causas cauendas. Vsus aloës rosatæ cū decocto mastichis magis Nobili fœminæ proderit, quàm sarsa pariglia, & quicquid est eiusmodi medicamentorum. Bene vale. Viennæ 7 Septembr. Anno 1571.

Hypochond. dura & tensa.

Corroborantia ventriculum.

Fluxus albus.

EPIST. CL.

IDEM EIDEM.

CVM tu curationem nolis aggredi, cur ad me ablegas? Præscripsi tamen consilia, & Dominum admonui, vt generosam Coniugem hortetur, quo nobis obtemperet. Si per consensum à ventriculo facta est ista conuulsio, proderunt hęc medicamenta; si à matrice, alia ineunda esset ratio. Nihil autem conuenientius vsu agarici, deinde Theriaca, & Thermis. Etiam pessario ex mithridate, &c. Addidi ad tua catapotia ex aloë rosata & myrrha atque succino, quæ maximè ventriculum & matricem iuuant, & syrupum de succo cardui cum extracto calami aromatici, quæ mirificè prodesse Epilepticis cognoui. Iuuant etiam ventriculum & pectus. Habes & alia ad pectoris affectionem quæ tussim excitat. Nolim illam vti sena & similibus nugis: coniunx mea interdum articulorum doloribus afficitur: iis oppressos iacere præstantissimos nostros Barones ex animo doleo. Profectò quantum ego longa obseruatione & vsu didici, nihil sudoriferis medicamentis, & continuo limaturæ cornu ceruini in potu infusæ, conuenientius. Vtinam hoc medicamentum vestri non negligerent. Monuisse enim me de eo arbitror. Quæ sit causa cur tam immaniter hic morbus vestros tractet, velim te considerare, & ad me, siquidem in viuis fuero, perscribere. Lignum sarsafras parum prodesse, ac sæua quędā symptomata in multis concitasse cognoui. Proinde quid consilij dece odem. non habeo. Rectam victus rationem tutissimā medicinam cum Hippocrate statuo: Eam si non persuademus, actū agimus. Plura aliàs. Hoc tempore enim ita eram infirmus, vt vix laborem proferendæ vocis ferrem, tam inclementer atq; atrociter τῷ καρδίας πάλμος, in quauis vel animi, vel corporis leui commotiuncula me infestat. DEO itaq; me committo, & vt ad illius voluntatem in vita & morte me conformet, ex animo precor. Mi Iordane non modò te amo, verùm ab omnibus, qui me amant, te quoq; amari exopto. Quam verò sit dubius & fallax amor quorundam, in extrema mea ætate sentio. Bene vale. Vratislauiæ die 4 Febr. Anno 1583.

Conuulsio Epilept.

Syr. de succ. cardui.

Limatura cornu ceruini

Sarsafras noxa.

EPIST. CLI.

IDEM EIDEM.

HODIERNO die in Kalendario Romano ascriptum est nomen Cratonis martyris, quem sub Claudio Impera-

tore cruciatum pertulisse affirmât, ego me Martyribus non annumero, sed ad diuturnum meum morbum, quo plane cōfectus iaceo, duo accesserunt mala, quæ tormenti vim habere Medici censent. Nudiustertius enim materia ad dentes defluxit, atq; ingentes dolores concitauit, deinde auribus communicata omnia grauiora fuerūt, præsertim cum febris istas fluxiones comitetur, ea ne dum sum liber. Itaq; etsi laborem proferendæ vocis vix ferrem: tamen literis tuis 5 Febr. datis persoluendum est.

Sarsafras. De ligno sarsafras significaui id quod est verissimum, me nunquam eo vsum esse, nec videre quo pacto inueteratum morbū articularem curare possit. *Arthritis.* Fateor huius morbi præcipuam causam esse, serosum humorem in corpore supra modū auctum, & certo modo, siue putredine, siue alio corruptum. Is facit vt crassi & crudi humores sint fluxibiles, & ad articulos deferantur. In quibus & ipse inflāmationis atque doloris author est. Indicio nobis illud esse potest, quod ij qui frequenter sudant, vel copiose vrinam emittunt, ab hoc morbo tuti sunt. Simulac vero sudor, vel vrina supprimuntur, malū præ foribus sit. Itaque si, quod de ligno isto affirmant, potenter illud vrinam educit, ac sudores mouet, consequens est magnopere iuuare posse. Cæterum cum calor natiuus in membris diuturnitate morbi exhaustus est, & natura paulatim atque continuo ad articulos humores deponere consueuit, sane non video, quid adiumēti afferre possit: sed cum laudatores huius ligni affirment, coctiones omnes & maxime ventriculi illius vsum iuuare, caput roborare, cum etiā subducendo ichores, humores crassiores & quasi firmiores reddere necesse sit, nō obsto quin Illustris Dominus eo vtatur, modo rectam & exactam victus rationem teneat. Qui in his regionibus vsi sunt, eos intemperantes esse constat. Proinde nihil mirum si non sint adiuti. Ego me eo vsum non esse ostendi, neque libēter ignotis & peregrinis medicamentis vti solere sæpe testatus sum. Minime vero pertinaciter meam sententiam tueor, sed libenter rationibus cedo, & Illustribus Baronibus vestris prodesse opto. Meam sententiam de peste ad D. Ioachimum Camerarium perscripsi. Vera veris consentiunt. Aliorum opiniones mihi non sunt ignotæ, cum supra quadraginta annos de his cogitauerim. *Pestis.* Febris non est genus pestis. Quia neque morbus, neque causa, ergo symptoma: neque curationem ad febrem dirigimus, sed vt per spirationem attracta pestis seminaria, diaphoresi expellantur, & cor adnersus venenatam eius qualitatem muniatur & iuuetur. Missio sanguinis, purgationes ex accidenti adhibentur. Miror te tot verborum facere de impostoribus sceleratis. Nullum vidi, nec noui, neq; vllius opera in chymicis ab hinc triginta annis vsus sum. Poliatrum nostrum VVoiselium seniorem detrectasse colloquium, cum chymicorum sit peritissimus, non mihi fit verisimile. *VVoiselius chymicus.* Ac si fecit, indignos istos canponantes & venditantes suas artes, cum quibus sine ratione ageret, putauit. Ac cum suæ imperitiæ alia habeant, quam veri Medici, principia, demens esset, qui velit cum illis in contentionem venire. Tenent autem audacissimi homines illud: Eum qui verecundiæ fines semel transgressus est, hunc grauiter oportere esse impudentem. Hinc ante annos aliquot eiectos esse intelligo. In aulis reperire suos patronos nihil mirum. Baronem nostrum ita duriter afflictari doleo, & ei auxilium diuinum opto. Non poteram dictare plura. Bene vale. Vratislauiæ 15 Februarij. Anno 1573.

EPIST. CLII.

IDEM EIDEM.

ACCEPI à te tres epistolas, quibus 4, 8 & 10. dies Febr. est asscriptus. Illas quas ex Zenckonis arce te misisse scribis non vidi. Quæ de Baronis valetudine, credo te non egere consilio. Ad Baronem vero scripseram me de morbo certum esse cupere, cū, essetne Arthritis, & te & illum dubitare animaduerterem. Nunc cum certo scias, nosti quæ curationis atq; præcautionis via sit. Miror adhibere Baronem ineptum anabaptistā. Quid stultius quam in principio vti calidis. Quid ad augendum malum accomodatius, quam vel venæ sectionem, vel cucurbitulas ad locum affectum trahere. *Vena sectio & cucurbitula intempestiua.* Scio quosdam existimasse se iuuamentum sensisse, si aliquoties in anno, non tamen doloribus affecti, venam secarent in pede, vel cucurbitulas adhiberent: verum quam facti sint miseri, memini. Initium venam secare in brachio rectissimum est, sed tamen si sæpe redeat malum propter intēperantiam, minime rectum. Medulla ceruina recte adhibetur ad præcautionem eum sale, vt roboretur pars. Doloribus ingentibus nō video quid prodesse possit. A ligni decocto quæso abstineas. Thermas non improbarem, si scirem quibus vti velit. Commendātur Carolinæ. Ego in recta victus ratione & abstinentia; *Præcautio & cura podagræ.* Item lotionibus capitis & sudoribus totam rationem præcautionis positam existimo. Su-

mo. Sudores neque cardui succo, neque veronicæ elicebis. Alia ineunda est ratio. De qua aliis literis. Nã nunc perpauca scribere mihi concedebatur. Expedienda erat D. Ludomilla, cuius venter & pedes detumuerunt. Epar nondum, vt velim se habet, sed quantum possumus. Vale. Viennæ, 16 Februa. Anno 1574.

EPIST. CLIII.

IDEM EIDEM.

TVAS literas perferente Godefrido accepi. A pueris illius curam habui. Nũc etiam me exercet. Venit & Baro præter meam opinionem. Is, eum domo non exeam, in meis quoque est ædibus. Est confluxus pituitosi humoris ad ventriculum, & post in flatus conuertitur. Paucis hic diebus hærebit, rursus ad vos rediturus. Me nihil propemodum in omni vita delectat, & tædet rerũ omnium. Caroli sanitas me angit, oportet corpus bene nutrire. Mane lauare ex aqua dulci cum lecto surgit. Deinceps destillato ex epate vitulino extenso corpore fricari. In loco affecto & reliquũ corpus potest oleo amygdalarum dulcium recenti fricari. Nõ poterit magis incuruari, quam singulis diebus frictione tollatur. Ligaturæ comprimunt, & membris spiritalibus nocent. Sed ex tela aliquid facere quod contineat, illud rectum. Nolo te hãc curam Anabaptistæ committere. Scribam breui plura, nunc non poteram. Bene Vale. 4 Iunij, Anno 1574.

Ligatura.

EPIST. CLIIII.

IDEM EIDEM.

QVID ad te scribam, cum nihil respõdeas? Et quid mihi sit animi existimare potes. Me absente (vndecim diebus Ebersdorffij mihi apud Cæsarem fuit hærendum) coniunx in dysenteriã sęnam incidit. Hic dies septimus est, à quo laborare cœpit. Nulla vel exigua indicia remittentis morbi. Vires autem valde debiles propter febrem, tenesmũ, & alia symptomata. Itaque propemodum meus animus à spe bona aberrat: valetudo etiam Cæsaris non satis firma. Et aliis molestiis oneror. Vix me sustento. Miror Baronem, cum quàm sit audax & temerarius N.N. suo malo didicerit, ei salutem coniugis credere. Maximę haud dubie sunt obstructiones in mesenterio, & fomentis nihil agitur. Fiat igitur clyster primum ex solo decocto veronicæ cum multo oleo & saccharo: deinceps huic addatur succus cæparum coctarum cum oleo. Fôris applicentur folia persici cum oleo chamomelino cocta. Fiat deinceps clyster ex vini maluatici ℥ x. olei amygdal. dulcium ℥ iiij. pul. ireos ℥ ß. succi rutæ ℥ ß. ebulliant & colentur. Possunt & baccæ lauri, vel electuariũ ex baccis lauri addi. Electuario ex baccis lauri inungatur venter; vel oleo laurino. Per superna vtaliquid adhibeatur nõ possum suadere. Nisi velit ius Galli decrepiti cum polypodio & carthamo cocti. Vides? me quæ cupis ex animo communicare. Vellem cum consilium à me petis te medicamenta, quibus sis vsus, quæ iuuerint, quæ parum profuerint, perscribere. Nam ita rectius meam sententiam exponere possem. Nolui diutius tabellarium detinere. Bene vale. 23 Septemb. Anno 1574.

Obstruct. Mesenterij.

EPIST. CLV.

IDEM EIDEM.

EAS literas, quas 8 Maij de valetudine Dn. Berckes scripsisti, hac hora accepi. Iubeor respondere, cum sim distentissimus, non modo valetudine Imperatoris, verumetiam aliorum. Tum & mea minime bona est. Si catarrhus tenuis, vt ego ex iis, quæ scribis, conijcio, vides generalem sunt miscendę. In tenui materia nihil, præsertim cum suffocat, pillulis illis de cynoglossa conuenientius. Fiunt de ℈ j. pillulæ nouem, dantur tres horæ decubitus. Deinde vtilis bolus cum syrupo de papauere, præsertim cum materia salsa in senibus, vel des lambendam gelatinam ex aqua violarum cum puluere dragacanthi. Si mixta materia, diacodium Mõtani maxime prodest. Vsus veronicę in materia crassa, & quę pulmones obsidet, præcipue valet. In tenui & salso catarrho nollim adhibere. Diuersiones autem fiant per frictiones, ligaturas, cucurbitas, &c. A calidis abstineas, siue salsedo sit propter admistionem serosi humoris, siue propter putredinem. Iudico autem à seroso humore esse, cum scribas de tumore faciei, lacrymis oculorum, & quod nulla sint febris indicia. Ad caput nihil applices, quo incalescat. Rosæ, myrti baccæ, coralli in puluerem redacti satis. Item santali rubri, oxymel cum gummi amoniaco dedi in materia crassa. Hic omnia tenuis catarrhi indicia. Non possum plura scribere. Vale. 12 Maij. Anno 1575.

Catarrhus tenuis suffo.

Si mista materia crassa.

EIPST. CLVI.

IDEM EIDEM.

QVANTVM ex tuis literis intelligo, valde periclitatur tuus æger. Quan-

do catarrhus tenuis crassescit, statim ad temperata deueniendum: sed factum infectum fieri nõ potest. Mitto oxymel compositum: dabis tuto in decocto fœnugræci vel iusculo vnciam vnam. Purgabit pectus per sputa & lotium, etiam fortasse aluum mouebit. Habes etiam syrupum de carduo cum additamento succi calami aromatici, vt ventriculus iuuetur. Si catarrhus forte descenderet, commisceas pulueres istos, quos mitto, cum fermento, & parum aceti addas, ac capiti imponas. Profecto in graui est periculo. Si expectorare cœperit, statim temperatis, vt decocto calami aromatici cum saccharo vel melle, decocto fœnugræci cum ficubus & similibus vtaris, & inungas ventriculum, vel apponas scutum. Hæc possunt moneri, & satis esse puto Medico rationali & præsenti, qui videre potest, vtrum mandanti vel recipienti membro magis sit subueniendum. Habes Galeni exẽplum. Recte facis quod alium Medicum tibi adiungis. De tuo libro multo ante hoc tescripsi, me cupere eũ videre, ac deinceps meam sententiam tibi aperire. Multa fortasse interea mutasti. Certe pestis alia est priuata, id est, quæ ab interna causa oritur, nec morbidam exspirationem habet. Est tamen multis exitiosa: ptopterea quod multorum corpora malis succis repleta, & eandem aëris intẽperiem ferunt. Alia vero publica, in qua ex corporibus infectis emanat morbida exspiratio, & relinquuntur semina huius in aëre, quæ pro constitutione aëris augentur & minuuntur. Hæc etiam sanis corporibus, & in quibus nullum est symbolum, si ea attingant, perniciosa. Licet agens non agat nisi in patiens prædispositum. Quibus autem modis alia copora magis, alia minus disponantur, videndum. Sed de his nunc nõ possum cogitare, cum hæc subito, & stans quasi pede in vno (adeundus enim est Cæsar) scriberem. Bene vale. 30 Maij, Anno 1575.

Dec. fœnugræca.

Syrup. de carduo cum succo calami arom.

Pestis.

EIPST. CLVII.

IDEM EIDEM.

BENE fecisti quod huc tua Ζητήματα misisti. Respõdi breuiter, Cur enim multis verbis agetem cũ Medico. Multæ sunt causæ quæ me domum reuocant, ac potius retrahunt. Vtinam ante diem veneris discedete possem. Video Baronem in eo esse vt me detineat. Non dubito quin vsus aloë rosatæ plurimum sit profuturus, si ad ℥ j ß. ℈ ß. myrrhæ addideris. Radicem pæoniæ à Ioachimo Camerario habere poteris, Vngulæ alcinæ particulam adfetã. Frictionibus matutinis vtaris. Itẽ lotionibus pedum mane ex decocto bethonicæ. Ab oleribus abstinendum. Vinum parcissime bibendum. De decocto te cogitare velim. Bene & feliciter vale. 15 Aprilis, An. 1577.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ,

QVORVM IN HISCE LITERIS MENTIO FACTA EST, HÆC SVNT, quæ sequuntur.

1 *Moderate iussisti vt carnibus vescerer. Quid ex earum vsu periculi? Suntne quædam alimenta ipsa ἰδιοσυγκρασίᾳ noxia?*
2 *Sternutatoria an conferant, & quæ acria?*
3 *Vomitus an noceat? Ieiuno ne vel repleto ventriculo irritandus?*
4 *Omnibus ne prorsus odoratis abstinendum?*
5 *Fumus è succino in accessione an conducat?*
6 *Oleum succini an sumi possit cum fructu?*
7 *Ruta odorata, vel aceto tusa an carpis vel spinæ alligari debeat?*
8 *Venæ sectio, an crebro, vel bis in anno, vt consueui, iterari possit?*
9 *Cucurbitulæ sæpe ne repetendæ?*
10 *Lunæ mutationes an obseruandæ, vel pertimescendæ?*
11 *Nunquam ne vehementioribus vtendum catharticis, & quousque progrediendum? vel clysmata sufficiant acriora?*
12 *Quid de Thermis, sudatorio Laconico, vel labro sentiendum?*
13 *Suades ne vsum Ligni sancti?*
14 *Venus prorsus ne abdicãda, vel quod tempus minus noxium?*
15 *Pæoniæ radix & grana quid virium habent?*
16 *M. Antonij Cortusi remedium: Panem albissimum primum è furno exemptum parum fermentatum calentem vasi vitreo include. Aquam è vapore condensato collige. Eius ℥ iij accipe, Vnguis vel dentis maioris lupi puluerisati ʒ j ß. Ieiuno detur. Sanabiles epilepticos (ait ille) citissime curat. Quid videtur?*
17 *Vtor veteri syrupo de succo cardui, donec recẽtem conficere possimus. Potestne aqua millefolij permisceri, vel lambendo sumi?*
18 *Theriaca quando & quoties vtendum?*
19 *Quamdiu cura continuanda?*
20 *An sola spuma sufficiens sit nota πρωτοπαθείας in Epilepsia?*
21 *Ad alendum vlcus in pede, si quid emplasticum adhibendum, cum hactenus sola lana carpta sim vsus?*

Epilepsiæ remed.

Responsio ad Ζητήματα præcedentia, D. Io. Cratonis à Krafftheim, &c.

1 *Carnibus moderate te vesci volui, sicut omnibus, quæ plurimum alimenti præbent.*

Agnina

Agnina mala est, & præsertim epar cum capis paratum, sicut omnia quæ caput replent.

2 *Sternutatoria non prosunt, nisi in accessionibus. Nam cerebrum quiete concoquat.*

3 *Vomitus conctus nocet, Spontaneus etiam caput pergrauat. Sed cum per consensum à ventriculo cerebrum afficitur, ex accidenti plurimum prodest.*

4 *Non omnibus odoratis abstinendum, sed quæ caput replent. Odor rutæ, anisi, carui, &c. bonus.*

5 *In accessione fumus succini adiuuat. Quia dissipat vapores, & obstructa reserat. Extra paroxysmum lædit.*

6 *Oleo succini abstinendum censeo. Cæterum si orbiculi ex gutta vna olei succini, & gutta anisi cum saccharo fierent, non improbarem.* — Orbiculi è succino.

7 *Ruta odorata carpis, item spina adhibita, etiam cum aceto conducit.*

8 *Venæ sectio ratione plenitudinis prodest. Per se non. Si in victu cauebis plenitudinem, ita satis erit semel in anno venam secare.*

9 *Cucurbitulæ possunt singulis mensibus applicari.*

10 *Lunæ mutationes non quidem pertimescendæ sed in ijs cautius agendum.*

11 *Vehementioribus catharticis te vti nolim. Clysmata sufficient.*

13 *De Thermarum vsu longa ambages. Tuciam Itali probant, haud scio quam recte.* — Stillicidium.

13 *Nihil vel parum valet Guaiaci lignum, nisi ad corporis habitum minuendum. Esset tamen illius vsus cum ligno visci quercini conducibilis.*

14 *Venus modestissima.*

15 *Pæoniæ maris radicibus multum tribuo. Nostra nihil.*

16 *Cortusi experimentum nunquam sum expertus. Tuto uti poteris.*

17 *Syrupum cardui, & è succo violarum, aqua millefolij poteris admiscere. Aqua sonchi è pediculis (caput Monachi appellant) destillata plurimum in æstate prodest.*

18 *Theriaca in Nouilunio semel vtaris.*

19 *Cura semper tibi cura erit.*

20 *De notis noli solicite cogitare.*

21 *De vlcere agam in præsentia, volente Deo & inspiciam. Noli vti siccantibus, quia consolidant, vt lana carpta, sed mundificantibus.*

EPIST. CLVIII.

IDEM EIDEM.

VERE vsurpo illud Poëtæ:

Viuo equidem, vitamque extrema per omnia duco.

Iacui enim trimestre, oppressus catarrho & febricula lenta, ac totus macie contabui. Augetur nunc febris, & vires languidæ deficiunt. Itaque cogitare potes, quam ad scribendum sim idoneus. Viuo iam non ego, sed viuit in me CHRISTVS. Baroni autem optime de me merito, & tibi amico charissimo morem gero, atque hæc (cum vix sustineam laborem proferendæ vocis) dicto. Vere autem & ex animo affirmo, mihi propositum fuisse omnino de vsu ligni Baronem monere, simulac certi aliquid ad meas literas mihi rescriberet. Id cum nunc sit factum, omnibus modis suadeo, vt Generosissimus Baro ineunte Aprili decocto ligni Guaiacini vtatur, & quadraginta diebus ita, vt se abstineat ab aëre, & iis rebus, quæ ventriculum lædunt, quas nunc non nomino. Victus ratio non prorsus tenuis sit, sed boni succi, & in quantitate pauca. Passulas quotidie ante cibum assumat, etiam priusquam lignum bibere incipiat. Vt vehementer purgetur, propter infirmitatem intestinorum & ventriculi, vix possum esse author. Velim tamen ea medicamenta adhiberi, quibus me vsum non ignoras, cum in obstructionibus, & viis non patentibus, sed humoribus repletis, vsum ligni tutum esse minime, Medicorum omnium sit sententia. Si non satis purgabunt, reiteretur, prout humoribus corpus redundare videbitur. Ad vniuersam curationem ligni xv. vel xviij. lib. satis futuras arbitror. Infundantur autem xv. vel xviij. libræ in olla magna, affusa aqua calida, & seruetur loco frigido, atque ita deinceps pro libra vna ligni macerati affusis aquæ libris xv & ad remanentiam ix. vel viij. librarum decocti pro prima potione vtatur. Ad sudores inter initia non vrgeatur. Si tibi videbitur: feruens aqua ligni, transfundatur statim post coctionem in aliam ollam, & iniiciatur vel betonica, vel veronica. Pro secundo vero decocto, vnciæ duæ ligni ad istam libram iam decoctam affundatur, & ad remanentiam quindecim lib. decoquantur, adiiciaturque in fine decocto aliquid passularum. Errant longe qui decoctione prima vires ligni exhaurire se posse arbitrantur. Itaque secundum decoctum primo interdum fortius est. Id si animaduerteris, abstinere ab vsu recentis ligni in secundo decocto poteris. Primis decem diebus lente procedas, deinceps quindecim instes, & rursus quindecim vel etiam decem paulatim desinas. Vt aluus toto istius curationis tempore sit fluida procures. Mihi beneficio DEI hactenus tua pruna præstiterunt quod optaui. An deinceps prorsus viribus iacentibus

Potus ligni.

Prima decoctione vires ligni non satis extrahuntur.

Aluus fluida.

efficacitatem aliquam sint habitura nescio. Post decoctum ligni ventrem inungas cum vnguento nostro stomachali & adipe gallinacea. Applices emplastrum de ladano cum speciebus aromatici rosati completis, addita cera & oleo rosato. Exhibeas iam nunc interdum optimam myrrham. Quid præterea monerem nunc non erat. Si Epilepticus quoque tuus ligni decoctum cum ligno visci quercini præparatum biberet, certe plurimum illi profuturum existimarem. Cogites, & si quid possum illius causa facere, moneas. Cupio omnia. Plura non possum dictare. Si vires sinent, aliquid Baroni rescribam. Martij die 6. 1578. è lecto.

Epilepsia.

℞ Passular. ℥ vj.
Flor. borrag.
Violar.
Cuscutæ an. p. j.
F. horum decoctio in q. s. aquæ puræ.
℞ Colaturæ ℔ ß. Infundatur:
Rhabarb. in aqua cinam. macerati ℨ j.
Fol. senæ selectorum ℥ v.
Stent per noctem in loco calido, & rursus mane ebulliant:
℞ Fortissimæ expressionis diligenter percolatæ ℥ iiij.
Mannæ Calabrinæ ℥ j ß.
Addatur aloës rosatæ ad reprimẽdam dulcedinem mannæ & propter vermium suspicionem ℈ ß Misc.

Prius tamen sumat præparantia, vt decoctũ radicum cichorij, & vesperi, quæ diem purgationis præcedit, Enema ex iure gallinæ pingui, in quo decoquatur veronica addito saccharo.

EPIST. CLIX.

IDEM EIDEM.

AEGROTAT iterum Baro. Quid putas? Estne tanta articulorum imbecillitas? Estne tam intemperans, vt vel subito tantam humorum copiam cumulet, vel quod ego puto, Funduntur ne humores vino, venere, vel iracũdia? Ego causam existimare non possum. Hippocratem puto te accepisse, etiamsi non scribas. Cuperem meliorem versionem. Eam an Aubrius daturus sit nescio. Quidam contra Fernelium scripsit, Musca in Elephantum. Putat pestem solis frigidis curandam. Profecto qui in peste, nihil præter obstructionẽ, putredinem & febrem agnoscunt, multis modis errant & nocent. Præpotens illa causa, vt Galenus eam appellat, communem medendi rationem plane euertit. Occultam illam vim cœlo ortam cum Fernelio non tueor. Morbidam exspirationem præcipuam causam statuo. Et si scio sæpe pestes non solum totas ciuitates, sed regiones subito inuasisse. Sed hoc fit vel propter aëris vitium, exhalationes, aquas, vel cibum, vel communem causam corpora prædisponẽtem. Verum quomodo dilabor in istã disputationem? Quia libenter tecum per literas colloquor. Romæ iam magnis muneribus propositis remedia contra pestem quærunt. In DEI & naturæ arcanis singulare & [illegible] latere puto. Nam ea quibus vtimur sæpe spẽ fallere apparet. Legisti ne aliquid apud veteres de viribus Monocerotis. Ego nihil memini. Et Turcos nunc non vti vel bolo, vel terra Lemnia audio; cum tantopere cõmendet Galenus. Bezoar in peste parum conferre animaduerti. DEVS & Immanuel noster Iesus tibi & tuis hunc annum benigne fortunet. Pragæ, Kal. Ian. Anno 1580.

Pestis cura. *Causa pestis.* *Bezoar in peste parum confert.*

EPIST. CLX.

IDEM EIDEM.

MI Iordane, quæ sint cauenda iis, qui Herculeo morbo affliguntur, nosti. Ægrum vero tuum non eã adhibuisse cautionem, quam debebat, tuæ literæ 6 Febr. datæ testantur. Obiurgarem illum grauiter nisi ægrotaret. DEVM oro vt ipsum cõseruet, & ne ille sibiipsi desit facito. Puto me tibi scripsisse in isto morbo, epar perdicis in furno siccatum & puluerisatũ commendari ex aqua millefolij. Quidam ranarum epar hoc modo in noua olla præparatum laudant. Remedia naturalia in hoc morbo, sicut omnibus, in quibus diuinum est secundum seriam diuini auxilij imploplorationem, maximi ab omnibus fere fieri animaduerto. De Thure recte æstimant, qui mumiam arbitrantur. Est enim verissima Mumia, & quidem ex humanis corporibus, conditis Thure, myrrha & aloë. Vnicornu nõ reperiri in nostris regionibus certissimus sum. Vna pars est è cornu putrefacto, altera ex osse. Pellunt autem ista ad extremas corporis partes, humores & sudores mouent. Ideo in affectionibus cordis (vt existimant quidam) conferre videntur. Hæc autem vis etiam in cornu ceruini conspicitur. Ac credas mihi primas istas cuspides in cornubus ceruinis contra venena plus prodesse, quam vulgare vnicornu, quod nihil aliud est, quam dens Elephanti seu Ebur. Lapidem, quem misisti, adduci non possum vt sententiæ illorum, qui à serpentibus cõflatum esse existimant accedam. Arte fabricatum esse, ac, ne quid dissimulem, verticillum seu spondilũ puto, quem mulierculæ fila ducentes fuso applicant. Iacuit aliquandiu sub terra. Itaque

Epileptica remedia. *Epar perdicis.* *Ranarum.* *Mumia.* *Vnicornu.* *Cuspides cornu ceruini.* *Lapis serpentinum.*

cum

Lapis cordis ceruini.

cum sit testaceus, lapis videtur. Alter vero lapis, quem minister ostendit, qui in corde cerui repersus est, quiddam cum lapide Bezoar commune habet, licet neque forma, neq; colore eum referat. Nam is quoque ad hunc modum incrustatus est, neque dubito quin aduersus venena prosit.

Saphirus.

De Saphiro nullam habeo experientiam, oculis prodesse scio, & admotum oculis puerorum, qui variolis aut morbillis laborant, ne ab iis infestentur, facere. Recitantur alia ab iis, qui de gemmarum viribus scribunt, verum mihi non sunt explorata. Cardanus multa in libello de gemmis commemorat, eum nunc ad manus non habebam. De Chalcidonio quod scribam, non habeo.

Fungus ceruinus.

Sunt qui sanguinem calefactum in manibus sistere existiment. Fungo ceruino ad venena quidam vtuntur, sed plus ad venerea valere, & propterea asseruari constat.

Ol. Vitrioli Vsus tutus in humidioribus naturis.

Meum oleũ vitrioli vobis non est defuturum, sed quantum voles, & quod satis est, vt à me accipias curabo. Sunt iam octodecim anni cum illud factum est, & nunc plurimis prodesse animaduerto. In humidioribus corporibus vsus est tutissimus. Sed paulo sicciora minus crebro assumere debent. Tu singulis septimanis bis vel ter recte, & magno, vt speto, commodo tuo eo vteris. Sed vide ne in parum recte factum incidas. Nam, vt promisi, prius mihi, quam tibi defuturum est.

Dolores Nephritici.

Dolores calculi.

Vsu decocti veronicæ nihil melius ad dolores à calculo ortos. Idem præstat succus inspissatus. Exprimitur ex herba contusa, & cum saccharo ad spissitudinem coquitur, & in pillulas redigitur. Sumes ante cibũ.

Dolor renum.

Si dolor vrget in labro vel lecto calefactus, decoctum veronicæ bibes, & adhibebis emplastrum ex cancris.

Catapl. è cancris.

Quod fit cancris coctis & contusis & eorum succo expresso, panis medulla imbuta, additis oleo violaceo & vitello oui, applicetur hoc renibus.

Hedera terrestris.

Hederæ etiã terrestris vsus in cibo, & iusculis commendatur, & somnũ atque vrinam prouocat. Vreteres inungi poterunt oleo scorpionũ, & foueri raphano vel rapis coctis cum adest dolor. Insessiones in labrũ non probo, propter dolores podagricos. Domino seniori iam meam sententiam sæpe de istis defatigationibus ostendi. Remedia frigida non sunt tuta, licet ea catarrhus tenuis requirat. Calida prorsus non prosunt. Tutissimum esset à nimio sermone abstinere. Sed plura hac de re alias. Bene vale. 15 Februar. Anno 1580.

EPIST. CLXI.

IDEM EIDEM.

GRATISSIMVM mihi esse tuum literarum officium, omniaque grata mihi semper à te accidisse, verissimũ est. Heri autem peruesperi tuas, quibus 28 diem Iunij ascripsisti, Glatio in Rucurianũ meum perlatas accepi. Veni huc nudiusdecimus tempestate horrida & valetudine minime firma. Quam vero firmitatem hac ætate sperare possimus, in qua vnum illud animo plane obfirmato nobis persuadere debemus, nos eo vitæ beatæ viciniores esse, quoad exitum huius vitæ & sepulcrum accedimus propius? Vt quod superest æui, absque molestia, quemadmodũ mihi p te caris, transigam, cum vel corpus tot morbis afflictum, vel seculi nostri miserias intueor, polliceri mihi non debeo. Veram enim illam querelã esse statuo, πᾶν ἐστιν ἄνθρωπος συμφορή. Ad meas autem miserias hęc accedit, quod in tanta virium imbecillitate propemodum perpetuo decumbendum, & si quid scribere volo dictandum est. Ægre pedes officium faciunt, & tremebunda manu, perpauca absque molestia exarare possum.

Emplast. epilept.

Præscripseram nuper cuidam puero emplastrum suturæ coronali apponendum. Is tentatis multis remediis, beneficio DEI, conualuit. Pharmacopœi cõiunx emplastrum hoc alijs pueris epilepticis adhibuit. Itaque tam multus de eo sermo, vt etiam senes bono successu vterentur. Erat cum his descriptio, qua ante triginta annos in fœmina Polona curanda sum vsus & diu sane oblitus, atque cum à me consilium pro puero peteretur, in illam incidi.

Franciscus Vallesius.

Franciscus Vallesius Doctor Medicus in Academia Complutensi fuit. Mortuum ante multos annos puto. Leges de eo in procemio libri, quæ mihi comperta sunt. Admodum ingeniosum res ostendit. Neque dubito, si longior vita ei contigisset, quin multa in suo libro emendaturus fuisset. Ego in alterius labore hunc laborem sumere volui. Mitto δεῖγμα typographicum. Spero ad mercatum autumnalem prodíturum. Baronibus vestris bene precor.

Diæta Podagricis optima.

Ego podagricis nihil nisi rectã victus rationem consulendum arbitror. Quę enim medicina vel materiam istam exhaurire, vel calorem roborare potest? Vsum fomentationis ex decocto myricæ cuidam valde profuisse scio. Sed alios iuuisse parum.

Thermæ.

Thermæ calorem natiuum adiuuant, verum sua humiditate membra relaxant. Vtinam Namestius vester heros à me iuuari possit. Nihil est quod magis velim. Si paulo valetudo esset firmior, in suo Brundusio, eum inuiserem. Sed vereor ne è Bohemia pestis serpat. Valde magnæ & fre-

Eluuiones. quentes in his quoque locis eluuiones nobis malum minantur, & tranſeunt ſæpe qui Praga veniunt, vbi ſæuire peſtem multorum literis nunciatur. *Oleum Solis.* De oleo Solis multos glorioſe loqui audiui, verum ita confici poſſe, vt vere oleum ſit, & humanis corporibus conueniens, nunquam mihi perſuaderi patiar. *Lapis philoſophicus.* Lapis autem philoſophorum multorũ ingenia & opes attriuit. Nec præter vnum, qui de illius compoſitione ſcripſerunt, quenquam lapidem iſtum paraſſe cognoui. Vero hoc eſt conſentaneum, imperfectum ad quandam perfectionem poſſe deduci. Sed an lapis Philoſophorum (id quod chymiſtæ de eo affirmãt) imperfecta metalla perfecta reddere queat, haud ſcio. Sæpe in paruo opere quædam quaſi perfectionis ſpecies oſtendi poteſt. Idem ſi in magno tentes, ſomnium videbis. Imo vix vnquam ſimilia elaborantur propter caloris & materiæ diſſimilitudinem. Quæ igitur eſt ſtultitia in iſtis deſudare. *Antimonium album.* Antimonio albo, cum rationem, qua ſudorem mouere poſſit, non videam, & mihi illa cum Theriaca commiſtio ſuſpecta ſit, nunquam vſus ſum. Scio autem te ea pietate eſſe, vt non velis alteri nocere. Proinde ſi iis profuit, quibus à te datum eſt, ipſe periculũ de eo facere poteris, vel quãprimum ad amicum illum tuum ſcribere, vt modum conficiendi integre tibi ſignificet. Nõ ſunt mihi Theophraſti libri ad manus, nec ſi eſſent poſſem in illis quicquam legere. De ſpiritu antimonij quid reſcribam nõ habeo. *Spiritus Antimonij.* Nam de vſu illius nihil plane conſtat. Retinebo igitur apud me donec aliquid certi cognoſcamus. Magna medicamenta eſſe oportet, quę in exigua quãtitate vim maximam exercent. Ne igitur naturæ vim afferant videndum. Tamen non video ſi antimonium album per ſe eſt antidotus, cur antidoto, videlicet Theriacæ miſcẽtur. Sed vtcunque ſit, ea fide amicum illum tuum eſſe ſcio, vt non velit tibi nocere, proinde ſemel facere periculum, atque de ſucceſſu quamprimum ad me ſcribere poteris. *Extractum calami arom.* De extracto calami aromatici arbitror me vos monuiſſe omnia. Vtor præcipue in affectionibus vẽtriculi & pectoris cum intemperies eſt frigida cum materia craſſa & tenaci. Ac tunc quidem non difficultatem ſpirandi, & coctionem plurimum valere, & lõge alia medicamenta ſuperare cognoui. *Ol. chalcãthi.* Chalchãti oleum totius corporis habitum permeat, putredinem tollit, & humiditates ſuperfluas cõſumit. Hoc minus crebro vtaris, cum te extenuari aliquomodo ſcribas. Non defuturum tibi eſt, etiamſi ipſe eo non abundem. Nam nihil mihi tam eſt charum in omnibus rebus meis, quod non libenter ad ſuſtentandam valetudinem tuam velim impertiri. Bene vale, & literas tuas ad me mittere non intermittes. E Ruſcuriano, 16 Iulij. Anno 1582.

Empl. Epil.

℞ Succini albi,
Thuris,
Maſtich. ana ʒj ß.
Galbani,
Opoponac. ana ℈ j.
Viſci quercin. ℥ ij.
Ambræ g̃ vj.
Muſch. g̃ iij.
Sem. pæoniæ maris ℥ ß.
Ladani ℥ j ß.

Olei nucis muſcatæ parum, aſpergatur puluere cubebarum, & extẽdatur in aluta.

EPIST. CLXII.

IO. CRATO A KRAFTHEIM, &c.

Clariſſimo viro, D. Petro Monauo, Med. Cæſ. S. D.

QVI ad reprehendendum alios paratiſſimi ſunt, plerunque in ſe parum animaduertunt. Scripſiſti omnes omnia bona de meo libello Germanico dicere, laudare ſtudium iuuandi plurimos; denique vt recuderetur autor fuiſti. Nũc poſteaquã ego laborem iterũ ſupra vires ſumpſi, & huic alterum quaſi, qui me ad lãguorem ita dedit, addidi, vt haud ſciam an vnquã vires recuperaturus ſim, neſcio quem ordinem, & quę alia in eo deſiderare curiales noſtros commemoras. Niſi aulam noſſem, & quam multi ſint ſcirem, qui vere iudicare poſſint, aut harum rerũ, de quibus agitur, periti eſſent, ſane animo perturbarer; ſed cum quid in hoc Theatro fiat, & quam rerum omnium imperitiſſimi cupidiſſime alios reprehendant non ignorem, non valde commoueor. Te vero iſta nunc ſcribere miror, poſteaquam ipſe libellum præconio tuo publice ornaſti, & typis deſcribendum Typographo dediſti. Ac exploratiſſimum tibi eſt, me hunc librũ nunquam ita habuiſſe in manibus, vt quę accurate perpolire ſolemus. Relegi, & cũ quid mutandum videretur, dictaui. Fateor propter valetudinis imbecillitatẽ non potuiſſe ſcripta recognoſcere; ſed ſperabã, ſi quid forte emendandũ eſſet, facile hoc præſtare poſſe, qui curam editionis ſuſciperent. Legi tuas correctiones; verum ne quid diſſimulem, à mea ſententia alienas. ſed de his nunc nõ agam. *Methodus libelli de peste.* Qua de ratione libelli Germanici, in prima parte præcauendi rationẽ monſtro, duplicemq́ue pono: vnam quæ ad Magiſtratum politicum pertineat, alteram propriam Medici. In iis quid deſiderent

rent nescio. Ad extremũ vt cupiditati hominum satisfacerem, formulas remediorum, quibus summi Principes vsi sunt, cum multis communico. In altera parte cum de curandi ratione agam, primum Pestem nomen generis esse, atq; sub eo contineri multos morbos plurimis exitiosos, q ante annos quadraginta etiã scripsi, statuo. Deinde febres pestilentes duplices esse dico,

Pestilent. priuata.

vnas à putredine sola dependentes & à causis internis plerunq; ortas, eas priuatas appellaui, quod minime se efferrẽt, & contagiosæ essent, licet plurimis exitiosæ. Has febres interdum in vno vel plurimis ad eum putredinis gradum peruenire ostendo, quẽ morbida exspiratio consequatur.

Publica.

Itaque tum ex iis non tantum putridæ pestilentes, sed contagiosæ fiunt, id est, quæ morbida exspiratione similem affectum seu febrem pestilentem, bubonibus & carbunculis insignitam in aliis corporibus, quæ inspiratione morbidum illud, ex corporibus infectis exhalans, attrahant, inducunt. De his febribus pestilentibus me in meo libello agere profiteor. Itaque cũ inspiratio morbida exspirationem seu Diaphorisin ex lege contrariorum indicet præcipuam curationem indicatiuam in eo consistere, vt seminarium haustum per insensibilem transpirationem vel sudorem, quo omnes fere contagiosi morbi curantur, expellatur atq; malignitati seminarii hausti resistatur, & cor contra illius malignitatem præmuniatur. Primùm medicamenta simplicia recenseo, deinde pauca remedia, quibus hic & alibi vsus sum, & cũ autoritate & experientia moueri homines sciam, vsu atq; experiẽtia comprobata in medium adfero. De phlebotomia meã sententiam, recitata prius veterum, expono, ac ipse fateor, cum initio hanc partem non attigissem, me in emendanda quoque cornicum oculos noluisse configere. Admonitiones autem vtiles, etiamsi fortasse inepte iterentur in medium affero, atq; ista sententia concludo. Me non videre quid in pestilentibus contagiosis, & à seminario hausto oris phlebotomia magnopere iuvare possit, cum malum inspiratione haustũ non exhauriat. Ad extremũ de cura ægrorum non tam medicamentis, quam victus ratione habenda pauca subieci. Cæterum in postrema parte, qua cum chirurgis prodesse studeam, iterum de ratione mittendi sanguinem iis eadẽ inculco, & quam cautionẽ adhibere debeant, monstro, cùm quã incauti & temerarii sint reipsa cõpererim. Atque ad extrémum de carbunculorum & bubonũ cura, quæ profecto in hoc morbo curationis caput est, ago. Quæso quid habes q in isto ordine reprehendas? Si quædã repetita sunt, eaq; magnum vsum habent, & digna quę obseruentur doctis videantur, quid obsecro illorum iudicijs, qui in verborum mirifico splendore atq; apparatu omnia collocant, iniustius? Sed mitto ista. De tuis dubitationibus magis quomodo tibi in mentem venire potuerint, quam vlla de re miror. Primũ quæ de homonymia vocabuli contagij & contagionis ex sentẽtia Erasti scribis, ea nihil ad me attinent. Tueatur Erastus sua, Ego de vocabulis cũ nemine pugnabo. Rem autem ita se habere statuo:

Morbi contagiosi causa.

Omnes morbos contagiosos oriri à morbida exspiratione, quam inquinamentum seu seminariũ appellamus, eamq; morbidam exspirationem similem affectũ & morbum in corporibus, inprimis vero prædispositis, etiamsi symptomata omnia non sint similia, inducere, putredinem vero huius morbidę exspirationis causam esse, verùm non ex quauis putredine similia μιάσματα exhalare, aut etiam omnia eodem modo contagiosa esse, multo minus pestilentia. Alia enim sunt quæ scabiẽ, alia quæ morbum gallicũ, alia quę lepram, phthisin, &c. adferunt. Illa vero quæ febrem pestilẽtem (non dico putridam pestilentem, sed contagiosam) inducunt, resipere non putredinem solam, sed sęuam corruptionem, quam hausta subito in corpus humanum, quod contingunt, inducunt. Itaq; iam non putredinis, vt fit cum ex pestilentibus putridis (aliquando initio pestis) perueniente putredine in corporibus humanis ad istum gradum, vt morbidam exspirationẽ contagiosam emittant, soboles sunt, verũ perniciosissimæ corruptionis, omnem putredinis conditionem superantis. Hinc sæpe subito, etiam sanis & mediocriter constitutis corporibus exitium adferunt. Ex nulla autem alia re exitiosa ista μιάσματα, q̃ è corpore humano, dum natura vaporosum illud excrementum expellere potest, prodeunt, atq; ab iis inquinamentis, quæ vel præparent ad suscipiendam pestem, vel seminaria pestis non contagiosæ, verum putridæ febris sunt, discernenda. Cæterum q putas, me in errore versari dum contagiosas febres ab inspiratione, qua seminarium attrahitur, quæq; carbunculis vel bubonibus insignitæ sunt ortas, vt pleriq; omnes in pestilentiis, quæ in nostris regionibus grassantur, esse apparet, ignotas veteribus statuo, minus accurate meam sententiã te considerasse, rationes tuę ostendunt. Fateor cũ Galeno non vacare periculo consuetudinem cum putridis morbis laboranti-

bus, sed vbi Galenus scripserit, ex omni putredine exhalare morbidum, quod contagione similẽ affectum in corporib. quæ attingit, induceat, imo quod febres pestilẽtes contagiosas excitet, non reperio. μιασμάτων, inquies, meminit, & Hippocrates σήψματα λοιμοῦ nobis ostendit? Quid hęc obsecro probant speciem hanc febrium pestilentialiũ contagiosarũ, quę nobis infesta est, & quam omnes Medici refugiunt, veteribus notam fuisse? Multa μιάσματα ex varijs rebus putridis exhalant, quæ corpora humana ad suscipiẽdas potius febres pestilentes pręparãt, quã pestilentes contagiosas, de quibus nos agimus, inducunt: sic σήψματα τοῦ λοιμοῦ feruntur ex varijs locis, & corpora plurima, vt varijs febribus pestilentibus putridis laborent, idonea reddunt, verum vt subito quasi ad istum modum laborent, & morbidam exspirationem, quæ hausta inspiratione alijs contagiosa & exitiosa sit, & similem plane affectionẽ alijs corporibus inducat, habeant, non facile mihi persuadebis. Nihil dicã hic de diuersis quasi gradibus malignitatis, deque intentione, & remissione μιασμάτων, & neq; omnibus temporibus neq; omnibus in locis eandẽ vim atq; effectionẽ habere res ipsa loquitur. Galenum non intelligere de inquinamẽtis, quæ sunt contagionis seminaria, seu contagione contaminant, & subito vim vitalem in omnibus, qui per aërem ea attrahunt, oppugnãt, verũm vitium aëris ad pestilentem putredinem, corpora præparantibus, cum ait, aërẽ continere σήψματα τοῦ λοιμοῦ. minime dubito. In Thracia sũmæ sæpe sunt pestes, etiã in alijs regionibus oriẽti magis vicinis quæ multa milia hominum è medio tollũt, contagiosas tamen febres pestilentes ab inspiratione ortas raro est obseruatum consequi. In castris ad Iaurinum innumerabiles, ppemodum pestilentibus febribus perierunt, contagione illas disseminatas atq; ideo exitiosas fuisse, etiamsi quotidie cum ægrotantibus sæpe multumq; fuerim, non animaduerti. Ac profecto ab istis summis Medicinæ autoribus non parum peccatũ, si vim illam contagionis febrium pestilentialium vere cognouissent, neq; vllum verbum de contagione posteritati scriptum reliquissent. Quod ad extremũ addis (tua tibi verba propono) fortasse inter pestem & febrem pestilẽtialem contagiosam distinguis. Apage te cum illo fortassis, cum apertissimis verbis hoc vbiq; agam, & an nõ genus à specie distinguerẽ? Te vero per quicquid possum oro, vt parcendum seni, & animam agenti, existimes, & modum in animaduertendo, atq; studium aliorum dicta in bonam partẽ interpretandi Iustitiæ conuenientem, pulcherrimam virtutem putes. De meis obseruationib. cũ toties scripserim nõ esse eas in mea potestate, verum disiectissimis chartis, & varijs libellis inscriptas, quæ in potestate filij sunt, contineri, quid me toties vrges? Ipse bonã earum partem, eũ multa tibi recitauerim, in memoria habere deberes, & scis familiaribus meis non solitum reticere. D. Ioachimus Camerarius & suas & aliorum se colligere nuper significauit, opto vt possit. Vnam insignem & mearum obseruationum præcipuam tibi modo proponã, quæ in hoc meo morbo (non quod me summis Imperatoribus & Heroibus æquem) sæpe in mentem venit. *Obseruatio- nes Cratonis.* Verissimum hoc est, Diuum Ferdinandum Imperatorem, priusquam lecto decũberet (cui vix tot mensibus, quot ego annis affixus fuit) catarrho & difficultate spirandi laborasse, & macie totius corporis contabuisse, magnum etiam aceruum in renibus atq; vesica calculorum collegisse. Ἀτονίᾳ autem tanta laborasse, vt viribus omnibus exhaustus, inter loquendum placidissime exspiraret. Quid optimo Imperatori euenit, quod ego non sim passus, & etiam nunc patiar? Ante septenniũ Cæsare grauissime ægrotãte, cum singulis fere noctib. tempestate horrida in palatium vocarer, catarrhum contraxi grauissimum, & magna difficultate spirandi laborare cœpi. Cupiebam obstare principiis, sed totũ triennium aliud ex alio malum. Itaq; meã valetudinem posthabere & negligere coact9 sum. Supra vires omnia me fecisse sciunt, qui me in Palatium perduxerũt, & quibus gestandus sæpe fui, cum per scalas ascendendum esset. Cum autem à catarrho ventriculus nonadmodũ afficeretur, vires mediocriter cibo & potu sunt sustentatæ. Eo vero die, quo ab aula discessi, eũ amici plura à me postulassent, quã pręstare possem, ita me misere afflixi & defatigatus sum, vt simul ac flumen superassem & eurrũ ascendissem, in profundum somnũ inciderem. Post eum diem perpetuo cum aduersa valetudine conflictandum fuit. Catarrhus auctus est simulac domũ redij. Persuaserũt autẽ mihi mei, vt relicto Rucuriano huc irẽ. Meminerã quæ valetudinis pericula in hoc aëre sustinuissem, morem tamen gessi. Corpus, cum nondum plane jacerẽ, macie contabescere cœpit. Ventriculus ita difficulter cibũ concoxit, vt p [illegible] quandã cor mirifice in labore coctionis afficeretur. Medici [illegible] existimarunt, verũ nunquam vere fuit, nec hoc malum his 4 annis à me discessit. Catarrhus aliàs mitius, aliàs atro-

atrocius mecum egit, & sæpissime ita spiritum eripuit, vt nihil morte sit factũ propius. Posteaquam tabida membra,& omni succo natiuo exhausta mouere non potui, mihique lecto decumbendum fuit, renes calculos eoxisse animaduerti. Quos dolores & cruciatus dum eliderētur, accedente ingente mole flatuum, qui vniuersum corpus penetrarunt & afflixerunt, senserim, nequeo narrare, nec si queam propter acerbitatẽ recordationis velim. Certe hac in parte Diuo Ferdinando Imper. fui infelicior. Nam is magnos atque multos lapillos quotidie ferè, sine omni tamẽ sensu doloris egessit, neque eos cruciatus, quos ego à flatib. perpessus sum, sensit. Ac haud dubie sacratiss. Imperator diutius morbum, quam ego ferre potuisset, cum & corpore paulo firmiori esset, & minus annosus, nisi infelix illa medicatio, qua catarrh⁹ est suppressus, accessisset. Carrichterus .n. quotidie decoctum florum prunellorum syluestriũ dabat, item alia in rustico corpore vix ferenda. Cum autem ex illius libellis appareat, quo artificio suis rebus fucum faciat, quam Medicinæ sit imperitus, miror amicum fratris tui, quẽ nuper donatum Physico libello mihi quoq; conciliauit, illum iuuentuti commẽdare, & Turnheuseri conficta de herbis & earũ destillationibus mẽdacia tãquam rem admirandã pueris proponere. Sed sæpe fallimur specie recti, & facile admiramur, quæ nõ intelligimus. Ego vt materiã catarrhi in hoc senuissimo corpore expectorarem, hactenus operam dedi. A medicamentis, præterquam iis, quæ ventriculi vires conseruant, plane abstinui. Nunc cum & pectus & vẽtriculum parum medicamẽtis iuuari animaduertam, & nocturnis horis calorem præternaturalem atque difficultatem spirandi augeri sentiã, id quod Diuo Ferdinando Imper. euenit, & inprimis humanum est, quin sit cõsecuturum non dubito. Paro igitur me ad ea, quæ sunt superanda. In Diuo Ferdinando Imper. pulmo fere totus gypseus erat, meus vt sit nescio. Renes an tantum calculis abundent haud scio. Calorem illum præternaturalẽ & ἀτροφίαν vires valde, ita vt optimo Cæsari, frangere sentio. Itaq; ne breui deficiãt vereor. Hoc modo nos Dominus cœlestis oberrantes in his terris inter falsa & fugacia ad se reuocat, & facit vt dictum, vt D. Petrus ait, commorationis nostræ satietas nos capiat. Bene vale. Vratislauię sub Æquinoctium autumnale. Anno 1585.

Infelix curatio Imperatoris.

Carrichteri imperitia.

Herbarum Turnheuseri.

EPIST. CLXIII.

IDEM EIDEM.

LIBELLVM de Quinta essentia legi non tã mea causa, cui labor est hæc cognoscere, quam vt tibi gratificarer. Autor est ingeniosus, sed, vt ego iudico, iudicio parum confirmato præditus. In vniuersalibus ostendit se ratione & experimẽto non destitui. Ad particularia cum est ventum, friget. Obsecro inspicias definitionem, & videbis quam sibi constet. Quid quęso hoc est, posita definitione in dubium vocare, an res de qua quæritur sit? Destillationis finis est, separare purum ab impuro, seu spiritum naturalem, qui præbet vitam rebus, ab elementari materia segregare, quantum segregari potest. Solus enim sine subiecto cõsistere nequit, sed vel in materia oleagenosa, vel in aqueapura, aut viscida residet. Hũc spiritum ego quintã essentiam duco, & si quid aliud est, mihi demõstrari cupio. De nomine nullam litem moueo. Scio spiritum vini, maxime à Chymicis ita appellari, & recte quidem, cũ ex omnibus rebus, quas penetrare potest, quintam eorum essentiam, vel spiritum naturalẽ ad se pertrahat, & sibi iungat. In iis vbi spiritus naturalis aqueo vel oleagenoso humido insidet, destillatione per ascensum, vt vocant, euocatur, dũ vapor vel in aquam, vel in oleum resoluitur. Cæterum cum viscido inhæret, quemadmodum in radicibus & seminibus quibusdam, nulla re melius, quam affuso spiritu vini elicitur. Hinc facile illorum error apparet, qui aquas vitæ seu Elixiæ affuso vino, variis speciebus, vt nominamus, additis, imo auro & preciosis gemmis, sæpius destillant, & præstantiores aquas se efficere arbitrantur, cum solus spiritus vini, iis quæ penetrare potest, affusus, intra paucas horas hoc præstet; in multiplici vero destillatione subtiliores partes exhalent. Quod autem Carolus de Petra alba sibi somniat spiritũ vini posse aurum, margaritas vel gemmas penetrare, in eo illum opinione falli certum est. At tres nouos destillãdi modos quos ponit, vere nouos, id est, falsos & confictos ratio atque experientia monstrat. Primus plane ridiculus est, cum ex libra media Cinnam. spiritum aqueo humori insidẽrem extrahit, ac deinde ex fecibus putrefactis, ac plane insipidis, in quibus vel paucus vel nullus spiritus remansit, oleum se elicere posse arbitratur. Alter vero modus, quo rationẽ conficiendę quintę essentiæ ostẽdit, erroribus manifestis plenus est. Nec ipse affirmare audet, se isto quintã essentiam auri & preciosorum lapidum atq; aromatum vnquam præparasse, vel sibi panaceam hanc visam esse. Hauddubie si ea vsus fuisset, exempla eorum, quibus pro-

Quinta Essentia.

Error communis chymicorum.

Carolus de Petra alba.

Destillation. modi conficti.

fuisset non reticeret. Cur autem obsecro sulphur commune miscet spiritui vini, vt aurũ attenuet, vel in cinerem redigat? Scio & fateor spiritum sulphuris aurũ penetrare, atque aliquo modo mutare; sed spiritum vini sulphuris spiritum ad se attrahere, nec ab vllo perito chymico didici, multo minus re ipsa comperi. Cõfici flores sulphuris, dum eo spiritus vini affunditur, & crebro inflammatur, atque deflagrat non ignoro. Sed hanc esse verã præparationem vix puto. Magis eam probo, cum vel oleo tartari, vel cera affusa sulphur præparatur. Sed de his nunc non est propositum scribere. Tertium destillandi modũ gummatum, quem tradit, non improbo, cum ratione munitus videatur, sed rectius dum gummata destillamus, silices addi, reipsa comperi. De margaritarum dissolutione in communi errore versatur, si acetum destillatum, vel alios succos acidos hoc præstare putat, nisi vt Chymici nominant, radicati sint. De succis quidem non contendo. De aceto certũ est humorẽ qui ascẽdit esse insipidum, & dissoluendis margaritis minime idoneum. Cæterum partem eam, quæ post destillationem aceti in fundo residet, & acetum radicatum à Chymicis appellatur, sua acrimonia, & vi corrosiua atque caustico, nõ modo margaritas, verum alia etiam dissoluere, & in cinerem quasi redigere, atque quemadmodum Chymistæ loquuntur, calcinare posse nullum dubium. Hoc autem non est spiritum margaritarum elicere, sed totã earum substantiam corrumpere. D. VVoyselius senior mihi narrauit episcopum Vratislauiensem Casparum Logum Magisterium hoc perlarum, persuasum à fratre, sæpe porrectum à Paracelsista quodam bibisse, atq; demortuo tunicas ventriculi nigras & corruptas apparuisse. Eodem euentu vsam esse Marchionis Ioannis coniugem, in qua ventriculi tunicæ plane fuerint erosæ. Raro certe vllum vitrum, in quo asseruatur, tam est firmum, quin erodat, & in cinerem cõuertat. Longum esset omnia ista persequi, quę imperitissime de gemmarũ atque auri dissolutione dicuntur. Certe artis imperitia, atque inscitia potius se manifeste prodit, cum nondum periculũ, quod in æreis vasis est, dum ea destillationibus adhibemus, animaduertit, & præcipuum gradum ignis, maximeq; conuenietẽtem, videlicet ex arena, reticet. Possem alia, quasi puerilia errata demonstrare, sed sentio me nimium & legendo & dictando defatigatum esse. Si vera esse scit, quæ de Panacea affirmat, ægros suos & alios, qui illius opera vtuntur, iniuria afficit, dum illis medicamentum hoc non præbet. Verum vides quam in refutãdis obiectionibus sit languidus, ne dicam ineptus. Nouam propositionem erudite tractat, & medicũ rationalem ostẽdit. Quæ vero attexit, vt consentiant veris ipse viderit. Doctum esse iuuenem arbitror, & in Philosophia atque Chymicis versatum, verum vsu, atque μεταχειρίσει nõ instructum. Nam si esset, nihil firmitatis in autoritate Ferneliana, quę refutata est à quodam edito scripto contra librum de abditis rerum causis, multo minus incõgrua Philosophia Cardani, esse animaduerteret. Quid multa? Magis memor esset propositi, neq; totam Philosophiam compendio proponere, quam de chymia institutã scriptionem hoc modo abrumpere mallet. Nimis enim pauca de Chymia scribere, & vbi ad rem ventum esset, vela vertere quis non videt? Ἀντιλογίας crebras, distinctiones imperitas, & alia plura non libet reprehendere. Non enim me παλιλογίαις delectar. At hæc tu satis esse, & misero atque ægro seni parcendum putabis. Valde enim hic labor, quem superioribus mensibus facile ferre potuissem, me ad languorem dedit. Bene vale. Vratislauiæ pridie Kal. Febr. Anno 1584.

Spiritus sulphuris. — *Flores sulphuris.* — *Margaritarum solutio.* — *Acetum radicatum.* — *Magister. perlarum ventriculum corrumpit.* — *Panacea.*

EPIST. CLXIIII.

IDEM EIDEM.

DIE Ianuarij 25 literas ad te misi, quas, vt spero, à Dn. Schonfeldio accipies. Bene de te sentit. Itaque illius persuasioni satisfacere studebis. Non quæuis Gonorrhœa est Gallica, sed ea quæ cum viriũ languore, vrina nigricante, & graueolente affligit. Tum insignem ardorem affert, & leuibus remediis non cedit. Nihil tale in nostro ægro animaduetti. Deinde dolor vlcerosus circa vesperam eum non molestat. Sed hoc tu cõsiderabis, & me admonebis. Obsecro mi Petre, vt quod sæpe de lectione veterum monui, memineris. Legi non omnino Medicæ artis imperitus Galenum prius, quã in Italiam irẽ. De iis, quæ meam cognitionem effugiebant, Præceptorum sententias exquisiui. Ex Italia reuersus Periochen atq; alia scripsi, neq; tunc veterum scripta deposui. Cum in Aulam venissem, & D. Iulium Galenum in manibus perpetuo habere viderem, atq; in omnibus colloquiis medicis magis me autoritate Galeni, quã ratione vrgeri, ipse totum Galen. iterũ totis nouem annis ita mihi familiarem reddidi, vt nulla dies abierit, quin non aliquot pag. singulari attentione perlegerẽ. Vbiq; in itineribus, castris, &c. mecũ aliquot libellos circumtuli. Nec minori studio in

Gonorrhœa Gallica symptomata. — *Lectio Cratoniana.*

Praxis optimum Hippoc. commentarium.

dio in Hippocrate fim verfatus, fed vt verissime dicam, quod fentio, nulla commentaria tam me in lectione Hippoc. adiuuare potuerunt, quam ipfa praxis. Hæc cum iis, qui nunc Hippoc. nobis illuftrare ftudent, defit, quam frigide fæpe nos doceant, animaduerto. Scribo ifta, quia te amo, & amorem meum perfpicere cupio. Nemo multa fimul agit, & eadem recte. Cura fit animulæ, cura multorum corporũ, quæ tuæ fidei fe committunt. Hoc fi feceris, nõ dubites, quin cætera fit adiecturus Deus. Non dat omnia omnibus, neque omnia vult nos nobis fumere. Feras æquo animo fi alij te fortunatiores fint. Te oro, fi tibi de paralyfi poft dolorem colicũ non fatisfeci, vt furiofos fpectes, qui in animi perturbatione magnas machinas, & maiora viribus mouent, cum ad fanam mentem redierunt, & materia ad exteriora delata, nihil virium habent. Videas in illis σπασμῶν χώρας, fatis apparebit caufam non effe in neruorũ principio. Quid igitur communem methodum curãdi in paralyfi fequimur? valde fum debilis, & hæc fumpto cibo fcripfi, cum mihi paulo validior viderer. Boni confulas, & vberrimas tuas gratiffimas mihi futuras exiftimabis. Bene vale. 11 Febr. An. 1582.

Paralyfis poft colicam

EPIST. CLXV.

IDEM EIDEM.

DVAS à te habeo epiftolas, quibus Kal. & v. diem Martij adfcripfifti. Nõ poffum ad omnia refcribere, cum hæc affixus lecto, quo hoc octiduo raro furrexi, dictare cogar. Itaq; breuitatem epiftolæ boni confules. De paralyfi poft colicã miror te dubitare, cum ἰατρὸς fententię meę fuffragetur. Dubitationes tuas vnica illa fẽtẽtia Hippocratica diluit: In corpore humano viuo omnia effe transfluxibilia & tranfpirabilia. Quidni æque ab inteftinis ac à neruis ipfis in totum corporis habitũ hæc materia deferri poffet? Non colligitur in mufculis, & eorum neruis ac tẽdinibus, fed magno impetu, ficut alia multa ab interioribus corporis partibus deferri videmus, hæc quoque ad exteriora defertur. Neque materia plane craffa eft, fed ichorofa & biliofa, etiã fi deinceps in exterioribus refrigeretur, & craffior euadat propter primã originem & caloris defectum. Abfurdum quod tibi videtur expellere inteftina excrementa, quę recipere apta & nata fint, mihi nõ videtur. Nam cum in inteftinis fit obftructio in colico dolore, & ea materiam per fuas vias depellere nequeant, expellit natura eo, quo maxime poteft. Non autem eft vera crifis. Multa .n. craffa materia remanet, ad quam

Transmiffio materia morbifica in paralyfin poft colicam.

attenuãdam calidis iftis oleis vtimur. Non nego materiã ex capite & aliis locis affluere, neque hoc, vt arbitror, fcripfi. De confiliis memorẽ admones: faciã quod potero. Sed ita marafmo cõficior, vt vix offibus hæream. Itaque raro lecto furgo, & cum paululum me cõmoueo, ita debilitor, vt concidam. Dn. Callopedius literas ad me mifit, quibus fe iter velle ingredi, vt in aulam veniat, monet. Mœftus & triftis eft parens, ac valetudinis fuæ, vt ego arbitror, nõ eam rationem habet, quam habere debebat. Mea confilia tibi oftendet. Caput hoc eft: vt rectam victus rationem teneat, & potu illo ex farfa pariglia, glycyrrhiza & paffulis vtatur toto hoc tẽpore veris. Si deinde ferum lactis biberet, & infufo fenæ atque epithymi cum fyrupo violaceo purgaretur, recte mea fententia valetudini confuleret. Abundat aduftis humoribus, atque eos victus ratione auget. Me hæc de valetudine illius ad te fcripfiffe indicabis. Dictarem plura, nifi hęc ipfa nimis multa effent, & nihil difficilius facerem. Te oro vt amicos falutes, & vberrimas literas quotiefcunque recte poteris, ad me mittas. Bene vale. Vratifl. 18 die Martij. Anno 1582.

EPIST. CLXVI.

IDEM EIDEM.

EAs literas, quas difceffurus Praga ad me mififti, hic in Rucuriano, quo nudiusquintus veni, accepi. Vberrimas antẽ Vratiflauiæ ad te dedi, quas fpero præfectum equis difpofitis, tibi redditurũ. Cum vero in tuis defiderium mearum literarum mihi demonftres, gratum eft de ceffatione me appellari. Quis enim literas ab inimico expectet? Quis de eo quem non amat, & à quo amari defiderat, queritur? Nõ libet in hanc fẽtẽtiam fcribere plura, cũ mea manu nequeam; ea quidẽ infirma eft, vt nihil nifi vacillãtib. literulis exarare poffim. Ad ζητήματα tua quod attinet, quid refpõdeam? De exhibito aliquibus decocto corticum frangulæ aliquid audiui. Si alnus nigra eft, vt Anglici Herbarij exiftimant, nullum dubium, quin vi purgante fit prædita. Quis autem ægroto purgans medicamentum toties velit propinare? Pena quidem & Lobelius in fuis ftirpium aduerfariis frangulã cortice nigro, glaucis maculis afperfo, libro fubtus flauo, vomitum ciere, & aquas fecefſu deturbare fcribunt: & Tragus nofter huius arboris flauum & medium corticem cum aceto tritum & illitum, fcabiem intra paucos dies ficcare & fanare, iâquam fingulare experimentum recitat: Putredini etiam dentium decoctum corticis in a-

Cortex frangulæ.

cetó mederi, dolorem mitigare, & dentes purgare asserit. *Villebrochius.* Scio Villebrochium habere quędā peculiaria, verū me tuta amplecti nosti. Ad alteram tuam quæstionem,: *Coctio humorum.* De coctione humorum in chronicis morbis, plurima possem respōdere, si vacuó animo essem, scis coctionem naturę opus esse, non medicamenti. Quæcunq; igitur ad quandam æqualitatē calorem natiuum perducunt, ea coctionem haud dubie adiuuant, cum concoctio, teste Galeno, nihil aliud sit quam maturatio quædam humorum, qui præter naturam adsunt. Sed de humorum præparatione quæ serapiis & similibus medicamentis fit, te scribere arbitror. Sūt autē in chronicis morbis duplices humores peccātes: vel adusti vel crassi & pituitosi. *Adustorum.* In vere adustis rectissima est præparatio per victus rationem humectantem & frigefacientem. Ea re in quartanis recte decoctū raparum, succum pomorum & decoctum radicum borraginis, vel potius radicum eryngii exhibemus, quæ minus quam borraginis lentoris habent. *Biliosorum.* In Biliosis nihil præstantius decocto radicum cichorii, etiam obstructionibus ac crudis humoribus præsentibus. Semper enim in chronicis morbis ad obstructiones respiciendum. *Pituitosorū.* Cum vero redundantis pituitæ manifestæ sint notæ, quid oxymelite, & præsertim tenui Cinnamomisato, vt ita loquar, quid succo & decocto cardui præstantius? Cęterum cū de præparatione humorum agitur in chronicis morbis, de iis humoribus, qui ad naturalē statum redire possunt, & quos contrariis alterari oportet, vt crassum & viscosū incidere, &c. loquimur. Nā qui nullo modo alterari, & ad naturalem statum redire possūt, iis epicrasi, si purgari nequeant recte, neque hoc vires concedant, medendum. *Villanouani liber elegans de coctione humorum.* Sed noctuas Athenas ferre prohibemur. Habes de his præstantem monitorē Michaelem Villanouanum, qui præstātissimum libellum de coctione humorū & vsu syruporum scripsit, vt de doctrina excellentissimorum duorum Medicorum Patauinorum Iohannis Baptistæ Montani, & Bernhardini Paterni nihil dicam. *Valesii stylus.* Pagellas nostras Vallesianas accepi, in quibus quo plura lego, eo magis styli duritiem, & scholasticam quandā obscuritatē, Theologis quidē propriam, Philosophis barbaris nimis vsitatam, auersor. Sed cum laudatus sit à nobis, & res bonas esse, quas proponit, nemini dubium sit, duritatem orationis in iis, qui nullo vsu ea, quæ in animo sunt, explanandi præditi videntur, ferre æquum est. Vtinam seculi nostri Doctores in iis, quæ ad salutem nostrā spectant, cautius loquerentur, nec res diuinas, per quas ad DEVM, & veram lucem accedimus, obscuritati verborum inuoluerent, ac tanquam noctuæ in tenebris latere perpetuo, quam lucem aspicere desiderarent. Certe oblatā lucem illos refugere, & vespertiliones eos, qui offusa sempiterna nocte evolare, neq; in tenebras profundas scientes atq; volentes sese coniicere student, nominare eos apparet. Sed mittenda sunt nomina vera vel falsa, & Deus orandus, vt in veritate atque luce nos conseruet. Bene vale. E Rucuriano x. Iulii, Anno 1582.

EPIST. CLXVII.

IDEM EIDEM.

NONDVM quod sciam Ribischii auriga aduenit, neq; post eas literas, quib⁹ v. Decemb. d. adscripseras, vllas à te habui. *In fluxione Podagrae non purgandum.* De quęstione tua sit ne durantibus doloribus podagricis atq; affluxu materiæ medicamentis purgantibus fluxus diuersione inhibendus, à multis est disputatum. Rationi vero atq; experientiæ contrarium, vel leuioribus, vel fortioribus medicamentis hoc tentare videtur. Leviora enim materiam commouent, & magis ad mēbra dolentia præcipitant. Fortiora in impuris corporibus non præparatā materiā, vim naturæ inferūt. Itaq; rectissimum puto, sumpta indicatione à natura rei, cum podagra sub genere fluxionū & inflammationum, licet interdum non satis proprie, compræhendatur, enemate aluum, si astricta sit, mouere, & sanguinē è media cubiti vena, cæteris cōsentientibus, quæ ad missionē sanguinis requiruntur, mittere. *Purgatio periculosa motis humoribus.* A purgantibus vero medicamentis, nisi hoc euidens ratio suadeat, & necessitas postulet, abstinere. Scio Practicos, & inter hos Bayrū mirifice medicamentum quoddam vehementissime purgans commendare, ac memini non dissimile Duci Ferrariensi à Medicis præscriptum fuisse, hancq; audaciam multos imitatos. Verum naturæ vim facere, atq; præscriptum artis negligere, minime medicū puto. Historiam, quam tu mihi narras, de quodam cacochymia laborante, qui articulari morbo oppressus, neque purgatus, *Podagricus Caro extinctus.* in Carum inciderit, quo triduum laborans extinctus sit, veram esse credo. Iuuari ne purgante medicamento potuerit, vel malum hoc modo auerti, causas consideranti non est obscurum. Defluere plerunq; materiam morbi articularis à capite consentaneum est, licet magna pars ex reliquo corpore vel deiiciatur, vel ad membra affecta deponatur. In hoc ęgro somnolēta affectione cerebri affecto caput laborasse, &

ma-

materia obrutum fuisse, non est dubium. Per Enemata autem diuertendam à capite materiam fuisse, quis non videt? Et quantum putas ea medicamenta, quæ humores omnes simul in toto corpore commouēt, è capite elicere posse, præsertim si humor sit crassus, frigidus, & humidus, qualem in Caro esse, quem Latini Veternum, Arabes Subeth appellant, necesse est. Non disputo de vocabulis, siue earum, siue coma appelles. Coma interdum febrem præcedere, sæpe comitari constat. Humorem frigidum & humidum esse, cum sit somnolenta affectio, nemini ambiguum. Transmissum vero, vel cum impetu ad partē principem delarum, non arbitror, sed potius tenacius in cerebro hæsisse, neq; potuisse à natura ad partes subiectas expugnari puto. Itaque in calefaciendo capite tota curationis ratio, mea quidem sententia, consistebat. Deinde membrorum seu articulorum affectorum frictione, vt materia quasi ad fluxum concitatis doloribus irritata & repulsa à capite discederet. Mouenda autem sternutamenta deinceps in eiusmodi affectione, cū anteriorem partem cerebri affectam esse constet, idoneis medicamentis, ac sicut in catalepsi posteriori parti cerebri calorifica remedia admouere conueniens, ita in caro anteriori adhibēda. Habes breuiter quę lecto affixus, & librorum ope destitutus ad tuam quęstionem respondere potui. Bene vale. Vratislauiæ Kal. Ianuarij, Anno 1583.

EPIST. CLXVIII.

IDEM EIDEM.

NVDIVS quartus ad te scripsi, & literas ad VVolzogium misi. Interea aduenit Hobergius qui tuas attulit. Consiliū quod Comiti Gurcano dedi in febri Marasmode, nihil de arthritide habet, neq; is ea laborat. Ostendere igitur volui, mihi displicere noua ista medicamenta sine iudicio adhiberi. Quid vero de ligno ad D. Iordanū scripserim addo, sunt autem hæc: De ligno sarsefras significaui id quod est verissimum, me nūquam eo vsum esse, nec videre quo pacto inueteratū morbum articularem curare possit. Fateor huius morbi præcipuam causam esse serosum humorē in corpore supra modum auctum, & certo modo, siue putredine, siue alio corruptum. Is enim facit vt crassi & crudi humores sint fluxibiles, & ad articulos defertātur, in quibus & ipse inflammationis & doloris auctor est. Huius rei illud indicio nobis esse potest, quod ii, qui frequenter sudant, vel copiose vrinā emittunt, ab hoc morbo tuti

Sarsefras non curat arthritidem.

sunt. Simulac vero sudor & vrina supprimūtur, malum præ foribus sit. Itaq; si quod de ligno affirmant, potenter vrinam educir, ac sudores mouet, consequens est magnopere iuuare posse. Cæterum cum calor natiuus in membris diuturnitate morbi exhaustus est, & natura paulatim, imo continuo ad articulos humores deponere cōsueuit, sane non video quid adiumenti adferre possit. Sed cū laudatores huius ligni affirment, coctiones omnes, & maxime ventriculi, illius vsum iuuare, caput robotare cum etiam subducendo ichores, humores crassiores & quasi firmiores reddere necesse sit, non obsto, quin illustris Promarchio eo vtatur, modo rectam & exactam victus rationem teneat. Vides, mi Monaui, me cū ratione vsum ligni non improbare. In sacculis de Arsenico nullā rationem reperio, præter illam, vt cor veneno assuescat, Quam autem hęc infirma & periculosa sit, & hominem rectæ conscientiæ studiosum minime ea vti deceat, ipse intelligis. Etiāsi igitur sexcentos autores, qui idē fecerint, commemores, mihi non persuadebis. Ac cum tantopere me vrgeas, narro tibi vere Creckouium ita ex ęo debilitatum, atq; in pectore exulceratum fuisse, vt cum magna indignatione in arce Grauensteiniana sacculum abiecerit. Possem alios recensere. Thessalum illū feliciter vsurpasse non credo, etsi minime dubito, quin ista sit audacia vt hæc atq; alia exhibeat. Nam ante paucos dies puero cuidam puluerem epilepticum ex cinnabare viua confectum dedit. Non velim hoc facere si omnes homines mihi autores essent, cum robusta etiam corpora vix illius vsum ferant, & quam grauiter ferant viderim. Sed cum audacia illi pro scientia sit, atq; in arte sua medica Fierouantum, nebulonem pessimum, qui Venetiis eiectus est, Magistrum habuerit, hæc atque alia ab eo designari minime nouum. Ea vero vt homines celet, nullum sibi in curatione adiunctum esse patitur. Sed de his nimiū. Brassicanus male tibi narrauit de foliis si hyoscyami esse dixit. Nō satis commemini qualia fuerint. Iberidis vel Tabaci fuisse arbitror. Certum non scio, nec causam, quod in me memoriam tam longam & firmam requirere debeas puto. Dictarem plura si possem. Nam ad meum grauissimum morbum nudiustertius accessit dentis dolor, is deinceps aurem & vniuersum caput occupauit, abscessus in ore est consecutus, itaq; paulul um quidem dolor remittit Sed febris, quæ has fluxiones comitatur, ita me debilitauit, vt ægre spiritum ducam, imo superiori nocte spiritum Deo

Sacculus de Arsenico periculosus.

Puluis è Cinnabare.

meo redditurum existimauerim. Bene vale. Vratislauiæ xv. qui dies Cratoni Martyri in Calendario Romano est dicatus, Febr. Anno 1583.

EPIST. CLXIX.

IDEM EIDEM.

AMo tuam in scribendo diligentiam, & tibi gratias ago, cum frequentes literas ad me mittis. Accepi autē eas quibus ru xxvi diem Ianuar. v & vii. Febr. adscripsisti. In iis vnū te agere video, vt me ad editionem consultationum mearum Medicarum excites. Ego vero, mi Monaui, semper fui eo animo, vt prodesse quā plurimis studerem, ac nunc sum maxime. Sed quid possumus non valentes? Est V Vendrichius noster eleganti doctrina & ingenio præditus, & posse illū aliquid præstare fateor, sed vbique meum sensum ipsum callere atque tenere non posse ipse intelligis. Ac si me iacentem videres, profecto deterreres potius à labore, quam ad eum suscipiendum mihi autor esses. Cum belle valere aliis videor, in eas angustias subito redigor, vt de reddendo spiritu Deo meo sit agitandum. Nolo narrare meas miserias, cū tuis epistolis sit persoluendum. Illud vnū affirmo & confirmabo, si vitam & vires Deus suppetet, me officio meo non defuturum. Isto modo iacens & lecto affixus, ac dū surgere nequeo, vel ad meos libros respicere possum, quid faciam vel pollicear non habeo. Ad σχήματα Medica tua nihil respondeo, satisfaciet tibi, vt spero, exemplum epistolæ ad Ioachimum missæ, quod cū his erit. De Podagra vel articulorum morbo, cum præcipue indicationes à nocētibus & conferentibus sumantur, & omnibus, qui veram corporis sui curam gerunt, perspectum sit, tum minus à morbo periculū esse, cum vel sudār, vel multum vrinæ reddunt: Imminere autem malū quando serosa excrementa non expurgātur; satis euidens & magnum est indicium, serosorū humorum retentionem vel copiam in corpore auctā, huius morbi præcipuam causam esse, & totam præcautionis rationem in eo consistere. Ne vel in corpore accumulentur, vel tempestiue expurgentur. Deinde vt crassi quoque & crudi humores non sint nimij, atque mēbra exteriora vel debilitētur, vel calor naturalis in illis deficiat. Id si cauebimus, crassi humores absque tenuioribus non fluent: neque membra laborātia eos suscipient, nisi lōgo morbo debilitata paulatim natura in ea deponat. Malo autem iam confirmato, præsertim in intemperantioribus, labor Medicus est irritus; sicut & in illis qui nimio vsu venereorū, vel commotionibus animi humores præcipitant, & calorem natiuum exhauriunt, vel vino sese obruunt. Actu ægrotantes in tanta diuersitate humorū curare difficile est, præsertim cum vix vllus Medicus tam sit perspicax, vt tempora vera fluxionū possit discernere. Sed de his scripsi nuper, & profecto non sine magno labore ista dicto. Tibi tamen deesse, quando tanti facis nugas nostras, non debeo. Scribo nunc admonitiones quasdam de valetudine N.N. tuenda & recte curanda. Multa enim obseruaui, quæ fortasse aliorum cognitionem effugerunt. Alias etiam vias veræ curationis peruestigaui, & remedia tutiora & faciliora reperi. Illud de Antimonio in Hydropicis, nō ex animi mei sententia, verum aliorum scripsi, semel hydropico persuasus dedi. Nihil ꝓfuit. Ne nocuerim Deo gratias ago. Medicamentum è raparum succo atque camphora fateor me præscripsisse multis. Sine vlla noxa datur: sed raro iuuat. Multo plus tribuo floribus persicis, qui siccati etiam & infusi mira facilitate humorem aqueum ex vniuerso corpore per ventrem educunt, neq; vllam noxā inferunt. Ad exiccandum autem, si quid intra abdominis musculos detinetur, Emplastrum è caprarum stercore cū cimino & aceto plurimum valet. De Thermis ac potius aquis frigidis Manderdorffensibus cum multis erras. Perdunt articulorum doloribus oppressos, neque quicquam aliud, quā nitrum continent, parumque ab omnibus fontanis aquæ Viennæ, quæ omnes nitrosæ sunt, differunt. Sed apud multos opinio vim veritati affert. Nunquam his quatuor mensibus grauius & periculosius laboraui, quam superioribus proximis diebus. Heri, cum inedia confectus, multas libras pituitæ toto morbi tēpore eiecerim, vino temperatissime sim vsus ac aliquot diebus ab eo plane abstinuerim, carnes modice attigerim, ac ne vnciam quidē toto hoc mense comederim, tamen, vt dixi, heri, materia delata est ad dextrum pedem, & inflāmatio consecuta, quæ tantos dolores fecit, vt etiam somnum mihi ademerit. Profecto hoc in corpore macie contabescente fieri, monstri simile est. Paulatim cor quietius est, & ἀλγεῖν minus grauis. Quid de me futurum sit, Deus nouit, ad quem omnia refero, & illius benignitati me committo & commendo. De Thracia adeunda, miror tibi ea quæ scribis in mentē venire. Quid à barbaris præter barbariem referimus? Et quæ stultitia est, tot periculis se obiicere, vt ea videas quorum recordatio per omnem ætatem

Podagra.

Antimonium in hydropicis.

Succus raparum cum camphora.

Flores persici.

Thermæ Manderdorffenses.

Aqua fontana Viennæ omnes nitrosa.

ætatem doloris sensum adferat? Mirifice ineptos esse, qui ex eiusmodi rebus laudem quærunt, vel scientiam, & magnarum rerum vsum se consequi arbitrantur, existimo. De Valesio certè comperi, esse in eo aliquot pagellas typis descriptas. Itaq; cum Procemium mutare non possem, epistolam tuo nomini inscriptam, qua meã, vehementer corrigo, addidi. Medici Posnanienses me de valetudine Comitis Andreæ Gurcani consuluerunt. Non cessit feliciter vsus illi ligni Sarsifias. Iterum Indica quædam ædita sunt Venetiis, vt ex insanis stulti fiant. Sapientiæ tamen de Cotoneo ligno non accedo, & in decocto plura sunt insigni vi prędita, vt Zedoaria radix, Guaiacum, &c. quæ longe vires Cotonei superant. sed de his scripsi nuper. Non video quid preterea tuis literis respondendũ sit; & dictando sum defatigatus. Bene vale, & amicos saluta. Vratisl. xii Feb. Anno 1583.

EPIST. CLXX.

IDEM EIDEM.

EAs tuas literas quibus Scutellarij addideras accepi. Nec habeo quid iis rescribam. Cum autem Scutellarii sit persoluendum, nolui sine meis ad te peruenire, & ne quid me tibi denegare, & inuidentia mea occultare, vt falsissime accusor, arbitreris, peruulgata etiã recitabo. Non pauci Medici lignum sanctum, quod & Palum sanctum appellant, atq; Guaiacum, eiusdẽ esse arboris arbitrati sunt, verũ Consaluus Ferrãdus Hispanus, qui ipse in Indiis fuit, diuersa esse ostendit. In Ferneliani libelli Consilio xii, quod Dn. du Perat secundo dedit, bis, ni fallor, Palmę sanctæ meminit. Illud vero consilium cum sit scriptum Anno 50. nec dum temporis ligni sancti frequens vsus fuerit, Guajaci vero maximus, plane existimo Fernelium lignum Guaiacum & sanctum pro eodẽ habere. Possum in hoc errare. Certum est autẽ, postea quã multis persuasum fuit, medullam illam nigram Guajaci plurimum gallicis prodesse, raro deinceps lignum sanctũ cum Guaiaco allatum. Cęterum quod in ea descriptione potus, quæ folio vigesimo primo est, Palmã sanctam, & Guaiacum ponit, Typographi errore factum puto, qui sępe pro cinnamomo Guaiacum in isto libello scripsit. Quid enim tres drachmæ Guiaci ad libras aquæ sex facerent? Sed vt vt sit, Guaiacũ à Ligno sancto differre, & sanctum lignum magis ventriculum roborare, atque in articularibus morbis, & omnibus, quæ à fluxionibus oriuntur, prodesse, cum Guaiacum tantum in lue venerea adiuvet: exercitatis

Lignum sanctum et Guaiacum diuersum.

Guaiacum solum Gallicis prodest sed sanctum lignum etiam aliis.

Medicis res perspectum est. Reperiri vero etiam nunc inter Guaiacum lignum sanctum animaduerti, & ipse satis magnum palum Ligni sancti ante annos quindecim Venetia accepi. Pondere, grauitate, & duritie parum differunt. Sed sanctum nigram medullam non habet, & cortices cineritii sunt. Affertur ex insula S. Ioannis, quemadmodum Consaluus ostendit, & Indos in lue Venerea exiguis ramulis descisis vti, atque singulari studio aërem & mulierũ consuetudinem fugere affirmat. Magis profuisse ad multos alios morbos quam Guaiacum idem autor affirmat, & inediam atq; copiosum potum atq; abstinentiam ab acidarum vsu inprimis præcipit. Habes quæ de palma sancta scire voluisti. Vlmi decoctum nunquam propinaui. Corticum vero eũ aqua salis decoctum doloribus articulis felici successu sæpe adhibui & cõtra defluuiũ capillorum in lixiuio sum vsus. Camutius post reditum suum ex Hispania, cum febre corruptus esset, sibiipsi sexagenario xxv vncias sanguinis detrahere est ausus. Nugatorem esse eum, qui de terra sigillata Anvvaldensi scripsit, ex literis Ioachimi, & aliorum intellexi. Verum bolũ & veram terram sigillatam Turcas nobis inuidere satis est perspectum. Bene vale. Vratislauiæ xxvii Maii. Anno 1583.

Vlmi cort.

Terra sigil. Annaldi.

EPIST. CLXXI.

IDEM EIDEM.

CREDE mihi, mi Monaui, ipso morbo grauius esse hoc quod de fluxis & caducis bonis meo afflictissimo isto tempore cogitare cogor. Itaque & sæpe oraui, ne quid de negotio meo disputares, vel ad me scriberes amplius. Verum tu tibi temperare non potes. sed mitto ista. De cura febriũ pestilentium significaui antea me sententiam meam Magnifico dn. Schonfeldio scripto exposuisse. Non video cur eã mutẽ. Sæpe dedi puluerem lapidis Bezoar. Nihil profuit. Diasulphure vtatur qui volet. Sulphur nostrũ quomodocunq; præparetur, etiamsi sudores propellat & siccet valde, maximè humanis corporibus est noxium. Imò vina fumo saltem imbuta non sine periculo bibimus. Decoctũ lentiũ laudo, sed tamen non est similis ratio in exanthematis & petechiis vtendi. Vnguentum ex Nitro Aëtij in Italia miro successu semper est adhibitum. Post 9 vero diem elicere velle maculas inane est. Scarificatiões & omnes cutis exulcerationes plurimum laudo. Viriũ conseruatio præcipuè nobis debet esse curę. Crede mihi potus continuus in quo sit cornu cerui, plus auxilij, quã omnia alia

Petechiæ.

Sulphuris noxa.

Vnguentum ex nitro.

Cornu cerui.

medicamenta affert. Terræ Lemniæ, seminibus napi & acetosæ plurimum tribuo. Vinum fugiendū. A capite materia omnibus modis diuertenda. Arnoldum multis annis non inspexi, sed ni fallor ille pilulas *Pil. Iuuentutis.* iuventutis Aloëm rosatam vocat. Locum certe non possum significare, cum meos libros attingere nequeam. Tuas medicationes à Deo fortunari opto. Pestilentes fluxi- *Fluxiones Pestil.* ones alui frequentes in Austria animaduerti. Ad præcautionem conseruam rosarum veterem cum Mithridato dedi. In curatione ad præpotentē causam respexi, statim papyrum Mithridato illitum vel vmbilico, vel ventriculo apposui. Clysterem, ex decocto hordei in iure carnis veruecinę cum radicibus Tormentillæ & vitello oui semicocto per clysterem inieci. Pueris puluerem è Zedoaria, margaritis, & terra sigillata dedi, addidi interdū Tragacantham. Multos beneficio Dei seruaui. Ab istis magnis compositionibus Enematum, lacte vstulato, & cæteris ougis abstinui. Facilè læduntur intestina, & ne lædantur adhibitis clysteris cautio est. De turpetho minerali *Turpethum minerale.* scripsi publicè Gallicos qui hermetica cura semel vsi sunt, eo iuuari interdum non diffiteor. Audaciam nostri N. N. & N. N. me nunquam probasse, non obscurè illis ostendi. Nescio an ipsi eo sint vsi, sed vt perierit vterque non ignotum ęst. Alios etiam commemorare possem, nisi animus meminisse abhorreret. Nuncius de domini Trautsonij morbo valde me sollicitat. Error est putare semina carminantia, vt vocamus, decocta, dolores à flatibus sedare. De vino & vsu myrrhæ puto me monuisse, & si quid volet plenius scribam. Melamocephalus abeat & valeat cum suo Alchermes. Suasi ne vtantur lapide Lazuli & serico tincto granis chermes, verasque rationes ostendi. Si sequetur consilium meum haud dubie gratam & salutarem compositionem præparabunt. Vellem Claudium & Aubrium Fallopij opera ad me mittere, cùm Aubrii rogatu præfationē scripserim ægerrime valens, ac potius vno die dictauerim. Adegit me maledicentia N. N. vt quædam scriberem, quæ scripta nolim. Ego periochen methodicam, vt pro D. Iulio Argenterio responderem, foras dedi. Mea causa cum nihil amici faciant, dum viuo mihi ipsi deesse nō debeo. Mallem autem alios pro me scribere & loqui. Sed dormit vetus gratia. Bene vale. Vratislauiæ 24 Octobr. Anno 1584.

EPIST. CLXXII.

IDEM EIDEM.

HAc propemodum hora, ea quæ tibi in libello meo tanquam parum explicata aut scribendo deprauata notare, meq; de his monere visum est, accepi. Vellem literas tuas paulò firmiorem me reperire quam sum. Planè enim me tibi satisfacere posse confiderem. Sed cum ea sim valetudine, vt nec ad libros, nec scriptum illud quod misi, respicere nunc possim; quid faciam? Satis autem certò scio, mihi nunquam in mentem venisse scribere: Contagii vocem apud Galenum in Epidemiis reperiri. Priuatas febres, seu ἰδίαν ποιότητα τὰ συμβαίνοντας τοῖς ἀνθρώποις καὶ χωρὶς λοιμοῦ, appellare pestilentes quasdam, è putredine ortas, ostendi. De contagiosis, quas ego pu- *Publica Pestil febres Gal. ignota.* blicas dixi, nihil scripsisse, sæpe repeto. Cęterum pestilentes à putredine ortas, siue sunt λοιμώδεις, siue plurimis perniciosæ, discernere ab iis quæ grauiter grassantur & vere pestilentes sunt, de illius sententia me colligere posse indicaui. Quod autem tu obiicis, si ex publica causa oriantur pestilentes, non rectè priuatas dici: ad id iam antea à me responsum est, fateri me, priuatas pestilentes ex communi causa oriri; videlicet ex aere vel victus ratione, etiamsi non sint contagiosæ: de voce, priuata & publica, me nolle pugnare. Hoc vnum satis esse duco ostendere, eas febres quæ contagione corpora contaminant, longe alias esse quam istas, de quibus veterum scripta nos docent, imò veteribus fortasse ignotas. Febres enim, in quibus etiam est summa putredo, nisi ad illum gradum deueniant vt ποιότητ' ἀπόλλειν habeant, neque nobis neq; veteribus fuisse contagiosas apparet. De morbida verò exspiratione seu μιασμάτων natura, alia est disputatio.

Quod verò arbitraris ex mea sententia consequi, vt pestilentem contagiosam, pestilens non contagiosa semper præcedat, erras. Nam pestilens non contagiosa, nunquam erit pestilentis contagiosæ causa: nisi (vt dixi) putredo ad eum gradum perueniat, vt ποιότητ' ἀπόλλειν habeat, seu vt seminarium contagii in corpore generetur, & similem affectum in alio corpore excitet. Vbi verò contagiosa pestilens propagatur, nihil nisi contagiosam pestilentem excitat. Et contagium ad causas externas, putredo ad internas causas refertur. Miror tibi hæc obscuriora videri, cui non modo verba mea, verum intimum etiam animi mei sensum perspectissimum putabam. Sed ætas nos ad omnia segniores facit. Itaque in sententiis quoq; nostris explicandis difficiliores sumus: & in verbis etiam parci. Sed ad rem redeo.

In

In priuatis corruptionem humorum sanis corporibus aduersam esse, scio me scripsisse: verum quod inde colligi censes, priuatas pestilentes omnes contagiosas, nequaquam tibi concedo.

Contagione autē contaminatis corporibus aërem per admistionē inquinamentorum, quæ continuo exhalant, eiusmodi concipere posse vitiū, vt deleterius & inimicus naturæ euadat, ingenue profiteor. Raro vero id accidere, nisi per se aër quoque mutetur, seu in substantia sua corrumpatur, quocunque nomine istam corruptionem voces, existimo. Contagiosis autem pestilentibus vrbe vel regione infestis, subinde nouis fomentis quasi aëris malitiā augeri, dū plurima corpora laborant atque extinguuntur, tibi largior: & ante multos annos scripsi, ex hac vna causa pestilentis constitutionis incrementa & decremēta dependere.

Petechiæ. De Petechiis seu maculosis febribus exigua significatiōe hoc ostendi: eas, in quibus initio statim maculæ apparēt, plerunque contagiosas esse. Vbi vero quarto die primum erumpunt, minus cōtagionis periculum. Statuo vero cū Aristotele & Galeno: omnes pestilentes, siue à summa putredine oriantur, siue à cōtagione sola, periculo non vacare. Ideoq; conuersationem seu consuetudinem cum illis minime tutam esse. Nam & corpora prædisposita à pestilentibus febribus, quæ à sola putredine ortum habent, posse affici, etiamsi similis morbus, vt in contagiosis nō consequatur, nulli dubium est.

In voce cōtagij nolui superstitiose Grāmaticos imitari: qui contagium tanquam effectum: contagionem vero tanquā causam exponūt. Ego quid de rebus ipsis sentiā, perspicue ostendere conatus sum. Simne hoc assequutus, nescio. Libentius vero & liberius vocabulo latino contagionis, quam contagij me vsum, fateor.

De putredine totam disputationem sciens & prudens non attigi. Omnia mutare in libello, dum eum ad te mitterem, quæ mutanda videbantur, cum in summa valetudinis infirmitate vix relegere possem, nō potui. Veniam vt spero dabunt æqui lectores: qui me ea valetudine esse sciunt: vt neque libros ipse adire, neque manibus diu sustinere oblatos possim: & satis esse putabunt me de pestilentibus febribus à putredine ortis: atque è contagione hausto inquinamento multis exitiosis, sententiam meam ostendisse.

Ea quæ corpus εὐάλωτον reddunt generatim recensere facile est: verum ad indiuidua quasi accommodare, non mediocris ingenij & iudicij perspicacitatis. Nihil dicam de prouidentia diuina: verum ἰδιοσυγκρασίας istas, imo quod quædam corpora plane non afficiuntur, habere peculiares atque absconditas causas non est dubium.

De formulis Medicamētorum addendis, iam antea quo sim animo exposui: nec mutor. Nihil doctis præscribere volo Indoctis autē & audacibus ista tradere, quid est nisi inscitiam armare? Verum si tibi aliter visum fuerit, morem geram, cum paulo firmiorem, quam nunc est, valetudinem Devs concesserit. Hæc subito iis, quæ in scheda tua annotaueras, mihique inspicienda transmiseras, pellectis dictaui. Vt satisfaciam infinitæ iudiciorum multitudini, non laboro. Te ista in bonam partem accipere, operamq; dare ne meus libellus cum meo dedecore exeat: etiam atque etiam desidero. Bene vale. Vratislauiæ vi. Septemb. Anno 1585.

EPIST. CLXXIII.

IDEM EIDEM.

AD nodos Medicos soluendos nunc non sum idoneus, cum & libris careā & tempore egeā. *Sanguinis nigri mictio.* Scis ipse sanguinem extra venas in colorem nigricantem per se propter eorum substantiam magis nigricare, contra putiorem esse eum, qui ex culo vesicæ excernitur. Itaque cum in isto ægro haud dubie renes affecti sint, non mirum si ater sanguis excernatur. Pater tuus aliquot mēsibus ante vitæ exitum sanguinem atrum mingebat. Sed dubitauimus, vtrum è renibus, an ex vicinis locis prodiret. Vena rupta erat ex onere, & scis dicto illo Hippocratico: In corpore humano omnia esse confluxibilia, medicos multos nodos soluere. De gingiuis difficillima quæstio: *Gingiuarum exulceratio.* Sunt quidem τὰ ἀναιματικὰ μέρη: verum non ex toto. Nam & carneas partes, & venulas insertas habent, & vulnera τῶν οὔλων sanari videmus. De remedio quæris? Si gingiuæ à defluxione è cerebro laborant, nunquam restitui caro gingiuarum poterit, nisi fluxione cessante. Nam dentis nuditas, est vel temperie ipsius dentis ita læsa, vt gingiuæ quoque ratione dentis absumantur, & minime adhærescant, vel neruolis partibus læsis, vel ipsa substātia gingiuarum deperdita. Hauddubie nimis acribus epuloticis medicamentis chirurgi sunt vsi. Molliora igitur & suauiora his cū sarcoticis adhiberi oportet, & reliquum naturæ, quæ sola carnem generat, cōmittere. Habes meam sententiam. De Me-

An melācholia & Apoplexia possint esse morbi hæreditarij. lancholia plane disputaui cum N.N.& de apoplexia possitne ea esse morbus hæreditarius. De Melancholia plane ad meam sententiam accessit,& ab aliis interrogatus iisdem propemodum verbis, quibus ad eum scribens vsus fueram, suam sententiam exposuit. De Apoplexia pugnat,& ad angustiam ventrieulorum cerebri, qua propagetur, causam refert, minime rēcte. Sed de his plura scribere non vacat. Hippo.4 Epidem. in ipso dente Hegesistratij nodos generatos recenset. Cur ıgitur non in gingiuis? Vale.

EIPST. CLXXIIII.

IDEM EIDEM.

VT Medici, dum curatiua remedia parum prosunt [illegible] adhibent: ita & ego, cum N.N. consiliū à me expeteret, faciendū putaui. Victus rationem tenuem præscribere, ne in mentem quidem mihi venit, imo si quotidie bouina, veruecina *Regula diæta.* carne vesceretur, non repugnarem. Tuam istam regulam: In victus ratione magis ad quantum, quam ad quale respiciendū, nusquam legi. Quis enim sana mente præditus, nisi puer sit, vel admodum famelicus, nimia quantitate se oneret? Certe qualitatis errata etiam prudentibus obrepere solent. De potu, cū præcipue ambigat æger, me tibi satisfecisse lætor. Vides quam Iulius Scaliger, qui x x annis lecto decubuit, in isto morbo plura viderit, quam sani videre potuerūt. De topicis quod subscribis meæ sententiæ gratum est. In cauteriis adhibendis dum repugnas, & autoritatē Erasti adducis, non moueor. Plurima enim exempla proferre possem eorū, quibus *Cauteria consolidata lethalia.* cauteria consolidata lethalia fuerunt. Si cerotum raso vertice adhiberetur omnino efficacius esset. Sed prodesse quoque poterit pilis superpositum. De vaporario cur illud in hoc ægro non probem, rationes afferre possem. Scio plurimis ea profuisse, & me suasisse etiam, nec ego obsto quin vtatur. Sudores autem in loco cōuenientiores iudico. Puluerem Italicum, ac potius Tritemij, qui autor est melli acido non admiscēdum, iam antea monui. De margaritis & gemmis præparandis in mortario marmoreo nimis multa adfers. Inspice margaritas præparatas post vnum vel alterū mensem, & videbis an non metalli color appa- *Aqua cinnamomi infusa æneo vasi mouet vomitum* reat. Vomitum subsecutum ex emulsione margaritarum, non propter margaritas, sed quod aqua Cinnamomi in mortario æneo admista fuit, me commemorasse puto. Si non ratione mouueris, fac periculum & aquam cinnamomi quæ in vase æneo stetit, exhibe. Videbis quam grata sit ventriculo futura. Non quæ nobis apparent recta perpetuo recta sunt. Vale.

EPIST. CLXXV.

IDEM EIDEM.

DE studiis recte instituendis ostendi me non posse multa monere. Ita te doctiorem reditur ū, si plurimum in Germania prius didiceris, & scripta Montani, Trincauellæ ac Donati Altomari legeris. Nam si peruulgata iam scias, tanquā ignota quorundam commenta non admirabeтis, & veterum scripta eum maiori iudicio leges. Methodus vna est nobis à Galeno monstrata. Itaque & mihi propositum fuit eam perspicua breuitate illustrare. Recte facis, quod profectionem in autumnū differs, non propter æstiuos calores qui Patauij non sunt magni: verū quod æstate nemo propemodum docet. Proposita ad disputandum à D. Erasto vidi. Galenus de rerum ὅτι disputationes refugisse videtur, & causas atque accidentia morborum quæsiuit. Mouit hæc Fernelius & multos commouit. Ego Fernelio nō applaudo, prodes- *Fernelius.* se posse discētibus eius scripta iudico. Nec tueor Valeriolam, etiamsi conatum illius *Valeriola.* laudem. De iis & cogito, & inquiro accurate in arte, quæ vsum in vita habent. Vellem tamen scire, cum omnis actio fiat in tēpore, nec temperamentum subito possit dissolui, eur venena & morbida expiratio in peste sæpe subito extinguant. Cur pulmo marinus solū pulmonem, cātharides solos renes, & vesicam exulcerēt, illæsis aliis partibus corporis. Sed de his cogitationes meas explicabo, vbi propositiones legero. Illas de contagione legi. Et si recte memini putridum ὑποκείμενον totam potentiā substantiæ putrefactæ continere dicit. Concedit putredinis gradus; vtinam essem ociosus. Vale.

EPIST. CLXXVI.

IDEM EIDEM.

IN omni Melancholia τὸ πρῶτον λυπηκὸν ce- *Hypochondriaca affectio generalis.* rebrum esse statuendum Sed cum causa antecedens est in hypochondriis, hypochondriacam affectionem dicimus. Hoc vero nomine Arabes, non mesenteriū tantum, & eius venas atque ventrieulum: verum etiam Epar, lienem, & vterum muliebrem complectuntur. Humor vero qui in istis partibus continetur, & fomes morbi est: etsi frigidus & siccus sit, plerunque tamen vapores, qui ad cerebrum ascendunt,

& illius

& illius spiritus alterant: atque imaginatricem turbant, corque terribilibus speciebus in consensum trahunt, non manifestis qualitatibus hoc facere imagines declarant. Hic hæremus, propter imaginum diuersitatem quæ vnam sibique perpetuo similem causam habere nequeunt, & hæc explicanda, si veras curationes indicatiuas elicere volumus, nobis sunt. Tum neq; Galen. neque veteres semper πυλωρὸν putauerunt inflammari, & ipse Diocles hoc improbare videtur. Venas autem meseraicas plerunque obstrui consentaneum est. Inde feruor quidam præternaturalis calorem naturalem imminuens. Hinc flatus, sapores acidi, vt Trallianus explicat. Locus iste in Hippocr. de Leucophlegmatia corruptus est. Nam sequentia cum istis non erāt coniungenda, de quo Mercurialis me monuit. Mallem te artem, quam didicisti præclare, agendo, quā disputando confirmare. Vale.

EPIST. CLXXVII.
IDEM EIDEM.

CVM nostro N. N. vereor ne actum agatis. Dictaui consolationem podagricam, quando consilia nihil iuuant, & de recta victus ratione imprimis egi, pauca remedia proposui, quibus non tam curentur, quam iuuentur ægri. Probo vsum olei vitrioli, & cur probem veras causas habeo, eas scripto expositurus sum, & ad D. Scultellarium, cum is omnia mea causa velit, atque faciat, atque de his aliquid à me cognoscere desideret, missurus. Interea ne desim nostro N.N pauca de vsu mellis acidi ad eum scribo. Compositio autem mellis acidi hæc est: Accipiatur mellis rosati, vel quod in hoc corpore conuenientius esse videtur, syrupi de betonica ℥ iij. His adiiciantur nouem guttæ olei vitrioli. Accipiat primum de hoc vnum cochleare maturine ieiuno ventriculo. Deinde duo cochlearia. Postea tria, atque sic eo vti pergat, ab vno denuo incipiendo. Vsus illius est tutus ac suauis, & ventriculum humidum mirifice adiuuat, atque pituitam è corpore remouet. Non libenter interpono meum iudicium, cum vos curationem inchoasse intelligam. Si aqua illa quam bibit, meatus vrinarios non transit, nequaquam sudoribus fidendum. Tam enim vrina, quam sudores prouocandi sunt, non sudor solus. Vale.

Oleum vitrioli.

Mel acidum.

EPIST. CLXXVIII.
IDEM EIDEM.

NON ita dudum ad me scripsit Medicus quidam de Nuce vomica, & ego illi paulo ante meum discessum Vratisl. respondi, esse spongiam, quæ adnascatur frutici. Eius rei certa esse indicia, necare strāgulando, non canes tantum; verum etiam ceruos. Velim te mihi de chalcitide respondere; An sit chalcitis illud, quod vulgo Calitzenstein dicitur, & in Pharmacopoliis vitriolum album nominatur? De Melācholia hypochondriaca hoc respondeo, Non in ea vnum locum affici; sed epar, lienem, & mesaraicas, ventriculum etiam & cerebrum per consensum, neque vno & eodem modo illa semper affici. Inde illa symptomatum varietas. Sanguinem autem melancholicum, & feculentum in corpore esse oportet. Is efficitur talis cum massa sanguinea vel aduritur, vel refrigeratur, vel proprio excremento non expurgatur. Aduritur ratione caliditatis epatis, sicut ratione frigiditatis refrigeratur. Non repurgatur propter obstructiones, quæ à cruditate plærunque proficiscuntur. Vtcunq; vero sic semper relinquitur aliquid in meseraicis crassum, quod vel efferuescit, hinc φλεγμονώδης διάθεσις, vel propter debilitatem caloris flatuatur. Vnde & φυσώδης illa Melancholia appellatur. Ac nisi hoc fieret, vapores qui proprie melancholiam illam, seu tenebras interiores in cerebro excitant, & metum atq; tristitiam inuehunt, in cerebrum non ex hypochondriis ascenderent. Hinc igitur cum propter consensum hypochondriorū afficitur cerebrum, melancholia hypochondriaca dicitur, & ab ea melancholia, qua cerebrum, vel ex toto venenoso genere humore, vel vapore ad cerebrum delato, vel etiam in ipso cerebro collecto laborat, discernitur. Flatus autem & βορβορυγμοὺς circa hypochondria esse, atque hypochondriaca μετέωρα, vt Hippocrates inquit, non mirum. Cum autem materia non semper calida sit, ideo neque semper feruor & inflammatio in venis meseraicis, & ea symptomata atque melancholicæ species, quam Galen. ex sententia Dioclis descripsit, apparēt. Nam & pituita crassescēs melāchollica symptomata creat. Imo putrescens in pueris Quartanam efficit. Vapores autem delati per vniuersum corpus, cum sint crassi, nec faciles illis exitus, lassitudines, & segnitiem afferunt. Sicut cum in cerebro ab illis obscurantur spiritus, mœrores, & tristitiam. Hinc in leucophlegmatia quoque præsagiendam melancholiam 6 Epidem. Hippocrat. scripsit. Quando autem non melancholici cruditatibus & flatibus laborant? Non possum nunc de his scribere plura. Sed illa satis sunt præmeditata, quando cum hoc malo

Nux vomica.

Chalcitis quid.

Melancholia hypochondriaca.

mihi graue est negotium. Vtinam meas cogitationes cum doctis communicare, atque de iis, quæ me cura afficiunt, scribere liceret. Sed scis quid mihi interdicat. Bene vale.

EPIST. CLXXIX.

IDEM EIDEM.

VENIT nunc mihi in mentem, quod de preciosorum lapidum contusione in ære quæsiuisti. De quo breuiter hoc respondeo, *Pretiosi lapides non in ære contundendi.* posse bene comminui gemmas, sicut alia multa, quę in ære corrumpuntur, in lapideis instrumentis, etiamsi hoc difficultatem aliquã habeat, & Pharmacopæis molestum sit Sed crede mihi, molestia illa vtilitate magna non vacat. Amittunt enim gemmæ, plurima etiam semina, contusione in ære, vires suas, & ab eo quod perpetuo resudat ex ære, ab aëre etiam adhæret, & in sordes concrescit, malignitatem contrahunt. Id quod manifeste apparet ex iis, quæ in ære diutius remanent, atque post eximuntur. Addo hoc, quod in vasis æreis destillata cum aliis medicamẽtis tuto non miscentur. Curauit hic Medicus quidam *Emulsio in mortario æneo facta mouet vomitum.* emulsionem margaritarum cuidam ægro fieri. Ea in mortario æreo est facta, simulac vero æger assumsit, vomuit. Degustauit Medicus, idem ei euenit. Possem multa exempla recitare. Vtinam in obseruatione talium rerum diligentiores essemus, melius nobiscum, & cum ægris ageretur. Dn. N.N. de Laconico ad me scripsit. Nihil ageristis sudoribus, cum à capite materiam defluere sentiat. Velim aperta ceruice, vel vesicatorio, vel ruptorio, exitum materiæ parari. Plurimis hoc remedium prodesse ad præcautionem re ipsa comperi. Ne hoc negligatur moneo. N. N. Viennam est missus. Ei de vino pucino mandata dedi. Parcissime mihi vino est vtendum. Nam ventriculus multo difficilius coquit, dum vinum cibo misceo, quam cum cereuisia vtor. Ac quod mirum est, quæuis calida calorem quendam præternaturalem in corpore augent, & me magis debilitant, quam adiuuant, cum tamen insitum calorem diminutum esse certissimum sit. Spiritus lucidos esse; sed pertenues & paucos animaduerto. Itaque cogitationes etiam diu in nullam rem intendere queo. Vale.

EPIST. CLXXX.

IDEM EIDEM.

Putredo Galenica & Aristotelica. QVÆ tu de putredine scribis, recte cogitata sunt; sed cum res differre videamus, quomodo definitiones cõgruere dicemus? Mutationem ad corruptionem, seu, vt rectius dicam, motum & naturalium rerum interitũ, an idem dicemus? Et quibus modis probabit Erastus, calorem innatum de quo agit Aristot. & totam substantiam, de qua Galenus, idem esse. Certe reclamat Galenus in 8 de placitis Hipp. & Platonis, & 5 de simpl. medicam. facultatibus, cum calorem innatum sanguineam, simulque aëream substantiam vna cum spiritu esse statuit. Longe aliter autem calidum innatum Aristot. 2 de ortu animalium definit. Adhęc Aristot. causam efficientem putredinis ponit calorem aëris, & aquæ, ac omnia putrescere, quæ infra Lunam sunt, præter ignem, affirmat. Formam item eam ponit, vt putrescentia primum humidiora fiant, euocato scilicet humore ad superficiem, deinde absumpto sicciora, donec in fimum & cinerem redigantur. Quid horum ex Galeni definitione elicere poterimus. Quid quod Galen. tantum ea putrescere existimat, in quibus est humor excrementitius, laxa substantia, aut perspiratio impedita. Nihil hic addam de fœtore, nihil de Auerrhoidis sententia. Suntne obsecro Præceptores tui in ea sententia, vt putredinem in occultis proprietatibus, atque adeo in tota forma & substantia, qualis est pestilens, item ab ictu venenatorum, &c. eandem esse, cum illa, quę in manifestis qualitatibus est, existimẽt? Et quomodo hoc probant? Mihi proportione quadam Galenica ad eã, quæ est ab occulta totius substantię proprietate accedere videtur. Aristotelis vero definitionem illam repræsentare, qua res externo circumfusi aëris calore depascente calorem naturalem, seu innatum, in fimum & cinerem rediguntur, alterationibus mediis intercedentibus. Itaque quæ specie & caussis differunt, vna definitione comprehendi nequeunt. Ac vnam partem definitionis Aristotelicæ Galenum amplecti, cum de sanguinis putredine agit, ostendit. De his nimis multa. Scribo autẽ ista ad te vt Præceptorum tuorum sententiã cognoscam. Erras si me vel prolixissimis epistolis, vel meæ sententię repugnantibus offendi existimas. N. N. se Guaiaco vti significauit. Nunquam ego recte gustaui, multo minus bibere volui, & miror, homines hęc instrumẽta sanitatis tanti facere. Erastus Phthisicum se curasse affirmat. *Erast. Phthisicum curauit.* Vt pulmonis vlcus sanare possit, scire velim. Nam & ego mihi male ab isto morbo metuo. Iam multis diebus purulenta mane magno conatu, & cum tussi reiicio. Caput tamen in isto motu expurgari sentio. Bene vale.

EPIST.

EPIST. CLXXXI.

M. MARTINO VVEINRICHIO Vratisl. Io. Crato &c. S.D.

GRATVLATIO de reditu meo tua, amoris in me, & humanitatis plenissima, tam mihi grata atque iucunda fuit, quam solent esse omnia optatissimæ mihique charissimæ beneuolentiæ erga me bonorum virorum documēta, maxime cum sciam, ab animo mei perquā studioso, eoq; integerrimo proficisci. Deus pro egregia hac tua voluntate tibi tuisque benefaciat, bonisque omnibus cumulet. Ego certe quidquid in me est, ita in tua potestate ero, vt me optime tibi velle facile possis intelligere. De libro ad me misso magnam habeo gratiam, daboq; operam, vt te ἀντιδώρῳ aliquo remunerem. Ad quæstionē tuam quod attinet, malo, vbi ad me veneris, coram tibi sententiam meam de eo exponere Nuper cum Senatus idem rogasset pauca hæc scripsi. Etsi maius malum esse videtur, quā vt naturalibus remediis tolli possit, tamen cum appareat ὑπόμνημα, vel potius μνήμονας esse epilepsiæ, adhiberem ea remedia, quæ epilepticis conferunt, prognostico prius prolato, periculū esse ne vel cum morbo vitam finiant, vel omnium membrorum πάρεσις consequatur. Purgarem initio corpus, prius tamen exhibito syrupo de succo cardui, deinde rectam victus rationem præscriberem, ac ne quid præter decoctum ligni visci quercini, atque cardui biberent, ordinarem. Exhiberem tandem vsitatos pulueres, qui dātur epilepticis, atque periculum etiam pulueris cum cinnabari narium facerem: si quid hæc remedia prodessent ad alia deinceps prouenirem. Preces etiam piorum huic curationi plurimum adiumenti afferrent. Hæc tum subito exaraui, sed eum casum ipsum te plenissime audiuisse ex iis, qui istic viderunt triste illud spectaculum, intelligam, corā, vt scripsi, colloquemur. Tu vt quam sæpissime mecum esse possis vide, neque id mihi modo gratum fore confidas, verum tibi etiam non iniucundum aut inutile. Synopsin febrium, quam tibi communicaui, quamprimum retuleris, faciam, vt pleniorem habeas. Bene vale.

Epilepsia.

Decoctio ligni visci quercini & cardui.

EPIST. CLXXXII.

IDEM EIDEM.

EX Illustri Domino Dudirhio, cui te innotuisse est, quod læteris, intelliges, quo in loco hic res nostræ sint. Ego maxima contentione hoc egi, vt ex aula tandem dimitterer, Cæsar contra summa clementia me retinere, dū in Austriam eat suauissimis & humanissimis verbis studet. Itaque cum ad Monauium nostrum scripseris, huc te venturum, si scites, an me offensurus sis, id tibi significare volui, satisfaciamque voluntati tuæ ex animo, modo ne vltra hunc mensem protrahas. Valetudini sororis tuæ συμπάσχω, sed nihil periculi est, nisi grauius quiddam subest, quod subticuisti. Fiunt dolores capitis plerunque per consensum, & in fœminis præsertim, ventriculi & vteri. Quando per consensum ventriculi, tum dolet fere pars anterior; quando vteri consensu, dolet posterior. Quando ab vtero est per consensum, non est curanda pars illa, quæ dolet, id est, caput, sed mēbrum, à quo oritur consensus: si à matrice, propter vaporum ascendentiū copiam. Ergo matrici subueniendum, & si obstructio, illa tollenda & aperienda est: si vetus intemperies, tum etiam vetus malū esse coniicimus. In veteri porro morbo est remediis lenib⁹, diuturnis, & paulisper subtrahentibus & alterantibus vtendum. Si à ventriculo dolor est, medetur vel vomitus, idque subito, sicut grauissimos dolores dentium videmus subito, simul ac euomit aliquis, tolli. Si à cruditate ventriculi est, imperanda est quies, somnus, abstinentia, & roborandus ventriculus aut fotu, aut inunctione. Fotus potest fieri eiusmodi:

Dolor capitis per cōsensum vteri & ventriculi.

NB.

Fotus ventriculi in cruditate.

℞ Rorismarin.
Menthæ a. p. j.
Rosar. p. ß.

Decoq. in vino s. q. & fomentetur ventriculus humectata spōgia cum decocto, sed expressa inter duas quadras. Si caput per se dolet, non conquiescet dolor, nisi materia ad aliquam partem deriuetur à natura, vel eadem euacuetur. Euacuationes capitis non tentandæ, nisi vel bene euacuato toto corpore, vel medicamentis paulatim educentibus, eaque sunt tutiora, ac recte dantur ante cœnam, vel post cœnam exiguam & parcā, quatuor horis ante, seu hora decubitus. Fuit hoc Fernelij secretum, quod multis profuisse aiunt:

Fernelij secretum.

℞ Aloës rosat. ʒ ß.
Spec. Elect. de gemmis ℈ ß.
Misc. & reformentur pill. num. vij.

Sumantur autem, vt dixi, semper diebus alternis. Deinde & caput recte expurgetur, & tuto per apophlegmatismata, inter quæ tutissimum est vti isto gargarismate:

Apophlegmatismus.

℞ Origan.
Rutæ,
Hyssopi,

Rosmarin. a. m. ß.
Rosar. rubear. p. j.
Pyrethri ℥ iij.
Zinziberis ℥ j.

Decoquantur in lib. ij aquæ puræ ad decocti consumptionem mediam. Colaturæ expressæ & depuratæ adde aceti acerrimi q. s. & detur in vitro. Hæc iube vt diligenter vsurpet, additis iis cautionibus, quas addidi. Quod si grauioribus remediis deinceps opus fuerit, mature me moneto. Vale, & socerum tuum ex me saluta. Dab. Pragæ Kal. Nouemb. Anno 1581.

EPIST. CLXXXIII.

IDEM EIDEM.

MVLTVM diuq; Beniuenium de mirandis morborum curationibus, quæsiui in bibliotheca mea, neque vllis vestigiis reperire potui. Sed quia te eius lectionem expetere animaduerto, iterum atque iterum curabo inquiri, & nisi quis eum abstulit, quod in multis conqueror, inuentum statim mittam. Nunc mitto magni illius Philosophi contra grauissimum Germaniæ nostræ Philosophum disputationem, in quibus sane est aliquid, vt videbis, quod non prorsus consideratione indignum videtur. Tu capita accurate consignato, vt soles, & ad methodum tuam reuoca. Quod ad catarrhos attinet, quorum in priore tua epistola mentionem faciebas, illud cogitare te volo, & in catharris, & sputo sanguinis, non satis mihi tutum videri nimium diu & sæpe eclegmatis vti, quia non tam illabuntur pectori, quam ventriculum & epar debilitant. Inde cruditatibus auctis caput magis repletur, & obstructiones propter eclegmatum dulcedinem, quæ facit vt simul crudi humores attrahantur, fiunt, ac non raro ita temperamentum epatis corrumpitur, vt hydrops consequatur. Itaque tutius est in isto casu vti bechicis, quæ in ore retinentur, & fumis, vt ex tussilagine sicca & similibus. In pauperum curatione, qui colicis doloribus infestantur, allium teratur cum sale, & vmbilico applicetur. Si dolor est ex ventositate tantum, soluitur recondito milio in sacculo & calide adhibito. In fluxionibus obseruabis materiam sæpe mixtam esse, & maxime ad tenuem esse in curatione respiciendum. In crassis fluxionibus N. adhibuit decoctum hissopi & rutæ cum melle pro gargarismate. Id recte fit in crassa materia, quia valde abstergit. Vtatur autem isto decocto pro gargarismate:

Catarrhus. Sputum sanguinis. Eclegmata nocentia.

Bechica.

Cholica.

Catar. crassi.

℞ Furfur. tritici m. j.

Decoq. in aqua pura, addito melle, & bene despumetur. vbi resederit, percoletur. Vulgo in principiis fluxionum vtuntur tali, quia semper in principiis fluxionū astringentia vel roborantia sunt adhibenda:

℞ Aquæ prunell. ℔ j.
Diamor.
Dianucum a. ℥ j ß. Misc.

Vbi graues sunt exulcerationes ad detergendum admiscetur mel, & interdum vna vel altera gutta olei vitrioli. Oleum enim vitrioli melli commistum ita, vt ad vnciam vnam mellis rosati gutta vna vel altera adiiciatur, plurimum in vlceribus oris & gingiuarum valet. De Podagra nuper tibi multa communicaui. Dolorem podagricum sedat, & cito ad maturitatem perducit, si vitellus oui misceatur vino, & tepide applicetur. Vsitatum remedium est applicare, panem album imbutum lacte, cum vitello & croco commistum. Sed quia relaxat, & fluxioni quasi aditum parat, non tutum iudico. Omnia vero quæ in doloribus adhibentur, priusquam siccentur, detrahenda sunt. quia siccata cum poros obstruant, dolorem augent. Tu vero ὑπομνήματα Montanicarum lectionum, quam adeo feliciter me Authore in manus sumsisti, & bonam earum partem in optimum ordinem redegisti, ne deponas, etiā atq; etiam oro. Mea opera si egebis, nullibi tibi deero. Bene & feliciter vale. Anno 1583.

Anodinum in dolore podagrico.

EPIST. CLXXXIIII.

IOHANNES CRATO MED.
Cæs. &c. Laurentio Scholzio, Med. S.D.

SI possem esse vt volo, nihil facerem lubentius, quam tibi tuisque similibus, quos, vt par est, amo, & de illorum studiis præclare sentio, ad ζητήματα Medica responderem, verum cum me aula durius, quam velim exerceat, & curarum onus grauius, quam vires meæ patiantur premat, quæso σχεδίασμα hoc boni consule. Medicamentū illud non est Helidæi, sed Nicoli Florētini, qui si recte memini, ex continente Rhasis descripsit. Sanguinem ex illius vsu crassiorem fieri constat. Sitne autem hæc vera intentio in curatione sputi sanguinis, siue rupta, siue exesa vena sanguis reiiciatur, ipse existimare potes. Ego vsum diuturnū chamædrios longe huic Electuario præfero, & ipsum Helidæum timidius illud exhibere, etsi vt sua omnia ex Nicolo desumpta magnificeret, & venditaret, animaduerti.

Experim. Helidæi in sputo sanguinis.

Chamædrys in sputo sanguinis probatur.

ti. Non erat solide doctus Helidæus, sed vsum artis magnum, propter hominum opinionem, sibi comparauerat. Fit enim maximus concursus ad illos Medicos, quorum opera ij, qui sapere videntur, licet interdum egregie desipiant, & stolidę credulitatis pœnas dent, vtuntur. Bene vale. Pragæ è Regia. xv. Decembris. Anno 1579.

EPIST. CLXXXV.

IDEM EIDEM.

GRATIAM tibi habeo cum mei memoriam retines. Nihil ego amplius facere possum, quo vel mihi, vel aliis prosim. Ἀτονία tanta, vt ne excogitare quidem aliquid, quo paululum recreer, concedatur Catarrhus acerrime me vrget, & singulis diebus, imo horis propemodum ad vitæ exitum vocat. De Erica puto me tibi dixisse. Reperitur in multis veterum libellis, & tutissimum remedium esse arbitror. Non feci periculum, neq; scio qui ea sit vsus. De nobili fœmina quæ significas, non dubites eam laborare Melancholia hypochondriaca. Varius & difficilis est hic morbus, & sæpe indicationes curatiuæ miscentur. Rectius emplastris, quæ me scis adhibere ex ladano & cera, quæ calefaciant & humectent, vteris. Ad balnea, fomentationes & vnctiones istas varias nondum deuenirem. Bene factum quod in meo libello vertendo operam non sumsisti. Litigant nunc de eo Typographi Norinbergenses & Francofurdenses. Hæc conciuit D. Monauius, qui nimis magnam potestatem sibi in meum libellum sumsit. Latinum quoque scriptum est Francofurti editum. Eo me suis quæstionibus D. Monauius redegit, vt duas epistolas libello addere fuerim coactus. Pestis Pragæ præcipuas summorum luminum Aulæ familias inuasit. Itaque magna trepidatio. Quid hic fiat nescio. Inter chirurgos summas contentiones esse scio. Male igitur de ægris agitur. Meæ ædes in maiori sunt periculo propter vicinum malum. Deus nobiscum sit in tribulatione, & eripiat nos. Nihil possum scribere amplius, parcendum est seni, & qui ea curat tantum, quæ ad breui morituros spectant. Bene vale. Vratislauiæ vij. Octob. Anno 1585.

EPIST. CLXXXVI.

DN. NICOLAO HAVNOLDO *Vratisl. Iohan. Crato S. D.*

EXEVNTE Octob. persolui Epistolæ tuæ, quam frater tuus, è Polonia allatã, mihi reddidit. Interea eas tuas literas, quibus tv diem Augusti ascripseras, ex aula mihi missas accepi.

DE BOLO ARMENA, afferatur ne ex Armenia, & an ex vicinis locis in Thraciam perlata adulteretur, multi ambigũt. Si quid explorati potes cognoscere, quæso vt perscribas. Non pauci sunt in ea sententia, terram Caphensẽ quæ non longe ab vrbe Cõstãtinopolitana effoditur, adulterari & tingi, atq; ita ad exteros pro bolo mitti. Non arbitror. Quæso de hiis cum aliquo Medico agas. Affirmant nonnulli terram Lemniam, seu sigillatam, vt vocant, esse bolum, qui ad nos adfertur. Hoc vt mihi persuadeam adduci nequeo. Galenus cum in Lemnum cognoscendæ huius terræ desiderio nauigasset, à sene quodã scriptũ se accepisse affirmat, in quo fuerit hoc, Vomitum terrã sigillatam ciere assumptã, præsertim si veneni sit suspitio. Turcas vero in cibis vti, à multis nobis significatum. Bolum autem Armenã cum peculiari quasi priuilegio aduersus pestilentiæ contagium donatũ Galenus affirmet, tamen Turcos in peste plane & bolum Armenam, & terram sigillatam negligere, neq; etiam lapidi Bezoardico aliquid tribuere, nostri homines, qui isthic fuerũt, persuadere conantur. Iterũ oro, si potes, vt de his ex Medicis aliquid explorati cognoscas, & ad me perscribas. Multas terras in Hungaria, Silesia, & aliis locis, similes bolo Armenæ reperiri certũ est. Verum deuehi eas in Thraciam non puto. Bene vale. Vratisl. v Deceb. Anno 1582.

Bolus Armena.

Terra Caphẽsis pro bolo venditur.

Terram sigillatam vomitum ciere.

Bolus Armena ad pestem cõfert.

Lapis Bezoar.

EPIST. CLXXXVII.

IDEM EIDEM.

QVAM mihi officium tuum literariũ gratum sit, mallem reipsa, quam verbis declarare, si in magnis locorum interuallis, & valetudine mea afflicta hoc recte fieri posset. Vix enim tantum est virium, vt dictare Epistolam, qua tuis humanissimis persoluam, possim. DEVM oro vt mihi occasionem concedat, qua animum meũ, ita vt erga te est affectus, ostendere queam. Valde mihi gratum est, cum in literis tuis lego Illustrissimum tuum Dominum misisse Pharmacopæum in Lemnum, vt de terra sigillata certi aliquid referret. Miror autem nostrorum hominum oscitantiam, qui tot & tantos viros in Aulis summorum Principum ista terra honorant, & quasi beneficio sibi deuincire student, neque explorati quicquam quid donent, cognoscere. Valde cuperem exiguam saltem particulam veræ terræ sigillatæ, atque boli

inſpicere. Iſta quæ ſcripſerint Medici & tu ex amicorum ſermonibus refers, diu multorum literis ſunt conſignata. Rem ipſam nos habere vere, ſiue veterum, ſiue recentia iudicia conſideremus ſatis euidens eſt. Bene vale. Vratiſlauiæ 14 Maii. Anno 1583.

EPIST. CLXXXVIII.

IOH. SCHROTERVS, MED. celeberr. &c. *Iuſtino Petzoldo, Med. S.D.*

EGo cum videam hoc tempore febres populariter graſſantes eiuſmodi conditionem habere, vt protinus omnes humani corporis actiones proſternant: primum equidem non caloris remiſſionem quærendam: ſed maximo ſtudio ſine vlla cunctatione in hoc incumbendum eſſe iudico, quod antea ſæpe ſimilibus in caſibus me facere memini, vt augmentum venenoſitatis prohibeatur, ne hoc longius ſerpat, membraque principalia corroborentur, vt ipſa ſe a venenoſitate tueri poſſint: non neglectis poſtea tamen, quæ moderate refrigerent. Nam hanc reſolutionem, quam febres hæ afferunt, omnino ſtatuo peſtiferam, ipſamque venenoſam malignitatem eſſe, inficientem omnes ſpiritus & horum virtutes. Vnde in his exquiſite & copioſe euacuare nullo modo tutum erit, maxime cum alui fluxus copioſus eas ſæpiſſime comitetur, & ſi natura morbi, ægrique euacuationem patiuntur; illa qualiſcunque, vel per venæ ſectionem, vel pharmacum inſtituitur, moderata & ſine vlla violentia fit oportet: adhibeanturque ſemper, quæ venenoſitati reſiſtunt. operæ pretium itaque eſt: ſemper partium principalium corroborantia, & horum ſpiritus recreantia exhibeamus ægris cum in cibo, tum potu & pharmacis. Quare recte aluo ſubducto ſequentis pulueris in aquis ſcabioſæ, acetoſæ, boraginis bis terue in die à ℨ j ad ʒ j ß & ℨ ij pro natura indiuidui exhibemus: *Pul. Alexipharmacum.*

℞ Succini alb. ℈ ij.
Sem. ocymi garyophil. ℨ j ß.
acetoſæ,
card. bened.
citri a. ℨ ij.
Rad. tormentill.
diptami,
gentianæ a. ℨ ij ß.
Boli armen.
Terræ Lemniæ,
Cinnamom. a. ʒ ß.
Margarit.
Hyacinth. præpar.
Oſſ. de corde cerui a. ℈ ij.
Sandal. omnium a. ℨ j ß.
Miſc. f. pulu. ſubtilis.

EPIST. CLXXXIX.

IVL. CAESAR ARANTIVS, MED. *Bononienſis, &c. Laurentio Scholzio Med. S.D.*

CVM tabellarius Patauinus ad nos rediens, nullas mihi abs te literas tradiderit, id contigiſſe ſum arbitratus, quod in itinere diutius fueris, Patauiumque nondum perueniſſes. Eo igitur hinc diſcedente, nolui committere, quin has ad te literas deferret, vt quid poſt tuum diſceſſum hic actum ſit, innoteſceret. Doleo primum maxime quod toto Martio menſe apud nos non fueris. Nam cum hinc, vt arbitror, decima nona Martii receſſeris, ecce quod viceſima quarta eiuſdem grauida mulier expletis omnibus numeris in vtero fœtum continens, ex ſyncope, qua vexari non raro conſueuerat, iam imminente partu, inter prandendum periit, paucoque interpoſito ſpacio accerſitus, ea ſpe vt viuentem fœtum ſecto ventre extraherem. Cum igitur eam omnino deceſſiſſe perſpicuum eſſet, Deo adiuuante, fœtum marem, adhuc motu cordis aliquo præditum, extraxi, ſacramentoque Baptiſmatis inſignitus eſt, ſed, o bone Deus, quàm cupiebam te meo lateri tunc adhærere, quemadmodum ex tuis condiſcipulis aliqui interfuerunt. Facile enim, quæ in commentario meo ſcripſi, vndequaque veritati reſpondere conſpexiſſes. Ad hæc viceſima octaua eiuſdem menſis, facinoroſus quidam ſuſpendio mulctabatur, in quo præter cerebri, oculorum, & inſtrumenti auditus anatomen, pleraque alia obiter, quantum pro aëris tepore licuit, adminiſtrata in diſcipulorum gratiam ſunt. Vide obſecro quanta acciderint. Quaſdam etiam notatu dignas curationes prætermitto. Interim me certiorem reddes, cui caſpulam, in qua imago muſculorum recondita eſt, tuo nomine reſignari velis. D. Franciſcus ad S. Victorem ſalutem plurimam tibi dicit. Ipſe vero tibi omnia ſecunda cupio. Bene interim vale, & me, quod facis, ama. Bononiæ, quarto Nonas Aprilis, Anno 1579.

Caſarea. *Anatomica ptium praecipua.*

EPIST. CXC.

IVSTINVS PETZOLDVS, PHYSICVS *Gothanus, &c. Laurentio Scholzio Med. S. D.*

GRATISSIMAE mihi literæ tuæ fuerunt, vel ob id inprimis, quod in foue-

dis

da augendaq; amicitia nostra constantiam tuam animaduerti. De qua etsi nunquam dubitaui, ea tamē animi tui significatione nihil mihi iucundius accidere potuit. De me vicissim tibi persuadebis velim, me sanctam & perennem nominis tui memoriam apud me culturum esse. Et ζητήματα mutuas laudo, quibus vis quędam inest, vt ea ratione scribendi officium continuetur, & amicitia confirmetur. Quæstiones proposuisti duas. 1. Quid sit id plantæ, quod Schroterus palmæ Christi nomine crebro in medicinæ exercitatione vsurpat. 2. An diuretica in calculo conueniant. Ad priorem antequam respondeam: amanter te rogo, vt D. Schroterum, quod ad tuas literas nihil scripserit, excusatū habeas, nihilq; sinistri de ipsius erga te animo suspiceris. Coburgi est infinitis negotiis aulicis quasi obrutus. In illust. principū Saxoniæ valetudinis sustētatione Simonio successit Et animaduerti illum principibus & à corporis cura, & à consiliis esse, ita vt ob plurima negotia rarissime animum ad scribendum appellere possit. Palma Christi igitur ipsi est ex triorchidum ordine mucronata folia habēs, porri similia, latiora tamen, incurua, & humum reflexa, maculata: flores purpurascentes, odoratos, spicatos. Mense Maio folia & flores emittit. Digitos citrinos Auicennæ esse arbitratur. In melancholicis & pituitosis affectibus etiam nos vsu ab ipso edocti vsurpamus. Syrupum enim è bulbulis illis confectum in officinis nostris habemus, cuius descriptionem apud te esse opinor. Ad alteram vero difficilius mihi est concinne respondere, propter multiplices fallaciarum tricas, quæ dicturo tensæ sunt: vt tamen quod sentio dicam, asseuero: Diuretica proprie ita vocata, etiam purgato corpore in calculo perfecto & absoluto non conuenire. Id vt probem 1 Diureticorū facultates, 2. calculi essentiales causas ostendam. Diuretica proprie sunt, quæ serum, aut crassum, aut viscidum, aut sanguini permixtum, (hæc enim vitia sunt, ob quæ vrina à renibus attrahi nequeat) attenuant, incidunt, fundunt & separant, & præterea vt alte subire possint, tenuiū sunt partium, & eximie ac insigniter calida. Horum enim est liquare, fundere, disiungere heterogenea, vt Daucus petroselinum, Ammi. De improprie diureticis, vtpote quæ ex accidenti, dum obstructiones tantum expediunt, vrinæ emissioni conducunt, eamque non per se prouocant: nihil hic dicam. Nec de mediis, quæ frigida sunt, & abstergendi facultatem aliquam habent, vt sunt quatuor semina frigida, halicacabus, radix graminis. Nam & hæc diuretica propriè dici non possunt, dum calorem alienum iātum reprimunt, & ad temperantiam ducunt, vt commodior deinde serosi humoris ad renes fiat attractio. Sunt igitur nobis proprie diuretica tantum illa, quæ sunt calida & sicca tertio ordine. Calculi causa effectrix, præter insitam dispositionem calculosam, & arenosam, est ignea renum & partium circumstantium, caliditas, vt Aetius, Alexander, & Paulus vno ore asserunt. Materialis vero est non tenax, viscidus, & pituitosus humor. Hic enim nunquam, etiamsi intensissime vratur, lapidescet: sed crassum, terreum & siccum serum. Iam si calculus curari debet, (fingamus enim illum cum Fernelij & Argenterij venia morbum) requiruntur proprie medicamēta attenuantia incidentia, subtilium partium citra manifestum calorem. Quæ enim calida sunt, causas morbificas non auferunt, sed augent: ita vt magis calculus excoquatur & durescat. Efficitur igitur diuretica proprie vocata in calculi perfecti curatione neutiquam cōuenire. Perfecti dico. Nam vbi calculus leuiter concreuit, nec tenaciter compactus est, valido calore & exiccatione illud glutinis quo leuiter cohæret consumitur, vt in puluerem is collabatur. Deinde vbi sunt multa calculorum frustula, quæ aut cauitati aut meatibus inhærent, vt ablutione & abstersione opus sit: diuretica conuenire possunt, vt violētia longi vrinæ profluuij calculi quasi eluantur. Atq; hoc modo ad propositas quæstiones respondendum mihi esse iudicaui: quę si iudicio tuo satisfactum non est, etiam atq; etiam rogo vt amice me monere velis. Sententiam enim tuam lubenter audiā, nec doceri erubescam. Verum vt ζητήματα aliquid etiam vicissim tibi ꝓponam, ex Aretæo vetustissimo scriptore sententiam excerpam, eius enodationem abs te peto. Multis (inquit lib. diuturn. c. 12 sub finem) in hydropicū morbum podagra concessit, quibusdā in deprauatam spirationē seu asthma. Hæc vero successio immedicabilis est atq; ineuitabilis Hoc pronunciatū Aretæi est de transmutatione & successione hydropis & asthmatis ad podagram seu dolorem coxendicis. Tu mihi data occasione, expone causam huius successionis & veritatis. Nam nuper in magno quodam viro hic obseruatum est, quod vterque morbus & hydrops & asthma simul dolori coxæ successerit: & hæc vitia omnibus etiam dexterrime peractis fuerint insanabilia. 11. Cur hydrops nonnunquam Asthma sequatur. Ego quæ de hortuli tui

Palma Christi. 1.

Diuretica in calculo. 2.

Diuretica quæ.

Calculi causa.

Diuretica in calculo perfecto non conueniunt.

Translatio hydropis & asthmatis in podagram.

cultura scripsisti, lubentissime legi. Habeo quidem elegantem & spaciosum hortum, qui multa capit, verumtamen quia, DEI gratia, pater familias sum, non tantum Medicinæ studiosus, nunc magis sapida pyra, & longæua poma requiro, quam speciosos rerum inutilium flores, & sumptuosa exotica. Studium tamen rei herbariæ non abiicio, & voluptatis causa nonnulla colo. Helianthemum ad maximam altitudinem assurrexit, & nunc perpulcre floret, semina vix puto ad maturitatem ventura. De tuis rebus si mihi quid nundinis hyemalibus Lipsensibus miseris, grato id animo accipiam. Nihil autem quod mihi magis placeret donare posses, quam bulbum Tulipaceum. Nam e seminibus nihil mihi pullulat. Habemus hic febres vulgares, de quibus sententiam mihi suam D. Schroterus misit ex aula, cuius exemplum tibi pro amicitia mitto. Eius filius Philippus cum magna laude & felicitate Ienæ artem Medicam & publice docet & exercet. Disputauit aliquoties cum magna omnium admiratione. Habes etiam hic Theses duas, quas nuper proposuit. Iohannes Fridericus Schroterus Basileæ etiam rem optime gessit, & ob eruditionem, cuius aliquot disputationibus insignia specimina edidit Doctoratus gradum adeptus. Rediit autẽ, vt Zuingerus mihi scripsit, in Italiam, qua cursim lustrata Monspelium se conferet. Schneppius Isnaci Medicinam exercet. Bene vale, mi amãtissime Laurenti, & meo nomine officiose & amanter saluta Dn. Schillingum, 3 Kal. Octob. An. 1581 Gothę.

EPIST. CXCI.

IOHANNI CRATONI MED. CAEsareo, &c. *Manlius Constantinopolitanus. S. D.*

Brudi Lusitani de lapide Bezoar iudicium & experientia.

BRVDVM Lusitanum, medicorum huius regionis facile principem, & Sultanicis aromatibus præfectum, de lapide Bezoar, de terra Lemnia ac bolo Armena, aliisque id genus, iam aliquoties sum allocutus. Itaq; quæ ille copiose, sed tamen confusius, narrare solitus est, ea si meo more astrictius, &, vt arbitror, ordine paulo meliore tibi viro doctissimo referam, voluntatem meam & studium boni consules. Rem autem iudicabis, vt voles. Aiebat lapidem hunc apud Indos in mascularum caprarũ, non stomachis, aut cordibus, aut oculis, contra quàm alii volunt, sed vesiculis fellis nasci. Temperamento esse, iuxta suũ quidem iudicium, frigidum primo gradu versus secundum, siccum in medio secundi, & vltra, ita enim aiebat. Reuera autem de siccitate visus est mihi dubitare, quum nũc in principio, nunc in fine secundi gradus eum siccum faceret. Perstitit tamen in medio secundi, & vltra, vt iam dixi. Roborare virtutem vitalẽ, atq; adeo adiuuando vim expultricem cordis, prolicere sudores, facultatem eius alexipharmacum etiam cõtra ipsum Napellum ab aliis satis decantari. Se expertum præter hæc, in initio febris pestilentialis magno cum ægrotorum commodo exhiberi: in augmento vero datum, non tantum non iuuare, sed nocere etiam. Laudari quoque ab aliis in epilepsia, palpitatiõe cordis, deliquio animi, adde & calculum renum atterere. Accepisse se à nonnullis fide dignis, multum conferre pleuriticis & peripneumonicis. Quam tamen illi experientiam iactarent, se nondum esse consecutum. Dosin esse à granis iiij. ad grana xij. Plura ex homine iam sexaginta quinq; annos nato, & variarum profectionum iactato periculis, & admodum, ne suis verbis, tanquam per nasum, capiatur, vt vulgus loquitur, circumspecto, elicere non potui. Mox sciscitanti plura, Nicolai Monardi, medici Hispalensis, de simplicibus Indicis Hispanice conscriptam farraginem, nimirum malum cibum in os famelicum obiecit. Sed cur, inquam, tam parua quantitate medicamentũ hoc corroborans ac alexipharmacum, & quasi trepidanter sumitur, omnibus suis facultatibus, vt putatur, innocuum? An vero Lusitano illi medico Abrahamo, qui in India aliquot annis egit, accedendum putas, qui à Regulis ipsis ibi lapidis huius drachma vna ad expurgandam inferne bilem atram sumi asserit. Idẽ ego, inquit ille, frequenter in Lusitania audiui. Quod vero ad reliquas facultates attinet, nimis sunt fabulosi, & verborum prodigi authores in eo exornãdo decantandoque Hactenus Brudus. De quo, si Chainũ audieris, mox tuo arbitratu statues eruditissime Crato, & item hanc inter tot clarissimos medicos, clarissim' medicus dirimes. Quid ergo Chainus? Lapidẽ hunc in cordibus caprarum syluestrium in India reperiri, temperatura non frigidũ & siccũ, non maxime calidũ, nõ maxime frigidũ q; multi arbitrantur, sed symmetrum in calore & frigore, quum neutra harum qualitatum corpus afficiat, ac venenis resistat, cum calidis, tum frigidis, spiritus cordis maxime reficere, substantiamq; ipsius corroborare proprietate occulta, seu facultate bezoartica, vt loquebatur. Et aduersus cordis palpitationem conducere, non tenuium partium ratione, sed certa proprietate ipsum cor respiciente, quum nimi-

In initio prodesse, in augmento nocere.

Chaini de eodem.

nimirum in cordibus illarum caprarum reperiatur, ac experientia comprobatũ sit, quasdam brutorum partes similibus hominum partibus ratione similitudinis conferre. Nec exhibendum in febribus non malignis, nisi post vniuersales euacuationes, ac exobstructiones, alioqui agitare humores peccantes, & fieri vehiculum ipsorum ad locum affectum. Tempore igitur opportuno propinandum esse tantummodo, ad ipsius cordis corroborationem. Cæterum in pestilentialibus febribus eandem cum Brudo distinctionem adhibebat. Quod si istis Abrahami illius Lusitani, mihi hic familiaris, sententiam tribus verbis expressam adijcimus, nempe, hunc lapidem in stomachis caprarum syluestrium, ex certa herba nostris regionibus insueta, in Persia tantum, & insula dellas vaccas, Indiam versus gigni, & ad pestẽ hoc ipso facere, quod cor, exacto inde humore melancholico, corroboret, nec expellere malum per sudorem, & Persas ac Indos bis in anno exigua eius quantitate assumpta purgari, hæc, inquam, si corollarij vice superioribus addimus, ae cum his rursum ea conferantur, quæ à nobis alias ad te perscripta sunt, apparebit liquido, quam isti non vniuersi tantum inter se, sed singuli etiam secum reipsa dissideant. Quid vero ego mecum, dum ista audiui? Discedo incertior, quam prior, vt Terentianus ille aiebat. Hic tu vir doctissime nodum istum Gordianum ense acuminis doctrinæ tuæ solue si videtur. Nam mihi certe quod de auibus Bernacis narrant, miracula semper longius fugere, & quod peregrinis recens Hierosolymis, aut è nouis insulis reuersis, accidere solet, vt cupiditate nouarum rerum audiendarum irruentis quasi populi concursu opprimatur, quos postea appetitu illo extincto, vix quisquam salutare dignetur, idem in hoc lapide vsu venire apparet. Magna res est, clamant omnes, magna certe, sed certi nihil. Et tamen non est nihil, quod tum de hoc lapide, tum de terra Lemnia, aliisque nonnullis hic compertis, exiguo scripto, quod nunc est in manibus possim admonere, nisi tuam, tuiq; similium, omni exceptione maiorum virorum audire sententiam potius, quam meam proferre mallem. Bolum Armenam orientalem, ex Armenia, & non à Lemno huc afferri asserit Brudus, & cum illo idem asserunt omnes quoscunque hactenus audire potui. Nec possum non mirari illos doctissimi Matthioli Mercatores. Fatetur Brudus non esse illum Galenicum sed tamen viribus

Abrahami Lusitani sententia de eodem.

illi non admodum dissimilem facit. Terræ Lemniæ frustula paucissima habeo subrubentia, à Lemnio Episcopo huc allata, & ab amico eius mihi data dono. Eius species tres recenset idem Brudus, quarum optimas, rubram & rubescentem, tanquam captiuas septe Sultanico includit, tertiam albicantem seruulorum & coquorum, præsertim furacibus manibus in libertatem vindicari dicit. Terra Cassensis in balneo pauxillo aquæ calidæ dissoluta, locis pilosis, ante Philothrum, ne id nimium vrat, inungitur. Mox vbi pili euelli incipiunt, calida totum abluitur, aut frigida, si nimium vssit ipsum Philothrum. Hæc igitur ad te excellentissime Crato, vt iussisti, quæ si nimium sunt tenuia, culpabis barbarismum hunc, in quo degimus, locum, præ quo Tomi Ouidiani Athenæ videri possint. Vale, & me ama.

Terra Lemnia.

Terra Cassensis.

EPIST. CXCII.

PAVLVS CLOSIVS, PHYSICVS *Glacensis, &c. Laurentio Scholzio Medico S. D.*

SECVNDAM partem practicæ Melichij, cum ijs, quæ adhuc apud me restabant, tandem tibi remitto. Adiunxi his vt voluisti, duas ad me D. Abrahami epistolas, & formulas medicamẽtorum Mag. Domini Cratonis, quibus iuuenem quendam delirantem, & pisces viuos, excremẽtaque propria deuorantem felici cum successu pristinæ sanitati restituit. Quas cum relegeris vt per Iohannem nostrum mihi remittas oro. In prouocandis mensibus D. Abrahamus vtitur aqua pulegij bis probe destillata. Exhibet illius post euacuationẽ vniuersalem singulis diebus mane, & sub lecti introitum pro vna dosi ℥ ij. & aquæ cinnamomi aliquantulum admiscet. Eodem remedio & ego, Dei beneficio, ante mensem virginem nobilem, cognatam domini Capitanei nostri, à mensium suppressione, aliquot mensibus durante, liberaui. De semine, quo D. Abrahamus in retentione vrinæ à calculo vti solet, ad me scripsit ipse his verbis: Subsequens emulsio in suppressione vrinæ vltra septimum diem ad miraculum vsque exeruit suas vires in coniuge Ioachimi Panvvitz, & est secretum Diui Maximiliani. Excreuit calculos vltra mille & quingentos, & aliquot mensuras vrinæ.

In prouocandis mensibus.

In Vrinæ retentione.

℞ Sem. violar. purpur. ℥ß.

Cũ aqua veronicæ sufficiente quantitate f. emulsio. Hæc ille. Plura alias. Nam in-

firma valetudo, quæ me adhuc exercet, & mæror, quem ex charissimæ coniugis meæ periculosissima dysenteria, in quam grauida ante octiduum incidit, capio, plura me scribere, aliaq; his adiungere nunc non permittunt. Ignosces itaq; & breuitati, & inconcinnitati literarum. Salutat te D. Raphanus, communis amicus noster, hodie iter domum versus ingressus. Vale, teque à me amari certò tibi persuade. Datæ festinanti calamo Glazij, 24 Ianuar. Anno 1582.

EPIST. CXCIII.

DN. ANDREAE DVDITHIO CONS. *Cæs. &c. Petrus Monauius, Med. Cæs. S. D.*

TVIS, quas primas accepi omnium, easq; exoptatissimas, nuper adeo respōdi: interea aliæ ad fratrem meum allatæ sunt, in quibus, vt denuo ad te scriberem, mihi occasionem præbuisti. Rogas de stibio, siue antimonio, num illius vsum ita perniciosum esse dicam, vt plerique cēsent? Hoc mihi videtur camarinā mouere velle, quam immotam relinquere melius esse adagium pronunciat. Non enim te latet, quanta cum animorum contentione controuersia hæc à summis ingeniis nostro tēpore agitata & pertractata sit, aliis hoc, aliis aliud affirmantibus. Dicam tamen, quando ita vis, quantum eius in præsentia in mentem venit. In stibio igitur duplices facultates nō incommode statuimus, Manifestam vnam, (liceat enim nunc ita appellare) occultam alteram. Quod ad priorem attinet, non dissentiunt à veteribus moderni. Omnes enim fatentur vim ei inesse, v. g. refrigerandi, siccādi, astringendi, reprimendi. Vnde etiam recte ad vlcera à sordibus repurganda, eaq; consolidanda, & ad cicatricem perducenda, adhiberi potest διὰ ῥυπτικῆς δυνάμεως, quam recentiorū quidam præterea illi tribuunt (cum veterū nullus, quantum constat, illius meminerit,) non item vna est omnium sententia. Neq; vero hic tam quærimus, an omnino purget, hoc est, humores è corpore vi expellat (illud enim experientia satis superq; testatur) quam qualinam facultate illud præstet, & an tuto assumi queat. Purgantiū certe quæ proprie hoc nomine donantur, non vna est differentia. & quanquā omnia irritando & stimulando naturam (de quo & ipso lis nondum est composita, obtrudentibus plerisq; etiam ex recentioribus nescio quam electiuam humorum attractionem) hoc suum officium exsequantur: diuersi tamen nihilominus in illis gradus reperiuntur, quos inter sese distingui necessum est. Itaq; stibium magis maligna, & velut venenata qualitate, qua naturę aduersum est, purgatorium euadere censemus. Indicio est vehemens illa, atq; violenta commotio, qua exigua etiam quantitate, & paucorum granorum numero assumptum, tum per superiora, tum per inferiora vacuat, & præterea symptomata, quæ sequuntur atrocissima, puta vētriculi subuersio, inappetentia, mali pulsus, virium dissolutio, syncope, & id genus alia. Vnde iam de altero quoq; paulo ante proposito capite constat, nimirum, minus tuto illud intra corpus deglutiri posse. Etsi autē Magistri scholæ Paracelsicæ pro sui defensione dicant modo enumerata incommoda à crudo tantum non autem à legitime correcto Antimonio peruenire, quærendum tamen rursus videtur, num præparatio illa, qua ipsi vti consueuerunt, huius medicamenti malignitatem prorsus tollat, & an potius ignium vi illa acuatur, quam imminuatur. De quo si placet alias plura conferre licebit. Nunc enim tempore excludor. Itaq; abs te peto, vt rudiora hæc, nec, ita vt decet, elaborata pro solita humanitate tua excipias. Plane enim silere ad tua interrogata nequaquam decuit. Vale. Vratislauiæ 12 Iulij. Anno 1578.

Stibii facultates.

Vis stibii maligna.

An præparatione malè gustus prorsus domatur.

EPIST. CXCIIII.

IDEM EIDEM.

DVBITARE te de quibusdam in positionibus meis affirmatis significas, ne ab experiētia reuellantur, vtpote, quod alueolis eorum, & radicibus, atq; etiam appendicibus inserui. Ego vero vel ad hanc ipsam prouocare ab iis, qui diuersum sentiunt, non erubesco: præsertim cum testes, vt puto, fide dignos habeam, Vesalium & Columbum: quorum vterq; idem meecum manifeste asserit. Plane autem pernegon neruulos ab imis radicibus ad basin vsq; per medium dentē propagari. Hoc enim non tantum contra rationem est, & naturæ prouidentiam, quæ nusquam solet mollia corpora (quales hi neruuli sunt, ex tertio pari neruorum cerebri deriuati) durissimis copulare absq; aliquo medio: verum etiam ipsa experientia contradicit. Nemo enim est, qui huius rei periculum facere non possit, videlicet, partem dentium superiorem, quæ nuda est & exerta, nequaquam sentire, sed illam duntaxat, quæ intra gingiuas latet, potissimum tamen circa radicem, vbi neruus in membrana desinit. Quæ Mercurialis de compositione Me-

Neruuli nequaquam in medio dentium.

Pars dentis gingiuis tecta solum sentit.

Medicamentorum in medium protulit: nuper quoq; penes me esse negaui. Credo tamen nos, si opus sit, habere posse. Sententiam meam de stibio, quam puto multis, iisq; firmis rationibus munitam, & subnixam, tibi non planè improbari lætor. De experientia mea nihil hac in parte magnificè prædicari queo: assentior tamen facilè iis, quæ temet obseruasse scribis, & quorum testis es αὐτόπτης. Interea tamen hoc mihi in mentem venit; Talia medicamenta, quæ tam magna vi agũt, sæpè symptomatis magis mederi, quam morbis, & plerunq; aliquid malignitatis corpori imprimere, quæ paulò post sese demum prodit. Nostra, fateor, remedia, sæpe minus cito opem ferunt, & plusculum molestiæ in assumendo adiunctum habent; hoc tamen verè affirmare ausim, magis tutò semper administrati posse, quam Paracelsicorum illa in igne & fornacibus exusta pharmaca. Ac, nisi fallor, quę de militia laudatus Imperator crebro in ore habuit, etiam ad medicinam nostram accommodari possunt: σπεῦδε βραδέως. Ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς ἰατρός. Naturam certe, vt dominam & magistram, in omnibus imitari studiosè oportet, cuius actiones, vt vulgo dici solet, omnes fiunt paulatim. τὸ γὰρ πολὺ πᾶν τῇ φύσει πολέμιον. Non semel hoc etiam audiui, dum Basileæ fui, à fide dignis hominib. qui publicè idem profiteri non erubescunt; Quotquot Paracelsus ille magnis morbis, remediis suis vulcaneis, aut, vt ipse vocat, spagiricis, liberauerit, eos fermè omnes intra annum, aut saltem paulò post, interiisse: vtvt sese egregiè sanitati restitutos existimauerunt. Sed de his quidem in præsentia satis. Non destituuntur officinæ nostræ radice Mechoacam, tantoperè celebrata, vt tu putas, imò etiam extractum eius habent, cuius vsus minimè rarus est. Est ita quemadmodum dicis: parum molestiæ sumentibus exhibet; sæpe tamen propter tantam locorum intercapedinem minus integris viribus ad nos defertur. Vale. primo cal. Octobr. Anno 1578.

Violenta remedia.

Galenica remedia tutiora Paracelsicis.

Aegri Paracelsi intra annum mortui.

Mechoaca.

EPIST. CXCV.

IDEM EIDEM.

DESTITVTVS hactenus scribendi materia, nolui te inanibus meis legendis frustrà occupatum reddere. At nunc suppeditato in proximis tuis ad fratrem argumento silentium rumpere placuit, præsertim cum tu id à me fieri pro iure tuo postules. Quæris verò ex me, Quidnam de potu illo sentiam aquæ coctæ, quem vini loco, à quo, nisi fallor, natura abhorres, substituis? Ad quod problema summa meæ responsionis hæc esto: Non videri mihi ab ea consuetudine temere recedendum, cui tot iam annos continuò inhæres, & quam tibi insalubrem non fuisse reipsa huc vsque expertus es. Etsi vero rationes quædam in contrarium adductæ, te nonnihil perturbant, nisi tamen planè falsæ, ex tanti momenti non sunt, vt propter illas tam longi temporis consuetudo subito immutari debeat. Ignem, ais, subtilioribus partibus resolutis, & in vaporem atque halitum conuersis, aquam crassiorem, impuriorem, & magis crudam reddere, ita vt ad penetrandum illa ineptior multò fiat. Ego paulò aliter, nec fortasse sine ratione statuo. Dubium enim mihi non est, per coctionem ea incommoda maxima ex parte tolli, quæ aquæ simplici antea haud pauca & parua inerant. Primum enim frigiditas natiua 1.
διὰ τὸ ἐμπύρευμα elixationis ope impressum, multum retunditur, & corrigitur. Deinde partes fæculentæ & terrestres, si quæ 2.
sunt, vi ignis separatæ in fundum subsidunt, vt puriorem ac leuiorem, quàm ab initio erat euadere prorsus sit necesse. Quinetiam per spumam in superficie post 3.
ebullitionem collectum aliquid impuritatis aëreæ secernitur. Quod autem metuis ne subtiliores, & nobiliores partes penitus exhalent, ei incommodo duplici remedio facilè occurri potest, si nimirum, primo loco fictilis olla, in qua aqua coquitur, operculo, vt fieri plerumque assolet, superne muniatur, ac ipsa aqua lente ita decoqui permittatur. Deinde si, vt te facere significas, mellis aliquid admisceas, quod propter suam viscididatem & tenacitatem, vt de detergendi facultate sileam, aquam minus euaporare sinit, & substantiam illius vehementius resolui prohibet. Iam si præterea etiam cinnamomi nonnihil iniicias, planè tibi affirmo talem potum multum facultatis & toboris ad tuenda viscera, quæ aqua bibita per se quodammodo debilitatet, acquirere, ac in alimentum medicamentosum transire. quo de genere Hippocrateum illud in scholis frequenter iactatur: ἐν τροφῇ φαρμακεία ἀρίστη. Possunt autem pro diuersis scopis, & alia quædam interdum non inutiliter admisceri, vtpote, caryophylli, corrobotationis gratia, ita succus absinthii, buglossæ, lactucæ, violarum, si ventriculum respiciamus, aut cor, vel somnum accersere, sitimque potenter sedare velimus. Sin tussis molesta sit, aut pectoris alia vitia, glycyrrhiza in-

Aq. cocta vini loco.

Coctionis vtilitas.

Ne subtiliores partes exhalent.

Aq. incoqu. varia.

cocta proderit, & ratione lecinoris passulæ, & similia alia. Quorum omnium vires per decoctionem in aquam migrare, & non euanescere penitus, ipse sapor, si quicquã aliud, abunde sane declarat, & commonstrat. Cum enim ipsa ex sua natura omnis peregrinæ qualitatis expers sit, & substantiæ tenuis atq; liquidæ, non difficulter rerum in ea aliquandiu maceratarum incoctarumue facultates in se recipit, & imbibitas per corporis molem deducit. *Quæ aqua deligenda.* In deligenda vero aqua, quod alterum quæstionis bipartitæ caput erat, fontana potissimum probatur, quæ limpidissimã sit, pura & pellucida, nullumq; saporem, aut odorem extraneum teferat, atque quo ad substantiã, tenuissima & leuissima. Post hanc fluuiatilis proxime palmam meretur, eaque inprimis, quæ versus ortum, aut meridiem dimanat, & longe à ciuitatibus hauritur. Quidam pluuialem collaudant, eam nimirum, quæ eum tonitru è nubibus descẽdit, vtpote satis percolatam, & purificatã. Sed huius copia hyberno tempore minime suppetit. Quæ porro ad præparationẽ coctionis, & quantitatem illius, miscendorumue proportionem spectant, non dubito, quin antea ex tam longo vsu, & exercitatione noris optime. De his itaque verbũ in præsentia nullum dedita opera facio. Vale. Vratisl. Elysiorum. 24. Maij. Anno millesimo quinquagesimo nonagesimo septimo.

EPIST. CXCVI.

IDEM EIDEM.

GAVDEO tibi sententiam meam de aquæ coctione non displicuisse, quam ego si non veram, at verisimilem saltem esse puto. *Aqua fontana.* Quod autem fontanam attinet, omnes pene vnanimi calculo medici eam probant, quæ ad orientem decurrit, & ex alto dilabitur per petras, per arenas, aut etiam terram liberam, hoc est, nulla labe, quam peregrinus sapor aut odor facile arguit, infectam. Talis enim si sit, humiditate, tenuitate, ac leuitate cæteris præstabit, cito tum calefiet, tum frigefiet, ac præcordia etiam celerrime pertransibit, & vẽtriculum quam minime molestia afficiet, quæ omnia aquæ salubris, & ad potum expetendę signa sunt optima. *Fluuiorum.* At quia nostratium etiam fluuiorum, qui hanc scilicet vrbem aut alluunt, aut perlabuntur, mentionem facis, dubium equidem non est, quin semper fluuiatiles pluuialibus, atque fontanis per se deteriores sint, sed tamen etiã huic rei sua non desunt remedia, nimirum, si in magnis fictilibus asseruentur, vt demum hoc modo clarescant, & perpurgentur, quemadmodum de Tyberis aqua *Tyberis.* memoriæ produnt, eam claram factam ad centum quoque annos incorruptam perdurare. Quid de Nilo dicemus, limosissimo quidem & turbido amni, quiq; meridiem spectat, *Nili.* nihilo tamen minus aquæ illius in potu mirifice commendantur, nõ salubritatis tantum ratione, sed etiam ob saporis dulcedinem & suauitatem? Vnde nescio quis Imperator milites suos increpasse legitur, quod vinum expeterent, cum Nilum haberent. Verum ne hoc quoque cura animum tuum nimiopere angat, affirmo tibi, posse in hac vrbe facile impetrari aquam è viuis fontibus scaturientem optimam & potui aptissimam, etiamsi in paucis ædibus illa alioquin reperiatur, non tamen plane illa destituimur. Vale, Vratislauiæ pridie ἀνθεστηριῶνος. Anno millesimo quingentesimo septuagesimo nono.

EPIST. CXCVII.

IDEM EIDEM.

EDIDIT nupertime Italus quidam Vicentinus, qui se comitem Montanum *Vicentinus Montanus.* nuncupat librum quendam, in quinque alios diuisum, de morbis ex Galeni sententia, in quo libro D. Iulium acerbissime perstringit, neque vero hunc tantum, sed etiam Fernelium, Fuchsium, Valeriolam, Argenterium, & Erastum, quos omnes veluti ineptos Nouatores in arte medica, à Galeni vsitata doctrina recedentes, aut saltem dum eum tueri conantur, turpius aberrantes acriter reprehendit, eorumque dogmata refutat. missus est liber ille, quamprimum in lucem prodiit, huc ad D. Iulium, qui eo lecto continuo paucas pagellas pro sui defensione exarauit, quæ fortasse cum aliis paulo post edentur. Non videtur deesse comiti illi Montano ingenij, & iudicij acrimonia, sed tamen optarim multis in locis modestius agere, & non seuera censura, in viros senes, & alioquin pene emeritos, ac rude donandos, animaduertere. Magis hauddubie & sibi consuluisset, & apud alios autoritatis plus obtinuisset. Sed malo te hoc ipsum legere, & ad exquisiti iudicij tui trutinam expendere. Epistolam tuam, quæ libello D. Iordani, de noua lue, ad calcẽ adnexa est, vidi. *Lues noua Morauica.* Satis apparet te illum valde probare, cũ tantis laudibus, idque publice exornare non dubitaris. Sed nec mihi displicet dispositio illa accurata,

& erudita, haud tamen ſcio, an in cauſæ inueſtigatione à ſcopo non aberrauerit. D. Crato quidem in longe diuerſa eſt ſententia, quam etiam ipſi autori per epiſtolam breuiter nuper communicauit. Iuſſit etiam me de re propoſita amplius aliquid meditari: ſed facile rationum momentis perfecit, vt in ſuam ſententiam pedibus irem.

Vide Epiſt. 141.

Principio namque nouum morbum dici non vult, cum nihil peculiare habeat, quod in aliis contagionibus venenatis non accidat, etſi forte in paucis ſymptomatibus (quæ nouam ſpeciem ob id nō gignet) euariet. Quod ad cauſam propinquam attinet, non tam in circumfuſo aëre, omnibus in balneo illo lauantibus communi, μίασμα illud quærendum cenſet, niſi forte per accidēs, quam in ferro illo, ſiue ſcalpello, quod immediate cutem vulnerando infecit, & in maſſam ſanguineam inquinamentum propagauit, ita vt veneni (etſi minus proprie, quod cor non ſtatim petat, ita appellet) labes corpori per contactum communicato primario hæreat in ipſis ſanguinis ichoribus, qui poſtea illud facile per ambitum eius diſpargunt, aliaque ſymptomata ex ordine producunt. Rationes, quibus hanc opinionem probat, & confirmat, nimis longum foret vniuerſas adducere, cum ex hac etiam breui enumeratione ſumma earum facile intelligi queat. Domini Eraſti epiſtolam, quam nuper cum ordinario Baſilienſi accepi, ſimul deſcriptam mitto. Perleges eam ſi placuerit, & num tibi etiam ſatisfaciat, ſignificabis. De Rhabarbaro non ero ei moleſtus amplius. Etſi quidem mihi nondum plene perſuadet: Formam & finem rei idem eſſe. In artificialibus rebus fortaſſe conceſſero, in naturalibus non item. Certe enim forma altera pars eſt compoſiti, & ideo de eſſentia rei, imo hanc ipſam cōſtituens. Finis autem haud dubie extra rem eſt, & accidens quoddam. Quomodo igitur forma, verbi gratia, Rhabarbari, & eiuſdem finis idem erunt? Num finis rem exædificat, & eſſentiam eius complet? Non arbitror. Placet tamen diſtinctio de duplici fine, qua aliquo modo priori dubitationi ſuccurrit. Metallis, ipſo inuito, vitam & animam non attribuero, multo minus cordata eſſe dicam, ne ipſe vecors ex eo poſtea pronunciet. Ideoque ſponte hic Paracelſicis, qui tanquam pro aris & focis pro hac aſſertione pugnant, loco cedam. Humanitatem autem, & leonitatem, & plantitatem, ſicut & hæcceitatem, ad Scotiſtas, & Thomiſtas ablegabo. Nolo mihi cum his naucitatibus rem eſſe amplius, quarum & tædet & piget in præſentia. Τὸ θεῖον nimis arcte mihi explicare videtur, dum ad communes tantum, ſeu epidemicos morbos, qui ex aëre ortum habent, vocem illam reſtringit. Hippocrates quidem, niſi fallor, in latiore ſignificatione verbo illo vſus eſt, etiamſi exempla (quemadmodum Copernicus noſter dicere ſolet) nunc non ſuccurrant. In contrariorum contrarietate non ero illi in poſterum contrarius, cum pene, quæ de his in prioribus dixerim, memoria nunc exciderint. Mathematicos, miror, cur mihi obiiciat. Quaſi vero neſciat, quomodo hoc nomen in Iureconſultorum ſcholis, atque adeo vulgo etiam vſurpetur. Aſtrologos enim dicere volui, qui ex ſyderum aſpectibus, & inclinationibus ad ſe mutuis futura ſe prædicturos profitentur. Horum ſcientia (ſi tamen ita appellari meretur) Ptolomæo etiam alicubi, quantum recordari poſſum, φυσικωτέρα eſt, reſpectu nimirum Aſtronomiæ, in ſpecie ſic dictæ, quæ cœleſtia corpora, vel potius magnitudines, & motus eorum ἐξ ἀφαιρέσεως conſiderat, quamuis ne iſtud quidem poſterius ὡς ἀκριβέστατα dici poſſe puto, cum motus ſine corporum, quæ mouentur, comprehenſione animo concipi & conſiderari non queat. Itaque ſola quantitas tum continua, tum diſcreta, mente à corporibus, quibus inhæret, abſtrahi poterit. Atque ſic nimirum ſola Arithmetica & Geometria, (excepta ſemper prima Philoſophia) vere in ſcientiarum erunt numero. Reliquæ, quæ ex his oriuntur, vtpote Logiſtica, Geodeſia, Aſtrologia, medij generis erunt; ita tamen vt pene propius ad Phyſicen accedant, quam ad Mathematicen. Sed de his quæſo te, vt mihi quædam in mentem reuoces, quo in promptu ſint, cum D. Eraſto reſpondendum erit. Nullos hic habeo libros, in quibus talia inquiram, quamobrem ad te, velut ad bibliothecam meam confugio. Nunc oblita mihi tot carmina. Habes quinetiam ad manum Copernicum noſtrum, qui tanquam artifex & iudex de his pronunciare poterit. Cur tamen dixerim cometam diuerſimode tum à Theologo, tum etiam à Mathematico, ſeu Aſtrologo, tum denique à Phyſico conſiderari, non prorſus nullas habui cauſas, quas ille mihi hac refutatione, vel cauillatione potius nondum extorſit. Addidi de his aliquid in ſcripto meo commentario, de quo adhuc quid ſentias anxie expecto.

Forma & finis rei.

Finis duplex.

Τὸ θεῖον

Humores nutrientes. Quod verò Theses de nutritione humorum attinet, quæso te, num eæ tibi post hanc, quam inscrit epistolæ tuæ explicationem, clariores videntur? Ego quidem nulla ratione assequor, quomodo non magis in vocibus & appellationibus, quam in re ipsa sit dissensio. Facile hoc do & libenter: solum sanguinem proprie nutrire, non autem pituitam, aut bilem alterutram, vel etiam vtramque. Credo idem alios etiam sentire & dicere. Deinde quoque concedo: sanguinem eundem specie (hoc est, massam sanguineam) in aliis atque aliis corporibus sanis tamen, mirifice ratione maioris, aut minoris impuritatis variate. Item sanguinem esse ἀνομοιομερῆ, id est, habere portiones diuersas, sicut & lac, crassiores alias, alias tenuiores, &c. Quid ergo restat, quo minus manus iungamus & concordes nos esse profiteamur? Hoc solùm arbitror, quòd de eadem re loquendo diuersis appellationibus vtimur. Ille sanguinem solum vocat, quam nos massam sanguineam: sed tamen etiam interdum vna cum ipso sanguinem, cum hoc nominis sit ὁμώνυμον. Deinde ille bilem, pituitam & melancholiam excrementa dumtaxat esse affirmat. Nos illud vniuersaliter & simpliciter pronunciatum non largimur, sed differentiam facimus inter bilem, exempli gratia, alimentarem, quam partem esse dicimus massæ sanguineæ tenuiorem, atque ita calidiorem & sicciorem, quamuis impropriè sic vocetur. Et aliam superuacaneam & excrementitiam, quæ dum corpora sana sunt, à cysti seu vesicula attrahitur, & fel cognominatur. Huius generis, superuacaneæ nempe, est & altera, simpliciter & absolute præter naturam, quæ non nisi in ægris corporibus generari potest, aut si quando generatur, in ægritudinem perducit, vtpote, vitellina dicta, porracea, æruginosa, &c. Idem fere etiam de reliquis duobus humoribus, quos ille inter excrementa sine exceptione numerat, dici & affirmari potest. Quamuis ille in hoc ab hypothesi sua discedit, dum lienem à bile nigra seu atra nutriri permittit. Cur igitur idem etiam in aliis non concedit: aut saltem diuersitatis causam affert? Cum quidem pituita multò mitior & blandior sit humor, quam melancholia, adeoque, vt Galenus sæpe inquit, sanguis semicoctus. Sola itaque bilis, flaua nempe, (siquidem pituitam, quod speramus, admittet) secundum hæc à nutritione excludit, id quod nos etiam vtraque, quod aiunt, manu amplectimur.

Oro te, vt me, si in his alicubi erro, vt facile fieri potest, benigne erudias. De pinguedinis in corpore humano tum ortu, tum coneretione Theses alteras & ipsas perlegi: sed nihil in illis reperio adhuc quidem, quod non cum veritate congruere purem. Si quid tamen sese offeret, dum accuratius expendam, libenter ab illo explicationem petam.

Præparatio Chalybis. Præparatio chalybis, quam describit, parum differt à vulgo vsitata præparatione limaturæ ferri, quæ in dispensatoriis hinc inde extat. Fit inde electuarium de chalybe, quod multi vehementer in obstructionibus internorum viscerum, aut epatis, aut lienis schirrho commendant. *Lapis Sabulosus.* Lapidem sabulosum se mittere dicit, sed nihil huius tabellio mihi tradidit. Puto in ista festinatione oblitum esse. Dabo tamen operam vt adhuc accipiam.

Rubiæ Vires. De Rubiæ viribus magis prope mihi ad rei veritatem Angli accedere videntur, qui tanquam arbitri de lite inter veteres & Dodonæum nostro tempore mota pronunciant. Ita enim vtraque pars probabilitate nititur, quam ipsa experientia confirmat, vt difficile sit in alteram tantum, reiecta altera, inclinare. *Formicarum balneum.* De Formicario balneo plane illi assentior, & memini me etiam huius fructum aliquando persensisse, cum ex leui quadam resolutione ante annos plus minus decem laborarem.

Habes igitur, patrone obseruandissime, ὑποτύπωσιν eorum, quæ domino Erasto, vbi occasio dabitur, responsurus sum. Quæ sane non ideo ad te mitto, quasi lectiune magnopere digna esse putem: non enim satis elaborata sunt, sed tantum, vt in quibusdam abs te, vbi mihi aqua hæret, vberius & luculentius instruar. Quod vt facere non recuses abs te etiam atque etiam peto. Vale. Pragæ 23. Martij, Anno 1580.

EPIST. CXCVIII.

IDEM EIDEM.

RESPONDEO posterioribus tuis quæstionibus primo loco ἀμέσως, quod de prioribus, quæ aliquanto plus obscuritatis difficultatisq; in se continent, cogitationes meas nondum satis in ordinem redigere licuerit. Faciam tamen hoc, vt spero, cum Ribischio nostro, vel potius, me id, volente DEO, facturum plane recipio. Etsi sane vt de his, quæ ipse melius longe intelligis, meam sententiam exquireres, minime opus fuerat. Quoniam tamen ex amoris

amoris quadam abundantia etiam nugas meas aliquo loco habere dignaris, non patiar, vt vllo modo operam & studiũ meum frustra requisiisse videare. Ad illud igitur

De vitreis specillis.

problema de vitreis specillis seu conspiciliis quod attinet, respondeo, omnino existimare me illorum vsum conuenientem oculis plurimum commodare, tantum abest, vt detrimenti, aut noxæ quid eisdem adferat. Et quidem hoc duplici de causa: Quoniam nimirum, primo similitudine quadam substantiæ oculos reficiunt, & in statu suo conseruant: & præterea quia radios, quibus visio perficitur, dispergi non ita subito sinunt. Oculus certe, quoad primarium visionis organum humorem crystallinum, aqueæ naturæ est, (etiam si alia ratione ob radiorum nempe visilium tenuitatem atque fulgorem, igneus etiam censeri possit) atque ideo rebus aqueis & diaphanis, veluti aqua clara & lucida, vitro, crystallo, speculis, & per consequens etiam conspiciliis naturaliter gaudet. Vnde nõ immerito in decantatissimis scholæ Salernitanæ versiculis hic etiam legitur:

Fons speculum, gramen, hæc dant oculis relevamen.

Et Aristoteles, testante Mesueo, primariæ inter Mauritanos notæ medico, magno illi Alexandro consuluit, vt sæpe speculum tersum directum, ac diu intueretur. Hac enim ratione visum sese corroboraturum, & oculi defatigationem remoturum esse. Quinimo tanta inter humorem crystallinum, & vitrea conspicilia similitudo & cognatio intercedit, vt nonnulli illum quidem conspicilium naturale, hæc vero humorem crystallinum artificialem vocitare non sint veriti. Deinde, vt paulo ante innuebam, vitrea conspicilia eam quoque ob causam visioni conferunt, quod oculis admota ne radij visorij tam late cito, vt absque his fieri solet, dissipentur, prohibet, sed potius efficiunt, vt illi in superficiem leuem & tersam impellentes, retroacti, seu, vt cum opticis loquar, refracti multiplicentur, & simul rectiori ductu deinceps ad obiectum, quod videndi sensum mouere aptum est, dirigantur.

Diuersitas in ocularis.

Est tamen in ocularijs istis specillis non parua cum materiæ ipsius, tum illius præparandi modi diuersitas. Quædam enim vitrum

Crassa & densa.

crassius ac densius habẽt, alia tenuius & rarius. Illa res, quam reuera sunt, minores quidem; tamen intensius coloratas referunt, & ob id à longiori spacio aspiciendis rebus accommodata sunt: per hæc omnia

Tenuiora & rariora.

maiora, verum quodammodo obscuriora apparent. Vnde in propinqua tantum distantia his vti consueuimus. Illa denique iuuenibus & vegetioribus: hæc senibus & prouectioris ætatis fere competunt. Cuius quidem varietatis, seu diuersitatis causas ex dictis colligere non ita est difficile. Tibi autem (vt ad id quod in specie quæris, descendam) ea quæ inter vtrumque hoc genus media sunt conspicilia apprime profutura considerem, tum præsertim, cum, vt scribis, oculi ob lectionis assiduitatem continuationemque fathiscere & caligare incipiunt. In quem sane vsum peculiaria etiam conspicilia ex vitro viridi transluceote parata magno cum commodo.

Conspicilia e vitro viridi.

Quod vero metuis, ne adiumentis hisce assuetus postea sine illis, aut nihil aut imbecillius videas: timor, nisi fallor, prorsus inanis est. Non enim semper & vbique te, alioquin per DEI gratiam satis lynceum, illis vti iubeo; sed tum duntaxat vbi vltra tempus & modum lectioni minorum characterum indulgere propositum est. Aut vbi iam fatigatis oculis recreatio aliqua debetur. Simile quid enim experiẽtia magistra ductos artifices atque gemmarios sculptores, qui subtilissimis rebus contemplandis exercentur, factitare quotidie cernimus, quando nimirum vel conspiciliis vtuntur, aut vitrum pellucidissimum aqua lympidissima plenum inter visum & candelam ardentem interponunt, quo oculorum lassitudini & obscuritati egregio certe inuento tempestiue occurrant. Et vt maxime frequentius, quam antea dictis conspiciliis deinceps vti pergas. Quid tamen est obsecro, quod hac in re tibi, vtpote iam prouectioris ætatis, vitio dari merito debeat? Puero fortasse, aut iuueni illud magis formidandum erat. Et tamen in laudatissima Venetiarum vrbe non senes dumtaxat, & constantis ætatis viros; sed etiam adolescentes ita illis assuescere sæpenumero videas, vt pene nunquam, etiam in publicum prodeuntes, ab oculis illa deponant, quod vt non omnino probauerim: ita te hoc subsidium quandoque assumere prorsus suaserim.

DE VISIONIS MODO.

QVÆSTIONEM famosissimam pluribus agitare nunc non vacat: neque etiam valde ad præsens negotium huiusmodi indagatio pertinet, in quo non tam vt Philosophus, quam vt medicus progredi in animum induxi. Etsi enim conce-

Visionem fieri immissione & emissione.

damus visionem visilium rerum imaginibus, seu, vt vocant, speciebus in oculum immissis fieri; negari tamen minime omnium potest, oculum ipsum ad res obla-

tas comprehendendum de se quoque afferre aliquid, nempe, ex oculo spiritus animales, tanquam radij quidam, ad extimam pupillæ superficiem emittuntur; qui deinceps cum extremo lumine coëuntes, & oblatas imagines amplexantes, actum videndi complent. De quo, si placet, multa apud Vallesium nostrum suo tempore legere poteris. Verum omissa, aut saltem tantisper seposita scrupulosiori disputationis illius latè patentis tractatione, quæque ad Philosophi inquisitionem magis spectar, in id, quod medicam operationem proprie concernit, nunc potissimum intentum me esse fateor, quatenus nimirum à spiritus animalis, qui vbi ad oculum trāsmittitur, visorius appellari incipit, copia, vel defectu, crassitie item vel subtilitate, aut denique aliis similibus differētiis visio ipsa (quod nemo vnquam in dubium vocare ausus est) adiuuetur, impediatur, aut etiam destruatur, quibus item mediis & præsidiis hæc in naturali suo statu conseruari, aut labefactata denuo instaurari possint & debeant. Nimis tamen longe foret ea omnia in præsentia sigillatim persequi, de quorum aliquibus, si ita res feret, in posterum vberius conferendi dabitur occasio.

Post liquorū aliquorum vsum sputatio.

Superest modo alterum ζήτημα: Qui fiat vt post casei, mellis, aquæ, & similium liquorum deglutitionem multū saliuæ in ore colligatur, & per sputationem eiiciatur? De quo breuiter respondeo, saliuæ sane siue sputi, (quod tenuioris pituitæ genus est) ordinaria, vt ita loquar, sedes in tonsillis seu glandulis ad radicem linguæ sitis statuitur, atque illis à vulgo medicorum hic vsus assignatur, vt inferiores faucium partes, quæ voci & respirationi seruiunt, humore suo perpetuo irrigent, simul deglutitionem, quam siccitas difficiliorem redderet, adiuuent. Quod si copiosior, quam secundum naturam solet, affluat, id vitium seu symptoma Græcis σιελισμὸς, quasi saliuationem dicas, appellari consueuit.

Sputationis causa.

Causa vero illius non vna est. sputum namque siue saliuam illa omnia prolectare apta sunt, quæ vel copiosiori humiditate fauces & gulam imbuunt, aut quæ tenaci, & viscosa substantia prædita diutius ore tenentur, manducanturue, aut deniq; quæ caloris & acrimoniæ ratione è cerebro, interdum etiam è stomacho tenuiorem pituitam attrahunt. In primo genere aqua est, & aquosa omnia. In altero mel, caseus, mastiche item, & gummi tragacanthe. In tertio ea, quæ proprie ἀποφλεγματισμοὶ masticatoria vulgo appellantur, vtpote, radix pyrethri, cardamomum, cubebæ, zinziber & similia. Ex quibus iam responsionem ad geminam quæstionem, abs te propositam, patere arbitror. Eam vt benigne accipere & iudicium mihi de illa tuum vicissim communicare non dedigneris etiam atque etiam peto. Vale, Pragæ 14 Octob. Anno 1581.

EPIST. CXCIX.

IDEM EIDEM.

QVID in meis literis te delectareque at plane non video. Ipse enim quam tenues, & magnarum rerum inopes sint agnosco. Quia tamen toties tibi eas non ingratas, vel potius suaues & iucundas accidere profiteris, ego voluntati tuæ obsequens illas frequentius in posterum ad te mittere constitui, saltem vt non sit aliquid in quo meum studium & diligentiam requiras, præsertim cum te ad ignoscendum lapsibus meis tam prompte & benigne offeras. Quod igitur ad interruptas de peste quæstiones (qua de vltro citroque disputare, quam eius vim experiri tutius est) attinet, certum aliquod genus morborum, cui illam assignemus, requiris.

Pestis an ad certum genus morbi referendum.

Etsi vero in tanta rei obscuritate hoc præstare difficile sit: si tamen ad vnum ex tribus illis, quæ in Medicorum scholis traduntur, generibus referri omnino debet, haud dubie sub intemperie rectius, quam sub compositione, aut soluta vnitate (carbunculos enim & bubones pro principali morbo nō habeo) collocabitur. Verū non tam de intemperie ex primis illis & manifestis qualitatibus intelligi oportet: sed de ea, quæ ex occultis proprietatibus oritur, quæque veneni naturam quodammodo subit. Non sane quod de tritis illis qualitatibus nihil participet (tale enim quid animis hominum exceptis in sublunari hoc cœlo ne imaginari quidem possumus, siquidē ab his agendi principiū est) sed quia ὁ τῆς μίξεως λόγος siue certus gradus nobis ἄῤῥητος est. Itaque & Galenus, & alij Medici talia à totius substantiæ proprietate agere & pati dicunt, videlicet, vt non tantum nudam qualitatum temperiem, velut in abstracto considerent, sed etiam ipsius mistionis (quæ elementorum corporibus proprie tribuitur) proportionem, quæ tot & talibus particulis ita inter se inuicē mistis & vnitis constat, expēdant. Sic multas repetire licet plantas, quæ v.g. in primo gradu calefaciant aut frigefaciant, & hactenꝰ inter se conueniūt, quorū tamen omnium nequaquam par est effectus, prout illa qualitas in aliud atque

aliud

aliud subiectum diverso modo dispositum incidit, & non tam in abstracto, quam in concreto, cum ipso scilicet corpore, cui inhæret, consideratur. Ex quo fonte omnis illa occultarum proprietatum, tantopere decantatarum series emanat. *Causa.* Cum pestem ab aëre prouenire dico, de ea principaliter intelligo, quæ generalis est, & multa loca simul occupat, atque ideo à maxime generali causa necessario ortum trahit. Etsi interim non negem etiam in mistis sæpe corporibus tam corruptos humores gigni posse, vt alios inficiendi pestis naturam æmulentur, quæ quidem à nonnullis pestis priuata appellatur. Sed tamen vt hæc, aut illa vicinis corporibus communicetur lateque dispergatur, sine aëris interuentu fieri minime potest, ita vt hic interdum causæ efficientis, interdum medii duntaxat rationem obtineat. Et existit seminarium istud pestis in aëre nonnunquam actu, cum videlicet aër ipse in sese corruptus est & vitiatus, sæpe etiam potentia, quia scilicet ad seminarium suscipiendum pronus est & dispositus, neque tam scrupulose, quam oportet, Qua ratione aër μιάσματα illa contineat? Si quis intelligat quomodo continuatione quadam aer ante frigidus calefiar, vicinumque aërem (partem post partem alterando, vt in scholis loquuntur) calefaciat, is etiam facile assequetur, quomodo aëre in in vno loco vitiato, & ad malignitatem mutato semper latius contagium illud serpat, donec aut ventorum flatibus discutiatur, aut per se, (neque enim in infinitum vis illius sese extendit) absorbeatur, aut etiam arte quadam, veluti suffitibus factis corrigatur. Non inquam oportet nos imaginari quasi in certo tantum aëris loco seminarium illud contagionis immotum hæreat, & quasi in arce quadam resideat, sed potius perpendere malignitatis huius vim & efficaciam maximam, ita quidem, vt aptum sit breui tempore sese per longissimum spatium extendere, ac sese hac ratione per aërem propagare, ac multiplicare, sicuti Galenus de scorpionis veneno disputat, quomodo illud non sine summa admiratione paucissimis horis totum corpus celerrime peragret suæque labis vestigium post se relinquar, etiamsi mole sua vix, ac ne vix quidem in sensus currat. Quomodo quæso odores, seu grati, seu ingrati sese propagant, & subito maximum spacium occupant, cum qualenam illorum sit vehiculum, (esse tamen certum est quia accidentia sine subiecto non reperiuntur) vix cognoscatur. Finge etiam vnam guttulam fellis totum aliquem cadum magnæ capacitatis breuissimo tempore suo & colore & sapore inficere. Quod vero non omnes homines in suspectis locis simul versantes pariter corripiuntur, ipsa corporum non eodem modo sese habentium dispositio causa est, & quia vni sese magis, quam alteri muniunt, omnes noxam aliquam communem ex aere illo prauo percipere certum est: sed quo minus impressio æqualis fiat, iam dictum est. Non tantum causæ agentis efficacia, sed corporis etiam patientis repugnantia simul consideranda est. Hi enim plus, alij minus resistunt, idque tum ob interna, tum etiam externa impedimenta. An vero tum etiam pestis censenda sit, cum pauci quidam corripiuntur, iam ante respondi. *Pestis in paucis.* Conditionem istam essentiam rei non immutare. Et pestem epidemium seu vulgarem morbum haberi, quod ex sua natura multos inficere aptus sit, etiamsi actu adhuc pauci eo laborent, quid vis amplius? species, inquiunt Philosophi, etiam in vno indiuiduo conseruari integra potest, vt videre licet in sole, luna, item mundo ipso, quæ actu vnũ sunt. Sic Adam ille πρωτόπλαστος vere fuit, & mansisset homo, etiamsi nullos vnquã ex se propagasset posteros. Fiũt igitur plures homines indiuiduo, non specie. Febrem ideo excludo à pestis definitione, quod etiamsi inseparabile illius accidẽs esse cõcedamus, *Febris à defin. pestis excluditur.* (de quo suo loco amplius quæritur) non tamen ad ipsius essentiæ constitutionẽ pertinet: sed tantum ab illa dependet. Si descriptionem minus accuratam, non ἄλογον τῆς οὐσίας constituere placet, per me illam vt inseras licet Medicus porro ita artifex sẽsatus est, vt non huic solo. & semper inhæreat, ratione vero nunquam vtatur, sed quia illius beneficio in abstrusarum & latentium rerum cognitionẽ sæpe perueniat. Profecto enim cum vt artifex circa particularia versetur, sensu illa solum deprehendi certum est. Interim nihilomin⁹ ratiocinatione & discursu multa ex ũs, quæ sensu iam apprehendũtur colligit, neq; vsum suum perite & solerter vniuersalibus theorematis innixus accommodat. Subordinatur autem Theoria praxi, q; hæc vltimus finis sit, propter quam vniuersalia præcepta, & axiomata ipsa diſcũtur. Bubones seu testiũ inflammationẽ pestis esse signum lubenter concedo: sed nec solum, nec perpetuum. Multis enim erumpentibus extingui videas, & latentes illos adhuc in corpore quibus indiciis quis ea cognoscat animaduertat. Vale. Vien. 7 Iul. An. 1583.

EPIST. CC.

IDEM EIDEM.

VT quoquo modo negligẽtiam in scribendo hactenus vsurpatam (quod enim de fastu nescio quo suspicaris inane omnino est) compensem, quod disputationem de peste attinet, scio illam nondum inter nos compositam esse, in eo autem tibi nequaquam assentiri possum, quod primum pestis ortum in contagio ponis. Neque enim contagium vllius certi & determinati morbi genus, aut nomen est, sed ϰατ' ἐξ. solum dicitur; & tum ita appellari incipit, cum qui in alio corpore, prius fuit morbus, ex eo postea in aliud migrat. Necessario itaque vt contagio fiat, morbum aliquem præsupponi oportet, qui per contactum sese vlterius propaget, non, vt tu statuis, contagium prius existere, & tum demum pestilentem inde morbum gigni. Summa rei totius in hoc consistit; Contagium, hoc est, transitus morbi de corpore in corpus fit per contactum, vel immediate, vel mediate. Immediate cum duo corpora sese absque vllo medio contingunt, & labem mali inuicem communicant: sicut fit in scabie, morbo gallico, per affrictionem. Mediate autem intercedente alio corpore, nempe, vel aëre, vel fomite. Per aërem cõtagium communicatur inspirando & exspirando, ita vt aër vehiculi rationem habeat. Fomes autem appellatur illud corpus, quod seminarium deferr, etiamsi eodem morbo laborare aptum non sit. Veluti si per infectos pannos, aut vestes aliquis peste, aut etiam scabie corripiatur. Sed vt pestis primam & veram originem indagemus, dicendum est illam pendere à causis, vel supernis, vel infernis, vel etiam vtrisque simul. Supernas causas appello, præter DEVM & Angelos (quæ Theologicæ considerationis propriæ sunt) stellarum fixarum & errantium vires, tum aëris dispositiones varias, itemque meteora, in eo apparentia, & alia huiusmodi. Excludi enim stellarum vires non posse inde satis constat, quod omnes Philosophi vnanimi consensu fatentur: Inferiora hæc & sublunaria corpora à superioribus regi & immutari. Præterea ex Medicorũ coryphæo Hippocr. discimus, Morbos epidemios, qui in totas regiones quandoque grassantur, ab aëris insignioribus mutationibus proficisci. Has autem ab astrorum diuerso positu causari. Denique si stellarum mutui aspectus nihil operantur: nullam reddere possemus causam, cur æstas, verbi gratia, & hyems singulis annis non exquisite vnam & eandem temperiem seruarent, quando certum est Solem, cui soli omnia accepta feruntur, non aliter moueri vno atque altero, atque ita etiam illius respectu nihil variaretur: nisi aliarum stellarum seu coniunctiones, seu oppositiones, aut denique alij positus accederent. Dum tamen hæc assero, nequaquam Astrologicis vanitatibus patrocinor. Quia planetas & stellas cæteras in inferiora hæc vniuersali quadam, & indefinita ratione agere dico, non autem particulari & determinata, vt scilicet in vnum quempiam hominem aliam impressionem faciant, quam in alterum, quod Astrologi sibi imaginantur, & alij etiam persuadere conantur. Sic enim omnibus causis contra naturæ ordinem particulares per se effectus tribuuntur, de quibus alio inter nos tempore disseremus pluribus. Er, nisi fallor, disputationẽ meam cum dn. D. Rungio ad te ante misi. Inferiores causas, quæ interdum pesti occasionem præbent, voco fœdas exhalationes ex lacubus, stagnis, paludibus, & cadaueribus, item hominum & bestiarum, ex antris terræ mephitide scatentibus, & similibus prodeuntes, quibus aër nos circumstans, à natura sua longius abductus, inquinatur & corrumpitur, & in vno atque altero homine magis cæteris prædispositis primum labem mali excitat, quæ postea per contagium pluribus aliis communicari potest, non secus atque grex totus in agris vnius scabie cadit, & porrigine porci. Cibum & potum ideo omitto, quod horum ratione, etsi in corporibus corrumpantur, pestem causari vix posse videtur. Est tamen inde origo maiori ex parte morbis aliis populariter grassantibus, vtpote febribus malignis, diarrhœis, dysenteriis, pleuritidibus, anginis, & aliis, quæ pestiferum quid obtinent, nondum tamen verè pestis sunt. In hac enim aërem, tanquam communissimi morbi communissimã causam, concurrere semper necesse est, siue in sua substantia corruptum, siue vt vehiculum seminatiorum duntaxat. An vero in pestis præcautione, imo etiam curatione ipsius, remedia sæpe permutanda sint, putas ex Gal. lib. 5. de tuenda sanitate, cap. 9. probari non posse, eò, quod locus ille de purgantibus loquatur, non de alexipharmacorum exhibitione. Sed haud dubie communis vtrobique ratio est ea, quam Physici & Medici afferunt, dum in vniuersum dicunt: Ab assuetis passionem non fieri, id quod etiam expresse Aristoteles 1. probl. 46. attestatur: Consuetudo siquidem altera natura est, quæ vt à similibus conseruatur, ita in contrariis

Pestis ortum non primum in contagio. *Contagij natura.* *Fomes.* *Superna causa pestis.* *Stellarum vis in inferiora vniuersalis.* *Inferiores.* *Cibus & potus vix pestis causa.* *In peste an remedia mutanda.*

trariis tam alteratur, tum destruitur. At quibus diu assueuimus, ea cum facile toleremus, similia fere nobis euadunt. Vnde fit vt parum, aut nihil inde alteremur, aut *Colica.* immuteinur. Colicis doloribus te interdũ vexari, antea nescieram. Mittam Craronis nostri & methodũ eurandi, & remediorum formulas. Interim lege Erastum quarta parte Antiparacelsist. à pagina 236. vsque ad 258. Sed quia non vna species colici affectus est, significabis, num, quæ te affligit colica passio, flatuosa sit, an vero à frigido & crasso humore intestinis impacto orta. Illa magis mobilis & vagabunda esse solet: hæc repræsentat ceu pali penitus visceribus infixi doloris speciem. In vtraq; autem aluus vere dura est & conclusa. Est & tertium quoddam genus à tenui, seroso & bilioso humore, cui te affinem esse vix equidem arbitror. Sed symptomata indicata rem totam patefacient. Narrauit mihi D. Carolus Osciuius ex literis *Puellæ saltatrices.* ruis casum plane mirabilem, de duabus puellis in vicinia vestra, quæ continuis saltationibus pene exanimentur. Credo *Chorea S. Viti.* id mali esse, quod vulgo choreas S. Viti appellant. Huc pertinet quod Iohan. Thomas Freygius in quæstionibus Physicis lib. 24. de natura populorum inter cętera scribit; In inferiori, inquit, Germania nulli fere ab atra bile furiosi, sed à sanguine, quod genus furoris, vulgus morbum Sancti Viti appellat. Si ad vllum morbi genus referendum est, non video, vbi alibi locum reperiat, quam inter melancholicorum deliria, quæ mirificam varietatem obtinent. Verum mentem hic oblæsam esse omnino oportet. At vestræ, vt audio, puellæ etiam inter tristes illas saltationes orant, & sobrias preces ad Deum fundunt: vt inde necessario colligam, causam huius insoliti symptomatis esse non tam præternaturalem, seu morbosam, quam, vt ita appellem, supernaturalem & aut diuinam immediate, aut diabolicam: atq; illud est fortasse, quod τὸ θεῖον in morbis appellat Hipp. etsi in intimam huius rei cognitionem non peruenerit. Auerroës quoq;, acutissimus Philosophus, ipse affirmat: In morbis, vt in aliis naturæ partibus sæpe monstrositates (ita enim loquitur) accidere, sed exactius quid de his pronunciare potero, vbi historiam facti integram cum omnibus circumstantiis cognouero. Neque enim adhuc scio: An per certa & definita interualla hoc affectu corripiantur. Item an morbus aliquis corporis manifestus simul coniunctus sit? An diu malum istud durauerit? An ipsæ etiam infelices saltationes causam aliquam, aut saltem occasionem referre norint: Fieri enim potest, vt ex parentũ forte impressionibus huic infortunio subiectæ sint. [illegible], vt verissime in celebratissimi Orphei versiculo dicitur. Aut etiam propria aliqua, & peculiari lasciuia atq; petulantia pœnam hanc delicto conformem attraxerunt. Vbi igitur de morbi qualitate & conditione constiterit, de remediis deinceps iniri poterit ratio tãto melius. Naturalibus enim morbis naturalia debentur remedia: & præternaturalibus præternaturalia, diuinis diuina. In præsentia plura non licet, imo hæc etiam, nisi humanitas tua mihi perspecta esset, ad te mittere vererer. Pragæ Kal. Martij, anno 1584.

EPIST. CCI.

IDEM EIDEM.

ERASTO ad multa capita respondendum fuit, & quærendum insuper de aliquibus. Inde igitur factum, vt quædam parcius attingerem, quam vellem, sed sat *Chalybis & ferri vsus.* dictum sapienti. Quod Chalybem & ferrum attinet, non tantum de extinctione illorum. postquam ignita sunt, in potu loqui videtur (quamuis sic etiam nonnihil eorum intra corpus sumitur) sed multo magis de eorum substantia, quam aliqui in vehementibus viscerum obstructionibus exhibent. Hinc sunt electuaria illa nobilia de scobe ferri, de limatura chalybis, quorum non vna descriptio extat. Quamobrem ex ipso Erasto scire desidero, qua ratione ipse puluerem hunc chalybis præparet, & præparatum exhibeat.

Chalybis præparatio. Vulgaris modus est per macerationem in forti aceto &c. Quemadmodum etiam apud Cordum, & Augustanos videre est. *Lapis sabulosus.* Lapidis sabulosi commentariolum sæpe perlegi, sed malim ad manum habere ipsummet lapidem, & eius efficaciam experiri, de quo tam multa prædicant: Maxima copia circa Francofurtum ad Mœnum, non longe etiam ab Heydelberga nascitur. Dubito tamen adhuc an idem sit cum eo, quem Matthiolus, & Gesnerus describunt, sed aliter nominant. In thesibus de humorum nutritione, quid sibi Erastus velit, ne nunc quidem plene *Humorum nutritio.* assequor. Quis vnquam de hoc quæsiuit: Num excrementa illud corpus, cuius excrementa sunt, alant & nutriant? Si igitur hoc solum refutare voluit Erastus, vt innuis, frustra mihi laborem hunc suscepisse videtur. Puto igitur illum aliquid aliud insinuare, nempe, an sanguinis

massa illa quæ in venis continetur, vere humores quatuor specie distinctos contineat? Item an potentia saltem, vel actu inibi hi insint? Cognoscemus de hoc plenius, vbi nostris satisfaciet. Vale.

EPIST. CCII.

IOHANNI CRATONI MED. CAES. &c. Petrus Monauius Med. S. D.

QVOD duplex temperamentum asseruerim, sicut & calorem duplicē, nempe, innatum seu congenitum vnum, & influentem alterum, hāc præcipue causam habui, quod viderem corpus aliquod viuens, & actiones seu operationes suas edens bifariam considerari posse, cum vt animal seu viuum quid, tum vt mistum. Quatenus vt mistum perpenditur, temperamentum ei certum ex primis elementorum qualitatibus resultans attribui necesse esse nemo non videt. Vt vero actiones etiam edat, siue vitales, siue animales, aut etiam naturales, altera accedat præterea temperies oportet, quę illam veluti in profundo latentem & ignauam excitet, inque actum ex potentia producat. Illa temperies, quæ præcipue in solidis partibus consistit, etiam extincto animali atque vita priuato superest. Hæc à spirituum & humorū certa harmonia tantum in viuentibus reperitur, & huius ablatio illa est, quæ mors animalis, vt animal est, dicitur. De putredine controuersia est haud illa quidem expeditissima. Galenum ab Aristotele in natura putredinis assignanda non dissentire illud ostendit, quod philosophum de hac recte locutum esse aliquoties affirmat. In illo plerique aberrare videntur, quod ea confundunt, quæ distincte Aristoteles docuit. Duplicis enim putredinis expresse meminit, quarum alterā simpliciei generationi mistorum, vt contrarium maxime commune oppositam, & corruptionem secundum totum, alteram corruptionem tantum secundum partem, & recessum à ꝓpria natura atque tēperamento esse ait, illam naturalem vocat, seu naturalis interitus finem, quod mixto, vt mixtum est, competat & secundum habilitatem ipsius fiat. Hanc violentam innuit & morbidam propter inclinationem passionum. Illa ab ambientis, hoc est, aëris, & aquæ solum calore fit: hæc etiam à calidis vaporibus, & fuliginibus in corpore retentis, impeditaq; transpiratione. in illa mista in puluerem & terrā, vt quæ ex vniuerso corrupta sint, rediguntur: in hac humores putrefacti, aut putrescentes potius sæpe ad benignā qualitatem, & naturalem statum reduci possunt, nempe, κατὰ μέρος μόνον, vt Aristoteles loquitur, φθειρόμενοι. Ideo & elementis igne excepto hanc tribuit, quorum putredo secundum eundem nihil aliud, quam alienæ caliditatis, aut malorum vaporum commixtio, quibus secretis suæ naturæ vicissim quodlibet restituitur. Illa denique proprie ad philosophorum scholas spectat, atq; idcirco prolixius est ab Aristotele pertractata. Hæc mediceæ considerationis magis est, vnde & à Galeno pluribus in locis fusius explicatur. Ex particula ἰδίως, quæ in 4. illo Meteororum ponitur, male intellecta, quidam contra mentem Aristotelis colligunt, putredinem illam priorem, quæ ipsi καθόλου est, improprie sic dici: magis autem proprie hanc, quæ secundum partem est, cum tamen diuersum potius statuendum sit ex mente philosophi Illam, nempe, proprie putredinē appellari, quia vera & propria putredo mixtorum per sectorum passio est, & contrarium causæ generationi mixtorum. Hanc autem peculiari quodā modo duntaxat ita vocari. Quia scilicet nec generationi opponitur, neque est passio misti, vt mistum. Atq; sic τὸ ἰδίως rectius per voculam, peculiariter, exponitur, quā per proprie, vt doctissime in suis dilucidationibus Archangelus etiam noster admonuit. His in hunc modum distinctis puto facile responderi posse ad illam quæstionem, in qua explicanda multi varie se torquent, nempe quomodo humores in febribus, qui calidiores euadunt, putrescere dicantur, cum tamen putrida omnia frigidiora fieri, ipso calore euocato, vel extincto necesse videatur, vt habet definitio putredinis Aristotelica. Illud quinetiam indicat curatio. Hac ratione incussum manet, cum longe inter sese differant simplex aliqua intēperies, in qua humores à sua natiua qualitate nonnihil discesserunt, & putredo, qualis est in pestilentibus, vt mirum non sit, si curatio etiam eadem non adhibeatur vtrobique. sed fortasse his recensendis tibi molestiam exhibeo. Ego tamen aliam ob causam à me allata esse velim cogites, quam vt tuam de his sententiam & iudicium eliciam. Vale, Pataui j 14 Ianuar. Anno 1576.

Ratio dupli. cis tempera. menti.

Putredo Aristot. duplex.

Humores in febribus cur putrescant.

EPIST. CCIII.

IDEM EIDEM.

QVONIAM te tot & occupationib. & molestiis districtū, adeo frequenter ad me scribere non piget: turpe omnino mihi esse puto illam diligentiam non imitari, si minus superare queam, eum & pluscu-

plusculum otij mihi cōcedatur, & tu meas qualescunque tibi non ingratas esse significas. Anatomiæ itaq; nostræ in vigesimum vsque diem productæ heri tandem finis feliciter impositus est. Sanè diffiteri non possum in ea administranda curam, & industriam accuratam adhibitā esse, etsi sectionis magistri, vt in longo itinere, ita etiam in isto opere perficiēdo, quò longius progrediantur, eò magis defatigētur, & remissiores fiant. Ad me quidem quod attinet, plurimum ex hac inspectione me profecisse animaduerto, ita vt nunc expeditius, & maiori cum fructu commentarios hac de re scriptos euoluere possim. In ipsa epatis historia explicanda, nobis ad oculum, vt loquuntur, demōstrare conabatur, ex iecore venarum ortum petendum esse, seu generationis principium spectes, siue distributionis, atq; idipsum plantarū exemplo perspicuè illustrabat, in quib. & radices, & rami, & caudex ipse, seu radicatio cōsideranda veniunt, quæ omnia ad venarū ductum eleganter & dextrè accommodari possunt. Minus tamen interea argumentis quibusdam Aristotelicis satisfactum videtur, quæ insignis in hac re artifex Vesalius contra Galenum vehementer vrget. Cum cordis structuram sub manib. haberet, simpliciter affirmabat, ac, si id controuersum non fuisset, è dextro ventriculo in sinistrum sanguinem per septum interpositum transfudare, ac foraminula quædam adhibito specillo ostendebat, quæ interstitio illo medio apparent. De quo tamen à multis dubitatum video. Ac memini cùm ante biennium Pigafetta Italus, & ipse olim Fallopij discipulus, Heydelbergæ dissectioni incumberet, manifestè negasse illum, fieri posse, vt per tam densum diaphragma aliquid sanguinis deferri ex vno thalamo in alterum posset. Imò in eam sententiam tandem deueniebat, vt diceret à se iam plurieς venulas quasdā animaduersas esse mucronem cordis non aliter ambientes, atq; vena illa coronalis è caua propagata basin complectitur, quarū beneficio sanguis ex dextro sinu in sinistrum transferatur. Cum verò hoc etiam in proposito cadauere sese monstraturum pollicitus esset, frustra id quod nusquā erat requisiuit. Quare postridie in theatrum reuersus palinodiam canere coactus est, illo adiecto epigrammate: Ita accidere solere, vbi à veterū traditis temerè recedentes semper noui aliquid in medium adferre molimur. Se tamen nihilominus interea dum certius aliquid ipse experiatur, Hispano cuidam sectionis perito, cuius nunc nomen non occurrit, assentiri

Anatomicū studium Patauinum.

Foraminula sin. stra ventriculi cordis.

Pigafettæ opinio falsa.

Columbi opinio.

malle, à quo illud proditum sit, per longissimas ambages & circuitus sanguinem in dextro cordis ventriculo præparatum in sinistrum per pulmones duci, vt quidem ego coniicio, venæ arterialis ramorum ope & ministerio. Noster anatomicus Hier. ab Aquapendente, post cætera omnia, aut saltem præcipua demonstrata, corollarii vice ad extremum, ouem grauidam viuam secuit, in qua multa non sine stupore intuitus sum, quàm nunquam antea ex multis magistris assequi potui. Arabum doctrinam ex veteri instituto in scholis Italicis proponi facile assentior. Mihi in Græcorū libris aliquandiu desudandum proposui. In his si quid assecutus fuero, fortè ad alteros illos diuertere non fuerit superuacaneum, quotum quidem vniuersa dogmata, vt Fuchsius sæpissimè inculcat, vno quasi impetu reiicere minimè consultum arbitror. Vt enim maximè in quibusdam aberrent, & minus feliciter in alienam linguam translati sint, quin tamen multa vtilia, à Græcis prætermissa, ipsi in medium adferāt, nemo negare potest. Et audiui iudicium cuiusdam, qui affirmabat propter purgantium nomenclaturam, & exotericorū quorundam pharmacorum descriptionem, quorum nunc frequens admodum vsus, plurimi à nobis Arabes meritò faciendos esse. Vale. Patauij, postridie conuersionis Pauli, Anno 1576.

Ouis grauida viua secta.

Arabum doctrina non reiicienda.

EPIST. CCIIII.

IDEM EIDEM.

GAVDEO literas meas, quas sanè multas breui interuallo exaraui, tibi rectè traditas. Maiori autem mihi voluptati fuit cognoscere, quod eas tibi non ingratas esse passus es, id quod ex tuis superioribus diebus ad me allatis, suauissimis & doctissimis, addo etiam longas, abs te accepi. Vnde nimirum animus mihi additur, quò in posterum etiā tantò audacius & liberius discendi studio mea ad te cogitata exponam. De duplici itaque temperamento fieri potest, quemadmodum coniicis, vt in præceptorum sententia explicanda alicubi hallucinatus fuerim, minusq; rectè ea mēte & verbis cōceperim, quæ illi absq; errore docuerunt. Illud tamen dixisse volui, calore duplici dato, ex necessitate duplex etiā temperamentum statui, cum calor ille siue implantatus, siue influens non absolutè, & vt ita dicā abstractiue consideretur, tanquam nuda qualitas calida, sed veluti calor quidam ex certa mistione consurgens, certoq; & determinato subiecto competens, in qua mistione & contemperatione tamen qua-

Duplex temperamentum duplici calore defenditur.

litatis calidæ, vtpote, maxime actiuæ, primæ & potiores partes sint, à quo denominationem etiam illa accipiat, quæ ipsa fortasse opinio etiã à Galeni mente non prorsus aliena est, vt ex dictis quibusdam ab ipso colligere licet. Verum vt maxime hoc statuam, quod modo protuli, minime tamen illud sequi videtur, quod addis duplicia hoc pacto principia & actiones quoque inter se diuersas exorituras. Quoniam non opposito modo se isti calores gemini, aut temperamenta etiam duplicia habent. Sed quam maxime inter se conspirant, inque vnum finem ambo concorditer tendunt, vt non tam cõtrarij, aut oppositi, sed subordinati & simul concinnentes ad actionem eandem producendam nuncupandi sint, nempe, vt ab implantato seu congenito, tanquam magis principali operationis principium pendeat quidem, quoniam tamen ex se idem ille languidior est, velutiq; semisepulti vt ab influente, cuius vehiculum spiritus est vitalis, è potentia in actum deducatur necesse est. Putredinis porro apud philosophos & medicos, an eadem causa efficiens assignanda sit, ex eo dubium videtur, quod Aristoteles illa, quæ ad naturalem putredinem (de qua philosophi loquuntur) tendunt, tantum ab externo seu ambiente aëre, eoque calidiore, atque interdum etiam ab aqua (de interna enim frigiditate, quæ altera est causa efficiens, minime controuertitur) corrumpi affirmat: Medicorum autem putredo frequentissime ab obstructione originem ducit, cum videlicet calor intus existens propter fuliginum vapores conclusus, & difflatione carens, corruptionis illius humorum qualis in putridis febribus cernitur, causa fit. Vnde etiam hæc putredo ad alterius differentiam violenta appellatur, non solum, quia præter inclinationem & habilitatem misti fit, quod ad eiusmodi corruptionem à natura non propendet, & dispositą est. Verumetiam quia iustum & determinatum tempus curriculo suo quasi completo antecedit & præoccupat, in quo secundum communem naturæ ordinem res quæque corruptibilis tandem ad interitum tendit, quemadmodum etiam Aristoteles ait, putredinem illam simplici generationi mistorum oppositam finem esse vniuersorum à natura compositorum. Omnia enim mista per vnionem atque mistionem humidi cum sicco durante calore producta, apta sunt vicissim corrumpi per dissolutionem humidi à sicco, calore, qui illa fouebat, deficiente. Sed de his ad te nimis multa. Quod vltimum πρόβλημα mei

Causa eff. putredinis.

exercendi causa propositum attinet: Cur videlicet sæpe in vno brachio pulsus videatur interceptus, cũ in altero optime & integerrime percipiatur: cogitanti mihi ea de re accurate, illud vere accommodate dici posse videtur, non ab vna causa pulsus intermissionem fieri, sed vel propter debili-
tatem virtutis ipsius, atque sic dubium nõ 1
est, in vtroque brachio æque apparitura:
vel propter malam instrumentorum con- 2
formationem, quam causam ipse nunc re-
moues: vel ob angustiam, verbi gratia, tu- 3
morem aliquem in vicinis partibus, à quo
arteria veluti comprimatur, & pulsum in-
firmiorem reddat: vel denique propter 4
obstructionem, quæ si detur, quæris quo in loco consistere queat, Respondeo materiam aliquam viscidam, aut crassam tunicis arteriæ impactam esse posse, non quidem vt ex toto eã obstruat, alioqui enim plane pulsus omnis aboleretur, sed ex parte tantum, vt minus euidens, atq; ceu interpolatus percipiatur. Vale, 16. Martij. An. 1576.

Pulsus cur in vno brachio interceptus in altero integer.

Causa intermissi pulsus.

EIPST. CCV.

IDEM EIDEM.

AD disputationes meas, in superioribus quibusdam inchoatas, quod spectat breuissime omnino me exsoluam, imo plane verbum nullum facerem, si te hæc cum fastidio legere arbitrarer. Nondum assequor quomodo calor insitus, & influens pro eodem reipsa haberi possunt. Venit nunc in mentem mihi eos sic distingui posse, quod calor insitus misto insit, quoad mistum est. (quomodo enim alias ex quatuor elementis, seu, vt Hippocrates appellare consueuit, ex calido & frigido, & humido & sicco, constare dici posset?) Calor autem influens misto insit, (loquor de iis, quæ vita animali viuunt) quoad mistum illud viuens est. Accedit quod calor insitus à principiis generationis inhæret, atque ex semine ipso, & sanguine menstruo ortum ducit. Calor autem influens postea primũ ex sanguine alimẽtari in corde generatur, eiusque vehiculum est ipse vitalis spiritus. Deniq; insitus ille, seu implantatus calor, partibus quibus inest, appropriatus est, nec alibi reperiri valet. Habet enim se (quemadmodum Arist. loqui solet) ὡς τόδε ἐν τῷδε. Influens autem in corde quidem primario inest, vt qui inde originem suam trahat, ex illo vero tanquam perenni fonte arteriarum, ceu canalium ope in omnes corporis particulas deriuatur, quibus quidem vitã & calorem, vt sic dicam, actiuum impertit. Vnde etiam fit vt via ista præclusa partes sta-

Caloris insiti & influentis differentia.

statim emoriantur, cum nihilominus mistionē & temperamentum suum natiuum obtineant. Quod putredinis vtriusq; causa efficiens eadem sit, fortasse de efficiente propinquo concedi posset. Quæritur tamē vnde sit ille calor præternaturalis? Dixi in putredine vniuersali seu naturali esse tantum ab ambiente, hoc est, aëre vel aqua. In particulari autem seu violenta & morbosa sæpissime ab obstructione, hoc est, causa interna, non externa. Fines tamen magis principales discrimen inter has duas putredines faciunt. In illa enim in cineres atq; fimum mista ipsa omnia redigūtur. In hac nondum prorsus corrumpuntur, aut in ipsa prima elementa redeūt, sed solummodo κατὰ μέρος φθείρεται, secundū partem scilicet, non tam substantialem, aut quātitatiuam, quàm, vt sic dicam, qualitatiuam. Frigiditas interna, de qua dixi, vnde sit quæris? Respondeo esse eam, quæ natura misto cuilibet inest. Cum enim antea à calore in generatione dominā te vinceretur, atq; cohiberetur, nunc postquam calor ille intern⁹ patitur, & diminuitur, ipsa quoq; paulatim vires suas prodere, & actiua fieri incipit, atque sic vna cum calore præternaturali foris agente corruptionis, seu τῆς κατὰ φύσιν συνθέσεως causa adæquata existit. De causa intermissionis pulsus in vno brachio illud solum adiiciam, quod, vt puto, alienum ab re non fuerit. Deprauatæ actionis in corpore humano, inter quas hæc rectè cōnumeratur, certum est plures tribus causis assignari nō posse. Aut enim facultas ipsa læsa est, aut instrumentum, à quo editur, aut denique externus aliquis error accidet. Virtus lædi, nisi ab intemperie (quam remoues) vix potest. Organum vero tum vitiatum dicetur, vbi mala conformatio præter naturam parti inerit, quæ similiter à te excluditur. Relinquitur igitur externum aliquod impedimentum accessisse, quo minus inculpabilis actio subsequatur, quod quidem erit, aut tumor aliquis arterias foris coangustans, aut obstructio intus cauitates ex parte opplens, aut vnitatis solutio, aut aliquid eiusmodi, quod sub his generibus ex necessitate comprehendatur. Peto abs te etiam atque etiam ne iniquiori animo hasce meas ἀζητήτους feras. Etsi enim scio me de rebus maximi momenti, vel propter ætatem nondum γνώμην πιστήν habere posse: tanto tamen lubentius eas in dubium reuoco, vt plenius de his erudiar, cum etiam Philosophus affirmet, de qualibet re dubitare non esse inutile. Minime vero meum est propositū rebus necessariis omissis nugis quibusdam occupari. Ideoq; regulam ab te

Causa intermissionis pulsus.

Deprauatæ actiones tres plices.

1\.

2\.

3\.

præscriptam diligenter menti meæ infigo: Philosophandum esse paucis, meditandū & cogitandum diu. Vale. 11. Maij. An. 1576.

Regula studiosorum.

EPIST. CCVI.

IDEM EIDEM.

LÆTOR ex animo te pristinas vires nonnihil recepisse, & nunc valetudine paulo confirmatiore vti, quæ quidē vt diuturna & stabilis sit, filium Dei precor. Περὶ ζητήματος quod nuper discendi causa proposui nolo odiose disputando tibi molestiam exhibere. Fateor nec locum, nec gradum essentiam caloris constituere, sed illud volebam, vt in reliquis partibus, ita etiam in ipso corde duplicem calorem reperiri, implantatum quidem, qui in principiis generationis insit, ac semper postea immaneat, sitq; aut ipsum temperamentum cordis natiuum, aut certe temperamenti eius potissima qualitas. Influentem vero (ita enim ratione aliarum partium, ad quas ex hoc fonte deriuatur, dici consueuit) qui non ex semine aut sanguine menstruo oriatur, vt alter ille, sed potius ex sanguine illo alimētari, ab epate eò dilato, qui etiam postea cū spiritu vitali, tanquam vehiculo illius in omnia membra corporis propagatus, eis vitam impertiat. Violentæ vero putredinis Aristoteles & quarto illo sublimiū, ἐκ τῶν ἐναντίων, & in libro de respitatione expresse meminisse videtur. Appellat enim τὴν βίαιον, ἀλλοτρίαν, quasi opponens τῇ κατὰ φύσιν. Frigiditatē autem illam internā quæ natura inest misto, certum est per se solam putredinis causam minime esse posse, cum à calore misti superetur & reprimatur. Quando tamen euocato & debilitato calore illo, qui mistum continebat, mistum dissolui incipit, mirandum non est ipsam quoque frigiditatem, licet antea vernacula fuerit & passiua, nunc extraneam & actiuam euadere, ac cum calore ambientis simul calorem proprium misti oppugnare, & ita hæc duo causam adæquatā putredinis existere. Venetiis contagium, quod prorsus sopitum videbatur, paulatim nunc vires suas rursus exerit, adeo vt Illust. Dominium quinque præcipui nominis medicos ex hac vrbe ad se vocauerit, habendæ deliberationis causa, quomodo his malis idoneis præsidiis occurri possit, qui quidem crastina die hinc discessuri sunt. Deum precor ne cursus studiorum nostrorum tali aliquo impedimēto interrumpatur. Erastum suas de contagione conclusiones, auctiores tamen & emendatiores denuò prælo subiicere in animo habere nuper admodū cognoui. Fun-

Violenta putredo.

-damenta eius nostri non improbant, etsi quædam adhuc explicatius dici desiderêt. Illud de substantia & qualitate, per quorum vtrumq; contagionem definit, ita intelligendum censeo, vt seminarium seu vapor ille exiens à corpore infecto, & eundê specie morbum in alio subiecto procreans int rdumà sua substãtia vel forma, occulta quadam vi agat, interdum verò nota saltê qualitate; sicut manifeste hoc discrimen in morbis contagiosis animaduerti potest. Exempli causa sit pestis, lues venerea, scabies, & alia huiusmodi. Vale, Patauij. 8. Iunij, Anno 1576.

EPIST. CCVII.

IDEM EIDEM.

In Nephriticis doloribus nausea & vomitum cur?

CAVSA cur vomitus & nausea consequi soleant, vbi calculus est in motu, referenda videtur, aut in συμπάθειαν oris vêtriculi, quod sensu exquisitissimo præditum esse constat, ob partem neruéam, in substantia sibi similem, (canales nimirum vrinarios) affectam, aut si propius causa indaganda est, ob coli ipsius læsionem, aut irritationem à lapidis motione per contactum conciliata, præsertim cum ventriculus colo (sicut & ipsis renibus, quamuis obscurius) facilime consentiat, quemadmodum euidenter Galenus 2. de locis aff. 5 & 6. de locis aff. 1. demonstrauit. Contagij per DEI gratiam is nunc status est, vt nos magis magisq; securos esse iubeat, quamuis tantum incendium minime ita subitò extingui potest, vt non aliquæ saltem fauillæ remaneant, sensim tandem & ipsę euanescentes, id quod in huius etiam pestis reliquiis Venetiis fieri videmus. DEVS nobis clementer porro adsit.

Putredinis essentia.

Ad putredinis essentiam quod attinet, Aristotelem & Galenum inter se maxime concordes, apud me nullum est dubium, quantumuis verbis nonnihil inter se dissidere videantur, ob id inprimis, quoniam non vnum scopum tractationis vterque sibi propositum habet. Hic namq; vt Medicus actioni siue curationi intentus, non minus ea quæ fir, quam quæ iam facta est, complecti voluit, illi vero vt Philosopho sat fuit formam ipsam & perfectionem putredinis commonstrasse, cum eam, quæ nondum finem & terminum suum assecuta est, ceu contêplationi inutilê pro nulla ducat. Neq; hæc,

Consensus Erasti, Capouaccij, Mercurialis.

vt Galenum toties Aristotelis finitionem commendantem prætercam, Erasti solius est sententia, verum etiam, quos nunc præceptores habeo, tum Capouaccij, tum Mercurialis nostri, qui in publicis prælectionibus vnanimi calculo huic opinioni ambo adstipulati sunt. Quod si quis inde inferre velit, quemadmodum fortasse & Auerrhoës, & non pauci alij haud indocti senserunt, hoc pacto Hecticam quoque necessario putridam vocandam, eo quod calor præternaturalis etiam in hac febre in solida agat, is videtur non firmissima ratione niti. Quandoquidem non animaduertit calorem extraneum duplici modo in mistum aliquod agere posse, vt videlicet illud aut alteret, aut corrumpat. Iam in Hectica solidarum partium calor, vt proprius duntaxat patitur, dum igne, ac præter naturam euadit, quam mutationem intra alterationis limites adhuc consistere liquet. At vero in putridis non alterationê tantũ, verum etiam corruptionê calor ille extraneus in humiditatibus corporis molitur, vt vno ore & Aristoteles, & Galenus pronunciarunt: hæcq; ipsa corruptio rursus bipartita recte statuitur, Naturalis nimirum vna, violenta altera, de quibus ômnibus breuiter dici minime potest, quin potius abs te peto, vt quæ modo in medium protuli (discendi certe studio adductus) ea sine fastidio legere non dedigneris. Vale, Patauij. Anno 77. 14. Martij.

EPIST. CCVIII.

IDEM EIDEM.

LOCVM Galeni, quem de vomitu in dolore renum nuper in tuis allegasti, nondum attente perlegere vacauit. Visus est tamen & mihi primo intuitu à scopo nô aberrasse, sed experiar de eo Hermetis quoque nostri iudicium. Nunc si lum literarum tuarum sequendo ad ea me conuerto, quæ de Putredine controuersa esse ponis, teque auctore libere (hanc discendi occasionem minime negligendam ratus) cogitata mea qualiacunq; profero, tuoq; iudicio discutienda relinquo.

Putredo Galen. & Arist.

Principio cum res ipsæ differant, inquis, definitiones earum nequaquam congruent. Atque ita neque mutatio, siue motus ad corruptionem, & rerum naturalium interitus pro eodem accipi poterunt. Dico ego duas istas definitiones Aristotelis nempe, atque Galeni, vt maxime verbis, atq; etiã rebus ipsis quadamtenus (vt nuper posui, & nũc amplius declaraturus sum) discrepat, minime tamen sibi inuicem oppositas aut aduersas, sed potius velut subordinatas, mutuoq; respondentes esse: idq; ob eã rationê, quod prior illa generalior, omni putredini in quantum putredo, conueniens: hęc magis determinata est atq; testricta. Illam, vtpote à Philosopho traditã, putredini tum

vni-

vniuersali (quam ita vocant) tum ei quæ secundum partem est, itemq; tum naturali, tum violentæ (ita enim distinguit Aristoteles) accommodare licet. Hæc à Medico allata, vt proposito eius inseruiat, ad putredinem in corporibus nostris fientem, factamue, pene solam directa est. Vnde non immerito eum hanc Galeno hunc in modum constituere placeret, alteram tamen, ceu huius parentem mirifice pluribus in locis commēdat. Apparet hinc etiam, cur in caussis effectricibus assignandis vterq; ab altero nonnihil variet. Etenim Aristoteles putredini in vniuersum intentus satis habet dicere, eam ab externa caliditate ortum ducere, non sollicitus vtrum ea caliditas aëris sit, an aquæ, vtrum vaporum aut fuliginum ambientium, vtrum ab impedita perspiratione, aut quauis tandem alia occasione exstiterit. Galenus contra ex artis suæ præscripto, vnicam in humanis corporibus putredinem sibi ob oculos ponens, eius caussas definitas, atq; circumscriptas inuestigare tenetur, vnde quod Philosophus in genere dixerat: illud in suas quasdam species diducit, & limitat. Quo in loco vt firmior inter grauissimos hosce autores concordia coalescat, & plurimarum obiectionum ansa simul præcidatur, illud adducere libet: Non videri mihi absonum, aut à mente Aristotelis alienum, si vocem τὸ περιέχον, quam ambientem alij, alij continentem verterunt, ita accipiamus, vt non solum aërem, vel aërem & aquam simul complectatur, sed omne omnino id, quod corpus putrefactioni obnoxium proxime ambit, aut continet. Id quod Galenum quoque animaduertisse inde liquet, quod nulla aëris, aut aquæ expressa mentione factā externum calorem, qui nimirum foris subiecto putrescibili occurrat, duntaxat nominat, suoque scopo exinde accommodat. De calore autem innato, quænam inter eosdem tanta sit discordia, nondum intelligo. Ais Galenum hunc statuere sanguineam simulq; aëream substantiam vna cum spiritu. Ego ex Aristotelis loco, quē tumet citas, 2. videlicet de ortu animal non multò diuersum colligo. Inquit enim hic autor, calorem, qui facit, vt fœcūda sint semina, non igneam esse, nec talem facultatem aliquam, sed spiritum, qui in semine, spumosoq; corpore continetur, naturamque quæ in eo spiritu est, proportione respondere elemento stellarum. Certe caloris huius congeniti essentiam spirituosam esse pronunciat, & quodammodo igneam, vt alibi sæpe appellat, nō tamen adurentē sed blande fouentem & mitem, omnesq; operationes vitæ gubernantem, atq; dirigentem. Quare etiam ob eandem caussam calori cœlesti, siue æthereo, qualis est solis, recte illum comparat, cum tamen alioqui reuera sit elementaris. Si quid inter vtriusq; sententiam interest, illud fortasse solum fuerit, quod Aristoteles, ceu Philosophus (ad hoc enim subinde respiciendum) calorem hunc magis (vt scholæ loquūtur) in abstracto considerat, eius essentiam absolute & per se innuendo. At Galenus, tanquam artifex sensitiuus, materiam siue subiectum proprie ei copulat, in quo residet. Quod quidem aliud esse non potest, quam humidum illud primogenitū, ita medicis vulgo nuncupatum, hoc est, substantia quædam viscida, pinguis, & veluti oleosa, ex primis ortus nostri principiis, semine nimirum & sanguine menstruo conflata. Si itaq; porro quæras, quonam modo Erastus probaturus sit calorem innatum, de quo agit Aristoteles, & totam substantiam, de qua Galenus, idem esse: Ex ipsius verbis (quæ in positionibus nuperrime editis habentur) respondebo, eum non solum calorem natiuum, seorsim complectendo, à Galeno totā substantiam appellatā, sed (secundum ipsummet Aristotelem) calorem natiuum cum suo humido coniunctum, hoc est, sua materia. Et quid mirum? Cum enim ad cōpositum aliquod constituendum, præter materiam & formam nihil concurrat aliud, cur non hæc duo simul sumpta totam substantiam complere affirmabimus: Atqui calor natiuus, vt per se apparet, formæ vicem sustinet, humidum ipsum materiæ, Iure itaq; (calorem natiuum cum suo humido) totam substantiam nuncupare licebit. Verum restat & alius scrupulus quem ex iisdem fundamentis aliquoties iam repetitis, dissolui posse censeo. Aristoteles enim in sua illa definitione, cum putredinē corruptionem esse ait, proprij & natiui caloris in vnoquoq; humido, exquisitius loquitur, quam Galenus, qui eandem vocat mutationem ad interitum, seu corruptionem totius substantiæ putrescentis: Ille enim exacta ratione omnia pensitans, tanquam Philosophus, ea quæ ἁπλῶς, καὶ καθ᾽ αὑτὰ sunt contēplans, proximam immediatāq; siue vt in scholis nominare consueuerunt, caussam adæquatā tangere voluit, quæ semper cum suo effectu recurrit, (quemadmodum namq; omnis putredo primo naturalis caloris corruptionem spectat, ita etiam hoc incolumi permanente, vt putredo aliqua accidat, fieri nullo modo potest. Galenus autē cui, vt Medico circa singularia magis occupato, hæc ἀκρίβεια φυσικὴ curæ nō est,

Ambiens Aristoteli quid.

Calor innatus quid Aristot. & Galeno.

Humidum primogenitum.

Definitio Aristotel. putredinis accuratior quā Galeni.

ἀμαθέστερον καὶ παχύτερον rem explicare maluit. Vnde & popularius totam ſubſtantiam appellat, & præterea non tantùm perfectionem, quam Philoſophus intuetur, ſed etiam viam ad perfectionē, ſeu ad terminum ſua definitione complectitur. De forma & modo putredinis ſimiliter non leuem eſſe diſſenſionem inter vtrumque ſubiungis. Illo aſſerente putreſcentia primum humidiora fieri, euocato ſcilicet humore ad ſuperficiem, deinde abſumpto ſicciora, donec in fimum redigantur, hoc nihil horum proponente, & quæ ſequuntur: dico rebus diſtinctis facilè hanc quoq; inter eos litem dirimi poſſe. Partitur enim Ariſtoteles ſtatim ab initio putredinem, de qua verba facturus eſt, εἰς τὴν καθόλου, καὶ τὴν κατὰ μέρος quarum alteram ſimplici generationi, vt maximè commune opponit; alteri verò tribuit his propemodum contrarium. Erunt igitur aliqua, in quibus hæ duæ putredines inter ſe conuenient; (cur enim alioquin vno nomine participarent?) nec pauciora, in quibus vt plurimùm diſſidebunt. Forma generica eadem videtur eſſe vtrobiq;, nempe, caloris natiui in ſuo humido corruptio, tùm perfecta, tùm imperfecta, inchoataque, tametſi illic ſecundum naturæ curſum ex internis principiis (ambiente interim aëre nequaquam excluſo) ea miſto adueniat, hic verò à principio aliquo violento & externo. Cauſæ efficientes remoræ & ipſæ coincidunt, quoniam corruptio iſthæc in ambabus aliunde non prouenit, quàm à caliditate extranea, quæ mixto occurrit. Propinquæ tamen nonnihil variant. In vniuerſali enim putredine calor aëris ambientis, aut aquæ etiam ſolus reperitur. At in particulari ſeu violenta, tum idem ille adeſt calor, tum verò etiam is, qui excitatus eſt in penetralibus corporis ab obſtructione, à craſſis fuliginibus emanantibus à ſuccis excrementiciis, & ſimilibus aliis. Si itaque concluſerimus Philoſophum in 4. illo ſublimium potiſſimum de putrefactione naturali, ad quam miſſum eſt propenſum, & quidem vniuerſim loqui (quamuis nec alteram prorſus releget) Noſtrum autem Galenum magis determinatè de putredine violenta morbidave in noſtris corporibus orta agere: tum verò exiſtimo hac ratione multis difficultatibus obuiam iri poſſe, & pleraq; deinde dilucidiora, & minus intricata euaſura. Ad fœtorem, quod attinet, vnico verbo ſubiungo. Non conuenire eum omni putredini, quoad putredinem, multò minus partem eſſentiæ eius conſtituere, ſed ſaltem accidere certæ putrefactioni, ob diſpoſitionem aliquam ſingularem, quæ in paſſo reperitur, vtpote in quo magis humiditas, ita etiam minus olete ipſa teſtatur experiētia, vt taceam Theophraſtum clariſſimū autorem, in 3. de cauſis plantarum, aſſerentem: Omnem generationem illarum per putrefactionem fieri, in qua tamen inſignem aliquem fœtorem imminere vix vnquā à quoquam animaduerſum fuit. Quibus omnibus hunc in modum conſtituris poſtremo tuo quæſito ſatisfacere ſtudens affirmo: Putredinem omnem, qualiſcunq; ea tandem ſit, aliud nihil eſſe poſſe ex propria ſua natura, quam intemperiem quandam calidam, calori natiuo corporis noſtri (loquimur enim nunc vt Medici) penitus aduerſantem. Quod verò vna quàm alia ſæuior eſt & efficacior, ideò accidere arbitrandum eſt, quoniam non eundem perfectionis gradum vtraq; obtinet. Quæ enim vix dum inchoata in poſſeſſionem miſſa, niſi prorſus è corpore tollatur, nulla ratione alia compeſci poteſt. Et quidem (ne longè exempla petantur) hoc diſcrimen in febribus putridis peſtiferis, ac non peſtiferis manifeſtiſſimè apparet. In his enim vapores à materia putreſcente ad cor elati, (Agens enim magis feruefactum, quàm putrefactum: patiens cum humidiſſimum ſit comburi non poteſt, ſed per violentiam putreſcere) illud non tam putrefaciunt, quàm calefaciunt, pro ſua videlicet naturæ & ſubiecti conditione, cùm feruefacti & aduſti magis ſint verè putridi redditi. Certè enim, ſi quis hæc fortè negare præſumat, putredinem ita altè particulis ſuis infixam non habent, vt mordicus illam retinere diutius valeant. Diuerſa eſt ratio peſtiferarum, quas corruptionis huius terminum omnibus numeris abſolutum attigiſſe conſtat. Accedit quod ob gradum illum perfectionis, eam malignitatem febres hæ peſtilentes coniunctam habeant, vt venenis putrefactiuis non iniuria ob agendi vim præſentiſſimam aſſimilentur, proindeque à vulgaribus putridis longo interuallo ſeparentur. Quamobrem etiam rectè tota ſubſtantia nobis aduerſari dicuntur, hoc eſt, non ſolùm ſimplici & nuda intemperie primarum qualitatum (eſt enim contagium à putredine deriuatum non prima, ſed ſecunda qualitas, certam ſubiecti diſpoſitionem requirens) verum quoque tota ſua forma & eſſentia. Neque tamen inde ſequitur, in cenſu putridarum, & quidem continuarum amplius non habendam, cum forma ipſa ſine inſtrumento (hoc dico, ne puteтur eſſe potius morbus formæ, quàm temperamēti; Cùm forma non agat ſine inſtrumento, & morbus ſit

Forma & modus putredinis.

Conuenientia vtriuſque putredinis.

Diſcrepantia in propinquis.

Fœtor non conuenit omni putredini.

Putredinis gradus.

Putredo febrium peſtiferarum.

bus sit affectio eius, quod primo adiuuat, vel impedit actionem) apte vel inepte temperato nullam actionem edat: & ipse Galenus expresse affirmet pluribus in locis: Verum Characterem febrium pestiferarum esse largam putredinem. Quæ omnia si pluribus verbis, quam fieri decuit, apud te exposui, dabis opinor veniam loquacitati meæ, cum vt in hanc arenam descenderem pene abs te prouocatus sim. Tu si aduersum non est, quid tibi de his videatur respondere non grauaberis. Vale. Patauij, Kalend. Augusti, Anno 1577.

EPIST. CCIX.

IDEM EIDEM.

Melancholia hypochondriaca num ab Hepatis frigiditate?

IN doctissima tua disputatione de melancholia hypochondriaca illud mihi adhuc dubiū videtur. Quomodo ea à frigiditate epatis oriri possit, cum non tantum alij recentiores, sed etiā ipse Galenus in plerisq; locis affirmet hunc humorem gigni ὑπὸ διαθερμασίας πολλῆς ἰσχυρῶν κατοπτώσης ἢ τὴν ξανθὴν χολὴν, ἢ τὸ παχύτερόν τε καὶ μελάντερον αἷμα. Et paulo post, (tertio nimirum libro de locis laborantibus cap. 7. vbi verba Dioclis recensuit) vniuersaliter pronunciat, vt talia accidentia contingant, oportere in ventriculo inflammationem esse, à qua sanguis crassescat, & melancholicus euadat. Vt maxime enim demus à frigiditate epatis (si simul siccitas accedat, alioqui enim magis hydropem seu leucophlegmatiam causabit) sanguinem crassum, fœculentum, tenebrosum, & pene immobilē reddit, quia tamen hæc διάθεσις totius corporis est, in quod massa sanguinea distribuitur, minus recte videtur ad hypochondriacum hunc affectum reduci. Expecto tamen de hoc tuum iudicium. Quod autem in fine addis: Pueros nonnunquam ob pituitam crassescentem atque putrescentem quartana laborare, non minorem dubitationē habet.

Pueri quartana laborantes.

Cur enim non potius in ipsam melancholiam, quam vel nascentes secum afferunt, hæc transferamus, ne typos febrium absque vlla necessitate transmutemus? Cætera omnia vehementer perplacent, & expectationi meæ egregie respondent, ac res ipsa fatetur hæc dudum ante tibi præmeditata esse. Ignosce igitur quod discendi studio diutius hæc ceu inualida tela aduersum te vibro, quæ tibi non excidere tātum, sed etiā in torquentem regerere facile erit. Vale. Vratisl. 4 Idus Ianuar. Anno 1579.

EPIST. CCX.

IDEM EIDEM.

ITERUM consilium tuum sapientissimum ad Do. VVolzogium directum, quod consolationem medicam appellas, diligenter relegi & expendi, inque eo nonnulla obseruaui, de quibus ne me breuibus tecum agere moleste feras oro. Quod serosi in corpore humoris prouentum præcipuam fluxionis in arthriticis affectionibus causam statuis, ad Fernelij nostri opinionem, contra quam multi disputarunt, quam proxime accedis.

Serosi humores Arthr. causa.

Verum in duobus te ab illo dissentire arbitror, nempe, quod non solum crudum & serosum humorem mali huius progenitorem facis: deinde quod non à capite duntaxat, verumetiam ab aliis partibus materiam ad articulos confluere posse concedis, quorum vtrunq; rationi & experientiæ magis consentaneum esse, quam illius παράδοξον, nec veteribus vnquam approbatum, ipse quoq; plane sentio.

Dissensus à Fernelio.

Lubenter tamen vna tecum asséro: serosos humores semper cum crassioribus coniunctos esse, quod hi sine illis ad fluxionem inepti sint, imo hi illis vehiculi vicem præstent. Vnde serosioribus humoribus tempestiue sublatis, siue per vrinam, siue per sudores, qui remanent crassi, alio auerti & expurgari, per aluum nimirum, minori cum noxa possunt facile. In victus ratione præscribenda paulo rigidior mihi esse videris, in eo præsertim homine, qui in occupato vitæ genere degit, & ne potest quidem, si velit maxime, tam accuratam diætam, non in cibo solum & potu, sed in aliis etiam rebus non naturalibus dictis obseruare.

Diæta podagrica rigidior.

Dum enim valetudini suæ impensius operam daret, vt officium sibi commissum interim in multis negligentius curaret, omnino necesse est. Itaq; in mentem venit, quod de laudatissimo Aragonum Rege Alfonso recitatur. Is enim cū à quodam audisset qua ratione ad x c annorum ætatem, viribus sic satis constantibus peruenisset, subiecit: Mori se malle intra decē annos (nondum autem quinquaginta excesserat) quam ad centum tali vitæ genere peruenire.

Contemptor Diætæ Rex Alphonsus.

Habet certe hic etiam illud locum: Non nobis solum nos natos esse, & quæ sequuntur. Quot porro sunt, qui in exquisitissima victus ratione sæpius tamen in articulares dolores incurrunt, & molestius iis fatigantur, quam qui nonnihil liberius viuunt? nempe, Hippocratis illud oraculum verissimum esse, res ipsa indicat: In tenuis diętæ obseruatione plures errores committi solere, qui ægros deinceps grauius affligunt. Quoduis siquidem peccatum hic noxium magis, quam in paulo pleniore victu esse consueuit, atq; eadem

de causa sanis valde tenuem, & statam, exquisitamq́; victus rationem parum tutam esse, idem autor prudentissimè affirmat. quoniam si quid vel exiguum deliquerint, grauissimè perferunt. Ego quidē, ne quid diffitear, in ea sum hæresi: In victus ratione præscribenda magis ad quantum, quam ad quale respiciendum esse, atque cibum, etiam ex sua natura minus salubrem, moroboque idcirco accommodatum, si tamen cum auiditate sumatur, minus noxæ corpori afferre, quàm alium, qui saluberrimus quidem iudicetur, sed appetitui nostro planè repugnat. Quod enim sapit, vt vulgo dicitur, id nutrit. Et quæ ventriculus inuitus assumit, nunquam arctè complectetur, (in quo plurimum situm ipse affirmas) inque bonum & laudabilem succum conuertet. Aurea igitur regula illa valeat, quam tute diligenter inculcas: Vt ne quid nimis. Vnde apparet me nequaquam cupiditatibus frænum in infinitum laxare: sed tantum hoc velle, vt ne iugum importabile miseris ægris imponatur, appetitusque eorum prorsus prosternatur. Ideoque, quæ illis morbi ratione prosunt, aut obsunt, diligenter quidem indicanda censeo, vt sciant, à quibus potissimum cauere debeant: nihilominus vbi à propositis rebus naturaliter abhorrere senserimus, aliquid indulgendum, vt illos in officio conseruemus, & paulatim ab insalubrioribus ad salubriora, hoc veluti obsequio, perducamus. Nam & ipsi spontè hac prudentia vtentur, vt de vetitis parcius degustent, inque reliquis medico se magis obedientes exhibebunt. In potu autem hoc præceptum vim suam vel maximè obtinet. Laudo itaque quod vinum bonum & elarum, cuius vsu alii etiā extra paroxysmum seuerè interdicunt moderatè sumtum permittis, quia scilicet non tantùm bono sanguini efficiendo, idoneum est: sed etiam cruditatibus concoquendis absumendisve, quibus hoc corpus plurimum scatet, egregiè confert. Sed nec cereuisiam hualem, ceu potum naturæ familiarem, & tenuitate sua citò hypochondria permeantem, improbauerim, vt tamen nodulum ex calamo aromatico inciso, galanga, seminibus anisi, fenieuli, vel baccis lauri, & similibus, ad corrigendam frigiditatem & cruditatem immitteret, sæpè suasi, neque te, eùm sapor haud insuauis sit, inde abhorrere existimo. In quarta parte seu capite consolationis tuæ circa medium σχῆμα χαοινὸν commissum esse puto. Neque enim, quid sibi verba ista velint, quoue referenda sint, satis assequor. Cum spiritus puriores

Quantitas cibi magis quam qualitas respiciendæ.

Sapidum nutrit.

vinum concedendum.

Nodulus cerenisia cruditatem corrigens.

in ipso morbo, &c. Ex tuis igitur aduersariis, nisi molestum est, errorem nobis demonstrabis, & corriges. Rectissime reprehendis plerosq́; medicos, qui cum in morbo articulari duo potissimum consideranda sint: causa fluxionis, & pars fluxionis recipiens: ad alterutrum duntaxat curationem totam conuertant, nempe, qui purgantibus pharmacis corpus frequenter nimis exagitant, ad causam seu materiā fluxionis. Et qui thermas, luta, & alia huiusmodi consuluntad partem affectam. At vera & rationalis methodus ita vni scopo attendendum satisfaciendumq́; monet, vt alter interim non negligatur. Vt purgantibus per certa interualla plurimum tribuo meritò: ita nequaquam illis assentiri queo, qui omnem topicorū vsum veluti religione quadam ducti in solidum prohibent. Quorsum enim quæso dolorē, qui fluxiones auget, & vires corporis deiicit, impunè adeò grassari permittamus? Ita tamen falsa persuasione inducti fermè omnes sunt, & medici & ægri: vt piaculū existiment loco patienti, quamdiu durat dolor, aliquid applicare. Cautione magna, in materia præsertim mista, qualis plerumq; est, vtendum censeo: interim tamen non prorsus abstinendum, donec sensum pars penè omnem amittat, & ἀναίσθητος atq; stupida fiat. Si Galenum consulimus, quam ille liberalis est ex Archigenis & aliorum sententia, in iis admouendis, quę opium, succum hioscyami, cortices mandragoræ, & alia narcotica recipiunt? Ego tamen tam audacter, & tali magistro præuio, ad extrema huiusmodi conscendere nolim. Illa potius admiserim, quæ temperiei suauitate, & vi anodina dolorem, qui in excessu potius est, blande demulcent, simulque leui astrictione partem à fluxione debilitatam roborant. In hoc censu liquores idoneos seu destillatos, seu decoctos, quibus linteamina imbuuntur, & calide partibus sæpius permutando circumponuntur, magis laudauerim: quam oleosa illa & pinguia, quibus pori cutis fere obstruuntur, & materia tenuior difflari prohibetur. Cauteria, si dextre & artificiose fiant, multos egregie adiutos esse constat: & recitat exempla nonnulla dominus Erastus, piæ memoriæ, in Antiparacelsicis. Conuincit idem ratio, quæ ex tua hypothesi deducitur: quando nihil æque serosos humores absumere aptum natum est, atque cauteria ista. Sumitur autem indicatio, quæ tamen 5. Methodi medicæ ex eo, quod continuo in corpore præter naturam gignuntur, ea etiam tale præsidium expostulabant, quod illa continuo

Duo in curatione semper consideranda.

Topica non penitus reiicienda.

In topicis non cotenta Galeno liberalis.

Anodina quæ & qualia conueniant.

Cauteria.

tinuo educat. Hoc nempe fonticuli isti, vt vulgo loquuntur, præstant: & exitum iis humoribus è corpore innoxiè patefaciunt, qui alioquin intus detenti multum molestiæ naturæ afferre solent. De lotione capitis frequente ipse quoque ἰπέχω propter actualem illam humiditatem, quæ non potest non incommodi aliquid adiunctum habere. Cerotum, quod substituis, magis placet. Velim tamen scire: An illud raso vertici applicandum sit, an vero sindone obductum noctu duntaxat admouere conueniat? obtemperabo lubens, (id enim potestatis à patiente nostro, pro ipso nempe fideiubendi, accepi) quicquid hac in parte, & aliis fieri iusseris. Quantum ad vaporarium seu stufam siccam attinet: dum mentem tuam penitius introspicio, nequaquã nos dissentire arbitror. Nam nec ego hic quicquam cum impetu agi, aut ab vno extremo ad alterum sine medio transire velim. Blandissimus ille vapor, qui è herbarum idonearum decocto feruente emanat, quid violenti habet? Caput quidem ne iusto plus repleatur exsertum manet. Reliquum corpus sudat tanto tẽporis spacio, quantum absque vllo incommodo perferre potest, modo per semihoram, modo per tres quadrantes, ad integram vsque horam idque singulis sex aut octo diebus semel. Sudores matutini in lecto ægre in hoc corpore procedunt, & hominem occupatum iusto diutius detinent: at illic vna vice faciliori cum tolerantia compensatur, quod hic vix multis obtinere fas est. A Calendis Ianuarij huc vsque singulis diebus mane vsus est puluere, ea fere forma, qua pro D. Quæstoris coniuge non ita pridem præscripsisti, incorporato scilicet cum rob. de baccis sambuci. Nunc autem te autore eundem puluerem cum melle acido in electuarij mollioris formam redactum sumere constituit. Alter ille Italicus Mediolanensis nimis amarus est, vt propter caloris excessum vtilem quoq; succum in corpore depascere, & contrariam quandoque intemperiem inducere credibile sit. An inter oleum & spiritum vitrioli (quæ vulgo confunduntur) differentiam facias, incertus sum. Arbitror tamen te id intelligere, quod medio inter destillandum tempore exit. Spiritus enim subtilissimus ante omnia exhalat, id olei nomine aliqui non dignantur, quod flammam, ceu cætera olea omnia, non concipiat: sed liquorem duntaxat generis voce nuncupant. Si de te ipsa edoctus fuero, de nomine cum nullo litigare volo. Atq; hactenus quidem, quæ consolationem tuam attentius legenti &

Lotiones capitis frequẽtes improbãtur.

Cerotum capitale.

Vaporarium.

Pul. Cratonis

Aliam Italicum ingratum.

Oleum & spiritum vitrioli.

ponderanti in mentem venere, referre libuit: non tam mei exercendi causa, (quod tamen ipsum non pernego) quã vt D. Volzogij, id à me postulantis desiderio satisfacerem. Te etiam nobis optime velle minime omnium dubitamus, ita tamen respondere nolumus, vt quicquam in nostri gratiam tuæ obsis infirmæ valetudini, quam firmam esse, atque constantem serio optamus precamurque. Vale. Pragæ. 17 Ianuar. Anno 1585.

EPIST. CCXI.

D. HIERONYMO CAPOVACCIO, *Professori Patauino, &c. Petrus Monauius Medicus, S. D.*

SCRIPSERAM superioribus mensibus ad te aliquid, verum quando illud ad manus tuas peruenisse, ob tam diuturnum silentium tuum non immerito dubitem, laborem hunc denuo subire, & epistolam certioribus hominibus committere placuit, idque tanto maiori cum audacia, quanto ad me instruendum, & benigne quæsitis respõdẽdo in proximis temet offers. De causa continente, adeoq; de morbi essentia, quam variæ sint, eæq; haud satis explicatæ disputationes, ad affectuum tamen curationem parum admodum conducentes, haud equidem me fugit: verum ego plerisq; illorum præteritis in præsentia pauca tantum, quæ ex tuis verbis excerpsi, dubia, discendi gratia proponere constitui. Principio igitur quæro: An causa continens seu contentiua in morbis vere detur, & si datur, in omnibus ne, an tantum in aliquibus? Prorsus non dari, illud 1. demonstrare videtur, quod morbi sunt constitutiones quædam, & res iam factæ, non adhuc fientes, quo nomine etiam à dispositionibus, affectionib', seu passionib. præcipui medici illos differre recte censuerunt. Causæ vero continentes illis duntaxat rebus attribui solent, quæ (Gal. de puls. c. 10.) tantisper dum fiunt, essentiam suam obtinent; pulsibus, v. g. & alijs motionibus, actionibusque transitoriis. Deinde Galen. ipse, vbi ex professo de causis morbificis agit, nusquam, quod scio, cõtinentium, seu contentiuarum meminit, quarum tamen cognitionem si vllo modo necessariam medico existimasset, eam silentio inuoluere voluisse haud credibile est. Auicenna item, fidelis Galeni interpres, continente & ipse omissa (nisi fortasse, quod aliquibus placere video, non vicariam paulo post eandem nominasse dicamus) coniunctam causam loco illius substituit, & in morbis agnoscit, quæ tamen à priore illa omnino,

Causas continentes non dari.

Coniuncta Auicennæ causa, non continens.

vt mox explicabitur, diuersa est. Subit igitur, haud immerito mirari ex cuiusnam autoritate illa causa continēs seu contentiua in medicinam à recentioribus inuecta sit, & cur tanta animorum contentione hodie adhuc de eadem disceptetur. Vt enim maxime incensum causarum morbosarum admitti debere cōcedamus, quæritamen secundo loco potest: Num omni morbo, an vero aliquibus tantum, & quibusnam inter hos conueniat? Sunt qui certis rationibus ducti concludant: Nullum morbum temperiei continentem causam (qua scilicet ablata statim affectus perit) habere posse. Inter reliquos vero illos solummodo, qui in additione rei alicuius cōstituit, causam eandem possidere, cæteros non item. Nullam enim qualitatem, quæ per motum generatur, ex remissione contrarij, & factum quid habet, ex continente causa pendere posse. Ita igitur angustis admodum limitibus causæ huius vis circumscribetur: vt scilicet ad similares morbos nullos, ad instrumentarios autem aliquot duntaxat, qui in additione nempe consistunt, extendatur. Te tamen cum his non facere, ex eo colligere in promptu est, quod aperte inquis, Causam contentiuam à coniuncta seu proxima diuersam nihil aliud esse, quā morbi ipsius causam formalem, quod, nisi valde fallor, à Galeni mente multum dissidet. Hic enim primo de sympt. causis cap. 5. Causam continentem, contentiuam & proximam sine vllo prorsus discrimine vsurpat. Sicuti & 2. Method. 4. & fortasse etiā aphorismo 20. 7. particulæ, vbi item de pulsibus agit, tres illorū causas continentes enumerat: facultatem, instrumēta, & vsum. Quod si iam causæ continentes à formalibus nihil differūt, vt ipse asseris, sequetur omnino: Vnicam rem, qualis pulsus est, tres simul causas formales habere, quod mihi non potest non absurdum videri. Coniunctā sane causam (quam à continente modo distinctam, proximam, immediatam & adæquatam etiam appellare licet) in morbis cum materia nō inuit vna cū ipso Auicēna admiserim, imo sub antecedentis nomine illam à Galeno simul comprehensam existimo. Neque enim si rem vere æstimare volumus, aliud est, quam antecedens, quatenus actu morbum efficit, eique coniungitur & copulatur, ita quidem vt nulla inter eam & affectum siue morbum causa alia intercedat media. Vnde nimirum Celsus etiam absq; vllo rigore continentis causæ nomine, de quauis abdita & interna, in quantum ab externa & procatarctica dirimitur, vsus est, sicut & Medici ferme omnes hodie, quando de tertio causarum genere, à Galeno, vt putant, prætermisso, disputant. Post causarum porro contemplationem mox ipsi occurrunt morbi, quorum tu quidem essentiā in facultate læsa, aut impotentia quadā ad operandum collocas. Mihi ne quid dissimulem de vtroque horum dubitationes in mentem veniunt. Dum enim morbum facultatem læsam appellas, nimis angustū genus illi attribuere, & certam tantum speciem, intemperiem scilicet, complecti videris. Ab hac enim propriè actio lædi atq; labefactari dicitur: eo quod facultatis essentia secundum Galenum in ipsa partis temperie consistat. Quonam igitur instrumentarij morbi & vnitatis solutio reliquæ duæ morbi primariæ species pertinebunt? Cur etiam Galenus in morbi definitione læsę facultatis non meminit? cum tamen hanc necesse sit operationis ipsius læsionem, vtpote, à qua immediatè dependet, præcedere? Appellas deinde morbum impotentiā quandā ad operandum. Quod si impotentia erit, ergo priuatio, ergo nihil, ergo in nulla categoria, nisi per accidens tantum, collocabitur. Et sic frustra an qualitas, vel relatiuum sit inquiretur. Nullum enim priuationis certum genus est, neque species eius, nisi per cōrrarios actus distinguuntur, minime autem per se. Et tamen Galenus in definiendo morbo positiuis vocabulis (non priuatiuis) constitutionis scilicet, dispositionis, affectus, & aliis similibus vti non veretur? Ista quomodo inter se conciliandasint cognoscere cupio. Denique morbum dupliciter accipi & considerari affirmas, & cum, & sine causa sua contentiua, hoc quid quæso aliud est, quam dicere? Morbum aliquando sumi cum sua forma, aliquando sine causa, siquidem te Autore, vt supra dictum est, causa contentiua à formali reuera nihil differt. Atqui morbus non curari tantum: sed ne intelligi quidem, aut mente concipi sine forma sua vllo modo potest, quandoquidem hæc sola est, quę & essentiā, & nomen rebus quibusuis impertit. Et quid tandem forma remota in morbo supererit, quod considerare atque contemplari, curare deniq; possimus? Accidentia certe & qualitates (quibus morbum ipsum iuuare, vt opinor, adnumeramus) nudæ per se formæ tantum sunt, & materiam nullam, ceu essentiæ suæ partem alteram substratam habent. Quam igitur distinctionis huius modo allatæ vtilitatem esse censebimus? Possem etiam de tribus summis morborum generibus, quæ ab omnibus prope medicis magno cōsensu tra-

Num omni morbo conueniat.

Causa contētiua & proxima non differant.

Morbi essentia num in facultate læsa.

An impotentia.

Duplex morbi consideratio.

Vnitatis solutionē non posse ad instrumentarios morbos referri.

traduntur, quærere, an non commodius ad duo duntaxat reducerentur, ita vt continui solutio sub instrumentariis morbis, tanquam compositionis, aut conformationis (ad quam continuitas etiam haud dubie spectat) partium læsio, seu vitium per se comprehenderetur. Atq; ita etiam Auicenna ipse cum ægritudinem definit, complexionem & compositionem, quatenus vtraq; non naturalis est, sub illa solum collocar, & pro veris atque summis duobus morbi generibus agnoscit, vnitatis aut cōtinui solutione fortasse non ex oscitantia prorsus prætérita, secunda primi, doctrina prima, cap.1. sed verendum est ne iam tum nimis longe à scopo euagatus fuerim. Itaq; ad reliqua capita, quæ in tua epistola restant, tempestiue conuertor. De dolore capitis facile assentior: aliam ab eo indicationem desumi, quatenus simplicitet, vt dolor, hoc est, tristis quædam sensatio consideratur, aliā rursus quatenus à causa sua proxima, nēpe morbo, vel hunc ipsum antecedente causa dependet & fouetur. Quod tamen vniuersaliter, & sine exceptione affirmas, nunquam à dolore indicationem curatiuam desumi, in eo ab Auicen. dissentire videris, quando loco paulo ante citato expresse inquit: Dolorem capitis, qui ex febre fit, dum diu manet & figitur, transire in ægritudinem. Si igitur in ægritudinem, siue morbum transit, quomodo non ab illo indicatio curatiua haurietur? enim symptoma necessario morbum (non autem materiam, vel aliud symptoma) cōsequi asserui, nequaquam ad symptomata in generalissima sua significatione, qua res omnes præter naturam simul complectitur, acceptum respexi: sed potius ad alterum illud genus, quod in specie & priuatim sic appellatur quodque Gal. ἐπιγίνημα etiā, id est, succedens vocat, & morbos solos necessario sequi, ac tanquam vmbra corpus comitari ipse testatur. Ex intemperie humida nullum omnino dolorem oriri posse cum Auic. & ipso Gal. ex 2. de comp. medic. secundum locos simpliciter affirmas. Et tamen idem Gal. in lib. de inæquali intemperie, cap.3. inter causas doloris effectrices humectationem quoq; (etsi minus quam calor & frigus sunt, efficacem qualitatem) enumerat, & exēpli gratia esuriem seu famem producere videtur, in qua ob siccæ substantiæ defectum (& ita per consequens ob humidæ abundantiam) dolor & molestia nō sane leuis in corpore nostro suscitatur. Nisi igitur aperte ipsum sibi cōtradicere velimus: loca hæc inter se concilianda veniūt. Illud quin etiam dubitatio-

Ab humido num dolor?

nem complectitur, quando scribis mixtū similare in sese hæc tria habere. Formā, proprietatem & complexionē seu temperamentum. Quid enim aliud est, ꝓprietas, q̄ proprium cuiusq; rei temperamentum, per quā forma siue anima ipsa agit, seu efficax est? Aliud imaginari vix datur. Cur igitur hæc duo tanquā diuersa dirimuntur? Imo vt maxime exquisita ratione ducti hæc inuicē differre concedamus; parum tamen admodū medico vsui, de quo in præsentia sermo est, & quem sensu potissimum niti scimus, conducerent, atque ob id etiam nullam vtilem indicationem inde haurire nobis liceret. Proprietates porro materiæ, quas vocant vtpote crassitiem, tenuitatem, mollitiem, duritiem, laxitatem, astrictionem, & similes, quonam refers? Num similaribus, quoad similares sunt, cōuenire non existimas? Aliorum sane alia est sententia: eorum inprimis, qui totius substantiæ morbos, veteribus (vt putatur) ignotos introducunt, à quibus te non prorsus abhorrere, mentio morborum à proprietate coarguit, quos quidem ex disproportione corporum elementorum ortos similaribus duntaxat partibus tribuis, & à temperiei morbis differre aperte significas. Materiæ putrefactio, si vitium est in forma, adeoq; corruptio, h.e. mutatio ab esse simpliciter, ad non esse simpliciter, quonam modo gradus certos recipere, aut intendi, ac remitti poterit? Forma certe secundum Philosophos tanquam in puncto consistit, latitudine omni prorsus destituta, tu tamen materiam morbificam interdum putrescere, interdum duntaxat semiputrescere, ac priori quidem consideratione auxilium eradicans, posteriori vero suppurans indicare in methodo curandi vniuersali doces. Quod si putrefactio secundum te est integra rei corruptio, & ita totius formæ, quæ antea composito inerat, abolitio est, semiputrefactio igitut ex necessitate quoque semicorruptio quædam statuetur, hoc est, formæ media ex parte, non autem ex toto ablatio seu remotio: quod quidem an peripateticæ Philosophorum scholæ admissuræ sint, ipsæ viderint. Poteram pro assertione in superioribus literis à me posita, illud etiam non absq; ratione, vt arbitror, vrgere. Putredinem, cum secunda quædam qualitas sit, à primis (calore scilicet atq; humiditate orta) temperiē primo destruere, non autem formam à temperamento multum diuersam. Venenum contra ꝓprietate quadam occulta ita toti, aut illud conseruanti & fouenti formæ esse aduersum, vt nisi alexipharmacis & anti-

In mistis similare tria.

Proprietas num non est temperamentum?

Materiæ putrefactio an formæ vitium?

dotis ex abdita proprietate itidem formā respicientibus oportune succurratur continuo illam misto excedere cogat. Verum nolo hæc nunc pluribus persequi. Quantum ad permittentium prohibentiumue ex arte inuentionem attinet, nondum omnino in sententia tua, quam protulisti, acquiescere possum. Etiamsi enim in methodo resolutiua, & parte simiotica, signū occurre & ipse intelligam, nequaquam tamē sub hac notione, qua permittens, aut prohibens est, illud occurrit, sed tantum quatenus in certæ affectionis dignotionē nos adducere valet, quemadmodum, verbi g. pulsus debilis virtutis imbecillitatem denotat, quam quidem prohibentis vim in venæ sectione possidere, iam ante præsupponebatur. Postquam enim in virium debilitate à venæ sectione abstinendum esse scio, tum demum ex pulsu, aut aliis signis, quomodo ea sese habeant diligenter inquiro. Ego vero methodum postulaueram, cuius ope in permittentis aut prohibentis cognitionem directe penetrare possemus, ita vt ex indicantis natura, eo quod agendum est inuento, statim etiam scire liceret, num quid esset, cuius ratione auxilium illud adinuētum permitteretur, prohibereturue. Contrariorum quidem seu oppositorum eandē esse disciplinam vulgo etiam fertur Quamobrem hic quoque fortasse contrarias, seu oppositas causas inter se conserte, & effectus similes, aut oppositos inde elicere oportebat: sed ego de his ex te, quem Præceptorē lubens agnosco, audire malim. Atq; hactenus quidem ad ea, quę in literis tuis continentur respōdi, nunc corollarii gratia hoc vnū insuper abs te quæsierim, Quid de morbo illo, qui superioribus mensibus per totam fere Europam grassatus est, sentias? Quo nempe genere illum concludas, & num verè contagiosum fuisse existimes? Catarrhum cū febre adiuncta fuisse negari non potest, sed tamen in eo non omnes conueniunt, an febris illa synochus putris, vel imputris exstiterit: Si putrida & ichorosa statuatur (quemadmodum curatio per diaphoretica potissimum absoluta indicare videtur) quomodo malignitate carere potuit? cum etiam te ipso teste, Ichores omnes sint non tantum excrementitium quiddam, sed etiam prorsus præter naturam, idq; quando putrescūt multo magis. Quas etiam causas tum externas seu communes, tum internas, seu priuatas, ad mali huius adeo longe lateque diffusi generationem concurrisse dicemus? Quæ item curationis lex erit atque methodus? De his igitur ex te solidi quid, cuiusmodi omnia tua esse præclare noui, audire vnice desiderio. Ego vicissim omnia mea studia, omnem obseruantiæ cultum, ita vt debeo, promptissimo animo tibi offero, atq; dedico. Vale, Pragæ, 9 Cal. Februar. Anno 1581.

Permittentia & prohibentia.

Catarrhus epidemicus

EPIST. CCXII.

IDEM EIDEM.

AD reliqua disputationis capita quod attinet: in iis longius persequendis nequaquam tibi molestiam afferre volo. Etenim pleraq; illorum logica sunt, hoc est, talia, vt nec vsum in artis exercitio magnum habeant, & de illis in vtramque partem disserere sit facilimum. Quamobrem omissis de causa contentiua, de doloris essentia & causis, de symptomatum diuisione, de prohibentium inuentione, & similibus aliis vsum artis maiori ex parte transcendentibus disceptationibus, illud duntaxat attingam, cuius in calce epistolæ tuæ meministi, quando scilicet morbum ante biennium circa hoc ipsum tempus per vniuersam ferme Europam grassantem contagiosum fuisse negas, eo quod perniciosus non exstiterit, & breui, ac pene nullo adhibito auxilio depulsus fuerit. Ego quidem quomodo, aut cur cōtagij notionem illi demere debeamus, non satis me assequi ingenue fateor. siquidem illi morbi contagiosi recte perhibentur, qui de vno subiecto in aliud transmigrant, & per contactum mediatum aut immediatum acquirūtur. Atqui negari nullo modo potest, dum epidemicus ille catarrhus, vt plerisq; appellare placet, vagaretur, vel vno in vna domo aliqua, aut familia, correpto, continuo etiam ad reliquos malum transisse, & paucissimos, imo pene nullos prorsus intactos reliquisse. Hæc inuadendi ratio si contagium dici non meretur, quidnam contagium sit, haud equidem scio. Neq; mihi satis firma videtur ratio: cum contagiosum ob id fuisse negas, quod perniciosus non fuerit. Nam & alij plures morbi sunt, quos extra controuersiam omnes contagiosos esse fatentur, & tamen perniciosi & maligni non ęque existimantur, vt pote scabies, lippitudines, phthisis, coryzæ, & similes alij, quorum & Aristoteles, & Galenus, cum de contagio loquuntur, meminere. Sicut autem de ratione epidemij seu vulgaris morbi non est, vt sit pestilens, vel perniciosus (sunt enim aliqui ex his etiam salutares) ita multo minus ad contagiosum eadē hæc conditio necessario requiritur: sed satis est de vno subiecto in aliud transeundi, & per contactum cuiuscunque generis sese vicinis

Catarrhum Epidemicum contagiosum fuisse.

Contagiosi morbi qui.

Morbi contagiosi non omnes maligni.

vicinis corporibus insinuandi facultatem habere. Quo tamen tanto vberiorem fructum ex tua responsione percipere queam, illud libenter ex te cognouerim, paralysis

Resolutio post colicam.

seu resolutio post colicam, quæ in his terris vsitatissima est, quasnam indicationes habeat, & cui parti potissimum prospiciendum? per quas item vias materia peccans ex intestinis in extremos artus deponitur: Et num apud veteres etiam aliquid de illa traditum exstet? Incidit & aliud de vsu hy-

Vsus Hydrargyri.

drargyri intra corpus exhibendi dubium, cui occasionem dedit tractatus quidam de morbo Gallico tuus, quem superiori anno ab amico acceptum diligenter, & cum magna vtilitate euolui. Nullus certè quotquot de eo scripserunt, qui tamen numero non pauci sunt, Viri clarissimi & doctissimi, ita essentiam eius peruestigauit, & ex rei natura indicationes eruit, artificioséque deduxit, vt abs te in breui illo libello factum est, qui propterea vt à multis cognosceretur dignissimus esset. Mentionem autem ibi facis inter alia etiam Mercurij, & de eo assumendo, & admouendo præcepta & regulas quasdam tradis. Hic quidem

Turpethum minerale.

cognoscere cupiam, an turpethum quoque minerale (quod nihil aliud est, quam Mercurius certa ratione præparatus, nimirum cum oleo vitrioli, non rubeo illo, sed albo siue phlegmatico) in vsu habere soleas. Quòd si enim crudum seu vsitato modo præcipitatũ intra corpus exhibere non vereris; præmissis tamen præmittendis, puto te multo minus abhorriturum ab eo, qui magis artificiosa ratione præparatus est, & cui ita compedes iniecti sunt, vt congenitam sibi ferociam impunè vsurpare non queat. Multi sanè sunt, qui in deploratis Gallicis post lignum sanctum ad hunc tanquam ad sacram anchoram confugiunt, & omnem malignitatem, quæ in corpore ab inunctionibus crebrò repetitis relicta est, sese huius præsidio funditus exstirpare posse sperant, neq; planè infelici successu, vt in multis casibus ipse vidi, etiamsi nonnunquam, si non cautè adhibeatur, deterrima & horrenda symptomata inducere soleat. Omnem noxam illius inhiberi

Saliuatio ab vsu Hydrarg. lenientibus prohibetur.

quidam mihi retulit; si mox altero die post illius exhibitionem leniens aliquod pharmacum, puta, manna, dilutum senæ, cassia, aut similia, propinentur: ita enim impetus eius, qui per se ad superiora vergit, & saliuationem nuncupatam excitat, qua fauces læduntur, ad inferiores & ignobiliores par-

In die Parox. febrilis non purgandum.

tes quasi manu ducitur. Postremum est, num tibi satis tutum & rationabile videatur in febribus, post vniuersalia præmissa & digesta nonnihil materia, in ipso die paroxysmi, medicamentum purgans exhibere: ita tamen vt illius operatio absoluatur priusquam paroxysmus inuadat. Tali enim curandi methodo plures & longissimis febribus laborantes, multò citius, quàm aliàs liberatos animaduerti. Nec videtur repugnare ratio, quando medicus, vt minister & imitator naturæ, tùm mouere debet, cùm natura mouet, & illius conatum adiuuare. Mouet enim natura, vt Hipp. ipse inquit, 4. de morbis, in diebus imparibus, per quos intelligit non tam eos, qui numero impari definiuntur, quàm criticos, aut eos quibus paroxysmi inuadunt; vt Galenus ipse in Aphorismis explicare videtur. Sed vereor ne tibi tam longa commemoratione molestiam creem. Quamobrem scribendi finem facio, & vt respondere non dedigneris, etiam atque etiam abs te peto. Vale. Pragæ.

EPIST. CCXIII.

D. HIERONYMO MERCVRIALI, *Professori Patauino, &c. Petrus Monauius Med. S. D.*

QVÆ de morbo epidemio, non ita pridem longè lateq; per vniuersam pene Europam grassato, ad D. D. Cratonem semel atque iterum perscripsisti, ipse quoque legi, & rationibus suis subnixa esse animaduerto. Vt tamen probabiliorem esse Cratonis nostri sententiam (liceat id mihi pace tua dicere) iudicem, vna contagij facit ratio; quod sanè quomodo sine aliquo saltem putredinis gradu defendi possit, nequaquam video, idque vel te ipso autore, qui in lectionibus de contagio publicè habitis hæc verba disertè ponis: necessarium esse semper si contagium fieri debet, vt adsit putrefactio aliqua in corpore, præterquam, cùm à calore præternaturali fiat, vapores attolluntur. Cur igitur febrem quoque illam synochum catarrho adiunctam, de qua sermo est, putridi quid habuisse negabimus? Certè prima etiam huius mali rudimenta, nisi planè fallor, idem omnino attestantur. Siquidem enim communis morbi causam communem assignari necessariò oportet, nulla haudubiè aëre ipso nos ambiente erit accommodatior. Atqui hic cum multis dierum hebdomadibus ob pluuias penè continuas (adiuuantib. fortè etiam, vt nonnullis placet, peculiarib. syderum aspectibus) permaduisset, mox sub æstatis finem subitis ingruentibus caloribus egregiè feruefactis, ex humida & calida intemperiebus sese inuicem subsequentibus, non potuit nõ putredinis semi-

De catarrho epidemico probabilior Cratonis, quàm Mercurialis sententia.

naria concipere, quæ corporibus conuenienter prædispositis similem exinde qualitatis labem impressere. Quoniam tamen magis attenuata, & minus lenta atque glutinosa inquinamenta illa forent, factum hinc est, vt malignitate & pestilenti contagio morbus careret, eo quod causa illum generans, & fouens, nec per se lenta esset, & viscida, & præterea spiritus & ichores corporis nostri potissimum occuparet, ob eamque partium essentiæ tenuitatem per cutis poros dissiparetur promptissime. Nõ tamen negauerim catarrhos, qui cum in plerisque diutius remanserint, symptomata varia excitarunt, à crassiori materia pependisse. Sed hoc ex accidenti morbo ipsi epidemio acceptum ferendum est, quatenus scilicet, materiæ illi ante in corporibus existenti non generationem quidem: sed motum duntaxat, siue impetum tenuitatis suæ, vt modo dixi, ratione impertiuit. Sed pene præuaricatorem ago, qui alienã litem quodammodo meam facio, & sententiam non rogatus dico, quod nisi discẽdi cupiditate, qua incredibiliter ardeo, fieret, nę tu mihi impudentiæ & tenacitatis dicam impingere iure posses. Vnum illud, quod in præsentia in mentem venit, si adhuc rogauero, scriptioni meæ finem statim imponam. Velim igitur scire causam, quamobrem plumbum ita graue sit & põderosum, cum tamen, teste Galeno, plurimum habeat aqueæ & aëreæ substantiæ, terrestris vero perparum. Atqui ex physicorum principiis grauitas & pondus in rebus mixtis omnibus terræ primum accepta feruntur, deinde aquæ, quæ vero aëre, aut igni multo participant, leuia potius, & quam minimum ponderosa euadere solẽt. Sic lapides & ferrum ob terreæ materiæ copiam grauia esse existimant, pluma contra, oleum & alia huiusmodi, ob causam contrariam leuia. Neq; hic quod de partium densitate nonnulli afferunt, satis probabilitatis habet. Vix enim fieri posse credam, vt corpora, quæ multo aëre abũdant, simul compacta sint, & densa. Eò quod aër necessario spacium aliquod, ac velut cauitatem requirat, in quo libere ventiletur: sicut in spongiis, pumicibus, & aliis raris corporibus, multisque poris aëti peruiis abundantibus apparet. Eadem dubitandi ratio etiam in hydrargyro, seu argento viuo locum obtinet, quod quidem & ipsum aquea & aërea substantia constare plerię̃ asserunt, cum tamen ita ponderosum sit, & graue, vt omnia metalla solo excepto auro (spectaculo sane admirabili) in eo supernatent. De his igitur neminem alium, præter te dissetentem libentius audire velim, vtpote quem ad intimos & occultos naturæ recessus penetrasse minime dubitem, vel potius mihi certo persuasum habeam. Vale. Pragæ, 9 Cal. Ianuat. Anno 1581.

Plumbum cur graue & ponderosum.

EPIST. CCXIIII.

IDEM EIDEM.

QVOD discrimen inter contagium & συμπάθειαν attinet, & nom is morbus, qui ante biennium totam peruolitauit Europam, & forte vlterius etiam progressus est, hoc vel illo nomine rectius appellandus, actum agere nolo. Si tamen, qui de corpore in corpus migrat, & sese hac ratione pene in immensum propagat, affectus contagiosus dici meretur: non video cur epidemium illum morbum his conditionibus exacte præditum, ea nuncupatione priuare debeamus. Mihi quidem verum omnino contagium resipuisse videtur: etsi illud in inferiori gradu constitutum putredinis minus malignę, vel potius innoxię fuerit soboles, seminarium tamen haud dubie contagionis aliquod in ipso hęsit aëre, quod pluribus per inspirationem communicatum simili eos labe postea infecit, cũ è diuerso in affectionibus illis, quæ per συμπάθειαν proprie accidere dicuntur, nihil reipsa de corpore in corpus, tanquam inquinamentum quoddam transmittatur: sed duntaxat à forti imaginatione per sensum, & memoriã impressa ad idem patiendum cieamur, vt præoscitante aliquo, aut (vt sic loquar) pręmingente, nobis diligenter attendentibus, contingere solet. Itemque secundum poëtam: *Cum vident oculi læsos, læduntur & ipsi.* Quamuis fortasse horum lippientium, videlicet, sicut & tabidorum paulo diuersa est ratio. Verum missis his, ad alterum problema, de quo prolixius & accurate in tuis differis, accedo. In plumbi igitur natura excutienda, cum de eius pondere & grauitate quæreretur, id vnum, vt Galenum & Aristotelem inter se committas, tibi propositum esse animaduerto: ita quidem vt pro hoc contra illum omnes tuas rationes & argumẽta, ceu spicula quædam dirigas. Liceat autem mihi quæso mei exercendi, & abs te discendi gratia, aliquid vicissim in medium afferre, quo Galenum respondendo ad rationes abs te allatas pro viribus defendam, ipsięq; interim Aristoteli nullam prorsus iniuriam inferam. Si quid igitur iudicare queo, Galenum vere & probabiliter sensisse existimo, cum plumbum in 9 simpl. medic. multum habere substantiæ, tum humidæ à frigore congelatæ, tum etiam

Quale contagium catarrhi epidemici fuerit.

Affectus per συμπάθειαν.

Plumbi natura.

Galenus defenditur.

etiam aëreæ, paucum verò terreæ diceret. idque non solùm rationibus & experientia, sed etiam autoritate ipsius Aristotelis hunc in modum me verisimile facere posse con-
1 fido. Principio quidam, vt à notione incipiam, argentum viuum (ex quo plumbum potissimum constare sensus ipse patefacit, quoque potiorem essentiæ eius partem absoluit, vt ita de vtroque & dubitandi, & decidendi par sit ratio) argentum inquam viuum hanc apud Græcos appellationem reperit, vt ὑδράργυρος quasi dicas, argentum quoddam aqueum, seu in quo aqueum elementum prædominium obtinet, obiter

Hydrargyrum.

2 nuncupetur. Deinde vt ne in nominibus immorer, illud magnum est & indubitatum argumentum abundantis in plumbo aqueæ & aëreæ substantiæ, quod ita facilè vix igni admotú liquatur, imò etsi ignium vi in pulueres redactum, rursus tamen ab iisdem fluidum & liquidum reddatur, quemadmodum & Mercurius. Cùm contra quæ terrestris materiæ copiam habent, non nisi vehementissimis subiectis ignibus colliquari & fundi videamus, vt in ferro, ære, & aliis quibusdam metallis apparet. Affirmat autem Aristoteles: Ea colliquari facilius, quæ communia quidem sint aquæ & terræ, sed tamen plus aquæ habeant, & à frigido coagulata sint, atque concreta.
3 Tertiò mollities, & quæ hanc sequitur tractabilitas, reliquorum scilicet metallorum respectu idem planè conuincit. Neque enim fieri potest, vt quorum compositionem multum siccissimæ terrenæ substantiæ ingreditur, ea mollia euadant, & ad tra-
4 ctandum apta. Accedit & quarto loco tenuitas substantiæ illius, cùm liquatum per subtiliores pannos transmitti queat. Sicut & argentum viuum. (quod cum hoc magnam habere cognationem supra diximus) per densissimum corium ecrumum facillimè transsudat. Quæ certè tenuitas non in terrea mole, sed ab aëris potius, & aquæ subtilitate raritateque proficiscitur.
5 Denique rubiginem, vt ferrum, æs, aut cuprum nequaquã benè situm; sed ceu squalorem & sorditiem quandam contrahit. Ex quo iterum colligitur humore multo, eoque frigido abundare, terrestris autem siccitatis perpaucum habere, quandoquidem rubiginis causa philosophis non assignatur alia, quàm corruptio sicci illius terrei in superficie corporis ab humore calido & extraneo, veluti adurente orta. Liceret & plures alias rationes in medium afferre, sed has ex rei natura ductas in præsentia
6 sufficere arbitror. Quòd verò in vsu medico (hoc iam ad experientiam facit) præter refrigeratoriã humectandi etiam vim obtineat, multis exemplis per se comprobatis, Galenus loco præallegato declarat, quæ fortasse non ita simpliciter sine vlteriori inquisitione reiici merentur. Quin ipsum 7.
quoque Aristotelem haud dissimiliter sensisse, non obscurè quis ex eo dicto, quod in 4. Meteor. affert colligerit. Quandoquidẽ ibi concretilium, & inconcretilium corporum naturam explicans, disertè argentum viuum (de cuius ponderositatis causa similiter in superioribus dubitabatur) ideo inconcretile existere, quòd aquosam quidem humiditatem: sed tamen aëris plus obtineat. Id quod de plumbo eodem modo affirmari rectè posse existimo. Quamuis hoc eam ob causam facilius concrescat & coaguletur, quod terreæ substantiæ, siue, vt chymicorum voce vtar, impuri sulphuris plus adiunctum habeat, quàm argentum viuum, multò vero minus quàm ferrum, aurum quoque, & similia alia metalla, quæ sua se grauitate, & liquandi difficultate statim produnt. Quantum porrò ad eiusdem Aristotelis & Peripateticorum de ortu & generatione metallorum dogma spectat, quamuis illud nequaquam, tanquam falsum repudio, libentius tamen, ne quid dissimulem, Auicennæ, Alberti, & aliquot recentiorum opinioni inhæreo, qui non tantùm mentis aciem ad huiusmodi perscrutationem intenderunt, verum & manuum mirificam adhibuerunt industriam, vt omnia sub terra latentia penitius rimarentur, exactioremque & veriorem nobis de iis doctrinam ab Aristotele, & sequentibus solummodò inchoatam adumbratamque relinquerent. Neque tamen, si summam rei consideres hos cum illis inter se vllo dicto discordare reperies. Sicuti enim philosophis cum medicis bellè conuenit, quantumuis illi corpus humanum ex quatuor elementis, igne, aëre, aqua & terra. Hi verò ex quatuor humoribus, sanguine, phlegmate, & bile vtraque constare decernant: ita etiam non pugnant inter se Peripatetici, & quos chymicos, veluti in fundendorum metallorũ arte ac peritia eximiè versatos, recentiori vocabulo appellant, etiamsi illi vna cum Aristotele, quem vnicum ducem sequuntur, metalla & fossilia à duplici exhalatione vaporosa & fumosa ortum trahere dicunt. Hi autem geminum illis principium, quæ sulfur & mercurium indigetant, assignant. Illi enim in remotioribus tantummodo causis, quas sola mentis acies apprehendit, demonstrandis occupantur. Hi propinquiora principia, & sensui magis obuia (relictis illis nihilomi-

Metallica Aristoteli via cognata.

Chymicorum cum Aristot. consensus in principiis metallorum.

Q

Sulphur quid? nus præsuppositis) ostendunt. Per sulphur quidem intelligendo exhalationem illam spirituosam, vt ipse Aristoteles, seu vnctuosam & pinguem, vt alii loqui malunt, quæ semini parentis in formando fœtu in vtero respondet. Per mercurium autem, seu *Mercurius.* argentum viuum, aquam viscosam & lentam in terræ visceribus contentam, quam vaporis nomine effert Aristoteles, quæque materni sanguinis cum semine in vtero commisti, proportionem gerit. Vtraque tamen voce rem significatam potentia potius, quam actu talem sese exprimere monent. In eo vero admodum falsse Galeni *In locis subterraneis augere.* simplicitatem irrides, quod crediderit plumbi quantitatem augeri, si in locis subterraneis, vel etiam humectis reponatur, quemadmodum statuarum vincula satis declararent. Præterquam vero, quod huic rei experiētia attestatur, & mercatores etiam præclare norunt, dum tempore pluuioso *Plumbum sub dio vt grauius fiat collocatur.* plumbum sub Dio, vt maius incrementum acquirat, obque id carius vendant, collocare solent. Etiam ratio ipsa nobiscum aperte facit. Neque enim absurdum adeo est, & puerile cogitare, plumbi substantiam & molem augeri, & incrementum sumere posse accessione, & adunitione materiæ plane similis, & ὁμοφυοῦς, aereæ, nempe, & aqueæ, ex qua per se constat, & in natali solo, ipsis scilicet, terræ latentibus venis efformatur, dum præsertim circumstās frigus, & obscurus tepor illis aëris qualitatibus proportione respondet, qui in subterraneis cauernis cōclusus effectricis, seu formatricis causæ vicem subit. quando etiam in vegetabilibus tale quid fieri quotidie animaduertere liceat. Quis enim non vidit aloën, semperuiuum, portulacam, & similes plantas, succi plenas, à matre, vt cum poëta loquar, iam recisas, & de laquearibus hyeme suspensas, nihilominus crescere & augeri; tantum ideo, quia succo ad sui incrementum idoneo non destituuntur & blando insuper vaporarij calore non secus atque antea solari circumfunduntur & fouentur. Sed quia de plantis dico, cum animalcula etiam quædam iam mortua, vtpote, bombyces, ranæ, muscæ, hirundines, & alia huiusmodi caloris ope, qui viuifico solis calori quodammodo *Vngues & pilos in cadaueribus augeri.* ἀνάλογος est, in vitam reuocentur? Taceo de vnguibus & pilis, qui in demortuorum hominum cadaueribus manifeste augeri videntur: cum hoc etiam argumentum pro defensione materiæ hypotheseos adduci non incommode queat. Quid igitur mirum obsecro, aut supra fidem commune est, si tam ignobile & imperfectū metallum, quod vitam nunquam habuit, nec habere aptum est, quodq; minime exquisitā aut operosā transsumptione, vel præparatione materiæ indiget, credam⁹ aliquod augmentū extrinsecus accipere posse, si & idonea materia, aër videlicet crassus & turbidus, qualis in conclusis locis est, subministretur, agentique præterea causa vero proportionata non destituatur. Affers tu contrarium exemplum de iis tegulis, quibus culmina templorum cooperiuntur, quas fortasse non augeri, sed potius diuturnitate temporis absumi, & imminui infere vis. Non sane per nego, sed ratio dissimilitudinis manifesta est. Eo quod ventorum flatibus, aërique liberiori tam sicco, quam humido expositæ semper sint, quibus quidem ex causis incrementum fieri prohibetur. Itaq; Galenus nō caute admodum de quouis plumbo vbiuis locorum sine discrimine reposito id affirmat: sed tantum de eo, quod in ædibus subterraneis aërem habētibus turbidum crassiusculum & subtepidum, adq; situm contrahendum aptum, collocatum est, haud secus atque supra nominatæ plantę, vt extra terram recrescant, certo & idoneo loco reponi desiderant. Verum tu euentus illius, quem po- *Mercurialis de auctione plumbi causa.* stea ex hypothesi concedis, aliam rationē assignas, nimirum ideo plumbi substantiā auctam videri, non quia aëris accessio facta sit, sed quia superficie ipsius plūbi corrupta, terraque & aqua dissolutis, vtrorumque pondus magis atq; magis sese exerat. Quid audio? num ponderositas & grauitas plumbi ideo crescit, quod aliquid materiæ illius decedat, non autem quod ad illam noua fiat accessio, & agglutinatio? Ego sane quid his verbis tibi velis me assequi non posse fateor. Si superficies corrupta est, si terra & aqua dissoluta, hoc est, (vt ego interpretor) rarefacta & dissipata, quomodo se obsecro pondus magis exserere potest, quam antea, cum nondum corrupta esset superficies, cumque terra & aqua adhuc compacta inuicem hæreret? Explicationē igitur verborum, mihi quidem plane obscurorum, desidero. Quod ad extremum vitio aëris & temporis plumbi superficiē corrumpi tibi dari postulas, in eo non repugno. Est enim hoc plumbo cum omnibus aliis corporibus, quæ sub luna sunt commune, quorum nullis protsus parcit tempus edax & inuidiosa vetustas. Largior tibi quinetiam illud haud inuitus, quod mox addis: si vetustum & vsu consumptum plumbum cliquetur, multo maiorem recrementorum, quam solidæ plūbi substantiæ copiam exstare. quid tamen inde

inde contra me inferre velis; non satis assequor. Loquor enim de plumbo, quale in sua perfectione & vigore est, non quale tũ visitur, cum ab externis atq; violentis caussis destructum à pristina sua natura degenerat. Neque ego vnquam, aut quisquam alius, incorruptibile esse plumbum, aut in infinitum augeri, asserui. Atque hactenus quidem Galeni opinio de plumbi essentia & compositione adhuc immota perstare videtur, pro cuius defensione epistolæ tuæ ante biennium fere (o tardam nimis festinationem!) acceptæ respondens hæc proferre libuit. Te autem etiam atque etiam oro, vt hanc meam Philosophicam libertatem in optimam partem interpretari, & doctrinæ tuæ luce ingenij mei obscuritatẽ illustrare tenebrasque discutere digneris. Hoc quod si impetrauero, & tibi gratias magnas agam, & me non inutiliter errasse profitebor. Coronidis vice ἀντιλογίαν illam (à proposito non protsus alienam) mihi dissolui cupio. Inquit Aristoteles sect. 4, problem. 15. Rem nullam in aqua (scilicet feruida) liquescere posse, quæ ab igne liquefieri apta est, ceu plumbum & ceram. (quod tamen posterius haud scio an veritati sit consentaneum.) In commentariolo autẽ de admirandis condit. num. 48. idem ait: stãnum Celticum plumbo multo ocyus liquescere, quia scilicet in aqua etiam liquefieri soleat. Atqui si prior regula valeret, cũ stannũ ignibus liquescat, in aqua nullo modo liquefiet. Quibus istud quoq; ζήτημα subiungi potest, cur magna illa caldaria plumbea in quibus sal in multis Germaniæ fodinis (vtpote Lunæburgi in Saxonia) excoquitur, non colliquescant, etiamsi ignes quam vehementissimi subtus incendantur? sed manum tandem de tabula: ne quẽ antea scriptionis raritate & infrequentia offendi, eum nunc solicitationis importunitate amplius irritem. Quod si tamen, quemadmodum mihi firmiter persuadeo, hisce meis nugis aliquid respondere placuerit, vt in excellentiss. Dn. Scutellarij manus deueniat, curabis. Ab eo enim quouis tempore recte accepero. Vale. Viennæ Austriorum, ipso die Pentecostes secũdum veteres Fastos. Anno 1583.

ἀντιλογία Aristotel.

Caldaria plumbea dũ sal excoquitur igne non liquescunt.

EPIST. CCXV.

IDEM EIDEM.

EVOCATVS fui ante aliquot hebdomadas ad curam Generosi cuiusdam Baronis in vicinia, vbi cum opinione diutius mihi hærendum esset, geminæ interim tuæ huc allatæ sunt. Quoniã vero excellẽtissimus Scutellarius significabat desiderari adhuc alium fasciculum, in quem libellos nonnullos nuper abs te isthic editos coniecisses, differendum putaui responsum, quo ad te ille quoq; appellaret. Factum autem hoc est ante dies plus minus 8. vt nunc nihil amplius, quod scriptionem remoretur meam superstit. Pro tua igitur tam benefica erga me voluntate, quã non tantum literarum adeo frequenti missione sed etiam eruditissimarũ tuarum lucubrationum communicatione satis abunde testatam facis, magnas tibi habeo & ago gratias, relaturus etiam si qua sese in posterum eius rei offerat occasio. Non possum autẽ quin impetrata, præsertim iamdudum abs te licentia, de more ex te rogem, sicubi forte inter legẽdum dubium mihi aliquid occurrit. In tractatu igitur de morbis puerorum tactã abs te peculiariter velim quæstionem illam, non tam logicam quàm medicam: An tectum sit in infantium ægritudinibus purgatoria medicamenta nutricibus exhibere? Hæc siquidem aut valida erũt, aut debilia. Illa sanis, siue sanas carnes habentibus propinare vetat ipse Hippocrates. 2. Aph. 36 & 37. Hæc nihil protsus auxilij infirmis infantibus, cum vires suas haud late extẽdant, præstabunt, vt taceam superioribus illis menstruas purgationes nutricibus intempestiue sane aliquando prouocari, in quo manifestum periculum non abesse satis constat. Quamobrem tutius erat opinor, & rationabilius de talibus præsidiis cogitare, quæ ipsi infanti, in parua tamen quantitate absque omni noxa, cum portione materni lactis propinari, aut alioqui tenello eius osculo inseri queant. Eiusmodi sunt succi quidam, pulueres, liquores, & alia huius generis. Præterea, quæ extrinsecus etiam ad citandum aluum magno commodo applicantur. Omissum etiam video in eodem tractatu tuo morbum illum in nostris regionibus (haud scio, an etiam in vestris) sic satis vsitatum, quem vulgari idiomate *Mitteßer*, quasi dicas, commestores, nuncupamus. Eo quod pueri illo laborantes paulatim absumi, depasci, & emaciari, absque vlla manifesta causa, deprehenduntur. In tergo ipsorum, quando solennis cura, frictio nimirum ex medulla panis triticei, aut farina huius melle subacta adhibetur, veluti capita vermiculorum quorundam hinc inde prominerit, quibus nouacula semel atque iterum derasis ad pristinam sanitatem redeunt. Quidam hunc morbum eundem cũ dracunculis Græcorum, aut cum vena ciuili seu medena Arabum esse putant, sed nisi fallor, magis ad similitudinem ægritu-

Purgantia num nutrici danda in infantium ægritudinibus.

Dracunculi.

Vena Medena Arabum

dinis bouinæ, seu vermis sub cute generati, cuius Nicolaus Florentinus ex Albocasi meminit, accedit Michaël Sauonarolæ superioris ætatis insignis Medicus in capite de Lumbricis seu vermibus se quoque tale aliquid fando inaudiisse meminit. Verum cum nunquam viderit, fabulosum esse statuit. Crederet autem haud dubie si vel paucis mensibus hodie apud nos ageret. In libello de venenis illustre præstantis ingenij, & variæ literaturæ documentum edidisti, multisque in ea palæstra antehac versatis palmam præripuisti. Veruntamen in eo (ignosce quæso) fidem meam tibi accommodare haud possum, quando argumentis nonnullis probare niteris: venenum esse non qualitatem aut accidens, sed potius substantiam. Et tamen paucis ante lineis ipse affirmas: Nihil aliud esse venenum, quam vim quandam effectricem veneficam in corpore aliquo positam. At potest ne vis venefica in corpore aliquo posita recte substantia dici, & non potius accidens, quod certum & determinatum subiectum requirit? Si in substantia collocari meretur, cedo quod erit genus eius proximum, aut vbi in tabella prædicamenti substantiæ locum suum obtinebit? scorpionem quidem, Napellum, aconitum, & alia huiusmodi, facile concedo in substantiarum ordinem cooptanda: venenum autem non item, etiamsi venenata ista esse dicantur, sicut (opinor) nec alimentum (in quo tamen causæ tuæ firmamentum potissimum consistit) nec medicamentum. Rectius mihi philosophari Galenus noster videtur: qui & 3. de temperamentis 4. & 1. simpl. 1. expressis verbis tria hæc: alimentum videlicet, medicamentum, & venenum, relata esse ad quid, diserte pronunciat: ad hominem nimirum, cuius respectu omnia (attestante etiam ipso Philosopho. 5. Metaphys. 15.) in medendi arte dicuntur. Nutrimentum igitur ad nutribile, siue id, quod inde nutritur, non secus atq; calefactiuum ad calefactibile, seu sectiuum ad sectile, agens videlicet ad passum refertur. Atque ideo absolutis Categoriis, nedum substantiis ipsis haudquaquam accensetur, quando vt idem Aristoteles vniuersaliter decernit, nec tota substantia, nec partes eius ad aliquid dici vere queunt. Superest itur vt inter relata, quæ secundum dici apud Logicos nuncupantur, locum obtineat. Vt enim triticum, v. g. & vinum substantiæ sunt, & res mere absolutæ quæ per se tum existunt, tum etiam intelliguntur, ita vicissim cibi seu nutrimenti appellationem eadem, non alia ratione accipiunt, nisi quatenus ad hominem relata cibare illum & nutrire apta sunt. Quemadmodum versa vice veratrum & cicuta placet enim Galeni nostri exemplis vti hominis quidē respectu, medicamenti aut veneni etiam appellationem sortiuntur, sin ad coturnicem & sturnum referas, pro alimentis habentur. Vnde iam liquido constat, veneni nomen, sicut & nutrimenti & medicamenti non ipsam primitus substantiam, quæ fundamenti loco eius subiacet, sed certam potius eius habitudinem, vt sic loquar, seu officium, & effectum cuius respectu substantiæ alicui imponitur, denotare, vt his hoc modo concessis & probatis, ad reliqua duo argumenta, quæ pro veneni substantia asserenda pugnant, respondere minime sit opus. Vtile tamen foret, vt arbitror, in commentariolo illo tuo hoc etiam præter alia in quæstionem vocari: An venena illa contagiosa sint, & si non sint, quam ob causam hoc accidat? Item num proprie pestilens malignitas, quæ omnium maxime contagiosa est, venenum aut cum adiectione venenum pestilens appelletur? Denique an etiam Philtra, & præsertim celebratum illud Hippomanes in venenorum naturam subeant? de quibus omnibus accuratam tuam sententiam audire, quam inanes meas cogitationes in medium afferre malo. Venio nunc ad ea, de quibus in superioribus literis velitatio instituta est. Plumbi aut hydrargyri ortum, generationem, & proprietates, quæq; eodem pertinent, nec mihi quidem in præsentia altius repetere libet, illud tamen non possum nō attingere, in quo te male à me intellectum esse suspicaris. Inquis igitur: Plumbi laminas sub dio nequaquam vere, & quo ad substantiam ipsam, vt ego affirmo, veram: sed pondus ipsarum duntaxat, ideo accrescere videri, quia corrupta ab ambiente, modo calida, modo frigida superficie partes aqueæ & subtiliores in cinerem vertantur, vnde vis illa terrestris se magis atq; magis deinceps exserat. Ego vero necdū hoc assequi possum, quod partes aqueę aut subtiles (quod, ne temere excidisse videatur, iterum repeto) vllo modo in cinerem, terramve degenerent. Euocari sane illas ab externa caliditate, & ita exhalare, inque tenues abire auras facile crediderim: at quomodo eædem hactenus reficcentur & crassescant, vt in cinerem etiam & terram fathiscant, non video. Vt enim aer & aqua communi omnium calculo, humidissima sunt & subtilis. ita vicissim cinere, & terra nihil est siccius, nihil corpulentius.

Mercurial. de venenis.

Venenum non qualitas sed potius substantia.

Pestis nū venenum, nec num philtra.

Auctio plumbi.

us. Explicari igitur metamorphoseos huius modum mihi adhuc cuperem, quo iis, quæ inde deducuntur, tanto promptius assentiter. In dissoluenda Aristotelis apparente antilogia mihi pene omnino abs te satisfactum est. Sed relinquitur aliquid scrupuli in alterius problematis enodatione: Cur scilicet plumbea caldaria, in quibus sal coquitur, vehementissimo etiam substrato igne non colliquescant. Causam huius euentus in vniuersum acceptam refers salsæ illi, quæ caldario infunditur, aquæ, quando hæc duplici facultate prædita sit, pingui nimirum seu oleaginosa, & insuper astrictoria. Illa quidem plumbi humidum à consumptione & dissolutione vindicante: hac vero compagem, & vnionem partium inuicem egregie contra ignis violentiam tuente & conseruante. De salis & aquæ marinæ potissimum pinguedine atque crassitie semel atq; iterum commeminit Aristoteles tum in meteorologicis, tum etiam in problematum sectione tertia supra vigesimam. Idem tamen alibi salem parum humoris in se continere sentit, quod cum priori vix consistere potest. Siquidem quæ pinguia sunt & glutinosa, ea necessario etiam multo humore, imo copiosiori, quam simpliciter humida abũdant, & sapore pene subdulci prędita sunt, non autem velut amara, linguamque vellicante, vt in salsis apparet. Nisi forrasse dicendum est: salem, vt & pleraque alia medicamenta, diuersas & quasi contrarias à natura obtinuisse vires, quatum tamen aliæ alias superant, & non vno tempore sese produnt. Sic acetum quantumuis manifeste frigefacere creditur, haud dubie tamen aliquid etiam occulti ἐμπυρεύματος à vini caliditate adhuc reliquum possidet, quo sese in ima corporis insinuare, illudq; tacite excalfacere aptum est. Sic salis quoque vt ad propositum redeamus, tenuiores partes calfacere, siccare, linguam mordicare, atq; etiã penetrare & detergere verisimile est, quia tamen multæ humidę partes à calore nondum, vt in amaris rebus, pene exsuccis accidit, absumptæ supersunt: hinc fit vt illis cum his mistis pingue quiddam & oleosum resultet, non impediente mole terrea, sed potius in id cõspirante, & vim astrictoriam insuper suppeditante. Detergere autem salem, & salsa nitrosa atque aluminosa omnia, non solum intra corpus sumpta, sed & extra admota præter experientiam quotidianã in eluendis sordiũ strigmẽtis etiam vnanimis medicorũ consensus testatur, & ipsa approbat scriptura S. quando apud Ierem. cap. 2. dicitur: Etiamsi laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam Borith, siue saponariam: tamen signata esset iniquitas tua. & quæ sequuntur. Vrita Plutarchi testimonio, quod in oppositum adducis, per omnia cedere non liceat. Ex iis igitur, quæ huc vsque allata sunt, apparet, te caldarij plumbei ab ignis violentia non dissolutivnicam hanc & solam causam statuere, aquam salsam illo contentam. Quid vero si non salsa, sed dulcis aqua eidem infunderetur, an tum saltem colliquatum iri existimas: Ego ne tum quidem hoc futurum crediderim. At etiamsi nullum in tam grãdi vase periculum vnquam fecerim: videre tamen licet quotidie in mensis catinos ex stanno aut plumbo candido, fabrefactos anthepsis seu foculis, qui prunas continent, impositos non liquari, si modo iusculo aut aqua simplici imbuti fuerint, quantumuis muria nulla accedat. Vbi autem humore illo destituuntur, confestim ab igne dissolui incipere, quod sane spectaculum intuens aliã necessario subesse causam: quam vtrum aliquatenus assecutus sim, tuum esto iudicium: neque enim illud sponte subire vllo pacto recuso. Existimo igitur causam euentus illius, de quo iam sæpe dictum est, esse geminam. Primam quidem hanc, quoniam capacitas caldarij illius plumbei humore quodam largiter infuso adimpletum, qui per porosi corporis meatus sese vndiquaque diffundens, ita ignis violentiæ resistit, vt impressionem, quam alias solet, facere nequeat. Etiamsi itaque quemuis liquorem actuali sua humiditate id præstare posse crediderim: non tamen dubito, quin idem hoc multo luculentius pręstet aqua salsa, quoniam scilicet & pinguior est, quam simplex vt ante probatum fuit, atque ideo suo lentore magis protenditur, & intima liberalius imbuit, tum etiam coquendo non tam facile absumitur, sicut olea & adipes longissimam etiam coctionem, cum minus exhalent, sustinere videmus: præterea ratione subtilium partium altius penetrat, & vi adhæc astrictoria insigni pollet. Altera causa est, quod in omni coctione seu elixatione superna magis calent, quam inferna. Ignis enim & ab hoc emanans calor, ex sua natura sursum fertur, ideoq; etiã superiores partes, nisi quid obstet, impensius, quam inferiores calefacit, ibique primum ebullitionem excitat. Norunt hoc egregie periti coqui ipso vsu edocti, cum eas piscium portiones, quæ coctu difficiliores sunt, vtpote capita, in superiori cacabi parte, non autem inferiori seu fundo collocant. Quod si euidentius huius rei argu-

Caldaria plumbea salis cur non colliquescant secundũ Mercurialem.

Salis pinguedo.

Acetũ Empyreuma.

Salis diuersæ facultates.

Secundum Monauium.

In omni elixatione superna magis calent quam inferna.

mentum, & plane indubitatum quis habere cupit, tripodem æneum, in quo pisces elixantur, quam primum ab igne remoueatur, in fundo ipsius contingat, videbit pedes illos ternos, quibus innititur ahenum pene candescere & igniros esse: nihilominus fundum, qui flaminis immediate superpositus fuit, tantum non frigere. Sed hoc statim faciendum est, vbi ab igne tripes amonetur, paulo enim post diffuso calore, & ipse fundus incalescere, atque adeo candescere incipit. Feci huius periculum non semel mea ipsius manu, eum alij, quibus hoc recitabam, se in fraudẽ allici putarent. Et me præuio, & ipsi postmodum manum innoxie admouerunt. Eodem spectat tuum exemplum, quod de patella chartacea super prunas imposita adducis. Etenim si reipsa illa paulo intensius incaluerit succenderetur haud dubie: itaque friget potius, aut saltem tepide calet. Quod si quis quærat: cum calor ignis (flamma flammã, ceu vnda vndam subinde propellẽte) semper sursum feratur, quomodo non tandem dispergatur omnino, & ne superiores quidem partes calefaciat? dico ego hoc fieri κατ' ἀντιπερίστασιν. Circumstans quippe ambientis frigus prohibet, quo minus ignis calor prorsus dissipetur: imo potius illum retro cedere cogit, magis vnit, & hac ratione seipso fortiorem, inque agendo efficaciorem reddit, non secus atque frigidus è follibus cum impetu expressus spiritus in fabrorum fornacibus ignem luculẽtius succendit. Notandum tamen ad extremum hoc est, caldarium illud plumbeum, in quo sal excoqui toties iam diximus, non ab omni omnino ignium iniuria, & impressione immune esse. Semper enim aliqua portio decedit adeo vt cum tertiam summum salis coctionem sustinuit, necessario refici, & liquatum de nouo fundi illuc oporteat. An autem cera in aqua (feruente scilicet) liquescat, vno verbo respondeo, mollescere illam magis, quam liquari, quando hoc duntaxat à calore sicco & igneo, non autem humido seu aqua patiatur. Cætera literarum tuarum capita, quibus mihi adhuc satisfaciendum video, in aliud tempus reseruo. Te autem etiam atq; etiam oro, ne hanc meam παῤῥησίαν, quam discendi ingẽs cupiditas, & iucundissima naturalium rerum contemplatio mihi exprimunt, iniquo animo suscipias. Vere enim affirmo, me non tui, (quod absit) vellicandi, sed mei ipsius duntaxat erudiẽdi causa, hæc in medium afferre. Ac quidẽ si ad ea, quod spero, respondere dignatus fueris, præclare beneficiũ istud collocâris. vale, Prag. 13 Ian. a. 84.

Tripes aneus ab elixatione calens fundo tepido.

Cera in aqua mollescit non liquatur.

EPIST. CCXVI.

IDEM EIDEM.

ETsi antea octiduum ad te bene longas dederim, nondum mihi tamen per omnia tuis, quibus ternis debebam, satisfecisse videor. Itaque quæ in prioribus intacta reliqui, ad ea in præsentibus hisce breuiter respondebo. Censuræ tuæ de libris Hippocratis gemina exempla, quæ excellentissimus Dominus Scutellarius mihi communicauit, mox vni atque alteri amicorum meorum, in arte nostra peritissimorũ in diuersa Germaniæ loca transmisi, vt videlicet illorum quoq; de ea iudicia cognoscerem. Cur vero hic autor Melancholicum succum aquam, vel vt ipsissimam eius vocem vsurpem, ὕδρωπα nuncupauerit, non displicet ratio tua. Quandoquidem semper fere cum crasso illo & feculento humore multum aquæ seu seri, quod vehiculi vsum illi præstare verisimile est, coniunctum videmus. Neque tamen prorsus male illi etiam sentiunt, etsi [illegible], qui lienẽ non minus, quam epar sanguificationi dicatum existimant. Memini autem medicum quendam, virum doctissimum, & anatomicum excellentem ad hoc persuadẽdum tribus potissimum hisce argumentis vti: I. Quod omnia viscera, quæ publicum aliquod munus in corpore humano gerunt, aut gemina sint, à prudenti natura efformata, aut saltem in medio corporis inter dextrum & sinistrum posita. Sic caput ille & cor, & ventriculum, & vterum & vesicam; in externis etiam nasum, & os vnica singula esse affirmabat, ideoq; in medio corporis locata: pulmones autem & renes & testes, item oculi, aures, manus, & pedes gemini cum sint, eam ob causam vtrunq; etiam latus occupare. At vero epar, quæ & ipsum pars est nobilissima, & princeps, non immerito sane in alterutra corporis regione, dextra nimirum locum obtineret, nisi illi in opposito latere lien, in eodem munere collega, responderet. II. argumentum à conformatione sumptum erat. Lienis nimirum & iecinoris constructionem, magnam inter se affinitatem & similitudinem habere, quando in illum nõ minorem venæ portæ ramum, arterias vero multo plures & insigniores, quã in hoc dispergi, & disseminari videas, vt plane hinc appareat, visceri illi sanguinis elaborandi partes non secus, atque epati à natura moderatrice concessas & attributas esse. Postremo, experientia ipsa ostendit, morbos, qui sanguificationem lædunt, vtpote, cachexiam, hydropem, & similes, tam frequenter à lienis, quam iecinoris

Melancolicum suc. cur aq. Hippoc.

Lienem sanguinem conficere.

1272

ris obstructione, aliisque morbis oriri solere. Verissimum autem est axioma, quo Galenus in loci affecti indagatione multum vtitur: Actionem aliquam lædi non posse, nisi simul pars, vnde illa emanat, lædatur. Et contra, cum in parte vitium inest, actionem inde prodeuntem necessario lædi. Quid igitur de rationibus hisce sentias, perlubenter ex te cognoscerem. De venenis porro libellum tuum accuratius perlegenti, hoc etiam insuper ex te quærere in mentem venit:

Venena cur cor primo & principaliter potant.

Quamobrem illa omnia cor primo & principaliter petere affirmare sustinueris. Certe enim in argumentorum aduersæ partis dissolutione non leuis est difficultas, atque haud scio, an satis solide ad omnia obiecta inibi responsum sit. Quantum sane mihi ex artis medicæ fundamentis, atque adeo ipsius rei natura assequi licet, ita quæstio hæc breuiter explicari posse videtur: Omnia ea, quæ in corpus humanum intro assumpta agunt, aut ab eodem patiuntur, in triplici sunt differentia, nempe, vel cibi, vel medicamenta, vel venena.

Cibi.

Cibi seu alimenta dicuntur, quæ à natura nostra, tum secundum substantiam; tum secundum qualitates vincuntur, eo nutriendo, augendoque corpori cedunt.

Medicamenta.

Medicamenta vero, quæ secundum substantiam quidem dissimilia, secundum qualitates tamen hactenus à calore nostro superantur, vt nihilominus corpus alterare, & immutare valeant.

Venena.

Venena denique nuncupantur, quæ & secundum substantiam, & secundum qualitates suas corpus nostrum aut certas illius partes, non tantum vincunt, sed etiam plane destruunt & corrumpunt.

Mista.

Sicut igitur inter ea, quæ mere cibi, & quæ mere medicamenta sunt, cibi medicamentosi, & medicamenta, vt sic loquar, cibosa, tanquam vtrinque participantia, intercedunt, ita etiam vicissim inter mera medicamenta, & mere seu simpliciter venena, medium quodammodo locum occupant, tum pharmaca ipsa purgatoria, tum alia, quæ deleteriæ facultatis aliquid obtinent, imo vero etiam, secundum Galeni sententiam, ipsa alexiteria, si non ista quantitatis moderatione exhibeantur.

Venena certarum partium.

Præterea, vt inter alimenta, & medicamenta alia aliis partibus plus, aut minus conueniunt (sic vinum magis reficit spiritus, caro partes solidas) ita non est dubium venena quoque diuersa, diuersis partibus peculiari quadam virtute magis esse noxia, (exempli gratia, cicutam & hyoscyamum cerebro, leporem marinum pulmonibus, fungos gulæ & faucibus, napellum cordi, cantharides vesicæ & renibus, argentum viuum neruosis & osseis partibus, torpedinem manibus, & similiter aliis alia) neque vllam nos necessitatem cogere, vt omnia in vniuersum venena cordi ipsi principaliter insidiari concludamus. Quod si tamen firmiores opinioni tuæ rationes in medium attuleris, non equidem inuitus ab erronea sententia mea discessurus sum. De Hippocratis editione, quam sub manibus te habere intelligo, scire velim, quam nobis spem facias, & an etiam Latinis Græca, quod optarim, adiuncturus sis. Nulla certe re nomen tuum, alioqui clarissimum, posteritatis memoriæ præclarius commẽdare posses, quam si hunc, non dico librũ, sed thesaurum medicinæ, quam emendatissimum & locupletatissimum in lucem emittas. Vere enim de hoc) si Galenum fidum Hippocratis interpretem coniungas) id quod est in vulgato versiculo pronunciari potest; *Ex aliis paleas, ex istis collige grana.* Sed otiosa prolixitate tibi amplius molestus esse desino, cum sic etiam facilitate tua pene abusus videri queam. Vale, Prag. 7. Februarij. Anno 1584.

EPIST. CCXVII.

D. THOMAE ERASTO, ELECT. *Palat. Med. &c. Petrus Monauius Med. S. D.*

LITERAS tuas doctissime & humanissime scriptas singulari cum voluptate, & magna vtilitate multoties relegi. Pro responsione ad quæstiones meas, magnas gratias habeo. Ac in prima quidem plane acquiesco. In alia illud adhuc dubium remanet, vt si febris est morbus cordis, & ita partialis affectus, cur omnes ferme medici tanto consensu eum inter vniuersales morbos, seu non appropriatos retulerunt?

Febris qualis morbus.

Et qui fiat quod non in omni febre ex necessitate pulsus vitiatus, hoc est, iusto vel debilior, vel vehementior, vel alia quaque ratione deprauatus reperiatur? teste etiam Gal. 3. præsag. cum quidem morbus actiones partis, cui inhæret, primo lædere recte dicatur. Humoresque denique an in febribus salub. vere putrescant, & non potius accensi sint & feruentes? de eo quoque magnam esse controuersiam video, & à contraria parte argumenta non omnino leuia. Quædam Ioubertus, medicus Gallus, in suis paradoxis recenset. Sed de his in præsentia afferenda non sunt. Meæ vero imprudentiæ (dixerim proprie impudentiæ) vt veniam des reuerenter à te peto, qui te alioqui occupatissimum, interpellare tamen & molestia affi-

cere non desinã. Fieri sane potest, vt maxima ex parte eadẽ nostri hi docuerint, quoniam tamen non eodem modo, verum ἀναποδεικτικῶς illa proposuerunt, neruosam suam & dialecticam breuitatem illorum prolixitati garrulæ merito antepono. De putredine lætor te publici commodi gratia quædam abs te elaborata edere constituisse. Sunt quidem antehac à plurimis de hoc negotio scripta plurima fateor, verum tamen an in iis plene & solide ad hãc πραγματείαν pertinentia tractata sint omnia, valde dubito. Vnum nunc modo adferam, quod scriptum tuum, cuius à vobis discedens exemplum mecum auexi, accurate legenti, mihi non mediocrem scrupulum mouit, videlicet quod naturalem illam putredinem, siue τὴν καθόλου καὶ κατὰ φύσιν improprie sic appellari asseris, magis autem proprie alteram, quæ violenta est: cum tamen Aristotelis diuersa esse videatur sententia. Etenim vera & propria putredo illi mixtorum perfectorum passio est, & contrarium causæ generationi mixtorum: interque se mutuo hæc duo opponuntur, tum quo ad terminum, quoniam generatio est ad esse formæ, putredo ad non esse: tum quo ad causas, quia illa fit actiuis qualitatibus dominantibus supra passiuas: hæc contra: tũ denique quia generatio est terminatio, & vnio humidi cum sicco, putredo vero est indeterminatio & dissolutio. Violenta autem putredo eidem est τὴν κατὰ μέρος μόνον συμφερόμενον hoc est, secundum partem, non tam substantialem, quàm quantitatiuam, quã, vt ita dicam, qualitatiuam, nimirum recessus à proprio & natiuo temperamento. Quare etiam de hac re loquens ait: ὁμοίως δὲ καὶ ἰδίως γ', ἔνιοι φασὶ λέγει, id est, (vt nonnulli quoque legunt) peculiariter, seu quodam modo, non autem proprie & vere putredo nũcupatur. Vt sensus horum verborum hic sit: Atque in omnibus, quæ corrumpuntur secundum partem, & recedunt à propria natura, & à proprio temperamento, reperitur quidam proprius & peculiaris modus putredinis diuersus à modo putredinis eorum, quę corrumpũtur secuudum totum, qui scilicet modus, neque generationi opponitur, neq; passio mixti est, vt mistum. Hæc sententia cum ad mentem philosophi propius accedere videatur, etiam multis à doctissimo Archangelo in suis dilucidationibus, in plurima obscura loca Aristotelis, in tractatu de generatione & putredine comprobata, & munita est. Illud idem etiam asserit, calorem naturalem non solum ob duas illas causas, quas in tuo scripto exprimis, diminui, nempe à contrario & ob defectum humidi, verumetiam à calore ambientis per exitum & euaporationem ipsius, vt in putredine. Quæ tamen omnia à me non ob aliam rationem adducta esse existimes velim, quam vt de quibus ambigo, de illis iudicium tuum limatissimum cognoscere queam. Verum nunc de tertio quodam dubio quærere, q in supra nominato scripto tuo, tanquam a- libi declaratum & confirmatum posuisti, videlicet, dato duplici calore, etiam duplex temperamentum statui, cum hoc cõcesso, etiam duplicia principia, & actiones diuersas in corpore oriri necesse sit. Quod si tamen hoc tanquam corollarium cæteris beneficiis tuis mihi exhibitis addere voles, nihil est quod abs te amplius petere ausim. Vale, & me, qua cepisti beneuolentia, complecti perge. Patauij Antenoris, 17 Martij. Anno 1578.

Putredo.

EPIST. CCXVIII.

IDEM EIDEM.

CVM te præceptoris loco & habuerim hactenus, & nunc habeam, audacius propono ea, de quibus interdum subdubito, vt de iis sententiam tuam, quam merito maximi facio, cõgnoscam. De metallis igitur num ea recte & tuto assumi possint, quæstio agitatur à plurimis hac nostra ætate medicis. Legi hac occasione, quæ pro decisione litis istius affers, tum in Antiparacelsicis, tum in nuper edito libello de auro poculento. Videor mihi ex illis hanc hypothesin excerpsisse, metallica omnia in vniuersum, quouis modo parata, nec tuto, nec commode intra corpus sumi. Perpendi etiam rationes doctissime excogitatas, quas in citatis locis affers, fateor tamen mihi nondum in omnibus satisfactũ, & superesse scrupulos adhuc aliquos, quos & ipsos rationum momentis, quæ cum experientia non sunt dissonæ, mihi eximi cupio. Principio hoc facile do: Nulla metallica corpus nostrum alere & nutrire, vt iis pro cibis in victu quotidiano vti liceat, neq; tam fatuum puto esse quenquam saltem ex iis, qui communi consensu non destituuntur, qui contrarium afferret. An vero etiam omne in corroborandi, refocillandi, & quadantenus in statu suo partes principes conseruandi facultatem iis adimere debeam, nõ est in ita procliui. De auro, argento, & preciosis quibusdam lapidibus fortasse experientiam testem producere possemus, cum constet in vsu medico illa sæpe quo ad has intentiones vtiliter adhiberi, maxime vero animi deliquiis, apt aliis imbe-

Metallorum recte & tuto intro assumantur.

Nulla metallica nutrire.

Gemmas, aurum & argẽtum vtiliter dari.

imbecillitatibus. Quod rationes attinet, non est ea nulla, quam aliqui afferunt, de perfectione mistionis summa, quæ præcipue in auro elucet, ob quam etiam causam pene interitus expers est. Gemmarũ præstantiam lux & splendor ille præfulgidus, quem proiiciunt satis patefacit, cuius ratione spiritus nostris vitalib. in primis atque animalibus sua natura lucidissimis cognatos esse mihi plane persuadeo, adeoq; facile adducor, vt credam, ob illam συμπάθειαν, & symbolicam conuenientiã spiritus & conseruare, augere, & velut ignauos & deperditos specifica proprietate restituere. Verum neque de huius generis viribus propositum est amplius agere. Quoniam itaq; in medicamentorum, sic proprie dictorum classem ea collocas, hic sane consistamus.

Metallica purgant. Purgandi vires pleraque obtinere satis notum est: etsi ex vetustioribus, aut nulli, aut pauci de hoc quicquam memoriç prodiderunt. Imo assumpta adeo quidem naturam exagitant, vt illa stimulata sursum & deorsũ quicquid excrementorũ intra corpus continetur cũ impetu exturbet. Hoc ipsum est, inquies, q. toties inculco, & cuius causa ego noxia esse, & plane δηλητήρια talia medicamenta constanter affirmo. Esto sane ita vt dicis, neque enim inficias iuerim, quin venenata & maligna aliqua qualitate participent. At si illa hæc ratio sufficiens esset, tum nulla prorsus purgantia intra corpus quisquam medicorum propinaret, cum certum sit illa omnia corpori nostro aduersari, imo ob hanc pene solam causam καθαρτικὰ censeri. Proinde istud tantum sequetur; Non cruda, & ita vt è terra eruuntur ingerenda esse, sed quemadmodum & reliqua purgatoria, præparata prius, & aliis additis correcta, vt minus nocere queant. Qua vero tandem via & ratione illa pręparabis, vt mitiora euadant, num igne? Atqui hic magis vim ipsis insitã acuet, & penetrantiora reddet. Ablutio vero, quæ per aquam fit, dubio procul minoris efficaciæ æstimatur, quam vt tale quid præstare possit. Negarim ego ignem dextre adhibitum, & legitime administratum *Metallica quæ acriora fieri negatur.* semper cum alia, tum etiam metalla, ob ἐμπύρευμα, quod in illis impressum relinquat, calidiora, acriora, nocentiora reddere. Quam enim multæ res sunt, quæ cum antea crudæ & ineptæ essent, ignis postea beneficio coctæ & aptæ efficiuntur, ad corpus alendum, & in suo statu conseruandũ. Testantur id carnes, & plurima alia, quæ in culinis ad victum quotidie apparantur: inprimis vero assa, in quibus nemo ἐμπύρευμα refugit, quo minus illis suauiter vescatur, cum tamen certum sit sicco calore torrefacta, & ita igneitatem illam, vt sic loquar, illis satis valide impressam esse, si dices toto hoc genere differre, & ita nihil inde ad rem propositam concludi, tum demum vel vnam cerussam tibi proferam, quam & refrigerare, & ideo repellere, imo emplasticam esse, præter Diosc. & Galen. alij quoque confirmant, & experientia ipsa euidenter demonstrat. Cur vero hic ἐμπύρευμα illud non vrgeam, cum tamen à plumbo vsto, aut parum aut nihil differat? Itaque hoc restat vt dicamus, In igne non tantum vim calefactoriam considerandam esse, sed etiam τὴν διακριτικὴν δύναμιν, quæ ita in eo (ceu summe calido) pollet, vt ob id potius, quam illa calidi definitionem ingrediatur. Per hanc autem facili labore, dum metalla liquantur, partes puræ & impuræ à sese inuicem separari possunt, vt hac ratione, vel olea, vel liquores, vel, quos vocant spiritus, prout lubet, inde extrahantur, relictis in fornacibus partib. illis terrestribus & crassioribus intentioni nostræ minime quadrantibus. Quis vero est, qui in his omnibus, quæ modo nominaui ἐμπύρευμα tale reseruari affirmare ausit, quod acredine & mordacitate sua partibus corporis nostri vim inferat: cum plurima eiusmodi ad refrigerandum & humectandum intra & extra corpus vtiliter exhibeantur, vtpote, verbi gratia, oleum seu potius liquor vitrioli, item sulphuris, in quibus gustu etiam non admodum magna acredo deprehenditur. Taceo nunc de aliis aquis, quas destillatas vocant, ignis potentia elicitas, inter quas multas refrigeratorias esse nemo prorsus dubitat. *Aqua destill. refrigerãtes.* Sed neque illud simpliciter concedo: Quæ in dura & solida corpora sæuiunt, mollibus & laxioribus multo magis infesta esse. Quis enim aquam, vulgo fortem appellatam, ignorat? *Aqua fortis natura.* Hæc certę ferrum & chalybem, durissima cum sint, breui tempore absumit, & tamen manu caua multis modis molliori sine noxa etiam excipi animaduersum est. Videmus similiter quid in obsidionibus vrbium fiat, vbi saccos ingentes lanarum floccis repletas suspendere solent, contra maximorum tormentorum ictus, quos mœnia fortissima atq; munitionib⁹ instructissima tuto excipere nequaquam poterant. Nempe quia istic minor sit resistentia, debilior etiam actio consequitur, hic vero animis vtrobique ad pugnam paratis, & neutro hostium alteri cedere volente, naturæ quadam legę, acrior conflictus exoritur. Verũ dum hæc ita in medium profero, nequaq̃ agyrtis illis, & insanis Paracelsicæ scholæ

affeclis patrocinari volo, quorum multò maxima pars per neces hominum experimenta agit, & artem honestissimam, quam nunquam didicit, sceleratè profitetur. proque medicina carnificinam potius exercet sed illud tantùm in præsentia determinari cupio, Num metallica prorsus eorum, quæ intra corpus sumuntur, numero eximenda sint, si in eorundem vsu, hæc tria cautè obseruantur, vt nimirum, ante rectè præparentur, rectè præparata aliis additis corrigantur, & correcta demum debita quantitate, seu dosi exhibeantur. Quid sanè in talibus fieri possit, ac debeat, à multis præstantibus Medicis. qui non tantùm artis præcepta vniuersalia nouerunt, verum etiam ἐν ἐγχειρήσει τῶν ἐν μέρει μάλιστα δὲ τῆς λεγομένης χημείας, sese præclarè exercuerunt, (inter quos non iniuria etiam Matthiolum numerauerim) scriptis traditum est. Ego autem ad te, mi obseruandissime Præceptor, confugio, teque oro, vt rationum momentis, quod potes, eadem hæc mihi breuiter explices. Etsi enim in libris tuis de his extant non pauca: quid tamen prohibet, ad particularia magis descendisse, adque auditoris captum sese accommodasse? Promitto vicissim debitam obseruantiam, & omnis generis studia, quæ à mea tenuitate in te proficisci poterunt. Vale, & si me discipulum tuum agnoscis, prima oblata occasione rescribe. Vratisla. 30. Iul. An. 1578.

Metallicorum vsus rectus.

EPIST. CCIX.

IDEM EIDEM.

NON poteram nuper literis tuis ita satisfacere vt volebam, cùm Tabellarius nimis properarct: aliquid tamen omninò scribendum fuit, ne iustè neglecti officij accusari possem præsertim cùm satis sese commoda occasio offerret. Cæterùm vel ab eo tempore Epistolam tuam accuratius legi, & relegi, cùmque iis locis libelli tui de auro poculento contuli, quos tu manifestè allegas, & ceu fundamenta huius disputationis ponis. Placuerunt mihi pleraque vel potius omnia mirificè, quod & solerter excogitata, & suis rationũ momentis suffulta essent: quibus si firmiores opponere alias coner, actum agam, haud dubiè & frustrà laborem. Rectè ponis discrimen inter metallica & ipsa metalla, quod ab initio non satis animaduerteram, postea tamẽ admonitus obseruare cœpi De gemmarum viribus etiam alios multos, nec indoctos addubitare video, qui tamen occultis illis causis, & proprietatibus alias tribuunt plurimum. Nolo autem hanc item, quasi sepultam denuò renouare. Eruditè postea perfectio missionis, quæ in auro reperitur, ab ea segregatur, qua corpora nostra omnia reliqua sublunaria præcellunt. Longè enim absque dubio sublimiori gradu ob operationũ præstantiam, hæc quàm illa colloeari merentur: vt si quis, quò ad hæc similitudinem inter vtraque statuat, plurimum mea sententia decipiatur. Chalcanthi liquorem (quem oleum falsò nonnulli appellant, cùm non ardeat) non semel ipse gustaui, sed tamen sine magna noxa, aut acredinis sensu eiusmodi, qui linguam adureret. Imò pharmacopœus quidam erat superioribus annis Patauij, qui multos, propter vasis alicuius in pulmonibus erosionem, siue ruptionem, sanguinem exspuentes, hoc medicamenti genere feliciter curabat, quo tamen si rationem spectes, nihil fieri potest absurdius. Quamuis enim, quod ad siccandi vim aliquid fortè profuisset, maius tamen damnum ab insigni eius mordicatione expectari poterat. Qui autem aquam fortem, quæ paulò aut breuissimo tempore ferrum absumserat, caua manu innoxiè sustineret ipse vidi. An fucus mihi factus sit ignoro. Nolim tamen in mea cute illud experiendo periclitari. De metallorum per ignem præparatione, inter sese transmutatione, ac intra corpus assumptione, καὶ φυσικῶς ἀπόδειξις καὶ ἐναργῶς τηρεῖν. Non facile esse video rationibus ea euertere, quæ tutò ex omnium vetustiorum Philosophorum consensu & decretis elicis: idem tamen video in multis experientiam non obscure contradicere his, quæ rationibus firmissime conclusa putantur. Negare verò sensum propter rationem, imbecillitatem esse iudicii, etiam Aristoteles alicubi pronunciauit. Quare hoc mihi interim persuadeo: neminem de his rectè atque sine errore pronunciare posse, qui ipse manum operi non admouerit. Fortasse enim hic quoque valet id, quod Anaxagoræ, ni fallor, tribuitur: ἡ χεὶρ αἰτία ἐστὶ τῆς σοφίας. Nec frustra Galenus toties τὴν ἐμπειρίαν τῇ μεθόδῳ καὶ λόγῳ coniungit. Quanquam enim τὰ δόγματα perpetuæ sint, & indubitatæ veritatis, fieri tamen potest, vt sit sæpissime, vt nos ἐν τοῖς λήμμασι, siue in sumptionibus impingamus, dum particularia non omnibus, quæ illis vere accidunt ad vnguem expensis perperam applicamus. Vnde multi sæpe in vniuersalibus illis conceptibus, & in Theoria tota exercitatissimi vbi τὸ ἔργον καὶ μέθοδον siue ad actiones deuentum est, turpissime hallucinantur, & ineptiunt. Quæ omnia eò tantum dico, vt intelligas, cur plura de iis disputando mouere nolim, vt qui fatear

Chalcanthi liquor.

fatear me ἐν ἐγχειρήσει τῇ χυμικῇ, quæ profectò arcana plurima prodit minus quam oportebat versatum esse. Itaque quando pro tua humanitate hoc liberaliter mihi permittis ad alia potius ascendo. In tractatu de occultis pharmacorum potestatibus tuo, doctè atq; scitè inter se discernis proprietates à forma dependentes ab iis, quæ materiam, ac temperamentum eius consequuntur (ἰδιοσυγκρασίαι enim, quæ in certis duntaxat indiuiduis reperiuntur, tertii cuiusdam ordinis esse libenter concesserim.) Ac postea cōcludis prioris generis facultates vix vsum habere in medēdo, quod rarissimè vtamur pharmacis intra corpus sumendis, quæ formam suam adhuc retineant. Sequetur ergo iā forma sua priuata nos duntaxat vsurpare. Ex quo ego alterutrum horum absurdorum colligo, aut nullis formis prædita esse medicamēta illa, aut id, quod esse creduntur, reuera non esse. Quid enim? An non res singulæ à forma & essentiam & denominationem suam accipiunt? Quare Rhabarbarum, verbi gratia, (& item alia quæuis planta) tum solum Rhabarbarum, cum terræ adhuc infixum eius ad se succum, quo nutritur & viuit, attrahit. At verò *Cum (liceat Poëtæ verbis eloqui) semel in syluis, imo de stirpe recisum Matre caret, posuitque comas & brachia ferro.* Olim arbos nunc aliquid aliud appellandum erit: non minus ac animal quoduis anima sua & forma exspoliatum non animal amplius, sed cadauer duntaxat nuncupamus. Hoc si nunc detur, etiam de viribus noui, quæ vna cum noua forma accesserunt, quæremus. Quo loco istud etiam mihi explicari velim: An in rebus, quæ animatæ non sunt, temperies (Galeno suam hac in parte liberam relinquo sententiam) formæ vicem suppleat, In viuentibus enim, quamdiu viuunt, nihil ambigo quin anima sit ἐντελέχεια & perfectio illa, quam formam vocamus. Quid verò in his ipsis temperies, cuinam annumerabimus? Formæne? ita duæ erunt formæ vnius simplicis rei, substantialis vna, accidentalis altera. Ergo ne materiæ? Atqui de huius ratione est non agere, sed pati. Qualitates verò, ex quibus temperies constat, omnes vno ore Philosophi fatentur, actionis esse causam proximam & per illas substantias efficaces esse. Sed & pro morborum totius substantiæ assertione hoc afferri posset. Reperiri in compositis præter materiam & formam tertium quiddam in quo fortasse sedem illorum autores tui ipsis constituunt. Est autem tertium illud forma (quam sic in scholis appellant) totius, alia non tantum ab ipso composito, sed etiam

Proprietatū diuersitas.

Morbi totius substantia.

à forma partis, quæ vna cum materia compositum constituit. Sic exempli gratia, Homo totum est compositum, constans ex forma, quæ partis nominatur, hoc est, anima, & materia, siue corpore, eiusque temperie. Forma totius erit ipsa (vt sic dicam) humanitas. Ita igitur morbos quosdam reperiri opinari licet, qui nec materiæ, nec formæ per se, & seorsim competant, nequeetiam materiæ, sed vtrique simul sumpto infensi sunt. Vtpote pestilentes, & venenato contagio inficientes. Quamuis enim forma, seu anima καθ' ἑαυτὸ non patiatur, tamen vbi corpus grassatores illi inuadunt, amplius cum eo consistere, & ipsum informare nequit. Corpus vero primo & reuera læditur, non tantum secundum simplicem tēperiem, sed ita vt prorsus destruatur. De his igitur, quæ discendi saltem causa propono, iudicium tuum cognoscere vehementer cupio. Scio non esse illa demonstrationes, sed tamen in explicatione talium quoq; argumentorum, quæ leuia & futilia habentur, multa sæpe vtiliter in medium afferri possunt. Faciam autem finem vbi vnum istud quæsiero: Qua ratione contraria quædam ἄμεσα dicuntur, quædam ἔμμεσα, cum fieri nullo modo possit, vt extremum aliquod detur, quod medium non habeat? Dicuntur enim hęc τῶν ἐναντίων. Contraria autem extreme sibi opposita esse sub eodem genere nemo negat. Medium igitur habeatur necesse est, siue illud iam nomen certum obtineat, siue ἀνώνυμον sit. Atq; ad hunc modum nulla prorsus erunt contraria immediata, de quibus satis multa in scholis logicorum est disputatio. Verum ignosces mihi, quod tam multis meis interrogationibus tibi molestiam creo. Dissoluere tamē illas tibi operosum baudquaquam esse plane statuo: mihi vero ex illis ipsis responsionibus plurimum vtilitatis accedit, nec delectationis quoq; modicum. Vale 4. Nouemb. Anno 1578.

EPIST. CCXX.

IDEM EIDEM.

MERITO tibi maximas ago gratias, qui viua voce olim præsentem, & nunc per literas etiam absentem me erudire non dedigneris. Lubēter enim fateor, me ex proximis tuis, doctè, diserte tum etiam copiose & amāter scriptis profecisse plurimum. Ad quas in præsentia paulo tardius, quam animo conceperam, respondeo. De chemia non habeo, quod tuis fundamētis opponam amplius, imo gaudeo te *Chymia.*

illam nõ vſquequaq; vt multis temere perſuaſum eſt, reiicere. Certe enim quod ad medicamentorum multorum præparationes idoneas attinet, quomodo ea ex ſoli do damnari & reiici poſſit, nondum video. Metallorum autem tranſmutationem, vt maxime per naturam liceat, ſolius quæſtus cauſa moliri velle, haud ſcio num homine Philoſopho, nedum Chriſtiano, ſatis dignum ſit, vt taceam impenſis hoc fieri maximis, & non minori valetudinis cum damno, quicquid alii blaterent: denique qui montes auri ſe reperturos fruſtra adhuc quidem ſibi & aliis pollicentur. ὁμογενείας tertij cuiuſdam generis eſſe, ideo pronunciaui, vt illas ab iis diſtinguerem in proprietatibus quæ in omnibus indiuiduis certæ ſpeciei ratione materiæ & temperamẽti ſine exceptione reperiuntur. Cum ſatis cõſtet peculiarem ſubeſſe rationem oportere, cur magis vni, quam alteri ſingulari conueniant: etſi interim à temperamento eas in vniuerſum prodire, vt vox ipſa teſtatur, non pernegem. Recte ais: opere & potentia definiẽda, quæcunq; talia dici meritò debent. Quæſierim tamẽ hic nihilominus, num tua forma, an vero ab effectibus rem quamlibet denominandam definiendamue cenſeas. Quod ſi enim poſterius hoc ſtatuas, valde vereor ne tibi cum rixoſis Philoſophis res futura ſit, qui tam conſtanter prius illud in decretis ſuis affirmat. Quamobrem vt hanc inuidiam declines, opinor te hoc loco diſceſſiſſe à Philoſophica quidem & Phyſica conſideratione, quæ ſecundum accuratam rationem inſtituitur, rebus quibuſuis appellationes imponi à forma, vt pote, quæ illis eſſe etiam ſuũ impertit, ſed tamẽ in medica operatione minus ad hanc reſpici, imo potius negligi, niſi effectus tales quales illi tribuuntur, de ſe edant. Hæc ſi tua eſt ſententia, à me diuerſam non eſſe profiteor, ſin aliter iudicas, me amplius de illa, ceu minus recte intellecta, informari cupio. Si in animatis temperies formæ rationem ſubit, & alia inſuper forma accedit, qua res id eſt, q; eſſe dicitur, adhuc affirmo, abſurdũ mihi videri, vni rei ſimplici geminas formas tribuere, nõ quidẽ ſubſtantialem vnam, accidentalẽ alteram, vt tu interpretaris, ſed ſubſtantialem vtramq;. Quid enim? An non Galenus animam temperiem eſſe quandam putat, & anima ſubſtantia eſt niſi fallor? Quomodo igitur non duplex ſit forma ſubſtantialis: Vna, quam tu met ponis, & de qua lis nulla eſt, altera, hæc ipſa quam nunc dico, anima nempe, hoc eſt, temperies? Quod ſi enim de hominis ipſius anima Galenum, num ad temperiẽ referret, addubitaſſe ſcimus; quid de aliis inferioribus, vt pote, in brutis & vegetabilibus eum ſenſiſſe coniiciemus? Hoc pene conceſſo, etiam lapidibus, gemmis atque foſſilibus aliis, quæ animata vulgo creduntur, animas ſuas aſſignabimus, cum temperamento illa certo conſtare nemini ſit dubium. Atque profecto, vt de hoc poſteriori, quod ſentio, libere proferam, haud ſcio, num recte metallica omni prorſus anima priuentur, cum ea creſcere & augeri liquido conſtet. Quod enim de externa duntaxar acceſſione, & neſcio qua accretione, & materiæ accumulatione garriunt, non ſatis mihi rem explicare videntur, qui ab interno principio motum quendam ſimul accedere plane ſtatuam, & argumento ſunt venæ illæ, quas ſic vocant in auro, argento, & aliis nobilioribus metallis. Humanitatem, quam formam totius ſcholaſticorum more appellaueram: ais non naturam eſſe aliquam per ſe ſubſiſtentem, ſed tantum νόημα, ſeu conceptum quendam in mente. Id ſi ita eſt, vt non repugnauero, aliquod tamen neceſſario extra mentem dari oportet ὑφιστάμενον illi correſpondens. Vnde nempe hæc idea abſtracta eſt, niſi illam plane nugax commentum, & cogitationem inanem affirmare velis. Illud igitur qualenam erit? Homo ne ipſe? itaque homo prorſus erit extra mentem, id quod humanitas illa in mente. Hoc modo ſi controuerſiam hanc ſopitam eſſe cenſes, non moleſtus tibi ero, quo ad hoc in poſterum. Morbos totius ſubſtantiæ, ſi omnino in vno trium ſummorum generum reponi debeant, nullibi certe rectius & conuenientius, quam inter intemperiei morbos ipſe collocauerim. Verumenimvero cum plane peculiari modo nobis aduerſi ſint, placuit primis horũ inuentoribus facilioris doctrinæ & diſtinctionis gratia nouam illis ſedem aſſignare, vt vel ſola nomenclatura ipſorum inueſtigatoribus ſtatim in conſpectum veniat. Neq; tamen vel ipſi opinor negabunt aduerſarij ſimul temperamentum neceſſario deſtrui. In quo tamen controuerſiæ huius caput, quantum aſſequi licet, conſtitutum minime eſt, ſed potius, quid primo & potiſſimum lædatur. Hic illi aiunt ipſi ſubſtantiæ partium ſimilarium, hoc eſt, ſpiritui calori innato, facultatibus, formæ denique ipſi nocumentum afferri, quod tamen nihilominus in temperiem ſimul redundet. Tu contra, ſi hypotheſin tueri voles, temperiem violari & corrumpi primo ſtatues, atque ſic paruum inter ſimplicem intemperiem, atque hanc extreme damnoſam peſ-

Metallica num animata.

Humanitas.

Morbi totius subst. an recte attribuantur intemperiei.

pessundantemq; hominē, discrimen relinquetur. Potest pro illorum defensione hoc quoq; in medium afferri. Non valere hunc argumentandi modum: In substantiæ totius morbis necesse est temperamentum vitiari & destrui. Ergo temperamentum per se & primo læditur, & ita à morbis temperiei secerni non debent. Sicut enim in suffusione v.g. à ventriculi affectu (de qua Gal. 4. de loc. aff. 9.) fieri non potest, quin oculi simul lædantur, & tamen oculorum morbus hæc affectio proprie non dicitur, neq; primo ipsi læduntur, ita etiam consimilem in modum hic quoq; se rem habere putandum est; de quo quid tu iudices, nimirum, ex tua responsione cognoscam. Solutio difficultatis de contrariis immediatis plane accurata est, & haud scio an non nimis exquisita. Nequaquam tamen eam reprehendendam duco, sed simpliciter, quæ mihi de ea cogitanti in mentem venerunt, profero. Fortasse igitur in hunc quoq; modum explicari res posset, si dicamus Medium hic non significare formam aliquam mediā, inter duo extrema, sed potius subiectum medium, cui formæ illæ contrariæ inhærere aptæ sunt, vt nimirum contraria quædam ideo appellentur ἄμεσα hoc est, sine medio, quod nullum habeant subiectū medium, seu naturę medię cui alterutrum horum non insit, exempli gratia, vita & mors. Cum enim hæc animato corpori solum competant, nullum tale vnquam reperietur corpus ita medium, vt nec viuum sit, nec mortuum. Offendit me autem aliquantulum ἀντιλογία illa, vt apparet, q cum superius dixisses, substantiis & formis nihil esse contrarium, paulo tamen inferius subiicis hæc verba, contrariorum quæ accidētia sunt. Sunt enim & substantiarum differentiæ, per quas genera diuiduntur, contrariæ &c. Vnum colligo, in substātiis quoque ipsis contrarietatem reperiri, quod cū dialecticorum pronunciato manifeste pugnat. Certe enim differentiæ illæ, per quas genera diuiduntur, si εἰδοποιοὶ sunt, siue specificæ, & ipsæ erunt substantiæ. Quomodo igitur contrariæ? Confirmas etiam tuam sententiam Aristotelis autoritate, qui neget, omnibus in genere relatione contentis, quæ nimirum, extreme opposita sint, (de talibus enim nunc sermo nobis est) accidere medium. Videtur autem hoc τὸ ἐν ἀρχῇ λαβεῖν. Nam cum hoc fieri nō possit, aut debeat in præsentia quæritur. Sumitur igitur quæsitum pro confesso. Huc ipsum nūquā est q quæro, quomodo extrema quædam, & inuicem sibi quam longissime opposita esse possint, quæ medium tamē nullum habeant? Sub finem epistolæ asseris: Inter habitus contrarios medium seu gradus nullus esse. At ego non de habitibus, neq; contrariis, sed de habitu & priuatione extrema inuicē sibi oppositis. Attuli enim exemplum si recte recordor, de vita & morte. Et tu ipse quoque de sanitate & morbo hac occasione copiose disputasti. Vide igitur num responsio tua sic quoque locum habeat, vt quæ de habitibus dixisti, etiam de priuatione opposita, quæ nihil reuera positiuum est, verificari possint. Scriptum de cometa tuum diligenter perlegi, ac reipsa comperi minus profanitatis habere, quam plerique male feriati illi attribuant. Fundamentis tuis, quæ ex rationum momentis accurate deduxisti, non inuitus assentior. Miror tamen te de altero quoque κριτηρίῳ, experientia nempe, seu asseuerando, seu refutandu nihil, nisi obiter alicubi, in medium attulisse. Et videtur tamen illa locum in iis merito habere, quæ sub sensus cadunt, & obseruationibus multorum singularium constant. Etsi autem plerunque imbecillis est eiusmodi probatio, quæ ab experiētia nuda ducitur, non tamen prorsus repudianda est, cum quam varie illa impediri possit, aut turbari, prudentes norint. Sed nimis latus se campus aperit, si de hoc quoq; argumento nunc tecū conferre velim, quod fortasse commodius alio fiet tēpore. Vale. Pustrid. Pentecost. Anno 1579.

In subst. contrar. num quid cōtrarii.

EPIST. CCXXI.

IDEM EIDEM.

DE rubeæ radice recens mihi cū quodam lis fuit, quibusnam ea scilicet viribus polleret, cum Diosc. Gal. Plinius. & alij veteres eam menses & vrinas ciere, sanguinem prolicere, & eundem collectum valide discutere, ob caliditatem haud dubie & substantiæ tenuitatem asserunt. Inter recentiores autem Dodonæus in purgantium historia frigidam potius, siccamque statuat, ac quibusdam experimentis confirmet. Quamobrem quid tibi de eius facultatibus cognitum & exploratum sit valde scire cupio. Quin alterum etiam illud, si aduersum non est, adiicias, quid tibi de balneo, vt sic appellem, formiculari videatur. Eo .n. apud nos frequenter vti solent, in resolutionibus, torpore, aliisue neruorum debilitatibus, ita vt myrmecium, id est, formicarum viuarum agmen sumāt, in saccum condant, atq; iis decoctis affusa aqua in sufficienti copia balneum parent, in quo æger lauet. Haud scio an apud vllum veterū de hoc scriptum extet aliquid. Itaq; tanto lubentius ex te num cum ratione

Rubea vires.

Balneum formicarum.

eiuſmodi lotio adminiſtrari poſſit, perdiſcere deſidero. Vale. 18. Aug. Anno 1579.

EPIST. CCXXII.

IDEM EIDEM.

IAMDVDVM tuas illas, menſe ſeptembri datas, accepi, ſed reſpondere nolui, quò ad hic præſens tabellarius, quem in dies ſingulos expectabam, rediret. Is alias etiam abs te mihi attulit, quibus vtriſq; nunc ſatisfacere conabor. De rhabarbaro quid concluſum velis denique, adhuc ambigo. Ponis ſub initium literarum tuarum hæc verba: Res quaslibet opere & potentia definiendas eſſe, & eorum veritatem multis in medium adductis Ariſtotelis & Galeni teſtimoniis comprobas. Sanè nec ego temerè contra illa, quæ ſuo loco rectè conceduntur pugnauerio, ſed ſaltem mihi declarari interim rogarim, qualenam opus, & qualem potentiam intelligas. Vt enim in oblata hypotheſi perſiſtamus: Ecquando legitimum & verum eſſe rhabarbarum pronunciabis? Cum, inquies, opus ſuum ad quod à natura productum eſt, aget. At quodnam opus obſecro, vitale ne, ſeu, vt ſic appellem, formale, an naturale, & temperamentale, hoc eſt, an cum vita & anima præditum nutrietur, & augebitur? An verò cum vtraque ſpoliatum, & intra corpora aſſumptum, bilem expurgabit? Si prius affirmas, definitionem aut deſcriptionem huius radicis, quæ nimirum λόγος eſt οὐσίας, tibi opponam, in qua præcipuo loco ponitur, quod bilem, ſeu trahendi, ſeu euacuandi poteſtatem obtineat, id quod, niſi fallor, viuum & terræ matri inſitum nunquam præſtat: ſin poſterius aſſeris, vide ne tibi ipſi aduerſeris, dum ita loqueris. Euidenter, vt arbitror, probaui cum Ariſtotele me locutum, quando tibi reſpondens ſcripſi rhabarbarum in officinis nō eſſe verum rhabarbarum. Quia opus cuius cauſa à natura factum eſt, facere amplius non poſſit, ſed rhabarbari veri cadauer, & quæ ſequuntur. Valdè ego hic dubito, an non præcipuum opus, cuius cauſa à natura rhabarbarum factum eſt, ſit biloſi humoris in corporibus humanis expurgatio: cùm quidem liquidò conſtet, Res omnes non tam per ſe, quàm propter hominem, & ad huius vſum atque emolumentū à præpotenti DEO principio creatas. Deinde in mentem venit quærere cur, verbigratia, homo mortuus non amplius dicatur homo, niſi ὁμωνύμως. Rhabarbarum autem mortuum, tum demum verè & propriè ſic nūcupetur. Quæ hic eſt diuerſitas, quæ diſſimilitudo? Vtrobiq; certè forma, ſeu anima, qua viuebant, ablata eſt? Quid verò tandem philoſophis etiam reſpondebimus, dum illud perpetuò eſſe volunt, vt à forma res quælibet tum eſſentiam, tum etiam nomen ipſum adipiſcatur? Quin imò exempla, quæ præterea adducis, non per omnia conuenire videntur. Manus enim & oculi partes duntaxat ſunt, ſiue organa ſui, vt ita appellem, principalis Rauedau tem ſubſtantia eſt per ſe ſubſiſtens, & conſiſtens, quæq; ad nullam aliam refertur, operum ſeu operationum appellatione potentiam ipſam, à qua emanant, includi debere lubenter aſſentior. Memor enim ſum logicæ illius regulæ, qua dicitur: verba in definitionibus non ſemper de actu, ſed ſæpe etiam de potentia eſſe intelligenda, vtpote, cum homini proprium eſſe aiunt, videre, nō quidem ſemper, τῇ ἐνεργείᾳ ſed duntaxat τῇ δυνάμει quæ cæteris brutis nequaquam conceſſa eſt. Metallis & lapidibus vitam omnem denuo aufers. Neq; ego hanc tot inuitis philoſophis, in ſolidum illis repnnere auſim. Perſuadent tamen multa indicia, vt obſcuram vitæ imaginem ipſis ineſſe ſuſpicer. Certè enim quodammodo creſcere & augeri apparent, non vno in loco tantum, ſicuti fit in accumulatione à materia extrinſecus accedente, agglutinataque, ſed in omnibus vndique partibus. Habent item ſua maturationi deſtinata tempora, excrementa ab ſe reijciunt, efflorеſcentias emittunt, & demũ, in intimo ſui, metallica præſertim, ceu fontem huius nondū plane vitalis facultatis repoſitū habent, quod fortaſſe Ariſt. ſi diligentius conſideraſſet cordi ἀνάλογόν τι quale in iſto genere dari poteſt dixiſſet: Humanitatem æquè vt genus, ſpeciem, prædicabile &c. ὄνομα eſſe ais intellectus noſtri, cui res nulla extra mentem reſpondeat. Ego vero vt de vocabulis ſecundæ intentionis, ita enim in ſcholis nuncupantur, illud facile conceſſero, ita haud ſcio an etiam ad cætera, quæ primæ intētionis nominant, idem accommodari rectè poſſit. Probandum igitur fuerit in cenſu illo humanitatis vocem ſimiliter contineri. Quod ad totius ſubſtantiæ morbos attinet, etſi in ſumma rei tecum plane facio, nequaquam tamen diſplicet, peculiare nomen illis affectibus aſſignari, in quibus, ſecundum Hippocr. θεῖόν τι animaduertitur, vt nimirum, ſimplicib. temperiei vitiis facilius diſcernantur, & maiori poſtea cura & diligentia depellantur. Hac intētione ſi quis illos totius ſubſtātiæ morbos appellare velit, nō opinor valde errauerit. De cōtrariis mediis, medioq; carentib. non reprehēſurum te ſignificas explicatio-

Rhabarb. quando legitimum.

Morbi totius ſubſtantiæ.

nem meam, si modo medium illud subiectum (de quo loquor) possit inueniri. Atqui idcirco, quod reperiri nullo modo queat; contraria ἄμεσα dari dixi & non alia de causa. Vnde in hac solutione difficultas amplius haud latet. In mediis enim contrariis facile inuenitur corpus subiectum, quod, exempli gratia, nec album sit, nec nigrum, sed si ita res ferat, viride aut purpureum. Nullum autem omnino corpus, sed potius animal datur vspiam, quod neq; viuum sit, neque mortuum. Vides igitur meam sententiam hactenus euersam non esse, etsi tuam etiam nequaquam reiicio.

Erastus de Cometis. Cometam tuum non contemnenda appẽdice adauctum & locupletatũ denuo prodire lubenter cognoui, idque tanto magis, quod Marcelli Squarcilupi, ingenuosi hominis, sed non semper philosophica constantia præditi opiniones quasdam mirificas in eo refellere constituisti. Vnum hoc in multis huius farinæ scriptis desidero; quod rem tam amplam, & adeo late patentem suis finibus & limitibus non ita, vt æquum erat disterminant. Cum enim de cometarum ortu, ac potissimum significationibus tractare in animum inducãt, meminisse debebant, ex diuersis fundamentis atque principiis diuersimode quoq; de hoc toto negotio disseri posse. Aliter enim & effectus alios haud dubie ex crinitis istis cometis præsagiet theologus, alios physicus, alios deniq; mathematicus seu astrologus, quorum quisque adiuæ scientiæ præscripta de hoc seu meteoro, seu portento, disputabit & vaticinabitur. Quod si discrimen istud obseruatum non fuerit, non tãtum transitum eum, quem Arist. in Analyticis vitiosum esse inquit, in scientiis committimus: verum etiam & nos & alios erroribus atq; confusionibus multiplicibus implicabimus. Præterea nunquam deerũt argumenta aduersariis, quibus nos & oppugnare & expugnare poterunt, dum quæ theologicè, aut mathematice dicuntur, ex harum nempe scientiarum principiis propriis deducta ea physice interpretari volẽt, & contra.

Theses de humoribus. Theses tuas de nutritione per humores corporis nostri diligenter perlegi. Nescio tamen quomodo obscuriores visæ sunt, quod non diserte explicarent, de quibus humorib', & quomodo affectis potissimum loquereris. Sanguinem enim solum corporis nostri partes vere alere aliquoties affirmas. Bilis vero & succus melãcholicus excrementa cibi duntaxat sunt. At vbi nam sanguis ille in corpore etiam integre sano reperitur, qui ab vtraq; bile & pituita exquisite separatus sit? sola, vt puto, imaginatione datur, non autem reipsa. Quomodo igitur τὸ ὅλον nutriet? Sanguis certe qui ex venis etiam perfecte sanorum effluit, humorum omnium indicia, & signa manifeste commonstrat. Est enim in eo pars serosa & lenta, quæ pituitæ respondet, est alia crassior & terrestris, quæ melancholiæ, tenuior alia floris in morem quæ bili, deniq; purissima harum omnium, & quo ad substantiam & qualitatem maxime temperata, quæ sanguinis denominationem κατ' ἐξοχὴν sortitur. Quẽadmodum antea tota hæc massa χυμὸς nuncupabatur. Videris vero tu etiam has omnes partes inter se quidem distinctas, vniuersim vero sanguini in venis commixtas admittere, nisi quod priscarum appellationum, tanquam minus exquisitarum, quæ tamen vulgo innotescunt, ipsismet adimis. Ita fortasse in vocibus maior lis erit, quam in rebus ipsis. Nemo enim puto tam longe à recta ratione aberrabit, vt statuat bilem flauam illam, quæ in vesicula continetur, ipsum nempe fel, aut succum atrum è sanguinis massa iam tũ secretum, cum ea rursus commisceri, & ad nutriendum certas partes, seu sanas, seu ægras in corpus distribui. Hoc sane idem prorsus esset, ac si quis diceret, vel feces alui, vel strigmenta, & sordes cutis corpus alere debere. Sicut enim hæc primæ & vltimæ coctionis excrementa sunt inutilia: ita illa similiter mediæ, quæ in epate celebratur. Alia ratio est humorum quatuor quæ inseparabili modo in vnam massam coëunt, & in vasis, cum maioribus, tum minoribus, in omne corpus deferuntur. In quarta parte Antiparacels. disputat, pag. 212. Ais chalybem & ferrum lienes & alia viscera efficaciter deobstruere. Velim igitur scire, qua ratione & methodo illa tum præparari, tum exhiberi solent. Vix enim arbitror te ignis opera eam ad rem vti, cum in eodem libro pag. 306. diserte affirmes, Metallorum pulueres, olea, aquas, spiritus, &c. hæc omnia vehementium igniũ vi confecta, & intra corpus sumta, vel non prodesse, vel maximopere obesse. Quem autem alibi lapidem sabulosum appellas, aut secundum Gesnerum ψαμμώδιον, seu ψαμμίλιθον, quæso significes an sit osteocolla, vulgo dicta, aut is lapis, cuius Matthiolus in capite de morochtho pluribus verbis meminit. Suspicor enim dum effectus inter se confero, eundem esse. Ad nos sane quod sciam, non defertur. Quod si igitur eius copiam penes te haberes, rem mihi gratissimam faceres, si illius frusta aliquot ad me cum tabellione isto Basi- *Lapis sabulosus.*

leam reuertente transmitteres, & simul rationem & modum illius vtendi breuiter indicares. De precio portionis facilè transigetur, & conabor vt par pari referã. Vale. 17. Decembris. Anno 1579. excurrente.

EPIST. CCXXIII.

D. THEODORO ZVINGERO, Medico Basiliensi. &c. Petrus Monauius Med. S. P.

MERITO amo te, mi præstantissime Zuingere, quod de acopo nostro tam acuratè, tamque fideliter mihi satisfeceris. Etsi enim summam curationis nequaquam in eo positã esse scio, vt symptomata duntaxat depellantur: tanta tamen sæpenumero est ægrotum morositas & importunitas, in hisce locis præsertim, vt medicum vel inuitum, rationali illa, quæ ex methodi legibus instituitur, sepofita, palliatiuã, quam ita nuncupant, cura vti cogant. Eo namque ingenio sunt multi, vt nisi ab initio statim doloris, & aliarum molestiarum, de quib. potissimum quiritant, leuatio afferatur, postea auxilium aliud nullum admittãt, aut saltem artifice dogmatico repudiato, alios accersant medicastros & agyrtas, qui magnificis promissis omnia complẽt & veluti fascino imperitorũ animos sui iuris efficiunt. Præstans verò tuum Nepenthes inprimis est, ad id quod in præsentia quærimus consequendum, ita quidem vt vix vlli hac in parte pharmaco cedar. Quapropter te autore illud libenter amplector, quamuis multis de causis illud mihi antea suspectum fuerit, nec fortasse immeritò, quòd tam variæ & inter se discrepantes præparationes illius passim extstarent, ex quibus probatæ fidei aliquam eligere difficile fuit. A D. Laurentio Scholzio, ciue meo, particulam illius me impetraturum confido, quam ille eo ipso in loco sibi comparauit, quem tu in superioribus literis mihi quoq; nominaueras. Neque te dubitare volo, adhibiturũ me cautionem & circumspectionẽ illam in vsu eius, quam tute præscribis, & res ipsa per se exigit. De catholico etiã magna cura liberatus sum, postquam tu nebulas illas, quæ visui meo imbecilli offundebantur, responsionis tuæ luce tam apertè discussisti. Satis apparet mire esse & blandum: neque tanto impetu agere, vt humores ad partem aliquam corporis ex imo eius præcipitet. Itaque nec in catarrhis, aut in arthritide timendum venit. Puto eò præcipuè directũ esse, vt pharmaci blandè purgantis penetrationem adiuuet, ac simul paulatim humorẽ in membris, aut artub. collectam, siccãdo absumat.

Nepenthes præstans Narcoticum.

Catholicon Zuingeri.

Vnde etiam corticem ipsum potius, quam lignum sumere primo illius Autori placuit. Sed euidentissimum huic rei testimonium perhibere poterit ipsa experiẽtia, à qua minus præsidii petere hactenus licuit. Vbi tamen sese occasio offeret, αὐτοχειρὶ paratũ exhibiturus sum. Mirum certe ingenium est naturæ, quædam ita occultantis, vt si in apertum proferãtur, & sine discrimine quibusuis communicentur, & præsertim τοῖς ἐμμιγνυμένοις. minus postea efficaciæ & virium habeant. Id igitur ne fiat à nobis quoq; cauebitur in præsentia. De succo absinthij idem profectò mihi etiam in mẽtem venit, accuratius rem perpendẽti quod tu in medium affers. Sed hac ratione eleuari mihi videbatur familiaritas illa, quam à totá substantia cum ventriculo habere dicitur, si duntaxat à terrenis partibus, in quibus detergendi & astringendi vis inest, illa dependere diceretur. Secus, ni fallor, accidit in alhis simplicibus, quæ certis corporis nostri partib. appropriata esse creduntur, vtpote in betonica, ratione capitis, in cichoreo, ratione epatis, in artemisia ratione vteri, & in aliis similiter. De his igitur tu videris. Illud interim valdè placuit, quòd animaliũ coctiones, & succos inde progenitos, ad plantas etiam, ὁμοίως & analogia quadã accommodas. Vnde rerum omnium in mundo mirifica inter se harmonia elucet, in qua apprehendenda plus nimio interdum cæcutimus, cùm tamẽ mysteria in illa lateant omninò plurima, & vix humano ingenio exhaurienda. Illud mihi dubitationẽ mouit cùm inter cætera scriberes, vinũ respectu ὅτου terrei penetrare & detergere Posterius hoc sanè libenter concedo, sed quomodo terrena moles penetrationem adiuuat, & non potius impedit? Ego quidẽ hoc magis igneis & aëreis partibus, aut aqueis, diuersa tamẽ ratione acceptum referrem, nisi tu aliud in animo habueris, in cuius locum ob festinationem hoc verbi irrepserit. Iordani libellum de noua, vt ipse appellar, lue in Morauia nuper exorta te vidisse & legisse arbitror. Quæso igitur quid tibi de eo videatur, liberè mecum communica. Satisne commodè autor dicit: Hoc veneni per inspirationem attractum, & ita infectos fuisse homines? cùm tamen nõ omnes, qui balneum ingressi sunt, sed duntaxat phlebotomo vulneratos, ideò correptos passim affirmet. Hæc an satis inter se conciliari poterunt? Et an non vicinior, & magis particularis causa, in particulari nempe infectione inquirenda est? sed nolo tibi vlla in parte præiudicare, à quo potius plenius instrui omnibus modis cupio. Scio & noui

Succus absinthij.

Harmonia coctionum & succorum.

Lues Morauica.

noui solertiam tuam, quæ hac quoque in parte si intendatur, euentu suo nequaquã frustrabitur, præsertim cum dignus sit, vt ego quidem arbitror, hoc vindice modus. Cupio cognoscere, quid nunc in manibus habeas, & num Philosophicum vel potius medicum quid mediteris. Hippocrates quidem haud scio an non ægre laturus sit, si abs te seminudus relinquatur, & non ea veste, quam illi circumdare cœpisti, totus induatur & exornetur. Vide igitur ne tantum hominem tibi inimicum facias, ac in nos etiam numen male æquum postmodum immittas. Vtinam Galenum Græcum ita nitidum & tersum nobis exhibeat Lalamantius, quale fuit specimen illud quod nuper publice ostendit, ita demum veterem & incorruptam medicinam vere restituturam cum ipsis Autoribus putarem. Sed nimis garrulus sum, & tua patientia abutor. Finem itaque scribendi faciam. Pragæ è Regia, 8. Martij. An. 1580.

Lalamantius.

EPIST. CCXXIV.

D. IOACHIMO CAMERARIO, PHYSICO *Norinbergensi, &c. Petrus Monauius Med. S. D.*

QVOD statum scholæ & vrbis nostræ attinet, nescio quid nobis aduersi ex vicinia lues ista infelicissima minetur. Quamuis enim, an vere pestis, nondũ Medici nostri plane consenserint, dubitandũ minime videtur, esse quid Epidemium, quod contagionem eiusmodi, quæ à pestis natura & conditione fortasse non adeo procul recedat. Professorum artis nostræ præcipui, Capouaceius nempe & Mercurialis hinc ante paucos dies euocati sunt, vt quoniam pestem id mali esse negant, hoc discrimine summa fide & diligentia adferant. Ex Venetis Medicis non pauci affirmant, ipsissimam esse pestem, morbum eum qui iam diu vrbem æduatim infestat, idcirco à curatione studio sese subtrahunt. Alij ad nostrorum potius sententiam illis oppositam deflectunt, idque his potissimũ, sicuti assequor, inducti rationibus. Quod nempe, acuti isti, atque peracuti morbi febribus malignis coniuncti ortum non ducant à causa communi, seu vniuersali quod non indifferenter multos inficiant, sed vulgus hominum inprimis, exque his fœminas & pueros, quod deniq; magna ex parte ii, qui infecti sunt, (si modo medicari libere ipsis concedatur) ad sanitatem redeant, sed nec principium pestis esse, eo quod iam per integrum annum, eundem cursum hæc lues tenuerit. Signa vero illa vulgaria, maculas, vrinas turbidas, inflammationes inguinum, deliria, somnolentiam, tumores, carbones, & similia alia, minime necessario pestem sequi, & illam præsentem demonstrare, vt ita ægrotantes his symptomatibus obnoxios inusitate nondum per Dei gratiam extremi periculi rem iudicare oporteat. Hæc vt vt sese habeant, (inquisitionem enim accuratiorem in Præceptorum sententias mihi haudquaquam sumo) caute tamen omnino ambulandum statuo, ne vel grauis vmbra ipsius pestis nobis noceat, eoque magis quod cum plurimi ex Venetiarum Vrbe huc sese conferant, initia quædam illius hic quoque gliscere incipere nonnulli subuereantur. Deum æternum precor, vt bene meritam pœnam, à ceruicibus nostris auertere, atq; exoptatam studiis clemẽtẽt largiri requiẽ dignetur. De reliquis nihil aliud quod addam habeo, donec abs te plura scribendi materia mihi suppeditata fuerit. Vale, Patauij. 20. Iunij. Anno 1576.

Dissensus Medicorum in Peste Veneta.

EPIST. CCXXV.

D. IOHANNI HERMANNO, ILLVST. *Breg. Princip. Med. &c. Petrus Monauius, Med. S. D.*

VALDE gaudeo quod ex literis tuis proximis intelligo, contagionis malum, quod vltra semestre spacium hactenus in patria grassatum est, nunc quotidie mitescere, vt tandem spes sit, omnino euaniturum. Deus simul largiatur, vt pœna ista admoniti de vitæ emendatione serio cogitemus; & nobis paternam hanc castigationem profuisse reipsa demonstremus. Gratissimum est quod de obseruationibus quibusdam tuis mecum communicas. Salem absinthij ipse etiam Crato noster, 6. m. valde commendat in libello suo, cuius exempla Francofurto nondum accepi. Magnam haud dubie vim ad inhibẽdam omnis generis putredinem & corruptionem habet. Dosin non assignas. Sed credo ad scrupulum vnum nos recte ascẽdere posse, id maximum adiumentum simul adiunctum habet, quod modica astrictione, quæ tamen penetrationem non impedit, sed potius adiuuat, viscera ventriculum inprimis roborat. In curatione inter cætera plurimum confiderem Electuario Cogeleri, cuius descriptionem mihi D. Scheplius Schvvidnizij communicauit, hic valde multis vtiliter exhibita fuit, præsertim robustiorib⁹. Cæteris enim Diascordium Fracastorij magis cõuenisse sensi. Amuletũ de Arsenico pleriq; aulicorum no-

Sal absinthij. *El. Cogeleri.* *Diascordiũ.*

Vicit tamen fraternus animus, & illius importuna solicitatio, vt tandem aliquid prescriberem, quo illi, tuo adhibito consilio, vtendum esse censerem: id tibi non displicuisse scribit, nisi quòd paucula quædam pro iis indicationibus, quæ præsenti, quam absenti notiores sunt, immutasses; vtpote cum in cōfectione mea ad species Diambræ & Diamusci, specierum Diarrhodon aliquid adiecisti, haud dubie ad epatis calorem contemperandum respiciens. cuius tamen ratione ego etiam, ni fallor, species supra nominatas, in aqua rosarum dissolui, & pulueris aromatici rosati nonnihil addidi.

Rotula robor.

Ad Trageam quoque post pastū vsurpandam significas te adiecisse carnes cydoniorum, corallos rubeos, & pelliculas stomachorum gallinaceorum. Recte quidem omnia; nisi quod nimis parua quantitas eorum esse videtur, & reliquis proportione vix respondens. Quomodo enim cuiuslibet horum scrupulus vnus cæterorum turbæ sit ἀνάλογος. Itaque bona tua cum pace arbitror, descriptionem retexui, ac prout illi commodam futuram existimare potui ordinaui. Saponem etiam odoratum, & alia nitorem facientia præscribendo, quæ tamen vniuersa tuæ censuræ libenter & merito subiicio. Sed vix bene fraternum debitum exoluetam, cum de sororis etiam valetudine non satis firma ad me refertur, consiliumque eam meum expetitur. symptomata vt audio, præcipua sunt: Capitis dolor pene continuus, appetentia deiecta, sitis nulla, & aluus minimè laxa. Hemicraniam illam, quasi hæreditario à matre, quæ etiam periodico illo dolore laborare solebat, accepisse existimo. Fit autem haud dubiè per consensum ventriculi, ab humore frigido & pituitoso isthic contento, accedente interdum stimuli loco bilioso humore, qui, cum ad inferiora ferri, excretionemque promouere debebat, superiora petit, & vapores in caput deuehit. An verò vteri etiam intemperies & mala constitutio morbum adaugeant, non habeo, quod certò affirmem, quandoquidē num ἐπιμήνια solenter fluant, & an aliquis in iis defectus sit, ignoro. Tibi autem præsenti de his coniecturam facere perfacile fuerit. In victu plurima errata committi satis noui, intempestiuis præsertim ientationibus & merendis, quibus nostrates assueuere. Deinde sine discrimine quoslibet cibos, qui palato illius arridens, ingerere solet, sæpe etiam cum natura ad deiectionem sollicitat, vi aluum comprimit, saltem ne etiā non magni momenti negotia intermittere cogatur. Quod quam sit noxium, optime nosti.

Trag ea ad Ventrec.

S. po.

Dolor capitis, appetentia deiecta, aluus astricta.

Quamobrem ante omnia maximè necessarium esse duco, vt certa diæta, siue victus ratio ordinetur, illique intempestiua ista ientacula, & merendæ interdicantur; præterea non tantū illos cibos fugiat, qui pituitosum humorem, atque lentum & viscosum gignunt; sed etiam qui acrimoniæ sunt participes, & in ventriculo facilè corrumpuntur. Vnde postea halituum copia prouenit, qui sursum elati caput turbant.

Ientacula & merenda noxia.

In potu malim vino albo tenui & Rhenano vteretur, quam cereuisia nostrate, quæ crassos de sese fumos edit, & minime est diuretica. Quantum ad medicamenta attinet, etsi eam ab his naturaliter abhorrere noui, fortasse tamen talis quædam ratio institui posset, vt quàm minima cum molestia illis vteretur.

Medicatio.

Post lenitam itaque aluū ex infusione fol. senæ & rhabarbari cum syrupo rosacco solutiuo, proximū esset dispicere, nū venę sectio in parua quātitate illi conueniret. Ego quidem an vnquam illam admiserit nescio. Si non necessaria esse videbitur, ac illa etiam planè repugnet, proximum esset ad preparationem humorum accedere, qui incisione & attenuatione egent. Suaderem igitur oxymel cum aqua cinnamomi eligendum, itemque syrupum de succo cardui & betonicæ, & in decoctione radicum cichorii, feniculi, herbarum betonicæ, capillor. Veneris, borrag. cum drachmis duabus aut tribus calam. aromatici, aut illius loco semen anisi, & feniculi tantundem, syrupos illos dissoluendos, quod si ab iis, quæ in pharmacopolio parantur nauseam cōcipiat, species suprà nominatæ concisæ illi dentur, vt ipsa eas in brodio aliquo gallinæ, aut carnis vitulinæ decoquat, & deinceps syruporum ad duo, aut summū tria cochlearia admisceat, sicque per triduum, aut quatriduum manè tribus ante prandium horis vtatur. Sic enim facilius assensurā spero, cum absque hoc, vt ante dixi, matutinis iusculis assueta sit. Finitis istis potionibus purgāte aliquo pharmaco vtatur, inter quæ, vt ego opinor, Catapotia lubentissimè deglutiet, cum succo aliquo, quem ipsa appetet, aut melle rosato, quod domi parare solet. Vt ligni vsum admittat, vix puto adduci posse. Alioquin non dissuaderē illius potum, saltem secundarium, per dies quatuordecim aut quindecim. Cæterum ne materia denuò in ventriculo, aut primis illis viis colligatur, saluberrimū fore considerem singulis septimanis bis vel ter dimidiata hora ante cœnā sumere sex, vel septem pillulas de aloë rosata, quæ & ventriculi sentinam expurgarent, & cæteris etiam partibus non molestæ essent, neque

Hydrargyrũ collo appensũ. *Sacculus Arsenici.*

ethi libellus qualis sit nescio. Sed potes de hydrargyro ex collo appenso inspicere libellum doctissimum D. Iac. Theodori medici VVormatiensis de peste, vbi varia etiam experimenta affert. Arsenicum seu sacculum inde confectum appendi pluribus ducentis, aut trecentis, vix vnum aut alterum inde læsum memini, ex iis scilicet, quibus immediate cordis regioni applicuerunt, & sudores copiosos non deterserũt. Sed tamen in his quoque pustulas duntaxat quasdam vi manifesta excitauit, quæ & ipsæ postea euanuerunt. Legas de hoc aliquid in assertione Dn. Cratonis 6. m. pag. 53 & 54. Mitto exemplum libelli, qui superioribus diebus primum appulit, & vt eum gratum babere velis oro. De affine & sorore quomodo cura procedat ex te cognoscere mire desidero. Cætera in aliud tempus reseruo. Vale, Pragæ. 15. Februar. Anno 1586.

EPIST. CCXXVIII.

IDEM EIDEM.

Præseruatio spasmi. *El. è succis herbarum.* *Rotula.*

MITTO tibi epistolam viuam, fratrem meum, qui facile, quod scriptioni decedit, coràm complere poterit. Sed tamen peculiariter affinis mei mentionem facere oporter, de quo iam sæpius apud me conqueritur soror nostra, & symptomata illa timoris plena, augeri significat. Ad Thermas, quas te suadere audio, ita illotis manibus accedere haud iudicarim esse conueniens, præsertim cum à natura epatis constitutionem iusto calidiorem obtineat, & à biliosis & mordacibus humoribus sæpe infestetur. Ego ne meum officium neglexisse videar, medicamenta hic singulari cum diligentia parata transmitto quæ tamen tuo iudicio administrari, & exhiberi volo, verũ vt ante omnia hoc vernali tempore corpus expurgetur, & sanguis in mediocri copia emittatur. Inter cætera electuarium quoddam ex succis herbarum inspissatis, additis pulueribus & speciebus accommodatis ordinaui, de quo præseruationis gratia, quotidie, aut saltem alternis diebus sumere potest aliquid, mane ad dracbmæ, aut sesquidrachmæ pondus, vesperi cubitum iturus paulo minus. Sensi illud valde efficax in huiusmodi capitis & neruorum affectionibus. Confectio in rotulis constat ex oleo carui, anisi, fenieuli, nucis Muscatæ, maceris, cum extracto galangæ & xyloaloës admodum delicata, quæ eidem intentioni seruit. Postea est Tragæa quædam post cibum sumenda, ad prohibitionem euaporationis ad caput, sicut te etiam in vsu habere memini. Aqua illa articulari, quæ *Gliedvvasser* insignita est, manus & pedes tremulos perfricare potest. Est autẽ ea ipsa aqua, quam illustrissimi Electoris Augusti coniunx vsurpare consueuit, & cuius descriptionem à Mag. Domino Eylenbeccio accepi. Nisi illam ante habes, baud inuitus tecum communem faciam. Passulæ laxatiuæ ad subducẽdam blande aluum faciunt: ita vt duo circiter cochlearia semihora ante prandium sumantur. Si cupis horum omnium formulas, ad te lubenter missurus sum. In præsentia habes theriacæ nostræ, quam Germanorum vocare soleo, aliquid, & simul, siquidem ita vis, descriptionem illius. Quam ea lege & conditione accepies, vt pro te serues, & tuum mihi de illa iudicium significes. Iam plures libras de illa pharmacopæus vendidit. Plebeij fere nihil aliud in ea, quam colorem minus atrum accusant. Sed hic etiam illi conciliari non difficulter potest, siue chalcitide, siue alio quodam artificiãte admixto. Tuam vt mihi sententiam liberrime indices rogo & obtestor. Paulo post nouam, vt loquuntur, dispensabit pharmacopæus, vbi etiam ex tuo iudicio, quædam adducere, aut detrahere potero. Vnguentum istud apoplecticum, quæso an cum vestro, quod isthic parari solet, conueniat vide. Iussi hic parari ad vestræ commodationem. An in omnibus assecutus sim nescio. In basi, quæ est oleum nucis muscatæ expressum, me non aberrasse existimo. Reliqua pro arbitrio adiici possunt. De cæteris alias. Bene & feliciter vale cum tuis omnibus. Pragæ Bohemorum. 8 Aprilis, Anno salutiferi partus 1586.

Passulæ laxatiuæ. *Vnguentum apoplecticum.*

Descriptio Theriacæ Germanorum.

℞ Rad. angelicæ.
Gentianæ.
Zedoariæ.
Tormentillæ.
Diptami Cretici.
Pimpinellæ.
Valerianæ.
Ostrucij.
Morsus Diaboli.
Aristolochiæ rotundæ.
Rad. Asari.
Serpentariæ.
Leuistici.
Cardopatiæ.
Petasitid.
Pentaphyll. an. ℥iij.
Herb. scordij.

Chamædrios.
Betonicæ.
Rutæ.
Card. benedict.
Galangæ.
Centaurij an. ʒ ß.
Fl. calendulæ.
Lauendulæ.
Anthos.
Sem. citri.
Acetos.
Napi.
Ammi.
Baccar. lauri. a. ʒiij.
Boli armen. præpar.
Terræ sigillatæ.
Cornu cerui vsti præpar. an. ʒ j.
Croci.
Maceris.
Macropipe.
Mastich.
Thuris.
Santal. omnium an. ʒ ij ß.
Myrrhæ elect.
Fl. sulphuris.
Camphoræ an. ʒ vj.
Opii thebaici ℈iiij.
Castorei.
Euphorbij a. ℈j.
Rhapontic. veri ʒj.
Cinnam. el.
Cortic. citri.
Arantiorum an. ʒ ß.
Nucum iuglandium excortic.
Ficuum per cribrum transmiss. an. ℥iij.
Succi card. bened.
Veronicæ.
Verbenæ.
Scabiosæ.
Scordij.
Rutæ.
Saluiæ.
Acetos.
Borrag.
Melissæ an. ℥ij.
Oleivitrioli ʒj.
Specier. Diamargarit. frigid.
Calid.
De gemmis frig.
Calidis a. ʒ j ß.
Cordial. temperator. ʒ ij.
Diambræ.
Diamusci dulcis. an. ʒj.
Theriac. Andromachi ℥iiij.
Mithrid. el.
Elect. de ouo an. ℥ ij.
Diascordij ℥j ß.
Extracti Angelicæ ʒ ß.
Salis absinth. ℥ ij.
Vini odorati ℔. ij ß.
Mellis opt. despumati ℔. xij.

Exquisite commisceantur omnia ad formam opiatæ.

EPIST. CCXXIX.

IDEM EIDEM.

QVONIAM proximis superioribus diebus communis noster amicus Dominus Daniel Preussius, in suis ad me conquestus est, coniugem suam grauissime à febre quartana isthic exerceri, & ea in re consilium & auxilium meum implorauit, non potui aut debui aliter facere, qnin in ipsius gratiam meam qualemcunque sententiam tibi, qui valetudini illius præfectus es, aperirem, non equidem tuæ doctrinæ, peritiæ, prudentiæ, aut fidei, vel tantillum diffidens, sed duntaxat, vt meum illi gratificandi studium quoquo modo testatum facerem. Quam autem morbns hic diligentem & operosam curam, vtpote sua natura perlongus, & cuius breuissimus terminus trium mensium spacio circumscribitur, requirat, quo præsertim magis versus hyemem vergit, ipse nosti melius. Forte etiam adhuc primum tempus, siue principium, nondum superauit, id quod ex coctionis rudimento, si quod apparet, cognoscere licet. Venæ sectionem, etsi in ipsa ægra multum pituitosi humoris abundet, non plane negligendam putarim, idqne è sinistro brachio: nec desunt Practici, qui satius putant nonnihil procedente morbo, quàm statim ab initio illam administrare. De humorum præparatione & attenuatione paulatim procuranda, non opus est, me quicquam memorem monere. Dominus Crato noster inter cætera valde decoctum radicum Eringij in tali casu approbabat, sicuti vbi humor melancholicus ex adustione est, raparum decoctum. Euacuationes sæpe repetendas, & posteriore quietis die, cum materia iam per se moueri incipit, magis exhibendas, ipse nosti. Si horror aut frigus magnum est, theriacæ vsum, suo tempore datam, plurimum laudarim. Verum cum vulgaria hæc, veluti artifex, per te memoria teneas, vnum solummodo subiicere libet, qnod ab amico ceu secretum quid accepi, & in multis casibus non inutile deprehendi: sumatur cor leporis, & eo modo, quo pulmo vulpis solet, præparetur, postea in puluerem redactum, atque in tres æquales portiones diuisum, tribus

Quartanæ cura.

Digerentia.

Secretum cor leporinum.

tribus vicib⁹ exhibeatur, hora vna, aut circiter, ante inuasionem, vino albo, aut alio conuenienti liquore dissolutum. Vidi ego semel atque iterum post huius amuleti assumptionem, febrem deinceps non magis apparuisse, aut saltem paulatim euanuisse. Verum hoc non statim ab initio morbi, sed vbi iam manifesta coctionis signa apparent, faciendum est. Volui hoc ipsum, quod hactenus in secretis habui, tecum commune facere, vt vterque pro viribus amico nostro, qui in valetudine coniugis plurimum afficitur, succurramus. Deus faxit, vt media ista nõ sine fructu abeant, & ægra quamptimum melius habere incipiat. Vale, Pragæ Boiemorum, 9 Nouemb. Anno 1586.

EPIST. CCXXX.

IDEM EIDEM.

TUAM in scribendo taritatem & infrequentiam si accusare velim: ipse me multo accusem iustius, quando nec prouectioris adhuc ætatis onere premor, neque etiam forte tam multis, vt tu occupationibus distractus sum. Fit tamen nescio quomodo, vt inuitus admodum ad hoc literarium officij genus accedam, atque vbi semel calamum in manus sumpsi, pene, vt de musicis suis Horatius ait, non minus ægre desinere queam. Debeo sane adhuc tuis satis prolixis, quæ mense, ni fallor, Iulio exaratæ sunt, si quæ tamen in illis capita respõsionem accelerari postulabant, de iis per fratrem dudum tecum egi, cuius valetudinem nunc meliore paulo loco esse, quam ante, ex te, & illo intellexi lubentissime. Si plusculum interdum corpus exerceret, éque cauea sua in publicum prodiret, multo minus hauddubie excrementiciorum humorum, quæ materia catarrhi sunt proxima, colligeret. Hoc autem dum non fit, natura sponte sua illos per patentes vias, quas emunctoria nostri indigetant, expellere nititur. Pillulis siue de aloë rosata siue alephanginis, siue etiam vtrisque simul mixtis frequenter semihora ante cœnam vti velim. Hac namque ratione crudorum humorum in primis viis copia paulatim excluderetur, catarrhique causa potissima abscinderetur. Eadem intentione Tragæam quoque stomachalem suasi, tum scilicet, vt concoctio clauso ventriculo, & exacte conniuente perficeretur melius, tum etiam vt superflua humiditas huius ope quasi absorberetur; quæ præterea vsui esse videntur, tibi vt amico & medico optimo fidissimoq; diiudicanda, præscribendaq; relinquo. Soror vsum garyophyllati sibi plurimum profuisse aperte nuper scriptis ad me literis testata est. De aluo dura & officium suum sponte non faciente, iterum conquesta est, vnde capitis dolor periodicus postea subsequi solet. Habet hoc vitium, tum ab ipsa matre, quasi hæreditario quodam iure, quæ semper fere hoc affectu laborabat, tum etiam à praua consuetudine, quod naturæ stimulanti non paret, sed poti⁹ illam cohibet, quo ad negotiola quædã quæ in manibus habet, expedierit. Ego ne hoc faceret diligenter monui, & simul [illegible] & vulgaria quædam proposui vt pote passulas laxatiuas, cum foliis senę, & syr. rosat. solut. præparatas. Senæ etiam decoctum, quod apud nos vsitatissimum est, cum prunis. Item iuscula nonnulla cum maluis, mercuriali; quæ ante prandium absorberet. Denique quando illam ea delectari scio, cereuisia nostra calefacta cum copioso butyro. Hæc cibis præmissa aluum lenire, mollire & in genere τῶν ἐκκοπρωτικῶν esse præclare nosti. Ad deglutienda carapotia ex aloë vix adduci poterit, quæ tamen si menses quoque non responderent, magna cum vtilitate præscriberentur, ratione abstersionis & ventriculi & vteri. Verum cum te illam frequenter inuisere solere intelligam, plus verborum de his, quæ tibi ipsi magis nota sunt & explorata, facere superuacaneum arbitror. Filiolum eius quis nuper morbus abstulerit, & funere merserit acerbo, hactenus assequi non licuit. Catarrho tamen suffocante extinctum suspicor. Solet hoc affectu correptos multos, qui in extremo discrimine positi sunt & quasi semianimes liberare, & in vitam reuocare Dominus Stromerus noster, exhibitione Diaturbith sui mineralis, à g. ij. vsque ad v. vel vj. Hoc enim facto mox natura irritata ingentem copiam pituitosi & lenti humoris, tum per vomitum, tum per deiectionem exturbat, & maiori oneris parte leuata ad se redit. Fortasse idem etiam Galenicis nostris medicamentis, puta, diagrydio, aut similibus, in debita copia assumptis, consequeremur, nisi plus iusto timidi nonnunquam essemus, aut illam Coi nostri senis sententiam nobis in mentem reuocaremus: Extremis morbis extrema exquisite remedia optima esse. Verum alio, quã institueram delabor. Ligno sassafras, quod nonnulli feniculatum, odoris ratione indigetant, iam aliquoties vsus sum in articulari, & aliis morbis, non sane infelici cum profectu. Vsurparetur illud multo crebri⁹, nisi Mercatorũ obstaret auaritia, qui precium

Aluus dura.

Exercitium.

Suffocat. Catarrhi cura.

Sassafras in Arthritide.

nimis augent. Venditur enim hic libra vna pro 10. florenis, cum Antuetpiæ pro duobus coronatis summum venundari audiam. Cotoneum lignum, de quo libellum editum legisti, illud ipsum est, quod vulgo ita appellatur, & de cuius pomis Diacitoniarum parari consueuit. Constat hoc non tantum ex descriptione manifestissime, sed etiam ipse autor D. Cyriacus Lucius, Ingolstadij mihi dixit, priusquam libellus publicaretur. Radix charbe, vel chabre qualis sit; plane ignoro: nec de ea vel fama nuncia, quicquam inaudiisse memini. Non adeo libenter à certis ad incerta descendo. Νήπιος (γὰρ) ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν ἀνέτοιμα διώκει. Facerem sane finem scribendi, quando tuis αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον respondi, nisi Dn. Reussius, Reipublicę vestræ scriba apud me vehementer instaret, vt suā quoque causam apud te agerem. Haberis, vt nosti, Coniugem non satis commode valentem, cuius curæ te & D. Abrahamum hactenus præfectum fuisse audio. His ego magistris & artificibus cur obsecro, velut anser inter olores, obstreperem? Quoniam tamen omnino cupit Dn. Reussius, vt meum quoque consilium exponam, & in medium adferam, aliquid saltem dicam ne nihil dixisse videar. Symptoma, de quo præcipue conqueritur, tussis est, matutino illam tempore maxime affligens. Hæc cum tam diu duret, à catarrho haud dubie dependet: ab initio quidem acri, salso, renui & seroso, (vnde etiam sputum sanguinis consecutum) nunc vero misto magis, ex renui scilicet & crasso humore constante, sicut fieri in inæquali intemperie solet, cuiusmodi in hoc corpore esse apparet. In victus sane ratione accurata, vt in omnibus aliis morbis chronicis, ita etiam hic magnam spem collocauerim, quam vos ex Methodi legibus instituisse nequaquam dubito. De potu potissimum cogitandum, quo ægri magis, quam cibo refici & recreari consueuerunt. Placeret mihi vinum album, tenue, pauciferum, q; & ventriculo acceptum est, neque ad caput multum exhalat. Interdum etiam aqua mulsa, cui folio saluiæ, tussilaginis, capillorum veneris, aut similium herbarum incocta essent, sub vesperam præsertim, aut horam somni vti posset. An farsæ decoctū illi præscriptum sit nescio. De venæ sectione, num ea & quomodo conueniat, præsentem medicum iudicare oportet. Quantum ad medicamenta, sunt ea in triplici ordine in hoc morbo: Euacuantia nempe, diuertentia, & corroborantia. Euacuantia vel communes, materias in corpore peccantes educunt, idque per secessum, vel eas, quæ in pectore continentur, per sputum & exscreationem. Horum materias cum vos ipsi me noritis melius, indicare superuacaneum esse existimo. Illud tamen saltem monere libet, non videri mihi abs re, si interdum (præmissis iam, quod dubio procul à vobis factum est, vniuersalibus) sub noctem assumeret pillularum assaiareth 31 circiter, quandoquidem & purgant simul blandissime, & præterea etiam imperum humorum in pectus ruentium prohibent, propter adiunctos mirobolanos. Diuersio matutinis frictionibus cum pannis calidis factis, obitur. Item cucurbitulis scarificatis, & non scarificatis, in spatulis, & supra nares appositis. Si etiā vehementiora præsidia requiruntur, vesicatoriis, & cauteriis, quorum tamē necessitatem adesse nondum arbitror. Roborātia tum ventriculum, tum caput, tū etiam pectus respiciunt. Huc refero confectionem aliquam magistralem, his membris dicatam. Item Tragæam stomachalem post cibum sumptum, prohibentem euaporationes in caput, præterea lotionem capitis ex idonearum herbarum decocto, in quo 3ij. aut iij. agarici macerauerint, factam, quam etiam aspersio cum aqua frigida sub extremum consequatur. Laudo quoque pulueres pro bregmate ex rosis, santalis, veronicæ, garyophyllis, thure, mastich, cum pulueribus betonicæ, maioranæ, florum stœchados, anthos, & similibus. Vnde etiam caputia confici queunt, quæ certis odoribus, & suffumigiis imbuta tum recreant caput, tum modice exsiccant, tum etiam superfluos humores absorbent, eorumque incitatum defluxum prohibent. Mane rectissime exhiberetur sacharum tosatum, cum pauculo boli, aut etiam floribus sulphuris permistum. Repurgaro pectore, & abstersione humorum facta, conueniret aqua myrtillorum, quam aliqui in tali casu pro corroboratione pectoris mirifice commendant. Sed sat dictum sapienti & cur ego noctuas Athenas? Non certe, vt aliquid vobis, Præstantissimi artifices præscriberem, hæc recitaui, sed solummodo ne eius voluntati refragari viderer, qui hoc tam impensè à me rogauit. Ideoq; etiam Domino Reussio, me ipsius ad te non fuisse immemorem, liquido confirmare potes. Ista autem omnia, quæ currente calamo in mentem venerunt, vestro exquisito iudicio permitto, quod de re præsenti longe melius, quam à me absente factum est, statuere poterit. Domino Doctori Abrahamo

Cotoneum lignum.

Tussis diuturna cum sputo sanguinis.

Euacuantia.

Diuertentia.

Roborantia.

hamo Scilero officiosissimam salutem adscribo, cui etiam memoriam amicitiæ nostræ commendo. De cæteris quæ tum publice, tum priuatim aguntur, ex harum vt sic loquar, oblatore, πάντα iotelliges περὶ πάντων. Bene & feliciter vale cum vxore tua lectissima, & charissimis liberis, totaque adeo familia, quam meo nomine amice salutare non intermittes. Viennæ Austriorum, 9. secundum veteres, aut 19. Octob. secundum nouos fastos, qui & ipsi nuper ex mandato S.C.M. ad valuas templorum hic affixi sunt.

EPIST. CCXXXI.

IOHANNI ACHOLZIO MEDICO *Viennensi, Petrus Monauius* S. D.

ET libenter & merito tibi inseruio, quandocunque occasio datur, quando tu quoq; multis in rebus tuam erga me singularem beneuolentiam declarasti persæpe. Quod igitur casum abs te propositum attinet, etsi ad quod ille morbi genus referendus sit, non satis assequar, quæ tamen à me hac io parte petere videris, communicabo non inuitus. Recordor autem me aliquando tibi oarrasse historiam de Barone quodam Bohemo, cuius filius accepto philtro, totus contabuerit, tandemq; mortuus sit. Cadauere vero secto, inuentum est in stomacho eius quiddam durum cornu assimile, vode pater in filii memoriam cochlear fieri curauit, quo longe post tempore vsus est. Tandem illud casu quodam io succo Nasturtii aquatici dissolutum fuit. Inde experientia comprobatum, oasturtium istud magnam vim cootra philtra habere. Eodem præsidii genere alius quidam Nobilis à Scltervvitz vsus est, atq; ex simili morbo restitutus. De Antidoto Moibani, quæ cum Saxonica fere per omnia conuenit, potes legere quæ Iacobus Aubertus Vindo refert in lib. cui⁹ titul⁹ est, Progymnasmata in Iohannis Fernelii Medici lib. de abditis rerum naturaliũ & medicameotorum causis. Præsertim autem caput XII. aspicies, vbi præter Moibaoi antidotum, etiam plurimum vsum Cynoglossi, nou vulgaris illi⁹, sed à Dioscoride descripti, commẽdat. Extat autem eiusdẽ antidoti descriptio etiam in Euporistis Dioscoridis ab eodem D. Moibano olim editis lib. 2. cap. 144. si placet, simul coofceras quæ de taliũ morborũ curatiooe tradit doctissimus Medicus Iohannes Langus in suis medicinalibus Epistolis, tomo secundo Epist. 34. & 35. Quemcunque autem euentum tua curatio habitura est, vt ad me scribere non grau eris, oro. Ego quidem hac in parte in eadem cum opt. D. Adamo Lehnero, p. m. sum sententia, qui aliquando ad me dicebat; Omnia philtra, etsi inter se varie differant, hoc tamen commune habere, quod humorem efficiaot Melancholicum. Quæ igitur medicamenta humorem illum clementer euacuant, & spiritus tristes recreant; Hauddubie in tali affectu proderunt plurimum; Elleborum certe nigrum non temere ab antiquis tantopere laudatum esse, si quis illo recte præparato vtatur, res ipsa demonstrat. Et quidem huius rei non ita pridem experieotiam feci, cum ægrum quendam haberem, qui à morbo stolidus omnino & fatuus euaserat. Illi cum cæteris nihil efficerem, ad extremum decoctũ Hellebori nigri, adiuoctis herbis cordialibus, & aliis quæ humorem melancholicum demulcent, propinaui satis felici cum successu. Vix enim tribus, aut quatuor vicibus inde biberat, cum discussis imaginationibus illis, quibus antea infatuabatur, ad sese redire, & integra mente frui cæpit. De aliis te, vt artificem, monere non debeo, maxime quod historiam morbi, quo æger tuus laborat, non satis cognitam habeo. Neque eoim an à philtro, aut fascino aliunde exhibito, an vero à venenoso quodam humore iotra corpus genito, aut à mentis perturbatione existat, noui. Tractantur à practicis, quæ ad haoc materiam spectant, multa sub titulo, de amore hereos. Ita enim inepte & barbare efferunt, quod Græci ἐρωτικὴν μανίαν aut etiam ἔρωτα simpliciter appellant Scripserunt & alii de amantibus curandis, aut animi affectionibus, quæ corporis morbos inducunt, tollendis, quæ fortasse tibi quam mihi notiora sunt. Vale, Pragæ Boiemorum 28. Nouembris Anno 1584.

Tabes & mors à philtro dato.

Nasturtium aquaticum contra philtra præstans.

Antidotum Moibani.

Iohannes Langus de philtris.

Philtra Melancholicos efficere.

Elleborum niger.

Decoctum Hellebori nigri.

Vide Philtrũ.

EPIST. CCXXXII.

IOHANNI VVEIDNBRO MED. &c. *Petrus Monauius*, S. D.

CLARISSIME domine Doctor, respõdeo tibi per eundem, qui mihi hodie mane tuas sub prandii tempus exhibuit; sed & alias ante paucos dies ad te misi, vsus opera affiois tui, qui hic cooditionem quærebat, eas autem ipsas te interea accepisse confido. De methodo nostri Bucephali libenter iudicium tuum cognoscam, postquam eam, vt te promisisse meministi, euolueris. Nolim me amplius quid de illa prædicasse quam tu teapse experiare. Recte profecto pronuncias, fallax esse

omne experimentum; rationem autem ducem certiorem. Plerumque enim, qui hac relicta, vndique illa captant, & corradunt, tandem spe sua frustrantur, etiamsi aliquandiu illis satis feliciter vsi videantur. Quod si enim casus aliquis incidat minus frequens, perturbatiorve, cuius similis antea illis non facile occurrerit, ibi vere boni isti experimentatores magis muti sunt quam piscis, & quo se vertant plane nesciunt. At neque in talibus ars deserit, qui eius praescriptum sequuntur, sed ex symptomatibus causas inuestigare iubet, ex quibus omnis recta dein & legitima petitur curatio.

Catholicon Vveidneri.

Quantum igitur Catholicō illud, quod in mysteriis habes, attinet, nolo tibi in posterum eius postulatione molestus esse. Siue enim mittas, siue non mittas, susque deque feram, etsi quidē scire cupiam, an idem esset cum eo, quod mecum quoq; secreto cōmunicauit Theodorus ille noster. Gratulor vero tibi ex animo, quod scribis, te conditionem non incommodam nactum; ac simul Deum p̄ecor, vt conatib. tuis ita benedicat, vt multis sint salutares & vtiles. q; idem de se quoque tibi nunciari voluit D. Iohannes Hermannus, vir optimus & integerrimus, cuius hacten' conuictu vsus sum. Mea pristino sunt loco, planeq; cōfido paulo post meliora fore. Sed satis de his in praesentia. Te b. & f. valere exopto. Vratislauię Elysiorum 17 April. anno 1579.

EPIST. CCXXXIII.

IDEM EIDEM.

CLARISSIME domine Doctor, amice plurimum colende, malim te res quam verba ad purgādum, excusandumve parare. Quod si enim in posterum assiduitate scribendi compensabis id, quod hactenus neglectum est, facile veniam tarditatis huius apud me impetrabis: sin minus, valde verendum est, ne haec ira, quam nunc tacite in medullis foueo, in neruum erumpat denique. Hanc igitur vt caute deuites, tute videris. Methodum tibi placuisse laetor, planeq; gaudeo meas cogitationes cū tuis hac quoq; in parte congruere. Puto te initiō propter phrasin semibarbaram, ac alicubi etiam nonnihil soloecizātem offensum, sed rei, quā tractat, bonitas facile hāc molestiam remouit. Interim tamē tu magno me commodo priuasti, quod tanto tēpore à lectione & inspectione hui' libri me abstinere coēgisti. Hanc igitur mulctam vbi abs te exigam, opportunitas erit. Pro ratione conficiendi olei gratias ago, captabo illius experiundi occasionem solicite. Etiam Zvvingerus cum Basilea discederem mihi de eo nonnihil communicabat, verū aliò impensum est vniuersum, vt nondum scire potuerim, quem effectum habuerit administratum in caecis, vt appellant, haemorrhoidibus. Hippocratem Theodori illius nostri te vidisse opinor. Donauit me ipse autor exemplo, quod diligenter euoluere coepi. Scribebam tamen nuper ad ipsum, non tam sedatam, quam irritatā dūtaxat esse famē meā editione huius operis cum quae adhuc restant, simili industria & felicitate publicanda impense desiderem. Fac quaeso intelligam, quid tu de ea re iudices. Pro mysterio tuo μυστικῶς communicato, en aliud accipe ex Zvvingeri autographo bona fide descriptum, sed non sine auctario, vt Hesiodeum praeceptum sequar. Ita autem habet illius Catbolicon: ℞ salsę parigliae ℥ ij. cortic. Guaiaci mundatorum ℥ j. Rad. chinę ℥ j. Infunde per noctem in s.q. aquae ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, in iure alectorio, si debilitas adsit, in vino albo, si gallicus inueterat', decoq. ad dimidias, tertiasve f.a. Refrigerari permittito. Sumito decocti ℥ v. in iis infunde per noctem Euxiseos Ruffi ʒ ß. fol. senę ʒ ß vel circiter, Eccriseos scāmon gr. ß. Mane coletur per linteum. Adde colaturae syrupi rosati solutiui ʒ ß. Diasereos ʒ ß Aq. melissae, vel cinnamomi, vel iuniperi ʒ ß vel circiter, iuae ʒ ß. f. potus. Innoxie purgat in omni genere morborum, nec vel per dies quadraginta aut plures defatigat, nec aluū adstrictiorem reddit. Catarrhis vnice conuenit, arthritidis item [illegible]. Gallico itidem mane purgans, vesperi simplex decoctum, quod syrupo rosato simplici, vel quouis alio ad rem faciētem diluatur. Pharmacū τῷ ὄντι [illegible], quod non nisi manu Medici parari debet, & pauperum vsui inprimis consecrari. Sequitur aliud ἐν τῷ ἐσχατισμάτῳ, Pyr apyrum: ℞ Albi nihil passi pugillos ij. rubri pugillū j. nigri vnctuosi q. s Misc. simul omnia. Globulos formato. Eos orbiculatim perforato corio superligato, locis opportunis innoxie adhibeto. Hactenus ὁ Ἀναγωγεύς. Vbi igitur quid tuum secreti habeat diserto sermone exposueris, idem vicissim de his à me exspectabis. Ego interim rerum ignarus, imagine gaudebo, vt ille de suo heroë aër. Caue autem literā sequare, donec illius expositionem cabalisticam cognoueris. Litera enim occidit: Sensus autem valetudinem deploratam restituit. Scammoneae praeparationem Platherianam paulo pluribus verbis expositam, proximis superioribus diebus inter chartas meas reperi. Gratum tamen accidit, quod tua quoque sententia apptobata est. Scio illam magni fecisse Platherum, ac sępis-

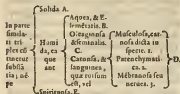
Catbolicon purgans Zvvingeri.

Eiusdem ἀγυρτικόν.

Scammoneae praeparatio.

ſæpiſſime etiam vſum, vt referebat, felici cum ſucceſſu. Nunc ad difficultatem tuam diluendam, quam propoſuiſti, accedo. Fateor mihi quoq; primum legenti eã ſcrupulum mouiſſe, ſed tamen poſtea viſus ſum illius ſententiam aſſecutus, cuius quidem ſummam tali tabella incluſi:

Triplex par tis ſimilaris ſecundum Fernelium ſubſtantia.

Hæc tabella ad vtrumque Fernelii locum cum in phyſiologia, tum in pathologia recte intelligendum facit, niſi quod in altero generalius & ex profeſſo de hoc negotio agit, in altero ſpecialius & magis reſtricte, prout nimirum tractationis materia & methodus vtrobique tulit. A. Subſtantiam ſolidam, eam vocat, quæ reliquis fulcri & baſis loco ſubſternitur, partisque delineationem, & vt ita dicam σκιαγραφίαν totam complectitur & abſoluit. Conſtat autem ex ſeminis parte craſſiore, magisque terreſtri, ita tamen vt in aliis magis ſolida reperiatur, veluti in oſſibus, cartilaginibus, ligamentis, in aliis minus compacta & denſa, quemadmodum in neruis, venis, arteriis, muſculis & ſimilibus. In hac ſolida ſubſtantia immediate ſedem ſuam obtinet tum aquea humiditas (B,) quæ penitus terreis craſſamenti partibus immerſa & commixta, ceu viſcum quoddam atque gluten illas inuicem copulat, & firmiter cohærere facit, tum humidum primogenium atque radicale vocatum (C,) quod nihil aliud eſſe videtur, quam ſubtilior, tenuior, adeoq; aërea ſeminis pars, caloris natiui proprium domicilium, & quodammodo pabulum: tum deniq; ſpirituoſa ſubſtantia (E,) hoc eſt tenuiſſima, ſubtiliſſima, ac pæne æthera natura, igni ſeu flammæ potius reſpondens, quæ formæ vicem ob id non immerito gerit & præcipuarum actionum opifex eſt & adminiſtratrix. Carnoſæ ſubſtantiæ (D,) quæ ab ipſo ſanguine ortum ducit, cauitatesque & ſpacia inter villorum ductus primum relicta explet, magna eſt varietas. Quædam enim peculiariter & in ſpecie carno (1) dicitur, qualis pulpa eſt muſculorum, quædã coagulati ſanguinis forma (2) viſcerũ præcipuorum exædificationẽ abſoluit, vtpote iecinoris, cordis, renũ, pulmonum, &c. & ideo Græcis παρέγχυμα h. e. affuſio appellatur: quædam etiam (3) fibrarum ceu filorum textura & multiplici complicatione conſtat. Eiuſmodi ſunt ventriculus, vterus, veſica, inteſtina, item venæ, arteriæ, nerui &c. Fortaſſe præter hæc & alia carnis in genere ſic nuncupatæ genera conſtitui poterunt, ſi oſſa attentius conſideremus, ſi cartilagines, ſi medullas; quæ & ipſa in ſimilarium partium cenſu veniunt. Sed Fernelianam interpretari propoſitum eſt in præſentia. Cur vero in pathologia non perſecutus ſit omnes differentias, & eodem modo, cauſa eſt ſcopi diuerſitas. Etenim ſuperius abſolute de his diſputauit, & per ſe: nũc vero eatenus duntaxat, quatenus hecticæ febris ſpeciebus declarandis ſufficiunt, ea attingere voluit. Vnde ſolidam ſubſtantiã ſubdiuidere minime neceſſe habuit, neq; etiam in tribus illis hecticę gradibus aqueę humiditatis amplius meminit: quod fieri nequeat, vt tantus calor in corpore viuente vigeat, qui aut hanc, aut illam abſumere poſſit. Dixit vero etiam ſupra 4 phyſiologiæ 3. Humorem alimentarium ſeu ſanguinem (qui hic carnoſæ ſubſtantiæ nomine venit) & oleaginoſum ſeu primigenium viuentium, & eorum quæ aluntur eſſe proprios: Aqueum autem & elementarem omnibus prorſus miſtis competere. ad quæ in his reſpicitur. Hæc igitur ſunt, quæ pro Fernelio cum ab inconſtantia, tum à contradictione vindicando adducere placuit: in quibus an ſcopum attigerim, tuum nimirum eſt iudicare. Si quid præterea deſiderabis, vt pro viribus tibi ſatisfacere queam, enixe operam dabo. Bene & feliciter vale. Vratiſlauiæ Eliſiorum, poſtridie eius diei, quo tuas accepi, hoc eſt, 19 Iul. vt inde diligentiã meã in reſcribendo animaduertas, ac tibi ad imitandum proponas. ἀγαθοῦ γὰρ ἴσοι ἐλλείψεως. Iterum vale.

Subſtantia ſolida. *Humiditas aquea.* *Humiditas oleaginoſa.* *Subſtant. ſpirituoſa.* *Carnoſa.* *Muſculorum.* *Affuſionum.* *Fibrarum.* *Alia carnis genera.* *In Pathologicà cur non eadem ſequatur differentias.*

EPIST. CCXXXIIII.

IDEM EIDEM.

RESPONDIT tandem rupitq; ſilentia voce. Cur enim non verſum hunc pro mei excuſatione præmittam: verum, poſtquam nũc delictum vtriuſque partus (quod certis quibuſdam in caſibus Iureconſulti concedunt) mutua compenſatione ſublatum eſt, id lege deinceps inter nos cautum eſto: ne reſponſum vltra menſem ſummũ differatur. Qui contra faxit, violati ſacroſancti amicitiæ iuris reus habetor. Pœna aut mulcta, pro facti qualitate irroganda, arbitraria eſto. Ego ſane ne quid contra hanc legem in poſterum peccem, diligenter operam dabo, & occaſionibus abs te monſtratis vtar. Tu viciſſim, ſi quid ad me

penetrarent: tumori fruſtra fotus, illitus & emplaſtra adhibuerunt. quinetiam balneis, & neſcio quibus aliis pharmacis ægrum miſere ſatis diu torſerunt. A me percuratum affirmare non queo. Præterquam enim quod medicamentorum iam pertæſus, difficulter à nobis præſcripta (quæ tamen maxima ex parte diætam concernebant,) admitteret: prius etiam, quam cura morbi chronici finiri poſſet illinc diſceſſi, ab eo tempore quid factum ſit, nihil amplius cognoui. cupio illi eſſe quam optime.

Vomitoriorũ vſus rarior. Vt vomitoriis rarius vtar & cautius, eædem me rationes impellunt, quas tu adducis. Olim quidem peruulgatas fuiſſe, & pæne familiares, in Græcia imprimis, & Ægypto, Medicorum libri relicti ſatis ſuperque teſtantur. qui naturæ ſponte eo nō feruntur, iis vix imperare ſoleo. *Abſterſoria & lenientia.* Fortaſſe quæ aluum blande ſubducunt, & abſterſionis vim habent, tantundē præſtant. Talis eſt aloë noſtra, ſpecies hieræ, & alia huiuſmodi. *Vomitorium Cratonis.* Dn. Crato in frequenti vſu habet agaricum recenter trochiſcatum, & cum oxymelite ſubactum ad ℥ j vel ℈ iiij. plerunq; vomitus ſponte ſubſequitur, quem inhibendum & reprimendum non eſſe monet. ſin minus: ne ſic tamē ſpe noſtra omnino fruſtramur.

In ſucco abſinthei reprobat Rondeletium. De ſucco abſinthii quæ affers, in iis ne quid diſſimulem, tibi non aſſentior, quin potius ideo ventriculo minus gratum quā folia, comas aut ſemen eſſe arbitror: quod vi abſterſoria & aſtringente, quæ in terreis partibus potiſſimum reſidet, fere deſtituatur. *Succus herba ſemper aquoſior.* Vnde non poſſum non Rondeletium demirari, qui te aſſerente (non enim ipſe legi) maiorem etiam adſtrictionem ſucco, quā reliquis partibus tribuat. quis enim hoc illi credat obſecro? Rei certe natura contradicit, ſecundum cuius ordinem ſemper ſucc⁹ plus aquoſitatis participat, ſicut partes ſolidæ & ſiccæ, vtpote folia, radices, ſemina plus (liceat in præſentia ſic loqui) terreſtreitatis. ab hac autem, & non ab illa omnium Medicorum conſenſu, ſtipticitas & aſtrictio dependet. Sed etiamſi Galeno quoque demus ſuccum longe calidiorem eſſe ipſa herba, nunquid propterea ventriculo plus aduerſabitur? Non opinor. quāobrem quæ tuæ argumentationis hac in parte vis ſit, plane non aſſequor.

Pauca contra hæmoptoan. In curatione hæmoptoici, quam receſes, nihil erroris quod admiſſum ſit, animaduerto. Si tāta copia ſanguinis ſimul effluxit, venam aliquam grandiorem per anaſtomoſin apertam quam ruptam, aut exeſam veriſimilius eſt. Conſtātibus viribus, & corpore plethorico exiſtente, venę ſectionem potentis reuulſionis gratia non improbo. Sed cur potioni ſiſtenti camphoram addis? *Camphora reiicitur.* An non hæc ratione tenuitatis partium magis motum adiuuat, quam inhibet? Niſi abs te edocear, cauſam huius rei indagare non queo. *Emplaſtica probantur.* Emplaſtica in huiuſmodi caſibus valde prodeſſe ſentio: qualia ſunt bolus, terra lemnia, coralli & alia huius farinæ. *Puluis Scaligeri.* Puluerem Iulii Cæſaris Scaligeri, quem Valetius in exercitationibus Holleriaris adeo commendat, tibi notum eſſe opinor. Cerotum quoque ſantalinum regioni iecoris applicatum magnam vtilitatem adfert. Sed cur magiſtri partes mihi ſumo? Ad quæſtionem: Num potus à vinō vel cereuiſia inchoandus ſit, ex veteris verſiculi ſententia reſpondeo, Potio finalis ſit ſemper ceruiſialis. *Cereuiſia potus finalis.* Et hunc morem ego quoque ſtudioſe ſeruare ſoleo, vt quandocunque licet prandium vel cœnā, & hanc quidem potiſſimum, cereuiſiæ potu claudam. Ratio ea eſt, vt halitus ſeu vapores minus confertim à ventriculo ad cerebrum ferantur, & illud turbent. Frigiditate enim cereuiſiæ quodammodo reprimuntur. Si tamen ſomnum quis conciliare malit, ei vt vinum & quidem paulo liberalius vltimo loco bibat, plane ſuaſerim. Ita vides, cum ad ſingularia ſeu τὰ ἐν μέρει deuenitur, nihil eſſe in arte noſtra perpetuę veritatis. *De catarrho epidemio anni 1580.* Ad extremum illud abs te rogauerim, vt de progreſſu morbi epidemii nuper graſſantis, quem apud vos tenuit, me certiorem facias, & ſi quid aliud peculiare in illius curatione obſeruaſti. Item: nunquid vere contagioſū fuiſſe putes, & vnde originē traxerit? Quid febris catarrho illi adiuncta, an ephemera fuit, an ſynochus imputris, an vero de continuarum genere aliqua? venæ ſectio & expurgatio num veſtris hominibus vtiles fuere? Habeo non pauca, quæ hoc loco referre poſſem, ſed tua audire pri⁹ malo. in diaphoreticis ſumma curationis haud dubie repoſita fuit. *Pul. Cratonis.* Dominus Crato puluere cornu cetui, bolo armena, terra ſigillata cum aqua cardui, vel acetoſæ, & granis aliquot camphoræ præcipue vſus fuit. Alii electuarium quoddam, Diaſulfuris vocatum, vehementer profuiſſe teſtati ſunt: cuius deſcriptionem, artificioſam ſane & minime vulgarem, alias tecum communicatutus ſum. Nunc bene & feliciter vale, & quamprimum tibi commodum viſum fuerit, reſcribe. Pragæ Boiem. 28 Octob. An. 1580.

EPIST. CCXXXV.

IDEM EIDEM.

Vix ſatis ex literis tuis colligere queo, num meas, quas menſe adhuc O-

ctobri ad te dedi, acceperis. Frater quidem eas recte ad te curatas esse in proximis scribit. Sed facile fieri potest, vt impedimentum aliquod incideret, cuius gratia tardius ad te perlatæ sunt. Pro gratulatione tua magnas ago gratias, & tibi vicissim omnia fausta ac felicia reprecor. Caue autem putes, me alio animo erga te futurum, quam hactenus fui semper. Colamus inter nos amicitias non fucatas, non aulicas: sed philosophicas, quæ cum firmo fundamento nitantur stabiles sunt & ipsæ atque firmæ, nec cuiuis impetui cedunt. De morbo epidemio in superioribus etiam attigi aliquid & responsum abs te expecto. Placet id quod ex Fernelio affers de grauedine anhelosa, & ipse etiam statuo, finitimos hosce morbos esse. Iohannis V. Vieri obseruationes ad manus non habeo. D. Balthasar Brunnerus Medicus physicus reipublicæ Hallensis apud Saxones, peculiarem commentariolum nuper admodum edidit: in quo febris pestilentialis θεραπείαν potius tradit, quam huius epidemici catarrhi. Stenglianа magis arrident, quamuis & ipsa ἀπορίας aliquas patiuntur. Nemo mihi facile persuaserit, in malignorum ἐν τῷ κακοηθῶν numero habendum qui tam paucos interemit, & plerisque salubris fuit, imo etiam in futurum causas morbificas abstulit, vt non immerito de illata sibi ab eo iniuria Medici conqueri possint. D. Crato febrem illam catarrho adiunctã inter ἡμιτριταιώδεις referebat: contra Mercurialẽ, qui in synochorũ imputrium censu illam collocabat. Putredinem vero aliquam, saltem leuem, affuisse ex contagionis nota mihi firmiter persuadeo. Refert similem morbum Rondeletius noster in lib. de cognoscendis morbis, & Iulius Palmarius in præstantiss. illo volumine de morbis contagiosis. In cura tibi planeaccedo. Parũ enim felici successu potẽtia illa præsidia, venæ sectio nẽpe, & expurgatio adhibita sunt. Bezoartica plurimum profuerũt. Ad Capouaccium, cuius tu præclaram, vt meretur, mentionem facis, superioribus diebus scripsi: & dubia quædam exposui, ad quæ, vt hactenus facere solitus est, cum benigne responsurum cõfido. Velim me in eo, quod petis tibi gratificari posse. At profecto ipse pleraque illius adhuc desidero: & doleo, mihi tantum otii nõ superesse, vt ipse ea describere mea manu possim: ægre enim in talibus librarii opera vtor. Indicaui tamen in proximis occasionem, qua hac in parte vti non incommode posses. Promisit aliquãdo Capouaccius, se simili methodo etiam artem ὑγιεινὴν siue de tuenda sanitate complexurum, id quod ab eo petere, & cunctantem vrgere non desino, quicquid alii de huius viri laboribus iudicent, ego illos minime vulgares, sed ex intima potius philosophiæ & medicinæ medulla depromptos esse puto. Gratæ mihi fuerunt binæ descriptiones, quas epistolæ tuæ inserere dignatus es. Priorem, quæ Helideum autorem habet, in meis aduersatus consignatam reperi: alteram Platherianam non item. Dabo operam, mi charissime VVeidnere, vt par pari referam, & quidem quamprimum. Disputationem Erasti de putredine nondum integre perlegi. Quæ tamen hactenus in illa obseruaui, de iis coràm tecum agere mallem, quam per literas. Interim hoc tantum abs te quæro: An illud etiam pomorum vitium (ita enim sane appellem) pro putredine habeas, *VVann sie beginnen teig zu werden*. Verbum Latinum, quo hanc rem proprie exprimas, abs te scire cupio. Nisi fallor apud Plinium alicubi exstat. Si dices initium putredinis esse: tum necessario quamuis putredinem præcedet. Sed res non ita habet. Et præterea non corruptio quædam videtur esse (qualis omnis putredo est) sed potius maturatio seu perfectio. Etenim fructus serotini & pyra duriora hac ratione suauiorem saporem adipiscuntur, & maturiora esse iudicantur. Verum de his te cogitationem vberiorem suscipere malo. Cynoglossum, cur à nobis petas, miror. Credo quemuis hortum tibi suppeditare posse. loquor autem de illo quod humi sternitur, & cũ Dioscoridis descriptione conuenit: non de altero quod caulem cubitalem aut altiorem etiam addit. Si tamẽ omnino ad eum casum expetis, in quo Aubertus conferre asseuerat: Moibani interim antidotum eius loco vsurpare potes. Sed non possum plura in præsentia. Vbi tuas vicissim accepero, in me scribendi diligentiam non desideraturus es. Bene & feliciter vale, Pragæ Boiemorum 22. Dec. An. 80. exeunte.

Grauedo anhelosa. Catarrhus Epidemicus.

Similis morbus.

Methodus tuenda sanitatem.

Vitium pomorum Germanis teig, num putredo?

EPIST. CCXXXVI.

IDEM EIDEM.

MIROR te nullas eum isthoc γραμματοφόρῳ ad me dedisse literas, hac sola contentum excusatione, quod vbinam loci nũc agerem, nescires. Quasi vero probabile sit te nescire: in iis me esse oportere, quæ sunt patris mei, hoc est, quæ muneris & officii mei ratio expostulat. Siquidem enim aulæ me Cæsareæ (quamuis indignum) Medicum esse nosti, quî ab illa me longius abesse tibi in mentem venire potuit, aut etiam debuit? Vides igitur mi VVeid-

VVeidnere, quàm inane sit hoc & nullius momenti κρησφύγετον, quod tibi ὡς πολιτικὸν χρῆμα assumere, & silentio minimè necessario prætexere placuit. Ideoque non magis tibi allaborandum, vt admissum erratum corrigas, & quibus potes modis contractam negligentiæ maculam eluas. quod non alia via assequere promptius aut facilius, quam si id, quod nunc prætermissum est, in proximis tuis scriptionis prolixitate abunde compenses. Ego quidem non illas solum, sed forte etiam alias plures hoc in loco abs te expectabo: ex quo quando digressuri simus, nondum satis constat. Negotiorum certè, quæ quotidie offeruntur & moles & varietas tam cito sese expediri non patientur, Posonio Pannoniorũ (vbi sesquimensem integrum conuentus durauit.) cum Viennam redijssemus, paucis post diebus in arthritidem, quæ omnes penè corporis artus peruagata est, incidi. Factus sum enim ex ischiadico gonagricus, inde podagricus, demum etiam chiragricus, quin & colli partes malum hoc infestare non prætermisit. Præcipuam morbi causam hæmorrhoidum, quæ secundum naturam singulis fermè mensib. mihi antea fluere solebant, suppressionem fuisse statuo. Ea enim ratione materia collecta, cum iuxta cõsuetudinẽ non vacuaretur, vicinas partes occupauit. Accessit stimuli loco vinum Vngaricum forte & habituosum: quod me liberalius inter Pannones hausisse (ita enim in aulis plærumq; & viuitur & bibitur) non diffiteor. Cũ me satis diu morbus ille, stultitiæ meæ pœnas persoluens, afflixisset, quadragesimo demum die (qui tunc primus Maii erat) ex Hippocratis vaticinio domo prodire cœpi. Velim hic scire: quod tu consilii ad prouocandum denuò hæmorrhoidas præscribas? Debilibus medijs, quales sunt hiera & aloë non lota, frictiones ani cum asperis pannis, & similia, frustra hactenus sum vsus: à fortioribus etiam consultò abstineo, quòd metuam ne vehementius irritatæ hæmorrhoides illæ postmodum ægrè & magno cum periculo sisti queant, quando sponte quoque sua fluentes antea, ferè semper modum in effundendo sanguinem excesserunt, meque sæpe decolorem reddiderunt. Sed & illud abs te lubens quæsierim: Num morbum hunc in posterum per interualla rediturum censeas, nec ne? Ego quidem ita mihi persuasi: Longè esse rationem aliam podagræ, chiragræ aut gonagræ in specie ita dictarũ, ab arthritide, quæ generali nomine sic nuncupatur. Illæ enim periodos solemnes seruare, ac per interualla stata & certa redire solent: hanc cùm quasi critica quædam expulsio sit, & ideò omnes pænè artus tempestatis in morem peruolitet, vnica inuasione seu paroxysmo finiri existimo, nisi scilicet causæ externæ tam potentes accedant, vt nouum morbũ procreandi & suscitandi potestatem habeãt. Tibi an idem videatur, scire percupio. Gaudebo sanè & in mea opinione magis confirmabor, si tu assenseris. nolim tamen te ea propter celare, quæ mihi hac in parte metuenda iudices. Vino fortasse omni in vniuersum interdices, & leges viuendi præscribes durissimas, quas vt in hoc vitæ genere ita strictè seruare possim, valde vereor. Audiam tamen nihilominus te libenter, & quantum omnino licet consilio & præceptis tuis obsequar. Imo tibi maiorem etiam quam mihi fidem adhibebo: quandoquidem sibi quisque pessimus vt magister ita etiam medicus est. Superioribus proximis diebus Episcopum quendam per Dei gratiã sanitati restituimus: qui ex vehementissimo insultu epileptico postea in coma peruigil incidit. Velim totũ medicationis cursum me tibi percẽsere debere. Paucis interiectis horis cum vires constarent, & corpus impura plethora esset refertissimum, non modò acres clysteres iniecim⁹, sed ex vena secta large fluere sanguinem permisimus: exhibito præterea vel potius in os infuso cathartico, etiã expurgauimus. nec infeliciter consilium illud nostrum, etiamsi aliqui sedulo aduersarentur, processit. nempe extremis morbis extrema quoque exquisite remedia opponenda esse præclare censuit Hippocrates noster. Ad Pragenses meas responsum abs te expecto. Nihil mihi gratius est hoc in loco: quàm cum tot præstantibus viris amicitiam inire, qui vndiq; huc aduolant. Te quoque inter illos esse valde optarem. quod tamen commode fieri non potest, interim æquo feramus animo. Petebas aliquando à me psilothrum. Nunc hoc cape: Sume lactis caprini q. s. adde alumen puluerisatum, & inuicem misce. postea stilla per filtrum. Cum hoc inunge loca, ex quibus pilos auferri cupis. sudato, prius, quam iterum abluas. Tutò huius experientiam facere, & mihi de euentu postmodũ significare poteris. Bene & feliciter vale, mi charissime VVeidnere, & mei memoriam cum beneuolentia conserua. Augustæ Vindelicorum è comitiis, 17 Iulij, Anno 1582.

Arthritis Petri Monauy. — *Hæmorrhoides quib. prouocandæ.* — *Arthritides diuersæ.* — *Epilepsia & Coma.* — *Psilothrum.*

EPIST. CCXXXVII.

IDEM EIDEM.

ACCIPIO excusationem prætermissionis literarum, quam prætendis; etiamsi non omni ex parte mihi satisfaciat.

Videris enim subesse culpæ si non latissimę at saltem latæ, quam, nisi scriptionis frequentia, in posterum expiare nullo pacto potes. Neque tamen interea te plane liberum pronuncio ab eo debito, quod tibi pro iis persoluendum est, quas amissas esse scribis. Forte enim cum occupatior esses, in eas tibi diligentius inquirere non libuit. Noli putare, mea me tam vili pendere: vt ea sic abiici velim, quod minus postea denuo reperiri queant. Vix credas quam magna & pæne intolerabili pœna te affecturus sim: si deperditas illas meas non denuo in lucem produxeris, & pristinam illis dignitatem restitueris. Sic soleo in eos, qui meo imperio subsunt. Sed tamen omisso quætamus seria ludo. Gratiam habeo, quod te de recuperata valetudine mea lętari significas: cum quidem illi hominum generi, qui cum arthriiticis doloribus conflictantur pæne magis insultari soleat, ac secundum Apostolum afflictio afflictioni addi. Tu tamen, quod hoc facere intermittis, verum te esse amicum ostendis, & *συμπάσχειν* istis profecto non plaue ridiculis doloribus. Expertus affirmo, & ne tu in similes incidas, opto precorque. In prouocandis hęmorrhiodibus tuo plane consilio obsequar. Non facile mihi persuaderi patiar, vt nimis vehementibus vtar. Fere enim maius periculum est in sistendis illis, quam prouocandis: maxime si secundum naturam, id quod mihi accidit, vberius fluant. Etsi vero nondum omnino pristinam consuetudinem seruant: repetito tamen vsu aloës ante cœnam, sentio nonnihil sese illas rursus explicare, & ad fluendum comparare. nolo illas acerbius prouocare. Cõmendat Varignana plurimum oleum irinum, item radicem lilii, quocunque modo imponatur, cuius fortasse, cum periculum nullum adiunctum habeat, paulo post periculum faciam. Ad sectiones nunquam volens accedam: cum illud quoque exemplum, quod tu commemoras, me deterreat. Quæ postea de repetitis arthritidis inuasionibus attexis: ea te aulicum non esse atque adulari atq; blandiri non posse, plane arguunt. Eam enim potissimum ob causam hanc disputationem moueram: vt me, qui vix hoc malum effugi, consolareris, fore, vt nunquam, aut saltem perraro reuerteretur. Tu vero hac cõtrouersia neglecta, scapham scapham dixisti, & mihi nouam pene solicitudinem iniicis, vt magis quam antea mihi à molestiis illis metuam. Vt Cicero in epistola ad Luceium, etiam plusculum quam veritas concedit de se dici postulat: ita ego quoque putabam te opinionem meam confirmaturũ, etiamsi non exquisitissime cum artis præceptis conueniret. quod quidem ad ægros facere solere Medicos vt illos in spem erigant, notum est. adeo etiam vt hoc respectu aliquando ad me, cum Pataui decumbentem, diceret Bucephalus: Medici nunquam vera dicũt. Fortasse autem tu putasti: Medicum à medico decipi æquum non esse, & ab hoc facilius quam ab aliis fraudem deprehendi. Quicquid tamen sit: ne nunc quidem tibi plane assentior, quod ad arthriticas periodos attinet. Cum enim per modum criseos expulsio fiat, vix est verosimile, omnes corporis artus ita debilitari, vt infirmitatis ratione deinceps semper similem fluxionem suscipiant. quemadmodum in podagra fit, aut chiragra: vbi leui occasione inuasio repetit, & pæne certas periodos seruat. An vero arthriticus morbus, hoc est qui sine discrimine omnes artus corporis perreptat idem sit cum eo, quem Cardanus vagum appellat, & de quo peculiarem tractatum conscripsit, tu videris. Quod à vino abstinere iubes: rem duram imperas. An vero solius aquæ potu contentum esse præcipis? Nimirum caute & prudenter vocem *ἐμπείρως*, quæ etiam apud Theognidem exstat, adiicis. Sed non licet nobis aulicis sæpe ita viuere, vt volumus: quando ad aliorum arbitrium nos comparare necesse est. Tecum qui tuo more domesticã rem instituis, bene agitur. A Basiliensibus iamdudum nihil habeo: quod contagionis ratione loca illa male tuta essent. Ad D. Zvvingerum & Platherum paulo post scribam. D. Simõ Gryneus Medicus diem suum peste exstinctus obiit. Quid de reliquis fiat, aut factum sit, cupide scire desidero. Cur Hippocrates humorem melancholicum aquam, vel vt in Græco textu est, *ὕδατα* appellat, ad Erasti disputationes remittis. quas certe, si ad manum haberem, inspicere non intermitterem. Sed qui in ista oberratione bonorũ librorũ copia instructum esse licet? Est nobis aulicis illud in ore, quod Bias ni fallor, de se dixit: Omnia mea mecũ porto. Partem librorum meorum Pragæ habeo: partẽ Vratislauiæ in patria, partem eorum etiam hic Viennæ. Illos in vnũ cogere ecquando licet? subinde enim aula mutatur, quam me sequi necesse est. Librorum vero supellectilẽ instructã quomodo quis secum circumferat? Quæ tua de hac re sit sententia scire desidero. Postea ad Erastum, velut supremũ iudicem, si ita libet, prouocabimus. De paralysi post colicam non parua est cõtrouersia. Non dubito te ea vidisse & legisse quæ Erastus de illa scribit in 4. parte Paracelsi-

Varignana remedia in prouocatione Hæmorrhoidum.

Critica expulsio non causa fluxionum periodicarum.

Arthritis vaga.

Cura paralysis in quam se soluit colica.

celsicorum suorum. Sed vt ad rem propius perueniamus; peculiare exemplũ tibi propono. Laborauit hoc morbo optimus Esromus noster, qui cum satis feliciter testitutus sit, eius curationis processum ad te trãsmitto. Vt autem videas me Germana fide tecum agere; ex eius αὐτογράφου omnia transcripsi, quæ in schedula iniecta vides. Præcessit in eo colicus dolor satis acerbus; postea δὲ τὰ ἐν ἐγκαταλείμματα γινόμενα ἐν τῇ νόσῳ in tristem istam παρίσιον morbum incidit. Ne autem hoc nouum esse putes; legere potes ea quæ apud Hippocratem exstant in 6. epidemior. 4. comment. particula 3. ᾧ τὸ ὑπογεγραμμένον τὰ ἀλγεῖ &c. Item Paulum lib. 3. cap. 18. & 43. Præsentẽ istam curam quomodo ad VVidemanni tui, cui optime cupio, casum applicare debeas, tute videris. Nostro illi Esromo satis bene successisse scio. Etascripsit ipse vbique, vt vides, non tantum remediorum formulas: verumetiam quibus, & quo cum euentu vsus sit. Tu quoque fac simile. Habet præterea dominus Crato in vsu oleum quoddam, cuius mirificam vim multis probauit. Illud hunc in modum conficitur; ℞ Gummi Galbani, Elemi, Hedræ, ol. laurini ana q. s. fiat destillatum, & feruentur seorsim primum aqua, deinde oleũ clarum, tertio oleum crassum. Hoc emplastrũ musculis epigastrii applicat, & reliquias morbi felicissimè discutit. Credo vltra duo millia apud Morauos & Boemos hoc vnguẽ to lucratum esse. quod tecum quoque pro amicitia nostra communicare volui. Vniuersalia quæ præmittenda, quæq; intra corpus exhibenda sint, per te scies melius Crede mihi alteri non ita prompte communia ista facetem. In albo fluore pillulas de bdellio laudas: eum tamen in sistendis potius hæmorrhoidibus & mensibus, alii, & potissimum Varignana, commendent. De rore marino nulla apud me est dubitatio; vtpote cuius admirabilem efficaciam ipse etiam in muliebribus morbis expertus sum. Tuæ tamen constanti asseuerationi fidem habeo. Pro transmisso abs te munere gratias ago maximas. Rectè obtulit tabellarius, quæ illi credidisti. Ego verò quid referam? Cum ad manus aliud nihil sit, mitto ad te exemplum Valesii nostri, quod mea opera emendatum Crato noster nuper foris dedit. Cupio de illo intelligere iudicium tuum. Pro psilothro, quod inefficax esse dixisti, en tibi aliud: ℞ Lac canis mixtum cũ puluere auripigmenti in forma emplastri, siue linimenti, admotum depilat immediate. Si lac canis habere nequeas, substituitur lac esulæ maioris, & applica in balneo ad spacium recitationis trium orationum dominicarum, & iij salutationum angelicarũ, & quando arescit, pili vna cum psilothro remouentur. Non puto habere minorem vim, quam vnguentum illud Rusma appellatum, quo Turcæ in balneo ad hanc rem vtuntur. Ligno Sassafras, quod ex Florida siue noua Francia huc importatur, an vnquã vsus sis nescio. Planè odorem & saporẽ fenicuIi refert. In delicatis naturis multò præstantius est tum guaiaco, tum salsa. Ventriculo etiam melius conuenit. In Polonia creberrimè nunc vsurpatur contra podagram, & alios chronicos morbos. Si quid de eo cupies: lubentissimè ad te transmittam, & modum vtendi, si nescis, significabo. Bene & feliciter vale, & festinatam scriptionẽ boni consule. 22. Nouemb. an. 1582.

Destillatum Cratonis. — *Cura albo-rum mensium.* — *Rorismarini vis.* — *Rusma Turcarum.* — *Sassafras.*

CRATONICA.

In paralysi inchoata manuum post colicam, qualis fuit mea, & hærente iam malo in musculis ibi etiam sugillatis, primum ad expellendam materiam è musculis per exhalationes & sudores, vritur sudorifico, fomentatione, & vnguento infra scripto.

Sudorifica.

℞ Syr. de betonica,
de succo cardui an ℥ ij ß.
Theriac. præstantiss. ʒ ij. Misc.

(Hoc vsus sum; sed parum mihi fuit ἰδιωτικόν; præfero syrupum sancti Ambrosii.) Sumatur mane vnum cochlear, alternis diebus, & contineat se æger in lecto, vt somno & fomẽtatione lectuli sudor promoueatur.

Fomentum.

℞ Saluiæ, origani,
Rorismarin. Iuæ arthetic. an. m. iij.

Incidantur, coquantur in aheno, & decoctum cum herbis calentibus infundatur in vasculum ad hanc rem præparatum, quod tegatur superne panno quadruplici, & fomententur mauus per quartam horæ, mane & vesperi ante cœnam. Formam vasculi non dubito tibi notam esse. Aqualis breuioris instar habet, & in lateribus foramina per quæ manus inserantur.

Vnguentum.

℞ Axungiæ gallinaceæ ℥ ij.
Ardeæ,
Taxi, an. ℥ j.
Lumbricot. terrestr. vino lotorum ℥ j. ß.
Coquantur lento igne, & addatur oleum nucis conditę.
Misc. f. linimentum post fomentationem.

Additur his omnibus & sapo certi generis, quo post fomẽtationem & vnctionem ęger manus abluat: qui siccescat sua sponte in manibus, & postea abluatur calida.

Huius ſaponis deſcriptio ſequitur:

℞ Saponis veneti.
Mucilag. altheæ an. ℥j.
Sem. Erucæ contuſ. ʒ ij.
Ol. Iuniperi ex granis ℥ ß. Miſc.

Fortiora. Quod ſi ſuperioribus illis nihil proficitur, pro fomento ſuperiori, vſurpetur hoc:

℞ Rad. vrticæ m. iij.
Cymin. pulu. ℥j.
Salis ʒ iij.
Miſc. & coquantur vt ſupra.

Pro vnguento autem ſupraſcripto vſurpetur tum hoc quod ſequitur:

℞ Ol. antiqui ℔ ß.
Sanguin. porci. ℥ iij.
Caſtorei ʒ j.
Ceræ parum, Miſc. f. linimentum.

Vtriſquè vſus ſum primis & ſecundis, & ſecundis in primis: quibus ſenſi tremorem in manibus (nam pedes firmi ſemper fuere) euaneſcere. quod fuit confirmati membri certiſſimum argumentum. Sed temporis detrimenta ferre nolui, cum eſſem tum totus in Pſalmis, &c.

His ſequentibus non fui vſus.

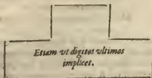
Vng. fortiſſ. Quod ſi vero neque proxime ſupra ſcriptũ vnguentum ſatis fuerit efficax, ſumatur quod ſequitur:

℞ Concharum nigrarum (hæ conchæ non potuerunt reperiri in noſtris officinis) vrantur in fictili, & colligatur humid. pinguis ℥ ij.
Axungiæ. Ardeæ.
Taxi,
Canis a. ʒ j.
Seui hircin.
ceruini a. ʒ vj.
Saponis veneti cum ſucco cardui & altheæ diſſol. q. ſ.
Miſc. lento igne.

Quod ſi adhuc etiam magis acuenda curatio, adhibeatur ad extremum vnguentum ſequens:

Extremum. ℞ Pul. lumbricorum terreſt. ℥ ij.
Calami aromatic. ʒ vj.
Galangæ ʒ iij.
Mellis deſpumati q. ſ.

Coquantur ad ſpiſſitudinem & extendantur in duabus alutis, quælibet ſit facta ad formam hanc:

EPIST. CCXXXVIII.

IDEM EIDEM.

ALTERAM tuam epiſtolam cum hoc ipſo tabellario accepi: priuſquam ei, quam antehac Seligerus noſter mihi abs te atrulit, perſoluerem: quod enim tertiæ euiuſdam meminiſti, ad quam nondum reſponderim, ea qualis ſit neſcio. Nolo ſane tarditatem vel lentitatem potius in ſcribendo meam multis excuſare: illud tamen affirmo, me officium hoc neglectu-rum non fuiſſe: ſi, quod ſperabam, γραμματοφόρος iſte ad uos Viennam rediſſet. interim dum exſpecto, quoad reuertatur, totus delabitur annus. Sed ad rem A Seligero non ita pridem literas Patauio habui: quibus adhuc reſponſum debeo. Miror autem quid tibi in mentem venerit, mi VVeidnere, quod me dubitare ſcribis, arthritide nuper laborauerim, nec ne. Et eo nomine neſcio quam ab ipſa arthritide pœnã mihi infligendam minaris. Immerito ſane hoc abs te patior. Neq; enim tam ſum ἀναίσθητος, vt morbi ſatis immitis tormina non ſenſerim: neque etiam Stoicorum delirio faueo, qui affectus & dolores meras eſſe opiniones credulis ſuis auditoribus perſuadere conati fuerunt. Imo & ſenſi non magna cum voluptate mea arthritidis moleſtias grauiſſimas, & me ſentire ſcripſi, & ad te atq; alios conqueſtus ſum. Sed de hoc cap. quæſtio erat: Num arthritis etiam per certa interualla repetere ſoleat, vt chiragra, vel podagra, an vero, veluti critica quadam expulſione, ſemel ægrum inuaſiſſe ſatis habeat? *An arthritis critica ſit atque periodica.* Vt de hoc dubitarem, multæ me cauſæ permouerunt: quæ fortaſſe tibi quoq;, etiam ſi nullus moneam in mentem veniunt, atq; idipſum expreſſe quidam in theſibus ſuis, de hoc morbo nuper publicatis, affirmat. Bona igitur verba quæſo, & hunc potius ſi libet nodum diſſolue, quam vt me denuo cum morbo moleſtiſſimo conflictari iubeas. De dolore vago legere potes, quæ Hieronymus Cardanus in Methodo ſua medendi ſcribit ſect. 4. capite quinto, item in Conſilio quodam de hoc morbo peculiariter ſcripto, quod contradicentium Medicorum libris ſub calcem adiunctum eſt. *Dolor vagus.* Apparet ex eo ſcripto: ſtatuere illum morbi huius cauſam flatus potiſſimum hinc inde in corpore oberrantes: cum nihil ſit, q; æquè cito de loco in locũ moueri poſſit. Dracunculos Iohannes VVierus in doctiſſimo ſuo commentario de morbis nonnullis incognitis Germanice edito, putat eſſe, quos vulgo *die Mitteſſer* appellant. *Dracunculi.* Morbi genus in Auſtria ſatis familiare. Diſcernit autem

ab

ab his alteram illam ægritudinem, *die Varen, oder lauffende Varen*, & vtriusque cognitionem atq; curationē satis docte & accurate persequitur. Antidoton etiam proponit τὰ γῆς ἔντερα, & eorum præparationem. quā ex eo haud dubie hausit D. Hoffmannus noster. Ad quęstionem de loco Hippocratis hæc nuper ad me scribebat D. Mercurialis. Cur Hippocrates lienem aquæ fontem esse dixerit in 4 de morbis, diu ipse quoq; dubitaui. nec, si authoris sententiam tueri volumus, alia ratio mihi occurrit, quā si dicamus, aquam Hippocrati eo in loco esse non succum melancholicum & crassum, qui per vniuersum corpus diffusus sæpe conspicitur: sed aquosum & tenuē, qui in liene colligi consueuit. Nam certum est eiusmodi viscus sæpenumero ob aquosi succi copiam intumescere. & sanguis qui in anatome conspicitur in splenis anfractibus, iecinoris sanguini comparatus, plane tenuis & aquosus videtur: vt nō immerito viri quidā eruditissimi, & anatomicæ doctrinæ peritissimi promulgare non erubuerint; minime verum esse lienem succum melancholicum attrahere. At hæc omnia ingeniorum lasciuientium exercitamenta sunt. In artis operibus atq; in iuuanda humana vita si quis strenue versetur, multo solidiorem laudem eum mereri iudico. hactenus ille. Etsi autem quam maxime opinioni illius accedam, quod certum sit cum melancholico humore semper multum seri, vehiculi loco, adiunctum esse: magna tamen in ipsa voce est ἀκυρολογία cum ὕδωρ ὑδρῶτα appellat. quod vero ait nonnullos lieni æque ac epati αἱματοποίησιν tribuere: in ea hæresi etiam Platerus noster est, vt sæpe ex eo coram audiui, & etiam ex tabulis illius iam publicatis colligere licet. De quibus sane iudicium meum exquirere minime opus est: cum me in hac palæstra τῶν ἐγχειρήσεων ἀνατομικῶν minus exercitatū agnoscam. artifices igitur de artibus iudicent. Statuo tamē nihilominus: multa eum monstrasse; quę alii non obseruarunt. cum sciam quam ille εὖ τῷ ἐνεργεῖν & industrius & fœlix, vt nomen eius attestatur, esse soleat. Diligentia certe sola maximam laudem meretur. Si, quæ sit Erasti de paresi post colicam sententia, integre cognoscere est animus, euoluas longam illius disputationem in quarta & vltima parte antiparacelsicorum illius à pag. 236 vsque ad 258. Meminit quoque affectus huius Ioh. Langus in epistolis suis medicinalibus parte 2 epist. 55. Quibus perlectis, si quod dubium amplius superest, de eo posterius inter nos per literas colloquemur. Fr. Vallesius quem dudum diem suum obiisse credidimus, ipse opus suum Controuersiarum medicarum ad recudendum Christop. Plantino ex Hispaniis Antuerpiam misit. Verum cum ille videret VVechelum priori editioni denuo euulgandæ manus iam admouisse: ipse sponte abstinuit, & autorem de hac re admonuit. Haud dubie multa pręclara historiis xx & amplius annis à se obseruata, adiecit, vt illa etiam cum studiosis doctrinæ illius cupidis communicari ęquum sit. Ingenio apparet esse maximo, iudicioq; exquisito: sed prima editio iuuenile quid resipiebat; hæc posterior omnia maturiora, & exquisitius cogitata & recogitata habebit. Si autorem adhuc viuere vel suspicari potuissemus: nemo nostrum tam audax fuisset, vt sine illius consensu quicquam hac in parte tentaret. quanquam istam quoq; molitionem sine fructu non abituram spero: si modo ille, quæ in præfatione Cratoniana sunt, legere & expendere dignabitur. Turbith minerale re ipsa nihil aliud est; quam artificiosa mercurii præparatio. De qua varii variorum conatus sunt in medio. Velim te illa legere, quæ de puluisculi aurei ex mercurii præparatione & diserte & erudite scribit Anton. Gallus medicus in lib. suo de Ligno sancto non permiscendo, pag. 33 & aliis in locis, inter cætera autē hæc quoque refert, quod non memini me alibi legere: crystalli argentei viui verum & vnicum alexipharmacum esse, & illius parandi & exhibendi modum adiungit. potes quoque considerare quæ in Ioh. Vigonis Chirurgia extant de pulueris rubei confectione & administratione eiusdem tam intra quam extra corpus. Item apud Marianum Barolinum discipulum eius, qui etiam peculiariter de hoc verba facit. Capouaccius, quod miror, eundem mercurium in antiquis gallicis doloribus exhibet: & quomodo symptomata nonnulla, vsum eius fere consequentia auertenda sint, monet Quercetani oracula aut ęnigmata non intelligo; nec scrupulose inquiro. sino mortuos sepelire suos mortuos. Hæc, quæ sequitur, descriptio mihi à quodam insigni chymico, & optimo, (vt sic loquar) Galenista communicata est: quam germanam esse statuo: etiamsi nondum manibus meis parauerim; sed duntaxat ab eo tali methodo paratam possideam. ℞ Mercurii aceto & sale ter quaterue abluti ℥ ij. ol. rubicundi de acetosa minerali ℥ iij. salis eiusdem ʒ jß. Coniuncta in geranio immergantur in arenam, & per diem naturalem coquantur. Materiam infrigidatam candidam eximito, terito, aqua calida affusa recoquito, de-

Quomodo splen sit aquarum sedes.

Sanguis lienis tenuis & aquosus.

Sanguificatio lieni à quibusdam etiam attribuitur.

Plateri industria.

Erastus de paresi post colicam.

Langius.

Vallesius.

Turbith minerale artificiosa Mercurii præparatio.

Crystallus Alexipharm. verum Argenti viui.

Turpethum minerale Zuingeri & Bodenstenii.

fundito, abluito tertio vel quarto, super carbones exsiccato, frigida iterum abluito, resiccato. Remanebit Proteus Pactolex instar scobis. Datur à gr. iij. adv. cum theriaca, vel aliquo purgãte in gallicis doloribus & vlceribus: quibus etiam exterius adhibitum, in emplastris gummatum, certissime medetur. quod si auri calcinati ʒj. adiiciatur, non purgat: sed fit multo magis hidroticũ. Habes integrũ ꝓcessum & velut αὐτοψίαν huius operationis: etiamsi ꝓpter concisam breuitatẽ quędam obscuriora videantur. Sed manus, vt ille inquit, causa est sapiẽtiæ. Si quas voces studiose artificio quodã inuolutas & occultatas non satis assequeris: ego tibi Apollinis instar ero. Idq; ex eius ore, qui mecum descriptionem communẽ fecit. alioquin enim chymicis istis operationibus exercendis non valde assueui. quod tamen, si qua occasio esset, libenter facere velim. Aula, quam sequi cogor, suis migrationibus hoc totũ impedit. Aloë rosata nihil aliud est, quam aloë succo rosarum depurato bis terve infusa, & postea in massam, vnde catapotia formantur, redacta. Habet hanc dominus Crato noster in valde frequenti vsu, & hieræ loco vsurpat. Plerunq; semihorula ante cœnam exhibet à ℈j ad ʒj. Blande & absq; vlla molestia vẽtriculum & primas vias expurgat. Euentum curationis in nobili illa matrona, cuius casum mihi proponebas, scire desidero. Fortasse enim tu illam sanitati prius restituisti: quam responsum à me habere potuisti. Symptomata mirifica sũt & satis implicita, nec malignitas aliqua, in visceribus delitescens, abest. In talibus igitur vtilissimum est præter ea, quæ manifesta qualitate prosunt, illa quoque admiscere quæ occulta quadam facultate τὸ κακοῆθες retundere creduntur. Cardiaca scilicet, & his similia: quorum materias recensere ad te non est necesse. Cum etiam adstricta aluo sit: aloës rosf. vsum illi plurimum conducere arbitrarer, etiam mensium prouocandorum gratia. Rite expurgato corpore electuarium quoddam conficerem ex talibus, quæ præcipua viscera respiciunt: adderemque præter species nobilium confectionum etiam theriacæ & mithridatii aliquid. Lignum aut sarsam num illi propinaueris, nescio. Vix enim sassafras apud vos, nisi maximo pretio, haberi puto. Etiam hic, candem ob causam, exolescit. Gratiam habeo pro iis, quæ ex epistola Zvvingeriana de aceto stillaticio exscripsisti. Et ita vere res habet. Multa ex falsa imaginatione potius quam vero iudicio improbamus, quod etiam in similibus aliis non semel obseruaui. De chirurgia recte admones. Doleo certe, me in illa exercenda non plus insudasse: quando eius re in Italia occasio offerrut satis commoda. Sed quo tempore ego ibi fui: fere semper pestilens contagium grassabatur, vt ita minus tutũ esset sine discrimine quibusuis manum admouere. Præterquam autem quod Mercurialis noster chirurgum crudelem esse vult, etiam immundum velit, nolit eundẽ esse oportet. à quorum vtroq; non parum abhorreo. Nihilominus Medicus Physicus in multis casibus si maxime manum ipse admouere nolit, consilio suo tamen prodesse, & chirurgum in sua operatione dirigere potest. Quod ego aliquoties feci hactenus non malo cum successu, & etiam cum vtilitate aliqua. Terram Anvvaldinam nondum videre contigit. Petii nuper à D. Camerario, vt particulam mihi illius transmitteret. non ausim credere tot illam vires habere, quot illi autor in tractatu suo de hac edito tribuit. Multos credulitas magis sanat & superstitio, quam vera ratio. Strigensi bolo non aliter vsus sum, quam in dysenteriis & aliis alui fluxionibus cohibendis. D. Iac. Theodorus in libello de peste, terræ sigillatæ eam æquiparat. Sed multum adhuc sordium admixtum habet, quas melius elui vtile foret. Si bene aquis idoneis lauaretur, & rursus exsiccaretur, crederem plus opis allaturam. Etiam alia nunc circa Glogouiam reperitur, quæ Strigensi candidior est, &, vt ego puto, etiam efficacior. Si nondum habes, aliquid illius ad te mittam proxime. In præsentia cum nihil aliud suppetar, censuram de operibus Hippocratis ad te mitto: ea lege atq; conditione: vt tuam de hac censuram libere atque aperte ad me perscribas. Petit à me hoc autor ipse D. Hieron. Mercurialis dum inter cætera in proximis sic scribit: Ob Hippocratis censuram à nemine laudari cupio. Sed in eum finem solum edita est, vt ingenia excellentia in ea censenda sese exerceant, mihiq; addendi, mutandi ac corrigendi occasionem præbeant. Itaque quod à te peto illud vnum est, vt virorum apud vos excellentiũ iudicium explores, & quæcunq; obiiciuntur, libere mihi significes. Hæc ille. Te autem mi VVeidnere in eorum numerum, qui Hippocratica diligenter legunt, & de eius scriptis iudicare norunt, libenter recipio. Expecto igitur quid responsurus sis cupide. Meas cogitationes vicissim, si ita voles, libenter patefaciam. Velim te lectam hanc censuram etiam cum D. Laurentio Scholzio, viro optimo, & integerrimo, communem facere: quan-

Aloe rosata loco hiera.

Terra Anvvaldina.

Terra Sigill. Strigoniensis.

Glogouiensis.

quando exempla, quæ singulis mitterem, in promptu non erant. Sed manum de tabula tandem. Vrget enim, qui modo astat, tabellarius. Te bene feliciterque cum tuis valere opto. Pragæ Boiemorum 5 Decēb. anno 1583.

EPIST. CCXXXIX.

IDEM EIDEM.

Mihi quoque tam diuturna ordinarii nostri emansio, ne quid dissimnlem, molesta accidit: ac quidem ne inter vias sinistri quid passus esset, subuerebar. Sed illius aduentus omnes facile suspiciones diluit. De nummis restitutis amo te, lectum est, conuenit numerus, & non neglexisse habeo gratiam. Veruntamen non eo sensu quo seruulus ille apud Comicum, qui de fide debitoris sui nonnihil addubitare videbatur. Ego me officiū istud recte collocasse lætor: etsi profecto in palæstra hac minime sum exercitatus. [illegible]. Placet omen tuum de arthritide: quam & ipse à me in perpetnum exsulaturam promittis. Iam certe tertius annus agitur: cum post primum illum insultum nihil mali ab illa per Dei gratiam perpessus sum. Vtinam etiam in posterum ab illa immunis sim, ita vt nunquā limen meum subintret. Nostris eueniat hostibus illa precor. In præcautione nullo alio remedio hactenus vsus sum, quam vt diligenter operam darem, ne superfluitates in corpore eatenus augerentur, vt nouum paroxysmum generare queant. Puluerem Italicum, qui contra podagram tantopere nunc decantatur, & domini Cratonis de eo iudicium, à vicino tuo D. Laurentio Scholzio petere licet. Illi ego hæc submisi omnia: & poterimus de his alio inter nos conferre tempore. Vallesium vna tecum viuere & valere exopto, vt multa talia scripta subinde nobis ex diuite penu ingenii sui depromat. Proximam editionem opera Plantini etiam apud extremos Iberos accepisse non dubito. Turbith illud, quod minerale vocant, ipse nunquā paraui, sed nec ab alio parato hactenus vsus sum. Etsi nequaquam reiicio: tutiora tamē amplecti malo. Et scelus esse iudico ad præsidium tam anceps accedere: vbi alia in promptu sunt, quæ minus periculi adiunctum habent. Et tamen interdum in extremis morbis ad extrema huiusmodi remedia confugere necesse est. Descriptionem quam misi, omnino genuinam esse confido. Mercurium, qui sumitur, viuum esse oportet. Sequenti enim præparatione satis corrigitur. Acetosam mineralem recte suspicaris esse chalcanthum. *Acetosa mineralis.* Sed oleum illud rubicundum crassius est: non autem quem spiritum vitrioli vocant, cæruleum potius quam rubicundum. Geranium, vulgo matracium appellant, in hanc fere formam confectum vitrum. *Geranium matracium.*

Aurum, quemadmodum & alia metalla, calcinari, & in chymicum puluerem redigi potest. Coëmissem tibi turpethi mineralis aliquid: si commode ab idoneo artifice impetrare licuisset. Interim de meo tātum tecum communico, quantum fortasse in præsentia satis est. *Turpethum minerale.* Triplex vero huius est differentia. Primum illud sub litera A, auri ferme colorem refert, vt vides: quod secundum eam descriptionem, quam accepisti, paratum est. Alterum sub B, à Iudæo quodam, præstanti artifice mihi communicatum est. Tertio illo sub C, frequenter vtitur D. Stromerus noster, quod etiam cæteris præfert. Mihi primum illud magis arridet. Tibi vt vnius aut alterius periculū facias, in deploratis præsertim gallicis, liberum permitto. Ante paucas hebdomadas huius exhibitione persanauit Italum quēdam D. Stromerus: quem gallica illa lues pessime defœdauerat: & totum ferme nasum depasta fuerat. Tum demum ad ligni decoctum accessit: quod antehac frustra ab aliis Medicis misero ægro propinatum fuerat. Libelli illius titulus, quem petis, hic est. De ligno sancto non permiscendo, Antonio Gallo Medico autore Idem in imperitos fucatosq; Medicos. Est autem hic liber oppositus alteri cuidam Alfonsi Ferri, qui inscribitur: De ligni sancti multiplici medicina, &c. Hic excusus est Lugduni in 16. ille Parisiis apud Sim. Colinæum anno 1540 in forma octaui. Pro excerptis ex Anancastæ nostri literis magnas gratias ago. Iam diu nihil ab eo vidi. Cogito tamen ad intermissum scribendi officium redire. Quercetanus quid sibi velit, multo minus, quam Anancastes intelligo. Quod si operosa illa, & non reuelanda præparatio displicet: eam eligere potes, quæ exstat apud Aug. Fernetium de morbo gallico libro 1. in 7. curandi eundem morbum modo. vbi multa notatu digna inuenies. Vocat ipse autor pillulas mercuriales, & quædam de diuersa exhibendi illas ratione in medium affert. *Pill. Mercuriales.* Excusus est hic libellus in eo fasciculo qui inscribitur: Thesaurus sanitatis paratu facilis, per Ioh. Liebaultium, &c. Pari-

ſtis in 16. Licet etiam conſerre cum his quæ Maſſa Venetus, & Mattiolus, item noſter quoq; Capouaccius de medicamenti huius recta & methodica cum præparatione, tum exhibitione tradunt. Quantum ad caſum illum nobilis matronæ attinet: ſymptomatum quorundam mitigatio aut ablatio, non plane morbum illum incurabilem eſſe ſatis oſtendunt. Dolorem capitis & tibiæ dextræ adhuc remanere ſignificas. Neq; tamen ſcio, an dolor ille capitis continuo affligat: an vero per certa interualla redeat, & periodicus ſit: item an anterior pars, aut poſterior, vel etiam circa tempora magis doleat. Etiáſi vero ab initio per conſenſum aliarum partium, v.g. ventriculi, aut vteri, originem ſuam habere potuit: poſtquam tamen tam diu durauit, eam impreſſionem feciſſe veriſimile eſt: vt nunc caput mutata tempeſtie, per eſſentiam etiã laboret. Nihilominus multum illis remediis crebro repetitis efficitur: quæ inferiorum partium impuritatem auferunt, vnde ad caput prauæ exſpirationes ſubinde attolluntur. Habuit in frequenti vſu Fernelius (vt à domino Cratone accepi) pillulas quaſdam: quibus tantam vim in detergendo ventriculo & præcordiis offenſis tribuit, vt nullam ſe hemicraniam reperiſſe affirmauerit, quam non hac ratione curauerit. Deſcriptio hæc eſt:

Dolor capitis.

Pill. cephalica Fernelii.

℞ Aloës optimæ ℥ ß.
pulu. El. de gemmis,
Diatriou ſantal.
Roſar. rubear. an. g. iij.

Redigantur omnia in puluerem, & cum ſyrupo de abſinthio & violar. f. maſſa mollis. Seruetur vſui in veſica. Exhibuit alternis diebus, bis vel ter in hebdomada ℈ ij. aut ʒ j hora vna ante cibum. Domin⁹ Crato alias etiam commendat de ſuccino in hanc formam:

Pill. de ſuccino Cratonis.

℞ Pul. ſuccini, Maſtiches an. ʒ ij.
Aloës ſucco citrin. ʒ v.
Agaric. albiſſ. ʒ j ß.
Ariſtolochiæ rotundæ veræ ʒ ß.
Cum ſyrupo de ſucco betonicæ q. ſ. f. maſſa. Vtatur ʒ j bis in menſe, & ſumat eas poſt primum ſomnum.

In harum pillularum vſu perſiſtendum. Nam cum morbus diuturnus ſit: vt paulatim & diu curetur oportet. Deinde ad particulares capitis euacuationes per nares, palatum, & fauces accedi poſſet: quorum formulas ipſe noſti melius. Ineũte autumno non prohibuerim venæ ſectionem, ſaltem euentationis gratia fieri: item purgationem aliquam, præmiſſa corporis præparatione, vniuerſalem. Si qua malignitatis latentis ſuſpitio eſt: plurimum conducũt Electuaria ex ſuccis inſpiſſatis herbarum, quibus deinde pulueres idonei, ac deniq; theriacæ aut mithridatii aliquid additur. Si voles vnam atq; alteram deſcriptionem proxime ad te mittam. Tu modo ſignifica, quæ interea mutatio acciderit, & quantum vires ſufferre poſſe exiſtimes. Fonticulum vt Itali appellant, in inferiori cruris parte cum vtilitate aperiri poſſe δοκεῖ εἶναι. quando ſcilicet natura ipſa in eo loco exitũ quærit, & nõnihil inde leuationis acceſſit. Malum autem viciſſim auctum eſt, quamprimum materiæ illi exitus præcluſus eſt. Si delicata eſt fœmina: rectius fit operatio illa poteñali, quam auctuali cauterio. habes pyrapyrum illud, quo me etiam non infeliciter vſum memini. Et hæc quidem mihi in præſentia de propoſito caſu in mentem veniunt. Riſi cum litem de ſubſtantia & accidente veneni cum Theologica illa controuerſia, in qua ſimiliter de eſſentia peccati quæritur, comparas. Volo autem adſcribere ipſa D. Hier. Mercurialis verba: quibus ad illud caput Epiſtolæ meæ nuper ad me ſcriptæ reſpondet. Accedo, inquit, ad id, vt probem rationes, quibus vteris ad probandum eſſe in prædicamento relationis venenum collocandum, aduerſus meam ſententiam non tãtum habere momenti, quin facile dilui queant. Nam, vt hinc primum exordiar, ea dicuntur ad aliquid ex Ariſtotele, quorum eſſe aliorum eſt, aut aliquid aliquomodo dicitur. Primo modo plane ad aliquid nec alimẽtum nec venenum dicitur, ſed ſecundo modo: pront ſcilicet ad aliquid, ſeu reſpectu alicuius, nempe hominis dicitur. Verum nec hoc pacto vere ad aliquid ſunt. Siquidem maior pars venenorum æque alia bruta atq hominem interimunt, & multa etiam alimẽta ſunt non minus belluarum, quam hominis. Sed concedamus eſſe ad aliquid venenum: quid prohibet vnam & eandem rem diuerſimode acceptam ſub diuerſis prædicamentis collocari? Magnũ & paruũ in quantitatis & relationis, morbus & ſanitas in qualitatis & relationis prædicamẽtis ponuntur. haud ſecus etiã forma ſubſtantialis in duobus prædicamentis eſt: cum forma quælibet ſit alicuius forma. Quare de veneno quoque dicere poſſumus, vt refertur ad hominẽ, eſſe ad aliquid: vt vero miſtum quoddam eſt ex propria forma, quæ eſt vis venefica, & ſubiecto, eſſe in prædicamento ſubſtantiæ. quemadmodum ex materia & forma, neque ipſe vnquam dicerem totum ſcorpionem, aut totam viperam eſſe venenum: ſed illius ſpirituoſum

Quod venenum non ſit ad aliquid.

corpus

corpus vi venefica formatum, quod ictu communicatur. Huius autē corpus saliuosum similiter cōflatum, & morsu cōmunicabile, Hactenus ille. Quibus equidē quid vicissim opponam, meamq́; opinionem defendam, non ignoto. Velim tamē ex te scire, quid de lite ista sentias, præsertim num credas, fieri posse vnum & idem diuerso respectu : modo sit substantia, modo accidens? De terra Anvvaldina pauxillum quid nuper mecum communicabat dominus Ioachimus Camerarius, quæ tamen an legitima sit, & cum tua conueniat ignoro. Si igitur quid suppetit, velim mecum partiare, saltem tantillum, vt eius periculū facere, & cum ea particula, quam ante habeo, comparare queam. Ero vicissim gratus in iis, quæ penes sunt. Sphacelum ex gangræna profectum iam bis terue vidi, nō magna certe cum voluptate mea. Vtinam plane hoc monstri è hominum natura tollatur. Sed astat tabellarius, qui manum de tabula amouere iubet, & præterea etiam aliò vocor. Tu quæso hæc, quæ festinanti calamo, & animo non satis libero scribo, boni consulas, meq; amare pergas. Vale & salue charissime mi VVeidnere. Datæ Pragæ Boiemorum die 2 Iulii. Anno Christi 1584.

EPIST. CCXL.

IDEM EIDEM.

NON debeo etsi occupatus sum, scribendi ad te officium negligere: cum te in respondendo tam gnauum esse animaduertam. Et præsertim hunc ordinarium nostrum sine meis dimittere nefas putauerim : cum nunquam antea id factitare soliti fuerimus. De turpethi mineralis præparatione quid Anancastes noster sentiat, scite peruelim. Augerii quidem Ferrerii libellum in tam instructa bibliotheca apud ipsum exstare non dubito. Si tamen voles, libenter quæ de eo in medium ille adfert ad te transscripta mittam. Fieri potest vt Anancastes ipse sua manu arcanum illud elaborauerit. ita nō tantum auritum, sed oculatum etiam testem habituri sumus. Scribebat ad me dominus Crato non ita pridem in hanc sententiam: Multis annis cum D. Zvvingero per literas sum collocutus. Nunquam de chymicis tam multa scripsit, quam nunc. Vt ad illius opinionem accedam, vix persuadebit: cum Arrogosio, qui sæpe multis horis de istis mecum egit, nunquam potuerim fidē adhibere, & ille sibi eum magistrum esse profiteatur. Ars est vna, quam si Hippocrates & Galenus vere nos non docent, & Mōtanus illustrat, eiusque fundamenta ex intima philosophia monstrat; à quibus discenda sit, nescio. Materia medica ingens & numerosa. In ea principem locum tenere medicamenta ex sulphure & Mercurio confecta, vix adducor vt credam. Laudanū vero quid est aliud, quam Philonium: & quē morbum eo profligabimus absque periculo? Chymicis remediis propter singularem efficacitatem nihil detraho : Chymiæ vero autorem Theophrastum minime statuo. hæc ille: cum ei occasio à me præbita esset in literis quibusdam: vbi iudiciū illius de libello quodam chymico quæsieram. Casus nobilis illi' matronæ pæne memoria excidit, nec sunt modo ad manum literæ tuæ, quibus illum prolixe exponebas An cauteriū aliquod, quo exitus materiæ illi aut malignæ, aut malignitati proximæ præbeatur, molitus fueris, nescio. Scis autem Hippocraticum illud : Quos morbos medicamenta non sanant, ferro & igni aggrediendos esse. Magnam tamen spem concipio, dum scribis: vsu & frequēti continuatione quorundam lenium medicamentorum multa symptomata remisisse, & morbum nunc mitiorem videri quā antea. Vtinam radicitus tandem euellatur auerrunceturq;. An electuarium è succis paraueris, quale præscribebam, nihil addis. Ego in morbis longis & pertinacibus, qui ab intemperie quadam occulta dependēt, multum præsidiis huiusmodi tribuo. Petis vt purgās aliquod nominem, quod aut nullius sapotis, aut certe non ingrati sit, & abominabilis. Inter simplicia nullum noui, q̄ hac in parte radici Mechoacan præferre possem. Iam sæpe illud exhibui delicatis personis, quæ à mentione etiam Rhabarbari, agarici aut aliorum abhorrent. Dosis illius est à ℨ ß ad drachmam integram, aut etiam scrupulos quatuor. In puluerem redigo, & admixto pauculo gingiberis stimuli gratia cum vno atque altero cochleari vini dulcis seu Pucini seu maluatici propino. Blande expurgat, & fere agarici vires æmulatur: nisi quod ventriculo minus infestum est. Si degustaueris, ferme nullum odorem aut saporem percipies. Et tamen in euacuando non segne est. Iussi etiam aliquando, vt eadem radix pani, quam vocāt, Martio incoqueretur. & sic ægro ignoranti, non sine fructu, exhibui. Quo plus candoris habet, eo melior est. Credo ad vos etiam deferri. In Galliis frequens est vsus illius, & Heidelbergæ. Erastus p. m. sibi valde familiarem reddiderat, quem alii deinceps Medici imitati sunt. E compositis blāde & sine molestia corpus expurgantibus pluri-

Laudanum Philonium.

Purgans non ingratum. Mechoacan.

Mechoacan præparatio cū pane Martio.

Paſſulæ laxatiuæ. mum tribuo paſſulis laxatiuis vulgo dictis; quibus hic in aula nihil eſt frequentius. Conſtant autem ex infuſione foliorum ſenæ, in qua paſſulæ in ſ. q. macerantur, & deinceps ſyrupus roſatus ſolutiuus affunditur. interdum etiam Rhabarbari aliquid *Conf. Aniſi lenans.* adiicitur: ſed in communi, ne nauſeam pariat, omittitur. Laudo etiam cõfectionem aniſi laxatiui, quæ pro cuiuſuis arbitrio pa*El. lenitiuũ.* rari poteſt. Denique electuarii cuiuſdam lenientis deſcriptionem ſubiungo: quæ nuper me authore in officina ſuæ Maieſt. &c. parata eſt:

℞ Fol. ſenæ purgat. ℥ iiij ß.
Rhabarbar. el. ℥ j ß.

Infunde in vini maluatici ℔. liij. ſucci cydonior. depurator. ℔. ij. Mane bulliant ſ. a. exprimantur fortiter. Expreſſioni adde pulpæ pomorum redolẽtium dulciũ (qualia ſunt Miſnenſia noſtra, Porſdorfiana dicta) arte coctorum ℔. vj. Brodii zinzibet. ℔. j. Brodii cydoniorum, aut miuæ ℔ ß. ſacchari ℔. iij. coqnantur ad formam Diacydoniati. Ac ſub finem decoctionis adde Mannæ Calabrinæ diſſolutæ putæ in vino maluatico ℥ vj. Diſtribuatur in capſulas. Non tantum ſine moleſtia, ſed etiam cum voluptate aſſumitur. Totam autẽ maſſam hanc in duas partes diſtribui: & alteri pro ſingulis vnciis grana aliquot diacrydii adieci, vt in paulo validiorib. perſonis pluſculum operaretur. A ſemuncia vſq; ad vnciam integram tuto exhiberi poteſt. Et ad *Medicata vina.* exemplum horum plura alia fingere licet: quibus noſtri homines, aliàs à purgantibus natura abhorrentes, fallantur. Pertinent huc etiam vina medicata, quæ vim purgãdi habent, & cibis etiam abſque periculo miſceri queunt. ita nodulos parare ſoleo ex herbis & ſeminibus, adiectis Rhabarbaro, foliis ſenæ, vel etiam agarico pro diuerſa intẽtione. Hos in vnum immergi in eoq́, per noctem macerari iubeo: de quo ſingulis diebus vnum hauſtum in prandio, loco vini abſinthiitis, cui noſtri aſſueuerunt, aſſumunt nulla cum moleſtia, ac ſuauiſſime inde aluus ſubducitur. Vt domini Mercurialis ſententiam de veneni ſubſtantia rectius aſſequi poſſis: authoris illius librum ad te mitto, quem meo nomine gratum habere velis. Gratuito accepi, gratuito dono. Interim illius loco vtor altera editione, quæ Francofurti ad Mœnum ſuperiori anno prodiit. Sed cum nondum à bibliopego receperim: hunc iam compactum librũ rectius tranſmitti poſſe iudicaui. Adhuc contendis, non abſurdum eſſe: vt vnum idemque diuerſa conſideratione modo in categoria ſubſtantiæ, modo in cæterarum aliqua ponatur, & exemplum caloris innati vrges. Sed ego hoc ipſum mihi explicari velim: qua conſideratione calorem illum natiuum tum ſubſtantiam, tum accidens aut qualitatẽ eſſe aſſeras. Si partem aliquã ſubſtantiæ corporis noſtri (neque enim vniuerſum abſoluit) eſſe vis, vbinam repones? Num inter continentia, aut contenta, aut impetum facientia? Hæc enim tria vt ſcis, Hippocrates noſter recenſet: quibus omnia contineri vult, quæ in ſubſtantia corporis noſtri ſpectantur. atq; ipſe τὰ ἴσχοντα, τὰ ἐνισχόμενα καὶ τὰ ὁρμῶντα appellat. Calorem per ſe ex ſua natura accidens eſſe, nemo vnquam dubitauit. Et Galenus ipſe in explicatione 14. Aphoriſmi primæ ſectionis inter calorem ſeu caliditatem & calidũ diſcernit: Illud enim meram qualitatem ſignificare affirmat; per hoc autẽ denotari ſubſtantiam qualitate illa præditam. Ita ego quoque dixi: Calorem, ſubſtantiam admodum impropriè dici, & non niſi κατ' ἄλλο, quia ſcilicet calor iſte cum ſuo ſubiecto ꝑprio, cui perpetuo inhæret, ſumitur, & ita propter aliud, cui iunctus eſt, ſubſtantię rationem habet. quid autem hæc, in quibus tanta eſt catachreſis, ad artem pertinent? Non communem loquendi ſeu vſum, ſeu abuſum conſiderari: ſed quomodo proprie res quælibet appellari, & in qua claſſe ex artis præſcripto poni mereatur. Dialecticos nunc agimus, quibus vnice proprietas cordi eſt: non Rhetores, quibus longius euagari licet. Medicos porro non eo ſenſu logicos eſſe negaui, quo tu accipis; quaſi videlicet ἀλόγους omnino eſſe, aut ratione nulla vti velim. Sed logicas tantũ illas diſputationes, quas ita etiam Galenus ſæpe appellat, ab vſu artis tanquam inutiles, vel ſaltem ſuperuacaneas remouendas cenſui. Cum enim Medici finis ſit agere ſeu operari, certum eſt circa particularia illum verſari debere, in quibus ſenſus dominatur, nõ ratio. Neq; enim profecto hominẽ curat: ſed Socratẽ, aut Platonẽ. Hi cum indiuidua ſint: ſenſu percipiuntur, non ratione. Et vt rectius mentem meam intelligas, dico ratione finis principalis ſeu vltimi Medicos ma- *Medicus artifex ſenſatus.* gis eſſe artifices ſenſatos, quam rationales. nempe quia ratio ſenſui inſeruit; non hic illi. in Theoricis ſcientiis contra ſenſus rationi ſeruit. quia illarum vltimus finis eſt ſpeculatio, quę à ſenſu originem ducit. Sed in medicina ideo Theoricam partem diſcimus, nõ vt in ea tanquam vltimo fine acquieſcam: ſed vt illa actionem ſeu operationem, propter quam omnia traduntur, dirigamus. Ita ratione finis principalis ſeu vltimi vna cum Galeno recte aſſerui:

Medi-

Medicum esse artificem sensatum. Sic tamen ne rationem prorsus excluderem: sed potius, vt omnino faciendum est, necessario includerem. Tu tamen hoc velut absurdum reprehendis. Fortasse autem si rem recta reputabis via: ad opinionem, nō tam meam, quam veritati ipsi consonam accedes. Cum calidum (rectius quam calorem) innatum σωματικὴν οὐσίαν appellas: arbitror te magis propriè loquuturum, si πνευματικὴν nuncupes. Siquidem naturalem spiritum, & calorem illum seu calidum innatum pro eodem Montanus, & alii plures accipiunt. Sed de his plura in præsentia nō licet. Hæc ipsa prout in mentem, vel potius buccam venerunt, effudi, ac tibi ad corrigendum propono. In re ipsa me non multum aberrare confido: in exponendo maiorem te elegantiam requirere arbitror. De terra sigillata nostrate quæ scribis, libēter cognoui. Fuit nuper per aliquot septimanas nobiscum autor illius, & mecum multa contulit. Molitur præparationem illius magis artificiosam, & quæ Anvvaldinam proxime æmuletur: quam nihil aliud esse iudicat, quam extractum terræ sigillatæ certæ, & nequaquam simplex aliquod, sed potius compositum. Ego quibus in partibus possum illū promoueo. Cogitat hac ipsa in vrbe deinceps terram suam parare, tanquam in illustriori loco: vnde facilius innotescere & in alias terras exportari possit. Misimus aliquid illius in Italiam: & expetitur alibi etiam. In tremore manuum post vniuersalia exhibeo ea, quæ caput & neruosas partes roborare credūtur, quale est præcipue Diacorum, & extractum calami: extra autem tremulas manus foueo vino calido, in quo betonica, saluia, maiorana, rosmarinus, & similia incocta sunt, & penetrationis causa spiritus vini aliquid affundo. ita multis tremor paulatim remisit, donec prorsus aboleretur, cætera quæ restant, in aliud temp⁹ reseruo: & te vna cum tuis bene feliciterque valere exopto. Pragæ Boiemorum, pridie Kal. Februar. Anno 85.

Extractum terræ sigillatæ.

EPIST. CCXLI.

IDEM EIDEM.

FERIATVM iam diu est inter nos literario officio: vt ad ordinarias scribēdi operas redire pæne videatur tempestiuum. Etsi quidem haud satis memini, quis nostrum negligentiæ huic occasionē præbuerit: quoniam tamē proximis tuis me iterum in aciem prouocas: breues hasce & tumultuarias remittere placuit. Pro votis tuis, quibus nuptias & coniugium meum piissime & amicissime prosequeris, magnas gratias ago: & tibi ac tuis vicissim omnia felicia & salutaria precor. Annus sane iam abiit, & vnus insuper mensis cum dimidio: nec tamen dum genialis lecti fructus apparet. nihilominus spem bonam fouere pergo, & me Homerico illo consolor: ὄψιμον ὀψιτέλεστον, ὅου κλέος οὔποτ' ὀλεῖται. Tu fortasse hoc in certamine priores abstulisti de quo tibi, vt debeo, gratulor. In epidemico morbo magnum vsum percepi ex Diascordio Fracastorei cum idoneis exhibito aquis. Dominus doctor Hermannus, qui nunquam Vratislauia pedem mouit, quam diu ibi pestis regnauit, plurimum defert sali absinthiaco cum theriaca permisto, quod putredini potenter resistat, & naturales facultates astrictione sua roboret, & tamen nihilosecius insigniter penetret sudoresque cieat. Curaui eodem illo tempore hic parari theriacam, quam Germanorum indigetaui: de illa aliquid transmitto, vt vires eius explores, simulque iudicium tuum significes. Crede mihi tam valentem atque Andromachi alteram expertus sum: immo ei plus fido, cum ex eis constet potissimum quæ in nostro orbe gignūtur, & à qua fraus omnis abest. Drachma huius tribus crucialibus constat, cum altera sæpe quarta Ioachimici æstimetur. Nigredinem aliqui desiderant: sed marigonium illud facile accersi potest chalciti deadiecta, aut succo prunellorum syluestrium inspissato, quod aliis magis arridet, permisto. Plura in præsentia non licet. Differo igitur in occasiones alias. Bene & feliciter vale cum tuis omnibus, quibus fœlix ineuntis anni noui auspicium ex animo comprecor. Pragæ Boiemorum, pridie natalicio rum domini, inchoantis Annum 1587.

Contra pestem.

Theriaca Germanorum.

Nigredo theriacæ conciliatur.

EPIST. CCXLII.

LAVRENTIO SCHOLZIO MED. &c.

Petrus Monauius Medicus Cæsareus

S. D.

NISI ex aliis indiciis, quo in te animo essem, hactenus perspexisses: facile de illo ex tam diuturno & insuetato meo silentio dubitandi occasionem arripere posses. Verum vt ne illud facias, abs te amanter peto, charissime mi Laurenti: imò potius tarditatis aut negligentiæ culpam mihi imputes: quam vt de meo in te perpetuo studio, vel minimum suspiceris. Fuerunt certe non paucæ occupationes, quæ me inuitum quoq; abstraxerunt, quo minus tuæ voluntati, & meo desiderio satisfacerem. Sed tamen vt ante migrationem ex hoc lo-

co nihil plane ad te scriberem, committẽdum non putaui. Imperator quidem oudius tertius iam tum hinc mouit: quem ego [illegible] intra biduum subsequar. Cũ domino D. Hieronymo Michaële hesterno die chartas tuas medicas remisi: pro quarum communicatione tibi magnas gratias ago. Pleraq; descripsi: quæ etiam mihi non displicent. Capouacciaoas pagellas de cautiorum administratione diu habere concupiui. Ostendi illas, dum hic esset, V Volselio nostro: qui de quibusdã capitib⁹ suas peculiares cogitationes mihi exposuit. Illud pene pro deridiculo haboit, quod dictur: Medicamenta purgantia etiã foris imposita, & vnguẽtis, siue emplastris commista: tamen humorem proprium è corpore attrahere. Etiamsi hoc paradoxõ plane videatur: falsum tamen & imaginarium non esse, & de aliorum experientia certus sum. Noui enim præstantem Medicum, qui id mihi hic cõfirmauit; sese pluries id expertum: quando talia verbi gratia, elleborum, agaricum, scammonium, colocynthidem, externis quoq; medicamentis adhibuit. Nã & sic applicita partem aliquam peccantis humoris extrahere, & vt vulnera atque tumores facili⁹ percurẽtur efficere. D. Hoffmanni consilia libenter legi: atq; haud scio an nõ nimiã accuratione præ se ferãt. Multitudo ista medicamentorum, etiam optimorum, tamen ægrum perturbat, & sæpe multũ confusionis parit. Crato noster magoo studio haoc copiã subterfugere videtur. Si Medic⁹ ipse præsens adsit, ac pro variarum circumstantiarum consideratione curationem immutet, longe alia est ratio. Absente illo ne hæc quidem suffecerint. Consilia domini Cratonis quotquot habeo tibi describi curabo, atq; iam tum huius rei initium feci. Dabo operam ne tu pauciora accipias, sed potius plura, & tuis non inferiora. Lectiones communis præceptoris nostri de morbis mulierũ apprime videre gestio: idq; propter methodum tractationis inprimis. Vt ipse ista describas: abs te petere non ausim. Si tamẽ hoc oneris sponte in te suscipere voles: iam tibi ἀντίδωρον paratũ esse noris. Accepi enim ex intimis scrioiis domini Cratonis breuẽ quendam tractatũ de morbis mulierum, tum ante partum, tũ in partu: tum etiam post partum: quẽ ipse in gratiam cuiusdam generosæ fœminæ de suis obseruationibus congessit. Habes in eo libello, licet breui, pulcerrima medicamenta ἐντεχνα in omnibus ferme affectionibus, quæ fœmineum genus infestant: & nõ nisi eiusmodi remedia, quæ ipse pluries hinc inde expertus, & magnã inde laudẽ & gloriã consecut⁹ est. Descripsi ex ipsius autographo: & tibi vicissim, ea coodition, q̃ antea posui, mea manu describam. Fortasse etiã alia quædam subsequẽtur, quæ ex myrethecio Cratoniano accepta nemini hominum hactenus commuoia feci, si prius, quomodo illa placeant, sensero. Aquam tuam ex ouis formicarum destillatam cum nuper Hebræo meo chymico ostenderem: dicebat se quoque illam non semel parasse, sed rutilam magis, quam tuam euasisse. Vnde maius ἰμπόριμα habere collegi. Venit nunc in mentem medicamentum quoddam: quo collega meus Neapolitanus magno cum successu vti solet io suspicione morbi gallici: aut in iis qui ligni decoctũ bibere recusant. item in gonorrhœa virulenta, & similibus casibus. descriptio hæc est:

An electione purgantia etiam deforis imposita, e... purgent.

Tractatus Cratonis de morbis mulierum.

Stillatitia ex ouis formicarum.

Puluis contra luem Veneream.

℞ Salsæ pariglię ℥ iij.
Cortic. ligni Guaiac. ℥ j.
Cinoamom. opt. ʒ j. ß.
Senæ oriental. el. ℥ ß.
Epithymi.
Rad. Ellebori an. ʒ ij.
Sacchari albiss. ℥ iiij.

Misc. fiat puluis subtilissimus. Et diuidatur ʒ j. ß pro dosi. Potest etiam omitti Elleborus & Epithym. Idem meus collega felicissime vtitur in pellendo calculo Radice ononidis, quam vulgo rostam bouis vocant, superiore cortice ablato, (in recentibus cortex relioquitur, & potissimas vires habet) internam medullam conquassat, ac deinde in taleolos dissecat, & in idoneo liquore dococtas propioat. Potes tu quoque si libet, periculum facere. Mittebat nuper ad me dominus Camerarius specimen noui herbarii Theodoriani quod fortasse isthic apud Cratonem vidisti. Si finis principio respondebit: nihil simile in hoc genere hactenus editum est. Sed manum tandẽ de tabula. Bene & feliciter vale, mi charissime Laurenti, & in posterum frequentiores à me expecta. Pragæ Boiemorum 15. Decemb. Anno 1581.

Bonum remed. calcul.

EPIST. CCXLIII.

IDEM EIDEM.

De noua condirione valde tibi gratulor, amantissime mi Laurenti, neque dum rationes consilii tui perpendo, cur illud improbare debeam, video. præsertim cum ea accedanr commoda: quæ tu longa oratione recenses: & ego nequaquam vilipendenda iudico. Pro communicatione consiliorum domini Cratonis, tua manu descriptorum, magnas tibi gratias ago: ac omnino

omnino conabor vt par pari referam. Habeo enim ego quoque non pauca: sed quæ Viennæ reliqui: & me tibi, cum eo venero, vicissim descripturum promitto, imo pro intima amicitia nostra hoc tibi sanctè affirmo, nihil esse quod in mea potestate est, quod non tecum etiã commune esse velim, quãdoquidem tu quoque tuorum nihil à me celas aut abscondis. Est profectò aliquid peculiare, vt tu quoq; rectè iudicas, in Cratonis nostri consiliis, quod in aliis similiter non apparet. Nam & dexterrime affectuũ causas venatur, & inde indicationes elicit: ac tandem medicamenta succincta ratione proponit. Non delectatur ita operosis compositionibus, vt multi, qui aut ignorãtiam suam hac ratione patefaciunt, cum sine methodo temere plurima sæpe viribus inter se pugnantia coagmentant, aut certe ostentationis gratia hoc faciunt, tum vt apud imperitos gloriolam aliquam captent tum etiam vt pharmacopæorum lucrum adaugeant. Sed istos sinamus & meliores magistros nobis ad imitandum proponamus, quos nunquã hoc agitasse certum est.

Singularia in Cratonis consilio. Simplicitas remediorum.

Quod de Cratonianorum medicamentorum, quorum descriptiones ad te miseram dosi & facultate quæris: scias me non omnibus vsum esse, sed pleraque ita vt in officinis reperi describere satis habuisse. Electuario tamen de Macis in corroboratione principum partium, cerebri nempe & cordis vtitur: sicuti electuario caryophillato inventriculi, post longos morbos, imbecillitate. Confectionem de styrace, aut pillulas de laudano, in quibus casibus vsurpet, ignorare me fateor. Licet tamen facile aliquid colligere: si ingredientium vires & potestates expedas. Diacodii idem est vsus, qui & aliorum compositionum, quæ hoc eodem nomine inscribuntur, & in dispensatoriis passim exstant: nempe in tenuibus fluxionibus ad asperam arteriam, & in pulmones cumprimis, quæ huius exhibitione incrassantur & sistuntur, itẽ ad somnũ conciliandum, & in similibus aliis casibus. Confectione de Rhabarbaro in biliosis corporibus, & epatis obstructione laborantibus vti consueuit. Rotulas inde mediocris magnitudinis parare iubet, de quibus singulis matutinis ad aliquot dies duas aut tres deuorare iubet. Est valde vtile & suaue medicamentum in delicatis: & qui fortiores euacuationes ægre ferunt. Mouet vnam atque alteram sedem præter consuetas & naturales: sed sine molestia. Capouaccii nostri lectiones de morbis mulierum tum exspectabo, quando tibi eas describere, & mihi transmittere commodum visum fuerit.

El. Macis Caryophillati & sui.

Diacodium.

Conf. de Rhabarb.

Ego tibi interim ἀντιδώρου loco ea quoq; mittam, quę pollicitus: Cratonis nempe nostri quædã in simili argumento, quæ quin tibi grata futura sint nequaq̃ dubito. Pulueris quem collegæ meo familiarem esse dixi, descriptionem pro intentione occurrente tibi mutare, & proposito casui accommodare non erit difficile. Senæ plus minus sumere potes, Interdum etiam Elleborum prorsus omittere. Vsus erit illius vbi vel semina sunt morbi gallici, vel illius reliquiæ quædam restant. Non opus est tam accurata victus ratione, vt in cęteris qui decoctũ bibunt ex professo. Si mane horam vnam, aut paulo plus in lecto sudare potest, sufficit. Inde sudor diligenter detergeatur. In publicum prodire, nisi aër valde austrinus aut borealis fuerit, licet. Cæteroquin in omnibus mediocritatem seruare vtilissimũ est. Sed vsus ipsi rationi coniunctus hæc rectissime docebit. Radicis ononidis cortex exsiccatus exhibetur ad drachmam vnam plus minus cum vino. quod si acrimoniam metuis, propinetur cum aqua maluarum. In decocto ad ℥ iij. ad ℥ ß assumere innoxium est. Præcedant tamen materiarum cõmunium diuersiones per enemata, aut per exhibitionem terebinthinæ cum Rhabarbaro, cuius assumptione etiam viæ vrinariæ, ad commodius excludendum calculum, laxantur. Historiolam de rubea nostrate abs te confectam lętor. Rem gratissimã facies domino Camerario, & me simul hoc fasce leuabis. Exquiram tamen ipse etiam domini Camerarii de illa iudiciũ. Fortasse non male faceres, si etiã domino Cratoni legendam exhiberes. Vbi Viennam, Deo volente, peruenero, ea quæ vis apud D. Acholzium tuo nomine efficiam. Spero autem nos intra dies abhinc quindecim illuc appulsuros. Illinc in Austriam superiorem proficiscemur, & demum quod felix & salutare Deus esse iubet, Ecclesiæ & reipublicæ Christianę ad Augustana comitia. De cæteris alio inter nos conferemus tempore. Tu bene & feliciter cum tuis omnibus viue & vale. Posonii Pannoniorum, 4 Februar. anno 1582.

Pul. Galeni mutari posse.

Dosis rad. ononidis in calculo.

Sequitur descriptio eorum medicamentorum, quorum in hac epistola mentio facta est:

Electuarium de Macis.

℞ Macis in aceto per horas xx præparati ℥ j.
Extracti ligni aloës ʒ ß.
Theriacæ Augustan. ʒ iij.
Sem. citri excortic. ʒ ij.
Confer. è fl. borrag.
Cortic. citri condit. an. ℥ j ß.

Misc. & cum syr. de corticib. citri q.s.f.
Electuarium.

Electuarium caryophyllatum.

℞ Confect. rosar. rub. ℔ ß.
Spec. aromatic. rosac. Gabriel. ʒ iij.
Caryophyll. incis. ʒ ij.
Ambræ el. ℈ ß.
Misc. & cum syr. de cortic. citri. q.s.f.
Electuarium.

Confectio de styrace:

℞ Passular. minor. ʒ ij.
pulu. liquiritiæ ʒ j ß.
Ligni aloës.
Nucis condit.
Cinnamom. a. ℈ j.
Styrac. calamitæ ʒ ß.
Boli armen. ℈ ij.
Misc. & cum sacch. albiss. in aq. violar.
dissol. ℥ v. f. conf. in morsulis.

Pillulæ de Laudano:

℞ Laudani puriss. ʒ ß.
Trochiscor. Alhandal. ʒ iij.
Mastich. ʒ j.
Mastix & laudanum super carbones in mortario calefiant, & dissoluantur, deinde Trochisci cum Electuario de succo rosarũ ʒ ß incorporentur, ac add. parum syrupi rosac. solut. f. massa. s. a.

Diacodion:

℞ Capit. papauer. alb. numero xx.
Siliquar. pingu. & enucleat. ℥ ij ß.
Glycyrrhizæ,
Myrtillor. an. ℥ j ß.
Rad. tussilag. ℥ j.
Decoq in lib. x aq. donec tres remaneant, & adde sacchari penid. ℔ j. Coquantur ad spissitudinem mellis currentis.

Confectio de Rhabarbaro:

℞ Rhabarbari el. pul. ʒ ij.
Extracti Rhabarb. ℈ j.
Misc. & cum sacch. albiss. in aq. simplici dissol. ℥ vj. f. conf. in rotulis.

EPIST. CCXLIV.

IDEM EIDEM.

ET tuis & meis occupationibus fit, vt rarius scribamus inuicem. hoc tamen amicitiæ nostræ aliquid derogare minime decet: cum de animo vtriusque satis constet. Quas itaque mensis Iunii die vigesima ad me dedisti: eas vndecima sequentis mẽsis recte accepi Augustæ Rheticorum in ipsis comitiis. Pro transmissis iis, quæ in lectionibus Bucephali nostri περὶ παθῶν γυναικείων reliqua erant, tibi magnas gratias ago: & referre etiam in simili officiorum genere studebo. Res quas tractat præclaræ sunt, & maxima doctrina refertæ, experientiaque diuina satis superq; comprobatæ: sed genus ipsum dicendi pæne horridum est: atque sæpe adeo obscurum, vt vix ab ipso autore intelligi credã: quo in genere quantum Italis Galli, & hos imitati Germani nonnulli Medici superiores sunt, cuius manifestum est. nec immerito sapientissimus autor Thucidides hæc duo in viro politico coniungit, nimirum γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα id quod etiam in cæteris professionibus locum habet. Res certe ipsæ nominibus inuoluuntur: quæ si ignota sunt & obscura, qua ratione perspicue & clare percipi & tradi possunt? Verum de his satis. Communicaui tibi ex penu mea vicissim Cratoniana quædam: quæ tibi nõ ingrata esse puto. haud dubie fratre meo curante iamdudum illa accepisti. In præsentia particulam epistolæ eiusdem Cratonis tibi transmitto, qua tribus meis quæsitis satisfacit. Quorum primum est de cortice frangulæ, cuius decoctum Pharmacopœus quidam Pragensis mihi retulit D. VVillebrochium solitum propinare patientibus suis: vt de euentu morbi certior esset. Macerabat autem corticem illum per quintiduum, postea de infusione propinabat ℥ iij circiter: & sic explorabat num æger morbum esset euasurus, nec ne. quibus tamen indiciis istud cognosceret ignoro. Vides quid Crato noster ea de re sentiat. Alterum ζήτημα erat de præparatione humorum ante expurgationem: quamnam methodum ille vsurpare soleat, cum rarissime in illius euacuationibus eiusmodi decoctiones, aut syrupos, quibus vulgo Medici vtuntur, viderim. In responso illius quædam desidero, quæ per te animaduertere potes. Ac nisi longiuscula esset, meam quoq; epistolam, quam illius opposui, ad te mitterem. Sed audiam prius quid tibi in mentem veniat: vt vberior inter nos conferendi suppeditetur materia. Tertiũ quæsitum erat de opere quodam Francisci Vallesii Medici Hispani, quod de controuersiis Medicis inscribit. Hic liber præstantissimus nunc opera Cratonis denuo recusus est in officina Andreæ VVecheli Hæredũ, & per me quoq; à multis mendis repurgatus, vt in præfatione præmissa videre licet. Adiunxi autẽ præter ἀπεκδοχὰς Cratonianas etiam aliud quoddam scriptum de vtilitate Rhabarbari: quod à summo quodã viro Augustæ mihi communicatum est: cui D. Adolphus illud clam obtulit. Cupio scire quid tibi de eo videatur. Augustæ cum essem, cum multis præstantiss. Medicis principum & ciuitatum notitiam contrahendi occasio data fuit: quæ me adhuc delectat: & in multis non mediocriter profuit. Vellẽ te quoq;

Viri politici requisita.

Frangula

te quoq; interdum adfuisse cum consultationes siue publice, siue priuatim haberētur. Inter cæteras autem iucundissima mihi fuit consuetudo optimi Camerarii nostri, quem antea de facie non videram, & cum quo totos sæpe dies continuo transegi. Aderat deinceps ibi quoque D. Paulus Lutherus, D. Kolreuterus, D. Posthius, D. VVierus, & alii quam plurimi, quos longa referre mora est. Taceo de Augustanis D. Luca Stenglio, D. Adolpho Occano, D. Scheurlino, D. Zālio, & aliis publice notis. Vno verbo dicā: συμμαχία ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ ἀγαθῶν ἰατρῶν illic cōuenerat. D. Frid. Sebischiū si quando ad illum scribes meo nomine amanter salutes. Inter cæteros præclaros libellos Medicos, & diu à me desideratos, quos Augustæ æquissimo precio emi, etiā Herbarium quoddam viuum est, magna & accurata diligentia collectum, quod etiam D. Acholzio, cui nudius tertius ostendi, placuit. Velim tibi quoque inspiciendi facultatem dare, si fieri posset. Sed quod locorum intercapedo prohibet: aliis rationibus compēsandū est. Corollarii loco electuariuṁ quoddam transmitto, quod in obstructionibus viscerum maximò vsui est, & præsertim in morbo virgineo ab Hippocrate vocato. Communicauit autem mihi illud ducis Bauariæ Medicus præstantissimus, & se multa centena eo lucrifecisse dicebat, & fere domi suæ, ne innotescat parare solere. Hæc autem est descriptio ex illius αὐτογράφου:

Electuarium e chalybe.

℞ Limaturæ ferri electi seu chalybis ℥. Molatur super porphyrite subtilissime cū aceto, deinde siccetur ad solem aut ignem, & sic septies iteretur.

℞ Limaturæ sic præparatæ ℥ vj.
Cinnamomi,
Nucis conditæ an. ℥ iij.
Rhabarbar. el. ʒ ij.
Spe. aromatic. rosat. ʒ vj.
Mellis optimi,
Sacch albiss. el an. ℔ j. ℥ j.

Misc. cum lento igne, & f. Electuarium. Qui hoc Electuarium assumit exercitio vtatur. Δόσις sit instar castaneæ, vel ℥ ß. Præcedat autem purgatio vniuersalis. Potest vti ad dies XXX vel XL. Vidi libellos quosdam à D. Salomone Alberto nuper foras datos: qui mihi valde placent: ob rerum & verborum bonitatem. Soletne etiam tecum per literas communicare? Misisti ad me aliquando descriptiones quorundam medicamentorum Cratonianorum: cum mea in hoc genere tibi inspicienda prius dedissem. Eam chartam amisi, aut saltem alicubi latitantē reperire non possum. Rogo igitur vt denuo ad me descripta mittas. Conabor par pari referre. De cæteris alias. Pestis in vicinia grassans, & totam fere Bohemiam depopulata nobis etiā minari incipit. DEVM precor vt eam à nostris ceruicibus clementer auertere velit. Bene & feliciter vale, & salue amice Integerrime. Vienna Austriorum, 20 Octob. an. 1582.

EPIST. CCXLV.

IDEM EIDEM.

Binis mihi literis tuis satisfaciendum est: quarum alteras mense adhuc Nouembri anni proxime elapsi accepi: alteras ante dies plus minus quinq;. Vt autem hanc meam tarditatem æquo animo feras, amanter oro: & potius meam accuses neglig ētiam, quam vt illa me ex parte tui oblitum esse suspiceris. A morbo meo arthritico, postquam semel repulsus discessit, immunis fui per Dei gratiā hactenus. quia tamē facile fieri posset, vt stato tēpore reuerteretur, præsertim cū nobis in aula degentibus non semper tēperatissimis esse liceat, omni cura in præcautionem incūbo, & intra paucos dies post venæ sectionem etiam corp⁹ expurgare in animo habeo. Hęmorrhoides vt denuo fluant, mitiorib. pharmacis impetrare nequeo: fortiora autem exhibere aut applicare multis de caussis vereor præsertim cum etiam sanitatis tempore alioquin immoderatius promanarint: ac sæpe maior labor fit in sistendis superfluis, q̄ in parcioribus irritādis & prouocandis. Electuario de hieravtor frequēter sub ipsum cœnæ tempus, & mihi multū conferre sentio, ipsæ tamē hæmorrhoides aloës permistione, vt antea fieri memini, sead fluxum permoueri non patiuntur. Supplent interim earū vicē cucurbitulæ scarificatæ, quas supra genu collocare soleo. Symptoma illud meū, quod mihi molestū fuisse nosti, iā à biēnio fere integro, & ampli⁹ nō recurrit. Vtinam plane emaneat, & ad extremos Garamantes relegetur. Consiliū Cratonis in hoc casu ad me scriptum, vna cum aliis nōnullis proxime ad te missurus sum. non .n. in præsentia describere vacabat. significabo etiā q̄d in me ipso expertus, ac quibus potissimū adiutus sum. Vere tamen id vsurpare possum, quod alicubi apud Gregoriū Nassianzenum legitur: Fuisse hanc curationem potius εὐχῆς ἔργον ἢ φαρμάκων, etsi quidem remediis ex arte administratis, si piæ preces adiungantur, ita sæpissime Deus benedicit, vt salutarem euentum sortiantur. Quæris de viribus terræ nostræ sigillatæ Silesiacæ. Ego vero nullam hactenus peculiarem in illa facultatem inesse, deprehēdere potui.

Cucurbitula loco hæmorr.

Vires terræ sigillatæ.

quæ de dolore oculorum & sistendo sanguine Camerarius refert: eã à manifestis qualitatibus dependent. Ac non tantum hanc nostrã, sed terram quamuis hoc præstare crediderim. Certe enim emplasticam vim,&adstrictoriam omnes inuniuersum obtinent: etiamsi ratione putitatis, aut compactionis seu densitatis certos gradus habeant. In dysenteria & aliis fluxionibus ea lubentius,quam bolo aut sphragide lemnia vti malim: rursum in peste & aliis febribus malignis longe hanc illi præferre velim. Potes aspicere quæ Galenus in 9 simp.de terris omnibus in genere scribit quæ item de hæmatide peculiariter refert. Cum in patriam nuper exspatiatus es: scire velim an etiam Cratonem nostrum inuiseris. quod si neglexisti, haud recte abs te factum assero. Denuo se ad consultationum suarum medicarum editionem accingit,& VVeindrichio nostro mun'illas colligẽdi, & describẽdo in ordinẽ redigendi assignauit. Ego ἐργοδιώκτου officio fungor. Et currenti,quantum licet,calcar addo. Herbarium illud viuũ,quod Augustæ comparaui, vulgares maxima ex parte plantas continet, raras valde paucas. Impetrabam nuper à Clusio nostro: vt si quæ falsæ nomenclaturæ appositę essent,eas corrigeret,& pro suo iudicio veras substitueret. quod etiam in mei gratiam fecit haud inuitus. Electuariũ de chalybe tibi placere lætor. Exstant & aliæ descriptiones passim in antidotariis, & præsertim vna quæ Rhasi attribuitur: sed hanc cæteris selectiorem esse apparet. In viscerum, lienis maxime, obstructionibus magnam vim possidet. Etiam fœminis & virginibus decoloribus recte datur. Feci & ego in vna atq; altera periculum. Epistolam tuam ad Dominum VVillebrochium mox altero die curaui: & ipsi equis dispositis summo prę́fecto in manus dedi. Si quid responsi accepero, continuo ad te missurus sum. Addidi meas quoq; literas, cum hæc scribendi occasio offerretur:& de nonnullis ex eo quę́siui. Responsum tecum itidem communicaturus sum. Vnguentum viride cuius mihi spem facis, videre cupio. Quæ de viribus Rhabarbari transcripta mittis: significes velim à quo habeas, aut vnde acceperis Cratonicum quid redolent: qui & ipse huiusmodi confectionem è Rhabarbaro in vsu habet. Venio nunc ad ea quæ cum hisce literis sunt. Habes inprimis cõsilium Cratonis nostri de præcautione in peste Latine conscriptum, cuius in superioribus meis ad te memini. Conuertit autẽ illud ipse in vulgarem linguam, & quædam suis locis immutauit, correxitq;: quod & ipsum tecum commune facere placuit. Sunt deinceps theses de peste, quas in domini Camerarii gratiam cõfecit, & denuo emendauit. itaque vt hoc modo ad ipsum Camerarium descriptum mitterem rogauit. Præter alia hoc nouum in illis est, quod pestem duplicem, publicam nimirum & priuatam facit, & quod in curatione suam quandam peculiarem methodum sequitur. Quid per ambram griseam, quæ sulphuris colorem referat, intelligat: non assequor. Quæ apud nos in precio habetur, cinereum colorem habet, aureis quibusdã punctis micantibus interstinctum. Vnde & chrysea seu vt vulgo loquuntur, grisea appellatur. Responsionem illam ad quæstionem meam: An durantibus doloribus arthriticis euacuatio molienda sit: tibi non ingratam fore confido. Adieci aliam ἀπευκ-χὴν ex iis literis, quas ante triduũ modo accepi. Tuum de his iudicium expecto. Dum serosum humorem principẽ causam istius affectus facit, Fernelio plane adstipulatur. Ad quam sententiam etiam accedit Ioh. Syluius Insulensis: qui de hac re peculiarẽ commentarium edidit. Cui' inscriptio est: De articulari morbi curatione tractatus 4. Propositum eius est, ad vsum practicum accommodare ea, quæ in Theoria Fernelius de istis fluxionibus tradidit. Ego quoq; sæpe expertus sum: in coantibus istis defluxionibus, valde vtile esse exhibere syrupos illos modice incrassantes, vtpote sunt de liquiritia, de rosis siccis, de iuiubis,& similes, cum aquis accommodatis: præsertim autem in biliosis naturis: in quibus humores acriores sunt & subtiliores, & ideo ad fluxionem magis apti. Præmitto tamen bolum aliquẽ ex cassia, Tamarindis cum scrupulo vno vel semidrachma Rhabarbari puluerisati: quibusdam valde multum profuit. Hydrotica in præcautione prosunt: non in curatione. Sic enim magis ad articulos humor subtilis deturbatur: nisi fortasse in declinatione morbi, corpore iam à crassis humoribus repurgato. Ad extremum addidi integram curam, qua feliciter vsus est Esromus noster in paralysi post colicam: qui morbus in istis terris, Austria nimirum & Morauia, valde frequens est, adeo vt fere nulli colici fiant, quin paralytici euadant. Modũ præcauendi hoc malum in 4. parte Antiparacels. D. Erasti legere potes. Ascripsit Esromus ferme vbiq; quo cum successu singula vsurparit, & ego ex ei' autographo hæc consignaui. Vt autem vberius etiã me tibi gratum ostẽdam pro tot communicatis remediis, en ἐυπόριστον quoddam singulare in producẽdis capillis vbi illi deciderint.

Sume

Ambra grisea rara.

Arthritis causa.

Syr. incrass. in fluxionibus prosunt.

τριχοποιόν.

Sume ſpumam carnis bubulæ non valde pinguis, vel potius macræ in aqua decoctæ & illam collige in ollulam mundam, poſtea loco depili reddito, inũge. Poteſt etiam aliquid mellis addi, vt craſſiorem conſiſtẽtiã adipiſcatur. Sed mihi magis placet priori modo adminiſtrari: ne propter lentorem pori cutis, vnde pili erumpere debeut obſtruantur. Ego nuper admodum in quodam cui ſuperciliorũ pili ex morbo omnino deciderant feliciter vſus ſum. Accepi autem à D. Stromero, qui mihi hoc quoq; pſilothrum communicauit:

Pſilothrum.

℞ Calcis viuæ ℥ iiij.
Auripigment. ℥ j.

Cum lixiuio commiſceantur in formam vnguenti, vtatur eo æger in balneo cum ſudare inceperit, & vltra octauã horæ partem illitum non relinquat; tantiſper ſcilicet, donec crines euelli incipiant. Poſteaaqua tepida locum abluat: aut, quód ſatius eſt, lacte calido, ne quid exulcerationis in cute relinquatur. Aiebat etiam ſe ſucco hyoſcyami in eundem finem vſurpare. Vnum ſi in præſentia addidero, finem ſcribendi faciam. Communicauit mihi quidam amicus meus, medicinæ Doctor, ſingulare quoddam experimẽtum in quartana, quo ſe quam plurimos reſtituiſſe gloriabatur. Eſtque hoc: Accipe cor leporis ita præparatum, vt pulmo vulpis præparari ſolet, poſtea diuidatur in tres partes æquales, & patienti paulo ante paroxyſmum, aut etiã in ipſo paroxyſmo cum vino detur. Continuetur hoc tribus vicibus, vt dictum eſt. Et 4. paroxyſmus prorſus emanebit. Tu ſi libet, huius rei periculum facere poteris: ego ab eo tempore nullum quartanarium habui. Vidi nuper libellum Medici Galli Chriſtophori Lãdrini, Germanice conuerſum per Hieremiam Martium Medicum Auguſtanum: in quo plurima *εὐπόριστα* remedia ex vtiliſſimis rebus, inprimis vero ab excremẽtis animalium petita, traduntur contra morbos grauiſſimos & periculoſiſſimos. Statim emi & auide percurri: ac quidem eum ipſum eſſe puto, quem te olim apud D. Salomonem VVitebergæ vidiſſe, ſæpe dicere memini. Ita enim excrementorum vſum extollit, vt fere ab his ſolis aduerſus præcipuos morbos remedia ſumat. Niſi antea habes: non dubito quin illum pro te comparaturus ſis. Chartas pauciſſimas habet, & adiect⁹ eſt ad librũ ſecretorũ Gabrielis Fallopii, qui inſcribitur *Künſtbuch*. Hæc volui neſcius ne eſſes. Cætera quæ reſtant, in alium tempus reſeruo. Bene & feliciter vale, chariſſime mi Scholzi. Reſalutant te Dom. Cluſius & Aicholzius. Viennæ Auſtriorum, 11 Martii: ipſo nempe æquinoctii verni die, Anno 1583.

Secretum pro quartana.

Εὐπόριστα ab excrementis animaliũ

EPIST. CCXLVI.

IDEM EIDEM.

INSTITVERAM ad te bene longam epiſtolam, chariſſime mi Laurenti, cum idoneos homines, qui eam ad te perferrẽt, nactus eſſem: ſed crede mihi, ita nunc occupatus ſum, vt totam diem circumcurſitando, & ægros viſitando in ſumã, nec quicquam vacui temporis ad ſcribendum mihi relinquatur. Ad poſteriores tamen tuas, quas ante paucos dies accepi, vno atque altero verbo reſpondere placet. Quod ad eum caſum attinet, in quo D. Acholzii conſilium expetis: ſententiam is ſuam miſſa ſchedula in hæc verba expoſuit. Proculdubio caro illa ſpongioſa per orificium ꝓminens, pinguedo quædam fuit, glandoſa & durior facta à collecto craſſo quodã humore articulo tam diu diſtorto. Cum vero illa non cedat aſperis medicamentis impoſitis: ſuſpicor ne canceroſum quiddam contrahat. Proinde mitius vlcus tractandũ exiſtimo: ne aliena intemperies vehementium vſu parti illi concilietur. Quieſcendũ vero ſemper: aut crure eleuato ſedendum illi, dum curatur. Ambulãdum certe nunquam. Hactenus ille. Quamuis autem in ſpecie medicamentum nullum proponit: à præcipitati tamen vſu abhorrere nõ ſenſi: modo is ita adminiſtretur, vt nimia acrimonia auferatur: Id quod fiet ſi aliquoties in aq. roſar. plantag. & demum cardui bened. lauetur. Poſſunt etiam circumponi defenſiua, vt vocant: ne malignitas longius ſerpat, & ſanas partes occupet, alioqui mitiora adhibenda, quæ natiuam parti temperiem, quantum fieri poteſt, reſtituant. Cætera tu pro iudicio tuo gubernare ſcies. In primo caſu, quem mihi proponis, omnino Guaiaci decoctum, cui ſub finem radices cichorii, herba agrimonia, & iua adiunctæ ſint, conuenire exiſtimarem. Saſſafras vix apud vos haberi puto. Vſus tamen ſum eo hactenus non ſemel, etiam in arthriticis affectibus. De quo plura in præſentia nõ licet. De Chriſtophori Landrini libello idẽ pæne ſentio, quod tu. Et ſcis quid Galenus ipſe in hanc ſententiam ſæpius ſcribat. Ad ruſticos & muliones, item veterinarios medicos illa relegemus: quoties meliorum & his non infirmiorum copia ſuppetit. Non enim, vt recte Diocles ait, tantum cito & tuto, ſed iucũde etiam curandũ eſt. At quid in his eſt iucũditatis obſecro: Niſi nos ſcarabeos eſſe velis, qui fimo delectantur;

Præcipitato acrimonia auferatur.

aut cum veteri comico κατωφάγον τε ἢ, λαρινὸν in conuiuio appelles. Cæterum in præsentia vnum ex libris abs te mihi communicatis remitto: quem mox consequetur alter intra dies non multos. Curaui mihi describi, quæ in eo desiderabam: superest duntaxat, vt relegam, & lacunas alicubi, ob librarij impetiuâ relictas, expleam. Oro vt tarditati meæ veniam des. Pro more vero nostro consiliû quoddam à domino Cratone nuperrime conscriptum adieci. item alterius cuiusdã medicamenti descriptionem: quo se mirificas curationes obiisse dominus D. Stromerus testatur. Ait plus quingentis florenis sibi constituisse. Ego vix magnis precibus extorquere potui. Habes ergo iam medicamenta duo excellentia in paralysi, vel contractura post colicam:

Pro paralysi.

℞ Rad. Vrticæ m.iij.
Iuæ arthetic. m.ij.
Baccar lauri,
Saluiæ,
Rutæ,
Rorismarin. ana m.j.
Gran. Iuniper. m j ß.
Incid. & dentur ad chartam pro balneo.
℞ Pingued. taxi.
vulpis,
gallinæ,
anatis,
anseris,
ciconiæ, ana ℥ j.
Succi saluiæ,
absinthij inspissat. ana ℥ ß.
Ol. laurin. ℥ ij.

Misc. f. vnguêtum, quo inungatur post balneum: sunt & hæc Æsculapij nostri. Cætera in aliud tempus reseruo, & te cum tuis ex animi sententia valere cupio & opto. Viennæ Austriæ in summa festinatione, die 8 Augusti, anno 1583.

EPIST. CCXLVII.

IDEM EIDEM.

RECTE accepi, quæ vestrates isti mihi abs te attulerunt omnia: tibique pro eorum communicatione magnas ago gratias. Ignosces tamen quod eadem, vt voluisti, nunc non remitto Crede mihi, tantum vacui têporis, vt attente illa saltem relegere possem, mihi concessum nô est. Vrgent me ægri haud pauci; quos deserere, aut negligentius tractare minime côuenit. Dysenteriç epidemicç hic multos affligût. de quibus hçc verba heri ad me scribebat Æsculapius noster: pestilentes alui fluxiones frequêtes in Austria animaduerti. Ad præcautionem conseruam rosarum veterem cum mithridato dedi. In curatione ad præpotentem causam respexi. Statim papyrum mithridato illitam vel vmbilico, vel ventriculo apposui. Clysterem ex decocto hordei in iure carnis veruccinç cum radicibus tormentillæ, & vitello oui semicocto per clysterem inieci. Pueris puluerem è zedoaria, margaritis & terra sigillata dedi. addidi interdum tragacantham. Multos beneficio Dei seruaui. Ab istis magnis compositionibus enematum, lacte vstulato, & cæteris nugis abstinui Facilè lçduntur intestina: & ne lædantur adhibitis clysteriis cautio est. Vides illum studiosè insistere Montanicæ methodo, & ab omnibus adstringentibus in hoc morbo abstinere, vixque admittere emplastica. haud tamen scio an auctam fluxionem hac ratione abigere liceat. Itaque vel inuiti ad adstringentium vsum interdum cogimur. Tibi, quid hac in parte videatur, scire velim. Nostram Silesiacam bolum facilè sigillo lemnio, quale quidem ad nos adfertur, in hoc casu prætulerim. Multo enim vim emplasticam maiorem habet. D. Carolus Oslerius iam duodecimum diem hic agit. Vocatus est in aulam: vt operam suam ei collocet. Credo in collegium nostrum ascitum iri. Mecum interim habitat, & communi conuictu vtitur. Libros tuos manuscriptos dabo operam vt quamprimum recipias. Malè facio, quod illorum fructu te tam diu priuem. Non habui quorum opera in describendo vterer: & ego hac in re paullò sum negligentior. Sed de his & aliis plura proxime. Nunc ne præsentem occasionem negligam cautio est. Bene & feliciter vale, charissime mi Laurenti. Viennæ Austriorum 22. Augusti, anno 1583.

Dysenteria Epidemica.

EPIST. CCXLVIII.

IDEM EIDEM.

SCRIPSI nuper ad te cum legatis reipub. vestræ: verum breuius & succinctius multò, quàm vel tu à me desiderabas, vel ego etiam sponte mea cupiebam. Accidit illud propter eorundem legatorum vestrorum, non quidem festinationem sed, tamen abitum opinione mea celeriorem: quando aliàs in aulis, peregrinos citò expedire, & ad suos tempestiuè remittere (quod illi vnice optant) non adeò vsitatum est. Librum vnum Caponaccianarum commentationum de venenis, quem illis perferendum dederam, terectè accepisse confido, vnà cum aliis quibusdam, quæ tum ad manum erant, chartis medicinalibus. In præsentia à fratre meo alterum recipies: in

quo

in quo lectiones de lue venerea, de vitiis sanguificationis, de morbis seu affectibus capitis potissimum, continentur. Oro te autem, optime mi Laurenti, vt huic meæ tarditati, quę etiam merito in reprehensionē incurrit ignoscas; & pro tuo libitu pœnam quam libenter sufferam, imponas. Nihil aliud est, quod æque inuitus faciā: quam si in transscribendo occupatus esse debeo. Postea tamen nactus studiosum quendam medicinæ, popularem nostrum, cum se proceribus quibusdam per me commendari cuperet: ei interim in hospitiū meum recepto hoc laboris dedi; vt quicquid reliquū fuerat, in lectionibus illis capitalibus, describeret. quibus corrigendis meā deinceps manum admouerem, necesse fuit. Commentariū de venenis perlegi tantum: non quoq; descripsi. Iam enim sępius ipse dominus Capouaccius, se illum correctū & augmentatum in lucem editurum promisit. Prælectiones de morbis oculorum & aurium eiusdem adhuc mecū habeo: omninoq; operam dabo; vt cum primum volente Deo, Pragam peruenero, tibi illarum vsu diutius carendum non sit. De reliquis, quæ in myrothecio tuo ex Capouaccianis κειμηλίοις possides, posterius agemus: ne me nimiū procacem appelles: aut illud in me torqueri possit, quod apud Epigrammatarium est: nam turpe est semper sumere, nilque dare. Ego sane quid hoc in genere tecum communicem non reperio. Pagellas tamen nonnullas libro tuo addidi, quarum fortasse lectio & meditatio tibi non ingrata erit. Iam ad capita Epistolarum tuarum accedo: quibus ternis, ni fallor, mihi adhuc persoluendum est, si illud demas, quod cum legatis vestris quasi cursim ad te ante perscripsi. Morbus arthriticus ex quo me semel absoluit, nunquam hactenus per DEI gratiam rediit. Vtinam etiam in posterum emaneat, & ad extremos Garamantes æternum relegetur. Mones tu recte, prudenter, atque etiam pie, vt exquisitissimam victus rationem ferrem, nec recidiuæ, intemperantia mea, occasionem præbeam. Puto ego quoque id faciendum esse, & facerem omnino, si meo arbitratu res ageretur. Sed memineris me in aula versari: præterea inconiugatum esse: vt velim nolim limites diætæ Medicæ interdum transilire cogar. Multa certe, vt Cicero venuste inquit: Dantur amicis, multa temporibus, multa etiam locis. In hac igitur seruitute, dum multorum me ingeniis accommodare oportet, (nisi extreme ἄγροικον atque inciuilis esse, & haberi velim) dum aula modo huc, modo illuc migrat, dum conuictum certum nullum habeo, conuictores autem omnino varios: quomodo, obsecro, quisquam ita rationes suas instituere potest: vt ex Medicorum præscripto perpetuo viuat? Sed tamen sic quoque pro viribus caueo: vt vel minimum in victu committam, vel certe commissa errata tempestiue corrigam, ne in neruum res erumpat denique. Sicut semel atque iterum minitari mihi morbus visus est, προδρόμοις suis iam tum præmissis. Cum igitur primum cursum, qui maxime appetitur, obtinere nequeam: saltem mutata velificatione, vt τὸν δεύτερον πλοῦν non amittam, operam do. Quanquam ne quid dissimulem, hac quoque in parte non cum omnibus sentio. Videas enim quotidie nonnullos rigidissime medicorum præcepta seruantes, & ne latum quidem, quod dicitur, vnguem ab iis recedentes: qui nihilominus pluries in podagram incidunt, & diutius ab ea detinentur quam qui liberiorem, non tamen prorsus licentiosam vitæ rationem tenent. hoc vnde nam euenire putas? Non vnam sane ob causam. Quibusdam enim hoc accidit, quod nimis subito à consueta victus ratione, ad aliam plane oppositam (etsi morbo per se idoneam) transiliunt. Cum natura subitas mutationes nequaquam commode ferat: quantumuis ad melius fiant: & consuetudo, vt dici solet, altera seu acquisita natura sit. deinde cibi qui præscribuntur, plerunque ab inuito ventriculo, & aliud appetente, aliisque assueto, recipiuntur. Vnde fieri vix potest: vt ab eo recte alterentur & concoquantur. præsertim quia fere semper vini etiam non potentis, & extra paroxysmum vsu interdicitur. hac ob causam humores crudi gignuntur; qui postea in totum corpus, atque in articulos, ceu partem læsam præcipue distribuuntur. Ægri quoque emaciantur, decolores fiunt, & ferme nunquam veram appetentiam habent. His igitur malis quonam modo occurrendum? Aio ego: sicut in pharmacia: ita etiam in diæta non tantum ad morbum: sed etiam ad naturam & consuetudinem ægri respiciendum, atque ita vni dandam operam, ne alterum prorsus neglexisse videare. Quæ morbi ratione obsunt, indicanda quidem: non tamen si æger impensius illis inhiet, aut alioquin illorū vsui assueuerit, ita prohibenda: vt nihil prorsus de iis degusta-

Quod diæta consueta, etsi simpliciter non optima: sit tamen generaliter melior & salubrior.

re liceat. hoc si præstas, vere accidit illud, quod in Hippocrateo oraculo dicitur, vt videlicet cibus & potus paullo deterior, sed suauior, (& in minori quantitate assumptus) meliori quidem, at ingrato præferendus sit. hncquoque altera illa in eodem libro aphoristica sententia pertinet: consueta longo tempore, etiamsi deteriora sint, insueris minus molesta esse solent. Consequuntur etiam inde hoc lucri Medici: vt ægros in multis obsequentiores habeant, eum illi in aliquibus nonnihil sibi indulgeri animaduerterunt. multorum quoque multas calumnias effugiunt: quæ ob hoc vnicum errarum illis certarim impinguntur. Sed aliud præcipere est, aliud permittere. Non hoc dico: vt Medicus iis cibis ægrum vesci iubeat, quos scit illi noxios esse, & insalubres: sed tantum, vt cum morbi ratione diætam ordinauerit, etiam accurate perpendat, quid natura, vel consuetudo commode perferre possit aut non possit. hic si videt, ventriculum quosdam cibos auide expetere, & cum delectatione assumere, quinetiam probe concoquere, qui illi alias, morbi ratione, interdicti fuerant: moneat ægrum, vt parcius illis vtatur, & quantum licet, nonnihil correctis. Sic vtrique intentioni satis fit, tum quo ad morbum, tum etiam quo ad particularem naturam, seu consuetudinem ægri. Verissima certe sunt illa, quæ vulgo iactantur, etiam ab imperitis rei Medicæ: Quod sapit, nutrit. Item quod parum est, parum nocet. Infero hoc quoque consentientibus multis doctissimis Medicis: In victus ratione plus & perniciosius peccari in quanto, quam in quali. ita vt si quantitas moderata constituatur: qualitas cibi (neque enim venenum est) non sit tantopere pertimescenda. hoc autem præsertim apud Germanos nostros per se ingluuiei deditos locum habet: qui regulis Medicorum multo minus, quã vlla alia natio, parere solent. Vnde etiam in vetitum tanto vehementius nituntur, cupiuntque negata: cum si aliquid largiremur, facerent hoc multo minus cupide. Quod (enim, secundum Poetam) licet ingratum est, quod non licet acrius vrit: hac fallacia multos à veritis cibis abduces facilius, quam si seuerissime illos in solidum prohiberes. Præbuit de his mihi cogitandi occasionem quod nonnullos ita misere macerari viderem, dum Medicorum edictis contra naturam & consueru dinem suam siue minus parce victitando, siue à certis cibis abstinendo, obtempera-

Cibus in quãto perniciosior quam in quali.

re nituntur: quãdo interim alii, qui aliquid genio, & cõsuetudini indulgent, & suauius viuũt, & morbi accessiones multo rariores quandoq; etiã mitiores habent. Cur igitur tã rigidi esse pergim⁹, & per se afflictis nouã afflictionem addimus? Præstaret certe, secundum Hippocratem aliquid dare tempori, aliquid regioni, aliquid ætati, aliquid denique consuetudini: cum præsertim hic morbus chronicus sit, partesque ignobiliores occupet, & non perpetuo duret, sed per interualla recurrat. hæ tamen cautelæ addantur: Primum, vt quæ morbo non conueniunt, sed tamen auide à ventriculo arripiuntur, iis æger parcius vtatur. Deinde vt ipsi quoque ægri obseruent: à quibus cibis potibusve iuuari illos aut lædi maxime contingat. hoc autem sæpe fit ab occulta magis proprietate, quam ἰδιοσυγκρασίαν Medici vocant, quam à manifesta. Denique si modum se excessisse ægri sentiant, vt continuo, aut vomitu, aut euacuatione succurratur, priusquã noxa per totum corpus distribuatur, inque laborantes partes detrudatur. qui sunt ad vomendum faciles: iis non incommodum est, quolibet mense semel aut bis per vomitum ventriculum & primas vias à crudis humoribus repurgare. Reliqui medicamentũ aliquod ἐκκοπρωτικὸν seu benedictũ in familiari vsu habeant: quo eundem finem consequantur. In hoc censu erit hiera simplex, pill. de aloë rosata, pill. alephanginæ, infusio foliorum senæ, passulæ laxatiuæ, & similia. Quibus profecto sæpius repetitis tantum efficimus, quantum fortissimo aliquo pharmaco purgatorio semel assumpto, & multo minus vires aut natura inde læduntur. Immo nonnulla ex his talia sunt vt & cibis tuto immiscere liceat, & singulis etiam diebus per integri anni spaciũ sumpta nihil prorsus detrimenti afferant. quod & de mea, & aliorum experientia liquide affirmare possum. Verum de his in præsentia satis. Tu quid tibi de hac hæresi mea videatur, aperte & cõspicuè rescribas, obsecro. Hæmorrhoidum apertionẽ, crurũ scarificationi in meo morbo repræsentre video. Sed quibusnam medicamentis me id rectè consequi posse existimas? Mitiora, cuiusmodi sunt vsus aloës non lotæ, itẽ frictiones cum pannis asperis, &c. tentaui aliquoties: sed absq; vllo fructu. Ad vehementiora autem, colocynthidẽ nempe, glandis forma ano intrusam, aut similia, accedere non ausim. quod antea, etiam secundum naturam fluentes persæpe modum excesserunt, vt ita deinceps maior difficultas sit

Cautela in liberiori Diæta.

fit in ſiſtendis illis, quàm prouocãdis. quod addis, cucurbitulis ſcarificatis ſupra genu collocatis, materias in corpore redundantes ad locum affectum attrahi: me parum mouet. ferè enim leuem aliquam euacuationem præmittere ſoleo. deinde quantum attrahitur, tantum etiam ſimul euacuatur, per aperta illa foramina, vt hũc quoq; metum inanem eſſe appareat. Quantũ ad ſymptoma illud attinet; quo amicum noſtrum quandoque ſub primam quietem corripi vidiſti: quatuor his proximis annis, immenſa Dei benignitate, vix bis illud perpeſſus eſt. Mitto tibi Cratonis noſtri conſilium in hoc caſu mea manu deſcriptum: prius quidem generalius: alterum autem, poſt interlocutoriam ab amico illo noſtro interpoſitam, particularius. Quantum ex eo intelligo: ait vſum Electuarii illius ſibi pluſimum profuiſſe. Itaque aliquoties reparari iuſſit; & ſuccum cichorii, ratione caliditatis epatis, & neſcio quę alia adiecit. Verno tempore plerumque venam ſecat: & hoc ipſo etiam anno vtramque ſapheam. Alioqui cucurbitulis ſcarificatis ſupra ſcapulas & genu appoſitis, duobus quibuſque menſibus elapſis, vti ſolet. Pro euacuatione ventriculi, ac crudorum humorum in illo contentorum, ſæpiſſime ſemihora ante cœnam aliquid Electuarii Hieræ ſimplicis, aut pillulatum de aloe roſata deglutit. Lotiones quoque capitis ex herbis præſcriptis & agarici ℥ij aut iij adminiſtrat frequenter. Frictiones matutinas alternis diebus non negligit, & aliquid etiam præſidii in vngula alcis, quã amuleti loco, de nocte præſertim collo ſuſpenſam, annuloque incluſam digitis geſtat, collocatum habet. Liberari illum non morbo ſolum; ſed omni etiam metu morbi illius, vehementer optarim. Quæ de peſte ex colloquio tuo cum D. Cratone, & D. VVoyſclio ſeniore habito prolixe cõmemoras libentiſſime legi, & pro eorum communicatione gratiam habeo. Latiſſimus campus eſt de his diſputandi, ſi circa omnia diſcurrere velimus. Electuarium Dioſcordion ego, præ reliquis (excepta theriaca & mithridaria antidoto, tanquã iam olim decantatis, & nunc quoq; laudem & vires ſuas obtinentibus) magnifacio. Eſt hic in frequenti vſu Electuarium quoddã, quod facultatis indigetant (communi enim Medicę facultatis cõſenſu ordinatũ eſt) cuius deſcriptionem, ſi monueris, proxime mittam. Cum reliqua namq; ſupellectile mea Pragam præmiſi. Plurimum etiam cõmendatur confectio manus Chriſti perlati cum extracto angelicæ. qua ipſe etiam imperator vtitur. Valde enim delicata eſt, & colorem omnino candidum obtinet. Ego ſacculos ex Arſenico, quales Patauij, vt ſcis, ſolemnes erant, hic pro multis ordinaui. etiamſi Crato noſter valde repugnet. Multi proceres in aula cordis regioni applicatos continuo abſque vlla noxa circumferunt. Retulit mihi quoque nuper chirurgus aulæ noſtræ iam ſenior: ſe in multis peſtilentibus cõſtitutionibus fuiſſe, & ſua manu infectos plurimos tractaſſe, ſemper tamen à contagione immunẽ permanſiſſe, quod ſecum geſtauerit radicem plantaginis maioris ſacculo incluſam, & cum filo regioni cordis adaptatam. vt res celetur: pulueris lauendulæ aliquid admiſcere ſolet; & hinc inde diſtribuere. Ait ſe nemini concrediďiſſe, niſi mihi. Quicquid ſit, ſæpe etiam paruis gratia rebus ineſt Item: Quæ neglecta iacent, pondus habere ſolent. Plæriq; ex ciuibus præcautionis nomine camphoræ momẽtum vino iniiciunt, & inde mane bonũ hauſtum bibunt. Vtrum ea calida vel frigida ſit, in medio relinquo. Argumenta vtrinque afferuntur non leuia: quibus Crato noſter adductus, vtriuſque exceſſus mediam temperaturam habere affirmat; ſed ratione tenuitatis ſubſtãtiæ caliditatis ἔμφασιν obiicere. Prudẽter VVoyſclius ſenior λοιμικὰ φάρμακα in duplicem claſſem, abſorbentium nimirum, καὶ ἐκφυλακτικῶν diſtinguit. quod niſi fiat: multiplex oriri ſolet ambiguitas & cõtrouerſia. Vnguentũ viride, abs te communicatum, illud ipſum eſſe arbitror, quod vernacule apud nos eodẽ nomine *die grüne Salbe* appellatur. Scis noſtris hominib. panaceæ loco eſſe ſolere. ac præſertim eo vtũtur in ruptis, conuulſis & luxatis. hoc enim vnica voce (*Verbrechen oder das VVehethun*) noſtri, ni fallor, efferunt. Si diuerſum iudicas, ſignifica. Germanicam deſcriptionem ex vetuſto quodam manuſcripto codice nuper mihi deſignaui. haud ſcio an omnia inter ſe conueniant. Mihi nimis magna miſcella videtur: quam vbi poſſum, ſtudioſè refugio. Sub artem enim iſta non cadunt: cùm quæ ſecunda temperies, forma, aut proprietas inde poſt fermentationem tot inuicem commiſtis emergat, artificioſè coniectãdo aſſequi nemo poſſit. Hoffmannica accuratè cogitata ſunt: remedia quoq; præclara. Sed ægri facilè terrentur, cùm tantam medicamentorum copiam ob oculos poſitam aſpiciunt, & poſtea nullis ferè vtuntur, ſeque & Medicum decipiunt. Hoc nomine etiam conſilia Montagnanæ, & aliorum quorundam Italorum approbare non poſſum: cùm nimis ſcrupuloſè omnia perſequantur, & in diæta

Paroxyſmus quidam hypochondriacus nocturnus.

Anecdota quædam præſeruatiua maxime à peſte.

El. facultatis Viennenſis.

Manus Chr. cum extr. Angelica.

Sacculi ex Arſenico.

Nouum experimentum de radice plantaginis.

Cratonis iudicium de camphora temperie.

Alexipharmaca dupl.

Vng. Viride.

Confuſio medicamẽtorũ.

sola ordinanda multas paginas & chartas consumant. Vt Italos talia expetere concedamus: apud Germanos certe nostros parũ vtilitatis obtinent, in quã sententiam antea etiam nonnihil disserui. Non est docentis omnia semel docere velle: nec Medici omnia medicamenta semel proponere. quandoquidem multa cadunt inter calicem supremaque labra, hoc est, morbus in eodẽ statu nunquam permanet: sed subinde symptomata euariantur, quæ deinde noua etiam pharmaca desiderant. ita res in infinitum sese extendet. Quantum ad ægrum illum tuum, cui Guaiacum propinare in animo habes, spectat, breuiter etiam consilium & mentem meam nuper aperui, videlicet non improbare me vllo modo hoc decoctum: immo potius præmissis præmittendis etiam atque etiam suadere. Sed caliditatem eius exhorres, & corpus magis attenuatum iri arbitraris. Non est difficile, mi Laurenti, caliditatem hanc contemperare, additis sub finem decoctionis radicibus cichorii, fl. & fol. borraginis, seminibus melonum, item passulis excorticatis. Verum illud me magis hæsitantem reddit: num intemperies, quæ iam in habitu est & partibus penitus infixa, non ob externum duntaxat errorem, sed facultate ipsa læsa, tam cito & facile tolli queat? An etiam satis tutum sit, hac ætate illud tentare? Præterea cum natiuum calorem, qui omnium naturalium operationum in corpore summus opifex est, admodum debilitatũ esse significes: miror te de iis tantum remediis cogitare, quæ qualitati illius subueniunt frigiditatemque ipsi contrariam corrigunt, imo etiam, quæ hoc cum excessu aliquo faciunt, suspecta habere, & non illud potius considerare quod in arte nostra ἀξίωμα est: Calorem natiuũ substantiam quandam esse aëream & aqueam, seu aëre & aqua participantem; nec vllo excessu caloris quæ qualitas sit, præditum. Hæc autem substantia, in pueris potissimum abundat: mox vbi homo ad ἀκμὴν peruenerit, decrescit; donec in extremum senibus secũdum naturam prorsus exstinguitur. Cum autem æger hic anno quadragesimo quarto superato, ad decliuem ætatem tendat: quonam modo defectum substantiæ caloris ingeniti resarcies? quid repones; vt rursus vegetum efficias, quiq; operationes pristinas exerceat? Natura autem, vt domina, debili existente, quid Medici, ministri huius, laudabile efficient? Vides igitur istud prognostico seruire: ne temere illi ægro, cui natura subsidia necessaria desunt, salutem, aut in integrum restitutionem promittas. Sed tamen nihilominus hoc artis præsidio consequi licet: vt si non melius, saltem minus malè habeat. Vt itaq; excremẽticiorum humorum minus in corpore colligatur, sed illi intempestiue benedictis nuncupatis pharmacis expellantur, operam dabimus. Partem quoque affectam pro virili roborabimus: & fluxionis impetum, ne nos præueniat, inhibebimus. Materias horum non recenseo, cum alias inter nos de his actũ sit & tu fortasse melius scias ipsa. Quid Dryoxylus de altero casu responderit iam tenes. Mihi quidem non omnino satisfacit Neq; enim prorsus assentior: à crasso quodam humore collecto spongiosam illam carnem ortam fuisse, alioquin tumorẽ potius excitasset: seu œdematosum, seu scirrhosum. Serosum ego humorẽ, & tenuem atque spumosum iubesse dicere malim: qui carnes vicinas, veluti fermentatione quadam facta, inflarit, & ita rariores, maiusq; spacium occupantes, effecerit. hic, cum iam eo malignitatis peruenerit, vt à natura concoqui & superari nequeat: nimirum omnino è corpore exturbandus est, tum sumptis tum admotis. Inter assumenda, ea probarim, quę melancholicum humorem (huius mineram, vt loquuntur,) respiciunt, simulque admistos serosos humores siue per vrinam, siue per sudores (quo in genere sarsa excellit) euacuant. Extra admoueantur, & loco imponantur τὰ διαφορητικὰ, inter quæ mercurius præcipitatus lotus aut non lotus principatum obtinet. Eluatur locus lixiuio ex calce facto, etiam oleum vitrioli seu spiritus eius admoueatur, aut vnguentum Ægyptiacũ, & similia superponantur. ita tamen vt semper sanę partes defensiuo vocato muniantur: ne & ipsi obvim mali serpentem contagio lędantur. Vbi hæc omnia rite peracta fuerint: tum demum de temperie natiua parti restituenda serio cogitandum. cum non remotis impedimentis, hoc frustra tentetur ab initio. Vt autem desiderio tuo plenius satisfaciam: mitto casum pueri cuiusdam sanè mirificum, cum adiuncto consilio Cratonis nostri, cuius te omnia magnifacere video, nec immerito. Aliquo modo cum tuo conuenit: in multis etiam discrepat. Reperies hunc adiunctum lectionum Capouaccianarum volumini. Historiam curationis tuæ præsentaneæ ἐν τῇ διαίτῃ libentissime legi. Illud medicamentum de borrace antea sæpe commendari audiui: nondum tamen ipse vsus sum. Quam vero tu vim Ætiti tribuis, eam etiã magneti lapidi inesse putarim. Siquidem practicis nostris fides adhi-

De Guaiaco præbendo pro restaurando calido natiuo correcto.

Spongiosa caro.

Præcipitatū.

ὀνυχίζω.

adhibenda est: qui tamen non raro audita potius & lecta, quam visa & ab se experta, in medium magno hiatu afferunt. Dn. VVoiselius iunior mirificas facultates magneti lapidi tribuit: & eum semper secum quo nusquam illo careat, gestare solet. Literas tuas ad Copisium recte curaui: en habes alias à D. Sibenburgero nostro, qui eadem occasione ad me etiam scripsit. A D. VVillebrochio nihil vidi hactenus, nisi forte tibi alia via satisfecit. hæc scribo cogitationibus circa iter distractis: quod me crastino die, ἐξιὼν ὁδῷ ingressurũ spero. Cæsar iam ante decendium abiuit: verum cum non recta via Pragam tendat, aulici paullatim subsequuntur. D. Carolum Osleulum, collegam meum, Pragę me reperturũ confido. Num has recte acceperis, vt me quã primum, saltem per fratrem certiorem facias, rogo. Bene & feliciter vale, charissime mi Laurẽti, & pro ternis tuis hanc vnam epistolã, illis iunctis non multò breuiorem æquo animo accipe, literisq; cunctante tabellione hinc inde insertis ignosce. Viennæ Austriorum 13 Octobris secundum veteres Fastos, Anno 1583.

Magnetis vires.

Post scripta.

Cvm Dominus Crato de Domino præfecto equis dispositis quæreretur, num illi cauteria, quæ D. Acholzius suadebat, conuenirent ratione podagræ, quæ illum iam quinquagenarium à multis iam annis affligit, cum nuper etiam ligno sassafras vsus fuerit, in hæc verba ad me respondit: De valetudine præfecti equis dispositis quid scribam? Meas opiniones de ligno minime falsas fuisse animaduerti. Si cauteria ichores perniciosos in vniuersum exhaurire possent, fortasse aliquid prodessent. Sed quum non possint, & quanto cum periculo claudantur: satis multa exempla me erudierunt. Pręcepta etiam medica vetant trahere materiam ad partem debilem, & per loca affecta euacuare. Nolo recitare quid aliis contigerit. Itaque quid consilũ de cauterio dem, non reperio: nec præsentibus Medicis quicquam præscribo. habes satis meam sentẽtiam de morbis articularib⁹, tum ex aliis meis scriptis; tum iis, quas ad Schonfeldium misi, exploraram. Nullam causam reperio, cur eam mutem. Vsum frequentem pillularũ mearum de tribus, vt appello, conuenientiorem illi futurum, quam cauteria arbitror, præsertim si limatura cornu cerui in potu infusa vtatur, & se ad matutinos sudores assuefaciat. deniq; nunc sub vindemiam vinaceis pro fomento articulos corroboret. Vnum hoc ἐπεάγματος loco addo: si in febribus putridis intermittentibus quibuscunque apparente aliqua, etiamsi non perfecta, in vrinis coctione, ægro ipso die paroxysmi medicamentum purgans dederis, ita vt effectum suum ante paroxysmi inuasionem compleat (horis scilicet 4. aut 5. antequam paroxysmum aduenturum putas) videbis febrim post illum paroxysmum non amplius reuerti sed prorsus tolli quasi incantatione quadam. Probaui iã sæpius, & in pluribus semper euẽtus respondit. In tertianis post tertiũ aut quartum paroxysmum hoc facio. In quotidianis tardius: in quartanis tardissime ac vix ante tricesimum diẽ. Proposui nuper hoc problema etiam ipsi Bucephalo, & ex Hippocratis autoritate deducere conat⁹ sum. Nondum respondit. Tu, si placet, idem experire. Iterum vale.

Pill. de tribus Scholtores cauteriis in Podagra confirmata.

In febribus etiam dec paroxysmi recte purgatur materia concocta.

Epist. CCXLIX.

Idem eidem.

Ita diligens es in scribendo & assiduus: vt me longo post te interuallo relinquas, charissime mi Laurenti. Neglexi sane hoc officium cũ paulo plus otii haberem; in præsentia ob ægrorum multitudinem mihi hoc facere vix licet. Sed tamen reipsa experieris me tui non oblitum: & quod tarditate peccaui, alia ratione compensaturum. Literas ad D. Carolum Osleuium, collegam olim meum, aperui: easque adhuc penes me asseruo. Obiit is febri pestilenti & lenticulari extinctus ipso die solstitii æstiui, morbi autem decimo septimo, statim ab initio morbi malignitas sese prodidit, deliriumque subsecutum est, quod ad mortem vsque perdurauit. Exanthemata admodum tarde prodierunt: die ni fallor, decima aut vndecima. Generosa medicamenta multa, sed absque omni fructa adhibita: cum præsertim æger mente non constaret. Vt aliquid per os assumeret difficilime adduci potuit, imo sudorificam potionem recusauit prorsus. Illitus Ætii ex oleo chamomælino cum nitro potenter quidem, sed nimis sero, maculas euocauit. Quã viri & collegæ optimi mortẽ acerbissimã & tristissimã dolenter tulerim, credere vix potes. Iam tum messis in herba erat: & ille fructus suos explicare cœperat. Si Deo ita visum fuisset: longiorem vitam illi exoptassem ex animo. Cum D. Iohanne VVeidnero te constanter amicitiam colere arbitror. Meminit is nuper

Mors Caroli Osleuii.

tui in suis honorifice. Aphorismos Archiatri nostri miror sane qua ratione nactus sis. Vere tibi confirmo, me illos non vidisse: ac si quidem tua opera & diligentia, qua me longe superas, descriptas accepero, gratissimos habiturum. Ipse autor sua occultat pertinacius. Capouacciana de sensoriorũ morbis remitto. placent sane: sed describere tædet. Interim aliud exemplum etiam à D. Scutellario nostro mutuo accepi. Dixit mihi quidam nuper ex Italia reuersus, dominum Capouaccium nunc in lucem edidisse libellum; inscriptum Præludia anatomica: quibus Galenum contra Vesalium tueri conatur. Adiecit in fine tractatum suum de cauteriis, multis egregiis additionibus locupletatum. Sed librum ipsum nondum vidi. Spero nunc ex nundinis Francofortensibus affore. Quid tibi videtur de saltatricibus illis puellis? quarum historiam, & de iis medicorum nostrorum iudicium haud dubie Dominus Dudithius ad te dudum transmisit? Meam illi sententiam libere exposui. An cum tua congruat scite velim. Sed de his & aliis plura proxime. Bene & fœliciter vale, & præparatam hanc scriptionem boni consule, meque amare perge. Pragæ Boiemorum, 4. August. currente calamo, anno 1584.

Præludia anatomica & cauteria titulo Ganassetti edita.

Puellæ saltatrices.

EPIST. CCL.

PAVLO HESSO MED. &c.

Theodorus Zuuingerus S. D.

MAXIMI facio ministram medicinæ chimiam, eandem si dominæ suæ sese anteponere audeat, flagris etiam dignam censeo. Theophrasto experiẽtiæ nomine multum tribuo, quãdoquidem multa præclara medicamenta, in nescio quib' antris Cyclopum delitescentia, si non à se inuenta, saltem exculta in lucem protulerit, eundem vero arcem medicinæ deiectis veteribus inuadentem non æquiori animo sustineo, quam tyrannidem affectantem Cylonem Athenienses. Atque vt illi, tanq̃ empirico & methodico Medicinæ elegantis imperito, quando dogmata artis tot seculorum consensu confirmata conuellere molitur mentem meliorem dari precor: ita nostris quoq; hominibus, qui methodi inepto studio noua damnant omnia, & de iis, quę nunquam manibus suis tractarunt, sesquipedalibus verbis fanda atque nefanda proferre audent, sensum accuratiorem opto. Et hæc mea de empiria noua (si modo Chimia noua est) & vetere medicinæ methodo sententia est, ab Hippocratis, coryphæi nostri, præceptis neutiquam aliena. Rectè tu vero, qui velut obsignatis tabulis mecum agas, & ex iis quæ ante viginti annos scripseram vel inuitum ad damnandam chimiam in vniuersum cogas. Cæterum & tritum illud nosti: δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι, & delicta iuuentutis vtinam crebra lacrymarũ repetitione delere possem. si methodum spectem, eius loci quem adfers me neutiquam pudet, si remediorum præparationem, etiam dispudet, qui iuuenili præcipitantia mihi vix dum à primis labris cognita damnarim. Hæc sunt, quæ non tam mei excusandi, quam tui confirmandi gratia adferre volui. Vale, Basileæ, 15 April. anno 1581.

Paracelsi encomium & vituperium.

EPIST. CCLI.

THEODORVS ZVVINGERVS

D. Petro Monauo S. P. D.

DE Nepenthe quod quæris, certe quo recentius, eo efficacius, propter opium & hyoscyamum quem recipit, sed & propter recẽtes vires eorum, quæ correctionis causa adduntur, oleum garyophyllorum, anisi, cinnamomi, subtilium scilicet partiũ, tam tutum videtur recens, quam antiquũ. Neq; vero fermentatio tam hic necessaria, quando purior tantum succus sumitur, atque in Theriaca cui crassa omnia & corpulenta indutur. In senibus & debilitatis vtor ad gr. iij. vel iiij. In pueris ad gr. j. vel ij. In iuuenibus & morbis calidis ad gr. vj. cum iulepo rosaceo. Somnum mitem inducit, dolores lenit, æstum extinguit. Epilepticũ spasmum cohibet, nõ tã facultatem partium, quam vapores & spiritus morbificos congelando. Hac experientia tale affirmare possum, vel hesterno die, absque sopore dolorem & agitationem sublatam fuisse in filia Episcopi bimula trium horarum conuulsione laborante. Margaritæ eum æquali pondere vitri in furno antitypo calcinantur, salsugine abstracta extrahitur subtilior pars cum aceto destillante, quo euaporante subsidet calx purissima aqua rosarũ crebris affusionibus abluenda. Aliter in aceto destillato, & spiritu vini generosissimi ana, in fimo contusæ dissoluuntur. Defusione facta nouum menstruum affunditur, donec penitus sint dissolutæ. In fundo subsidet essentia abstracto phlegmate. Et hoc rectius atq; cautius. Alii alias habent præparandi rationes. sed in similibus ἡ πεῖρα κάλλιστον χρῆμα διδασκαλεῖον. Nepenthis vsus Methodicus tutus: sed & qui prudentiã Medici requirat, vt raritate ipsa magis magisque cõmẽdetur, σπάνιον γὰρ τὸ ἡδύ, & prostitutio ipsa si non vires medicamenti, saltẽ autoritatẽ, & per consequens efficaciã extenuat. Aurũ inter metalla principatum obtinere, sed & inter

Nepenthes vsus.

Margaritarũ dissolutio.

inter res naturales solũ immortalitate quadam præditũ esse, qua de causa tacito sensu ab omnibus, licet ignorantibus appetitur, (ἰώτης γὰρ ἡ φιλότης) constat. At illud idem nisi vegetabile primum, subinde animale fiat, adeoq; corpori humano simile, nullam nec corroborandi, nec curandi vim habere poterit. Proinde vulgatis quorundam solutionibus non plus tribuendum censeo, quã auro foliato autiue ramentis. Bibitur & deuoratur aurum, aurum excernitur. Compages illæ adamantinæ ab igne inuictæ aliquid igne potentius quęrunt à quo soluantur. Descriptiones aliquot habeo, tamẽ nullam adhuc examini subieci. Pro tua gratias tibi ago, sunt in ea quędam propter ἀτασίας suspecta. Nam in huiuscemodi interdũ vel minima maximum secum τῷ τυχεῖν ἢ ἀτυχεῖν momentũ afferunt. Vulneraria è pyrola nõ videtur mala, & sæpe συμπάθεια paucorum quorundam effectus præstat admirandos, artéq; dolium medicã, etsi non tollit, ludit tamen, & nõ minorẽ vsus, q̃ rationis auctoritatẽ esse debere cõuincit. Anisum purgãs meum non est, sed à Gallis acceptũ, mutilata tamen, quam habes descriptio: ℞ Anisi ℥ iij. Sacchari ℔. iij. Scãmonii ℥ ij. Turpeti, Mastiches an. ʒ ß. Zinz. ʒ iij. spe. el. de gem. Diamarg. frig. an. ʒ ij. Coq. Sacchoro q. s. Eius dimidia parte excipe pulueres & anisum obducito, reliqua dimidia incrustato. Datur ad ʒ ij & tres. Guaiaci corticum decoctũ sitim quoq; restinguere, & quidẽ potenter, sæpe deprælιendi. Eiusdem in calefaciendo non magnã esse vim, catholici vsus multorũ dierũ innoxius satis conuincit. Ego ℥ j. affundo ℔. vi aq. Coquo ad medietatem. Inest vis purgandi & aperiendi multo efficacior, quam ligno, propter salis copiam. Itaq; 4. doses habebis. Vinum senex noster, à quo accepi, in inueterato tantum adhibebat. Dum sudor mouetur, vinũ non adeo conuenire, vti etiam ventũ seu potius aërem liberiorem, rationi consentaneum. Sed dum purgamus & vino & victu liberalius vti nihil prohibet. 30. & 40. diebus in iis qui bibere possunt, continuis vti nil vetat. Corporis moles attenuatur, vires interim constant. Victus ratio proba, libera tamen, à sole tantum & vento & crapula caueant. Hoc ipso cõmendabile medicamentum, q; eius vsus à suspitione etiam liber est. Pyrapyrum saponem nigrũ requirit, de altero illo, facticiũ intelligo miniũ. Relinquẽdum per horas ad minimũ 12. & cum cutis plane nigra est, tunc impressionem à medicamento factam esse cognoscitur. Orbicularia vlcera requiruntur, quando globulos cereos, vel pisa imponere volumus, vt diu aperta maneãt. Plumbi grauitas, etsi aqueę naturæ sit, ex partium densitate provenire videtur. Chymistis ab hydrargyro, & sulphure combustili, hoc est, impuro. Sic autem appellant halitum duplicem. Nepenthe præterea, de quib⁹ ante, recipit corallorum, margaritarum, croci & succini essentiam, hoc est, partes purissimas, arte elicitas, vt quantũ ab opio & alterco periculi est, tantum præsidii à posterioribus istis. Congelantur itaq; spiritus maligni, sed natiui corroborantur. Hac de causa per accidens ab ipsius haustu sudor in quibusdam subsequitur: in pueris efflorescentia faciei, propulsis à centro ad extima vaporib⁹ malignis. In sistenda aluo medicamentũ præsentaneum. Fratri tuo, & generoso Dudirio officiosam ex me salutem. Salutant te nostri omnes. Vale, Basilea, vicesima sexta Iulii, Anno Salutis LXXX.

Anisum purgans.

Cort. Guaiaci decoctum sitim rest[inguit].

Cauterium.

Plumbi grauitas.

Opiati essentiam.

EPIST. CCLII.

IDEM EIDEM.

TE viuere & valere ex animo lætor. Cœptis aspiret ille, sine cuius numine, nihil est in homine. Hippocratis mediam partem iam absoluimus, nostri scilicet in illum laboris, vel saltem conat⁹. cuius quo maior est expectatio, eo mihi ingratior, mihi crede, qui tenuitatem meam agnoscam, & cum latere maxime cupiam, nescio tamẽ quo Reipublicæ iuuandæ studio in mediam hominum lucem vel laruatus interdum præter institutum efferar. Neque vero & imperitiæ & ignorantiæ crimen refugio, dum mea hac audacia studiosi incitentur. Hocque ipsum clarissimo viro D Hermanno renunciari cupio, κερτὰς ἂν ἐκ ἀμφοτὰς me tales exoptare. Rungius discedens in summa festinatione, nihil ad te reliquit. Callide nimirum vestra vos nomina honorario inscripsistis poculo, ne remittendi occasio relinqueretur. Prodigalitatem ego vestram minime laudo, sed amicæ interim voluntatis testificationem, cum vobis ita visum est, amplector. Tibi, mi Monaui, vitam & incolumitatem precor. Salutant te nostri, inter eos qui Academiæ nunc præest D. Stupanus. Vale, & D. Hermanno, fratri tuo, & item Hesso plurimam ex me salutem. Basilea, 18 Aug. anno 1578.

Labor Hippocraticum.

EPIST. CCLII.

IDEM EIDEM.

DE Theophrasteis quæris, qua legenda methodo, ea nimirum, qua verum à falso discernitur. Quo ordine? Vt ingenue

Quo ordine Theophrastica legenda sunt.

fatear, vel tantus Doctor (vt tibi & nescio quibus aliis amicis videor) tantillum ignoro. An qua data porta ruunt? an τὰ ὕστερα semper πρότερα? an poetica etiam imitatione à mediis incipiendum? Ergo ne quid elabatur, perpetua indagine tota sylua concludenda, & Enniano more optima quæque retinenda. Nam vt nihil aliud, εὐχέμερον certè ἰσοτιμίαν ἐν αὐτῇσι διαπεπειραμένην τὴν, de Empiricis loquens Hippocrates verissimè affirmauit. Turneiserus oculorum dolores quibusdam nostrum excitauit: mihi non item, qui non maiorem mei lucri (sed quidnam illud apud nostros?) quam alienę peritiæ rationem habeã. Cum illo contuli quędam. Apparatũ Herbarij vidi maximum, & opinione grandiorem, icones plurimi, vt si nihil aliud in præsens, φιλοπονίαν certe tantam laude dignissimam iudicẽ. Οὐγγαρικὸν specimen coràm se editurum promisit. Interea ἐποχῇ vtamur, & cum Tralliano, si res ita ferat, vel à vetulis nos discere non pudeat. Hippocratem proximo mercatu videbis. Clariss. viros Hermannum & Hessum ex me salutabis officiosè. Vale vir doctiss. nostri memor. Salutat te Platerus cum toto collegio. Basilea, 20. Nouemb. anno 1578.

Turneiserus.

EPIST. CCLIIII.

IDEM EIDEM.

Paracelsi scripta.

QVÆ tu ad me de Paracelsi scriptis, tanquam ad eum qui multum studii atque temporis in iis collocant, scribere videris. Quod cùm à me longe sit alienum, ignotæ regionis cõmonstrator esse nequeo. Atque vt λογισμὸν illius, vel sectatorum non magnifacio, neque enim intelligo: sic λεξιν eorũdem cum Hipp. in pręparatione pręsertim medicamentorũ facio plurimi, cùm ad vsum medicũ egregiè conferre videam: neq; tamen ea intemperie, vt iccirco veterũ medicamenta omnia respuenda censeã. Sunt quibus panis, sunt quibus maza, sunt quibus sorbitiones conueniunt, non modo pro vitę & fortunarum diuersitate, verum etiã morborum. Locus de empiricis apud Hipp. comm. præceptionũ extat, sub finẽ. Seuerini Dani ingenium magnũ iudico, & Ideam eius ad Paracelsi scripta plus quã vllius alterius cõferre arbitror. Cæterum seruit etiam ille auctoritate, & dum libertatẽ philosophicã præsentat, ipsas quoq; Theophrasti sordes extollit. Vsque adeo difficile est modum tenere. Doctior verò ille est, quam vt à Paracelsi discipulis vel legi, vel intelligi possit: seuerior, quam vt nostri illum admittant, studiũ interim Theophrasteæ opinionis ex principiis Hipp. deducendæ nec ineptum, neque malum in quibusdam. Sed hæc alij iudicent. Hippocratem Francofurto per certum hominem ab Episcopio petes, scheda quam subieci ostẽsa. Rugij familiaritate vtor, à quo etiam ipse non verear quinetiam discere cupiam. Vale. Basilea, 26. Martij, anno 1579.

Idea Medica Seuerini Dani.

EPIST. CCLV.

IDEM EIDEM.

HIPPOCRATEM in præsens è manibus deposui, Theatri tertiationi occupatus, non penitus spem abieci, præsertim si, quod spero, aliquis in contextu Græcò emendando, & versione Latina adiungendà operam interea suam interposuerit. Etsi ex hoc ipso specimine, vt doctis ad meliora præstanda animum adieci: sic forte eorundem laboribus à commentando deinceps absterrebor. Quo nihil mihi crede, optatius foret, vtut sint, qui ex suo ingenio diuersum de me sentiant. Nepenthis descriptionem, quam petis, ne fidem labefactem, in præsens mittere non possum: neque ea magno tibi foret vsui, cum operosa & artificiosa admodum sit præparatio: quin etiam ipse ego non paro, sed parato vtor. Diligentem requirit & industrium hominem. Is est Adamus Keck pharmacopæus Francofurtensis ad cygnum. Drachmam ille paulò plus floreno vẽdit, in decem vel duodecim doses suffecturam, pro ratione ætatis, morbi, virium. Medicamentũ insigne, sed quod promiscuo vsu minimè prostitui debeat. Basilea, 10. Iulij, anno 1579.

Nepenthis præparatio operosa & artificiosa.

EPIST. CCLVI.

IDEM EIDEM.

TE in Hippocrate diligenter versari, gratissimum est: cùm ex illo ceu fonte solidioris medicinæ, veritatis & virtutis studiosus, in quorum numero te non in postremis colloco, plurima, & ea quidem minimè vulgaria aliquando decerpturus es mihi persuadeã. Qua in re si Deo opt. max. visum est mea quantumlibet tenui & perfunctoria obstetricatione vti, est cur illi gratias agam æternas. Qualitates primas non simpliciter reiicit Hippocrates, sed propter hypothesin aliorũ suspectas facit. nec immeritò, cùm vel nostro seculo videamus non paucos in morborum causis ad beatas illas qualitates omnia referre, & in abstractis formis ita occupari, vt concretorum, & veluti materialiũ qualitatum (si cum prioribus illis conferantur) penitus obliuisci. Hipp. certè qualitas prima nuda, non nisi cum materia (cui & color & sapor attestatur) ad morbos facere videtur: adeoq; in iis etiam,

Hippocrates primas qualitates reiicit.

etiam, qui immateriales penitus censentur, materiam hanc dari verisimile est, eo solo differentem, quod in his subtilissima, & sensui obscurior, in illis manifestior & crassior deprehendatur. *Duo morborum principia Hippocrates.* Hinc duo morborum principia materialia, πνεύματα καὶ ῥεύματα, non vno loco ponit. Neque vero ociosæ erũt primæ qualitates, sed vt per se parum efficiunt, sic cum materia sua iunctæ, plurimum momenti afferunt: cum quod lib. de diæta docet πῦρ πάντα κινεῖ, ὕδωρ πάντα τρέφειν δύναται. Dudithio viro summo faustã felicemq; migrationem hanc opto. Te vero beatum, qui tanto viro tam familiariter deinceps sis vsurus. Ei plurimam ex me salutem. Sed & fratri tuo νεογάμῳ. Salutant te collegæ omnes vno ore, in examine Iustinĩ Gothani, viri doctissimi. Basileæ, 8 Nou. Anno 79.

EPIST. CCLVII.

IDEM EIDEM.

NOLI tu vero, mi Monaui, in senem nostrum iniurius esse, quasi Zuingeri ἐπιγαμίᾳ aliquid ei splendoris, obseruantiæ saltem aliquid, accesserit. *Nepenthe.* Nepenthis gran. iij. ad v. in adultis, cum colici, cum nephritici dolores vrgent, sacchara rosaceo subactis, vel cum iulepo rosarum dilutis vtor. In pueris ad granum j. cum syrupo pæoniæ, vel simili alio, ad motus epilepticos sistendos. In febriũ inquietudine medicamentum præstãs. Vino vel aqua oportuna dilutum dentium dolorem mirifice sedat. Alui fluorem egregie sistit. Medicamentorum purgantium vim compescit. In senibus & debilibus caute exhibendum, non quod periculi aliquid subsit, sed ne locus detur inuidorum calumniæ. Theriacæ specie, vel extracti alicuius ad præsentem morbum oportuni, exhibere soleo. Somnum lenem conciliat, neque vigilia subsequens vestigium nareoticĩ vllius relinquit. *Medicamẽta vilescũt prostitutione.* Illud vero sedulo cogita, medicamenta ipsa prostitutione vilescere: nõ quod communicatio boni vires ipsius boni eneruet, sed quod familiaritas nimia contemptum parit, quando id quod serui studio perfici poterat, in eo herilis opera impenditur. *Catholicon.* Catholicon si est, quod nomen præfert, etiam in arthritide. Neq; verearis incentiuũ ad fluxionem, quandoquidem è diuerso adest quod retrahat. Itaq; penetratio eo vsque vsui est, donec purgantis medicamenti vis ad articulos etiam pertingat, & inde humores alliciat: cum vis purgatrix sudoriferam superet. Nisi hoc esset, rationi Rõdeletii acquiescerem. Hæc causa cur tam lente, & tarde & innoxie agat. Id quod vsus te docebit. Sed medicamentum tale est, q̃ Medici manu parari debeat: ipso alioqui vsu vilescet, & abusu pharmacopœorũ importune adhibitum suspectum reddetur. Nullum ego illi ex purgantibus ὡς καθολικῶν prætulerim. *De succo absinthii.* De succo absinthii quod quæris, sic mihi videtur: quatenus absinthium stomacho prodest, id detersione & astrictione sua præstare, quarum vtraq; in terrea parte sita est. *Effectus triplicis concoctionis.* De πέψει mixtorum præclare Galenus exemplo rosæ. Videtur certe vt in animalibus, sic in plantis, triplicis concoctionis, velut effectus quidam, χυλὸς, χυμὸς, ὀπὸς: etsi in aliis ali⁹ magis apparet. quorum singulis suus inest spiritus, singuli vero solidæ parti tanquam carnibus & ossibus inhærent. Vinum ratione spirituosæ partis spiritus reficit: respectu ὀποῦ terrei sic penetrat & detergit, respectu χυλοῦ & χυμοῦ sui sic nutrit. Orta à principiis non attestãtur suorum principiorum. Sic ex tribus illis humoribus quidã terræ, alius aquæ, tertius aëri proportione respondet. Etsi horũ ipsorum rursus singuli à reliquis separati in partes aliasiisdem principiis respondentes separari à natura possint, vel chymicæ analyseos argumento, quantum quidem ex artis huius tyrocinio huc vsq; deprehendere licuit. *Ad orientem qua.* De situ vrbium idem iudiciũ, quod de situ domorum, quas ad orientem vel septentrionem ipsas dicimus, quaten⁹ solem & ventos ex ea parte suscipiunt. Hinc crebro apud Hipp. Si vrbs ad austrum sita, à septentrione vero σκέπην habeat, hoc est vel montium vel syluarum beneficio à Boreæ impetu defendatur. Idem de fontib. ad orientem erumpentibus iudicandum censeo. Vale: salutat te Platerus. Tu ex me D. Hessum & Hermannum, inprimis vero Rhedingerum nostrum. Basilea, cal. Feb. Anno 80.

EPIST. CCLVIII.

IDEM EIDEM.

PErsolui superioribus tuis, missis ad Camerarium literis. Rungio te familiariter vti gaudeo. Ad ternas meas nihil ille hactenus: nec an Hippocrateum exemplũ habuerit, scio. Oleum ceræ præclarum, nisi odore suo caput infestaret. Turpethi mineralis tot præparationes, quot artifices. Recte tu, qui nondum exploratis caute vtaris. Vteris illis deinceps & audacius & felicius. Ii enim qui odio sectæ Theophrasteæ hæc & rident, & insectantur, non tam in chymistas, quam in chymiam medicinæ famulam, multo antiquissimã, iniurii sunt, & de ignotis iudicium interponunt. Et vero hęc talia sunt, vt αὐτόχειρες requirãt. Plateri tabulæ ad mercatũ ꝓximum exponentur.

Rungium ex me officiose salutabis: & quia certius à vobis quam à Francofurdensibus literas accipere soleo, vti hanc ceu regiam viam sequatur monebis. Vale, mi Monaui. Basileæ 13. Kl. Iunii, anno 1581.

EPIST. CCLIX.

IDEM EIDEM.

ACCEPI tuas. Neque vero Nepẽthes congelando tantum, sed & dissipando & propellendo, confortatis visceribus præstat in Epilepticis. In pueris eo exhibito animaduerteres faciem robore suffundi. *Congelatio Spirituum.* Congelari vero spiritus nihil mirum videatur, si momento etiam & à calidis frigida, & à frigidis calida, mediantibus spiritibus, h.e. corporibus subtilissimis & agilissimis, coagulari animaduerteris. Sic oleum Camphoræ ab aceto non tantum sed & ab aqua simplici. Oleum saturni à momento aquæ, oleum Sulphuris crassius ab vrinæ spiritu. Iucunda profecto Empiria, &, vt ingenue dicam, multis otiosis theoriis anteferẽda. Recte tu de moscho in vterinis remouenda. De mumia nõ multum laboro. Nã basi medicamenti, & iis, quæ adduntur oleis, vtramq; vim tribuendam censeo. *Margaritarũ acredo.* Neq; vero margaritarum acredo te offendat, nisi etiam salium, qui tamen non modo innoxie, sed & magno cum commodo exhibentur. Magna sunt hæc omnia, & præclara, sed ταρίχευσις interim ἡ ἐμπειρία ea est, quæ Medicũ facit ἄριστον. In aniso purgante scammonii molẽ ego neutiq; phorresco. Fac periculũ. Descriptio genuina, quã misi, nisi quod in scheda tua pro Turpeti, Mastichis an. ʒ ß. substitues an. ʒ ß. Nostri non conficiunt, sed alibi confecto vtimur. *Catholicon decoctum.* Catholici decocti ℥ iij. infunde ʒ ß. caryophillorũ cũ ℥ ß syrupi rosati solutiui. Nihil eo mitius. Nunc adeo quinquagenarium ex infectione Hepatis calidioris, toto corpore scabiosum, per dies 40. feliciter eo purgaui. Loco vini decocto leniore vtentem, victus reliqua ratione liberiore. Purgat tant nũon prolicit sudorẽ. Neq; est q̃ ἱδρωτικὴν vim quodammodo afferri putes, si καθαρτικὸν reddatur. Vis illi aperiens tanta est, vt purgans ad intima deducere queat: neq; vero tanta, vt per sudorem purgare queat. Indicat curatio ipsa, nec tu nisi experiare credas. Vino non interdico, nisi penetrationis maioris caussa loco vini substituendũ videatur lent⁹ decoctũ. Guaiacóne vero vinum venenũ? At & Matthiolus, & Massa vino Guaiacano feliciter vtũtur. Cratonis formulam probo. Multas cõsimiles Massæ libell⁹ de morbo Gallico cõtinet. *Turpetum minerale.* Turpeti mineralis tot fere descriptiones, quot capita. Neq; ego de effectu quicquam afferere possum, qui præparationem ignoro. Vnam habeo, partim diaphoreticã partim vomitoriam: sed vehementem vtramq; Itaq; blandioribus & tutioribus vti malo. *Diasulph.* Diasulphuris descriptio non placet. Congeries illa medicamentorũ mihi non placet. Si Theriaca sulphur præparatũ excipias, cũ castoreo, thure, camphora (quid enim crassa illa, & per secessum abitura moramur, margaritas, lapides) idem factũ putarim. Scilicet & pharmacopœorum lucro consulitur, & copia ingredientium medicæ singularis memoriæ auctoritati, si Diis placet, consulitur. Etsi & illud verum est, Regem absque satellicio in publico cõspici non debere. Sic mores nostri. At Agesilaus etiam solus inter suos probabatur. Hæc ego ad epistolam tuam raptim. Vale, mi Monaui, & me amare perge. Basileæ Calend. Maij. Anno XXCI.

EPIST. CCLX.

IDEM EIDEM.

DE cometis iudicium tuum magnifacio. Etsi in hoc genere, vt & in compluribus aliis, non magis Platonica, quam Christiana ἐποχὴ mihi probatur, in Academia cælesti aliquãdo explicanda. Quod de stibio hyalino quæris, vt vehementissimum, sic efficacissimum medicamentum esse in vtramuis partem, ipsa docet experientia, & propterea pharmaci nomine dignissimum, quod recto vsu ἄκος, sinistro ἄχος φέρειν soleat. *Cauterone opus … in vsu … bus.* Nauem agere ignarus nauis timet: & stibium ægro, non nisi qui didicit propinet. Cum procliue sit in vtramq; partem peccare, & improuidovsu infamia Medico, pernicies ægro accedat. Quod ipsum Arragosius de metallicis plærisq; sentit, vt non plus gladio Scanderbecci, quam dextræ eiusdem sit tribuendum. adeoq; insaniæ notam mereantur, quotquot vel methodũ nouorum medicamentorum supellectile exarment, vel eorundem fortuito successu antiquam artis viam damnant. Vale, Basileæ 10 Iulii, anno 1579.

EPIST. CCLXI.

IOHANNI VVEIDNERO MED. &c. *Theodorus Zuuingerus S. D.*

TE viuere & valere opto. Successibus tuis gratulor, VVeidnere doctissime. *Zuingeri cura in Gallicana lue.* Ego manipulum vnum corticis ligni Guaiaci contusi in libris sex aquæ coquo ad dimidias pro potu. Ad tertiam vnam pro infusione. In pertinace gallico repetito vsu opus est, vere & autumno. Vino hactenus vsus nõ sum, etsi bonus ille senex eo in gallico inueterato vtetetur. Cæterũ vsus huius pharma-

pharmaci ſic, vt omnium aliorum, nõ ſemper ſuccedit, propter analogiam ſcilicet diſparem, & idioſyncraſiam corporum.

Antidotis parum tribuendum vbi veneni gradus ignoratur.

Antidotis parum tribuo in hoc genere, quando veneni gradus ignoratur, etſi quo modo antidotus illa ex Guaiaco ipſa petẽda, quę nõ tã manifeſta quam occulta qualitate contra morbũ pugnat. Sed vt purgationes ipſas maximi facio; ſic intermiſtos ſudores ex mercurio præcipitato flauo, vulgo turpetum appellant minerale, dum abſq; corrodentibus præparetur, aut certe acrimonia omnis eluatur. Sed de hoc alias.

Turpetum minerale.

Catholici vſus.

Peregre etiam Catholici vſus eſſe poteſt talis: ℞ xeroxerotati minutiſſ. puluerisati ℥ ij. ſalſæ pariglię ℥ j. liquiritiæ ℥ ß. ℞ pulueris huius ℥ j. ß. Macerentur primo, inde bulliant in iuris pulli, vel aquę communis mẽſura vna ad medietatem. Seruetur poſtea. ℞ foliorum ſenæ ℥ ij. meliſſæ, roſarum pallidarum, cinnamomi ana ℨ ij. ſacchari ℥ ß. Miſc. Exinde curo ſingulis noctibus in ℥ vj decocti ſupradicti frigidi macerari pulueris poſterioris ℨ vij. Mane per paruum laneum linteo ſubtili tectum colo, ſyrupi roſati momentum addo. Hoc ambari loco addere volui. Miſcentur pulueres varii mangonii cauſa, vt non quidem naſuti dignoſcere queant. Hippocrates nũc ceſſat, quando in theatro totus ſum. Tabulas noſtras in Ariſtotelis Rhetorica iuuenilium ſtudiorum noſtrorum tyrocinia edere nec licet, nec placet. Dolet mihi multa irreuocabilia emiſſa, at non dolet, ſi anſam hæc ipſa aliorum melioribus cogitationibus præbeant. In medicinæ veteris cõſtitutione & deductione methodica, ſi Deus inter tot peſtilentis luis funera pro ſua clementia vitam dederit, occaſione profeſſionis meæ deinceps tonisero. Vale V. D. & me amare perge. Baſileæ 9. Octobr. anno 82. Ignoſce feſtinationi.

EPIST. CCLXII.

IDEM EIDEM.

ACcepi tuas, V. D. & vt Homerico more ab vltimis ordiar, quam miſiſti ſigillatam Amvvaldinam neque vidi, neq; de ea iudicare poſſum, ne mihi de peregrinis & incognitis iudicium ſumere videar. Odor ſpicæ genuinus non eſt, an propter oleum ſpicæ admixtũ ad candelam ardet. Ex facultatibus certius quid vos ipſi coniectabitis. Neque vero ego, quod in epiſtolã tua primum fuit, antidotis derogo, ſed nõ omnes, quę antidotorum nomine circumferũtur, cuiuis morbo venenato, aut veneno quid ſimile habẽti cõuenire, & vt quammaxime nihil obſit, nihil tamen prodeſſe nõ magis ratione, quam ſenſu iudice ſimul iudico & cenſeo. Etſi vero gradus veneni æque atq; antidoti interdum penitus ignoratur, ac nihil prohibet fortuitò antipathię naturalis τὸ ὅτι etiam à plebeiis deprehendi, cum τὸ διότι ne ſummi quidem rerum naturalium ſcrutatores aſſequantur.

Terra Sigil Amvvaldina.

Antidotis non ſtatim fidendum.

Turpethum minerale.

Turpetum minerale Quercetani quale ſit ignoro, & quando arcanum illud eſſe vult, per me tale maneat. Eius quo Bodenſtenius vtebatur formulam habet, ſi modo legitima eſt, cum S. & oleo vitrioli, colore aureo, ſed quod non per ſudorem tantum, ſed & per vomitum & ſeceſſum granorum iij pondere purgaret.

Sal Coralliorum.

Coralliorum ſal, cum prius per ſe ſoli in clauſo vitro calcinati fuerint, aceto ſtillaticio extrahitur, quod aceto adhuc iunctum ruborem egregie ſeruat, eodem rurſus abſtracto albedinẽ recipit. Eo ſale in corroborando, & ſiſtendis fluxibus præclare vtor. Sunt qui cũ nitro prius calcinẽt, ſed multiplici ablutione ſalis opus eſt, & nitrum ipſum tincturæ videtur inſidiari. Mutatio vero iſta coloris tũ in coralliis, tum in tartari ſale ſuperinfuſo aceto, inde abſtracto, qui fiat, nondum aſſequor.

Aceti Stillaticii acrimonia non adeo corroſiua.

Cæterum quod Fernelius eroſionem aceti veretur, ex Galeno ipſo diſcere debuit, multa eiuſcemodi intra corpus tuto propinari, quæ foris corpori admota & rubificanr & erodunt, & cruſtas inducunt. An vero acetum crudũ acerrimum, quo coqui paſſim vtuntur, minoris acrimoniæ erit ſtillaticio? maioris ideo efficaciæ propter craſſitiem ſuam, qua magis adhæret, & diutius infeſtare poteſt. Nolim interim tanti viri iudicium reprehendere, ſed hoc aſſerere poſſum, vt quã maxime aceto iſta exrrahãtur vel acerrimo, vel S. oleoue vitrioli, at crebris ablutionib⁹ eadẽ rurſus elui, aut ſaltem ita attemperari, vt in tantula quantitate qua exhibentur, vix centeſima pars ſit eius acrimoniæ, quam nos quotidie de manu coqui in pulmẽtariis, & acetariis innoxiè ſumimus.

Turpeti mineralis dulcoratio.

Turpeti, vt ſupra monui cum oleo & S. vitrioli præparati dulcoratio repetitis fit ablutionibus cum aqua calida, vbi illud mirum accidit, maſſam mercurialem, quæ alba fuerat, affuſa primum aqua flauã reddi, toticſq; ablui, donec nulla amplius vel ſalſedinis, vel acoris veſtigia ſuperſint, tum demũ aqua frigida ablui & exiccari.

Corallorum calcinatio.

Coralli ſimiliter ſubtiliſſimè contuſi in cucurbitam iniiciuntur, per alembicum aqua abſtrahitur flaua (ſi dextre negotium obeas, forte etiam in veram tincturam, olei rubicundiſſimi inſtar, incides, quam mihi ſemel tantum videre & excipere contigit) poſt aucto igne calcinantur ad albe-

dinem, inde affuso aceto ter destillato in tepidis cineribus rubedo extrahitur. Abstracto rursum aceto id quod subsedit aqua dulci multoties abluitur. Et hęc ego ad tuas, mi VVeidnere, sunt hæc talia, quæ αὐτοψίαν potius, quam ἀκρόασιν vel ἀπόγευσιν requirant. Nam paruus interdũ error totum opus interturbare consueuit. Vale V. D. & me amare perge. Basilea, Calen. Maii, anno 1583.

EPIST. CCLXIII.

IDEM EIDEM.

[illegible] præparare spiritum vitrioli.

CHALCANTHINVM spiritũ alii aliter. Operosissima illa, quę per nouum alembicum repetitis combibitionibus fit: Ego compendiosiore via elicio, vna cum oleo non (vt vulgo) abstracto primũ phlegmate & abiecto inde elicito oleo (sic enim spiritus humidi omnes pereunt) sed à primo liquore vsq; ad extremum omnibus simul in eodem receptaculo manentibus & permixtis, postmodũ rectificando primum phlegmate inerti, subinde oleo albo (quod spiritum vocant) tandem rubro separatis. Cæterum in turpeti præparatione non spiritu, sed sale vitrioli opus est, (an forte tu notam ſ. pro spiritu accepisti?) sic enim correctior & multo coloratior erit mercurius. Spiritu exhaustus in præsens, ἀντίδωρον mittere non potui: mitto tamen vt in re tenui, tantillum in vasculo. Hisce dieb. σὺν θεῷ rursus parabo. Terræ Amvvaldinæ semunciam data cõmoditate ad me mitti cupio, indicato precio, si modo earum est virium, quas tu prædicas. Tibi, mi VVeidnere, vitam & incolumitatẽ, quæq; à Deo eximiè pendet, felicem in arte successum. Basilea 12 Septemb. anno 1583.

Ol Album vitrioli spiritus dicitur.

Sal vitrioli.

EPIST. CCLXIIII.

IDEM EIDEM.

PRO Amvvaldina tabella gratias tibi ago. Tanceti aquã absq; infusione, ipso decocto crediderim & suauiorem & efficaciorem, nisi forte ipsa decoctione sal quoq; subtile extrahitur. Camphoram cum spiritu vini generoso solutam quidam in pestilentia maximi faciunt. Salis vitrioli ratio hęc est: Post elicitum oleum subsidentiæ, (quam caput mortuum vocant) aqua communis calida affunditur. lixiuium paratur, more consueto. Filtratur. Phlegmate abstracto, in fundo remanet sal. Quod si impurius videatur, iterũ dilutum cum aqua, colatumque excoquitur. Salis oleũ aliualiter: Ego sal cõmune vstulatum vrina puerorum octiduana excipio. In calido per dies aliqnot foueo. Liquorem omnem per filtrum colo, colaturã excoquo. Sal tetragonum in fundo manet, qnod in frigido supra porphyritem in oleosum liquorem abit. Hęc tibi petẽti ego ex tyrociniis meis. Nam quod tu de ramo illo aurifero votum addis, agnosco ego tuam erga me beneuolentiam, sed vt contrario mihi opus esse voto videatur, ne si tale quid cõtingat inter homines βίον ἄβιωτον induere cogar Timonis illius Lucianici more. Vale V. D. Raptim Basileæ, 12. Maij, anno 1584.

Camphora soluta.

Salis vitrioli præparatio.

Oleum salis.

N 14.

EPIST. CCLXV.

IDEM EIDEM.

ACCEPI xenia tua ἀστεικὰ & pro iis gratus sum. Corallorum verã tincturam semel ego αὐτοχειρί elicui, puram, sanguineam. Sæpe post id tentata, non successit amplius. Cæterum ἀντιβαλλόμενον μηχάνημα, quo vtor frequenter tale est: Coralli rubri triti minutissime in vase vitreo, superimposito alembico calcinantur ad albedinem, vt vasis fundus candescat. Calcem hanc aceto destillato potenti immitte. Fermentationem ex dissolutione videbis egregiam. In calido foue diebus octo, quotidie bis agitando. Tingitur colore rubro. Defunde colaturam, repete infusionem. Tincturas omnes simul collectas vesicę iniice. Abstrahe per alembicũ phlegma omne. Liquorẽ crassum, qui in fundo remansit, in vitrum patulum effunde, sine vt in calido exhalet serosum, videbis formas pulcherrimas, & noua coralliorum rudimenta. Ablue aqua calida sæpius, & rursum abstrahe. Exiccatã materiã supra cineres calidos foue per hebdomadas aliquot, & in sal albissimum conuertetur, quod in quolibet liquore promptissime soluitur. Eadem margaritarum ratio. Plura in præsens propter occupationes non licet. Tibi ego, mi VVeidnere, vitam & incolumitatem ex animo precor, & Rothum, sic vti satis, tibi commendatum esse cupio. Basilea, 25. Iulii, anno 1585.

Tinctura Corallio.

EPIST. CCLXVI.

IDEM EIDEM.

ERGO de incolumitate vestra Gallum Æsculapio debemus. Sic Christus seruat suos. Nos iisdem in præsens febribus pestilentibus maculosis affligimur. Arsenici ego nullum periculum feci. Fecere alii mihi noti, sed incerto euentu. Euphorbiúmne verò quis exhibere audeat, qui stibium multo mitius subsannare audet? Vsque adeo nostra nobis placent, aliena sordẽt. Pillulam de arsenico multò mitiorem crediderim. Sed ἡ πεῖρα omniũ iu[illegible]ar. Theriacam,

Quis reiiciat, quæ laudes in peste.

acã, electuarium oui, Antidotum præſertim Matthioli,additis granis xv vel xx olei ſulphuris, reliquis prætero, cuius ipſius ſemunciam cum ſuperpendio à Gallo emtã duobus ſolaribus ſiue baziis noſtratibus LIIII. pixidi incluſam tibi mitto Calorem natiuum efficaciter roborat, patenter ſudorem mouet. Vale V.D. Baſileæ IX Iunii. Anno 1586.

EPIST. CCLXVII.

IDEM EIDEM.

Aurum potabile tentatum ſophiſticum.

ACcepi tuas, VVeidnere doctiſſime, cum duobus aureis, qui æquiualent gallicis,quos Gallo Chymiſtæ dedi. Aurum ille πότιμον nec parat, nec vendit, etſi parandi rationes varias nouit, ſed vt ait ſophiſticas omnes. Quam miſiſti formulam Beatianam, à Monauio iampridem acceperam. Eam certe neq; auſim, neque velim tentare, ne opera & oleum labore longo periret, neque crediderim hoc præſtari poſſe, niſi oculata fide edocerer. Multa in huiuſcemodi arcanis σοφίσματι venduntur, multa quin etiam ἀτυχήματι & ἁμαρτήματι contingere poſſunt. Ego generoſo ſpiritu vini ex vino extracto, agallochi optimi ſucco prægnante in reſtaurandis viribus feliciter vtor. Oleum ſulphuris ſudores prolicit, eoquenomine gallicis quoque cum decocto ligni vel ſalſę propinatur efficaciter, ſic doſis decocti mole patcior, viribus maior eſt. In aſthmate certe cum aqua iridis, helenii, ſcabioſæ & ſimilibus ad grana ſex mane vtiliter ſumitur, aut certe cum iuſculo, itidem veſperi tribus ante cibum horis. Materiam namq; incidit, digerit, & catarrhum defluentem quoque ſiſtit. Cum vino etiam propinare ſoleo, admixto ſaccharo, in ſtomacho languente, in obſtructionibus, in doloribus inteſtinorum à flatu excitatis. Spiritu auri generoſo extrahe cedoariæ ſuccum pro more, vehiculo ad medietatẽ abſtracto, ſucci huius ℈ j cum ℥ ij iulepi roſ. limpidi miſc. pro paralyticorum vſu. Decem guttæ efficaciores, quam multa alia antidota. Eodem iulepo prophylactici loco apud ægros vtor, vaſculo exili, quod enchiridii loco eſſe poſſit, incluſo, cũ ſiphone paruo. Sed auocor. Tu vale V. cl. Baſileæ, 29 Nouemb. Anno 1586.

Extractum Zedoar.

EPIST. CCLXVIII.

MAGNIFICO DN. ANDREÆ DVDITH ab *Horekowitza, &c. Th. Eraſtus Med. S. D.*

HOc ipſo die, cum inter libros chartasq; aliud quærerem literas tuas, quas ſuperioribus ſeptimanis fruſtra ſæpius quæſieram, reperi. Itaque gaudio affectus ſtatim iis relictis ad reſpondendum me accinxi. Primum tibi gratias ago ſummas pro tua beneuolentiſſima erga me voluntate. Quod tibi, vir ſumme, aliquid eſſe videor, totum hoc tuo erga me amori tribuo, mihi nihil eorum arrogo. Paradoxa quoque non conſector, & quæ à pleriſq; probari video, non ante damno, aut reprehendo, quã ſæpe diligenterque apud me examinaui, & excuſſi, aliorumque de mea opinione cogitationes atque argumenta expendi. In eo ferme ſum totus, vt quæ antiquis recte tradita, & à poſterioribus negligentius exculta deprehendi, ad examen reuocem, & diiudicanda aliis proponam. Scripſi theſes de contagio, putredine, morbis totius ſubſtantiæ, quas te iam habere ſuſpicor. ſunt enim editæ. Conſcripſi etiam de ſomno, melancholia & conuulſione, quæ vulgatæ nõdũ ſunt. Et in poſtremis confuto ſententiam omnium certiſſimis demonſtrationibus, at non proinde certis fortaſſe, quid ſentiendum ſit doceo. Fores nihilominus patefacio aliis, aut viam Indico, rectius cogitandi. Statui otiũ nactus fuſiorem omnium declarationem proponere, & obiecta, quæ vel ipſe finxi, vel ab aliis clariſſimis medicis & philoſophis excogitata accepi, dilucide explanabo: vt vnicuique liceat de tota cauſa ſententiam dicere. De epilepſia præter illa, quæ in quarta parte Antiparacelſ. diſput. habentur, nihil ſcripſi. Compendium artis noſtræ anno 1563. in feriis canicularibus extra ordinem auditoribus expoſui, neque id ſcripto comprehendi, poſt annos decem, aut his amplius exemplum à quodam accepi, vt auditores exceperant, quod ego factum fuiſſe prorſus neſciueram. Velim certe tantum mihi otii dari, vt te cognoſcere liceret. Fortaſſe prodeſſe aliquibus poſſet. Interpretatus ſum annis ſuperioribus aphoriſmos Hippocratis & prognoſtica, ſed pro more meo, ne verbum quidem habeo notatum. Fuere tamen ex diſcipulis aliqui, qui quam potuerunt diligenter exceperunt. Miſi nunc Baſileam libellum de ſtrigibus, quem inuitus ſane ſcripſi, ac reſpondere cuidam coactus effudi verius, quam ſcripſi. Spero tamen nec aduerſarium, nec quenquam alium porro litem mihi de hac re moturum. Bene vale, die 14. Sept. anno 1577.

Compendium medicum Eraſti.

Liber Eraſti de ſtrigibus.

EPIST. CCLXIX.

THOMAS ERASTVS HIERONYMO *Capouaccio, S. D.*

AD ea, quæ ex amici cuiuſdam medici excellenter docti, excerpſiſſe lite-

aut cum veteri comico καταφάγας καὶ ἐμπίνας in conuiuio appelles. Cæterum in præsentia vnum ex libris abs te mihi communicatis remitto: quem mox consequetur alter intra dies non multos. Curaui mihi describi, quæ in eo desiderabam. superest duntaxat, vt relegam, & lacunas alicubi, ob librarij imperitiā relictas, expleam. Oro vt tarditati meæ veniam des. Pro more vero nostro consiliū quoddam à domino Cratone nuperrime conscriptum adieci. item alterius cuiusdā medicamenti descriptionem: quo se mirificas curationes obiisse dominus D. Stromerus testatur. Ait plus quingentis florenis sibi constitisse. Ego vix magnis precibus extorquere potui. Habes etiam medicamenta duo excellentia in paralysi, vel contractura post colicam:

Pro paralysi.

℞ Rad. Vrticæ m. iij.
Iuæ arthetic. m. ij.
Baccar lauri,
Saluiæ,
Rutæ,
Rorismarin. ana m. j.
Gran. Iuniper. m j ß.
Incid. & dentur ad chartam pro balneo.
℞ Pingued. taxi.
vulpis,
gallinæ,
anatis,
anseris,
ciconiæ, ana ℥ j.
Succi saluiæ,
absinthij inspissat. ana ℥ ß.
Ol. laurin. ℥ ij.

Misc. f. vnguētum, quo inungatur post balneum: sunt & hæc Æsculapij nostri. Cætera in aliud tempus reseruo, & te cum tuis ex animi sententia valere cupio & opto. Viennæ Austriæ in summa festinatione, die 8 Augusti, anno 1583.

EPIST. CCXLVII.

IDEM EIDEM.

Recte accepi, quæ vestrates isti mihi abs te attulerunt omnia: tibique pro eorum communicatione magnas ago gratias. Ignosces tamen quod eadem, vt voluisti, nunc non remitto Crede mihi, tantum vacui tēporis, vt attente illa saltem relegere possem, mihi concessum nō est. Vrgent me ægri haud pauci; quos deserere, aut negligentius tractare minime cōuenit. Dysenteriæ epidemicæ hic multos affligūt, de quibus hęc verba heri ad me scribebat Æsculapius noster: pestilentes alui fluxiones frequētes in Austria animaduerti. Ad præcautionem conseruam rosarum veterem cum mithridato dedi. In curatione ad præpotentem causam respexi. Statim papyrum mithridato illitam vel vmbilico, vel ventriculo apposui. Clysterem ex decocto hordei in iure carnis veruecinę cum radicibus tormentillæ, & vitello oui semicocto per clysterem inieci. Pueris puluerem è zedoaria, margaritis & terra sigillata dedi. addidi interdum tragacantham. Multos beneficio Dei seruaui. Ab istis magnis compositionibus enematum, lacte vstulato, & cæteris nugis abstinui Facilè lęduntur intestina: & ne lædantur adhibitis clysteriis cautio est. Vides illum studiosè insistere Montanicæ methodo, & ab omnibus adstringentibus in hoc morbo abstinere, vixque admittere emplastica. haud tamen scio an auctam fluxionem hac ratione abigere liceat. Itaque vel inuiti ad adstringentium vsum interdum cogimur. Tibi, quid hac in parte videatur, scire velim. Nostram Silesiacam bolum facilè sigillo lemnio, quale quidem ad nos adfertur, in hoc casu prætulerim. Multo enim vim emplasticam maiorem habet. D. Carolus Oslerius iam duodecimum diem hic agit. Vocatus est in aulam: vt operam suam ei collocet. Credo in collegium nostrum asscitum iri. Mecum interim habitat, & communi conuictu vtitur. Libros tuos manuscriptos dabo operam vt quamprimum recipias. Malè facio; quod illorum fructu te tam diu priuem. Non habui quorum opera in describendo vterer: & ego hac in re paullò sum negligentior. Sed de his & aliis plura proxime. Nunc ne præsentem occasionem negligam cautio est. Bene & feliciter vale, charissime mi Laurenti. Viennæ Austriorum 22. Augusti, anno 1583.

Dysenteria epidemica.

EPIST. CCXLVIII.

IDEM EIDEM.

Scripsi nuper ad te cum legatis reipub. vestræ: verum breuius & succinctius multò, quàm vel tu à me desiderabas, vel ego etiam sponte mea cupiebam. Accidit illud propter eorundem legatorum vestrorum, non quidem festinationem sed, ta men abitum opinione mea celeriorem: quando aliàs in aulis, peregrinos citò expedire, & ad suos tempestiuè remittere (quod illi vnice optant) non adeò vsitatum est. Librum vnum Capouaccianarum commentationum de venenis, quem illis perferendum dederam, tarectè accepisse confido, vnà cum aliis quibusdam, quæ tum ad manum erant, chartis medicinalibus. In præsentia à fratre meo alterum recipies: in quo

in quo lectiones de lue venerea, de vitiis ſanguificationis, de morbis ſeu affectibus capitis potiſſimum, continentur. Oro te autem, optime mi Laurenti, vt huic meæ tardirati, quę etiam merito in reprehenſionē incurrit ignoſcas; & pro tuo libitu pœnam quam libenter ſuſſeram, imponas. Nihil aliud eſt, quod æque inuitus faciã: quam ſi in transſcribendo occupatus eſſe debeo. Poſtea tamen nactus ſtudioſum quendam medicinæ, popularem noſtrum, cum ſe proceribus quibuſdam per me commendari cuperet: ei interim in hoſpitiũ meum recepto hoc laboris dedi, vt quicquid reliquũ fuerat, in lectionibus illis capitalibus, deſcriberet. quibus corrigendis meã deinceps manum admouerem, neceſſe fuit. Commentariũ de venenis perlegi tantum: non quoq; deſcripſi. Iam enim ſępius ipſe dominus Capouaccius, ſe illum correctũ & augmentatum in lucem editurum promiſit. Prælectiones de morbis oculorum & aurium eiuſdem adhuc mecũ habeo: omninoq; operam dabo; vt cum primum volente Deo, Pragam peruenero, tibi illarum vſu diutius carendum non ſit. De reliquis, quæ in myrothecio tuo ex Capouaccianis κειμηλίοις poſſides, poſterius agemus: ne me nimiũ procacem appelles: aut illud in me torqueri poſſit, quod apud Epigrammatarium eſt: nam turpe eſt ſemper ſumere, nilque dare. Ego ſane quid hoc in genere tecum communicem non reperio. Pagellas tamen nonnullas libro tuo addidi, quarum fortaſſe lectio & meditatio tibi non ingrata erit. Iam ad capita Epiſtolarum tuarum accedo: quibus ternis, ni fallor, mihi adhuc perſoluendum eſt, ſi illud demas, quod cum legatis veſtris quaſi curſim ad te ante perſcripſi. Morbus arthriticus ex quo me ſemel abſoluit, nunquam hactenus per DEI gratiam rediit. Vtinam etiam in poſterum emaneat, & ad extremos Garamantes æternum relegetur. Mones tu recte, prudenter, atque etiam pie, vt exquiſitiſſimam victus rationem feram, nec recidiuæ, intemperantiã mea, occaſionem præbeam. Puto ego quoque id faciendum eſſe, & facerem omnino, ſi meo arbitratu res ageretur. Sed memineris me in aula verſari: præterea inconiugatum eſſe: vt velim nolim limites diætæ Medicæ interdum tranſilire cogar. Multa certe, vt Cicero venuſte inquit: Dantur amicis, multa temporibus, multa etiam locis. In hac igitur ſeruitute, dum multorum me ingeniis accommodare oportet, (niſi extreme ἄγροικος atque inciuilis eſſe, & haberi velim) dum aula modo huc, modo illuc migrat, dum conuictum certum nullum habeo, conuictores autem omnino varios: quomodo, obſecro, quiſquam ita rationes ſuas inſtituere poteſt: vt ex Medicorum præſcripto perpetuo viuat? Sed tamen ſic quoque pro viribus caueo: vt vel minimum in victu committam, vel certe commiſſa errata tempeſtiue corrigam, ne in neruum res erumpat denique. *Quod diæta conſueta, etſi ſimpliciter non optima: ſit tamen genere melior & ſalubrior.* Sicut ſemel atque iterum minitari mihi morbus viſus eſt, προδρόμοις ſuis iam tum præmiſſis. Cum igitur primum curſum, qui maxime appetitur, obtinere nequeam: ſaltem mutata velificatione, vt τὸν δεύτερον πλοῦν non amittam, operam do. Quanquam ne quid diſſimulem, hac quoque in parte non cum omnibus ſentio. Videas enim quotidie nonnullos rigidiſſime medicorum præcepta ſeruantes, & ne latum quidem, quod dicitur, vnguem ab iis recedentes: qui nihilominus pluries in podagram incidunt, & diutius ab ea detinentur quam qui liberiorem, non tamen prorſus licentioſam vitæ rationem tenent. hoc vndenam euenire putas? Non vnam ſane ob cauſam. Quibuſdam enim hoc accidit, quod nimis ſubito à conſueta victus ratione, ad aliam plane oppoſitam (etſi morbo per ſe idoneam) tranſiliunt. Cum natura ſubitas mutationes nequaquam commode ferat: quantumuis ad melius fiant: & conſuetudo, vt dici ſolet, altera ſeu acquiſitia natura ſit. deinde cibi qui præſcribuntur, plerunque ab inuito ventriculo, & aliud appetente, aliuſque aſſueto, recipiuntur. Vnde fieri vix poteſt: vt ab eo recte alterentur & concoquantur. præſertim quia fere ſemper vini etiam non potentis, & extra paroxyſmum vſu interdicitur. hãc ob cauſam humores crudi gignuntur, qui poſtea in totum corpus, atque in articulos, ceu partem læſam præcipue diſtribuuntur. Ægri quoque emaciantur, decolores fiunt, & ferme nunquam veram appetentiam habent. His igitur malis quonam modo occurrendum? Aio ego: ſicut in pharmacia: ita etiam in diæta non tantum ad morbum: ſed etiam ad naturam & conſuetudinem ægri reſpiciendum, atque ita vni dandam operam, ne alterum prorſus neglexiſſe videatur. Quæ morbi ratione obſunt, indicanda quidem: non tamen ſi æger impenſius illis inhiet, aut alioquin illorũ vſui aſſueuerit, ita prohibenda: vt nihil prorſus de iis deguſta-

re liceat. hoc si præstas, vere accidit illud, quod in Hippocrateo oraculo dicitur, vt videlicet cibus & potus paullo deterior, sed suauior, (& in minori quantitate assumptus) meliori quidem, at ingrato præferendus sit. huc quoque altera illa in eodem libro aphoristica sententia pertinet: consueta longo tempore, etiamsi deteriora sint, insuetis minus molesta esse solent. Consequuntur etiam inde hoc lucri Medici: vt ægros in multis obsequentiores habeant, cum illi in aliquibus nonnihil sibi indulgeri animaduerterunt. multorum quoque multas calumnias effugiunt: quæ ob hoc vnicum erratum illis certatim impinguntur. Sed aliud præcipere est, aliud permittere. Non hoc dico: vt Medicus iis cibis ægrum vesci iubeat, quos scit illi noxios esse, & insalubres: sed tantum, vt cum morbi ratione diætam ordinauerit, etiam accurate perpendat, quid natura, vel consuetudo commode perferre possit aut non possit. hic si videt, ventriculum quosdam cibos auide expetere, & cum delectatione assumere, quinetiam probe concoquere, qui illi alias, morbi ratione, interdicti fuerant: moneat ægrum, vt parcius illis vtatur, & quantum licet, nonnihil correctis. Sic vtrique intentioni satis fit, tum quo ad morbum, tum etiam quo ad particularem naturam, seu consuetudinem ægri. Verissima certe sunt illa, quæ vulgo iactantur, etiam ab imperitis rei Medicæ: Quod sapit, nutrit. Item quod parum est, parum nocet. Infero hoc quoque consentientibus multis doctissimis Medicis: In victus ratione plus & perniciosius peccari in quanto, quam in quali. ita vt si quantitas moderata constituatur: qualitas cibi (neque enim venenum est) non sit tantopere pertimescenda. hoc autem præsertim apud Germanos nostros per se ingluuiei deditos locum habet: qui regulis Medicorum multo minus, quã vlla alia natio, parere solent. Vnde etiam in vetitum tanto vehementius nituntur, cupiuntque negata: cum si aliquid largiremur, facerent hoc multo minus cupide. Quod (enim, secundum Poetam) licet ingratum est, quod non licet acrius vrit: hac fallacia multos à vetitis cibis abduces facilius, quam si seuerissime illos in solidum prohiberes. Præbuit de his mihi cogitandi occasionem quod nonnullos ita misere macerari videtem, dum Medicorum edictis contra naturam & consuetudinem suam siue minus parce victitando, siue à certis cibis abstinendo, obtemperare nituntur: quãdo interim alii, qui aliquid genio, & cõsuetudini indulgent, & suauius viuũt, & morbi accessiones multo rariores quandoq; etiã mitiores habent. Cur igitur tã rigidi esse pergim⁹, & per se afflictis nouã afflictionem addimus? Præstaret certe, secundum Hippocratem aliquid date tempori, aliquid regioni, aliquid ætati, aliquid denique consuetudini: cum præsertim hic morbus chronicus sit, partesque ignobiliores occupet, & non perpetuo duret, sed per interualla recurrat. hæ tamen cautelæ addantur: Primum, vt quæ morbo non conueniunt, sed tamen auide à ventriculo arripiuntur, iis æger parcius vtatur. Deinde vt ipsi quoque ægri obseruent: à quibus cibis potibusve iuuari illos aut lædi maxime contingat. hoc autem sæpe fit ab occulta magis proprietate, quam ἰδιοσυγκρασίαν Medici vocant; quam à manifesta. Denique si modum se excessisse ægri sentiant, vt continuo, aut vomitu, aut euacuatione succurratur, priusquã noxa per totum corpus distribuatur, in que laborantes partes detrudatur. qui sunt ad vomendum faciles: iis non incommodum est, quolibet mense semel aut bis per vomitum ventriculum & primas vias à crudis humoribus repurgare. Reliqui medicamentũ aliquod ἐκκοπρωτικὸν seu benedictũ in familiari vsu habeant: quo eundem finem consequantur. In hoc censu erit hiera simplex, pill. de aloë rosata, pill. alephanginæ, infusio foliorum senæ, passulæ laxatiuæ, & similia. Quibus profecto sæpius repetitis tantum efficimus, quantum fortissimo aliquo pharmaco purgatorio semel assumpto, & multo minus vires aut natura inde læduntur. Immo nonnulla ex his talia sunt vt & cibis tuto immiscere liceat, & singulis etiam diebus per integri anni spaciũ sumpta nihil prorsus detrimenti afferant. quod & de mea, & aliorum experientia liquide affirmare possum. Verum de his in præsentia satis. Tu quid tibi de hac hæresi mea videatur, aperte & cõspicuè rescribas, obsecro. Hæmorrhoidum apertionẽ, crurũ scarificationi in meo morbo te præferre video. Sed quibusnam medicamentis me id rectè consequi posse existimas? Mitiora, cuiusmodi sunt vsus aloës non lotæ, itẽ frictiones cum pannis asperis, &c. tentaui aliquoties; sed absq; vllo fructu. Ad vehementiora autem, colocynthidẽ nempe, glandis forma ano intrusam, aut similia, accedere non ausim. quod antea, etiam secundum naturam fluentes persæpe modum excesserunt, vt ita deinceps maior difficultas sit

Cibus in quãto perniciosior quam in quali.

Cautela in Doberiori Diæta.

sit in sistendis illis, quàm prouocãdis. quod addis, cucurbitulis scarificatis supra genu collocatis materias in corpore redundantes ad locum affectum attrahi: me parum mouet. ferè enim leuem aliquam euacuationem præmittere soleo. deinde quantum attrahitur, tantum etiam simul euacuatur, per aperta illa foramina, vt huc quoq; metum inanem esse appareat. Quantũ ad symptoma illud attinet: quo amicum nostrum quandoque sub primam quietem corripi vidisti: quatuor his proximis annis, immensa Dei benignitate, vix bis illud perpessus est. Mitto tibi Cratonis nostri consilium in hoc casu mea manu descriptum: prius quidem generalius: alterum autem, post interlocutoriam ab amico illo nostro interpositam, particularius. Quantum ex eo intelligo: ait vsum Electuarii illius sibi plurimum profuisse. Itaque aliquoties reparari iussit; & succum cichorii, ratione caliditatis epatis, & nescio quę alia adiecit. Verno tempore plerumque venam secat: & hoc ipso etiam anno vtramque saphenam. Alioqui cucurbitulis scarificatis supra scapulas & genu appositis, duobus quibusque mensibus elapsis, vti solet. Pro euacuatione ventriculi, ac crudorum humorum in illo contentorum, sæpissime semihora ante cœnam aliquid Electuarii Hieræ simplicis, aut pillulatum de aloë rosata deglutit. Lotiones quoque capitis ex lixiuiis præscriptis & agarici ʒij aut iij administrat frequenter. Frictiones matutinas alternis diebus non negligit, & aliquid etiam præsidii in vngula alcis, quã amuleti loco, de nocte præsertim collo suspensam, annuloque inclusam digitis gestat, collocatum habet. Liberari illum non morbo solum; sed omni etiam metu morbi illius, vehementer optarim. Quæ de peste ex colloquio tuo cum D. Cratone, & D. VVoyselio seniore habito prolixe cõmemoras libentissime legi, & pro eorum communicatione gratiam habeo. Latissimus campus est de his disputandi, si circa omnia discurrere velimus. Electuarium Dioscordion ego, præ reliquis (excepta theriaca & mithridatii antidoto, tanquã iam olim decantatis, & nunc quoq; laudem & vires suas obtinentibus) magni facio. Est hic in frequenti vsu Electuarium quoddã, quod facultatis indigetant (communi enim Medicę facultatis cõsensu ordinatũ est) cuius descriptionem, si monueris, proxime mittam. Cum reliqua namq; supellectile mea Pragam præmisi. Plurimum etiam cõmendatur confectio manus Christi perlati cum extracto angelicæ. qua ipse etiam imperator vtitur. Valde enim delicata est, & colorem omnino candidum obtinet. Ego sacculos ex Arsenico, quales Patauij, vt scis, solemnes erant, hic pro multis ordinaui. etiamsi Crato noster valde repugnet. Multi proceres in aula cordis regioni applicatos continuo absque vlla noxa circumferunt. Retulit mihi quoque nuper chirurgus aulæ nostræ iam senior: se in multis pestilentibus cõstitutionibus fuisse, & sua manu infectos plurimos tractasse, semper tamen à contagione immunẽ permansisse, quod secum gestauerit radicem plantaginis maioris sacculo inclusam, & cum filo regioni cordis adaptatam. vt res celetur: pulueris lauendulæ aliquid admiscere solet; & hinc inde distribuere. Ait se nemini concredidisse, nisi mihi. Quicquid sit, sæpe etiam paruis gratia rebus inest item: Quæ neglecta iacent, pondus habere solent. Plæriq; ex ciuibus præcautionis nomine camphoræ momẽtum vino iniiciunt, & inde mane bonũ haustum bibunt. Vtrum ea calida vel frigida sit in medio relinquo. Argumenta vtrinque afferuntur non leuia: quibus Crato noster adductus, vtriusque excessus mediam temperaturam habere affirmat: sed ratione tenuitatis substãtiæ caliditatis ἰσχύειν obiicere. Prudẽter VVoyselius senior φάρμακα in duplicem classem, absorbentium nimirum, & ἰσόρροπα distinguit. quod nisi fiat: multiplex oriri solet ambiguitas & cõtrouersia. Vnguentũ viride, abs te communicatum, illud ipsum esse arbitror, quod vernacule apud nos eodẽ nomine *die grüne Salbe* appellatur. Scis nostris hominib. panaceæ loco esse solere. ac præsertim eo vtũtur in ruptis, conuulsis & luxatis. hoc enim vnica voce (*Verbrechen oder das VVehethun*) nostri, ni fallor, efferunt. Si diuersum iudicas, significa. Germanicam descriptionem ex vetusto quodam manuscripto codice nuper mihi designaui. haud scio an omnia inter se conueniant. Mihi nimis magna miscella videtur: quam vbi possum, studiose refugio. Sub artem enim ista non cadunt: cùm quæ secunda tempories, forma, aut proprietas inde post fermentationem tot inuicem commistis emergat, artificiosè conicctãdo assequi nemo possit. Hoffmannica accuratè cogitata sunt: remedia quoq; præclara. Sed ægri facilè terrentur, cùm tantam medicamentorum copiam sub oculos positam aspiciunt, & postea nullis ferè vtuntur, seque & Medicum decipiunt. Hoc nomine etiam consilia Montagnanæ, & aliorum quorundam Italorum approbare non possum: cùm nimis scrupulosè omnia persequantur, & in diæta

Marginal notes: *Podagricum quoddam spasmum nocturnum.* — *[illegible]* — *[illegible]* — *Antidoti quaedam pro seruatione maxime à peste.* — *Electuarium facultatis Viennensis.* — *Manus Chr. cum extr. Angelica.* — *Sacculi ex Arsenico.* — *Nouum experimentum de radice plantaginis.* — *Cratonis iudicium de caphura temperie.* — *Alexipharmaca dupl. cia.* — *Vng. Viride.* — *Confusio medicamentorum.*

sola ordinanda multas paginas & chartas consumant. Vt Italos talia expetere concedamus: apud Germanos certe nostros parũ vtilitatis obtinent, in quã sententiam antea etiam nonnihil disserui. Non est docentis omnia semel docere velle: nec Medici omnia medicamenta semel proponere. quandoquidem multa cadunt inter calicem supremaque labra, hoc est, morbus in eodẽ statu nunquam permanet, sed subinde symptomata euariantur, quæ deinde noua etiam pharmaca desiderant. ita res in infinitum sese extendet. Quantum ad ægrum illum tuum, cui Guaiacum propinare in animo habes, spectat, breuiter etiam consilium & mentem meam nuper aperui, videlicet non improbare me vllo modo hoc decoctum: immo potius præmissis præmittendis etiam atque etiam suadere. Sed caliditatem eius exhorres, & corpus magis attenuatum iri arbitraris. Non est difficile, mi Laurenti, caliditatem hanc contemperare, additis sub finem decoctionis radicibus cichorij, fl. & fol. borraginis, seminibus melonum, item passulis excorticatis. Verum illud me magis hæsitantem reddit: num intemperies, quæ iam in habitu est & partibus penitus infixa, non ob externum duntaxat errorem, sed facultate ipsa læsa tam cito & facile tolli queat? An etiam satis tutum sit, hac ætate illud tentare? Præterea cum natiuum calorem, qui omnium naturalium operationum in corpore summus opifex est, admodum debilitatũ esse significes: miror te de iis tantum remediis cogitare, quæ qualitati illius subueniunt frigiditatemque ipsi contrariam corrigunt, imo etiam, quæ hoc eum excessu aliquo faciunt, suspecta habere, & non illud potius considerare quod in arte nostra ἀξίωμα est: Calorem natiuũ substantiam quandam esse aëream & aqueam, seu aëre & aqua participantem: nec vllo excessu caloris quæ qualitas sit, præditum. Hæc autem substantia, in pueris potissimum abundat: mox vbi homo ad ἀκμὴν peruenerit, decrescit: donec in extremum senibus secũdum naturam prorsus exstinguitur. Cum autem æger hic anno quadragesimo quarto superato, ad decliuem ætatem tendat: quonam modo defectum substantiæ caloris ingeniti resarcies? quid repones, vt rursus vegetum efficias, quiq; operationes pristinas exerceat? Natura autem, vt domina, debili existente, quid Medici, ministri huius, laudabile efficient? Vides igitur illud prognostico seruire: ne temere illi ægro, cui natura subsidia necessaria desunt, salutem, aut in integrum restitutionem promittas. Sed tamen nihilominus hoc artis præsidio consequi licet: vt si non melius, saltem minus malè habeat. Vt itaq; excremẽticiorum humorum minus in corpore colligatur, sed illi intempestiue benedictis nuncupatis pharmacis expellantur, operam dabimus. Partem quoque affectam prouitili roborabimus: & fluxionis impetum, ne nos præueniat, inhibebimus. Materias horum non recenseo, cum alias inter nos de his actũ sit & tu fortasse melius scias ipsa. Quid Dryoxylus de altero casu responderit iam tenes. Mihi quidem non omnino satisfacit. Neq; enim prorsus assentior: à crasso quodam humore collecto spongiosam illam carnem ortam fuisse, alioquin tumorē potius excitasset: seu œdematosum, seu scirrhosum. Serosum ego humorē, & tenuem atque spumosum subesse dicere malim: qui carnes vicinas, veluti fermentatione quadam facta, inflarit, & ita rariores, maiusq; spacium occupantes, effecerit. hic, cum iam eo malignitatis peruenerit, vt à natura concoqui & superari nequeat: nimirum omnino è corpore exturbandus est, tum sumptis tum admotis. Inter assumenda, ea probarim, quę melancholicum humorem (huius minetam, vt loquuntur,) respiciunt, simulque admistos serosos humores siue per vrinam, siue per sudores (quo in genere sarsa excellit) euacuant. Extra admoueantur, & loco imponantur ὑδαρτικὰ, inter quæ mercurius præcipitatus lotus aut non lotus principatum obtinet. Eluatur locus lixiuio ex calce facto, etiam oleum vitrioli seu spiritus eius admoueatur, aut vnguentum Ægyptiacũ, & similia superponantur. ita tamen vt semper sanę partes defensiuo vocato muniantur: ne & ipsi obvim mali serpentem contagio lędantur. Vbi hæc omnia rite peracta fuerint: tum demum de temperie natiua parti restituenda serio cogitandum. cum non remotis impedimentis, hoc frustra tentetur ab initio. Vt autem desiderio tuo plenius satisfaciam: mitto casum pueri cuiusdam sanè mirificum, cum adiuncto consilio Cratonis nostri, cuius te omnia magnifacere video, nec immerito. Aliquo modo cum tuo conuenit: in multis etiam discrepat. Reperies hunc adiunctum lectionum Capouaccianarum volumini. Historiam curationis tuæ præsentaneæ ἐν τῷ δυνάμει libentissime legi. Illud medicamentum de borraee aurea sæpe commendari audiui: nondum tamen ipse vsus sum. Quam vero tu vim Ætiti tribuis, eam etiã magneti lapidi inesse putarim. Siquidem practicis nostris fides adhi-

De Guaiaco praebendo pro restaurando calido natiuo correcto.

Spongiosa caro.

Præcipitatũ.

ὠκυτόκια.

adhibenda est: qui tamen non raro audita potius & lecta, quam visa & ab se experta, in medium magno hiatu afferunt. Dn. VVoiselius iunior mirificas facultates magneti lapidi tribuit: & eum semper secum quo nusquam illo careat, gestare solet. Literas tuas ad Copisium recte curaui: en habes alias à D. Sibenburgero nostro, qui eadem occasione ad me etiam scripsit. A D. VVillebrochio nihil vidi hactenus, nisi forte tibi alia via satisfecit. hæc scribo cogitationibus circa iter distractis: quod me crastino die, σὺν θεῷ ingressurũ spero. Cæsar iam ante decendium abiuit: verum cum non recta via Pragam tendat, aulici paullatim subsequuntur. D. Carolum Osleuium, collegam meum, Pragæ me reperturũ confido. Num has recte acceperis, vt me quãprimum, saltem per fratrem certiorem facias, rogo. Bene & feliciter vale, charissime mi Laurẽti, & pro ternis tuis hanc vnam epistolã, illis iunctis non multò breuiorem æquo animo accipe, literisq; cunctante tabellione hinc inde insertis ignosce. Viennæ Austriorum 13 Octobris secundum veteres Fastos, Anno 1583.

Magnetis vires.

Post scripta.

CVM Dominus Crato de Domino præfecto equis dispositis quæreretur, num illi cauteria, quæ D. Acholzius suadebat, conuenirent ratione podagræ, quæ illum iam quinquagenarium à multis iam annis affligit, cum nuper etiam ligno sassafras vsus fuerit, in hæc verba ad me respondit: De valetudine præfecti equis dispositis quid scribam? Meas opiniones de ligno minime falsas fuisse animaduerti. Si cauteria ichores perniciosos in vniuersum exhaurire possent, fortasse aliquid prodessent. Sed quum non possint, & quanto cum periculo claudantur: satis multa exempla me erudierunt. Præcepta etiam medica vetant trahere materiam ad partem debilem, & per loca affecta euacuare. Nolo recitare quid aliis contigerit. Itaque quid consilii de cauterio dem, non reperio: nec præsentibus Medicis quicquam præscribo. habes satis meam sentẽtiam de morbis articularib⁹, tum ex aliis meis scriptis tum iis, quas ad Schonfeldium misi, exploratam. Nullam causam reperio, cur eam mutem. Vsum frequentem pillularũ mearum de tribus, vt appello, conuenientiorem illi futurum, quam cauteria arbitror, præsertim si limatura cornu cerui in potu infusa vtatur, & se ad matutinos sudores assuefaciat. deniq; nunc sub vindemiam vinaceis pro fomento articulos corroboret. Vnum hoc ἐπεισάγματος loco addo: si in febribus putridis intermittentibus quibuscunque apparente aliqua, etiamsi non perfecta, in vrinis coctione, ægro ipso die paroxysmi medicamentum purgans dederis, ita vt effectum suum ante paroxysmi inuasionem compleat (horis scilicet 4. aut 5. antequam paroxysmum aduenturum putas) videbis febrim post illum paroxysmum non amplius reuerti sed prorsus tolli quasi incantatione quadam. Probaui iã sæpius, & in pluribus semper euẽtus respondit. In tertianis post tertiũ aut quartum paroxysmum hoc facio. In quotidianis tardius: in quartanis tardissime ac vix ante tricesimum diẽ. Proposui nuper hoc problema etiam ipsi Bucephalo, & ex Hippocratis autoritate deducere conat⁹ sum. Nondum respondit. Tu, si placet, idem experire. Iterum vale.

Pill. de tribus Gesneri cauteriis in Podagra confirmata.

In febribus Etiam die paroxysmi recte purgatur materia concocta.

EPIST. CCXLIX.

IDEM EIDEM.

ITA diligens es in scribendo & assiduus: vt me longo post te interuallo relinquas, charissime mi Laurenti. Neglexi sane hoc officium cũ paulo plus otii haberem: in præsentia ob ægrorum multitudinem mihi hoc facere vix licet. Sed tamen reipsa experieris me tui non oblitum: & quod tarditate peccaui, alia ratione compensaturum. Literas ad D. Carolum Osleuium, collegam olim meum, aperui: easque adhuc penes me asseruo. Obiit is febri pestilenti & lenticulari extinctus ipso die solstitii æstiui, morbi autem decimo septimo, statim ab initio morbi malignitas sese prodidit, deliriumque subsecutum est, quod ad mortem vsque perdurauit. Exanthemata admodum tarde prodierunt: die ni fallor, decima aut vndecima. Generosa medicamenta multa, sed absque omni fructa adhibita: cum præsertim æger mente non constaret. Vt aliquid per os assumeret difficilime adduci potuit, imo sudorificam potionem recusauit prorsus. Illitus Ætii ex oleo chamomælino cum nitro potenter quidem, sed nimis sero, maculas euocauit. Quã viri & collegæ optimi mortẽ acerbissimã & tristissimã dolenter tulerim, credere vix potes. Iam tum messis in herba erat: & ille fructus suos explicare cœperat. Si Deo ita visum fuisset: longiorem vitam illi exoptassem ex animo. Cum D. Iohanne VVeidnero te constanter amicitiam colere arbitror. Meminit is nuper

Mors Caroli Osleuii.

cui in suis honorifice. Aphorismos Archiatri nostri miror sane qua ratione nactus sis. Vere tibi confirmo, me illos non vidisse: ac si quidem tua opera & diligentia, qua me longe superas, descriptas accepero, gratissimos habiturum. Ipse autor sua occultat pertinacius. Capouacciana de sensoriorū morbis remitto. placent sane: sed describere tædet. Interim aliud exemplum etiam à D. Scutellario nostro mutuo accepi. Dixit mihi quidam nuper ex Italia reuersus, dominum Capouaccium nunc in lucem edidisse libellum, inscriptum Præludia anatomica: quibus Galenum contra Vesalium tueri conatur. Adiecit in fine tractatum suum de cauteriis, multis egregiis additionibus locupletatum. Sed librum ipsum nondum vidi. Spero nunc ex nundinis Francofortensibus affore. Quid tibi videtur de saltatricibus illis puellis? quarum historiam, & de iis medicorum nostrorum iudicium haud dubie Dominus Dudithius ad te dudum transmisit? Meam illi sententiam libere exposui. An cum tua congruat scire velim. Sed de his & aliis plura proxime. Bene & fœliciter vale, & præparatam hanc scriptionem boni consule, meque amare perge. Pragæ Boiemorum, 4. August. currente calamo, anno 1584.

Præludia anatomica & cauteria in lo Capouaccio edita.

Puellæ saltātes.

EPIST. CCL.

PAVLO HESSO MED. &c. *Theodorus Zuuingerus S. D.*

MAXIMI facio ministram medicinæ chimiam, eandem si dominæ suæ sese anteponere audeat, flagris etiam dignam censeo. Theophrasto experiētiæ nomine multum tribuo, quādoquidem multa præclara medicamenta, in nescio quibus antris Cyclopum delitescentia, si non à se inuenta, saltem exculta in lucem protulerit, eundem vero arcem medicinæ deiectis veteribus inuadentem non æquiori animo sustineo, quam tyrannidem affectantem Cylonem Athenienses. Atque vt illi, tanq̃ empirico & methodico Medicinæ elegantis imperito, quando dogmata artis tot seculorum consensu confirmata conuellere nititur mentem meliorem dari precor: ita nostris quoq; hominibus, qui methodi inepto studio noua damnant omnia, & de iis, quę nunquam manibus suis tractarunt, sesquipedalibus verbis fanda atque nefanda proferre audent, sensum accuratiorem opto. Et hæc mea de empiria noua (si modo Chimia noua est) & vetere medicinæ methodo sententia est, ab Hippocratis, coryphæi nostri, præceptis neutiquam aliena.

Paracelsi encomium & vituperium.

Rectè tu vero, qui velut obsignatis tabulis mecum agas, & ex iis quæ ante viginti annos scripseram vel inuitum ad damnandam chimiam in vniuersum cogas. Cæterum & tritum illud nosti: δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι, & delicta iuuentutis vtinam crebra lacrymarū repetitione delere possem. si methodum spectem, eius loci quem adfers me neutiquam pudet, si remediorum præparationem, etiam dispudet, qui iuuenili præcipitantia mihi vix dum à primis labris cognita damnarim. Hæc sunt, quæ non tam mei excusandi, quam tui confirmandi gratia adferre volui. Vale, Basileæ, 15 April. anno 1581.

EPIST. CCLI.

THEODORVS ZVVINGERVS *D. Petro Monauio S. P. D.*

DE Nepenthe quod quæris, eerte quo recentius, eo efficacius, propter opium & hyoscyamum quem recipit, sed & propter recētes vires eorum, quæ correctionis causa adduntur, oleum garyophyllorum, anisi, cinnamomi, subtilium scilicet partiū, tam turum videtur recens, quam antiquū. Neq; vero fermentatio tam hic necessaria, quando purior tantum succus sumitur, atque in Theriaca cui crassa omnia & corpulenta indūtur. In senibus & debilitatis vtor ad gr. iij. vel iiij. In pueris ad gr. j. vel ij. In iuuenibus & morbis calidis ad gr. vj. cum iulepo rosaceo. Somnum mitem inducit, dolores lenit, æstum extinguit. Epilepticū spasmum cohibet, nō tā facultatem partium, quam vapores & spiritus morbificos congelando. Hac experientia tale affirmare possum, vel hesterno die, absque sopore dolorem & agitationem sublatam fuisse in filia Episcopi bimula trium horarum conuulsione laborante. Margaritæ cum æquali pondere vitri in furno antitypo calcinantur, salsugine abstracta extrahitur subtilior pars cum aceto destillante, quo euaporante subsidet calx purissima aqua rosarū crebris affusionibus abluenda. Aliter in aceto destillato, & spiritu vini generosissimi ana, in fimo contusæ dissoluuntur. Defusione facta nouum menstruum affunditur, donec penitus sint dissolutæ. In fundo subsidet essentia abstracto phlegmate. Et hoc rectius atq; cautius. Alii alias habent præparandi rationes. sed in similibus ἡ πεῖρα κάλλιστον χεροὶ διδασκαλεῖον. Nepenthis vsus Methodicus tutus: sed & qui prudentiā Medici requirat, vt raritate ipsa magis magisque cōmēdetur, σπάνιον γὰρ τίμιον, & prostitutio ipsa si non vires medicamenti, saltē autoritatē, & per consequens efficaciā extenuat. Aurū inter metalla principatum obtinere, sed & inter

Nepenthes vsus.

Margaritarū dissolutio.

inter res naturales solũ immortalitate quadam præditũ esse, qua de causa tacito sensu ab omnibus, licet ignorantibus appetitur, (ἰσῶται γὰρ ἡ φύσις) constat. At illud idem nisi vegetabile primum, subinde animale fiat, adeoq; corpori humano simile, nullam nec corroborandi, nec curandi vim habere poterit. Proinde vulgatis quorundam solutionibus non plus tribuendum censeo, quã auro foliato auriue ramentis. Bibitur & deuoratur aurum, aurum excernitur. Compages illæ adamantinæ ab igne inuictæ aliquid igne potentius quærunt à quo soluantur. Descriptiones aliquot habeo, tamẽ nullam adhuc examini subieci. Pro tua gratias tibi ago, sunt in ea quædam propter ἀσαφείας suspecta. Nam in huiuscemodi interdũ vel minima maximum secum τῦ τυχὸν ἢ ἀτυχὸν momentũ afferunt. Vulneraria è pyrola nõ videtur mala, & sæpe συμπάθεια paucorum quorundam effectus præstat admirandos, artẽq; doctium medicã, etsi non tollit, ludit tamen, & nõ minorẽ vsus, q̃ rationis auctoritatẽ esse debere cõuincit. *Anisum purgans.* Anisum purgãs meum non est, sed à Gallis acceptũ, mutilata tamen, quam habes descriptio: ℞ Anisi ℥ iiij. Sacchari ℔. iij. Scãmonii ℥ ij. Turpeti, Masticheѕ an. ℨ ß. Zinz. ʒ iij. spe. el. de gem. Diamarg. frig. an. ʒ ij. Coq. Saccharo q. s. Eius dimidia parte excipe pulueres & anisum obducito, reliqua dimidia incrustato. Datur ad ℨ ij & tres. *Cort. Guaiaci decoctum sitim restinguit.* Guaiaci corticum decoctũ sitim quoq; restinguere, & quidẽ potenter, sæpe deprehendi. Eiusdem in calefaciendo non magnã esse vim, catholici vsus multorũ dierũ innoxius satis conuincit. Ego ℥ j. affundo ℔. vi aq. Coquo ad medietatem. Inest vis purgandi & aperiendi multo efficacior, quam ligno, propter salis copiam. Itaq; 4. doses habebis. Vinum senex noster, à quo accepi, in inueterato tantum adhibebat. Dum sudor mouetur, vinũ non adeo conuenire, vti etiam ventũ seu potius aërem liberiorem, rationi consentaneum. Sed dum purgamus & vino & victu liberalius vti nihil prohibet. 30. & 40. diebus in iis qui bibere possunt, continuis vti nil vetat. Corporis moles attenuatur, vires interim constant. Victus ratio proba, libera tamen, à sole tantum & vento & crapula caueant. Hoc ipso cõmendabile medicamentum, quod eius vsus à suspitione etiam liber est. *Cauterium.* Pyrapyrum saponem nigrũ requirit, de altero illo, facticiũ intelligo miniũ. Relinquẽdum per horas ad minimũ 12. & cum cutis plane nigra est, tunc impressionem à medicamento factam esse cognoscitur. Orbicularia vlcera requiruntur, quando globulos cereos, vel pisa imponere volumus, vt diu aperta maneãt. *Plumbi grauitas.* Plumbi grauitas, etsi aqueæ naturæ sit, ex partium densitate provenire videtur Chymistis ab hydrargyro, & sulphure combustili, hoc est, impuro. Sic autem appellant halitum duplicem. Nepenthe præterea, de quib9 ante, recipit coralliorum, margaritarum, croci & succini essentiam, hoc est, partes purissimas, arte elicitas, vt quantũ ab opio & alterco periculi est, tantum præsidii à posterioribus istis. *Opiati essentia.* Congelantur itaq; spiritus maligni, sed natiui corroborantur. Hac de causa per accidens ab ipsius haustu sudor in quibusdam subsequitur: in pueris efflorescentia faciei, propulsis à centro ad extima vaporib9 malignis. In sistenda aluo medicamentũ præsentaneum. Fratri tuo, & generoso Duditio officiosam ex me salutem. Salutant te nostri omnes. Vale, Basilea, vicesima sexta Iulii, Anno Salutis LXXX.

EPIST. CCLII.

IDEM EIDEM.

TE viuere & valere ex animo lætor. Cœptis aspiret ille, sine cuius numine, nihil est in homine. *Labor Hippocraticus.* Hippocratis mediam partem iam absoluimus, nostri scilicet in illum laboris, vel saltem conat9. cuius quo maior est expectatio, eo mihi ingratior, mihi crede, qui tenuitatem meam agnoscam, & cum latere maxime cupiam, nescio tamẽ quo Reipublicæ iuuandæ studio in mediam hominum lucem vel laruatus interdum præter institutum efferar. Neque vero & imperitiæ & ignorantiæ crimen refugio, dum mea hac audacia studiosi incitentur. Hocque ipsum clarissimo viro D Hermanno renunciari cupio, κριτὰς ἀεὶ ἵνα ἀκρατὰς me tales exoptare. Rungius discedens in summa festinatione, nihil ad te reliquit. Callide nimirum vestra vos nomina honorario inscripsistis poculo, ne remittendi occasio relinqueretur. Prodigalitatem ego vestram minime laudo, sed amicæ interim voluntatis testificationem, cum vobis ita visum est, amplector. Tibi, mi Monaui, vitam & incolumitatem precor. Salutant te nostri. inter eos qui Academiæ nunc præest D. Stupanus. Vale, & D. Hermanno, fratri tuo, & item Hesso plurimam ex me salutem. Basilea, 18 Aug. anno 1578.

EPIST. CCLII.

IDEM EIDEM.

DE Theophrasteis quæris, qua legenda methodo, ea nimirum, qua verum à falso discernitur. *Quo ordine Theophrastica legenda sunt.* Quo ordine? Vt ingenue

fatear, vel tantus Doctor (vt tibi & nescio quibus aliis amicis videor) tantillum ignoro. An qua data porta ruunt? an τὰ ὕστερα semper πρότερα? an poetica etiam imitatione à mediis incipiendum? Ergo ne quid elabatur, perpetua indagine tota sylua concludenda, & Enniano more optima quæque retinenda. Nam vt nihil aliud, εὐχόμενος certè ἱστορίας σοφίων ἐν αὐτοῖσιν διαπεφευγέναι τι, de Empiricis loquens Hippocrates verissimè affirmauit. Turneiserus oculorum dolores quibusdam nostrum excitauit: mihi non item, qui non maiorem mei lucri (sed quidnam illud apud nostros?) quam alienę peritiæ rationem habeã. Cum illo contuli quędam. Apparatũ Herbarij vidi maximum, & opinione grandiorem, icones plurimi, vt si nihil aliud in præsens, φιλοπονίαν certe tantam laude dignissimam iudicẽ. Οὐφεμαρτινιῶν specimen coràm se editurum promisit. Interea ἐποχῇ vtamur, & cum Tralliano, si res ita ferat, vel à vetulis nos discere non pudeat. Hippocratem proximo mercatu videbis. Clariss. viros Hermannum & Hessum ex me salutabis officiosè. Vale vir doctiss. nostri memor. Salutat te Platerus cum toto collegio. Basileæ, 20. Nouemb. anno 1578.

Turneiserus.

EPIST. CCLIIII.

IDEM EIDEM.

Paracelsi scripta.

QVÆ tu ad me de Paracelsi scriptis, tanquam ad eum qui multum studii atque temporis in iis collocant, scribere videris. Quod cùm à me longe sit alienum, ignotæ regionis cõmonstrator esse nequeo. Atque vt λογισμὸν illius, vel sectatorum non magnifacio, neque enim intellìgo: sic ἐκλεκτὰ eorũdem cum Hipp. in preparatione precipuè medicamentorũ facio plurimi, cùm ad vsum medicũ egregiè conferre videam: neq; tamen ea intemperie, vt iccirco veterũ medicamenta omnia respuenda censeã. Sunt quibus panis, sunt quibus maza, sunt quibus sorbitiones cõueniunt, non modo pro vitæ & fortunarum diuersitate, verumetiã morborum. Locus de empiricis apud Hipp. comm. præceptionũ extat, sub finẽ. Seuerini Dani ingenium magnũ iudico, & Ideam eius ad Paracelsi scripta plus quã vllius alterius cõferre arbitror. Cæterum seruit etiam ille auctoritate, & dum libertatẽ philosophicã præsentat, ipsas quoq; Theophrasti sordes extollit. Vsque adeo difficile est modum tenere. Doctior verò ille est, quam vt à Paracelsi discipulis vel legi, vel intelligi possit: seuerior, quam vt nostri illum admittant, studiũ interim Theophrasteæ opinionis ex principiis Hipp. deducendæ nec ineptum, neque malum in quibusdam. Sed hæc alij indicent. Hippocratem Francofurto per certum hominem ab Episcopio petes, scheda quam subieci ostẽsa. Rhegij familiaritate vtor, à quo etiam ipse non verear quinetiam discere cupiam. Vale. Basilea, 26. Martij, anno 1579.

Idea Medica Seuerini Dani.

EPIST. CCLV.

IDEM EIDEM.

HIPPOCRATEM in præsens è manibus deposui, Theatri tertiationi occupatus, non penitus spem abieci, præsertim si, quod spero, aliquis in contextu Græco emendando, & versione Latina adiungenda operam interea suam interposuerit. Etsi ex hoc ipso specimine, vt doctis ad meliora præstanda animum adieci: sic forte eorundem laboribus à commentando deinceps absterrebor. Quo nihil mihi crede, optatius foret, vtut sint, qui ex suo ingenio diuersum de me sentiant. Nepenthis descriptionem, quam petis, ne fidem labefactem, in præsens mittere non possum: neque ea magno tibi foret vsui, cùm operosa & artificiola admodum sit præparatio: quin etiam ipse ego non paro, sed parato vtor. Diligentem requirit & industrium hominem. Is est Adamus Keck pharmacopæus Francofurtensis ad cygnum. Drachmam ille paulò plus floreno vẽdit, in decem vel duodecim doses suffecturam, pro ratione ætatis, morbi, virium. Medicamentũ insigne, sed quod promiscuo vsu minimè prostitui debeat. Basilea, 10. Iulij, anno 1579.

Nepenthes præparatio operosa & artificiosa.

EPIST. CCLVI.

IDEM EIDEM.

TE in Hippocrate diligenter versari, gratissimum est: cùm ex illo ceu fonte solidioris medicinæ, veritatis & virtutis studiosus, in quorum numero te non in postremis colloco, plurima, & ea quidem minimè vulgaria aliquando decerpturus es mihi persuadeã. Qua in re si Deo opt. max. visum est mea quantumlibet tenui & perfunctoria obstetricatione vti, est cur illi gratias agam æternas. Qualitates primas non simpliciter reiicit Hippocrates, sed propter hypothesin aliorũ suspectas facit. nec immeritò, cùm vel nostro seculo videamus non paucos in morborum causis ad beatas illas qualitates omnia referre, & in abstractis formis ita occupari, vt concretorum, & veluti materialiũ qualitatum (si cum prioribus illis conferantur) penitus obliuisci. Hipp. certè qualitas prima nuda, non nisi cum materia (cui & color & sapor attestatur) ad morbos facere videtur: adeoq; in iis etiam,

Hippocrates primas qualitates reiicit.

etiam, qui immateriales penitus censentur, materiam banc dari verisimile est, eo solo differentem, quod in his subtilissima, & sensui obscurior, in illis manifestior & crassior deprehendatur. Hinc duo morborum principia materialia, πνεύματα καὶ ῥεύματα, non vno loco ponit. Neque vero ociosæ erũt primæ qualitates, sed vt per se parum efficiunt, sic cum materia sua iunctæ, plurimum momenti afferunt: cum quod lib. de diæta docet πῦρ πάντα κινεῖ, ὕδωρ πάντα τρέφειν δυνάται. Dudithio viro summo faustã felicemq; migrationem hanc opto. Te vero beatum, qui tanto viro tam familiariter deinceps sis vsurus. Ei plurimam ex me salutem. Sed & fratri tuo νεογάμῳ. Salutant te collegæ omnes vno ore, in examine Iustini Gothani, viri doctissimi. Basileæ, 8 Nou. Anno 79.

Duo morborum principia Hippocratis.

EPIST. CCLVII.

IDEM EIDEM.

NOLI tu vero, mi Monaui, in senem nostrum iniurius esse, quasi Zuingeri ἐγκωμίῳ aliquid ei splendoris, obseruantiæ saltem aliquid, accesserit. Nepenthis gran. iij. ad v. in adultis, cum colici, cum nephritici dolores vrgent, sacchαro rosaceo subactis, vel cum iulepo rosarum dilutis vtor. In pueris ad granum j, cum syrupo pæoniæ, vel simili alio, ad motus epilepticos sistendos. In febriũ inquietudine medicamentum præstãs. Vino vel aqua opportuna dilutum dentium dolorem mirifice sedat. Alui fluorem egregie sistit. Medicamentorum purgantium vim compescit. In senibus & debilibus caute exhibendum, non quod periculi aliquid subsit, sed ne locus detur inuidorum calumniæ. Theriacæ specie, vel extracti alicuius ad præsentem morbum oportuni, exhibere soleo. Somnum lenem conciliat, neque vigilia subsequens vestigium narcotici vllius relinquit. Illud vero sedulo cogita, medicamenta ipsa prostitutione vilescere: nõ quod communicatio boni vires ipsius boni eneruet, sed quod familiaritas nimia contemptum parit, quando id quod serui studio perfici poterat, in eo herilis opera impenditur. Catholicon si est, quod nomen præfert, etiam in arthritide. Neq; verearis incentiuũ ad fluxionem, quandoquidem è diuerso adest quod retrahat. Itaq; penetratio eousque vsui est, donec purgantis medicamenti vis ad articulos etiam pertingat, & inde humores alliciat: cum vis purgatrix sudoriferam superet. Nisi hoc esset, rationi Rõdeletii acquiescerem. Hæc causa cur tam lente, & tarde & innoxie agat. Id quod vsu re docebit. Sed medicamentum tale est, q̃ Medici manu parari debeat: ipso alioqui vsu vilescet, & abusu pharmacopœorũ importune adhibitum suspectum reddetur. Nullum ego illi ex purgantibus ὡς τεθολωμένων prætulerim. De succo absinthii quod quæris, sic mihi videtur: quatenus absinthium stomacho prodest, id detersione & astrictione sua præstare, quarum vtraq; in terrea parte sita est. De πέψεσι mixtorum præclare Galenus exemplo rosæ. Videtur certe vt in animalibus, sic in plantis, triplicis concoctionis, velut effectus quidam, χυλὸς, χυμὸς ὀπός: etsi in aliis aliꝰ magis apparet. quorum singulis suus inest spiritus, singuli vero solidæ parti tanquam carnibus & ossibus inhærent. Vinum ratione spirituosæ partis spiritus reficit: respectu ὀποῦ terrei sic penetrat & detergit, respectu χυλοῦ & χυμοῦ sui sic nutrit. Orta à principiis non attestãtur suorum principiorum. Sic ex tribus illis humoribus quidã terræ, alius aquæ, tertius aëri proportione respondet. Etsi horũ ipsorum rursus singuli à reliquis separati in partes alias iisdem principiis respondentes separari à natura possint, vel chymicæ analyseos argumento, quantum quidem ex artis huius tyrocinio huc vsq; deprehendere licuit. De situ vrbium idem iudiciũ, quod de situ domorum, quas ad orientem vel septentrionem ipsas dicimus, quatenꝰ solem & ventos ex ea parte suscipiunt. Hinc crebro apud Hipp. Si vrbs ad austrum sita, à septentrione vero σκέπην habeat, hoc est vel montium vel syluarum beneficio à Boreæ impetu defendatur. Idem de fontib. ad orientem erumpentibus iudicandum censeo. Vale: salutat te Platerus. Tu ex me D. Hessum & Hermannum, inprimis vero Rhedingerum nostrum. Basilea, cal. Feb. Anno 80.

Nepenthe.

Medicamẽta vilescũt prostitutione.

Catholicon.

De succo absinthii.

Effectus triplicis concoctionis.

Ad orientem qua.

EPIST. CCLVIII.

IDEM EIDEM.

PErsolui superioribus tuis, missis ad Camerarium literis. Rungio te familiariter vti gaudeo. Ad ternas meas nihil ille hactenus: nec an Hippocrateum exemplũ habuerit, scio. Oleum ceræ præclarum, nisi odore suo caput infestaret. Turpethi mineralis tot præparationes, quot artifices. Recte tu, qui nondum exploratis caute vtaris. Vteris illis deinceps & audacius & felicius. Ii enim qui odio sectæ Theophrasteæ hæc & rident, & insectantur, non tam in chymistas, quam in chymiam medicinæ famulam, multo antiquissimã, iniurii sunt, & de ignotis iudicium interponunt. Et vero hęc talia sunt, vt αὐτόχειρες requirãt. Plateri tabulæ ad mercatũ ꝓximum exponentur.

Rungium ex me officiose salutabis: & quia certius à vobis quam à Francofurdensibus literas accipere soleo, vti hanc ceu regiam viam sequatur monebis. Vale, mi Monaui. Basilea 13. Kl. Iunii, anno 1581.

EPIST. CCLIX.

IDEM EIDEM.

ACcepi tuas. Neque vero Nepẽthes congelando tantum, sed & dissipando & propellendo, consortatis visceribus præstat in Epilepticis. In pueris eo exhibito animaduertes faciem robore suffundi: Congelari vero spiritus nihil mirum videatur, si momento etiam & à calidis frigida, & à frigidis calida, mediantibus spiritibus, h. e corporibus subtilissimis & agilissimis, coagulari animaduerteris. Sic oleum Camphoræ ab aceto non tantum sed & ab aqua simplici. Oleum saturni à momento aquæ, oleum Sulphuris crassius ab vrinæ spiritu. Iucunda profecto Empiria, &, vt ingenue dicam, multis otiosis theoriis antelerẽda. Recte tu de moscho in vterinis remouenda. De mumia nõ multum laboro. Nã basi medicamenti, & iis, quæ adduntur oleis, vtramq; vim tribuendam censeo. Neq; vero margaritarum acredo te offendat, nisi etiam falium, qui tamen non modo innoxie, sed & magno cum commodo exhibentur. Magna sunt hæc omnia, & præclara, sed [illegible] interim [illegible] ea est, quæ Medicũ facit [illegible]. In aniso purgante scammonii molẽ ego neutiq̃ phorresco. Fac periculũ. Descriptio genuina, quã misi, nisi quod in scheda tua pro Turpeti, Mastichis an. ʒ ß. substitues an. ʒ ß. Nostri non conficiunt, sed alibi confecto vtimur. Catholici decocti ℥ iiij. infunde ʒ ß. caryophillorũ cũ ℥ ß syrupi rosati solutiui. Nihil eo mitius Nunc adeo quinquagenarium ex infectione Hepatis calidioris, toto corpore scabiosum, per dies 40. feliciter eo purgaui. Loco vini decocto leniore vtentem, victus reliqua ratione liberiore. Purgat tant nũ on prolicit sudorẽ. Neq; est q; [illegible] vim quodammodo afferri putes, si [illegible] teddatur Vis illi aperiens tanta est, vt purgans ad intima deducere queat: neq; vero tanta, vt per sudorem purgare queat. Indicat curatio ipsa, nec ru nisi experiare credas. Vino non interdico, nisi penetrationis maioris causa loco vini substituendũ videatur leni⁹ decoctũ. Guaiacóne vero vinum venenũ? At & Matthiolus, & Massa vino Guaiacano feliciter vtũtur. Cratonis formulam probo. Multas cõsimiles Massæ libell⁹ de morbo Gallico cõtinet. Turpeti minoralis tot fere descriptiones, quot capita. Neq; ego de effectu quicquam asserere possum, qui præparationem ignoro. Vnam habeo, partim diaphoreticã partim vomitoriam: sed vehementem vtramq; Itaq; blandioribus & tutioribus vti malo. Diasulphuris descriptio non placet. Congeries illa medicamentorũ mihi non placet. Si Theriaca sulphur præparatũ excipias, cũ castoreo, thure, camphora (quid enim crassa illa, & per secessum abitura moramur, margaritas, lapides) idem facturũ putarim. Scilicet & pharmacopœorum lucro consulitur, & copia ingredientium medicæ singularis memoriæ auctoritati, si Diis placet, consulitur. Etsi & illud verum est, Regem absque satellicio in publico cõspici non debere. Sic mores nostri. At Agesilaus etiam solus inter suos probabatur. Hæc ego ad epistolam tuam raptim. Vale, mi Monaui, & me amare perge. Basileæ Calend. Maij. Anno xxci.

Congelatio Spirituum. *Margaritarũ acredo.* *Catholicon decoctum.* *Turpetum minerale.* *Diasulph.*

EPIST. CCLX.

IDEM EIDEM.

DE cometis iudicium tuum magnifacio. Etsi in hoc genere, vt & in compluribus aliis, non magis Platonica, quam Christiana ἐποχὴ mihi probatur, in Academia cælesti aliquãdo explicanda. Quod de stibio hyalino quæris, vt vehementissimum, sic efficacissimum medicamentum esse in vtramuis partem, ipsa docet experientia, & propterea pharmaci nomine dignissimum, quod recto vsu [illegible], sinistro [illegible] soleat. Nauem agere ignarus nauis timet: & stibium ægro, non nisi qui didicit propinet. Cum procliue sit in vtramq; partem peccare, & improuido vsu infamia Medico, pernicies ægro accedat. Quod ipsum Agricola de metallicis plærisq; sentit, vt non plus gladio Scanderbegi, quam dextræ eiusdem sit tribuendum. adeoq; insaniæ notam mereantur, quotquot vel methodũ nouorum medicamentorum supellectile exariment, vel eorundem fortuito successu antiquam artis viam damnãt. Vale, Basileæ 10 Iulii, anno 1579.

Cautione opus est in vsu stibii.

EPIST. CCLXI.

IOHANNI VVEIDNERO MED. &c.

Theodorus Zvvingerus S. D.

TE viuere & valere opto. Successibus tuis gratulor, VVeidnere doctissime. Ego manipulum vnum corticis ligni Guaiaci contusi in libris sex aquæ coquo ad dimidias pro potu. Ad tertiam vnam pro infusione. In pertinace gallico repetito vsu opus est, vere & autumno. Vino hactenus vsus nõ sum, etsi bonus ille senex eo in gallico inueterato vteretur. Cæterũ vsus huius

Zvvingeri cura in Gallicana lue.

pharmaci sie, vt omnium aliorum, nõ semper succedit, propter analogiam scilicet disparem, & idiosyncrasiam corporum. *Antidotis parum tribuendum vbi veneni gradus ignoratur.* Antidotis parum tribuo in hoc genere, quando veneni gradus ignoratur, etsi quo modo antidotus illa ex Guaiaco ipsa petẽda, quę nõ tã manifesta quam occulta qualitate contra morbũ pugnat. Sed vt purgationes ipsas maximi facio; sic intermistos sudores ex mercurio præcipitato flauo, *Turpetum minerale.* vulgo turpetum appellant minerale, dum absq; corrodentibus præparetur, aut certe acrimonia omnis eluatur. Sed de hoc alias. *Catholici vsus.* Peregre etiam Catholici vsus esse potest talis: ℞ xeroxerotati minutiss. puluerisati ℥ij. salsæ pariglię ℥ j. liquiritiæ ℥ ß. ℞ pulueris huius ℥ j. ß. Macerentur primo, inde bulliant in iuris pulli, vel aquę communis mẽsura vna ad medietatem. Seruetur postea. ℞ foliorum senæ ℥ ij. melissæ, rosarum pallidarum, cinnamomi ana ℥ ij. sacchari ℥ ß. Misc. Exinde curo singulis noctibus in ℥ vj decocti supradicti frigidi macerari pulueris posterioris ʒ vij. Mane per paruum laneum linteo subtili tectum colo, syrupi rosati momentum addo. Hoc ambari loco addere volui. Miscentur pulueres varii mangonii causa, vti non quidem nasuti dignoscere queant. Hippocrates nũc cessat, quando in theatro totus sum. Tabulas nostras in Aristotelis Rhetorica iuuenilĩũ studiorum nostrorum tyrocinia edere nec licet, nec placet. Dolet mihi multa irreuocabilia emissa, at non dolet, si ansam hæc ipsa aliorum melioribus cogitationibus præbeant. In medicinæ veteris cõstitutione & deductione methodica, si Deus inter tot pestilentis luis funera pro sua clementia vitam dederit, occasione professionis meæ deinceps totus ero. Vale V. D. & me amare perge. Basileæ 9. Octobr. anno 82. Ignosce festinationi.

EPIST. CCLXII.

IDEM EIDEM.

Terra Sigil. Amunaldina. ACcepi tuas, V. D. & vt Homerico more ab vltimis ordiar, quam misisti sigillatam Amvvaldinam neque vidi, neq; de ea iudicare possum, ne mihi de peregrinis & incognitis iudicium sumere videar. Odor spicæ genuinus non est, an propter oleum spicæ admixtũ ad candelam ardet. Ex facultatibus certius quid vos ipsi conie- *Antidotis non statim fidendum.* ctabitis. Neque vero ego, quod in epistola tua primum fuit, antidotis derogo, sed non omnes, quę antidotorum nomine circumferũtur, cuiuis morbo venenato, aut venenoquid simile habẽti cõuenire, & vt quammaxime nihil obsit, nihil tamen prodesse nõ magis ratione, quam sensu iudice simul iudico & censeo. Etsi vero gradus veneni æque atq; antidoti interdum penitus ignoratur, ac nihil prohibet fortuitò antipathię naturalis τὸ ὅτι etiam à plebeiis deprehendi, cum τὸ διότι ne summi quidem rerum naturalium scrutatores assequantur. Turpetum *Turpethum minerale.* minerale Quercetani quale sit ignoro, & quando arcanum illud esse vult, per meta le maneat. Eius quo Bodenstenius vtebatur formulam habet, si modo legitima est, cum S. & oleo vitrioli, colore aureo, sed quod non per sudorem tantum, sed & per vomitum & secessum granorum iij pondere purgaret. Coralliorum sal, cum prius *Sal Coralli.* per se soli in clauso vitro calcinati fuerint, aceto stillatitio extrahitur, quod aceto adhuc iunctum ruborem egregie seruat, eodem rursus abstracto albedinẽ recipit. Eo sale in corroborando, & sistendis fluxibus præclare vtor. Sunt qui cũ nitro prius calcinẽt, sed multiplici ablutione salis opus est, & nitrum ipsum tincturæ videtur insidiari. Mutatio vero ista coloris tũ in coralliis, tum in tartari sale superinfuso aceto, inde abstracto, qui fiat, nondum assequor. Cæterum quod Fernelius erosionem aceti vere- *Aceti Stillatitii acrimonia non adeo corrosiua.* tur, ex Galeno ipso discere debuit, multa eiuscemodi intra corpus tuto propinari, quæ foris corpori admota & rubificant & erodunt, & crustas inducunt. An vero acetum erudũ acerrimum, quo coqui passim vtuntur, minoris acrimoniæ erit stillatitio? maioris ideo efficaciæ propter crassitiem suam, qua magis adhæret, & diutius infestare potest. Nolim interim tanti viri iudicium reprehendere, sed hoc asserere possum, vt quã maxime aceto ista extrahãtur vel acerrimo, vel S. oleoue vitrioli, at crebris ablutionibꝰ eadẽ rursus elui, aut saltem ita attemperari, vt in tantula quantitate qua exhibentur, vix centesima pars sit eius acrimoniæ, quam nos quotidie de manu coquini pulmẽtatiis, & acetariis innoxiẽ sumimus. Turpeti, vt supra monui eum *Turpeti mineralis dulcoratio.* oleo & S. vitrioli præparati dulcoratio repetitis fit ablutionibus cum aqua calida, vbi illud mirum accidit, massam mercurialem, quæ alba fuerat, affusa primum aqua flauã reddi, toties q; ablui, donec nulla amplius vel salsedinis, vel acoris vestigia supersint, tum demũ aqua frigida ablui & exic- *Corallorum calcinatio.* cari. Coralli similiter subtilissimè contusi in cucurbitam iniiciuntur, per alembicum aqua abstrahitur flaua (si dextre negotium obeas, forte etiam in veram tincturam, olei rubicundissimi instar, incides, quam mihi semel tantum videre & excipere contigit) post aucto igne calcinantur ad albe-

acā, electuarium oui, Antidotum præsertim Matthioli, additis granis XV vel XX olei sulphuris, reliquis prætero, cuius ipsius semunciam cum superpendio à Gallo emtā duobus solaribus siue baziis nostratibus LIIII. pixidi inclusam tibi mitto Calorem natiuum efficaciter roborat, patenter sudorem mouet. Vale V.D. Basilea IX Iunii. Anno 1586.

EPIST. CCLXVII.

IDEM EIDEM.

ACcepi tuas, VVeidnere doctissime, cum duobus aureis, qui æquiualent gallicis, quos Gallo Chymistæ dedi. Aurum ille πότιμον nec parat, nec vendit, etsi parandi rationes varias nouit, sed vt ait sophisticas omnes. Quam misisti formulam Beartianam, à Monauio iampridem acceperam. Eam certe neq; ausim, neque velim tentare, ne opera & oleum labore longo periret, neque crediderim hoc præstari posse, nisi oculata fide edocerer. Multa in huiuscemodi arcanis σοφίσματι venduntur, multa quin etiam ἀτυχήματι & ἁμαρτήματι contingere possunt. Ego generoso spiritu vini ex vino extracto, agallochi optimi succo prægnante in restaurandis viribus feliciter vtor. Oleum sulphuris sudores prolicit, eoque nomine gallicis quoque cum decocto lignivel salsę propinatur efficaciter, sic dosis decocti mole parcior, viribus maior est. In asthmate certe cum aqua iridis, helenii, scabiosæ & similibus ad grana sex mane vtiliter sumitur, aut certe cum iusculo, iridem vesperi tribus ante cibum horis. Materiam namq; incidit, digerit, & catarrhum defluentem quoque sistit. Cum vino etiam propinare soleo, admixto sacchare, in stomacho languente, in obstructionibus, in doloribus intestinorum à flatu excitatis. Spiritu auri generoso extrahe cedoariæ succum pro more, vehiculo ad medietatē abstracto, succi huius ℈j cum ℥ ij iulepi rosſ. limpidi misc. pro paralyticorum vsu. Decem guttæ efficaciores, quam multa alia antidota. Eodem iulepo prophylactici loco apud ægros vtor, vasculo exili, quod enchiridii loco esse possit, incluso, cū siphone paruo. Sed auocor. Tu vale V. cl. Basilea, 29 Nouemb. Anno 1586.

Aurum potentum sophisticum.

Extractum Zedoar.

EPIST. CCLXVIII.

MAGNIFICO DN. ANDREÆ DVdith ab Horekomza, &c. Th. Erastus Med. S. D.

HOc ipso die, cum inter libros chartasq; aliud quærerem literas tuas, quas superioribus septimanis frustra sæpius quæsieram, reperi. Itaque gaudio affectus statim iis relictis ad respondendum me accinxi. Primum tibi gratias ago summas pro tua beneuolentissima erga me voluntate. Quod tibi, vir summe, aliquid esse videor, totum hoc tuo erga me amori tribuo, mihi nihil eorum arrogo. Paradoxa quoque non confector, & quæ à plerisq; probari videο, non ante damno, aut reprehendo, quā sæpe diligenterque apud me examinaui, & excussi, aliorumque de mea opinione cogitationes atque argumenta expendi. In eo ferme sum totus, vt quæ antiquis recte tradita, & à posterioribus negligentius exculta deprehendi, ad examen reuocem, & diiudicanda aliis proponam. Scripsi theses de contagio, putredine, morbis totius substantiæ, quas te iam habere suspicor. sunt enim editæ. Conscripsi etiam de somno, melancholia & conuulsione, quæ vulgatæ nōdū sunt. Et in postremis confuto sententiam omnium certissimis demonstrationibus, at non proinde certis fortasse, quid sentiendum sit doceo. Fores nihilominus patefacio aliis, aut viam indico, rectius cogitandi. Statui otiū nactus fusiorem omnium declarationem proponere, & obiecta, quæ vel ipse finxi, vel ab aliis clarissimis medicis & philosophis excogitata accepi, dilucide explanabo: vt vnicuique liceat de tota causa sententiam dicere. De epilepsia præter illa, quæ in quarta parte Antiparacelsſ. disput. habentur, nihil scripsi. Compendium artis nostræ anno 1563. in feriis canicularibus extra ordinem auditoribus exposui, neque id scripto comprehendi, post annos decem, aut his amplius exemplum à quodam accepi, vt auditores exceperant, quod ego factum fuisse protsus nescieram. Velim certe tantum mihi otii dari, vt recognoscere liceret. Fortasse prodesse aliquibus posset. Interpretatus sum annis superioribus aphorismos Hippocratis & prognostica, sed pro more meo, ne verbum quidem habeo notatum. Fuere tamen ex discipulis aliqui, qui quam potuerunt diligenter exceperunt. Misi nunc Basileam libellum de strigibus, quem inuitus sane scripsi, ac respondere cuidam coactus effudi verius, quam scripsi. Spero tamen nec aduersarium, nec quenquam alium porro litem mihi de hac re moturum. Bene vale, die 14. Sept. anno 1577.

Compendium medicum Erasti.

Liber Erasti de strigibus.

EPIST. CCLXIX.

THOMAS ERASTVS HIERONYMO *Capouaccio, S. D.*

ADea, quæ ex amici cuiusdam medici excellenter docti, excerpsisse lite-

ris te affirmas, scripto respondere placuit, propterea quod inter illa sunt, quæ verbosius & dilucidius exposuisse valde sit vtile, & necessarium. Principium disputationis hoc est: Verissimum est, siue genus, siue differentias morborum spectemus, non statui in doctrina methodica posse morbū totius substantiæ. Optime illud à te dictum affirmo, propterea quod in doctrina methodica locum habere nō potest, quod nullibi est aut fuit. Tibi vero, qui tales morbos existere credere videris, vt consentaneum dicas, vereor. An enim, quod methodo nulla, sed experienria solum cognoscitur, & inuenitur, cognitum & inuentum methodo tractari non potest? Fernelius certe & Argenterius facilius, quem in methodo locum habituri sint tales morbi, ostenderent, quam eosdem extare demonstrauerint: purgantia proprie totius substantiæ viribus humores detrahere magno consensu omnes affirmant. At in methodica doctrina de medicamentis locum nō inuenisse, quæcunque vsu iam cognita fuerunt, non ausim dicere. Parratio est alimentorum. Et quod propius ad causam pertinet, curationis pestis methodum tradi posse certum est, licet totius substantiæ morbus esse credatur: cur ergo à methodica doctrina qui vsu cogniti iam ponuntur, excludentur?

Morbus totius substantiæ negatur.

Quia, inquis, dissimilis est ratio, cum temperamentum læditur, & cum νοσερὰ ἀπόρροια extra suum subiectum sese effundens alia corpora similiter afficit, ac in pestilentibus subito spiritum & calorem insitum extinguit. Nego morbum aliquem seminarium ex se effundere, quo alia corpora similiter inquinet, vel spiritum natiuumque calorem perimat, sine læsione temperamēti. Nam omnes morbi, qui per seminarium aliena corpora contaminant, necessario temperationem eorum primo offendunt, quod in thesibus de contagio sic est demōstratum, vt probabiliter contra disputari non possit. Nec diuersum tua probat ratio. Non enim non destruunt temperamentū partium morbi contagiosi & pestilentes, quia seminaria diffundunt, quæ arcem vitæ recta fere inuadunt, & congenitum cordis calorem, sicut venena corrumpunt, vel alioqui morbum, cuius seminaria sunt transportant. Planius ex eo veritas cognosci potest, quod te quoque consentiente, semina illa corpora sunt putredinem in se continentia, cuius vi corpora, ad quæ forte irrepserunt, coinquinant. Impossibile autem est, vt res putrida, quatenus putrida est, corpus aliud maculet, absque temperamenti corruptione, quia naturā nihil est aliud putredo, quam vitiosa temperatio: nisi forte temperatum statuatur, quod insito calore suo spoliatum ab alieno tenetur & regitur. Gradus quoque neutiquam mutant speciem. Quemcunque igitur putredinis gradum ponamus, semper ei conueniet definitio, quod videlicet sit natiui caloris ab alieno introducta corruptio. In hoc solum discrimen reperitur, quod vna quam alia sæuior, efficacior, mitior, ignauior existat. Quocirca vna eademque specie operationis cum hæc, cum illa agit. Cōfirmarem hanc meam affirmationem pluribus argumentis, si non per se esset manifesta & tuo suffragio comprobares, dum sic scribis: Neque ego inficior, sicut à venenis; sic etiam à morbida inspiratione affici, atque lædi temperiem. Sed tamen putredo quæ inducitur alia est à vulgari putredine simplici, & alia ratione interimit, & curatur. Morbida inspiratio, quam pestilente contagiosoque morbo laborantes efflant, putrida est, & proinde tota sua natura & substantia vitæ calorique nostro contraria est. Quocirca recte colligis diurnam contagii vt seminarii perseuerationem, primis reclamare qualitatibus, quæ facile admodum hebetantur, & corrumpuntur. Contagium certe prima qualitas non est, sed secunda, quæ non perit subiecto incolumi persistente. Iam certum habetur etiam apud Fernelium & Argenterium, putredinem tota substantia nobis aduersari. Agunt igitur in nos putridi halitus ratione & vi putredinis, quam in se habent. Putredo vero omnis quemcunque tandem gradum nacta sit, est calida quædam intemperies. Quamobrem non agunt in nos putridæ exhalationes virtute simplicis caloris, sed potestate putridi caloris, nec alia nos vi, aut potentia alterant. At diuersa est simplicis & putridæ intemperiei curatio. Concedo. Nam in putredine est facta intemperies, in simplici adhuc fit. In illa non habet locum alteratio, propterea quod corruptum in integrum restitui non possit. In hac quod corruptum est, per oppositam qualitatem corrigitur. Quo fit, vt à putrido calore alterata sui ablationem, simplici calore affecta, sui emendationem postulent. An ex hoc effici quispiam opinabitur, putridas exhalationes alia vi quam intemperie aliena corpora contaminare, quibus forte adhæserunt? Interimunt igitur putrefaciendo: (nam per se vt aliter agant, impossibile est) quod nihil aliud est, quam temperamentum seu natiuum calorem dissol-

Contagium non inducit sine temperiei læsione.

Putredo vitiosa temperatio calida.

dissoluendo. Quod dum fit, ac factum nondum est, alteratione contraria prohiberi quis non videt? De putredine cuius pluries in his literis mentionem facis, dicendum aliquid videtur, præsertim cum valde multos, ne dicam omnes hic turpiter impingere animaduertam. Putredinem corruptionem esse τῆς ἐν ἑκάστῳ ὑγρῷ οἰκείας καὶ κατὰ φύσιν θερμότητος profectam ab omnibus receptum est Philosophis, & Medicis. Æque certum est Aristotelem in 4. Meteor. cap. 1 duplicem statuere putredinem, alterã simplici & naturali generationi vt maxime commune cõtrarium opponit, & corruptionis rerum naturalium, quæcunque secundum naturam intereunt, finem & terminum communem statuit. Eandem hanc ἐσχάτην seu vniuersalem & naturalem appellari, eandemque improprie putredinem nominari ostẽdit. Alteri nihil horum tribuit, sed contraria ascribit. Nam & proprie putredinem dici, ac violentam & morbidam affectionem esse & κατὰ μέρος corruptionem vocari ait, & nec interitus naturalis terminum, nec naturalis ac simplicis generationis communissimum contrarium facit. Est igitur hæc illi contraposita. Sane dum hanc proprie putredinem vocari scribit. Illam improprie sic vocari indicat: & dum illam finem naturalis dissolutionis facit, hanc violentæ & morbidæ corruptionis cuiusdã terminum esse monet. Hãc ab eo particularem, illam cõtra vniuersalem nominari ex textu manifestum est. Differentia in eo est, quod in naturali putredine tum demum ambientis calor insitum exigit, cum ætatis longo tractu seipsum ita debilitauit, ac fregit, vt à leuissimo circumstãtis aëris calore dispergi queat. In propria putredine violenta est hæc corruptio insiti caloris, vt quæ tunc eueniat, cũ calor adhuc robustus ac copiosus adest. Ideo aduentitium calorem valde potentem esse oportet. Præterea in naturali putredine totũ æqualiter seruata partium proportione contabescit. In morbida pars vna aliqua præ cæteris corrupta est, reliquis naturam suam conseruantib. Non enim necessum est, vt sanguine putrefacto etiam carnes putrefactæ sint, aut carne in manibus corrupta, etiam quæ in pedib. est, putrida sit reddita. Sępenumero putrescũt pulmones cæteris partibus illæsis aliquandiu permanentibus. Præterea naturalis putredo plurimum ab ambiente aëre inducitur. Morbida à peregrino quouis suscitatur, frequentissime ab obstructionibus efficitur. Item naturalis putredo est affectio mixtorum, quo ad mixta sunt, ac solis mixtis seu inanimatis accidit. Morbida tum animatorum, tum inanimatorum communis est. Illa enim generationi simplici mixtorum tanquam cõmmunissimum contrarium opposita est, hæc mixtioni cuilibet contraria est. In illa res in cineres & lutum atque elementa soluuntur. In hac raro aliquid tale vsu venit. Denique naturalis putredo finis est interitus secundum naturam, at putredo proprie nominata impedit, quo minus naturaliter res corrumpantur. Modo dictas corruptionis species vocauit Aristoteles putredines, licet alteram insuitate sic nominari sciret, & moneret. Facti hanc videtur causam habuisse, quod terminus ille corruptionis naturalis nomine proprio careret, atque eandem vtrique definitionem competere videret. Omnis enim putredo, siue natura eueniat, siue à morbo, aut violenta causa inducta sit, corruptio est insiti in re qualibet caloris ab aduentitio profecta calore. Quod primo loco positum nunc volo. Deinde ponere alterum hoc oportet. Rem quamcunque tantisper saluam esse, quantisper proprium suum calorem retinet. Perire autem, cum eodem illo priuatur, vt Aristoteles tum alibi, tum de iuuent. & senect. 4. De respiratione 8. De breuit. & long. vitæ 5. cap. docuit. Cum de animæ expertibus rebus sermo est, controuersia caret, quod dicimus. Quid enim aliud in his tẽperamentum conseruat, quam congenitus calor, qui idem etiam ab initio induxit? Ipso incolumi persistit mixtio, eo corrupto necessarium est, temperamentum dissolui. De interitu animatorum, quo ad animata sunt, dubitare quidam ausi sunt, an is interitus caloris quoque extinctio seu corruptio recte diceretur. At expresse hoc affirmat Aristoteles de iuuent. & senect. cap. 4. ἀνάγκη τοίνυν ἅμα τό τε ζῆν ὑπάρχειν καὶ τὴν τοῦ θερμοῦ τούτου συμφύτου (de quo agebat) σωτηρίαν, καὶ τὸν καλούμενον θάνατον εἶναι τὴν τούτου φθοράν. sane calor hic instrumentum illud est, quo forma vtitur in temperando, effingendo, & conseruando proprium subiectum, & sine quo ne momento quidem seipsum in subiecto suo conseruate posset. Hac de causa effector, opifex, author, conseruator rerum omnium dicitur. Videndum igitur est, quot modis Aristoteles (de huius enim sententia quæritur, cum idem cum medicis de putredine senserit) censuerit calorem ingenitum extingui posse. Hoc declarato patebit, quæ eius de putredine mens fuerit, perspicuum illud quoque fiet, recte secúsne à nobis dicta sint, quæ ex eius verbis attulimus. Denique decidetur inter Philosophos & Medicos disceptatio. Duplex statuitur calo-

Differentia vniuersalis & particularis putredinis.

Res salua dũ calor saluus.

Duplex calo-

...ου corruptio. ris corruptio apud Aristotelem, vt ratione & testimoniis demonstrari potest. Si enim res nulla potest interire, dum calor eius incolumis manet, neque plures sunt interitus modi seu species, quam duæ: necessarium est, vt totidem etiam sint non plures, nec pauciores caloris corruptiones. At quicquid occidit, vel natura, vel morbo perit, id est, vel ætatis tractu paulatim absumitur, vel per vim, seu morbum aliquem interimitur. *Mors naturalis.* Mors igitur omnis vel est naturalis propter insitas naturæ vires, absque aliena, & externa causa eueniens: vel violenta & morbida. *Violenta.* quæ ab aduentitia aliqua causa suscitatur, vt testatur Aristoteles tum alibi, tum 5. cap. de iuuent. & senect. & c. 4. & 16. de respiratione. Etsi autem violenta corruptionis species non est indiuidua, sicut naturalis, sed in alias species & modos diuiditur, tamen quoties eam naturali opponit, quocunque nomine vtatur, eandem semper intelligit. Quocirca manifeste liquet, putredinem ita proprie nuncupatam sub naturali corruptione (cui *Putredo violenta corruptio.* vt propria impropriæ, violenta naturali, seu non violentæ, vt particulare vniuersali opposita est) nequaquam contineri, sed violenti interitus speciem quandam existere. Etsi vero insiti caloris, sicut & ignis extinctionis proxima causa, si superstitiosius, quàm par est & conducibile rimari *Alimenti defectus proxima causa extinctionis caloris.* velimus, vnica est, alimenti videlicet defectus (nam siue seipsum pabulum suum sibi præripiendo, vel quocunque modo consumendo perimat, siue ab alia quanis causa deperdatur, alimenti inopia extinguitur, vt Aristoteles in cap. 4. & 5. de iuuent. & senect. affirmat) nihilominus extinctionis modos, vt rei natura plenius cognoscatur, ex mente Aristotelis distinguemus. Ergo bifariam interit calor. Nam vel ipse semetipsum consumit: vel à contrario dissipatur. Illa species interitus à Græcis *μάρανσις*, id est, marcor, tabes, ariditas *μάρανσις.* (nostri vocant *die darre*, & *μαραίνεσθαι*, *aussdorren*) nominatur. Hæc ab eisdem *σβέσις*, hoc *σβέσις.* est, extinctio appellatur. Verba Aristot. libro de iuuent. & senect. cap. 4. sunt: *καλοῦμεν δὲ τὴν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ μάρανσιν· τὴν δ' ὑπὸ τῶν ἐναντίων σβέσιν.* Duobus porro modis absumit seipsum calor, & proinde duplex est apud Aristotelem *μάρανσις*. *μάρανσις duplex.* Etenim vel paulatim longo temporis tractu, nullo morbo interueniente, nulloque aduentitio affectu periente pabulum sibi suum consumit, vel breui tempore propter morbum siue *ὑπερβολὴν τινὰ πάθος* violenter sese ipse strangulat. Prior *τῆς μαράνσεως* species apud Aristotelem 4. Meteor. *γῆρας* & *μάρανσις* dicitur, alibi ab *γῆρας. ...*

eodem *γῆρας, καὶ κατὰ φύσιν μάρανσις*: quemadmodum altera seu posterior *βίαιος μάρανσις* nominatur. Nam 16. cap. de respir. hæc habentur: *θάνατος δ' ἐστὶν ὁ μὲν βίαιος, ὁ δὲ κατὰ φύσιν· βίαιος μὲν ὅταν ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν ᾖ, κατὰ φύσιν δ' ὅταν ἐν αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ μορίου σύστασις ἐξ ἀρχῆς τοιαύτη*, &c. & quæ sequuntur: suprà verbis Aristotelis ostendi *τὸν θάνατον* nihil aliud esse, quam insiti caloris interitum. Quare idem dicit, qui mortem aliquam naturalem, aliquam violentam dicit, cum eo, qui caloris insiti corruptionem aliquam naturalem, aliquam violentam asserit. Violenta igitur est caloris extinctio, quæcunque propter aduentitiam causam incidit, siue ab ipsomet calore, siue à contrario eius inuecta ponatur, hoc est, siue *μαρανθῇ*, siue *σβεσθῇ* perierit. Naturæ autem consentanea est, quæ propter ingenitam corporum temperationem absque vllius aduentitij affectus interuentu ab ipso agente calore inducitur. Sic enim capit. 7. eiusdem lib. legimus: *πολλάκις δὲ, καὶ φθορὰ βίαιος μὲν ἡ τοῦ θερμοῦ σβέσις, καὶ μάρανσις, (φθαρτικὰ γὰρ ἂν δὴ ἀμφότερα ταῦτα τὰ αἴτια) ἡ δὲ κατὰ φύσιν ἡ αὐτὴ τότε μάρανσις διὰ χρόνου μῆκος γινομένη καὶ τελεότητα.* Quid clarius dici potest, quàm *μάρανσιν* aliquam violenter euenire, aliquando naturaliter, propter perfectam temporis durationem, accidere? Violenti porro marcoris seu *τῆς βιαίου μαράνσεως* plures sunt modi naturalis (vnicus est) pro causarum efficientium diuersitate, varioque agendi modo. Quicquid enim efficit, vt calor auctus alimentum sibi præripiat, & ita seipsum ante id tempus, quod secundum naturam suam attingere poterat (aliæ res aliis & in vna & diuersis speciebus, natura sua durabiliores sunt) consumat, *μάρανσιν* inuehunt, hinc strangulatio, suffocatio, obstructio, vel alia calorem natiuum insitū supra modum naturæ congruentem acuentia, marcescere eundem faciunt. In horum ordine putredinem proprie sic appellatam, quę *τῆς κατὰ μέρος σαπείας* corruptio est, collocari oportere, nullus sanæ mentis homo dubitabit. *Putredo ad μάρανσιν refertur violentam* Etenim ante tempus à natura constitutum interficit, imo in florentissima ætate sæpe necat. Naturalis ergo non est caloris natiui extinctio, quam putredo hæc infert, sed violenta. Huius cum duæ tantum sint species *μάρανσις* & *σβέσις*, ac *τῆς σβέσεως* species censeri non possit, necessario efficitur, inter marcoris species numerari eā debere. Nam *σβέσις* est species corruptionis caloris, in qua calor nō augetur & acuitur, seu seipso potentior efficitur: sed in qua *σβέσις quid.* à contrario frigore extinguitur. Fit hoc ab aëre frigido, cibo, potu, medicamentis, iugulatione, dissectione, repentina euacuatione

tione & omni caloris ac ſpirituum celeri diſſipatione: ſummatim repetā vt clariora ſint omnia, & ſic ad vlteriora pergamus. Calor perit vel à ſeipſo vel à cootrario. Seipſum cortumpit vel naturaliter ad quam corruptionem via eſt ſeoectus: vel violenter. Vtraque corruptionis ſpecies vocatur μάρανσις. Quæ oaturæ ordine fit, vnica eſt, licet nominibus pluribus exprimatur ab Ariſtot. Nam & ſenectus & marcor naturalis & putredo impropriè appellatur. At violēta ſpecies τῆς μαράνσεως habet plures, ſtrangulatiooem, exuſtionem (quoties enim maior minorem calorem perdit μάρανσις vocatur Ariſtot.) purrediocm propriè dictam febrem tabefacientem. Extinctio etiam quę à cootrario efficitur pro cauſarum refrigerantium diuerſitate diſtinguitur. Patet ex his omnibus putrediocm priuatim ſic nuncupatam, non aliam eſſe à putredine medicorum, tametſi illā quæ inuſitate ſic eſt ab Ariſtot. nominata, toto cœlo alia ſit. Hæc enim morbus non eſt: illa autem morbus eſt. Patet etiam quomodo accipi debeaot verba Ariſtotelis, ἡμῖν ἀλλὰ ἰδίως γε λέγεται σῆψις ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος φθειρομένων. In naturali enim putredine protſus neceſſariū eſt, vt partes omnes ęque reficcentur, pro ſuæ oaturę modo tamen ſingulę. In violeota, pars voa corrumpirur, cæteris incorruptis manētibus: obiiciat fortaſſe aliquis non conſentaneè iſta dici. Nam ſi ſeipſum calor deterit in putredine tum oaturali tum violenta, noo rectè io definitione ponitur eū ab alieno cotrumpi. Reſpondeo: io naturali rerum occaſu, dum per ſenecturein ſeipſum paulatim exedit, res nondum putridas eſſe, ſed ad putredinem ſenſim accedere, caloremq; tum ſibi ad naturalem putredinem viam ſternere. Cum enim ferme totum ſe attriuit, & aboleuit à calore ambientis, tandem protſus diſſoluitur, cumque humido natiuo euocatur. Hanc ob cauſam dixit Ariſtot. ſenectutem eſſe viam ad hanc putredinem. In morbida putredine res minus habet obſcuritatis. Nullus enim neſcit in febribus natiuum & proprium calorem ab igneo & peregrino pati. Non enim qoia natiuo permiſtus eſt aduenritius, naturalis etiā factus eſt. Par eſt ratio, ſi inſitum calorem auctum duntaxat contendas, ſi modo hucvſque auctum ponas, vt actiones lædat. Etenim pars illa caloris, vt ſic loquar, quæ ſubiecti naturæ non competit, ſed oneri & impedimento eſt, naturalis eſſe aut cogitari non poteſt. Talis enim ſi eſſet, actiones meliores apparerent, non deteriores. Hæc de putredine dicta nobis ſint. Ad tua iam nos iterum vertim⁹.

Tabis violenta plures ſpecies.

Senectus via ad putrediuē.

Facilime iam perſpicis, minime nos tibi conceſſuros, quod dicis, Ariſtotelem cenſuiſſe, omnem putrediocm generationi oppoſitam naturalis corruptionis finem eſſe. Euidenter ſane oſtendimus, quandam ſolummodo putredinem non omnem ab Ariſtotele naturali ac ſimplici generationi tanquam cootrarium communiſſimum oppoſitam fuiſſe, eam ſcilicet per quam ad ſenectutem & naturalem ætatis decurſum ſenſim peruenitur, quæque impropriè putredo ſit nominata. In altera putredine tam cooſentit cum medicis Ariſtoteles, quam conſentimus nos cum Arithmeticis bis duo eſſe quatuor affirmantibus. Quocirca non eſt alia diſceptatio de hac, & de illa, quam intuentur medici, nec quadrat ad cauſam ooſtram ſimilitudo de eo qui madet ſolum, & altero qui totus eſt madidus: cum Ariſtoteles non ſic diſtinguat duas putredines, quomodo madeſcēs à madido differt, quoniam totis oaturis diſcrepant euio altera naturalis, altera violenta & naturæ aduerſiſſima ſit.

Certa putredo generatio ni opponitur.

Medicorū cū Philoſophis conſenſus.

Cum morbum peſtilentem longe ab intēperie ſimplici diſtare ſcribis, non impugnas. Idem enim nos quoq; ſentimus & ſcribimus. Pars ſimplici intemperie laborans non amiſit naturam ſuam, nec nomen nec definitionem perdidit. At putrefacta neutrum ſeruat, & proinde corrigi nequit, Ariſtoteles certe io putredine propriè dicta hoc requirit, vt res cui inſederit, corrupta ſit. Nam de ſolis κατὰ μέρος φθειρομένοις, ὅταν χωρισθῇ τῆς φύσεως, rectè efferti putredinem, quæ propriè ita vocatur, ſtatuit. Quamobrem non alterari, quod putridum eſt, ſed tolli poſtulat: plurimum ergo differt huius & illius curatio. Nec diſcrepant noſtrę ſententiæ in iſta parte. Tantom igitur abeſt, vt vel tibi vel aliis eripere hoc tentemus, vt nihil attentius obſeruari velimus, quam hoc. Curatio iodicat. Duplex eſt intēperies, facta, & fiens. Io priore, ſubſtantia non interiit, ſed naturam ſuam ſeruat, ac proiode alterationem ſolam poſtolat. In altera, ſubſtātia quam occupauit, corrupta eſt, quo fit, vt alteratione reuocari nuoquam poſſit. Quare non indicant alterationem ſui partes hac intemperie obſeſſæ, ſed ablationem ſui petunt. In putredine igitur quę ad factam iotemperiem pertinet, non alteramus partes iam putrefactas, quia corrigi noo poſſuot: at illas, quæ ſic intemperatæ redditæ ſunt, vt naturam & ſubſtantiam adhuc retineaot, oppoſitione contrariæ qualitatis (quia vitium in qualitate tantum eſt) priſtioæ conditioni reddere ſtudemus. Mirum igitur videri non debet,

Intemperies duplex.

si pestis curatio solis alterantibus non perficiatur. Cum Aristotelem de vulgari & simplice putredine tum non cogitasse ais, quando phtisicos πνεῦμα φαῦλον ϰαὶ βαρὺ expirare scribit, quid vulgarem & simplicem putredinem voces, non satis equidem intelligo. Nam duas tantum species agnouit Aristoteles, naturalem vel impropriam, & violentam seu morbidam. Hanc pro natura rerum siue partium putrefactarum magis minusque perniciosam proque graduum diuersitate sæuiorem aut mitiorem, adeoq; vni quam aliis partibus nocentiorem esse, prorsus est rationi atque experientiæ consentaneum. Loqui autem de putrido spiritu philosophum ex eo est euidens, quod corruptum esse ait. At specie aut modo corruptionis alio nó potest corrumpi, quam putredine ꝓprie dicta, quod hoc argumento probo. Omnis corruptio insiti caloris est vel μάρανσιν, vel σβέσιν. Putredo omnis est insiti caloris corruptio: ergo vel μάρανσιν, vel σβέσιν. At non potest ad σβέσιν referri putredo, cum autorem habeat calorem, nec potest referri ad marcorem naturalem, cum sit morbidus quidam occasus: ergo continetur sub marcore violento. Sed ad huius speciei modum nullum potest referri alium, quam ad proprie dictam putredinem. nec est putredo θανατώδης adeo pestifera vt necesse habeamus eam alio nomine nominare.

Spiritus corruptus putridus.

Spiritus tibi non videtur putrescere, etsi rationes diuersum probantes nulli deesse fatearis Ego vero facile probem, si res postulet. Hic nihil nos cogit, cum de spiritu in thesibus locuti simus, non puro & sincero, sed omni halituum & suliginum genere mixto Aristoteles certe cum φθινώδεις putridum exspirare ait, non de sincero spiritu nos accipere vult, sed de eo, quem ægroti exhalant, quem impurum esse certum est. Et cum non minus, imo magis fortasse difficile sit spiritum purum in corpore nostro inuenire, quam sincerum sanguinem ab omnibus aliis humoribus, bile, pituita, melancholia, sero secretum, nescio cur dubitent nónulli, an possint putrescere? Mixtus profecto est, & magis mixtus sanguine. At quãto res quæuis ex pluribus putrescere aptis concreta est, tanto magis putredini obnoxia est. Neque ego dubito, quin sæpe quoq; alii humores putrescerét, si non in motu fere continuo essent. Nam dum facile dissiparentur, quoniam & mixti, & humidi sunt. Calefieri etiam & frigefieri præter naturam possunt. Cur ergo non etiam putrescere possint? Esto, resistant putredini propter commemoratas causas, an propterea putrescere nunquam possunt? An inspiratus & permixtus ipsis aër inquinatus, nullo vnquam tempore cõtaminare eos valebit? Quod humor, aut vapor putridus non efficit, quia non similiter cum ipsis confunditur, aut in quasuis partes mouetur, aër permistus citius perficit, quoties excellente profundaq; putredine affectus penitusq; cum eis confusus, quaq; versum mouetur.

Spiritus minus putris quã humores.

Vnde igitur, inquis, subitus interitus? aut quæ putredo tam cito morbum in intemperatura pepererit? Vellem enim scire, cum omnis actio fiat in tempore, nec temperamentum subito possit dissolui, cur venena & morbida expiratio in peste sæpe subito extinguant? Ad ista mihi facilis est responsio, quæ tamẽ ob id fusius explicãda quia à paucis notata fuit. Plurimum scire conuenit, sermonem nobis esse de viuentibus & operantibus partibus. Quæ operandi potentiam prorsus amiserunt æquiuoce instrumenta operationum naturalium dicuntur quorum essentia & differentiæ functione atque vsu definiuntur, teste post Aristotelem Galeno, t. De plac. Hip. & Plat. cap. 9. & 2. itidem cap. 8. Præterea nouisse oportet, ad operationes non sufficere partibus proprium calorem siue temperamentum, sed agere insuper influente ex corde calore, à quo de potentia in actum quodammodo producantur: si dubitabilis esset hæc sententia, indissolubilibus rationibus eam probarem. Satis est, quod partes omnes continuo emori conspicimus, quando per arterias calor ex corde ad eas non influit, quia vel obstructio adest, vel laqueo interceptæ, vel excisæ, vel pulsare prohibitæ sunt. Reuocat mihi in memoriam hypothesis nunc posita in signem audaciam Fernelii in citãdis authorum testimoniis. Exempli loco nobis sit Auerrh. qui in lib. 1. Coll. Campegii habetur cap. 7. in translatione antiqua eodem cap. libro 2. Cum ibi Auerrhoes monere vellet partes non exercere vitæ operationes insito suo calore, sed opus habere præterea influente ex corde, à quibus iunctis actiones proficiscuntur, adducit eum Fernelius vt duo probet. Primum, calorem illum influentem nihil conferre ad partium temperamentum. Alterum, spiritum venire de cœlo, instar reliquarum partium originem non ducere. Vtrumque cum sit tam alienum ab Auerrhois mente, vt pugnare cum ea magis nil possit, qua fronte ausus fuit ad astruenda figmenta sua adducere? &c.

Vnde putredo pest. fera tam subito intemperiem & mortem inferat, præsupponenda.

Audacia Fernelii.

Tertio loco tenendum est, quod ex Aristotele supra demonstraui & confessum est

est Medicis, nec animalia, nec eorum partes interire ingenito calore incolumi permanente. Mors enim nihil est aliud, quam natiui caloris extinctio. Denique meminisse decet, pronunciati physici: Nihil supra & vltra naturam seu speciem suam agere. His positis ad interrogationem tuam sic respondeo: subitus interitus in peste oritur ab intemperie cordis: ratio est, quod putrida inspiratio interimere non aliter potest, quam si cordis temperationē dissoluat. In causa duo sunt: Primum quod interire res nulla potest, nisi calor eius natiuus pereat. Putrida igitur inspiratio non ante perimit, quam cordis calorem corrumpat. At corrumpere aliter non potest quam putrefaciendo. Alterum est, quod nihil vltra suam speciem agit. Calor enim non agit aliud per se & primo quam calefacere (eadem ratio in cæteris omnibus valet) si quid amplius fiat, hoc vel per accidens sequitur, vel quatenus talis quidam calor euenit: hoc est, sine caliditate non cótingit. At omnis putredo est calida quædam intemperies. Quare omnis res putrida calefaciendo putrefacit, & putrefaciendo calefacit. Etenim putredinem omnē à calore peregrino procreari certum est. Quare necessarium est prorsus, vt putrida inspiratio non prius occidat, quam cordis calorem ceu fundamentum labefactarit. His quomodo contrauenire velis aut possis non video. Difficultas autem in hoc sita est, quod intemperiem cordis duntaxat tollere putantur, quæ natiuum eius temperamentum, quo ad ex suis certis partibus coagmentatum ac temperatum est, nulla spirituum ratione habita, eo perducit. Verum hoc forte fit, si seorsim quo ad solida substantia est contra spiritus & humores distincta, consideretur, quomodo lanii considerant: sed Medici non absque sanguine & spiritibus, quibus orbatum, nec viuere, nec officium suum exequi vllo pacto valet, intuentur. Quippe vt naturæ conuenienter affectum sit, vt vitæ munera obeat, vt temperamentum suum custodiat, omnibus iam dictis opus habet, ac sine his nec nomen, nec naturam, nec officium cordis tueri potuit vnquam. Quo fit, vt recte iudicent Medici diligentiores, cordis temperationem vitiare, caloremque eius corrumpere, quæcunque vel spiritum, vel sanguinem ei eripiunt, vel eadem hæc intemperata reddunt, etsi alteratio hæc ad solidum eius corpus nondum pertingat. Quia vero tu nobis vltro concedis seminatū pestis propter certum putredinis gradum pestiferum esse, probationis labore

Responsio.

Difficul as.

Medici cordis temperatem nō absque sanguine & spiritu conside- rant.

nos subleuas: quanquam difficile non erat ex supra demonstratis conficere. Nam exhalationes peste affectorum nihil transportant ad alios, præter affectionem eius corporis, aut partis, ex qua effunduntur. At non alia hæc affectio esse potuit, quam putredo. Naturalis autem non fuit. Ergo morbida & violenta. Inter violentæ autem corruptionis species extra putredinem nullam reperies, cuius natura in seminario retineri & propagari possit. Huius signa etsi non semper conspiciuntur in ægrotis, non tamen ob id non adest. Ergo cum putredo omnis, quæ proprie sic nominatur, nihil aliud sit quam intemperies quædam, ac putredinis propria & per se actio fingi nequeat alia, quam putrefacere, non est imaginabile, quomodo seminaria hęc aliter vires cordis deiiciant, quam temperationem eius corrumpendo. Corrumpunt autem quatenus similem putredinem illi, è quali ipsa exhalarunt, & qualem in se continent, imprimunt. Quod quia sine calore peregrino & putrido fieri nequit, prorsus efficitur, temperiem cordis aut aliam partium à talibus halitibus per se & proprie oppugnari. Cum cor dico, & ipsum cordis corpus, & spiritus, ac sanguinem in eo contentos simul intelligo. Cum ad omnia tua respicio, & singula diligenter excutio, videris mihi esse in ea opinione, ac, si qui certum putredinis gradum duntaxat pestiferum concedit, morbum totius substātiæ obscure pariter concedat. Vtraq; enim sententia æque inexplicabilis tibi videtur. Ego sane longe aliter iudico, cumque de tota substantia horum morborum quid fabri senserunt examino, si de tota substantia sic loquerentur, aut sentirent, quomodo veteres sensisse certum est, frustra fateor & damnarent ipsi hac in parte veterem, & eosdem nos defenderemus. Nunquam censuerunt illi vel totius substantiæ morbum ab intemperie eiusdem alium esse, vel remedia à tota substantia agentia per temperationem suam non agere, quemadmodum nec alimenta ratione totius substantiæ suæ à nobis patientia sine caloris nostri opera transmutari, opinati sunt. Ergo putredinis gradus vnus perniciosior est alio, sicut in pyris, mespilis, sorbis, rebusque aliis plurimis apparet, quæ sub initium & veluti in primo gradu putredinis esui apta sunt, vlterius progressa putredine comedi amplius nequeunt, sed ob id minime concluseris putredinem sub quocúque gradu absq; intéperie aut fieri aut subsistere.

Signa putredinis occulta.

Morbi totius substantia veterum non alii ab intemperie.

Quare non potest vlla putredo morbi

totius ſubſtantiæ nomine contineri, quantiſper ab omni intemperie tota ſubſtantia ſic diſtinguitur, quomodo iuniores illi ſeparant. At non poteſt, inquis, tam ſubito intemperies & putredo induci. Ego vero non concedo, vel corpus cordis putreſcere, nec eſt aliquis vnq̃ ſtatim ab hauſto ſeminario mortuus, etſi alii breuiore, alii lõgiore tempore, poſtq̃ apud infectum fuerũt, ſenſerũt vim contagii. Sæpe multis ante diebus contagiũ intra venas latuit, quam ſeſe proderet. Negotioſum tamen interim fuit; ſed latenter humores corrumpendo ſenſim ad cor vſq; penetrauit. Vſu venire hoc maxime ſolet, cum per alias corporis partes ſubit, non per inſpirationem ad cor adducere. Hinc eſt, quod in quibuſdam ante febris exortum, hoc eſt, antequam putrida lues ad cor peruenerit, tum anthraces, tum peſtiferi tumores pronati ſint.

Non minus profecto incertum eſt, quãdo humores & ſpiritus inquinare cœpit contagium, quam obſcurũ nobis eſt, quomodo in aliis febribus humores incipiant corrumpi. Ad huius rei declarationem præclare faciunt, quæ Galenus in 3. Epid. comm. 3. Aph. 4. & in 1. prorhet. com. 2. ſect. 17. ſcripſit: quæ qui examinauerit, clare perſpiciet cauſam, vt aliqui, cum non admodum male affecti paulo ante viderẽtur, repente fere extincti ſunt. Vides igitur nos optima niti ratione, cum à corpore vel halitu contagium deferente mortẽ ſine intemperie apportari negamus. Etenim ſiue per cutem ſubeat, ſiue cum aëre inſpirato ingrediatur, non prius ægrum interficit, quam vel ſpiritus, vel humores, vel ipſum corpus cordis putredine contaminetur, hoc eſt, horum calorem ac temperationem corruperit. Prodit autem ſe venenum per ſpiritum attractum, quia recta ad cor tendit, ad quod à remotioribus partibus arrepit ſenſus. Summa eſt, nulla vel ratione, vel experientia probabitur contagium peſtiferum tum demum eſſe receptum, cum iam ſe manifeſtum facit. Quam facile porro ac cito cordis temperiem mutari contingat, animi defectio & ſyncope commonefaciunt: vtraq; ſubito nonnunquam illos etiam inuadit, qui de nulla re querebantur, & tum ſibi tũ aliis ſani videbantur. An in hiſce cordis tẽperiem non mutatã putabimus? Refellit opinionẽ veſtramq; in ſyncope potiſſimũ totũ corpus refrigeratur, & quod aliquãdo vix ſenſibilis permanet reſpiratio, quodque ſpiritus exiens frigidus ſentitur: & accidit hoc non ſolum à frigida, ſed etiam à calida cauſa. Sicut ergo nullus recte iudicet

Cordis temperiem ſubito mutari.

cordis calorem & temperamentum nihil paſſum eſſe, quia in momento fere iſta fiunt, ita nullus quoq; bene affirmauerit, idẽ non fuiſſe mutatum ab eo, qui forte repente mortuus ſit. Nam vt cito diſſipantur cordis ſpiritus propter mobilitatem & tenuitatem, ita ſubito etiam frigefieri & inflammari ſolent: ac quicquid horum perpeſſi fuerint, cordi accidiſſe fere dicimus, dum ira de corde, vt de inſtrumento vitæ, ſeu officina caloris vitalis loquimur. Hoc ergo probauerit fortaſſe, qui peſtis ſeminarium mortem inferre citra putredinẽ partium cordis demonſtret inſtar contagij nõ accidiſſe (tum enim ſimilem morbum ingeneraüiſſet) ſed abſque interueniente intemperie necauiſſe, nunquam probabit. Impoſſibile enim eſt animal interire cordis calore non extincto aut viuere eodem labefactato. Celeris illius mutationis cauſa eſt, quod ſine conueniente copia & qualitate ſpirituum cordis viui temperamentum nec ſubſiſtere, nec definiri, nec intelligentia comprehendi poteſt. In aliis partibus minor noxa ex ſpirituum diſſolutione & refrigeratione oritur, propter continuum eorum ex corde influxum. Cum influxus iſte protſus impeditur, ſtatim illa quoque calore natiuo in eis extincto emoriuntur. Quod ſi vlterius quæratur, cur nõ & aliarum putridarum febrium vapores cordis partem aliquam putrefaciant. Reſpondeo ideo accidere, quod leuiter & ſemiputridi ſint, ſiue quod putreſcant potius, quam putrefacti ſint. Quo fit, vt magis calefaciant quam putredine inficiant, cum magis calidi ſint, quam putridi. Putredinẽ certe non ſic habent impreſſam, vt pertinaciter retinere queant. Galen. 2. aph. 17. hanc rem declarat exemplo vini, quod aceſcere ſeu corrumpi incipiat quidem, at in acetum nondum ſit adeo permutatum, vt reſtitui in integrum non valeat. Quod enim iam acetum eſt, aut alio modo corruptum, redire ad priſtinam vini naturã amplius nequit, propterea quod regreſſus ad habitum à priuatione non habet locum in natura. Inter elementa autem ſolummodo non inter perfecte mixta reciproca reperitur generatio. Quod porro fere ſimiliter habeat res in humoribus febrium putridarum vulgarium, ex eo manifeſtũ eſt, quod concoctionem promouere ſtudemus, in peſte nulla ſpes eſt concoctionis ſed in ſola putrefacti humoris expulſione, & virium conſeruatione ac reparatione tota curandi ratio poſita eſt. Legi nuper epiſtolam eruditi Medici, qui contendebat febres putridas illas vulgares fere contagioſas eſſe.

Vapores in aliis febribus putridis ſemiputridis eſſe potius quam putrefactis.

esse. Etsi enim non quosuis obuios inficerent, lactantes tamen infantes à matribus & nutricibus coinquinari. Pueros etiam teneriores, qui cum febricitantibus cubant prompte iisdem corrumpi. Quæ omnia experientia, & animaduersione cognita asseuerabat. Ego quia tale nihil à me obseruatum memineram, contradicere non debui: hoc solum respondi, si contagiosæ inueniantur, ita leuiter contagiosas videri, vt cum aliis collatæ, naturales existere iudicatæ fuerint. Vbi Galenus aduersus Erasistratum disputauerit, num actio aliqua lædi possit, instrumẽto eius non læso, recordari non possum. Memini eum in lib. 1. de loc. aff. Archigenem hoc nomine taxare: sed cum is principium methodi, qua loci affecti inueniuntur ponat τὸ μηδέποτε βλάπτεσθαι μηδεμίαν ἐνέργειαν ἄνευ τοῦ πεπονθέναι τοπικῶς αὐτῶν μόριον, haud scio an longiorem disputationem hæc, vel altera illa de natiui caloris è cœlo deductione, dispositio requirat. Summus est ac semper fuit omnium Philosophorum ac Medicorum consensus, formas rerum sine instrumentis nihil agere posse: nec alio potuit Aristoteles argumento mentis nostræ immortalitatem certius docere, quam si actionem absq; corporeo instrumento edere ostenderet, si posset anima sine instrumentis videre, incedere aliaque talia agere, quis vsus esset oculorum, aurium, pedum, partium aliarum? Nullus: sed de hac re Galenus legatur 1. Meth. cap. 9. Quid aliud significat hoc pronunciatum, actiones non vel materiæ vel formæ attribui debere, sed composito. Adde hoc etiam, quod artis nostræ fundamenta & principia prorsus euertit hæc opinio. Nam si actio aliqua potest instrumento nihil patiente lædi, perperam sanitas atq; morbus proximæ causæ actionum vel congruentium vel incongruentium definiuntur, cum sine morbo læsa inueniatur actio. At impossibile est, vllum in natura rerum affectum existere, aut fingi, qui absque sua propria, & per se causa ortus fuerit. Sunt autem sanitas & morbus affectus corporum siue corporeorum instrumentorum. Quare absurde hæc res in dubium reuocatur. Nec Archigenes aut alij ex veteribus ista de re dubitant: sed vtrum pars, cuius actio læsa esset semper affici potius, quam affecta aut ægra vocari deberet, inquisiuerunt. Insitum calorem ex iisdem principiis nasci, ex quibus corpus nostrum conflatum est, ita mihi videtur certum, vt inter homines doctos ista de re dubitari potuisse, mirer. Equidem spiritus ex sanguinis attenuati vapore generari certum est, ex quo eodem cunctæ corporis nostri partes alũtur. Quare aut non iisdem constamus, quibus alimur, aut ex eadem materia spiritus fiunt, ex qua aliæ partes corporis procreantur, nutriuntur, augentur. Contendit Fernelius originem spirituum & partium aliarum cum suis temperationibus eandem non esse, quia vel animali recens iugulato carnes propriam naturam seruare videantur. Quis non videt euanidam esse rationem? Non eadem esse prorsus, calorem ex corde profectum, & temperamentum cuique parti insitum. si probare ista ratione voluisset, tolerari poterat, dum sic iudicat de partium viuentium natura, quomodo lanij cadauera æstimant. Ac quod spiritus ad viuentium carnium temperiem conducere negat, ferri non potest, sed longius expatiati sumus. Ad locum nostrum veniendum est. An calorem siderum pabulo egere, & alimenti inopia interire censebimus? An cum à putredine elementari extinguitur, cœlestem calorem ab elementari calore victum dicemus? An Aristoteles calorem elementarem elementis conferens non palam facit igneum frigore temperatum libro 2. de Anima, capite quarto. Sed de hac re fuse egi in part. 2. Antiparcelsi. Verum argumentis nullis opus est apud eos, qui calorem cuiusque partis natiuum & congenitum aliud nihil esse intelligunt, quam eiusdem temperamentum, quod ex elementis certa coitione ortum, qui nescit, nihil nouit. Influentem ex corde calorem è sanguinis vapore continue generari, & ad membra instar fluuij ex eo promanare, perinde notum est, & confessum. Mirum sane est, aliquibus persuaderi posse, hanc ex sideribus defluere, & apud nos incorruptum permanere, cum nullius rei calor proprius extra proprium suum subiectum, fingi valeat. Nullo vnquam loco aut tempore diximus DEO aliquid detrahi, si astrorum vi multa in natura fieri dicantur. Tum solum detrahitur Deo, quando quod eius proprium est creaturis tribuitur, vt cum præmonstratio futurorum contingentium astris asscribitur. Quod de diuinatione ex astris asserimus, ad caloris insiti originem violenter nimis detorquetur, quoniam aliis rationibus quam nunc dictis, id oppugnamus. De totius substantiæ morbis, quos etiamnum probare videris, pauca dicam: sicut in rerum natura non extat animal, nisi in homine, equo, cane: ita neque homo, neque alia quæuis animalis species extat extra cuiusque spe-

Num actio læsa instrumento illæso.

Actiones compositi corporis.

Veterum dubium.

Calor nativus qualis.

Æthereum calor extra suum subiectũ corrumpitur.

Genus & species in individuis.

ciei singularia. Vere igitur existunt Petrus, Paulus & cæteri singuli homines, ipsa species seorsim subsistens non existit. Nam species & genera non sunt res à seipsis subsistentes extra indiuidua, sed quod seorsim considerantur, νοήματα sunt duntaxat animorum nostrorum. Similis ratio est actionis generatim acceptæ, actionis specialis, & actionis singulorum. Etenim actio vniuersè sumpta, reipsa extra mentē nostram non inuenitur, sic inquam, vt simpliciter actio sit, ac non simul certa quædam actio sit, vt visio, concoctio, progressio. Eodem modo res habet in actionibus specialibus. Nulla enim inuenitur concoctio, exempli gratia, præter singularem hanc, vel illam certam concoctionem. Quam enim rationem habet homo ad Petrum, eandem cōcoctio obtinet cum singularibus coctionibus collata. Habet enim & ipsa speciei rationem. Ergo sicut in animalium genere particularia tantum vere existunt, ita etiam particulares tantum actiones reuera existere oportet. Atqui impossibile est actionem aliquam singularem edi, quæ neque conuenienter naturæ, neq; inconuenienter edatur, hoc est, quæ neque sana, neque ægra sit. Iam inter morbum & sanitatem nihil intercedere medium ponimus, etsi eadem præcise ratio sit, si interponere medium seu neutrum affectum velis, quod in præsentia sic monstro: Animam principalem causam operationum humanarum omnium esse; certum est. At per se absque corpore considerata, si actionis causa poni statueretur, multa absurda consequerentur. 1. Primum falsum foret pronunciatum physicum; actiones non esse componentium partium, sed compositarum ex materia & forma. 2. Deinde daretur actio, quæ ad speciem certam nullam referri posset, hoc est, quæ nec visio, nec auditio, nec concoctio, nec progressio, nec alia talis operatio esset. Impossibile autem est passionem aliquā actu produci, quæ in certa specie nulla contineatur, cum genera sine speciebus νοήματα solummodo sint, reipsa extra indiuidua non subsistant. 3. Præterea vna & simplex substantia per se, & primo foret causa multarum & disparium, imo contrariarum quoque actionum, easque vno semel temporis momento producere posset. Quæ omnia cum fieri nullo pacto possint, falsitas hypotheseos manifesta est. Equidem anima discrepantes edit actiones, quia diuerso instrumentorum apparatu vtitur, ac definitionem, speciem & determinationem ab instrumentis adipiscitur. 4. Denique frustra factæ fuissent partes, quarum operationes sola posset edere. Anima igitur quo ad forma est corporis, duntaxat generatim acceptæ actionis principium existit. Eadem cum instrumento certo vnita effectrix certæ actionis est. Nam per oculos visionem, per aures auditionem, per ventriculum ciborum concoctionem exercet. Quod vero tales actiones omnes necessarium sit esse vel laudabiles, vel vituperabiles, hinc est perspicuum, quod fieri nulla vi naturali potest, vt instrumenta, per quæ anima eas producit nō sint vel secundum naturam affecta, vel præter naturam disposita. Etenim ex genere τῶν ἀδυνάτων est, vt contrariorum, quæ medio carent, alterutrum subiecto cui accidunt, non insit: sed accidere partibus omnibus corporis, vt vel apte vel inepte pro naturæ viribus affectæ sint, controuersia omni caruit semper & carebit. Nec minus certum, confessumque est, aptam instrumenti dispositionem bonæ operationis, ineptam vitiosæ causam proximam esse. Et quod idem non sint concoctio, & bona seu laudabilis concoctio probatione non eget, quoniam reperitur coctio damnabilis. Ergo cum actio simpliciter & generaliter intellecta ab anima manet, certæ speciei actio ab eadem cum instrumento eius copulata proficiscatur, bonitas & malitia actionis indiuiduæ in qualibet specie ab instrumēti conueniente vel inconueniente dispositione proueniat: ipsa veritate verius est, si verius esse aliquid potest, omnem actionem reipsa & actu ab agente proficiscentem, vel bonam siue sanam, vel malam siue ægram ac læsam esse. Omnis enim actio talis indiuidua & singularis est, cum genera & species seorsim non existant. At dispositionem naturæ consentaneam omnes homines vocarunt sanitatem, & contrarium, à quo actiones offenduntur, morbum nominarunt. Quocirca necessario efficitur, actionis omnis, quæ actu fit, causam proximam esse, vel sanitatem, vel morbum. Quid ex his sequatur vides. Si enim morbus aliquis datur totius substantiæ, & cum tota substantia nihil aliud sit, quam forma & sua cuique natura apte temperata, forma autem sine instrumento apte vel inepte temperato actionem nullā edat, prorsus necessarium est, vt tota substantia dispositionem in se habeat à temperamento aliam (de instrumenti dispositione nihil dico, quia totius substantiæ morbum instrumentalem esse negant) quæ actionum proxima sit causa. At nulla imaginabilis est. Quare figmenta sunt, quæ horum morborum architectus Fernelius, & Argen-

Anima actionum causa non absq; corpore.

Morborum totius substantiæ extra temperiem non dari.

Argenterius faber commenti sunt. Ratio quia præter formam & temperamentum (materiæ sine temperatione sua considératæ qualitates instrumentali actioni interdum conueniunt, nunquam similari) in partibus similaribus nihil excogitabile fuit aut erit, actiones earum vel promouens & adiuuans, vel impediens & retardans. In hunc errorem incidisse videntur, qui non distinxerunt temperamenti significationes apud Galenum: Equidem Fernelius tum alibi tum in fine 2. lib. 4. capite de abditis rerum causis, singulare temperamentum (quod à nonnullis temperamenti proprietatem vocatum ait,) clarè satis distinguit à temperamento absolutè appellato. Quod si veteribus etiam nomen hoc modo in vna, modo in altera significatione vsurpatum animaduertissent, nequaquam nouos hosce morbos introduxissent. Profectò non Galenus modo duplex temperamentum agnouit, verum & ante ipsum (Aristoteles τὴν πρώτην σύστασιν, & τὴν δευτέραν σύστασιν nominans. 2. de partib. anim. cap. 1.) & post ipsum Auicenna idem docuit. Hic enim complexionem primam & secundam expressè distinctéque vocat. Obiicias fortasse hoc ipso stabiliri recentiorum de his morbis placitum. Nam in nominibus tantùm, non in rebus disputationem videri consistere, dum illi temperamentum singulare & proprium vocant, quod iuniores totam substantiam nominare maluerunt. At frustrà obieceris. Si enim viderunt veteres duplex nominis significatum, nec tamen plures morbos vspiam constituerunt, satis patet, eos plures non inuenisse. Deinde cum temperamentum quouis modo sumptum corrumpi aliter non possit, quam qualitatum primarum mutatione, neutiquam indicarunt vtile, morbos absque necessitate multiplicare.

Error Neotericorum à confusione homonymia.

Temperam. duplex significatio.

Temperamentum Veterib. proprium, Neotericis tota substantia.

Quanto fecissent rectius horum morborum genitores, si temperamenti morbos distinxissent in eos, in quibus qualitas aliqua vna vel duæ hactenus aucta solùm est, vt citra subiecti interitum actionem lædant? Et in eos, qui subiecti naturam corrumpunt. Sic enim causam clariorem reddidissent, & errãdi ansam aliis nullis præbuissent. Argenterium non miror, qui veterum næuis amplificandis saginatur. At Fernelium quid huc impulerit, nondum scio. Quorsum verò hæc? Nolim tamen illa, quę à totius substantiæ proprietate vel lædunt vel iuuant, tantopere oppugnari. Ego certè nunquam audiui aut sensi, nullas res extare, quæ tota substantia nobis vel amicę sint, vel inimicæ. Quare si à me huius aliquid factum, tentatum ve suspicaris, falli te scias. Exponere studui, quid veteres per totam substãtiam intellexerint, vt rectius intelligeretur, quid sibi voluerint, cùm totius substantiæ proprietate nobis aduersa quædam esse, vel familiaria scripserunt. Qui verò opinatur morbum aliquem totius substantię inueniri, veteribus incognitum, aut perperam explicatum, is se in errore versari sciat. Etenim Galenus passim hanc totarum substantiarum proprietatem inculcat, nunquam tamen ob id morbum extare totius substantiæ credidit, qui scilicet vitium alius rei esset in similari parte, quam temperamenti: nec adeo rudis fuit, vt non intelligeret, actionem inter contraria omnem fieri, qui nec ingenio, nec iudicio, nec differentia, nec vsu cesserit Fernelio; sed quia hac de re abunde egi in thesibus de morbis totius substantiæ, nihil addam.

Temperamenti morbos distinguendos esse. 1 in qualitatũ excessum. 2. in corruptionem.

Tota substantia lædentia & iuuantia dari.

Hoc solùm te monebo, nunquam te ptobatutum esse, quæ & Galen. lib. 1. cap. 1. de compos. med. secundum genera: & author ad Pisonem c. 4. de lepore marino & cantharidibus scribit. Has solos renes, & vesicam; illum solum pulmonem exulcerare, illæsis partibus aliis corporis. Galenus primùm dicit, solam vesicam à cantharidibus lædi, nulla renum mentione facta: sed rogo te, an non exulcerent cutem & carnes ipsis admotæ cantharides? legito Nicand. Dioscor. lib. 6. c. 1. vt alios iuniores præteream, & intelliges: quantum in hac parte cum experientia pugnet, & cum Galeni sententia. Quod si non est tantum otij, vel vna historia, quàm Brassau. in commen. Aphoris. 17. lib. 2. recitat, satisfacit: sed quid est opus testimoniis aliorum, quando nostri sensus & experientia quotidiana docere possunt, quid de re aliqua controuersa sentiendum sit? leporem marinum non vidi, nec expertus sum, quas habeat vires: si autem vera sunt, quæ de hoc authores prodiderunt, non minus falsum est, quod solos pulmones offendat aut exulceret, quàm quod de cantharidibus Galenus prodidit. Dioscorid. certè post Nicandrum scribit, vrinas cum purpureas, id est, cruentas ciere, ne solas cãtharides hoc efficere cogitemus. Exulcerant partes omnes, quas attingunt, & ex renibus maximè educitur sanguis cum vrina profluens, non occulta, sed prorsus cognita nobis virtute. Et si maxime solas nominatas partes illa animalcula exulcerarent substantiarum proprietate, an ideo sine temperamenti læsione, id agerent? aut sententia nostra de contagio vacillaret?

Leporem marinum & cãtharides non solum pulmonem, renes & vesicam lædere.

Cantharides manifesta vi exulcerant vesicam.

Haud puto: Quæ præterea in ſcripto tuo continebantur, vel non opus habent reſponſione, vel in antedictis comprehenduntur. Quare finem hic faciam, cum aliàs longior fuerim, quam de principio propoſitum haberem. Vale. 8 Septemb. Anno 1575.

EPIST. CCLXX.

IDEM EIDEM.

MAGNA vero me voluptate affecerunt literæ tuæ, vir doctiſſime & clariſſime, partim quod me à te amari perſpexi; partim quod in pleriſque diſputationis noſtræ capitibus idem nos ſentire, tametſi nō eiſdem verbis vtamur, cognoui. Quanti prius æſtimem, non facilè dixerim, cum minimè ignorem, quantum ſit bonum viris principibus placuiſſe. Cæterum inter principes Academiæ veſtræ te partes nequaquam poſtremas tenere, iam olim ſciui, nec minus amorem tuū erga me tum ex adoleſcentum, quos tibi commendâram literis, tum ex tua ipſius epiſtola didici. Poſtremò illud mihi veritatis cupido non poteſt non eſſe gratiſſimum. Quid enim magis optem, quàm tanti viri iudicio rectè ſtatuere de rebus controuerſis? Equidem ſi quid eſt inter nos diſſenſionis, id in eo potiſſimum conſiſtere arbitror, quod non eodem modo loquimur, iiſdemque verbis animi cogitationes non exprimimus.

Cōſenſus Capenaccij & Eraſti.

1. Contagium non eſſe de eſſentia morbi.

Equidem quod morbum nullum formaliter, vt tu loqueris; vel quo ad morbus eſt, ſicut egó dicere ſoleo, contagium, aut contagioſum eſſe dicis, omnino probo, nec ego diuerſum vnquam aut dixi, aut ſcripſi: ſemper enim contagium affirmaui, accidens eſſe certorum morborum, ad eſſentiam morbi, quoad morbus eſt, non pertinere. Quinimò nec breuitas, nec acuties & tarditas, ſeu diuturnitas ad morbos, quo ad morbi ſunt, ſpectant, ſed accidunt hæc & alia plura, certis quibuſdam

2. morbis. Ergo, quod tu cauſaliter & concomitanter adeſſe nonnullis aſſeris, hoc e-

3. go iiſdem aio accidere. Quod etiam contagium tu vocas ſeminarium; ego autem qualitatem quæ à ſeminario vnà cum morbo in corpus inducitur, nomino, diſcrepantes ſententias non defendimus.

Diſſenſus. Actionem nō lædi illæſo inſtrumento.

In eo arbitror inter nos aliquid eſſe differentiæ (ſi tamen ſerio mecum hac in parte agis, & potius meam ſententiam expiſcari ſtudes, quod & nuper me ſuſpicari oſtendi) quod actionem lædi affirmas inſtrumento non læſo. Idem namque in hoc loco Galenus quem citas, quemque bis repetita petitione diligenter, vt legam, rogas, ſignificat, nomen δυνάμεως, ſeu facultatis, quod inſtrumenti diſpoſitio denotat. Quippe facultatem lædi apertè ait, quoties vel temperies ventriculi, vel organica eius diſpoſitio (ſub his etiam vnionem complectitur) vitiatur. Ego certe locum hunc ſæpè & in natiua Galeni lingua & in Latinum ſermonem conuerſum minimè oſcitanter perlegi; ſed quod mecum pugnaret, intelligere nunquam potui. Fateor ſi quis verba potiùs, quàm mentem ſpectet: videri tale quid aſſerere; nempe actionem aliquam ſine vitio facultatis ſeu inſtrumenti aliquando lędi; ſed aliter rem habere firmiſſimè demonſtrabo.

Fundamentum

Demonſtrationis noſtræ fundamentum & propoſitiones hæ ſunt. Corporis noſtri actio non eſt, quæ à nulla eius 1.
parte efficitur. Corpus noſtrum ſuas o- 2.
mnes actiones bonas pariter, & malas per partium diſpoſitiones conuenientes & inconuenientes exercet. Diſpoſitio naturæ 3.
congruens ſanitas; incongruens, morbus nominatur. Sanitas porrò eſt affectus na- 4.
turalis actiones primò producens bonas, & laudabiles. At morbus huic contrarius 5.
eſt affectus, actiones primò lædens, ſeu malas & culpabiles proferens. Quocirca cum corporis noſtri actiones omnes, vel ſint bonæ vel vitioſæ, (de neutro non eſt, quod litigemus) neceſſarium eſt, vt illæ à ſanitate, hæ à morbo per ſe, & primo proficiſcantur: & hactenus omnia ſunt ita certa, vt à nullo Medico & Philoſopho in dubium ſint vocata. His ſtantibus impoſſibile eſſe aio, vt actio aliqua noſtra (de illis agimus, quas anima non abſque inſtrumento corporis exercet) lædatur, illæſo permanente inſtrumento, à quo illa primò & per ſe editur. Quippe actiones omnes primo eduntur à ſanitate & à morbo; à ſanitate ſanæ, à morbo vitioſæ tāquam à cauſis proximis. Sanitas autem & morbus ſunt affectiones corporis animati. Quamobrem neceſſarium eſt, vt omnis actio læſa vel à ſanitate, vel à morbo primò pendeat. Non à ſanitate. Nunquam enim ſanitas comitantem affectum morbi actionem producit, id eſt, morbi propriam. Dictum verò eſt, culpabilem actionem, morbi proprium eſſe effectum Quocirca vel non erit actio deprauata, corporis noſtri actio, vel à morbo, vt à prima & proxima cauſa ortum habet: ſi actio corporis noſtri non ſit, nihil ad nos pertinet: ſi eſſe concedatur, neceſſariū eſt, vt vel cauſa careat, vel à morbo primo ſit edita: ſine cauſa actionem aliquam dari, non eſt imaginabile. Quare morbum habet cauſam. Inſtrumentum igitur, à quo

editur,

editur, morbo affectum est tunc, cum non agit laudabiliter. Repeto breuius: Omnis actio corporis nostri praua & incongrua procedit à morbo per se & primo, quod morbi definitio ab omnibus omnium ætatum Medicis & Philosophis probata demonstrat. Ergo omnis actio praua & incongrua corporis nostri ab instrumento præter naturam affecto procedit. Quippe morbus nihil aliud est, quam talis affectus animati corporis. Quod porro præter naturam affectum est, læsum est. Nulla igitur actio læsa fingi potest ab instrumento secundum naturam habente processisse. Conuertitur bona definitio cum definito. Si ergo morbus, id est, quod solum & primo lædit corporis nostri operationes, certum est, læsam actionem omnem primo à morbo effectam esse. Sanitas certe sic se ad morbum habet, vt actio bona ad malam. Ergo sicut non potest actio bona esse mala, nec mala esse bona: ita nec sanitas potest esse morbus, nec morbus sanitas. Si ergo sanitas poneretur producere actionem malam, concedi etiam oporteret, sanitatem esse morbum. Quoniam opere & potentia definiuntur hi affectus, nec alia est illorum substantia, quæ ptopter operationē & finem certum facta sunt, quam eorum operatio, vt sæpe docuere, tum Galenus tum Aristoteles. Idcirco cum non possit sanitas esse morbus, nec opus morbi proprium efficere potest. Hic addo hoc etiam, si tua hypothesis valeat, vel saltem Galeni verba sic accipiantur, vt tu exponis, totam methodi medendi, maxime autem eam, qua inuenire docemur locum

Gal. testim. affectum, euerti. Nam Galenus in libro de loc. affect. in fine secundi asseueranter hoc huius methodi principium statuit. Nullam actionem lædi, instrumento eius non læso. Hoc inquit, principium est τὸ μηδέποτε βλάπτεσθαι μηδεμίαν ἐνέργειαν ἄνευ τοῦ πεπονθέναι τὸ ποιοῦν αὐτὴν μόριον. Satis, opinor multis demonstraui propositum. Si hoc loco ex me quærat aliquis: Num secum pugnet Galenus: dum expresse contraria videtur affirmare? A se dissentire negabo: & neque difficilem, neque obscuram esse conciliationis rationem affirmabo. Quę igitur est conciliatio? Etsi dicere vel existimare aliquis posset, Galenum hoc in loco nempe cap. 1. libro tertio de sympt. causis, dispositionem, quæ à causa vel re externa tota adhuc pendet, nondum pro morbo censere, atq; ob id eas solum dispositiones morbos appellare, quæ impressæ iam sunt membris: non tamen ea mihi satisfacit responsio, tametsi ex ipsis textus verbis argumenta aliqua construi valeant idipsum confirmantia. Verior est illa responsio, quam in superiori epistola attigi: Eum hic nos voluisse docere, discernere actionē ab opere, quarum differentiam non vno in loco docuit. Intelligit ergo per symptoma non ipsam tantū actionem, sed etiam opus, ac si isto modo dixisset. *Actio differt ab opere.*

Frustratę coctionis causę duę sunt: vna, vitiū facultatis, seu instrumenti: altera, obiectum inconueniens; quando instrumentū vitio laborat, coctio non fit, tametsi obiectū culpa vacet, quia actio ipsa tunc est læsa (causa non est in obiecto) cum autem actio integra est, ac nihilominus finem non assequitur, causa est in obiecto. Notandum est quod nō idem sunt ἀποτυχία πέψεως, id est, coctionis frustratio, & ἡ βλάβη τῆς πέψεως, id est, coctionis vitiū. Multi enim recte & secundum naturam agentes fine tamen frustrātur. Sic & ventriculus, cum obiectum habet incongruū, licet pro virib. suis agat in ipsum, frustratur tamen fine suo, & generatur opus præter naturā, quamuis actio eius non sit læsa: sic ignis non propterea virtutem inflammandi non habet illęsam, q; saxa & aquā in flammā non vertit: nec ideo magnes non agit pro naturæ suę modo, quia ferre nimium pondus, aut alia metalla ad se non pertrahit. Non actiones horum corporum sunt deprauatæ, aut vitiatæ, cum ista sic eueniunt, sed obiecta nō sint idonea sic pati. *Coctionis frustratio & vitium differunt.*

Ex his patet, quomodo symptomata seu frustratę actiones fiant (id est, quando vel crudi vel praui humores nonnunquam in ventriculo generantur) actione vētriculi secundū naturam habente. Hinc autem nullo pacto efficitur actionem partis alicuius esse læsam parte ipsa nullo morbo laborāte. Aliud enim est actionem lædi, & aliud opus aliquod pręter naturam oriri. Non enim semper est lęsa actio, quæ finem & scopum non assequitur. Hæc vera est huius rei declaratio vt ex li. t. de loc. aff. cap. 2. 3. 4. constat: (Cap. 3. inter calumniatores numerat docentes, actionem interdum lædi instrumento non læso. Deinde 4. cap. palam asserit, cibos in aliquib. non esse concoctos, tametsi ventriculus haud quaquam fuerit affectus, neq; etiā id, quod ad ipsius rationem pertinet, circa actionem errauit, & quæ sequuntur:) perspicere licet, vt alia testimonia prætercam. Quare etiam rationem tuam ex hoc loco exortam, necessarium est corruere. Nisi enim aliter quam verba sonare videntur, interpretentur, à nullo mortalium vindicari à contradictione poterit Gelenus quin & grauissimi erroris reus conuinceretur, nisi artis nostræ principia labefactare quis velit.

Quod de magnete affers, eum ptopter pręsentiam adamantis ferrum non attrahere, id ego periculo sępius & in optimo & in mediocribus facto, falsum reperi. Vt experiretur mo- *Adamas non impedit magnetis attractionē.*

uit me Conciliator qui tot retro annis, imo seculis huius rei veritatem aperuit. Clarius item hoc demonstrauit Dominus Gartias ab Horto Indiarum proregis Medic. in libro de aromatis & simplicibus aliquot medicamentis in India nascentibus. Astipulatur experientiæ ratio. Nam affectus naturales per occultam alterius dissensionem non tolluntur, teste vniuersitate tota rerum, alteratione & mutatione inducuntur & auferuntur naturales dispositiones, cũ ex certa mixtione corrigantur & ea nõ mutata minime abeant. De puttredine pauca dico, quia decreui hanc rem accurate & fuse tractare. Haud scio interim an satis recte puttredinem, quam Aristoteles proprie sic nominari scribit, improprie sic nomines, & in ea mixtionem dissolui aperte neges. Equidem verba hæc Aristotelis, [illegible] non significant solum à natura sua discessum, qui per alterationẽ, aut alienæ rei admistionem duntaxat fiat, sed ipsius naturæ destructionem. Putrescentia quoque cur nunc seipsis calidiora effici neges, non intelligo, cum nuper hoc argumento conatus fueris probare, spiritus non putrescere, quia calidiora oporteat fieri, quæ putrescunt. Ego tum respondi, distinguendum esse inter participatum calorem, & quem res quæq; ex suo temperamẽto proprio obtinuit: Scio enim & totam naturam probare, calidiora seipsis effici putrescentia, ab aduentitio calore & Arist. esse verba hæc: [illegible] id est, calidius fit quicquid putrescit. An non idem hoc definitio putredinis efficit? Frigidiora quoque fieri non inficior, si de innato calore intelligamus dici, sed & putrefacta calore putrido dissipato frigidiora esse, quá ante putredinem fuissent, nihil forte prohibet. Probo & laudo quod contagii seminarium putridum vocari ais, quia & à putredine ortum sit, & putrefaciendi potentiam in se contineat. Morbum totius substantiæ dari inficiaris vna mecum, & ratione probas, quæ aduersus illos plurimũ valet, qui totius substantiæ morbum dicunt esse morbum formæ. At neq; omnes eodem modo de tota substantia loquũtur, nec iidem eadem semper hac de re proferunt. Quid Arist. & Gal. totam substantiam censuerint esse, tibi viro doctissimo compertum esse arbitror. Quare nihil hic amplius addo. Ad extremum te vir clariss. mihique summa obseruantia colende, etiam atque etiam rogo, ne putes me vllius rei gratia tecum disserere de istis rebus, quam vt abs te sicubi forte exorbitem in viã reducar, & magis exercear.

Putredine mistica destruit.

Putrescẽtia calidiora.

Quamobrem tantum abest, vt mea refelli nolim, aut reprehendi animo iniquo patiar, vt summum in reprehendendo conatũ maximi beneficii loco & habeam semper & habiturus sim. Si enim iuste accusor, rectius instituor & doctior fio: sin iniuste, tamen exerceor & res plenius comprehendo, in qua sententia magis confirmor: & quia sentio me ex mutua collatione plurimum profecisse, & ago & habeo tuæ humanitati gratias, dum referendi facultas detur, &c. Vale.

Epistola 271.

Thomas Erastus D. Petro Monaldo Medico Cæsareo S. D.

Tu vero Petre doctissime, & charissime, sic flagitas responsum ad literas, quę 26. Aug. inter cœnandum mihi sunt redditæ, ac si de mea erga te optima voluntate tibi non constaret. Qui ante fui, nunc etiam sum, tui amantissimus, & tibi gratificandi cupidissimus. Quocirca non debes à me precib. contendere, q̃ à me tibi curari præstarive posse arbitraris. Satis erit mihi, si te cupere intelligam. Itaq; vt petis, scrupulos tibi eximam, qui te vexant. Facilius erit hoc mihi, cum tu ipse rationem viamq; aperias.

Ex libellis nostris hanc te hypothesin excerpsisse ais, Metallica omnia in vniuersum, quouis modo parata, nec tuto nec cõmode intra corpus sumi. Non dixi ego, metallica omnia noxia esse. An enim & salẽ inter metallica numerari nõ nouimus? Sed & calchanthum non adeo noxium esse affirmaui lib. de auro potulento. Monui etiã plurimum, malitia differre inter se, tum metalla, tũ metallica. Hæc hypothesis nostra est, metalla & his cognata, Misy, Sery, Hydrargyrũ, Stimmi, temere non esse deuorãda, quouis modo sint præparata, præsertim vero si ignis vi sint concinnata. Si libelli principiũ attente considerasses, de metallis p̃cipue me agere animaduertisses. Nec ignoras, puto authores à metallis metallica distinguere. Cum deinde nobis das, non ita nos alere metallica, vt pro cibo quotidiano vti liceat, idem mox nobis rursus eripis. An enim quod alere non potest, corroborare, refocillare, in statu suo partes principes conseruare potest? Dico tibi hoc esse vnum [illegible]. Quot modis corroborari, & instaurari vires possint latius à me expositum inuenies: Quæ si expendere voles, vltro in partes nostras descendes. Iterum repeto, impossibile est, sine alitione talia c[illegible]ci, qualia quintis metallorũ essentiis, ac similibus adscribi audis ab horum pharmacorum fabris. Quare non recte credis experientiam te producere posse testem: Sed inquies forte, non alere quidem ciborum instar, at non nihil tamen alere. Ego vero nullo pacto alere demonstraui, sed sincera esse pharmaca probaui. Qui igitur con-

Meta. non e. noxia.

Metalla nõ temere adhibenda.

Metalla & metallica differunt.

Corroborãtia necessario nutriũt.

Quintaessentiæ nisi alant non corroborãt.

Nulla metallica nutriunt.

tur constare ostendes, in vsu medico illa sæpe, quo ad has intentiones, vtiliter adhiberi, maxime in animi deliquiis? Quid enim an quæ animo defectos reuocant, alere omnia possũt? Ergo & frigidæ aspersio, & nasi compressio, & pilorũ euulsio, & auricularũ vellicatio, & oris ventriculi confricatio, & artuũ contortio, ligaturæq; alunt. Aliud est spiritus euocare, qui ad cor confugerunt, atq; aliud eosdem nutrire: Infundimus eis etiã vinum ad celerem spirituũ perditorum instaurationẽ, sed id nutrit: At metallica nõ nõ nutriũt, Non igitur, vini modo, iuuant. Vis te tuomet gladio iugulem? Haud multo post ita scribis: Purgandi vires pleraq; obtinere, satis notum est. Item, neq; enim inficias iuerim, quin venenata & maligna aliqua qualitate participent: Si vera hæc sunt, vt certe sunt, quomodo alere, corroborare, refocillare dicis? aut qui credemus animo defectis per se prodesse? Per accidens aliquando iuuare, nil forte vetat: Sed rationes expendamus, summã mistionis perfectionẽ, in auro præsertim, elucẽtem, ac gemmarũ præstantiã lux & splendor ille præfulgidus satis patefaciunt, spiritibusq; nostris lucidissimis maximeq; tẽperatis cognatas esse. Horũ ratione facile adducar, vt credam ob illam sympathiã & symbolorum conuenientiam spiritus etiam conseruare, augere, ac velut ignauos ac deperditos specifica proprietate restituere. Aurum perfecte mistum concedo, quando perfecte mistum vocas, cuius partes humidæ ita sunt cũ siccis temperatæ, vt alteræ ab alteris seiũgi nequeant: Hæc perfectio quid ad temperationem corporum nostrorum attinet? Mistio perfecta alio modo dicitur quæ ad plurimarum & præstantissimarũ actionum vsum requiritur. Hac perfectione metallis nihil imperfectius, hominis corpore nihil perfectius in tota rerum natura inuenitur, de qua re in superioribus plurima disserui. Repeti superiora etiam hic possunt. Est enim impossibile, vt quę alere nõ possunt, spiritus augeãt ac deperditos restituant. Quare verba sunt inaniã: Specifica proprietas, per quam instaurantur spiritus, est proprietas temperamenti talis, cuius ratione alimentum aliquid est, ac fieri id potest, q; nos sumus: Quod cũ negatũ sit metallis, nullũ hic locũ habet de occulta alia proprietate commentum vllum. Quid vero lux & fulgor gemmarum ad spirituum alitionem: Forte putas spiritus oculos habere, & etiam splendore ingestarum gemmarũ voluptatem capere? At dico tibi, tritas gemmas omnem fulgorẽ amisisse. Si lux indicaret spirituum cum lucidis reb. cognationem, quam multa, quæso te, forent eorum alimenta? Iam si venenatam qualitatẽ participarunt, si tanta corpus violentia purgant, qui spiritus restituant, augeant, conseruent? In his quia nihil animaduertisti firmitatis, ad alia transis. Si metallica pharmaca, inquis, repudias, quia corpus vehemẽter purgant (pleraq; purgare vltro nobis concedis) nulla purgantia intra corpus sumi oportebit: Quod cum sit absurdum, istud tantũ sequetur. Non cruda, & ita vt è terra eruuntur, ingerenda esse. Sed quemadmodum & reliqua purgatoria præparata prius & aliis additis correcta: Non sequitur. Si metallicis purgationib. vtendum negem, vt etiam aliis interdicam. An si prohibuero Ellebori vsum, tibi videbor etiam Rhabarb. repudiare? Quia nocentiora sunt metallica ignium vi parata aliis purgatoriis, fugienda dicimus. At hæc respondebis: non minus illis corrigi poterunt: Sit ita: Quæro ex te, cur tot sumptib. & laborib. metallica conquiras vsu non satis comprobata, dum idem longe vilioribus, & multo vsu probatis obtinere potes? An non summa fuerit dementia, ignota, preciosa, multo labore, & sudore comparata anteferre minus preciosis, notis, obuiis, dum non plus ex illis quam ex his commodi expectes: At validius agunt, inquies, & in parua quantitate. Audio. Sed hoc tibi repono, ob id esse nocentiora, quia minima eorum quantitas plus exagitat corpus, quam maior aliorum quantitas. Si aliis adiectis retundi virtutem eorum dices, vt non magis infestent, rursum parum prudenter ignota pro notis eligi affirmabo, cum præsertim certus esse nequeas, vtrum mali aliquid latenter corpori imprimant, maioreque precio veneant: Et cruda quidem corrigi posse haud nego. Ignium vi concinnata, an sic temperari nequeant, vehementer ambigo: Dixi alias crudi antimonii drachmam minus mouere, quatuor vel quinq; granis præparati: Veteres quoq; nonnunquam purgationis causa metallica propinarunt, chemico artificio igniũ maximorum vi apparata nulli vnquam exhibuerunt. Auget, non minuit eorũ malitiã præparatio per ignes. Hoc tu negas: quib. id rationibus fretus neges, videamus. Multæ res sunt, quæ cũ antea crudę & ineptę forent, ignis postea beneficio coctæ aptæ efficiũtur ad corpus alendum. Testãtur id carnes inprimis assæ, in quib. nemo ἐμπύρευμα refugit. Si toto genere hæc differre dicas, vel vnã cerussã tibi proferam, quã & refrigerare & ideo repellere, emplasticamq; esse, ipsa euidentia experientiæ testatur. Cur hic ἐμπύρευμα non vrgemus, cũ tamen à plũbo vsto aut parũ aut nihil differat? Plurima etiã ex metallis vi ignis liquatis, & puris ab impuris partib. secretis comparãtur pharmaca, vt olea, liquores, vocati spiri

In animi deliquiis quomodo conueniant.

Auri & gemmarum vasta.

Aurum perfecte mistũ: sed non ratione corporis nostri.

Specifica proprietas instaurationis spirituũ.

Lux & fulgor gemmarũ non alit spiritum.

Igne Metallica non temperari.

ʒj. crudi antimonii minus purgat, quã 4. grana præparati.

tus, quę ad refrigerandum & humectandum intra & extra corpus vtiliter exhibentur, vt liquor vitreoli: & oleum sulph. in quib. gestu etiam ipso nulla acredo deprehenditur. Taceo nunc aquas destillatas. Ad hæc ita respõdeo. Nunquam ego dixi, omnia ab igne cocta vel vsta ἐμπύρευμα noxium acquirere. Imo ex Galeni & Diosc. autoritate, vt ipsam rerum inspectionem mittam, rem aliter habere ostẽdi pagina alia. Recte igitur tu toto genere differre dicis cibos, & metalla. Cæterũ cur metalla ἐμπύρευμα noxium retineant, alibi abunde exposui. Cerussæ exemplum, quæ res est facticia, & absq; igni omni paratur, tãtundem ad rem facit. Si te sandycem intellexisse dicas, hanc ex cerussa leuiter vsta fieri respondeo. Differt autẽ à plumbo vsto plurimum cerussa, cum illud manifeste calidũ, hęc frigida sit. Sed cui tu persuadebis, liquorẽ seu oleũ calchanthi ac sulphuris ἐμπύρευμα nullum obtinere? Gustus, inquis, acredinem non sentit: Ferreus est ergo gustatus tuus, si mordicationem non deprehendit. Admoue guttam integram linguę aut gingiuis, aut carni cute nudatæ, & vtrum erodant videbis. Non omnia, quæ gustus non percipit calida, vel frigida, talia non sunt: Sæpe enim sapor vnus obfuscat alium, vt nõ sentiatur, tametsi plurimus adsit, vt in opio amaritas saporem tegit refrigerantium partium. Ita parum vini rubri vini albi multo copiosioris colorem obtundit, vt non videatur. Quoties operatio seu effectus adest caloris, nemo calorem adesse dubitabit, modo ab accidente nullo fallamur. Deinde lingua laxa cum sit, cito penetrant per eã tantopere extenuata, vt minus eorum actio hic, quam in densiori parte animaduertatur. Miror vero, quorsum dicas, te non concedere, quæ in dura corpora sæuiunt, mollioribus magis esse infesta. Ego namq; fuse docui satis, maxime calida, si exquisite sint extenuata propter celerem penetrationem minus laxis, quam densis corporibus nocere. Sed & Gal. hac de re multa cum alibi, tum vbi rubificantia, vesicatoria & escharotica distinguit: per accidens hoc fit, quia non inhęrent. Si aquæ diu in his atq; in illis inhærerent, dubio procul plus nocerẽt mollib. quam duris. Quæ igitur de lanarum faecis contra tormentorum ictus protensis affers, contra nos non faciunt: Aquã fortem ferrum corrodentem dicis sine noxa manu caua excipi. Si vel tertia temporis parte, quo ferrũ erodit, in manu feneres, sentires quid possit: Vidi inferi in dentem cariũ, vt leniter saltem gingiua attingeretur, quosq; mox cruciatus cũ carnis exesione gigneret, itidem vidi, ac memini. Hoc exemplum alias magis quadrat, quam id quod de lanarum

Non omnia ab igne cocta vel vsta Empyreuma habent.

Cerussa à plumbo vsto plurimum differt.

Ol. Calchãthi & Sulphuris acre.

Sapor vnus retundit alium.

Calida tenuium partium magis nocet laxis quã densis.

Aquam forte & w anũ corrodere.

faecis adfers, quia non de impulsu violento, sed alteratione violenta disputamus. Quod ad extremum metallica (de aliquibus non pugno, sed de metallis & cognatis quibusdã disputo) scribis, non prorsus numero eorum, quæ intra corpus assumuntur, eximenda esse. si in eorum vsu tria hęc obseruentur, vt recte præparentur, aliis additis apte corrigantur. denique debita quantitate exhibeantur, satis est declaratum. Metalla enim sic præparari non possunt ignibus, vt non semper noceant. Quia vero & nocentib. aliquando vti cogimur, non dico, ea nunquam vsurpanda, sed cum aliter ægrum sanitati restituere non possumus, minus malum maiore permutandum aliquando fuerit. De hac re paginis aliquot egi.

Metalla nõ possunt apte præparari vt non noceãt.

Habes responsum ad omnia tua breue & longum simul. Breue est si hanc chartam intuearis. Longum satis erit, si loca citata examinare attenteq; relegere velis. Citaui ob id ipsum, vt labore te leuarem inquirendi, & ipse mihi consulerem, cum præsertim occupationes fusiorem responsionem instituere non paterentur: Dominus Iesus tibi benedicat, Amen. Die 27. Augusti, Anno 1578.

Epistola 292.

Idem eidem:

Literas tuas, quas 4. Decemb. dedisti eiusdem mensis die 17. hic accepi, & diligenter perlegi: Probo autem mirifice studiũ tuũ in inquirẽda veritate, qua sane charius esse nobis nihil debet: Vt enim vsum nullum haberet, quem habet in cunctis reb. summũ, tamẽ seipsa dignum foret, cuius causa omnia toleraremus. Recte igitur facis tu, q. non statim assensum præbes omnib: sed prius apud te expẽdis ne incogitate aliquid probes. At illa quę in his literis obiicis, breuiter quidẽ, attamen perspicue, respondere tentabo. De Gemmarum virib. non indoctos dubitare inquis, magnas & admirabiles inesse gẽmis vires existimasse, qui tamen alias abditis illis proprietatibus tribuunt plurimum: idem ipse quoq; omnibus temporib. animaduerti, illos solos (de doctis loquor) ita statuisse, qui perpetuo latentes potestates reparent: Sed satis non est, doctum esse nisi quis hac ipsa in re, de qua quęstio est, doctus sit. Fieri certe potest, vt excellent. viris & præcipuis in partib. artis nostræ exercitatissimus nunquam in mentem venerit, de huius rei veritate inquirere. Solent enim pleriq; fidem habere illis, qui se periculum fecisse affirmant, quasi non & se & alios fallere potuerint: In horum ordine ipse quoq; permansissem, si nõ obseruauissem omnes fere, qui talia præcipue nobis commendarunt superstitiosissimos, ali-

Omnia ē ol. res negãtur.

mos, aliisq; vanis artib. deditos fuisse: Credat, qui vult, gemmas mirabilia efficere, mihi qui & ratione & experientia didici aliter rē habere, nullus facile persuadebit, falsum esse verū. Chalcanthi liquorem, vt & ipsum Calchāthum minore periculo vsurpari posse in ipso libello fassus ium. Nec ego incertis casib. vbi nihil videatur obstare posse, vereor eo, reb. aliis conuenienter tēperato vti. Quid vero de pharmacopœo dicam, eqnidē non habeo aliud, quam nescire me vtrum contulerit ægris, an non contulerit. Suspicor enim, si vtilitatem attulit aliis rebus, distributionis, aut deductionis aliorum gratia potius miscuisse, quam sanationis. Vix enim arbitror quenquam crediturum, insita sua natura vas ruptum sanare ipsum posse. Hoc certe comperi, omnes pulmonis vlcere quamuis obscuro laborantes (sunt enim aliqui ad eas aquas ablegati à medicis, de quib. dubitabatur, an vlceratos pulmones haberent) qui aquas calchāthum continentes biberunt, celerem sibi mortem accersiuisse. Quod nisi in diuersis sæpe euenisse viderem, asseuerare apud te non vellem. Venerunt enim deinde ad me consilium petentes (& hoc ipso anno adhuc duo robusti iuuenes) cum consilio locus non superesset. Quæ ideo refero, vt me diligenter omnes circumstantias examinauisse intelligas; Ego pharmacopœū facultate huius liquoris vlcera hæc tum sanauisse credam, vbi rem certius cognouero, & quib. præterea sit vsus vna cum circūstantiis: Qui sapit temere non credit illis iactatorib. quoties ea exhibent, quę nocere possunt. Audiui sexcenties medicamentum quoddam Elidæi Medici Bononiensis ad cœlum tollere, quasi sputū sanguinis admirabili efficacia curaret. Sed multis ab ipso frustra exhibitum partim vidi, partim scio, sicut ne ipse quidem fructum ex eo deprehendi. Vsus enim sępius sum, quod periculosum non sit, & rationem habeat suffragantem, sæpenumero vbi multa sunt adhibita, quæ simul affectum percutiunt, laus tota vni perperam adscribitur. De aqua forti nihil dicam, cum neminē sperem adeo insanire, qui eam bibendam, aut deglutiendam consulat.

Calchanthi oleum vsurpari posse.

Phthisis vsu Calchanthi extincta.

Experimentum Helidæi in sputo sanguinis fallax.

Metallorū transmutatio negatur.

De metallorum transmutatione si disputare hic velim, actū egero. Priusquā enim mihi persuadeatur, hanc artē esse veram, confutari oportet omnes rationes meas, vel aliis melioribus vel ipso facto. Hoc autem aliquot iam seculis à multis millib. frustra tentatum est, nec cuiquam impune fuit. Omnes enim si non sanitatis, auri tamen iacturam fecerunt, pars maxima ad egestatem est redacta. Noli putare mi D. Petre non posse me veris rationibus refellere falsam artem, quam non excreuerim. Quid enim, an & magiam me exercuisse & dedicisse oportet, si refutare eam recte velim? Non arbitror: At ratio similis est artium omnium. Quomodo etiam à me postules, vt præstem quod ratio fieri nō posse doeet, ac nullus vnquam præstare potuit? Non versatus es, inquis, ἐν ἐγχειρήσει τῆς χημικῆς, quæ arcana plurima prodit. Fateor: Sed nec reprehendi ego vnquam chimiam, quatenus τὰ ἀδύνατα persequitur, sed laudo eā, & celebro. Quatenus transmutationem viliorū metallorum in aurū argentumq; ꝓmittit, & τὰ ἀδύνατα tentat, hactenus eandem damno. Nec oportet me arbitror prius impossibilia conari facere, quam conantē bonis & veris argumentis deterream: Possumus enim scire de multis rebus, quod effici humanis virib. nequeant, licet ipsi nunquam facere aggressi fuerimus. Cur igitur non possum scire vtrum concessa hominibus sit facultas, species rerum transmutandi. Ars aiunt, non habet hostem, nisi ignorantem. Hoc cum de veris & vtilibus artib. dicitur, probrosum est. cum de falsis, impiis, superstitiosis noxiis, laudem meretur, qui eas damnat & confutat, priusquam didicerit.

Chemia quatenus reprehendenda.

Ἰδιοσυγκρασίας, quæ in certis duntaxat indiuiduis reperiuntur, tertii cuiusdam ordinis esse cum dicis, vix quid velis intelligo. Cum enim tales proprietates formę ἰνώδει tribui nequeant, (quippe in omnibus speciei indiuiduis inuenirētur, si propter formam substantialem inessent) cui alii rei seu materiæ qualitatib. acceptas ferēmus. Proprietates formę ἰνώδεις vsum vix habere in medendo cogitate scripsi, nec video, eur me pœnitere debeat. Ex hoc, inquis, sequetur, fere nos sola vsurpare, quæ formis suis orbata sunt: Quo concesso alterutrum horum absurdorū colligis, aut nullis formis medicamēta illa prædita esse, aut, quod esse creduntur, non esse reuera. Respondeo: Prius nullo modo sequi. An enim quod hac certa forma priuatum est, omni forma spoliatum esse oportet: Alterum recte sequi dicis, si modo recte intelligis. Etsi enim Rhabarbarum nominatur radix arida, rhabarbarum tamen vere non est, sed rhabarbari cadauer. Tum vere est rhabarbarum, cum terræ adhuc infixum, eius ad se succum quo nutritur, & viuit, attrahit. quod tibi absurdū videtur. An tu es oblitus opere & potentia talia omnia definiri. Arist. 4. Meteor. vltimo hæc habet: τὰ μὲν γὰρ δυνάμενα ποιεῖν τὸ αὑτῶν ἔργον ἀληθῶς ἐστιν ἕκαστα, οἷον ὁ ὀφθαλμὸς, εἰ ὁρᾷ· τὸ δὲ μὴ δυνάμενον, ὁμωνύμως, οἷον ὁ τεθνεὼς, ἢ ὁ λίθινος. οὐδὲ γὰρ πρίων ὁ ξύλινος, ἀλλ᾽ ἢ ὡς εἰκών. Addam quæ 2. gen. ani. 2. scripsit: οὐ γὰρ ἐστὶ πρόσωπον μὴ ἔχον ψυχὴν, οὐδὲ σὰρξ, ἀλλὰ φθαρέντα, ὁμωνύμως λεχθήσεται τὸ μὲν εἶναι πρόσωπον, τὸ δὲ σὰρξ, ὥσπερ κἂν εἰ ἐγίγνετο ξύλινα ἢ λίθινα. Ab hac sententia non dissentit Galenus. Nam 1. de Pla. Hipp.

Specifica proprietates

Cadauer rhabarbari.

ὁ Plat. 8. de Aristotele loquens ait: Ipse est qui nos docuit, vt ad operationem & vsum vniuscuiusque instrumenti, nõ ad fabricam despiciamus. Cum quænam sit eius essentia, scire volumus. Idem repetiuit in fine lib. 2. iã dicta repetens, ἐπ' αὐτῷ δ' ἤδη καὶ τὸ τῆς Ἀριστοτέλους λῆμμα, ὅτι ὁ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πρώτου βιβλίου εἴληφθαι: Addo hæc, vt quæ de primo libro Latine extant, genuina esse videas. Quod nã hoc est, λῆμμα: τοῖς φυσικοῖς κεῖται τὴν ἐν τοῖς ὀργανικοῖς ἐπιτέλεσιν καὶ τὰς ἐνεργείας, καὶ τῆς χρείας αὐτῶν. Si ergo non amplius nutritur ac viuit arida radix ὁμωνύμως Rhabarb. dici quis inficiabitur? Ac de virib nouis, quæ vna cum forma noua accesserũt idẽ quæremus? Frustra hic quæres. Non enim accessit vis purgandi à forma cadaueris, vt sic nominẽ, sed prius inerat vt in lib. de occultis pharmaci potestatib. ostendi. Hinc insolubili argumento probaui, purgatricẽ eius vim ad materiæ qualitates pertinere, non ad formam. Quæ namque virtus in aliqua materia inhæret, quę multas diuersas formas sibi inuicẽ succedentes recepit, non potest vllius esse ex his propria qualitas. Si enim vni esset, ea abolita, ipsa quoq; extincta fuisset. Video te non obseruasse hæc, quę tamẽ verbose ibi tractaui.

Vis purgatrix materiæ qualitat. non formæ attribuenda.

Quæris, num in anima carentibus temperies formæ vicem suppleat, Respondeo Non supplere, si de forma substantiali intelligas. Quid vero in animatis, inquies, tẽperies: Cui annumeranda? Formęne? Ita duę erunt formæ vnius rei simplicis, substantialis vna, accidentalis altera. Ergo ne materiæ? Atqui de huius ratione est non agere sed pati: hæc tua sunt: Ego non tantũ non iudico absurdũ esse in reb. physicis seu materiatis duas formas ponere, substantialẽ vnam & accidentalem alteram, sed necessarium esse aio, non vnam tantũ, sed plures accidentales ponere. Quippe formæ οὐσιώδεις Physicæ nihil aiunt sine instrumẽto corporeo, & αἴτιαι τῆς ἐνεργείας quia non sunt actu efficaces, sed potentia, respectu actus secundi. Pro diuersitate ergo temperamentorum diuersas edit forma substantialis actiones. Idem hoc ipse tu cum affirmes his verbis (qualitates vero, ex quib. tẽperies constat, omnes vno ore philosophi fatentur, actionum esse causam proximam & per illas substãtias efficaces esse) nihil opus est, vt plura dicam. Post hæc pro morborũ totius substantiæ assertione hoc affers argumentum: reperitur in compositis tertiũ quiddã præter materiam & formam, sc. forma totius, in quo fortasse horum morborum autores sedem ipsis constituunt: Est autem forma hæc totius alia, non tamen ab ipsomet composito, sed à forma partis, quę vna cum materia compositum constituit. Compositũ sit homo. Forma partis hic erit anima, cum corporis temperie totum constituens: ac totius forma, erit ipsa humanitas: Ad hæc ita respondeo: certũ est per materiam & formã tertiũ esse in toto naturali, seu in cõposito. De substãtiis si loquamur, dubitabit nemo eorũ, qui principium lib. 2. de anima attẽte perlegerit & intellexerit. Manifeste ibi distinguit compositũ à materia, & forma. In composito, seu vno accidentali æque clarum est. Habes igitur me tibi consentiẽtem hac quidem in parte. Cum deinde exemplo hominis declaras tuã sententiam, quatuor videris res ponere, cõpositum, hominem, animam seu formam partis, Tertio materiam congruẽter temperatam, Postremo formã totius, nempe humanitatem. Quæro primum quid differat ab homine humanitas? Deinde cur à composito nimirum homine, tanquam partem quartam ponas, cum Aristoteles tria tantum in substantia tali agnoscat? Materia enim cuiusq; rei propria ἐντελεχεῖ, & vltima non potest sine peculiari temperatione materiæ nomen retinere. Haud dices, puto, quartum hoc, materiam cum forma vnire, atque vnitis iã idẽ ipsi composito superuenire, tãquam vltima & perfecta forma. Quippe, quod ex materia & forma coaluit, ὑποκείμενον καὶ ὑφιστάμενον καὶ ἄτομον Græci vocant, Latini barbari suppositũ, aliquando indiuiduum & subsistens nominãt, nec alio aliquo egere putant: Sunt enim hoc modo cõposita primæ substantię seipsis subsistentes. Huc Aristotel. verba pertinent 2. De anima 1. διὸ καὶ οὐ δεῖ ζητεῖν, εἰ ἓν ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ὥσπερ οὐδὲ τὸν κηρὸν καὶ τὸ σχῆμα, οὐδ' ὅλως τὴν ἑκάστου ὕλην, καὶ τὸ οὗ ὕλη. Nulla ergo natura seu substantia in homine præter materiam, formam, & compositũ, quod est homo. Quid ergo inquies, de humanitate dicemus? Num ab homine non differt? Differt certè, sed non tanquam natura, seu substantia, quædam quarta: sic ergo differunt, vt caro & τὸ τί ἦν hominis, h. e. perfecta hominis definitio ab omni concretione materiæ, & patibilitatis secreta in mente nostra consistens. Homo. n. mortalis & patibilis est, nõ humanitas, quæ est intellectus nostri νόημα, omnis materiæ contagionis & mutabilitatis expers, ac velut idea quædam hominis. In ipso autem homine non est ab homine alia natura distincta, per quam homo vel agat, vel patiatur aliquid aliud, quam agere ac pati possit, quatenus homo est: Sed ponamus reipsa aliud esse aliquid ab homine, formam scilicet totius, vt appellas: Quid hinc cõcludes? Morbos, ais, totius substãtiæ videri horũ inuẽtores in hac natura posuisse. Quæro igitur, vtrũ natura hæc quarta, substãtia sit an accidẽs: Si accidẽs statuatur, vel erit totũ secũdũ ipsũ per se alterabile, vel nõ: Si

Temperies num loco formæ.

In reb. materiatis necessario duæ formæ ponendæ.

Morbos substantiæ totius dari.

Refutatio per materiã & formam in composito dari tertiũ.

Humanitas ab homine differt.

Si prius detùr, nõ fuerit forma seu terminus generationis, sed indefinita qualitas, nempe patibilis, q; est absurdissimum. Si secundũ ipsum mutabile corpus esse negetur, non poterit morbos suscipere, nisi qualitatib. mutatis ipsum quoq; mutetur. Redibimus igitur ad principium: sed frustra hic hæreo, cũ fieri non potest vt substantiæ forma sit accidens. Quod si ergo substantia est, nihil habet contrarium. Ergo ἀπαθὴς animæ instar nihil patitur: Nullum ergo per se morborũ est subiectũ. Corpus ergo primo læditur, q; tu quoq; cõcedis. Ergo morb. quilibet primo & per se corporis affectus est. Secundo & per accidẽs vel animę, vel humanitatis, quatenus scilicet cum corpore ita male affecto amplius consistere, ipsumq; informare nõ possunt. Idẽ nos dicimus. Nihil igitur inter nos relinquitur controuersum. Imo vero plurimũ ais: Quoniam pestilentes & contagio venenato inficientes humores aut vapores, etsi in corpus primũ inuadunt, non tamen secundũ simplicem duntaxat temperiẽ, sed ita, vt totum destruat: Concedo hæc omnia, sed quid eis efficias, nondum certo video. Pestilentes humores vel corporis temperiem lædũt, vel vnitatem, vel instrumentorũ conformationẽ. Nisi horum aliquid lædant, morbos nullos creabũt. sed de 1. genere, intemperie scilicet (reliqua duo morborũ genera huc nõ pertinent) agamus. An possit corporis natura destrui temperamento integro remanente? Tu affirmabis, si propositum tueri voles, ego negabo. Vt forma aliqua sit à materia, necessariũ est, vt materia perfectã habeat δύναμιν, seu perfecte sit disposita. Non enim forma quælibet in subiecto ceu materia qualibet, sed in propria tantum riteq; disposita inest, nisi cœlum terrę miscere velimus, & humanam animam in materia asini, fabæ, milii, inhabitare posse opinemur? Quę vero est ista dispositio materię alia, q̃ conueniens temperamentũ? Hoc dum adest, congruenter, dum abest incongruenter disposita est, & dicitur materia. At impossibile est materiam perfecte dispositam, non informari à forma, pro qua suscipienda & retinenda apte, sufficienter præparata est. Neq; suam ẽt deserere materiã forma vlla potest, quantisper pro eius permansione recte temperata est materia. Ergo cũ substãtiis, & formis per se, & primo nihil sit contrarium, & actio omnis fiat à contrario, à nullis morbis primo & per se lædi, vel destrui possunt. Quare temperationem primo corrumpunt necessario, quæ corpus destruunt: sed nec tẽperationi quando consideratur vt habitus, seu motionis terminus, aliquid per se & primo contrariũ est. Corpora enim ratione habituum quiescunt, non mouentur, aut mobilia sunt, vt demõstratur 7. Physi. 3. Tũc igitur solum mutatur corpus, quando qualitates patibiles primę scilicet mouẽtur, seu patiuntur. Quocirca corporis temperationem per se sola illa corrumpunt, quę calefacere, frigefacere possunt: pestilentes igitur humores aut halitus, nisi diuidendo continuũ corpus destruant, calefaciendo aut frigefaciendo corrumpunt. Quod enim primo & per se non inuehant morbos instrumentales, confessũ esse arbitror. Aliter enim temperamẽtum labefactare per se nequeunt. At hoc integro perdurãte corpus interire aut dissolui non posse, certũ est. Frustra igitur in quarta illa natura, si ponatur, substãtię aliquid esse, finguntur morbi primo inhęrere. Hic nõ incommode repetiuero, q; antea dixi, formas substantiales physicas absq; instrumẽto corporeo nihil agere. Est ergo proxima actionis causa organũ, seu pars corporea. Quare vel morb. non per se primo seu proxime lædit actiones, vel est huius partis seu instrumenti proprius affectus. Quod si organi propria est dispositio, non poterit proprius formæ affectus cẽseri. Quid igitur prosit commentũ de totius forma, si q̃ maxime verum esset: Non enim humanitas, sed homo morbis afficitur, nec patitur à morbis anima, sed corp⁹. Patet igitur frustra huiusmodi fingi ad stabiliẽdos morbos substantiæ totius, quos natura prorsus nescit cũ tota vetustate. Est enim recẽs figmentum, à Fernelio primũ, vt arbitror, excogitatum. Videtur autem è chimia pullulare primum cœpisse.

Morb. corporis affectus per se, per accidens & animæ seu humanitatis.

Natura corporis non destruatur illæsa tẽperie.

Proxima actionũ causa organum.

Morbi totius substãtiæ è chimia pullularũt.

Quod vltimo loco quæris nequaq̃ facile est explicatu. Multos enim torsit quęstio hęc Medicos, dum alii medium inter sanitatem & morbum dari concesserunt, alii cum Aristotele negarunt, vt se facilius extricarẽt pleriq;, dari dixerunt, si sensus arbitri ponantur, non dari, si rationi iudicium permittatur: Quod vt in hac sola quęstione tolerari possit, non tamen tuæ interrogationi satisfacit, qui generaliter quæris, Cur contrariorum alia ἄμεσα, alia ἔμμεσα statuantur. Eadem quæstio mota olim & ab aliis fuit: Mouit eos hæc potissimum ratio, q; viderent ab extremo vno ad alterum transitum fieri non posse, nisi per medium catur: Ergo, inquiunt, cum motus omnis ex contrario fiat in contrarium, qui poterit inter aliquã contrarietatem medium negari: Omnia igitur sunt ἔμμεσα. Tua ratio, etsi cum hac coincidit, tamen alia est. Sic enim colligis, Cõtraria sunt τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει, quæ cum sint sub eodẽ genere extreme sibi opposita medium habeant necesse est, siue nomen habeat, siue ἀνώνυμον sit. Distinguunt alii mediũ in id q; transitus vocãt. & id quod

An mediũ inter morbũ & sanitatẽ.

Contrariorum cur alia ἄμεσα, alia ἔμμεσα.

Medium transitus.

Medium formæ.

formæ nominant. Illud esse dicunt, q. magis & minus infinita serie recipiatur, vt est medium inter calidum & frigidũ. Hoc esse affirmant, q. certam speciem vnam, vel plures habet interiectas, vt inter album & nigrũ, interponuntur rubrũ, pallidũ, liuidum, cæruleum. Hæ species non secundum magis & minus tantum differunt, sicut maior vel minor caliditas, sed definitæ sunt species: Huius generis contraria non habẽt medium trãsitus, inquiunt: Non enim necessariũ est, vt quando nigrum albũ fit, per omnes species transeat: Alterius generis ἄμεσα vocari aiũt, q. definito medio careant: quæ cum dimidium tantum quæstionis soluant, & non recte tamen soluant, pro nulla responsione iure optimo habebimus. Aliter igitur explicabimus: Contrariorum, quæ accidentia sunt, (sunt enim & substantiarum differentiæ, per quas genera diuiduntur, contrariæ, & quod eiusmodi contraria sint ἄμεσα, caret omni cõtrouersia, vt arbitror) duo sunt modi, seu genera, quoniam corpus subiectum propter aliqua est per se mobile seu mutabile, propter aliqua quiescit. Et quæ extrema sunt, vel fines motionum, id est, secundũ quæ corpus non mutatur, sed à motu quiescit, magis & minus respuunt, nec motui obnoxia per se sunt. Ad hoc genus pertinẽt omnes habitus, relationes & figuræ. ad ea quorum causa subiectum est mobile magis & minus recipiunt & ob id ἔμμεσα sunt & dicũtur, sicut altera propter causam contrariã ἄμεσα noscũtur: Quomodo enim fieri potest, & quæ magis & minus non recipiunt, hæc ex dimidio sint talia vel talia? Non recipere autem habitus & terminos motuum magis & minus, & per se notum est, & 7. Phys. 3. demonstratur. Non enim habitus causa fieri aut perfici, sed facta vel perfecta res quæuis dicitur. Sanitas igitur & morbus contraria sunt ἄμεσα cũ secundũ hos habitus non moueatur sed motum sit: Terminant enim motum. At calidum & frigidum contraria sunt ἔμμεσα, quia secundum ipsa mouetur corpus, non autem motum est: Recipiunt hæc magis & minus, cum calidum possit fieri minus calidum, & similiter frigidum. Quare poterit idem medio modo habere. In talib. medium est cum extremis ὁμοφυὲς. & consistit in qualitatibus patibilib. secũdum quas corpus primo & per se est alterabile. In habitibus contrariis medium est ἑτεροφυὲς, quod omnes intelligũt, qui inter motum & formam per eum acquisitam distinguere norunt: Nullum enim genus idem est motus & habitus per eundem acquisiti. Nec possunt extremi habitus componi aut misceri, vt ex illis medium quiddam generetur vtriusq; extremi particeps. In his igitur mediũ transitus genere differt ab extremis, & proinde medium ὁμοφυὲς non est: Quare non est necessarium, vt quando contrarium permutatur in contrarium transitus perpetuo fiat per medium eiusdem generis. Ita prior soluitur ratio. De tua non est cur multa dicam. Contraria, inquis, sunt πρός τι. scio; sed & hoc alterũ scio. Aristotelẽ negare omnib. in genere relationis contentis accidere medium. Nec contraria sunt omnia nec recipiunt magis & minus relationes, vt in prædicamentis & loco supra citato docuit Philosophus. Non ergo sequitur. Cõtraria referuntur, ergo habent medium, cum sint extrema quædã. Hoc enim solis illis accidit, quæ magis & minus recipiunt. Contrarium sufficit contrario suo contrarium esse, non oportet medio contrarium esse. Satis de hac re dictũ, si Medicos inter sanitatem & morbum medium ponentes duobus verbis excusauero. Medici artifices sunt, & ob id circa singularia versantur, qui cum certam in materiam introducere formam velint, necessario materiæ nobilitatem, seu habilitatem præcipue considerant: Hæc habilitas corporum cum gradus siue magis & minus suscipiat (est enim per se indefinita) qui sine habitib. definiri non possunt, morbum & sanitatem non contemplantur, vt formas à materia secretas, aut motionum fines considerãt eas, quatenus in materia inhærent, & cum habilitate iunctæ sunt: Per accidens igitur recipiunt magis & minus, itaque medium habere dicuntur, quatenus scilicet in corpore insunt, quod sanitatis habitu amplius perfici, aut habitu morbi grauius lædi potest. Non nesciunt alias corpus nostrum non perfici, quatenus perfectum iam est, sed quatenus perfici amplius potest. At habitus ratione res nulla perfici potest, sed perfecta iam est: non igitur habitus ratione mouetur res vlla. Inter habitus ergo contrarios medium seu gradus nulli sunt: Quoniam vero accidit habitui, vt subiectum habile sit amplius perfici, eatenus habitibus gradus, qui eis tamen accidunt, asscribunt artifices, qui hasce res tanta accuratione minime distinguunt. Si non clare satis exposui, admoneto me, & si potero, dilucidi⁹ & fusius declarabo. Vale. Dab. circa initium Ianuarii anni huius 79. quem tibi tuisque omnibus quam fœlicissimum ex toto corde precor. Saluta dominum Doctorem Iohan. Hermannum, & si quid Pandora illa recens fabricata agat nosti, de eo me certiorem facito.

Accidentiũ contrariorũ ἄμεσα. & ἔμμεσα.

Sanitas & morbus ἄμεσα.

Calidum & frigidum ἔμμεσα.

Neutrum corpus Medicorum excusatur.

Epistola

Epist. 273. *Idem eidem,*

Literas tuas postremas, vir ornatissime, ante menses fere duos accepi, sed ad eas nondum respondi, partim negotiis impeditus, partim tabellariorũ inopia prohibitus. Abfui enim per mensem in thermis. quem ad locum nullus venit: Iam igitur respondebo. Chemiam me non simpliciter damnare, sed magnis laudibus tollere, si vtilia & quæ fieri possunt, conetur facere; satis intellexisti.

Idiosyncrasia non extra temperam. latitudinem.

Ἰδιοσυγκρασίας a peculiari tẽperamento prouenire, itidem perspexisti. Itaque hoc solum addam. non esse temperamenta hæc extra humanæ temperationis latitudinem posita. Plane sunt infinita hæc indiuiduorum temperamenta, vnde fit, vt tanta sit ingeniorum, naturarum & morum diuersitas. Singuli enim fere aliquid proprii habent, ac raro fit, vt duo aliqui eisdem rebus delectẽtur, quippe quib. alius gaudet, alius auersatur. Verum nos illas notare dũtaxat solemus, quæ in frequentius accidũt, & a communi natura plurimum recesserunt. A philosophorum sententia me discessionem facere, & ad medicos transire non bene opinaris, quãdo res quaslibet opere & potentia definiendas esse scripsi. An non enim testimoniis apertis Aristotelis hæc ipsum comprobaui? Quæ si non satis clara videntur tibi, lege principium in lib. Occonomic. vbi hæc verba reperies: [illegible] Primo item Polit. 2. [illegible] Pertinent huc etiam quæ in 2. de cœlo & mund. oc. 3. scripsit: [illegible] Euidenter, vt arbitror, probaui cum Aristotele me locutum, quando tibi respondẽs scripsi, Rhabarbarum in officinis nõ esse veram Rhabarbarum, quia opus, cuius causa à natura factum est, facere amplius non possit, sed Rhabarbari veri cadauer: Equidem sicca radix, quæ vitæ operationes exercere nequit, non magis est verum Rhabarbarũ, quã manus hominis amputata manus est. Quippe *ὁμωνύμως.* manus aut Rhabarbarum dicuntur, quia nõ possunt id cuius causa facta sũt, præstare. Equidem perfectionem ac finem amiserunt, quæ potestatem operandi perdiderunt: Hoc autem nihil aliud est, quã natura sua & essentia spoliatũ esse. Quod præclare Aristoteles loco supra ex primo Politicorum citato his verbis declarat: [illegible] &c. sed quid opus est probatione in re manifesta? Oculũ qui cernẽdi vi orbatus est, verè & perfecte oculum esse nullus credit. Nomine quidẽ oculi nominatur, at reipsa oculi cadauer est, licet nutriatur & viuat. Non enim ob id oculus dicitur, quia viuit (perfectio oculi nõ est viuere, sed insuper videre, tũc generationis suæ finẽ attigit, cum virtute aspiciendi præditus est) sed quia videt, aut videre potest. Quare si [illegible] oculi est potestas videndi, per hãc merito definitur. Hæc enim eius est finis, perfectio, essentia, & natura. Eadẽ est omniũ aliarum rerum conditio, quæcunq; certi operis causa conditæ sunt. Nec effectibus, sed formis definiũtur, quæ iam dicto modo definiuntur, nempe id agẽdi, cuius gratia à natura producta sunt. Qui opere vel operationib. in definitionibus vtũtur, ex eis potentiã, quæ earum causa est, intelligunt. Cum nomen notum est, id ponimus: cum ignotũ est, aut proprio nomine caret, formam sæpe cuius facultas est, pro eo ponimus. Cum eiusdem formę plures sunt potestates, atque vnã ab aliis distinctã volumus, vt possumus, describimus. In qua sententia cum Galenũ etiã fuisse demonstrauerim, nõ facio à Philosophis discessionẽ ad medicos. Sed ambobus consentientia dico. Absurde, inquis, deinde formæ duæ substantiales in eadem re ponũtur. Idẽ ego quoque & dico & sentio. Addã hoc loco ne longior hinc nobis disputatio oriatur: formam vltimam seu perfectionem vltimam esse vnicam in re qualibet, quæ reliquas, quæ pro formis habentur à nõnullis, sub, aut in se contineat: At Galenus temperamentum putauit animã esse, & præter hęc inest anima. Itaque duæ insunt animæ. Non statim verum est, quod Galenus dixit: Temperamentum dicimus cum Aristotele (qui hac in re consentit, cũ veritate diuinitus nobis patefacta) accidens esse, non substãtiam. Quod cum dubitatione careat, nulla causa est, vt quæram, vtrum metalla animata sint, propterea quod sunt tẽperamento suo quælibet prædita. Vtrum autem crescãt, & vere augeantur, non constat liquido, vt affirmas, imo res longe aliter habet. Non enim aliter quam per additamenta partium augentur. Nec probant venæ tuæ quicquam. sed si quę in gemmis tales apparẽt, vitio eis datur, alieniq; aliquid interuenisse significant. Quas in nobilioribus metallis venas vocant, venæ non sunt, sed vel meatus terræ, vel tractus, in quibus apta continetur materia, ex qua generari possit, si genitum non sit metallũ, &c. Humanitas, vt gen⁹, species, prædicabile, est *νόημα* intellectus, quibus res extra mentẽ nulla respondet. Vniuersale, inquit, Aristoteles, vel nihil est, vel post res est, postquã scilicet animo à rebus abstraxerimus. Talia autẽ nõ agunt, aut patiuntur. Nec ob id est inane cõmentũ. Seruit enim cognitioni nostræ plurimum (dũ quæ natura in multis vna est & à singulis est inseparabilis, & nec agit, nec patit' in singulis, vt vniuersalis, sed vt est res singularis, ita quoq; agit) q̃ ne tu quidẽ ignoras:

Res opere & potentia definienda.

Homonyma Rhabarbari.

Forma Galenica & perfectio ultima in re qualibet tantum.

Metalla non vegetabilia.

Vena in gemmis vitio dantur.

Venæ in metallis non venæ.

Vniuersale seu Idea.

Humanitas igitur est homo seu hominis natura in mente per modum ideę considerata: Atqui ideas quoque partem substantiæ non esse rerum, quarum sunt species, certum est apud omnes. Qui posset igitur hac forma extra res siue in animis duntaxat nostris inhærens morbis totius substantiæ nobis parere? Non etiam sic est in mēte hominis humanitas, vt ei homo respondeat extra subsistens, sed quæ in homine est singularis, in mente est vniuersalis.

Morbi totius substantiæ ficti.

Quid in mentem venerit noui morbi inuentoribus nescio. Hoc interim probe scio, morbos omnes (de corporeis loquor) accidere primo corpori, non animæ seu formæ: Item, quod morbi omnes necessario (cū lædant actionem primo) in illis rebus insint, siue illis noceant, quib. primo operationes anima efficit. Si enim in re aliqua affectus aliquis sit, qui nihil istorum lædit, dum hoc facit, morbus non erit nominādus. Ergo cum præter tria non possunt ostēdi, à quib. primo edutur operationes, quid est opus alia quærere? Hoc ais quæritur potissimum: q; primo lædatur. Non enim inficiari quenquā, quin temperamentum simul lædatur. Quæro ego rursus, an actio lædi possit, antequam tēperamentum vitiauerit. Si potest, non erit temperamentum primum instrumētum animæ, & cæcutierunt in re tāta omnium seculorum Philosophi & Medici.

Temperamento læso.

Cum temperamentum oblædi asserimus, non de sola partium solidiorum temperie loquimur, sed etiam spirituum. & volumus intelligi de tēperie actu, quæ constat ex calore tū implantato, tum influente. Falleris cum putas ipsos quoque autores confessuros simul cum tota substantia temperamentum necessario destrui. Contrarium affirmant & scribunt, aliquando morbum totius substantiæ actiones lædere, temperamento nulla in parte adhuc offenso. Spiritui & calori cum nocumētum afferri aiunt, bene dicunt. at temperamentū tunc non lædi non ostendunt: Cum vero animam primo offendi aiunt, quid dicant, nesciunt. Ego etiam sic nunquam sum argumentatus. In substantiæ totius morbis necesse est temperamentum destrui. Ergo tēperamentum per se & primo læditur: sic ego colligo. Si actio à temperamento proueniens, vel si actio nulla læditur à morbo nisi tēperamentum aut fabrica, aut cōtinuitas partis vitiata sit, certum est ab his primo actiones produci, & in his omnes morbos inesse, neque pro morbo censeri posse affectū, qui harum nihil lædit.

Morbi per consensum.

Cum in accidentib. suffusioni similib. vitio ventriculi ortis scribis, affectionem eam oculorum non proprie dici morbum, neq; ab ea oculos primo lædi, rursus falleris. Vt de primo nihil dicam, quomodo dicis tu affectum oculi primo non lædere oculos? Quo in loco prius est dispositio illa oculi, quā in ipso oculo? Verum est, quod causa affectionis in ventriculo prius colligitur, & inde in cerebrum oculosque ascēdit. Quo cum peruenit, oculum lædit, quę læsio alibi prius non fuit: Solet hic vapor aliquando prius mordere os ventriculi: Consentire tum oculi solent. at nō eodem ipsi posterius morbo laborare solent, quo ventriculus. Vt enim ventriculi, visio lædi nō potest, ita nec oculi concoctio ea, quæ panem, vinum, carnes, vertit in chylum, &c.

Medium contrariorū.

De contrariis mediis, & medio carentib. non reprehenderem tuam explicationem, si medium illud subiectū posset inueniri. Cū inquiebas, Natura non posset de vno extremo transire ad alterum, nisi prius transeat ad medium, videtur, nulla dari medio carentia contraria.

Mors & vita non contraria sed priuatiue opposita.

Mors & vita non sunt contraria proprie dicta, sed priuatio & forma, seu priuatiue opposita. Nos de proprie sic vocatis disserebamus. Ita simul ad alteram obiectionem responsum habes.

Substantiales differentiæ impropre contraria.

Quoniam neque formas contrarias inter se dicimus, quia non sunt accidentia, & nihilominus differentias, quibus genera diuiduntur, contrarias esse fatemur, at non proprie. Contraria naturalia, quæ proprie ita vocantur, hæc se de vno subiecto inuicem pellunt, in eoque sibi succedunt, quod substantiales differentiæ nullæ facere possunt. Quomodo & cur aliqua extrema opposita medio careant, satis supra expositi, quia scilicet talia sunt habitus, termini, fines, dispositiones, quæ magis & minus non recipiunt. Recte scribis, me de contrariis habitib. vt sanitate & morbo disputare, te vero de habitu & priuatione disserere, vt vita & morte. De his quia vere & proprie contraria non sunt, non eadem dici possunt, quæ contrariis recte competunt. Vale felicissime vir Ornatissime & doctissime. Dat. 4. septemb. anno 1579.

Post scriptum.

Quia propere nimis scripsi, verit' sū ne nō cōmode legeres. Itaq; puero dedi, vt trāscribat, & quia fortasse nō potero relegere, libet interim te eius admonere, dū ipse exscribit: Rogo te quāto possum studio, vt D. Iacobo fratri tuo ex me salutem quā officiosissime dicas: Scribere ei decreueram, sed præter opinionē obrutus sū negotiis, vt iā nō licuerit. Accedit q; nihil habui, q; præcipue scriberē. Quod si tale quid fuisset, certe somni: nō cepisse, priusquā ei scripsisse. Hoc sciat me ipsū in pectore meo gerere sēper, propter ꝓclarā pietatē, aliasq; animi prestātes virtutes, ꝓpter quas ab omnib. bonis & prudētib. eū diligi & amari sentio. Scribam ei aliquādo aliquid, q;

ei gra-

ei gratũ fore putem. ſtudio nuptias eum meditari, quarẽ ei Dominus Ieſus æterni Patris æternus filius, verus & vnicus cum patre & ſpiritu ſancto Deus, & Dominus & ſeruator noſter vt bene vertat, ſerio precor & precabor. Die 9. ſept. 79.

Epiſtola 274.

Idem eidem;

QVIA heri veſperi præter opinionem rediit Baſilea veſter tabellarius, tempore quo tum propter diſputationẽ, & lectionem, tum alias occupationes plurimum fui diſtractus, non mihi, licet maxime volenti, plura licuit. Velim ſcire num & tu meas acceperis, & generoſo D. Dudithio ſuæ redditæ ſint. Et meis verbis plurimam (vna cum fratre tuo domino Iacobo, quem propter egregiam pietatem in oculis & corde fero) ſalutem dicas te etiam atque etiam oro. Refer præterea Pernam iterum impreſſurum eius iudicium de cometis, eique adiunctũrum meum nonnihil auctum & correctum monitu tuo, & Squarcilupi diſputationem, vna cum reſponſione mea. Aliud iam addere nõ poſsũ. Mitto tibi, domino Dudithio, & fratri tuo, ſi his rebus forte delectatur, exemplum diſputationis de humorum nutritione, quæ vox per negligentiam in titulo eſt poſita, cũ in actiua ſignificatione poſita ſit, & in paſſiua magis vſurpetur. Præterea in theſi 31. nihil quidem dixi falſi, ſed non probaui, quod debui. Sola verba ex Galeno citata ad rem faciunt. Quid dicam aliud, quam me dormiuiſſe? Non animaduerti, niſi cum iam excuſæ eſſent. Probatio magis continetur in 32. Hæc vos monere placuit, ne puteris me pudere erratorum meorum. Vale feliciter, & me ama. Dat. 16. Nouemb. an. 1579.

Iudicium Dudithii de Cometis.

Errata in theſibus.

Epiſtola 275.

Idem eidem;

LITERAS tuas, vir clariſſime, à te iſtic 17. Decem. ſcriptas, hic mihi reddidit tabellarius veſter, ante dies plus minus 14. Reſpõſum quia exſpectas, breuiter ſic habeto. Dixi omnia illa, quæ certi vſus gratia à natura producta ſunt, potentia & operatione eius vſus definiri: quod apertis Ariſtot. & Galeni teſtimoniis probaui. (licet opus non ſit probatione apud illos, qui rem ipſam æſtimant) & tu verum eſſe non inficiaris. Hoc dubitas, qualẽnam opus qualemque potentiam intelligam? Reſpondeo, illam me intelligere potentiam, & operationem, cuius cauſa facta eſt res quælibet. Patet hoc ex ſententia, quam ex 1. Politic. citaui, quę ſic habet: ἡ δὲ φύσις τέλος. οἷον γὰρ ἕκαστόν ἐστι τῆς γενέσεως τελεσθείσης, ταύτην φαμὲν τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὥσπερ ἀνθρώπου, ἵππου, οἰκίας. Cum ergo quodnam opus intelligã, quæris, vitalẽne, an temperamentale? Reſpõdeo, ſi perfecta eſt radix Rhabarbari, cum bilem ſubducere poteſt, ſine vita, hanc potentiam eius dico eam eſſe, quam ipſam definiri oportet. Sin autem perfecta prius non eſt, quam vitæ opera exerceat, ſibique ſimile generare, & nutriri poſſit, vitæ operatione ac potẽtia definiendam aio. Hic tu me putas mecum pugnare, quia præcipuũ opus Rhabarbari videatur eſſe humoris bilioſi expurgatio. Falleris, ſi hãc vim putas eſſe Rhabarbari (quoad eſt ſui generis planta) extremã perfectionem. Sic tu formam & operationem tritici, animalium omnium facies virtutem alendi. At nõ alunt hæc, ſicut nec Rhabarbarũ purgat, priuſquam forma ſua orbata ſunt. Non ſequitur, animalia propter id facta ſũt à Deo, vt homini in cibum veniant, ergo hic vſus, eſt naturæ ea producentis finis. Perfectio & finis animalis cuiuſq;, quoad tale eſt animal, & per ſe conſideratur, non comparatione vſus, quẽ aliis exhibet, eſt ipſa eius forma ſeu potentia, per quam illud agere poteſt, q̃ pro natura ſua agere debet. Et hic finis dicitur ab Ariſtotele finis ᾧ ſeu Cuius. Cũ deinde quatenus vſum certum aliis pręſtat, cõſideratur, finis talis vocatur ab eodẽ finis ᾧ ſeu Cui. Si hos fines aptè diſtinxeris, facile te explicabis ex hac difficultate. Rhabarbari finis naturalis cuius, eſt ipſa eius ſubſtantialis perfectio ſeu forma. Finis cui, eſt purgatio, ſicut animalis, quod alit, finis cuius eſt, ſua cuiuſque perfectio, finis cui eſt, vt alat hominem. Nõ poteſt autem tum hoc alere, tum illud purgare, niſi vita ſua ſpolietur. Vnde rectè dixi, non Rhabarbarum, ſed huius cadauer purgare. Quod ſi vſum hũc nobis præſtaret vitæ operatione, quomodo equi nobis viuentes, nõ mortui, vtiles ſunt ad equitationem, alia nõnihil eſſet ratio. Quęris amplius, cur mortuus homo dicatur ὁμωνύμως homo, Rhabarbarũ autem tum demum vere vocetur Rhabarbarũ, cum vita priuatũ eſt? Nego tibi vel bouem mortuum, cuius carnib. veſcimur, vel Rhabarbarum anima ſeu vita deſtitutũ, proprie vocari bouem, aut Rhabarbarũ, cũ nec ille bouis, neq; hoc Rhabarbari potentiam & operationem retineat, licet illius cadauer nos alat, huius nos purget. Diuerſitatis ratio eſt, quod hominis finis vterque cõſiſtit in eius vita, vitæque operationib. Rhabarbari autẽ finis cui, non in his, ſed in huius cadaueris vſu conſiſtet. Bos quatenus arat, ſi mortuus ſit, ὁμωνύμως dicitur bos: at quatenus nos alit, non dicitur bos, ſed potius cadauer, ſiue alimẽti vſũ pręſtare nõ poteſt, quatenus bos vere eſt. Sũma eſt, Quæ mortua vtilitatẽ nullam nobis adferũt, ea non admodũ ſolemus eiſdẽ nominib. efferre, viuẽtia & mortua, ſed vel alio nomine appellamus, vel ad-

Naturalia definiuntur à potentia & opere.

Frumenta non alunt, niſi orbata vita.

Perfectio animalis in quo.

Finis duplex

Cuius.

Cui.

Rhabarb. fin. cuius.

Cui.

Quæſtio.

dimus mortuum, vt equus, vel homo mortuus. Quæ autem mortua egregiam vtilitatem exhibent, frequenter eodem nomine donamus, viuentia & mortua. In plantis, hoc est vsitatissimum, itemq; in alimentis. Dicimus enim nos edere gallinas, turdos, pisces, non autem horũ cadauera. Tunc enim cadauera fere vocamus, cum non amplius edi possunt. Quod aliam esse totorum, aliam rursus partium rationem, vt oculi & manus, omni caret ratione. An enim mortuus homo, equus, bos, arbor, &c. minus dicitur ἄψυχος homo, equus, bos, arbor, quam mortua manus, pes, oculus, ramus? Aristotel. verba non legisti, 2. de anima 1. cum sic

De metallorum vita.

ait: εἰ γὰρ ἦν ὁ ὀφθαλμὸς ζῷον, ψυχὴ ἂν αὐτοῦ ἦν ἡ ὄψις. Quæ de metallorum vita disputas, indigna certe sunt, de quibus verba inter nos tot commutemus. Nulla gens, nulla lingua, nulli docti, ne sacræ quidem literæ vitam eis adscribũt, qualis inest animalibus vel plantis. Cum eis analogum cordi tribuis, non animaduertisse videris, ea sic frequenter cũ sua gleba permista nasci, vt oculis separari nequeant. In istis minutioribus particulis, quam sint pulices: quid tu corculi fingis? si quæ in ipsis est facultas, vis aut forma, tibi animam appellare aut vitam lubet, te aut falsum credere, aut nimis audacter nominibus abuti noris. Ad me quod attinet, non facile porro ad hæc tibi responderõ: cum nec vtilitatis, nec probabilitatis aliquid habeat ea disputatio. Qui per additamenta concrescere negat matrices eorum, (vt vocant) paucas aut negligen-

Idea.

ter inspexit. De humanitate quoque plura non addam. si quæ res est, quæ conceptui huic extra intellectum respondeat alio modo, quàm nuper scripsi, etiam animalitas, & leonitas & plantitas, &c. exstare perhibebi-

θεῖον in morbis.

tur. Quid θεῖον in morbis significet Hippocrati, expositum à me est alibi, & à Galeno satis fuit declaratum. Vocat ita temperiem aëris peculiari & latente modo corpora lædentem: Hanc si à temperie morbida nota seiungere ac discernere tibi libet, modo certum & nobis non incognitum gradum intemperiei fatearis, nominare tibi vt libet potestatem concedimus: at ab autoribus horũ morborum non te receptum iri, si ab hypothesi sua recedere nolint, tibi affirmo. De qua re, quia itidem satis dixi in proximis literis, plura hic non addam. Non est opus vt

Contraria propria a priuatiue oppositis discernenda.

repetam superiora de contrariis, dummodo meminisse possis, me de contrariis proprie sic nominatis locutum semper fuisse, non de priuatiue oppositis, qualia sunt mors & vita. Longe alia est illorum, quam horum ratio: licet in aliquibus conueniant. Vehementer miratus ea sum, quæ de vaticinio ex cometis sumpto asseris. Quis hominum affirmare audebit, Mathematicum ex suæ scientię principiis de rebus contingentibus futuris præsagire posse, aut conari vnquã voluisse? An Mathematicos nescis solius quantitatis passiones in abstracto considerare, & circa motum & quantitatem duntaxat versari? Non contemplantur motũ, sicut Physici, sed modo eis proprio. Effectiones autem syderum & cœlorum particulares, quæ in hoc mundo naturaliter fiunt, tam non considerat ex scientiæ suæ principiis Mathematicus, vel Astronomus, quam non æstimat aut speculatur eas ex artis suæ principiis sartor, aut sutor, aut textor, &c. Mathematicæ scientia versatur circa τὰ ὄντα ἐξ ἀφαιρέσεως. Physicus τὰ ἐκ προσθέσεως ὄντα rimatur. Sed quid verbis opus? Euentus Physici rationibus & principiis Physicis iudicantur, non mathematicis. Quod si iam ex sacris literis monstrari possit, Deum voluisse, vt cometa quilibet hoc aliquid præsagiat, non iam negabimus, eum illud ipsum prænũciare, licet ex sua natura hoc præiudicare nequeat. Exemplum produxi de iride. Dum non ostenditur, particulare nihil certi præmonstrare dicimus, imo naturaliter eos non præsagire, quæ Astrologi inscitissime præfigurare aiunt demonstramus. De iride quoque recte probare possumus, eum naturaliter tam non indicare hoc, quod scimus eum nobis in memoriam reuocare, quam non disterminat agros ex sua natura lapis, qui ad hoc non est ex pacto destinatus. Falleris igitur, cum non satis diserte me de his disserere opinaris. Video te vel natura, vel quod magis credo, institutione ad astrologos, & chemicos mirabilia pollicẽtes inclinare. At rectius & vtilius facies, si solam rationem ducem sequeris, inanibus pollicitationibus te à via abduci non pacieris. Venio ad nouas obiectiones. Theses tibi obscuriores visas ais, quia non diserte explicent, de quibus, & quomodo affectis humoribus potissimum loquar. Ego vero nihil in eis puto disertius & explicatius dictũ. Dico enim solum sanguinem nutrire, bilem tum flauam omnem, tum atram siue nigram (excepta ea, quæ lienem alit) tum pituitam non nutrire, sed excrementa esse dico. Vbi autem, inquis, sanguis ille in corpore integre sano reperitur? Vbique, respondeo. Sed vt sanus à sano differt: ita vnius sanguis ab alterius sanguine distat puritate & impuritate. Nego tibi in corpore integre sano cum sanguine inueniri bilem alterutram, vel pituitã mistã. Et si permixti sint iam nominati humores, nutrire eos nego, sed excrementa alimenti

Vaticinia ex cometis. Præsagia. Mathematicorum negantur.

Effectiones syderum quales.

De humoribus qui nutriunt.

limenti veri esse constanter assevero. Sanguis purus ex Galeni opinione, imaginatione sola datur, reipsa nõ reperitur: quam ego imaginationem toti naturæ aduersari optime noui. Et cum aliquid ei humorum permistum est aliorum, alere eos non posse, iterum dico, sed, nisi vacuentur, morbos creare affirmo. At, qui ex perfecte etiam sanorum venis emittitur sanguis, indicia omniũ humorum commonstrat. Nego tibi verum hoc esse. Non enim sanguis lentus & aqueus pituita est; nec crassiusculus continuo melancholicus est: sed toto genere differunt, vt aquosus sanguis & pituita, ita etiam crassus & melancholia. Nullam ne pones in sanguine latitudinem, qui in cunctis eam rebus inficiari nõ audes? An idem sunt pituita & caro frigidiuscula & lenta? Idem ne dices carnem crassam & nigram cum melancholica? Non arbitror: nisi abuti omninò velis & nominibus, & rebus, quęque discreta & distincta sunt naturis confundere statutũ habeas. Sanguis sanguine crassior, tenuior, humidior, siccior, cãdidior, nigrior aut flauior est, vt tamẽ intra sanguinis latitudinem omnes adhuc cõtineantur, nec alieni humoris nomen & definitio eis cõpetat. Itaq; non adimo libertatem cuiquam nominandi humores, vt ei libet, sed ne simile idem esse iudicet, moneo. Aliud est re, & definitione sanguis crassus & niger à succo melancholico: aliud item sanguis flauescens, tenuis & calidus à bile flaua. Discrimen ob id non in vocibus, sed in ipsis rebus hæret. Nec satis est, quod neminem putas tam longe à recta ratione aberrauisse, vt statuerit bilem flauam illam, quæ in vesicula continetur, cum sanguinis massa rursus cõmisceri, adq; nutriendũ certas partes distribui. Qui enim in sanguinis generatione ortam bilem nõ omnem a vesicula secerni, sed partem eius aliquam re & substantia non differentem ab ea, quæ ab ea attracta fuit, relinqui cũ sanguine cõmistam asserunt, certasq; ab eadem illa partes nutriri tradunt, quid quæso aliud docẽt? Quod de bile dico, de aliis intelligere tẽpariter iubeo. Nego tibi, negaboq; semper omnibus, dum probatum nõ videro, ex quatuor humoribus vnum, sic fieri, vt inseparabili modo in vnam massam coeant. Nõ magis in vnum corpus cõcrescunt, quam si vinum, aquam, cereuisiam &c. misceas, & ex eis vnum aliquid substantia factum putes. Si ergo priores à recta aberrant ratione, posteriores exorbitare non granate concedes, vbi rem expẽderis. Præparatio ferri aut chalybis, vt lienem deobstruant, non est operosa aut difficilis. Ablui iubeo in aceto, vino, aqua, prout res poscere videtur, tamdiu vt aquam non amplius inficiant, deinde trita misceo cum pharmacis aliis ad rem pertinẽtibus, & hoc modo exhibeo, non metuens, vt in venas rapiantur. Item igniri iubeo, & in vino aut aqua exstingui aliquoties præcipio, vinumq; bibendo propino. Item in vino limatum chalybem cum aliis macerandum præbeo, & vinum potandum affero. Lapis sabulosus vulgo apud nos dicitur Beinbruch nomine contrario, quod scilicet fracturas curet. Dicitur etiam Beinwall ab aliquibus, osteocolla scilicet. Morochtus esse non potest, vt qui in succum solubilis non sit, instar morochti veri, qualem ipse habeo. Semper enim seruat sabulosi & terreni quippiam noster: nec alibi, quam in arenis nascitur: quæ eius est materia. Mitto eius tibi frusta aliquot. Vtendi modũ in Antiparacelsicis tibi & aliis forte satis descripsi. Mitto tibi materiam nouarum cogitationum de pinguedinis tum generatione, tum concretione. Oblitus eram scribere de viribus rubiæ, & balneo formicario, de quibus superioribus mensibus interrogaueras: atq; ego nunc casu inspectis literis illis in mentem reuocaui. De rubia ita mihi satisfecit Dodonæus, vt magis non possit. Me certe, cum in eo legi, excitauit, vt inquirerem. Itaq; rem habere deprehendent omnes, qui periculum facere quouis modo volent. Sed recentem gustare oportet. Arida namq; propemodum saporis expers est, instar ligni. Patet hinc, quam sæpe falli illos oporteat, qui aliis statim credunt, re non examinata. Formica animalculum est valde calidum, & humorẽ in se tenuissimum habet igneũ fere. Liquet hoc ex earum morsu & perfusione. Perfundunt enim humore quodam cutem itatæ cum sunt, tenuissimo, at egregie mordaci & calido pueri nos dicebamus: Mich haben die Ohmeissen beseicht/minxerunt me formicæ. Quid igitur miri, si in frigidis affectibus præsertim cum in profundo vitium hæret, vtilitatem balneum tale præstat? Bene & fœliciter vale, die 23. Feb. an. 1580.

Sanguis purus imaginarius. — *Sanguinis latitudo.* — *Humorum mistura.* — *Præparatio ferri & chalybis.* — *Osteocolla. Lapis sabulosus Beinbruch, Beinwall.* — *Vsus in Antiparacelsicis.* — *Rubia vires, secundum Dodonæum vera.* — *Balneum formicarium.*

EPIST. CCLXXVI.

Idem eidem.

ANte dies octo reuersus sum ex thermis, quo vxoris causa profectus fui, & domum cum rediissem, intellexi D. Augustinum Donium Medicinæ Doctorem, Calabrum, iter instituisse in Poloniam, & hinc Pragam recta iturum esse. Quare non potui eum sine meis ad te literis dimittere: cum præsertim ille hoc officium à me peteret. Ex illis, quæ videre & iudicare potui, dum hic fui, cognoui eum virum pium sane & doctum, & quod summum est, inculpatæ ho-

nestissimæq; vitæ esse. Dignum ob id iudicaui, qui à te, bonisq; omnibus, iuuetur. Oro igitur te pro tua humanitate & pietate, vt virum optimum commendatum habeas, & vel per te, vel per alios tuos eum commendes aliquibus in aula Polonica degentibus, vel certe aliis, quorum opera possit vti in aula. Quicquid hac in parte feceris, præterquã quod id Deo gratum erit, mihi à te præstitũ semper putabo: & pro viribus gratiam agere, si referre non potero, studebo. Audisse te nihil dubito, doctissime & clarissime D. Petre, nos Heidelberga huc Basileam commigrauisse: vbi, Deo opt. max. sit gratia, quiete viuo extra strepitum & sine conditione. Videtur enim ætas id mea postulare, vt non de negotio, sed de ocio cogitem. Viuo ergo mihi, & de meo thesauro. Nec habeo causam quærẽdi occupationes, cum liberis caream. Interim ne plane nihil faciã, cœpi ante paucos dies respõdere publico cuidam Doctorum censori, Comiti Montano Vicentino. Edidit is libros v. de morbis anno superiore grauibus, crassis, & multis erroribus plenos, quos nunquam notauissem, si non coactus fuissem attentius & sæpius perlegere. Spero autem me operæprecium, & rem gratissimã atq; vtilissimam studiosis facturum. Quippe docebo eos, quæ à paucis adhuc animaduersa sunt & cognita. Hæc habui, quæ occasione huius tabellarij data ad te scriberem. Te oro, vt D. Cratonem officiose salutes. Dominus Iesus tibi vna nobiscum semper vt adsit oro, Amen. Datæ Basil. die 18. April. anno 81.

Errores Comitis Montani.

EPIST. CCLXXVII.

PETRO MONAVIO, MEDICO Cæsareo, &c. Th. Moufetus Anglus Med. S. D.

Magisterium perlarum.

AD magisterium perlarũ, cuius promissam tibi descriptionem antea mittere non potui, extrahendum, hac via omnium dubio procul certissima procedendum est. Contusas illas & in puluerem (quod tactum attinet) λειότατα pertritas, affuso vini spiritu nobilissimo (vt hic quinq; latos digitos superemineat) imbibito, & equino fimo vel æquabili B. calore digerito per mensem integrum, quo tẽpore transacto spiritum instar vini maluatici fuluum esse comperies; eo effuso & reseruato, alterum vicissim affunde, toties q; digere, donec colorari desinit. Coloratis spiritibus continetur magisterium tuum: quos in B. M. in siccitatem euolare permittito. Postmodum aqua cœlesti de stillata bis vel ter abluito, & rursus euaporato, vt in spiritu. Sic habes essentiam siue magisterium perlarum, in forma pulueris farinacei, quem marmori inspersum in liquorem (si placet) rediges. Legi Paracelsum in suis Archidoxis, quod ego spiritus, id aceti radicati beneficio fieri posse asserẽtem. Cæterum mihi crede (in huiusmodi negotiis neutiquam inexperto) restabit tanta acrimonia, vt huic eluendæ vix trecenti aquæ congij sufficerent. Vsum huius magisterij in affectibus stomachi & cordis singularem esse, tum doctissimi nostri Florini, tum aliorũ ἐμπειρία (vt nihil de me ipso dicam) abunde confirmatum est. Tu igitur tibi habeas, nec cuiquam temere communices. Norinbergam cum Cæsare si adueneris, forte me inueneris præsentem. Interim Francofurti viuam, & recolam intermissam praxin, qua hactenus, Dei beneficio, maxima cum felicitate, & lucro non minori sum vsus. Nunquid te chemię accingis? Anne fornaces extruxisti? Quid Florinus? ecquid medicinam facit? Laurentius Scholzius nihil literarum ad te mea causa misit? Ad hæc, quanta cum celeritate poteris, ad me rescribe, & ex me peramanter vale. Datę Norinbergę, 4. Non. Quintil. anno 80.

B Magisterio ... perlarum ...

... acrimonia tolli vix potest.

Acetum radicale est id quod remanet in fundo, post aceti destillationem.

EPIST. CCLXXVIII.

Idem eidem.

SIkeckius, quod fecisse debuit, aqua pluuiali destillata magisterium perlarum sæpius abluisset, nec ille indiligentis nomen, nec tu conquerendi materiam habuisses. Acrimoniam seruari aliquam, etiam post optimam præparationem, certum est: sed an propterea cordi ingrata, quia linguæ parit molestiã? Quid viola martia linguã violentius vrit, ò optime? quã tamẽ cordi familiarẽ esse, salua pceptorũ auctoritate, haud nenaueris. Succo limonũ dissolui margaritas vel vetulis fere notum est omnib· tincturam vero sic extrahi, nedum Cratoni nostro probatum. Zuingeri pręparationes non improbo. Variæ enim sunt ad syluam viæ, quæ tamen compendiosior & melior fuerit, sola experientia dignoueris. Cur ab eius aniso purgante scammoneæ exuperantis causa tantopere verearis, argumentum nullum, præter imaginarias quasdam delicias & formidationes perspicio. Etenim, facta computatione, in vnica dosi (nempe ℥ ij) scammoneæ grana ad summum quinq;, corrigentiũ vero centum plane, & adhuc quindecim inueneris. Tota enim compositio granorum 26640. pondus accedit. Sed ignosco tui stomachi deliciis, tanquam in aula degẽti: nos vero rustici Medici fortioribus vtimur remediis, & (si verum quæratur) non incommodo successu. Si ladano cum illis, quas coram

Viola martia.

Zuingeri præparatio probatur.

Anisum purgans Zuingeri.

Imo potius sacchari ... ℥ ij. ...

ram commemoraui, cautionibus vſus fueris, admirabiles narras euctus: qualeſq; hucuſq; nobis, neſcio an medicamenti, an Dei potius bonitate, nunquam acciderunt. De myrrha ſubſtituenda in Nepenthe loco mumiæ, non ſtatim aſſentior. vt eo perducar animi, & longiore tempore, & fortioribus argumētis eſt opus. Domino Cratoni noſtras non ingratas accidiſſe lætor: mallem tamen plane gratas fuiſſe. Humanitatis ſuæ erit, quamprimum otium conceditur, reſpondere aliquid ad me: qui ſic colo diuinas ipſius ingenij dotes, vt cuilibet conferēdum, plurimis vero Medicis eſſe præferendum cogitem. Chymiam quod non poſſis exercere, illud ipſum indicat, quod velles. πλὴν illis negotiis, quæ tantum Medicum à ſtudio tam neceſſario diuellunt: male enim illis precari inhumanum eſt. Siquid in deſcriptione aniſi purgantis deprauatum aut mācum fuit, haud culpa factum eſt mea: nam eodem exemplo tibi communicabatur, quo mihi. Falſas deſcriptiones dare, non eſt meū, non eſt tuum, non eſt cuiuſuis Medici, præſertim Chriſtiani inſtitutum. Vale, mi Petre, Mouſeti tui memor: qui tui memoriam ſecum, etiam nunc, in Angliam portabit. Si quid mea cauſa literarum dederis, Camerarius noſter fecerit perferri. Datæ Francof. ad Mœnum, 15. Kal. Oct. anno 1580.

EPIST. CCLXXIX.

Idem eidem.

QVALIS ad vos Mumia defertur, equidem neſcio: ſcio tamen eam, quæ noſtrum Nepenthes ingrediebatur intus abſq; omni religione exhiberi poſſe. At inquis, Ob humani cadaueris contagionem tetrū & viroſum odorem de ſe expirat. Fateor, ſi de veſtra intelligas: ſin noſtram dicas, repugno. Nam chymice parata, quod etiam opio contingit, amittit graueolentiam, quiddamque odoratis ſpeciebus finitimum (quales ineſſe illi credimus) repræſentat. Adde porro aloen, myrrham, gummi, ſarcocollam, opobalſamum (hui; quam cœleſte medicamentum) & crocum aliaque precioſiſſima medicamenta mumiam noſtram efficere. Eſt enim ex his omnibus de mortuorum ſepulchris per efficaciam ſolis exudās liquor, qui ad arcendam putredinem peridoneus, ad ſuſcipiendam vero longe ineptiſſimus exiſtit. Quare vt myrrham, eius loco ſubſtituas non ſuadeo, neq; video cur tanta cum religione, ne dicam ſuperſtitione ipſius in hominibus vſum pertimeſcas. Noui aliquos qui abſtinendum ab ea iudicant, quia humanas carnes humano viſcere condi non ſolum non humanum, ſed etiam plane impium videtur, audent tamen curioſuli iſti

Duplex natura.

Chymica.

Humana carne cur abstinendum.

cenſores album græcum hydropicis, craniū hominis epilepticis, neſcio quam audacter, ſcio quam frequenter præbibere. Sed o Iani à tergo queis nulla ciconia pinſit! vtrum religioſius exiſtimatis, carnes comedantur, an oſſa? mihi quidem vix pluma intereſſe videtur: & licet neutrum probo, eſſe tamen oleoſum quiddam ſubſtantificum in immature mortuis, immortale, incorruptibile, terram igni, aquam aeri conglutinans, partibus ſtabilitatem, duritiem verumq; alimentum præbens, non dubito affirmare, id vi ſolis externi aromatis immixtum, aut ſuaui in temperato calore digeſtione cum oleis aromaticis extractum (vt Theophraſtus docet) nunquid conducibilius exiſtimas? Id autem in noſtræ mumiæ extractione factum eſt, quia ingreditur tincturam, & oleoſam, mihi crede, & gratam. Hęc hactenus. Nobiliſſimi doctiſſimiq; Cratonis literas indies ceu ampliſſimum theſaurum ædiculas meas inuſurum expecto. Facito vt promiſſa compareant. In vteri ſtrangulatu habeas ſingulare remedium: Iulos ſiue catulos iuglandis in puluerem exiccatos cōtunde: datur ad ℈ ij. cum guttulis duabus olei ſuccini. in eo affectu nihil vnquam noui præſtantius. Balſamum mumiæ Theophraſti in vlceribus & apoſtematibus, vel ſola illinitione vſu comperi diuinum eſſe arcanum, ſed guttulas aliquot adiicio olei camphorę, & ex ſeminibus ebuli parati. Cuius virtutes vix audeo ſacramento ſilentium pollicitus, edicere. Bene & feliciter vale: Cratoni, Scholzio, Rungio (ceu ignoto, vel potius non viſo) obſecro ex me ſ. p. d. 1. April. anno 1581.

In vteri strangulatu singulare.

Balsamum mumiæ.

EPIST. CCLXXX.

Idem eidem.

AGE, do tibi manus, meq; vinci patior, ornatiſsime Monaui: non quia defendere mumiæ cauſam non poteram aduerſus te: ſed quod vix operæ aut chartæ precium videretur, ſi tu illam pro voto tuo muſcam, ego pro meo facerem elephantem. Cæterū, ne nihil videar dixiſſe, illud obſecro attendas: an ſtercus aſini, muris, muli, canis, necnon putridi carniū vermes (quos Hipp. εὐλὰς vocat) carniū hominis, teſtes etiam equorū, caſtoris, luporum, nec non pulmones vulpium, quibus & Hipp. & recentiores etiam intra corpus ſumptis vtuntur: perpendas (inquam) an his deterior mumia, an potius non præferenda ſit. Nihil illis putrilaginoſum, nihil graueolens, nihil ineſt atratum? nihil (ne dum ſtercoris mentio) quod ſolo nomine nauſeam prouocet? ſane nullum huic impinges vitium, quod in illis non comperiatur. Nam & illa quoq; animantia tabe ſanieque fluunt, morboſq; patiuntur fere vniuer-

Medicamenta ex animalium partibus fœdis.

ſos, qui contingere homini poſſunt. Quot etiam pulmones vulpium, teſtesq; equorũ, etiamſi optime ſiccatos vermibus non refertos vidiſti? quot ſtercora ſine fœtore? quot culas non putredine & grauiſſima corruptione generatas? quid deniq; fumo exiccatum vnquam animaduertiſti, in quo nihil inerat atratum? aut quale tu propinas caſtorium, quod guſtum plane abominabilem non participat? Habes igitur quæ in mumia reprehendiſti vitia vniuerſa in tuis: eaque tanto maiora, quanto hæc (de vulgari enim mumia non diſputo) croci, myrrhæ, gummi, ſarcocollæ, aloes, ipſiuſq; opobalſami conditura ſanior ipſis euadit atque melior: niſi tu forte crudum cranium, conditiſſimis carnibus prætuleris: id quod forte audacter, cum laude tamen & ratione nunquam aſſeuetabis. Hæc mihi quaſi leuis armaturæ tela depromere placuit: cui grauiora in procinctu ſenſeris adeſſe, ſi repugnaris. Sed cedam nunc hac arena, & quæ petiiſti reliqua attingam. *Balſamum ſulphurn.* Balſamo tuo ſulphureo vſus ſum, cum felici & mirifico ſucceſſu in fiſtulis extirpandis: quas vero illi contra peſtem, & aſthma partes attribuiſti, equidem non inuenio. Quinetiã quomodo ipſum ſine piaculo intus exhibes, quum fœtore ſuo teterrimo non mumiam duntaxat, ſed cadauer quoque ipſum, ſed lacum palæſtinum ſuperat? eum autem myrrhæ & aloes adiectione minui ſcribis: neq; ego admodum repugno, iis legibus, vt tu idem in mumia fieri confitearis. *Ol. Pici.* Olei picis in fiſtuloſis vlceribus mirificam virtutem prædicas: plus autem valere ſcias contra herpetas, formicas, aliaque eius generis tubercula. *Oleum ebulinum.* Olei ebulini deſcriptio Aragoſiana mihi, cũ rem aggrederer, fraudi fuit: tantum abeſt vt eam tibi, etiamſi velim maxime, tranſmittam. Quod Iudæi operam conducis ad chemiam, vitupero inſtitutum tuum: faxit Deus opt. max. ne illius impoſturæ tuam artis tam nobilis ſitum præpropere extinguant. *Ponderoſitas plumbi.* Pondoroſitas plumbi neq; propter aquam fit, neq; ob aerem. Sed quia multum obtinet Mercurij. hic autem in aerem expoſitus non augetur, ſed in locis ſubterraneis humidis: idq; non aeris acceſſione, vt ſuadere nobis voluit Gal. ſed potius aquæ viſcoſioris (nam in loco ſicco minuitur) vel potius alterius Mercurij coniunctione, qui ad maiorem quãtitatem ceu ad mare riuuli ſe contulit. Noſti enim (ni fallor) humidum quemque locum mineralem (de palude enim non loquimur) argento viuo plurimo ſcatere, quod alij fœno madido, alij ſtercore bouino recenti in factam foueam coniecto & ſepulto, tum dextre, tum vtiliter eliciũt. quod vero philoſophi ſecundas qualitates à primis procreatas ſcribunt, nil moror. *Qualitates ſecunda nequaquam à primis.* ad tales enim abſurditates iam diu occallueriint aures meæ. Etenim ſi punctum nullius eſt ponderis, nec lineæ etiam erunt: ſi hæc non ſunt, neque extremitates, neque corpus: vt non inepte contra Platonem olim Atiſtoteles diſputauit. *Cap. 1. lib. 3. de Cælo.* Perinde ego mutata tantum hypotheſi. Nullum graue ex nõ graui, nullum leue ex non leui: ſed primæ qualitates, neque leues ſunt, nec graues: ergo tale aliquid non procreant. Mallem ego eius pōderoſitatem corporis denſitati atq; compactioni aſcribere: nam iuxta Hipp. ſi quis in aqua per biduum molles lanas maceret, & veſtem quoque laneam, æqualis ponderis ad lanas: has multo leuiores comperiet, quã lanam. Quinetiam guaiaci lignum cæteris ponderoſius, quia denſius: imo tam graue eſt, vt præter lignorum morem iniectum aquæ ſe mergat. Ita etiam Mercurius vigeſies ſublimatus, præcipitatus, coagulatus, & pene fixus, iterum recrudeſcet in argentum viuum, cum exigua aut ponderis aut ſubſtãtiæ ſuæ iactura. id quod ipſius denſitatis argumentum mihi [illegible] videtur. Vlterius excurrere nec charta ſinit, neq; otium. His igitur contentus, feſtinantiſſime ſcriptis, valeto: meq; vti facis, diligito. Magnif. D. Cratoni ſ. p. ex medicito. 3. Maij, anno 1582.

EPIST. CCLXXXI.

ANDREÆ AVRIFABRO Medico celeberr. &c. Valerius Cordus S. D.

POSTREMIS literis petis, vt tibi trochiſcos emam de vipera, volui pecuniam apud me retinere, quoniam magno emuntur precio, vt mihi ipſi ante vnum atq; alterum annum miſſæ ſint in Germaniam vnciæ ſex pro ſex aureis ducatis, vt D. Caſparus probe nouit, cui eas vendidi eodem precio ad theriacæ confectionem. *Trochiſci de vipera.* qua in re dabo operam vt recentes mittam, & vt me præſente fiant, vt ipſe videam num è veris parentur viperis. Nam magna eſt in hac re impoſtura. Fieri autem debent circa veris exitum ante initiũ æſtatis. Itaq; iam non mittam ante annum compoſitos, quamuis facile habere poſſem. Præterij nuper in Bacchanalibus pharmacopolium quoddam Venetiis, vbi ad ſolem exiccabantur trochiſci de vipera dictis aureis literis, iiſq; maiuſculis adſcripto nomine, & ante tabernæ feneſtram ſuſpenſo. Color illis erat niger propter combuſtum panem, quem viperæ carnibus miſcent. Ego inſolitum eos faciendi tempus conſiderans, ex patrono quæſiui, cur hyeme illos faceret, reſpondit, ſe omnibus anni temporibus facere poſſe, oſtenditque nigros quoſdam ſerpentes,

pentes, quos aiebat sibi ex Ægypti Alexandria esse missos, ego subridens abij, asino suos trochiscos & serpētes relinquens. Simplicia hic habentur multa, quæ in Germaniam non afferuntur, egregiæ in medicina facultatis; vt sunt, origanum candidum, origanum nigrum, vtrumque creticum, Aristolochia rotunda vera &c. cum ad vos rediero incolumis, Christo fauente, singulorum magnam copiam mecum feram, quæ multos in annos sufficere possint: non enim facile deteriora fiunt, quemadmodum nostræ herbæ in Germania natæ, sed multos annos incorruptę durant. Bis hoc anno ad montes Patauinos sum exspatiatus, & plurima inueni, quæ omnia recensere longum foret. His vale amicissime D. Andrea. Ignosce quæso properanti. Datum Venetiis post natum Saluatorem 1544.

Simplicia Italica diuturna.

14. Aprilis.

FINIS.

INTERPRETATIO GRÆCORVM OCCVRRENTIVM PASSIM IN HIS EPISTOLIS, NE QVID LECTOREM forte remoretur;

Prior numerus columnam cuiusq; paginæ, posterior lineam denotans.

Col. 7. lin. 26. συναίτιον αἴτιον, i. e. concausam causam.
20.50. κεφαλικά, i. e. ad caput pertinentia.
Ibid. ἡπατικά, i. e. ad epar.
Ibid. καρδιακά, i. e. ad cor pertinentia.
24.47. ὄργανον τῆς παιδείας ἡ κτῆσις, ἀλλ' ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστί, i. e. Instrumentum eruditionis non possessio, sed usus librorum est.
26.44 καταφύγιον, i. e. perfugium.
27.19. φυσικῶς, i. e. naturaliter.
Ibid. 20. ἄσημα, i. e. significatione carentia.
Ibid. 24. παρὰ φύσιν, i. e. præter naturam.
Ibid. 25. κατὰ φύσιν, i. e. secundum naturam.
Ibid. 26. ἀντίφασιν, i. e. contradictionem.
Ibid. 37 ἀκριβεστέρα, i. e. accuratiora.
Ibid. 46. ἐνστάσεις, i. e. instantias.
28.51. ἀλόγως, i. e. citra rationem, sine ratione.
29.26. βρογχοκήλην, i. e. tumorem magnum & rotundum in gutture.
32.29. οὐδὲν πρὸς τὰ ἄλφιτα, i. e. nihil ad farinam.
35.7. εἴδωλα, i. e. simulacra
Ibid. 30. φαινόμενα, i. e. apparentia.
Ibid. 32. ἀποδεικτικῶς, i. e. certo, demonstratiue probatum.
Ibid. 56 παρόραμα, i. e. visus aberrationem.
37.1. τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων, i. e. purgantium medicamentorum.
38.35. μιάσμασι, i. e. inquinamentis.
Ibid. 56. φίλτροις, i. e. amatoriis poculis.
39.12. τὸ θεῖον, i. e. diuinum.
Ibid. 42. περιάμμασι, i. e. amuletis, quæ de collo suspenduntur.
Ibid. 44 τὰς τῶν φυσικῶν ἀντιπαθείας, καὶ ἰδίας τινὰς δυνάμεις, ἢ ἰδιοσυγκρασίας, i. e. rerum naturalium antipathias, id est, inimicitias mutuas & proprias quasdam vires, aut peculiares cuiuslibet temperaturas.
40.6. τὴν τοῦ μεγίστου θεοῦ χεῖρα, i. e. Maximi Dei manum.
44.57. πάντα περὶ πάντων, i. e. omnia de omnibus.
93.43. ἀντίδοτα, i. e. dona mutua.
105.19. περὶ τῆς προγνώσεως, i. e. præcognitione.
Ibid. 57. ἐπικεραστικὴν δύναμιν, i. e. contemperandi vim.
107.53 παραμυθία, i. e. commentatione.
108.3. δυσουρία, i. e. difficultate Vrinæ.
Ibid. 5 ἀσφυξία, i. e. pulsus defectione.
Ibid. 54. ἐκ τῆς ἀπορίας εὐπορία γίνεται, i. e. ex inopia copia nascitur, siue ex dubitatione scientia.
115.32 σημειωτικὴ, i. e. signorum doctrinam continens.
Ibid. 33. στοχαστικὴ, i. e. coniecturalis.
116.9. σκελετὸς, i. e. cadauer aridum.
135.3. συμπάθειαν, i. e. consensum mutuum.
137.6. ἀντιλογίας, i. e. contradictionem.
143.5. παραδοξότατον, i. e. absurdissimum.
Ibid. 20. ἀδυνατώτατον, i. e. impossibilissimum.
144.24. σημεῖον δὲ τῆς κακοηθείας τῆς περὶ δὲ τὸ περίχριμα φαινομένης μέλανα γίνεται περὶ τὸ σῶμα, i. e. signum vero malignæ superfluitatis, quod strumæ pustulæ nigræ natæ sunt circa calicem.
158.30. κατὰ μικρὰ, i. e. perparum.
160.1. πρὸς τὸ κατεπεῖγον, i. e. ad id quod vrget.
Ibid. 56. προφυλακὴν, i. e. præcautionem.
161.19. πρός τι, i. e. ad aliquid relatiue.
Ibid. 46. ἁπλῶς, i. e. simpliciter.
162.9. ἐν τῷ ὄψῳ φάρμακον τὸ ἄριστον, i. e. in cibo medicamentum optimum.
163.50. ἁπλότητα, i. e. simplicitatem.
164.28. τὰ κοινὰ κοινῶς, i. e. communia communiter.
Ibid. 47. τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν, i. e. eadem de iisdem.
Ibid. 55. ἀληθὲς, χρήσιμον, καὶ ἀκόλουθον, i. e. verum, vtile, & consentaneum.
Ibid. ἀνακεφαλαίωσιν, i. e. repetitionem capitum explicatæ doctrinæ.
165.9 σύστασιν, i. e. corporis constitutionem.
Ibid. 19 μικρὰ, i. e. parua.
Ibid. 20. ἔκτρωμα, i. e. abortum.
Ibid. 55. ἀνακόλουθα, i. e. inconsequentia.
166.24 εἰς ἄκρον σοφίας, i. e. ad fastigium sapientiæ.
Ibid. 31. ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον, i. e. simile simili amicum.
Ibid. 36. ὡς στρατηγοὶ στρατευομένων καὶ βασιλεῖς τῶν ὑπηκόων, i. e. vt Duces militum, & Reges subditorum.
Ibid. 50. θέλω τύχης σταλαγμὸν, ἢ φρενῶν πίθον, i. e. malo fortunæ guttam, quam sapientiæ dolium.
Ibid. 54. ἀΐδιον, i. e. sempiternum.
167.1. ἄνευ θεοῦ οὐδεὶς εὐτυχεῖ βροτῶν, sine Deo nemo est felix hominum.
Ibid. 27. τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τέχνην τύχη, i. e. ars fortunam amat, & artem fortuna.
Ibid. 43. πηρώσεις, i. e. mutilationes.
169.2. τηρητικοὶ & μνημονευτικοὶ, i. e. obseruationis, & memoriæ studiosi.
Ibid. 26. ἐμπειρίαν, i. e. experientiam.
Ibid. 52. σφαλερὰν, i. e. lubricam.
170.1. πρός τι, i. e. ad aliquid.
Ibid. 21 ἔνδειξις, i. e. indicatio.
171.13. ἐπαχθεῖς, i. e. graues.
Ibid. 16. ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν, ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο, i. e. Vtinam contentio ex Deis, & hominibus sublata esset.
Ibid. 19. ἀναμάρτητος, i. e. peccati expers.
Ibid. 23. οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ τετράγωνος, καὶ ἅπαντα σοφός: ἀλλὰ μόνος ὁ θεὸς τοῦτο τὸ γέρας ἔχει, i. e. Nemo hominum est quadratus, & per omnia sapiens, sed solus Deus hoc decus habet.
Ibid. 36 μωροκάκων καὶ μωροσόφων, i. e. Stulte malorum, & stulte sapientum.
Ibid. 47. ἰατρομαθητιῶν, i. e. Medicinæ discendæ cupidum.
172.12. προσφώνησιν, i. e. compellationem.
173.11. κοινὰς, i. e. communes.
Ibid. λοιμώδεις, i. e. pestilentes.
Ibid. 12. λοιμὸν, i. e. pestem.
Ibid. 30. κεφάλαιον, i. e. caput.
174.16. δύναμιν ἀσώματον, i. e. vim incorpoream.
175.50. συναφῇ, i. e. coniunctione.
Ibid. 53 σχηματισμοὺς κακοποιῶν, i. e. configurationes maleficorum.
177.27. πίστεις, i. e. certas probationes.
178.9. πανολέθρους, i. e. perniciosas omnino.
Ibid. 40. κατ' ὄναρ, i. e. per somnium.
Ibid. 47. θανατηφόρον, i. e. mortiferam.
180.19. κατὰ μικρὸν, i. e. sensim.
Ibid. 36 λοιμώδους ἀέρος, i. e. pestilentis aeris.
Ibid. 40. καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, i. e. in tota substantia.
184.30. νόθους, i. e. notas.
Ibid. κακοήθεις, i. e. malignæ.
Ibid. 31. ἀπόκρισιν, i. e. excretionem.
186.46. πεμφιγώδεις & πνευματώδεις, i. e. febres flatulenta.

187.9 ἀνα-

187.9 ἀναλογίαν, i.e. proportionem.
190.8. καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, i.e. per totam substantiam.
191.11. ἀπόσκημμα i.e. decubitum humorum.
Ibid. 13. ἄνθρακες, i.e. carbunculi.
Ibid. ἐξανθήματα i.e. papula.
Ibid 14. στίγματα, i.e. notæ.
192.17. πολλοῖς ἀντιλέγειν μὲν ἔθος περὶ πάντας ὁμοίως, ὀρθῶς δὲ ἀντιλέγειν οὐκέτι τοῦτ' οἶδα, i.e. Multis contradicere quidem est mos, de omni, siue in omnibus similiter. Recte autem contradicere non item hoc in more.
193.6. ὑφήγησιν, i.e. expositionem.
54. λοιμώδεις ἰδίως πυρετοὺς καταλαμβάνοντας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ χωρὶς λοιμοῦ ἐπιδ. γ. i.e. pestilentes priuatim febres inuadentes homines, & sine peste. Epid. 3.
194.8. σύντηξις, i.e. colliquatio.
Ibid. 33. κενοδοξίαν καὶ φιλονεικίαν, i.e. ambitionem & studium contradicendi.
195.14. δυνάμεις, i.e. vires.
196.56. συμπαθῶς, i.e. cum commiseratione.
197.28. ἐπιδήμιον, i.e. populare.
199.1. συμπάσχω i.e. condoleo.
Ibid. 4. κυρτός, i.e. Gibbos.
Ibid. 30 σύμφυτον, i.e. connatum.
Ibid 21. κατὰ συμπάθειαν, per coharentem passionem.
Ibid. 32. ἔμφυτον, i.e. insitum.
200.19 τεκνογονεῖν, qua viuat trium cornicum atates.
201.9. σύμφυτον θερμόν, i.e. connatum calidum.
202.12. ἀναλογίαν, i.e. proportionem.
Ibid. 24. ἐνέργειαν, i.e. actum.
Ibid. 26 σφάκελος καὶ νέκρωσις, i.e. sideratio & mortificatio.
Ibid 30. ὑγρὸν κατὰ φύσιν, i.e. humidum secundum naturam.
Ibid. 34 ἑλκτικήν, καθεκτικήν, ἀλλοιωτικήν, καὶ ἀποκριτικήν, i.e. attractiuam, retentiuam, alteratiuam, & expulsiuam
Ibid. 40. τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος ἐξαναλύει, i. substantiam corporis prorsus resoluet.
Ibid. 45 τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν, qua crescunt plurimum habent insiti caloris.
Ibid. 52 ἐν ἕξει, in habitu.
Ibid. 58. ἐν σχέσει, i.e. dispositione, siue habitu imperfecto.
203.2. κατὰ συμπάθειαν, i.e. per consensum.
Ibid. 41. περὶ ἐνεργειῶν, καὶ παθῶν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος, i.e. de actionibus, & affectionibus animalis spiritus.
204.4. ἐνδελέχεια, i.e. continuus motus.
206.19 καθολικὸν θεώρημα, i.e. Vniuersale Theorema.
208.42. ῥυπτικόν, i.e. abstergens.
Ibid. διαφορητικόν, discutiens.
209.10. τὸ προηγούμενον αἴτιον, i.e. continentem causam.
Ibid. 21. σύνθεσις, i.e. connexio.
Ibid. 22. κατά τι, i.e. secundum quid.
Ibid 28. τὸ εἶναι καὶ τὸ γίνεσθαι, i.e. inter esse & fieri.
Ibid. 29. διάθεσιν καὶ πάθος, i.e. dispositionem & passionem.
Ibid. 37. ἔμφασις τῆς ἀκολουθίας, i.e. significatio consequutionis.
Ibid. 38. τὸ συνεκτικὸν αἴτιον, i.e. Continentem causam.
Ibid. 42. ἐνδείξεως, i.e. indicationis.
210.2 τὰ φυσικὰ βοηθήματα οὐ λύει τὴν ἐπιδημίαν λοιμώδη πάθος, i.e. Naturalia auxilia non soluunt communem siue popularem morbum pestilentis affectionis.
Ibid. 12. δυσκρασίαν, i.e. intemperiem.
Ibid. τῶν ὀργανικῶν, i.e. organicorum.
Ibid. 30 ὑπερβάλλειν νόσους, i.e. excedere morbos.
Ibid. 50 [illegible], i.e. cohibere.
211.7. [illegible] ἆθλα, i.e. premia certaminis.
Ibid. 8 κινδύνῳ, i.e. conuentum.
Ibid. καὶ μάχην, i.e. pugnam
Ibid. 9. προφυλακτικόν, i.e. facere ad præcautionem.
213.19. λογομαχίαν, i.e. pugnam verborum.
Ibid. 20. ἀκριβῶς, i.e. accurate.
Ibid 26 σχέσεως, i.e. dispositionis.
Ibid 27. μόνιμον i.e. durabile.
Ibid 32. συνεκτικὸν αἴτιον, i.e. coniunctam causam.
Ibid. 55. προηγούμενον αἴτιον, i.e. continentem causam.
214.9. προηγούμενον, i.e. antecedens.
215. ἰσχυρὰν & ἀσθενεστέραν δίαιταν, i.e. fortem & imbecilliorem victum.
Ibid. 33 φλεβῶν αἵματος στάσις, λειποθυμία, σχῆμα ἄλλη βλέψις, μετάμπισις, περίδεσις καὶ ἐπίδεσις, i.e. sanguinem venarum sistunt animi deliquium, figura alio spectans, intercaptio, linamentis in orbem conuolutio, appositio, deligatio.
216.49 μετέωρος, i.e. incertus.
Ibid. 52. πύκνωσιν καὶ ἔμφραξιν, i.e. condensationem & obstructionem.
219.12. ἡγεμών, i.e. Dux.
221.26. ἐν τῷ γίνεσθαι, i.e. in fieri.
222.30. πνευματώδεις, i.e. flatulentas.
Ibid. 32. ἰδεῖν δεινοί i.e. visu graues.
Ibid. 59. ῥωστικόν, i.e. confortans.
223.3. παλμὸν τῆς καρδίας, i.e. palpitationem cordis.
Ibid 13. δηλοῖ ἴασις, i.e. ostendit curatio.
Ibid. 55. ἀναστόμωσις, i.e. osculi vina apertio.
244.24 ἱδρωτικά, i.e. sudorem mouentia.
245.19. ἀποδείξεως, i.e. Demonstrationis.
Ibid. 37. [illegible], i.e. excrementa quasi in nucleum formata.
Ibid. 55. ἀνορεξίαν, i.e. inappetentiam.
247.25. ἁλὸς ἄνθος, i.e. salis flos.
248.54. μελάσματα, i.e. macula nigricantes.
259.49. Ζητήματα, i.e. questiones.
260.13. ἰδιοσυγκρασία, i.e. peculiari temperatura.
Ibid. 49. πρωτοπαθείας, i.e. primi siue primarii affectus.
264.9. ἐξαίρετον, i.e. eximium.
266.18. οὐδὲν ἐστὶν ἀνθρώπῳ συμφορά, i.e. nihil est quod non possit accidere homini.
271.6. σπέρματα λοιμοῦ, i.e. semina pestis
272.24. Ἀποσιτία, i.e. fastidio ciborum.
273.49. ἀνορεξίαν, i.e. inappetentiam.
276.9 μεταχειρίσει, i.e. tractatione.
Ibid. 21. Ἀντιλογίας, i.e. contradictione.
Ibid. 23 σικυωνείοις, i.e. in vectiua.
277.21. παρειμένας χεῖρας, i.e. resolutas manus.
300.48 σχεδίασμα, i.e. extemporaneum.
311.43. περὶ καθαρτικῆς δυνάμεως, i.e. de purgatrice facultate.
313.10. αὐτόπτης, i.e. oculatus.
Ibid. 24. σπεῦδε βραδέως. Ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς ἰατρός, i.e. Festina lente. Cautus enim est melior, quã audax Medicus.
Ibid. 29. τὸ δὲ πολὺ πᾶν τῇ φύσει πολέμιον, i.e. Omne nimium est naturæ inimicum
314.23. διὰ τὸ ἐμπύρευμα, i.e. ignarium.
Ibid. 51. ἐν τροφῇ φαρμακεία ἀρίστη, i.e. In cibo Medicina optima.
318.24. φυσικώτερον, i.e. naturaliter.
Ibid. 27. ἐξ ἀφαιρέσεως, i.e. ex abstractione.
Ibid. 29. ὡς ἀκριβέστατα, i.e. quam accuratissime.
319.26. ὁμώνυμον, i.e. equiuocum.
320.34. ἀποτύπωσιν, i.e. informationem.
324.45. ὁ τῆς μίξεως λόγος, i.e. mixtionis ratio.
Ibid. 46. ἄρρητος, i.e. ineffabilis.
326.28. πρωτόπλαστος, i.e. primo creatus.
Ibid. 37. ἄλογον τῆς οὐσίας, i.e. irrationalem substantiã.
330.4. δειναὶ γὰρ κατὰ γῆν αἱ εἰκόνες εἰσὶ τοκέων, i.e. Graues enim prater naturam dira sunt parentum.
332.2. κατὰ μέρος μόνον, i.e. particulatim solum.
Ibid. 3. φθειρόμενον, i.e. qui corrumpuntur.

3.ἰδίως,i.e proprie.

Ibid.17.καθόλου,i.e.Vniuersale quiddam.

336.52,ὡς τὸ δὲ ἐν τῷδε,i.e.vt hoc in isto.

337.17.κατὰ μέρος φθείρονται,i.e.particulatim corrumpuntur.

Ibid.28 τῆς κατὰ φύσιν σήψεως,i.e.eius,quæ secundum naturam est,putredinis.

Ibid.51.συζητήσεις i.e.disputationes.

Ibid.53 γνώριμον πίστιν,i.e.exploratam fidem.

338.51.ἐκ τῆς ἐναντίας,i.e.ex contrario.

Ibid.33.τὴν βίαιον μάρανσιν,i.e.violentam tabem.

Ibid 34.τῷ κατὰ φύσιν,i.e.eo,quæ est secundū naturam.

342.49.καθόλου,καὶ καθ' αὑτό,i.e. Vniuersaliter,& per se.

Ibid.59.ἀκρίβεια φυσική,i.e.accurata diligentia ad Physicam pertinens.

343.ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον,i.e.rudius,& planius.

Ibid.17.εἰς τὸ καθόλου,καὶ τὸ κατὰ μέρος,i.e.in vniuersalem & particularem.

345.24 ὑπὸ θερμασίας πολλῆς ἐγχρονίζουσα πολλάκις,ἢ τὴν ξανθὴν χολήν,ἢ τὸ παχύτερον καὶ μελάντερον αἷμα,i.e.a calidiate multa intestina aderente,vel flauam bilem,vel crassiorem & nigriorem sanguinem.

Ibid.37.διάθεσις,i.e.dispositio.

347.56.σφάλμα γραφικόν,i.e.Erratum scriptura.

349.6.ἐπέχω,i.e.dubito.

363.29.ὁμογενοῦς,i.e.eiusdem generis.

Ibid.52 ἀνάλογος,i.e.proportionalis.

365.21.ἀντιλογίαν,i.e.contradictionem.

369.39.ἐμπυρούμενος,i.e.igniatus.

371.27.κατ' ἀντικείμενον,i.e.secundum circumsistentiam contrariæ qualitatis.

Ibid 51.παῤῥησίαν,i.e.libertatem loquendi.

372.23.παραδόξως,i.e.præter opinionem.

375.4 ἀμεθοδικωτέρως,i.e.minus methodice.

Ibid.11.πραγματείαν,i.e tractationem.

Ibid.18.τὴν καθόλου,καὶ κατὰ φύσιν,i.e.vniuersalem,& naturalem.

Ibid.33.τῶν κατὰ μέρος μόνον φθειρομένων,i.e.quæ particulatim corrumpuntur.

377.27.δηλητήρια,i.e. Medicamenta lethalia.

378 15.τὴν διακριτικὴν δύναμιν,i.e.discretricem facultatem.

379.17.ἐγχειρήσεις τῶν ἐν μέρει,μάλιστα δὲ τῆς λεγομένης χυμείας,i.e.tractationes particularium,maxime vero chymia,quam vocant.

380.45.ἡ χεὶρ αἰτία ἐστὶ τῆς σοφίας,i.e.manus causa est sapientia.

Ibid.46.τὴν ἄσκησιν τῇ μεθόδῳ καὶ λόγῳ,i.e.exercitationem methodo & ratione.

Ibid.47.τὰ καθόλου,i.e.vniuersalia.

Ibid.55.πρὸς τὰ ἐν μέρει,i.e.ad particularia.

382.27.ἔμμεσα,i.e mediata.

Ibid.28.ἄμεσα,i.e immediata.

Ibid.31.πρός τι ἀντιστρέφοντως,i.e.ad aliquid conuertibiliter.

Ibid.35.ἀνώνυμον,i.e carens nomine.

384.23 νόημα,i.e.notionem.

Ibid.26.ὑφιστάμενον,i.e subsistens.

385.54.τὸ ἐν ἀρχῇ λαβεῖν,i.e principium petere.

388.19 τῇ ἐνεργείᾳ,i.e.actu.

Ibid.20.τῇ δυνάμει,i.e.potentia.

Ibid.37.ἀνάλογόν τι,i.e.proportionale aliquid.

390.2.τῷ ὄντι,i e.reuera.

Ibid.12.κατ' ἐξοχήν,i.e.per excellentiam.

Ibid.13 γενικῶς,i.e generaliter.

392.6.αὐτόχειρι,i.e manu mea.

Ibid.10.τοῖς ὑπομνημονεύτοις,i.e.iis,qui non memoratu sunt.

395.36.διαφορητικά,i.e. discussoria.

396 9 σφραγῖδας,i.e.sigilla.

Ibid.48.ἀωρονυκτίων,i.e.intempestiuum.

357.48.τὰ καταμήνια,i.e.menses.

406 14 εὐπόριστα,i.e faciliparabilia.

Ibid 23 τῶν ὁμοιοπτωτικῶν,i.e.eorum medicamentorum,quæ simum demetiunt.

407.15. Νήπιος (γὰρ) ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν ἀνέτοιμα διώκει,i.e.Stultus enim est,qui parata relinquendo,imparata persequitur.

Ibid.17 αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον,i.e.eadem mensura,& melius.

409.5.πάντα περὶ πάντων,omnia de omnibus.

412.14 μυστικῶς,i.e.arcane,vel secrete.

Ibid.21 ὡς ἐπὶ τὸ πολύ,i.e.vt plurimum.

Ibid.34.προφυλάξει,i.e.præcautioni.

Ibid.38.τὸ ὄντι οἰκονομικόν,i.e.reuera domesticum.

Ibid.40.ἐκ τοῦ περιουσίας,i.e.ex abundantia.

Ibid 46.ὁ Λογιστής,i.e.Zuingerus coactor.

414.40 ἀγαθὰ δ' ἔσαι ὧδε βροτοῖσιν,i.e. Bona vere contentio hæc hominibus.

419 33.ἐμφυσώδεις,i.e flatulentas.

420.49.γραμματοφόρῳ,i.e.tabellario.

421.2.καταφύγιον,i.e.perfugium.

Ibid.ὡς πολιτικόν σχῆμά τι,i.e.vt ciuile in prætextum aut speciem.

424.27.ἐπισταμένως,i.e.scienter.

425.7.αὐτογράφῳ,i.e.ex eius manuscripto.

Ibid.10.παρὰ τὰ ἐγκαταλειπόμενα ἐν τῇ νόσῳ,i.e.præter ea,quæ relicta fuerunt in morbo.

Ibid.14.ᾧ τὸ ἔντερον ἐπὶ τὰ δεξιά,i.e.cui intestinum in dextra parte.

426.29 ἱδρωτικόν,i.e.sudorem mouens.

429.5.τὰ γῆς ἔντερα,i.e.terra intestina.

Ibid.35.ἀκυρολογία,i.e.improprietas.

Ibid.37.αἱματοποίησιν,i.e.sanguificationem.

Ibid.42.τῶν ἐγχειρήσεων ἀνατομικῶν,i.e.tractationum Anatomicarum.

433.23.ἀνεῤῥίφθω ὁ κύβος,i.e.Iacta est alea.

436.10.δηλώσει ἡ ἴασις,i.e.ostendet curatio.

440.13 τὰ ἴσχοντα,τὰ ἰσχόμενα,καὶ τὰ ὁρμῶντα,i.e.continentia,contenta,& impetum facientia.

Ibid.22.κατ' ἄλλο,i e.secundum aliud.

441.10.σωματικὴν οὐσίαν,i.e.corpoream substantiam.

Ibid 11.πνευματικήν,i e.spiritualem.

442.0.ἔργον ὀψιτέλεστον,ὃν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται,i.e.ferum,quod tarde perficitur,cuius gloria nunquam peribit.

447.54.περὶ παθῶν γυναικείων,i.e.de affectibus mulierum.

448.8.γνῶναι τὰ δέοντα,καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα,i.e.nosse,quæ oportet,& hac oratione exponere.

Ibid.50.ἀποδοχάς,i.e partes excerptas.

449.14.μνημεῖα ἀγαθῶν ἀνδρῶν,καὶ ἀγαθῶν ἰατρῶν,i.e.magnum cœtum bonorum virorum,& bonorum Medicorum.

450.54.εὐχῆς ἔργον ἢ φαρμάκων,i.e.precum opus,quam Medicamentorum.

451.23.ἔργο διώκτου,i.e.vrgentis opus,siue monitoris.

452.19.ἀποδοχήν,i.e.partem excerptam.

455.1.σκατοφάγοι καὶ οὐροπόται,i.e.stercoru deuoratores,& Vrinæpotores.

458.1.ἄγροικας,i.e agrestis.

Ibid.13.προδρόμοις,i.e.præcursoribus.

Ibid.16.τὸν δεύτερον πλοῦν,i.e.secundam nauigationem.

462.28.ἔμφασιν,i.e.iudicium.

Ibid.29.λοιμικὰ φάρμακα,i e.remedia contra pestem.

464.55.ἐν τῷ διστάζειν,i.e.in difficili partu.

466.2.ἐπιφορτίσματος,i.e.sarcina,quæ præter legitimum onus imponitur.

468.5.δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι,i.e.secunda cura sapientiores.

Ibid.52.ἡ πεῖρα κάλλιστον χερσὶ διδασκαλεῖον,i.e.experientia est optima manibus schola.

Ibid 56.

Ibid.56.σπάνιον γὰρ τὸ ἀγαθόν, i.e. Quod bonum est, rarum est.

469.4. ἰσότης γὰρ ἡ φιλότης, i.e. Aequalitas enim est amicitia

Ibid.16.ἀσαφείας, i.e. obscuritatis.

Ibid.18.τοῦ τυχεῖν ἢ ἀποτυχεῖν, i.e. tangendi scopum, vel ab eo aberrandi.

470.40.κωφὰς ἀεὶ τὰς ἀκροάσεις, i.e. indices semper non auditores.

471.3. τὰ ὕστερα πρότερα, i.e posteriora priora.

Ibid.8. ...ἱστορίας ... i.e. Elegantis historiae prudentiam in iis esse dispersam.

Ibid.18.φιλοπονίαν, i.e. studium laboris.

Ibid.19.οὐρομαντικῆς, i.e. diuinationis ex Vrina.

Ibid.21.ἐποχῇ, i.e. dubitatione, seu assensionis retentione.

Ibid.37.λογισμόν, i.e. ratiocinationem.

Ibid.38.τριβήν, i.e. exercitationem.

473.6 πνεύματα καὶ ῥεύματα, i.e flatus & fluxus.

Ibid.11. τὸ πῦρ πάντα κινεῖν, ὕδωρ πάντα τρέφειν δύναται, i.e. ignis omnia mouere, aqua omnia nutrire possit.

Ibid.16.συγγνώμην, i.e. receutis sponso.

Ibid.25.ἀπολογίᾳ, i.e defensione.

474.5.ὡς καθόλου εἰπεῖν, i.e. vt vniuersaliter dicam.

Ibid.59.αὐτοχειρία, i.e. eum, qui manum ipse admouet.

478.5. τὸ ὅτι, i.e quid est.

Ibid.6.τὸ διότι, i.e. propter quid, siue quia est.

480.9.βίον ἀβίωτον, i.e. vitam minime vitalem.

Ibid.17.αὐτοσχεδιαστί, i.e. ex tempore.

Ibid.19.... μηχάνημα, i.e. artificium, quod alterum vicem prestet.

Ibid.59.ἡ πεῖρα, i.e. experientia.

481.16.πότιμον, i.e. potabile.

Ibid.24 σοφίσματα, i.e. fallacia, argutia.

Ibid.25. ἀτυχήματα & ἁμαρτήματα, i.e. frustrationes & errata.

483.33 νοσερὰ ἀπόκρισις, i.e. morbida excretio, siue exhalatio.

485.8. ... i.e. propter, in quolibet humido, & naturalis caloris, ab alieno calore.

486.42. ... i.e. Necesse igitur simul & vitam existere. Caloris huius connati conseruationem, & mortem, quae vocatur, eius esse extinctionem.

487.45.μαραίνεσθαι, i.e. exarescere.

Ibid.48. καλοῦμεν δὲ τὴν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ μάρανσιν, τὴν δ' ὑπὸ τῶν ἐναντίων σβέσιν, i.e. vocamus autem, qui a se ipso fit, marcorem, qui autem a contrariis, extinctionem.

Ibid.52. μάρανσις, i.e. Marcor, siue labes.

Ibid.56. ... πάθος, i.e attractam passionem.

Ibid 59 σῆψις & σαπρότης, i.e, tabes & putrefactio.

488.1.γῆρας, & ἡ φύσει μάρανσις, i.e. senectus, & naturalis tabes.

Ibid.2.βίαιος μάρανσις, i.e. violenta tabes.

Ibid.4.θάνατος δ' ἐστὶν ὁ μὲν βίαιος, ὁ δὲ κατὰ φύσιν. βίαιος μὲν ὅταν ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν ᾖ, κατὰ φύσιν ὅταν ἐν αὐτῷ, ... ἐξ ἀρχῆς ..., i.e. Mors autem est alia quidem violenta, alia vero naturalis. Violenta quidem cum principium extrinsecus est: Naturalis autem cum in ipso (scilicet animali) & partis constitutio a principio talis est.

Ibid 22. ... (corruptio enim fieri potest propter ambas hac causas) Naturalis vero eadem huius tabes, propter temporis longitudinem facta, & perfectionem.

Ibid.44.τῶν κατὰ μέρος φθειρομένων, i.e. eorum quae particulatim corrumpuntur.

489.25. ... λέγεται σῆψις ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος φθειρομένων, i.e. propriae vtique dicitur putrefactio de iis, quae particulatim corrumpuntur.

490.34.κατὰ μέρος φθειρομένοις, ὅταν χωρισθῇ τῆς φύσεως, quae particulatim corrumpuntur cum recesserint a natura.

491.4.πνεῦμα φαῦλον καὶ βαρύ, spiritum futilem & grauem.

497.19.& 505.41. τὸ μηδέποτε βλάπτεσθαι μηδεμίαν ἐνέργειαν ... i.e. nunquam ladi vllam actionem, nisi patiatur pars eius effectrix.

499.6.νοήματα, i.e. notiones.

500.14.τῶν ἀδυνάτων, i.e. impossibilium.

505.23.τὴν πρώτην σύνθεσιν, & τὴν δευτέραν σύστασιν, i.e. primam compositionem, & secundam constitutionem.

514.7.ἐν τῇ χειρίσει τῇ χυμικῇ, id est, in tractatione chymica.

Ibid.30 οὐσιώδη, i.e. substantiali.

Ibid.53 ... i.e. omnia enim quae possunt facere suum opus, vere sunt singula, vt oculus, si videt. Quod autem non potest, aequiuoce, vt mortuus, aut lapideus. Neque terra est quae lignea est, nisi vt imago.

Ibid.57. ... i.e. Non est enim facies, non habens animam, neque caro. Sed corrupta aequiuoce dicentur, illud quidem esse facies, hoc vero caro, perinde ac si fierent lignea vel lapidea.

515.6 ... i.e. De hac etiam est Aristotelis sumptio, de quo in fine primi libri ego.

Ibid 10. ... i.e. in organis, siue instrumentis diuersitas, & identitas operationibus, & vsibus eorum indicanda.

Ibid 42.ἄνευ τῆς θίξεως i.e. sine contactu.

516.54. διὸ καὶ οὐ δεῖ ζητεῖν, εἰ ἓν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, ὥσπερ οὐδὲ τὸν κηρὸν καὶ τὸ σχῆμα, οὐδ' ὅλως τὴν ἑκάστου ὕλην, καὶ τὸ οὗ ἡ ὕλη, id est, Quare & non quaerere oportet, an vnum sit anima & corpus, sicut neque ceram & figuram, neque omnino cuiusque materiam, & id cuius est materia.

518.55 πρός τι ... i.e. ad aliquid, siue relatiua, & conuersim.

519.50.ὁμογενῆ, i.e. eiusdem generis.

Ibid 53.ἑτερογενῆ, i.e. diuersi generis.

521.30.οὗ δ' ἕνεκα ἕκαστόν ἐστι καὶ γίγνεται, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ ... id est, Cuius autem gratia vnumquodque est, & existit, ea illius natura esse solet.

Ibid. ... i.e. Omnia vero opere definiuntur & potentia, vt cum amplius non sunt talia, non dicendum sit, esse eadem, sed aequiuoce.

Ibid.35.ἕκαστόν ἐστιν, ὧν ἔργον ἐστίν, ἕνεκα τοῦ ἔργου, id est, quorum opus est, eorum vnumquodque causa operis est.

Ibid.52.ἡ δὲ φύσις τέλος ...

ταύτην φάμεν τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὥσπερ ἀνθρώπου, ἵππου. i.e. *Natura vero finis. Quale enim vnumquodque est generationis perfecta, hanc vniuscuiusque naturam esse dicimus, velut hominis, equi.*

522.4. τὸ εἶναι ἢ τὸ τέλος, i.e. *esse & finis.*

525.16. εἰ γὰρ ἦν ὁ ὀφθαλμὸς ζῶον, ψυχὴ ἂν αὐτοῦ ἦν ἡ ὄψις, id est, *si enim oculus esset animal, Anima eius esset visio.*

526.17. τὰ ὄντα ἐξ ἀφαιρέσεως, i.e. *abstracta.*

Ibid. 18. τὰ ἐν προσθέσει ὄντα, i.e. *iuncta.*

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM IN HIS EPISTOLIS MEDICINALIBVS MEMORABILIVM:

Cuius prior numerus cuiusq; paginæ columnam, posterior lineam demonstrat.

Epar

Pestis

T

V

Z

F I N I S.

Errata sic corrigenda.

Colum. 2. lin. 45. pro haustu, baustum, 12. 16, in marg. proseruatio, præseruatio, & lin. 26. ibid. cynoglossa, 13. 44 cuscula, cuscutæ, & lin. 54 ibid. liquint. liquiritiæ, 17. 54. Agrippę, 21. 26. dilematis, dilemmatis, 25. 25. vibeo, video. ibid. 38. vomâic, vomicam, 24. 52. Gallenum, Galenum. 26. 49 Ranszo Ronseo, 50. 52 ilium, illum, ibid. 59 tum id tum in, 39. 6. phlebetomis, phlebotomia, 44. 46 examinati, exanimati 45. 50 illigantur, alliganiur 47. 57 octogemo nctuagesimo, 49. 17 bretas, breuitas, 50. 47. in marg. antimomii, antimonii 51. 45 dno, dico 52. 26 illi, illa, ibid. 49 euanescere, euanescere, 55. 1 corprois, corporis, 54. 34 victrioli, vitrioli ibid. 45 Andernatus, Andernacus, & 54 ibid. in marg. antimomio, antimonio, 55. 23. ὑκίας, ὑκίαν 55. 56 animantis, 56. 40 parozysmum, & 43. ibi. paroxysmis, ibiq; delet, in verbo, distrahatur. 58. 46 in marg. dele de, post v. doctrinæ 59. 5. in marg. perspecillorum, perspicillor. 38. infringidam infringendam, 51 ibid. imitanda, mutanda 63, 21. innestante, infestante, 58. ibid. remotiones, remotiores 64. 12 effectionem, affectionem 65. 29 incensibili, insensibili. 699. 23 ingennose, ingeniose, ibi. 40. ἀγαπητὸν, ἀγαπητῶν, 74 1. sat, suis, & li. 2. ibid. vis rei. & 27. excalefacto 75. 52 qualitates, qualitatis. 80. 19. posse 84. 57. duas. 87. 15. victrioli vitrioli, & 18 ibid. in marg. confusionibus, contusionib. 88. 59 humorum, humorem 95. 57 Diachylon, 94. 57 vt, &, 98 19 mitbridatii, ibid. 28. calefacere, & 38. mithtidatium. 102. 8. recollegerit, 104. 4 proficitur, perficitur. ibid. 19 fœnugræci. 113. 59 educationi. 116. 63, fores. 118. 14 Bethlehemitas. 120. 11. Trebinzianis 13. Trebinzium 20. ceperit 48. rennebis, & 55. ibi. Trebinziū. 128. 9. in marg. curatoria 155. 10. impotridatū. 156. 37. percepisse, 138. 50. in marg. ingantū infaniū. 141. 4 lacessire, lacessere 143. 2. in marg. παρέγχυμα & lin. 4. ibi. dysenteriis, & 26. cōtēplationi 144. 20 febrū, febrē 145. 5. extinguunt. 146. 44. post v. febrem, adde, illam, 51 paroxismum & 59 ibid. proximoq; impulsu hosti, lege, primo impulsu hostis. 147. 48. mirobal. myrub. ibique in marg. eleborı, elleb. 151. 58, dele ha. 153. 3. petruselini. 32 ibid. malabathri, & 45 chalanti, chalcanthi, ibiq; chalcide, chalcitide, 154. 12. pro pot. opr. ibid. 18. in marg. ol. cariophil. caryophyl. 159. 57 proficisci. 160. 10 cunctadū, cunctandum 172. 44. in marg Germanicas, Germanicus. 173. 48 in marg. colloquatio, colliquatio, 177. 10 pestilentis. 185. 30. Apollinis. 186. 37. initio. 187. 52. quidem, quidam. 192. 59. cauemus, caremus. 194. 17. Græcorum. 196. 2 quanta sint faciendi, quanti sint facienda. 198. 44 affusa 214. 40 accedere, accendere. 215. 45. latinos. 222. 21 beneuolentię. 226. 48. affirmat, 230. 53. Athanasiam 232. 19 &, vt, 235. 36 plurimæ, 240. 16 cognouerim. 241. 48. eliceri, elici. 256. 18 grauiter, gnauiter. 257. 2 elicebis, elicies 274. 33 elixiæ, elixit, 285. 12 Sarsifias, Sarsafras, 589. 18 ingennosi, ingeniosi 475. 46. lege, purgat tantum, non prolicit. 485. 9 post v. θερμότητος, adde ἐπ' ἀπορίᾳ θερμότητος.

FINE

